MARII VICTORINI

ARTIS GRAMMATICAE

LIBRI IIII

A codex Palatinus 1753

a eiusdem codicis corrector antiquus

a∗ eiusdem codicis corrector recentior

B codex Parisinus 7539

Val. codex Valentinianus M. 6. 10 ex Palatino codice descriptus, cuius scriptura in iis quae in Palatini codicis scriptura correcta vel incerta sunt indicata est

ς editio princeps Ioachimi Camerarii Tubingae a. 1537

ω editio Basilcensis Ioannis Sichardi a. 1527 de enuntiatione litterarum p. 38—42 ed. Gaisf. et de orthographia p. 7—29 ed. Gaisf.

ed. Sanctandr. editio (Commelini) apud Petrum Sanctandreanum a. 1584

MARII VICTORINI
ARS GRAMMATICA
LIBER PRIMVS
DE
ORTHOGRAPHIA ET DE METRICA RATIONE

p. 2449. 50 P. p. 1 G.

Artium grammaticarum scriptores quidam ab arte coeperunt, quidam a grammatica, quidam a definitione, quidam a voce, quidam a littera. ars, ut Aristoni placet, collectio est ex perceptionibus et exercitationibus ad aliquem finem vitae pertinens, id est generaliter omne quidquid certis praeceptis ad utilitatem nostram format animos. Aristote|les quo modo? **τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐκ καταλήψεων συγγεγυμνασμένων πρός τι τέλος εὔχρηστον τῷ βίῳ συνουσῶν.* nos qualiter? ars est summa rerum ratio comprehensarum atque exercitatarum ad aliquem vitae finem tendentium. huic arti quot contraria opponuntur? tria. quae? *κακοτεχνία, ψευδοτεχνία, ματαιοτεχνία.* grammatica autem ars quae est? spectativa orationis et poe-

---

6 Artium — a littera *schol. Dion. Thr. 730, 5* 12 Ars est summa *Diom. 421, 4* 15 grammatica — poematos *schol. Dion. Thr. 667, 31.* grammatica — 4, 7 probare *Diom. 426, 13—31 Max. Victor. 1937*

---

1 ...S GRĀMATICA MARII UICT.... *A* INCIP̄ ARS GRAMMATICA MARII VICTORINI DOCTORIS EXIMII *Val.* INCIPIT ARS GRAMATICA UICTORINI MARI DE ORTOGRAFIA ET DE METRICA RATIONE *B* Ars grammatica Marii Victorini de metricis didascalicis ς 7 a grammatica *B*ς a grammatice *A* 9 quicquid *B* quia *A* quod ς 10 *Aristotelis definitio vel grammatici vel librariorum culpa omissa est. sequitur deinde artis definitio postea vulgo recepta et a multis tradita: cf. schol. Dionys. Thrac. p. 649 ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ουτως, τέχνη ἐστὶν ἕξις ὁδοῦ τοῦ συμφέροντος ποιητική· ἕξις δ᾽ ἐστὶ πρᾶγμα μόνιμον καὶ δυσκατάληπτον. οἱ δὲ στωικοὶ λέγουσι, τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐκ καταλήψεων ἐμπειρίᾳ συγγεγυμνασμένων πρός τι τέλος εὔχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ. ib. p. 721 ὁ δὲ Ἀριστοτέλης, ἕξις ὁδοῦ τοῦ συμφέροντος ποιητική· ἕξις δέ ἐστι πρᾶγμα μόνιμον καὶ δυσκατάληπτον. ὁ δὲ τεχνικὸς οὕτως, τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐγκαταλήψεων ἐγγεγυμνασμένων πρός τι τέλος εὔχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ* ΤΕΧΝΗ ЄΤΙ CYCΤΗΜΑ ЄΚΚⲀΤⲀΛΗΨЄUC CYΓΓЄΓYΜΝⲀCΜЄΝΩΝ ΓΡΌC ΤΈΤΟC (*corr.* ΤЄΛΟC) ЄYΧΡΗCΤΟΝ ΤΩΙ ΒΙΩΙ CYΝΟYCΙΟΝ *A* ΤЄΧΝΗ ЄCΤΙ CYCΤΗΜⲀ ЄΚ ΚⲀΤⲀΛΗΨЄUC CYΓΓЄΤYΜΝⲀCΜЄΝΩΝ ΠΡΟC ΤЄΛΟC ЄYΧΡΗCΤΟΝ ΤΩΙ ΒΙΩΙ CYΝΟYCΙΟΝ *B τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐκ καταλήψεων συγγεγυμνασμένων πρὸς τέλος εὔχρηστον τῷ βίῳ συντεινουσῶν* ς
12 *συνουσῶν*] *fortasse τεινουσῶν* ratio] dictio *A B*ς 13 *fortasse* ad aliquem utilem vitae finem 14 opponuntur *B a* ς ponuntur *A*

matos. haec quot modis discernitur? tribus. quibus? intellectu poe|tarum et recte loquendi scribendique ratione. huius plerique quot partes tradiderunt? duas. quas? ἐξηγητικήν ‖ atque ὁριστικήν. quae est ἐξηγητική? quae enarrat. quae ὁριστική? quae definit. ut Varroni placet, 'ars grammatica, quae a nobis litteratura dicitur, scientia est *eorum* quae a poetis historicis oratoribusque dicuntur ex parte maiore'. eius praecipua officia sunt quattuor, ut ipsi placet, scribere legere intellegere probare. ut Aristoni placet, 'grammatice est scientia poetas et historicos intellegere, formam praecipue loquendi ad rationem et consuetudinem dirigens'. 'definitio est', ut ait Cicero, '*oratio* quae quid sit de quo agitur ostendit quam brevissime'.

DE VOCE

Vox est aer ictus auditu percipibilis, quantum in ipso est. Graeci qualiter? ἀὴρ πεπληγμένος αἰσθητὸς ἀκοῇ, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ ἐστιν. vocis formae sunt duae, articulata et confusa. articulata est quae audita intellegitur et scribitur et ideo a plerisque explanata, a non nullis intellegibilis dicitur. hanc Graeci quid appellant? ἔναρθρον φωνήν. huius autem species quot sunt? duae. quae? nam aut musica est, quae tibiis vel tuba redditur aut quolibet organo, aut communis, qua promiscue omnes utuntur. confusa autem est quae nihil aliud quam simplicem vocis sonum emittit, ut est equi hinnitus, anguis sibilus, plausus, stridor et cetera his similia. alii eam quae dicitur in usu articularis litteralem dixerunt, ut nomina verba adverbia et ceteras partes orationis omne autem explanativarum ‖ vocum initium et individua vox est littera, ex qua articulata vox existit *et* in quam ultimam resolvitur, unde consequens est ut de littera dicamus. sed prius est ut elementum et dictionem et orationem definiamus. elementum

---

9 definitio *Diom. 420, 25* 26 elementum — 5, 2 resolvitur *Diom. 421, 17 Dosith. 12, 3 Prob. instit. 48, 33 Serg. explan. in Don. 487, 11. 15 schol. Dion. Thr. 772, 11*

---

3 quae est ΕΞΗΓΗΤΙΚΗΝ *B* 4 quae ΟΡΙCΤΙΚΗΝ *A* quae ΟΡΙCΤΙΚΗΝ *B* definitur *B* *Varronis definitionem non satis accurate a Victorino indicatam esse animadvertit Lehrsius Herod. script. tria p. 437. ad primum librum disciplinarum de grammatica eam rettulerunt Ritschelius quaest. Varron. p. 7 et Wilmannsius de Varr. libr. gramm. p. 101. 208* 5 eorum *om. A B ς, add. Scaliger in Varron. fragm. p. 19: cf. Dion. Thr. p. 629, 2* 9 loquendi *bis scriptum, sed priore loco deletum est in A* 10 Cicero] *orat. 33, 116* oratio *om. A B ς* 20 simplicem] simplex *B* 24 et in quam] in quę *B* inque *A ς* 25 sed prius est ut elementum et dictionem et orationem (rationem *Val.*) definiamus (definiamus *om. Val.*) elementum est uniuscuiusque rei initium dictio figura significantium uocum aut a quo initium sumit incrementum et in quę (in quod *Val.*) resoluitur oratio est dictio significans uel conpositio dictionum significantium consũmans (consumans *Val.*) unam sententiam *B Val.* sed prius est ut elimentum | *nē definiamus. elementum est $\overset{u}{\text{cu}}$... | * figura significantium uocum aut a... | *rementum et in $\overset{\text{quod}}{\text{quae}}$ resoluitur oratio es... | *uel compositio dictionum significantium cons.... | unam sententiam *paucis litteris in fine versuum, pluribus in initio lacuna membranarum deletis A* sed prius est, ut elementum atque orationem definiamus. elementum est cuius est littera minima figura significantium uo-

est unius cuiusque rei initium, a quo sumitur incrementum et in quod resolvitur: dictio *est* figura significantium vocum: oratio est dictio significans vel compositio dictionum significantium consummans unam sententiam. |

DE LITTERIS

Littera est vox simplex una figura notabilis. litteram quidam quid putant dictam? quasi legiteram. quare? quia legenti iter praebeat. quidam quid dixerunt? leviteram. quare? quia levat ut iteretur, id est delectat, iterum ut scribatur. vox simplex quare? ideo quia eius vocis quae ἔναρθρος a Graecis dicta est sub significationem aliquam venit, [vel ut minima pars] ideoque a non nullis nota vocis articulatae dicta est. una figura notabilis *quare*? ideo quia una quaeque littera suam figuram habet. nam syllabae pluribus figuris, id est litteris, notantur, nisi cum vocales vice syllabarum funguntur.

[Nam] accidunt uni cuique litterae nomen figura potestas. nomen est quo appellatur, figura qua notatur, potestas qua valet. litterarum aliae sunt vocales, aliae consonantes. vocales sunt quae per se proferuntur et per se syllabam ‖ faciunt. sunt autem *numero* quinque, a e i o u. harum duae, i et u, transeunt in consonantium potestatem, cum aut ipsae inter se geminantur aut cum aliis vocalibus iunguntur, ut Iuno vates. consonantium vero est species duplex: sunt enim aliae semivocales, aliae mutae. semivocales sunt quae per se quidem proferuntur, sed per se syllabam non faciunt. sunt autem numero septem, f l m n r s x. ex his una duplex littera, x: constat enim aut ex g et s, ut rex regis, aut ex c et s, ut pix picis; ideoque haec littera a quibusdam negatur. mutae sunt autem quae neque per se proferri possunt nec per se syllabam faciunt. sunt autem numero novem, b c d g h k p q t. ex his supervacuae quibusdam videntur k et q, quia c littera harum locum possit implere. h quoque adspirationis notam, non litteram existimamus. y et z propter graeca nomina admittimus.

Littera est humanae vocis pars. litterae romanae ad imitationem graecarum factae. novas etiam habent, ut h q v. item superfluas quas-

---

2 oratio — sententiam *Diom. 300, 18 Dion. Thr. 634, 3 schol. Dion. Thr. 840, 8* 14 accidunt uni cuique litterae — 29 admittimus *Charis. 7—8, 20 Dosith. 12, 5—13, 3 Max. Victor. 1944 Diom. 421 Don. 367*

---

cum, aut a quo unumquodque sumit incrementum, et in quod resoluitur. oratio est ordinatio uel compositio dictionum significantium continuam sententiam ς 5 quid *deletum est in B, om.* ς 6 quare quia quod legenti *deleto* quia *B. fortasse* quare? quia legitur vel quod legenti iter praebet: *cf. Diom. p. 421, 26* quidam quid dixerunt *A* quidam quid' (*h. e.* quidem) dixerunt *B* quidam dixerunt ς 9 vel ut minima pars *ex vulgari apud grammaticos definitione litterae* (*Diom. p. 421, 15 Don. p. 367, 9*) *addita esse videntur* 11 quare *om. A B* ς 17 numero *om. A B* ς 27 littera *om. A, add. a* 28 non litteram admittimus sed aestimamus *A B* 31 *fortasse* ut f h q v, *si modo quae de f littera leguntur* 6, 4 *ab ipso Victorino scripta, non ab interpolatore addita sunt*

dam videntur retinere, x et k et q: nam y et z propter graeca nomina additae sunt. nec dubitatur his litteris omnibus | absque sola v remotis latinae linguae reliquas XVII posse satisfacere. nam pro h adspirationis nota, ut Graeci faciunt, poni posset: f etiam p et eadem adspiratione compleretur nihilo minus. pro k et q c littera facillime haberetur. x autem per c et s possemus scribere. * sic et z, si modo latino sermoni necessaria esset, per d et s litteras faceremus. sed ut omnes quae usui traditae sunt recipiamus, sunt XXIII. ex his aliae sunt vocales, ut supra diximus, aliae consonantes, aliae mutae. vocales sunt quae plenam vocem proferunt, || per quas etiam separatas syllabas fieri volunt. sunt autem numero sex, a e i o u y. harum nulla natura littera longa aut brevis est, sed omnes uno modo, si corripiuntur, breves, si producuntur, longae sunt, ac praecipue e̊ et o, quae biformes dicuntur, quia pro binis graecis apud nos ponuntur. residuae autem litterae omnes consonantes sunt XVII, b c d f g h k l m n p q r s t x z. hae dividuntur in partes duas: aliae enim sunt semivocales, aliae mutae. semivocales sunt quae partem quandam vocis incipiunt, sed implere non possunt, et sunt VIII, f l m n r s x z. ex his immutabiles IIII, l m n r, dictae sunt, quia in masculinis et femininis nominibus per nominativum casum positae in omnibus declinationibus manent nec mutantur. eaedem autem liquidae dicuntur, quando hae solae inter consonantem et vocalem immissae non asperum sonum faciunt, ut clamor Tmolus † consul Africa. item ex isdem semivocalibus duplices sunt duae, x et z: singulae enim in metrica ratione pro duabus consonantibus valent. residuae semivocalium sunt f et s. ex quibus f quidam errantes duplicem dicunt, quia ex p et h composita videatur. sed quando

---

3 nam pro h, adspirationis nota, ut Graeci faciunt, poni posset f, et eadem adspiratione compleretur. nihilominus pro k *G. I. Vossius de art. gramm. I. 26 p. 102.* f *litteram* p *et* h *litteris exprimi posse indicatum est infra 25 Priscian. l. I. p. 11, 9. 19, 8 Diom. p. 422, 8 Pomp. p. 239, 11* 4 etiam] et *A B* ς 6 *lacunam qua adnotatio de* y *littera excidit indicavi* 7 omnis *A* 10 volunt — 9, 7 natus nosco *in A unius schedae defectu perierunt. ante quem defectum duo capita* de orthographia *(p. 7—29 ed. Gaisf.) et* de enuntiatione litterarum *(p. 38—42 ed. Gaisf.) in editione Basileensi a. 1527* (ω) *edita erant ita,* DE ENVNTIATIONE LITERARVM VICTORINI AFRI Placuit autem — uocabula recipiemus. FINIS. EIVSDEM VICTORINI AFRI de Orthographia liber, ex codice Laurissensi. Nunc quoniam — forus autem status tam in foro, quam in naui et torculari. Victorini Afri Orthographiae FINIS. *hanc editionem secutus Camerarius transposita ea parte quae est* de enuntiatione litterarum *et omissis verbis* volunt sunt autem numero sex — 7, 33 labor honor *reliqua ita supplevit et edidit in* ς, separatas syllabas fieri contingit. consonantes quae nunc praepositae nunc subiunctae uocalibus consonant. mutae, quae neque proferri per se possunt, neque syllabam facere. DE ENVNCIATIONE LITterarum. Placuit autem *p. 38 ed. Gaisf. — p. 42* recipiemus. DE ORTHOGRAPHIA. Nunc quoniam res admonuit *p. 7 ed. Gaisf. — p. 38* DE SYLLABARVM NATVRA et connexione. Sed ut ad propositum nobis redeam *p. 42 ed. Gaisf. sqq. ex Parisino codice Gaisfordius ea quae in editis exemplaribus omissa erant addidit et genuinum verborum ordinem restituit. in iis quae in A perierunt integram discrepantiam codicis Valentiniani adscripsi* 11 y] s *Val.* 12 corripiantur *B Val.* 22 consul] Gnaeus *L. Müllerus, quod habet Terentianus 1234.* item subiungitur mutis, ut Cnidius Potnias *Diomedes p. 425, 11,* item subiungitur et consonantibus, ut Cnidius Cythnius *Dositheus p. 14, 16.* tertia uda sic videtur posse g mutam sequi, Graia verba quando in usum sermo noster suscipit, Gnosios si dicere arcus, insulam aut Gnidum velis *Terentianus 890* 25 quia ex p *Val.* quod ex p *B*

in pedibus duarum consonantium virtutem non habet, duplex non est. s autem vocatur facilis, quando plurimis consonantium iuncta in syllabarum sono miscetur. mutae sunt quae nullius vocis sonum separatim faciunt, et sunt VIIII, b c d g h k p q t. ex his h vocatur infirma, quia in metris plerumque despicitur nec consonantis tenet locum, ut 'saevus Achilles', quod idcirco sic est, quia c et h unius consonantis graecae loco habetur. k autem dicitur monophonos, || quia nulli vocali iungitur nisi soli a brevi, et hoc ita ut ab ea pars orationis incipiat; aliter autem non recte scribitur. item vocantur spiritales tres, c p t, quia his h littera subiecta inserit spiritum, ut Chiron Philon Thoas; et ideo residuae b d g q nominantur rigidae, quia nullam earum eadem h ad recipiendam adspirationem flectat. quod contingit omnibus semivocalibus absque sola r; sed ea plurimum in peregrinis nominibus adspiratur. addita autem fuerat a veteribus non frustra velut F, quam musici digamma vocant. sed pro hac iam v litteram scribimus; atque ita fit ut eadem nunc [u] vocalis sit, ut unus, nunc consonans, ut vivus. sic et i nunc vocalis est, ut Iris, nunc consonans, ut ieiunus. finitivae litterae masculinorum nominum sunt septem, a l n o r s x, ut Sylla sal pecten Cato Hector deus felix; femininorum vero latinorum sunt sex, a n o r s x, ut Roma aspargen virgo mulier salus nix, et in atticis nominibus m, ut Glycerium. in neutris autem sunt septem, e l m n r s x, ut pingue tribunal scamnum lumen marmor nemus audax. * b consonans muta rigida, c consonans muta spiritalis, d consonans [hasta] muta rigida, e vocalis biformis, f consonans semivocalis apud quosdam duplex, g consonans muta rigida, h consonans muta infirma, i vocalis interdum consonans, k consonans muta monophonos, l consonans semivocalis immutabilis, m consonans semivocalis immutabilis, n consonans semivocalis immutabilis, o vocalis biformis, p consonans muta spiritalis, || q consonans muta rigida, r consonans semivocalis immutabilis, s consonans semivocalis facilis, t consonans muta spiritalis, v vocalis interdum consonans, x consonans semivocalis duplex, y vocalis graeca, z consonans semivocalis graeca duplex. r et s litterae apud antiquos communem potestatem habebant, arbos labos honos, nunc arbor labor honor. |

DE ORTHOGRAPHIA

Nunc quoniam res admonuit, non absurdum videtur de orthographia paucis scribere vel analogia. erit itaque in principio dicendum, quem ad modum antiqui scripserint, dehinc quid nunc debeamus observare.

---

4 b c d h k q p t *Val.* b c d h k q p t y *expuncto, ut videtur*, y *B* 5 in metricis *B Val.* 6 quod idcirco *Val.* quae idcirco *B* 12 quod contigit *B* quia contigit *Val.* 13 adspirat *B Val.* 14 sed pro hac i aut u litteram *B Val.* 19 septem a n o r s x m ut roma — nominibus ut glicerium *B Val.* aspargen *Val.* aspergen *B* 22 *lacunam qua a litterae definitio excidit indicavi* 32 habebant *corr. al. man., ut videtur*, habebunt *Val.* 37 quod *corr.* quid *Val.*

Consonantes litteras non geminabant, ut in his, Annius Lucullus Marcellus Memmius, et ceteris his similibus, sed supra litteram quam geminari oportebat [scilicet] sicilicum [im]ponebant, cuius figura haec est ʌ, idque erat signum geminandi, sicut apparet in multis adhuc veteribus ita scriptis libris. iidem voces quae pressiore sono eduntur, ausus causa fusus || odiosus, per duo s scribebant, aussus. iuxta autem non ponebant cm: inde nec Alcmenam dicebant nec Tecmessam, sed Alcumenam *et Tecumesam;* inde Alcumeo et Alcumena *et Tecumesa* tragoediae, donec Iulius Caesar, qui Vopiscus et Strabo et Sesquiculus dictus est, primus Tecmessam inscripsit tragoediam suam, et *ita* in scena pronuntiari iussit. Accius vero cum scriberet † anguis anguies angules imponebat. idem nec z litteram nec y in libros suos rettulit, quod ante fecerant Naevius et Livius; *et* cum longa syllaba scribenda esset, duas vocales ponebat, praeterquam quae in i litteram incideret: hanc enim per e et i scribebat. Gn. Pompeius Magnus et scribebat et dicebat kadamitatem pro calamitate. Nigidius Figulus in commentariis suis nec k posuit nec q nec x. idem

---

1 Consonantes litteras *p. 9, 22. Fest. 355, 1 Quintil. I 7, 14* 6 iuxta autem non ponebant cm *p. 9, 20* 11 Accius vero *p. 16, 4. 19, 11*

---

2 Marcellus *B* marcus *Val., om.* ω ς. *an* Arrius? *Fest. 355, 4* antiqui nec mutas nec semivocales litteras geminabant, ut fit in Ennio Arrio Annio 2 cetera his similia *B Val.* ω ς 3 *notam sicilici om. Val.* ω ς, *add. B* 4 idque *B* ideoq: *et in marg.* id. q. *Val.* quod ω ς 5 idem *B Val.* eduntur ω ς educuntur *B Val.* 7 inde nec *Ritschelius mus. rhen. VIII (a. 1853) p. 476* deinde nec *B Val.* ω ς nec tecmusam (tesemusam *B*) sed alcumenam inde alcumeneo et alcumena tragoediae *B Val.* ω nec Tecmesam, sed Alcumenam: inde Alcumaeon et Alcumena tragoediae ς nec Tecmessam, sed Alcumenam et Tecumessam: inde Alcumaeo (*vel* inde de Alcumaeone) et Tecumessa tragoediae *Ritschelius* 8 Alcumeo *defendit Ribbeckius Iahrb. f. Philol. a. 1858 p. 192* 9 qui et Vopiscus *Ritschelius* strabo et sesqueculus *B Val.* Strabo qui et Sesquiculus ω ς Strabo qui et sesquioculus *I. A. Fabricius bibl. graec. IV p. 577 ed. Harl.* primus de tecmusam scripsit *B Val.* primus de Tecmusa scripsit ω primus de Tecmesa scripsit ς 10 tragoidiam *Val.* ita *om. B. Val.* ω ς 11 actius *B* cum scriberet anguis, anguies imponebat ω cum scriberet anguis, angueis imponebat ς cum scriberet angulus, aggulus ponebat *Ritschelius de miliario Popiliano (Bonnae a. 1852) p. 23* cum scriberet anguis aggueis, agma interponebat *Gulielmus Schady de Marii Victorini libri I capite IV (Bonnae a. 1868) p. 16 auctore Usenero coll. Priscian. l. I p. 30, 12. retinui codicum scripturam ab excerptore corruptam. sententia autem grammatici ita restitui poterat,* Accius vero; cum scriberet agguis, non anguis, et aggulus, non angulus, ng non ponebat idem] item *ed. Sanctandr.* idem nec z litteram nec y in libro suo retulit quia quae ante fecerant naeuius et liuius cum longa syllaba scribenda esset duas uocales ponebant praeterquam quae in i litteram inciderant hanc enim per e et i scribebant *B Val.* ω ς idem nec z litteram nec y in libros suos rettulit, quamquam id (*vel* illud) ante fecerant Naevius et Livius; et cum longa syllaba scribenda esset, duas vocales ponebat, praeterquam quae in i literam inciderent: hanc enim per e et i scribebat *Ritschelius l. c.* idem nec z litteram nec y in libros suos retulit. quod ante fecerant Naevius et Livius, cum longa syllaba scribenda esset, duas vocales ponebat, praeterquam quae in i litteram inciderant: hanc enim per e et i scribebant *Schady l. c. quod in ea scriptura, quam ipse cum Ritschelio secutus sum,* y *littera Livio et Naevio tribuitur, neglegentiae grammatici dari potest. rectius tamen* nec z litteram nec x *scribi puto, ut Nigidius,* qui in libris suis x littera non est usus antiquitatem sequens *p. 21, 3 Accii exemplum secutus sit* 15 et scribebant et dicebant ω ς pro calamitatē (k *superscr.*) *B* pro kalamitatem *Val.* ω ς

h non esse litteram, sed notam adspirationis tradidit. Licinius Calvus q littera non est usus. consultum senati ipse scripsit, et ad C. Caesarem senatus consultum. idem optimus maximus scripsit, non ut nos per u litteram. divus Augustus genetivo casu huius domos meae per o, non ut nos per u litteram scripsit. Messala, Brutus, Agrippa pro sumus simus *scripserunt*. *quaedam* nos paucioribus litteris scribimus, quam antiqui scribebant, ut narus navus natus nosco. nam illi has voces et similes istis g anteposita scribebant; cuius consuetudinis nos | vestigia retinemus, cum scribimus ignarus cognatus ignavus || cognosco. nec solum litteras eximimus, sed voces quoque ipsas commutamus, ut cum dicitur nemo et nullus, ex quibus prior vox ad homines solos pertinet [nemo]. quorum genetivum casum aliter quam nos veteres extulerunt: nemini enim et nulli dixerunt. item †ad bonae fruges quoque, nos bonae frugi, quamvis nullum nomen singulare latinum per omnia genera numerosque omnes et per *omnes* casus i littera terminetur, tamen omissa parte eius solum frugi scribimus. sed nos nunc et adventum et apud per d potius quam per r scribamus, arventum et apur, et linguam per l potius quam per d, *et* praesidium per d potius quam per l. hactenus autem et hodie, non, ut antiqui, hacetenus *et* hocedie: et illic potius quam illice: et pro lavabro potius labrum: simul, non semol: et Alcmenam quam Alcumenam, Alcmeonem quam Alcumeonem, Tecmessam potius quam interposita u Tecumessam. et ubi duarum consonantium sonus percutiet aures, ut in sabbatis saccis effert effugit * fallit gallus vallus macellum nullus pallium Pallas, per duo l, sicut per duo n annum Cinnam et simila; sic et per

---

11 nemo *Fest. 162, 1 Charis 96, 15* 13 bonae frugi *Charis. 105, 1* 17 arventum *Prisc. I 35, 2* apur *Paul. exc. Fest. 26, 5* linguam *p. 26, 1* 20 Alcmenam *p. 8, 7* 22 et ubi duarum consonantium *p. 7, 1*

---

2 consultum senati *Val.* ω ς consultum senatus *B* consultum senatuis *coniecit Gaisfordius coll. Charis. p. 143, 12. malim* consultum senati idem saepe scripsit et ad C. Caesarem senatuis consultum 4 divus Augustus] *Sueton. Aug. 87* item simus pro sumus et domos (domuos *Ritschelius de Aletrinatium titulo Bonnae a. 1852 p. 7)* huius domuos meae per uo, non ut nos per u *Ritschelius l. c.* 5 messala brutus *B* ω ς mensal$\overset{a}{\text{i}}$br$\overset{u}{\text{a}}$tur *Val.* 6 scripserunt quaedam *om. B Val.* ω ς 7 nam illi *B Val.* ... illi *paucis litteris in initio paginae abscisis A* et illi ω ς 10 cum dicatur *AB* ω ς 11 pertinet ne homo *Schady p. 41 coll. Fest. p. 162* 13 item bonae frugis quoque, nos bonae frugi, quamuis ω ς. *fortasse* item a bona fruge bonae frugi, quod nos, quamvis *vel* item bonae frugi dixerunt pro bonae frugis: nos quoque, quamvis. *nam hoc voluisse videtur Victorinus, veteres genetivo casu* bonae frugi *dixisse, sicut* nemini *pro* neminis *dictum esse voluit, inde mansisse ut vulgo diceretur* frugi 15 omnes *posteriore loco om. AB* ω ς tamen] tantum *AB* ω ς 16 per d potius quam per t scribamus atuentum et aput ς 18 et *ante* praesidium *om. AB* ω ς 19 ut antiqui hacettenus hocetdie *AB* ω ut antiqui haccetenus hoccedie ς ut antiqui hacetenus hocedie *Bergkius Zeitschr. f. AW 1850 p. 328* et ill potius quam illo *AB* ω et illum potius quam illo *Val.* et illuc potius quam illo ς. *an* et illi potius quam olli? 20 potius *ante* labrum *in marg. A, om.* ω ς simul non semol *Bergkius l. c.* simul non semel *AB* ω ς 21 Tecumessam] tecumesam *corr.* tecumessam *A* 22 auris *A* 23 *lacuna quam indicavi haec fere exciderunt,* bis scribendae sunt consonantes, item 24 cynnam *B*

duo p apparatum lappam, per duo r Arruntium barrum currit ferrum, item per duo s assiduum Cassium fessum, et per duo t Attius Vettius et similia. nam ut color oculorum iudicio, sapor palati, odor narium dinoscitur, ita sonus aurium arbitrio subiectus est. clarorum autem virorum, quos supra nominavi, consuetudinem in libris reperire possumus eorum.

Sacratum debet scribi, non secratum: sacratum autem in compositione consecratum facit, per s et e, non per s et a. sic et castus facit || incestum, non incastum. promiscuus etiam promiscue facit, non promisce (u enim perduci *non* debet), sicut assiduus assidue facit.

Quot, quotiens numerum significamus, per t, non per d scribendum erit, ut tot quot. sic et quotiens praepositio erit ad, per d, ut 'ad mortem si te fors' et 'ad quem sic roseo'; | si erit autem coniunctio, per t, ut 'at regina gravi'. antiqui pro sed scribebant sedum; nostra aetas partem litterarum in eo reservavit, partem brevitatis gratia ex eo detraxit, nullam immutavit; et *ideo* nos per *d* sed quam per *t* set scribamus.

Nomina quae singulari nominativo casu in us litteris terminantur, ut Atticus Brutus et similia, genetivo casu una recepta i littera declinabuntur et scribentur, non per duo i, ut Attici Bruti. quae autem nominativo i litteram habuerint, ut Gellius Furnius, genetivo geminare debent i, ut Gellii Furnii.

Voster vortit et similia per e, non per o, scribere debemus. has igitur voces et similes istis * itemque agendum caedendum capiendum faciendum per e potius quam per u, sicut acerrimus existimat || extimus intimus maximus minimus manipretium sonipes per i quam per u.

Quae voces z litterae sonum exigunt, eas per z sine ulla haesitatione

---

10 Quot *Vel. Long. 2230 Cassiod. 2291* 11 ad *Quint. I 7, 5 Vel. Long. 2230 Cap. 2241* 13 sed *Charis. 112, 5 Ter. Scaur. 2251 Cassiod. 2283 Vel. Long. 2231* 22 voster *Quint. I 7 25 Charis. 193, 5 Cassiod. 2283* 25 per i quam per u *p. 19, 22 Quint. I 7, 21 Vel. Long. 2216. 2228. 2235 Ter. Scaur. 2259 Cassiod. 2284*

---

1 barrum] uarrum *A B* ω ς 2 Vettius] uattius *AB* ω ς 6 non secratum *B* non secr$\overset{\text{e}}{\text{ạ}}$tum *deleta postea littera superscripta A* non secretum *Val.* 8 promiscuus] promiscua ω ς 9 perduci non debet *coniecit Gaisfordius* produci debet *A B* ω ς perduci debet *Camerarius* 10 Quot *om. A B* ω ς 11 praepositio erit ad ut *A* ω ς praepositio si erit ad per d ut *B* ad mortem] *Verg. Aen. XII 41* 12 ad quem] *Verg. Aen. VIIII 5* autem] āt *(h. e.* autem) *A* at *B* 13 at regina] *Verg. Aen. IIII 1* antiqui pro sed scribebant sedum nostra actas *B* antiqui pro sed set scribebant sed cum nostra aetas *A* ω ς antiqui pro sed sedum scribebant: sed cum nostra aetas *Camerarius* 14 reseruarit ς 15 detraxit, nonnullam immutauit ω detraxerit, nonnullam immutauerit ς et nos per sed quam per set scribamus *AB* ω ς et nos per d sed quam per t set scribamus *Schady p. 23* 19 scribentur *B* scribuntur *A* ω ς 20 geminare ς geminari *A B* ω 23 igitur *om.* ω ς *lacuna quam indicavi exempla similium vocum, h. e. in quibus post* u *litteram olim* o, *postea* e *scribebatur, exciderunt* caedendum] cedendum ω ς 24 extimus] exstimus *A* 25 manipretium *Val.* ma...praetium *superscripto recenti manu* nibus *A* manius prẹcium *B* manibus pretium ω ς 26 aestimatione *A superscr.* haesitatione *a*

debemus scribere, et quae [per] y, potius, sicut exigit ratio, per y quam per u, ut Eutychius Hylas.

Degressus per e quam per i: degredi enim *est* ex superiore loco descendere, digredi ex aliquo loco discedere.

Nostri Latini cum litteris uterentur, quas a Graecis acceperant, a b c d e i k l m n o p [q] r s t *u*, et Graeci vocales haberent totidem quot et nos, a e i o u (nam η et ω postea sunt ab his repertae), e et o ternas habebant apud eos potestates, ut e esset breve et productum et item longum quodam modo sonaret, cum e et i iunctum est; et o similiter quoque, cum et brevem et item faceret longam syllabam, praeterea exprimeret vocem, quae apud eos per o et υ scribitur ου; sic apud nos quoque e et o totidem potestates habebant, et easdem quas apud Graecos. *ut* Graeci in casu dativo tam ε litterae quam o adiciebant ι iuxta, ita *et* nostri, ut apparet ex libris antiquis foederum et [ex] legum, qui etiamsi frequenti transcriptione aliquid mutarunt, tamen retinent antiquitatem. nam o non solum pro brevi et pro longa, sed et pro u poni * ut pro

5 Nostri Latini — 13, 2 supervacuum coepit esse *p. 23, 14 Vel. Long. 2214* 9 et o similiter *p. 13, 7. 28, 28* 13 ut Graeci in casu dativo *p. 18, 58*

2 eutychus *A B* ω ς 3 est *om. A B* ω ς 5 *Victorini verba additamentis olim in margine adscriptis ita corrupta esse coniecit Schady p. 10, ut quae a grammatico accuratius de vocalibus disputata essent pluribus locis perirent,* nostri [Latini] cum litteris uterentur — repertae, E et O ternas habebant apud eos potestates, ut E esset et breue et productum * [I autem longum quodammodo sonat cum et E et I iunctum est] et O similiter quoque esset breue et idem faceret longam syllabam, praeterea exprimeret uocem quae apud eos per **o** et **υ** scribitur **ου**, sic apud nos quoque E et O totidem potestates habebant et easdem quas apud Graecos; nam * [Graeci in casu dativo tam ε litterae quam **o** adiciebant ι iuxta; ita nostri ut apparet ex libris antiquis foederum et legum *(fortasse* et XII legum) qui etiamsi frequenti transcriptione aliquid mutarunt, tamen retinent antiquitatem] O non solum pro breui et pro longa sed etiam pro V poni, ut pro 'populus Romanus' ibi 'popolos Romanos', ubi 'piaculum' ibi 'piacolom'; sic et pro huic hoic pro funus foinos: item alia multa * [apud Graecos autem fuisse E et O cum I, E et O non dubito. E autem duarum obtinet uicem, breuis et productae, O uero et pro breui et pro longa et pro V posita est; eidemque litterae in datiuo casu adiecta est iota. Y quoque et suo sono posita est et subiuncta litterae H, ut apud nos quoque, item adiecta litteris A et E facit syllabam: posita est pro breui et pro longa, cum Graece per Y scribimus. V similiter et pro breui et pro longa quotiens consonanti subiecta est pro o et υ posita est] Graeci sequebantur sonum. *plurima quae perturbata vel omissa sunt neglegentiae grammatici relinquenda esse putavi. pauca quae a librariis corrupta esse videbantur correxi. cf. p. 23, 14* 6 p r s t v et *G. I. Vossius de art. gramm. I 18 p. 81* p q r s t et *AB* ω ς. *litterae* r s t *bis scriptae, sed priore loco deletae sunt in A* 7 a i o u *corr.* a e i o u *A* nam η ς nam *T A B* ω E et O ternas ς e et i o ternas *AB* a i et o ternas ω
8 ut e esset breue et ($\overline{\text{et}}$ *A)* productum i autem longum quodammodo sonat *A B* ω ς
9 cum e et i *B* cum et e et i *A* ω ς. *fortasse* cum pro e et i iuncto esset, et o simile quoque cum esset, id est et brevem et item faceret longam syllabam 10 quoque cum esset . i . breuem et idem *A* quoque cum esset i breue et idem *B* ω quoque cum esset unum breuem et idem ς 12 habebunt *A B* ω ς 13 ut *om. A B* ω ς tam e litterae quam o adiciebant *A B* tam η litterae quam ω adiiciebant ω ς ita nostri *A B* ω ς
14 foederum *a* B Val.* foederunt *A* $\overline{\text{e}}$tsi frequenti *A* etsi frequenti *B* etiam ex frequenti ω etiamsi ex frequenti ς 16 sed $\overline{\text{et}}$ pro u poni ut pro populus *(corr.* popolos *a*)* r ibi populus et (r *pro* et *Val.)* ubi piaculum ibi piacolon *A Val.* sed et pro u poni ut pro populus rubi populos robi piaculum ibi[11] piacolom *B* sed etiam pro u poni, ut pro popolos, ibi populus: et ubi piaculum, ibi piacolon ω sed etiam pro u

'populo Romano' ibi populoi Romanoi et pro piaculum ibi piacolom, sic | et pro huic hoic, pro funus fonus; item alia multa. apud Graecos autem fuisse coniunctum i et o non dubito. e autem duarum obtinet vicem, brevis || et productae [o vero et pro brevi et pro longa et pro u posita est], eidemque litterae in dativo casu adiecta est iota. Y quoque et suo sono posita est et subiuncta litterae H, ut apud nos quoque: item adiecta litteris A et E facit syllabam: posita est et pro brevi et pro longa, cum graece per *υ* scribimus. u similiter et pro brevi et pro longa, quotiens consonanti subiecta est, pro *o* et *υ*: Graeci sequebantur sonum tantum modo litterarum. *ϑ φ χ* priusquam a Simonide invenirentur, exprimebant iuxta *τ* et iuxta *π* et iuxta *κ* adspirationis notam H ponendo; *ξ* autem varie nunc per *κ* et *σ*, nunc per *γ* et *σ*; item *ψ* nunc per *βσ*, nunc per *πσ*. *ex* quibus nostri *ξ* acceptam in fine suarum posuerunt; reliquas autem ita scribunt, ut a Graecis sunt traditae. Y vero eodem ordine scriptum habemus quo illi, recisa tamen virgula iuxta. sic quod apud illos iunctum *υ* litterae *o* facit syllabam, nostri etiam, quotiens eiusdem soni longa syllaba scribenda esset, et ipsi *u* adiungebant o litterae. inde scriptum legitis Loucetios nountios [et] loumen et cetera. sed nec G quidem nec Q latinus sermo introduxit. ex quibus Q et fuisse apud Graecos et quare desiderat fungi vice litterae, cognoscere potestis, si pontificum libros legeritis. nunc enim apud Graecos iuxta *π* est posita *G autem apud || Graecos obtinet notam numeri sex, pro quo apud antiquos C poni solitum, ut pro agro Gabino Cabino, pro lege lece, acna pro agna: auctio certe ab augendo dicta est: et numeri cum habeant c, ut ducenti trecenti sescenti, reliqui habent g, ut quadringenti nongenti. c autem

---

9 pro *o* et *υ* *p. 2454 (p. 40 ed. Gaisf.)* 12 *ξ* autem *p. 21, 74*

---

poni, ut pro populus, ibi popolus: et ubi piaculum ibi piacolum ς. *lacunam indicavi, qua adnotatio de* o *et* i *iuncto excidit: cf. p. 17, 18* dativis autem casibus apud nos iuxta apponebatur, ut antea vobis dixisse memini, cum 'populoi Romanoi' pro 'populo Romano' solitos priores scribere ostenderem. *praeterea quae de ea scriptura 'ex peritorum quorundam scriptionibus' se attulisse dicit Victorinus p. 24, 6 fortasse hic scripta erant* 2 pro funus fonos *B. fortasse* pro unus oinos 3 coniunctum *B* ciocum *A* ω ς uicem *B a Val.* uocem *A* 5 indicatiuo casu *B* adiecta (adiuncta *corr. al. m.* adiecta *B)* est iωta *AB* adiecta est i ω ς 6 litterae (littera *corr. al. m.* litterae *B)* h ut apud *AB* litterae h ut est apud ω ς 8 cum graeci *corr.* cum graece *A* 9 consonanti *B Val.* consonantibus *corr.* consonanti *A* consonantibus ω ς 12 *ξ* autem] Z autem *B* 13 ex quibus nostri *ξ*] quibus nostri Z *AB* ω ς. *cf. p. 23, 26* ex adiectis autem nostros solam x recepisse 15 recisa tamen (tm̄ *A* tantum ω ς) uirgula iuxta *AB* ω ς recisa tantum virgula infera *Schady p. 27. fortasse* recisa tantum virgula adiuncta sic u quod *Putschius* 16 *υ* litterae] u litterae *AB* 17 et ipsi adiungebant o litteram *Ritschelius de miliario Popiliano p. 33* u *om. AB* ω ς

20 desiderat] desierit *Schady p. 33* 21 legeritis *Val* ω ς legerētis *A* legeretis *B* iuxta u est posita *B. lacuna quam indicavi exciderunt non nulla quae de Q littera scripta erant hoc fere modo,* nunc enim apud Graecos iuxta *Π* est posita *P*, at olim fuit Q, quae pro numero posita nonaginta significat. G autem *sqq. cf. p. 23, 26* sed G notam numeri sex, Q nonaginta significare G autem *AB* ω Ϛ autem ς 25 tricenti *B* sescenti reliqui habent g ut *B* sescenti reliqui habent ut *A* sexcenti g reliqui habent ut ω ς quadrigenti *A* c autem] cuma *AB* ω ς cum g *Putschius* cum a centum ducantur *Schady p. 41*

tertio [quoque] ordine, ut apud Graecos quoque, positum est [c pro g], et suo loco k post receptam g supervacuum coepit esse.

Cum adverbium temporis antiqui quattuor litteris scribebant [in] his, quum; apud Catonem [quam] rursus per o, quom. sed antiqui cum ita scriberent, pronuntiabant tamen perinde, ac si per c | scriptum esset, illa quidem scriptura confusa, quod u pro consonanti et o pro vocali correpta accipiebant, *quae*, sicut apud Graecos, trium valebat vice, ut esset o breve, item longum et, ut ante dixi, *ου*. in quibus peccabant et aliis litteris scribebant, quam quibus enuntiabant, et aliter legebant, quam scribebant. item cuius per quoius litteras scribebant. de quibus ne plura scribam, hoc custodite, ut, cum fuerit adverbium temporis, per q *et* u sive unum sive duo scribatis, ut 'qum primum' et 'quum hoc facerem';. at si erit coniunctio, ut 'cum Gaio', 'cum Lucio', per c scribi debeat, ne quid deperdat ex significatu: non enim aliud per quum scripta, aliud per cum sonat. sed ubi [aliquid] non fit [aut] soni iactura et totidem paene || litterae scribuntur, dandum est aliquid antiquitati. reliquas voces, quae ante vocalem habuerint u pro consonanti positum, ut quando quaeritur quispiam quoddam, per q potius quam per c scribetis. attamen locutus secutus per c, quamvis quidam praecipiant ad originem debere referri, quia est locutus a loquendo, secutus a sequendo, *et ideo* per q potius quam per c haec scribenda. nam concussus quamvis a quatio habeat originem et cocus a coquendo et cotidie a quoto die et incola ab inquilino, attamen per c quam per q scribuntur.

Quicquam et quicquid et quocquod, prima syllaba quotiens habuerit d, idem vos perducite et superponite c. nam cum sint haec composita et confusa, si utramque vocem suis litteris scriptam relinquatis, duas partes orationis separatas relinquetis: quicquam enim ductum est a quidquam.

---

3 Cum *Quint. I 7 5 Vel. Long. 2231 Ter. Scaur. 2261 Cassiod. 2288. 2318* 7 sicut apud Graecos *p. 12, 2. 24, 2. 28, 28* 16 reliquas voces *Vel. Long. 2237 Cassiod. 2283. 2295* 24 Quicquam *Quint. I 7, 6 Cap. 2241 Cassiod. 2291. 2319*

---

1 *fortasse* tertio apud nos ordine 2 post receptam g *AB* post receptum g ω ς post receptum c *Putschius* 3 in his cum apud catonem quam *(corr.* quum *a)* rursus ea quo am *AB Val.* in his, quum apud Catonem quam (quam *om.* ς) rursus quom ω ς tam his quum apud Catonem, quam rursus quom *Putschius* 5 per c scriptum *B* per cum scriptum *A* ω ς illa quoque scriptura confusa quae u *B* 6 pro consonantis *A* pro consonante *B Val.* ω ς 7 accipiebant .i. sicut *B* accipiebant sicut *A* ω ς 8 item] idem *A B* ω ς peccabant quod aliis ω ς 11 per q et u] per qu *AB* ω ς 12 sine duo *B* 13 ne quid] ne quicquam *A B* ς nec quicquam *Val.* ω 14 per quum scripta *B* per quom scripta *A* ω ς 15 sed ubi aliquando fit aut soni iactura ω ς sed ubi aliquid non fit aliut soni iactura *Schady p. 31. fortasse* sed ubi per aliquid *(vel* sed ubi in aliqua voce) non fit soni iactura 17 pro consonante *B* 18 attamen] at cum *AB* ω ς 19 quamuis] qū *A* cum *B* quum ω ς quia est] quāe *B* 20 et ideo *om. AB* ω ς 21 quamuis a quatio ς qū a quatio *A* cum a quatio *B* quoniam a quatio ω 22 a quoquendo *B* per c potius quam per q ω ς 25 idem uos perducite ς id. nos perducite *A* id nos perducite *B* idem nos producite ω id nos praecidite *Putschius* 27 separatis *A*

Ae syllabam quidam more Graecorum per ai scribunt, ne illud quidem custodientes, quod omnes fere qui de orthographia aliquid scriptum reliquerunt praecipiunt, nomina feminina casu nominativo a finita numero plurali in ae exire, ut Aeliae, eadem per a et i scripta numerum singularem ostendere, ut huius Aeliai, inducti a poetis, qui 'pictai vestis' scripserunt, et quod Graeci per i potissimum hanc syllabam scribunt propter exilitatem litterae, η autem propter naturalem produ|ctionem iungere || vocali alteri non possunt; iota vero, quae est brevis *et* eadem longa, aptior ad hanc structuram visa est: quam potestatem apud nos habet et e, quae est longa et brevis. vos igitur sine controversia ambiguitatis et pluralem nominativum et singularem genetivum per ae scribite. nam qui non potest dinoscere supra scriptarum vocum numeros et casum, valde est hebes.

Quatenus saepe cum sit recte scriptum, vos e perducitis et facitis quatinus, et saepe i litteram commutatis in e. de qua *re* ne plura loquendo videar vobis exprobrare imperitiam, contentus sum, quid inter utramque vocem intersit, significare. igitur quatinus est ut quianam; quatenus autem significat finem loci cuiusdam, velut qua fine. nihil est, quod non vultis consulere de his quae ignoratis. nam ut aliquid nescire turpe non est, sic in deterius scribere vel emendare turpissimum est.

Pertermine dicitur auspicium, quod fit, cum de fine Romano in agrum peregrinum transgrediuntur.

Sed scribam voces, quas alii numero singulari et plurali indifferenter per u et o scripserunt, ut avos corvos novos et cetera. vos nominativo singulari *scribite* per duo u, quorum vice consonantis fungitur alterum, alterum accipitur pro vocali: nam per u et o scriptae significant pluralem numerum et casum accusativum, *ut* avos flavos corvos et horum similia. nec enim mihi superest otium, qui possim singula exsequi, nec sufficit memoria, cum vix haec quae scribo implere || possim. attamen has etiam

---

1 Ae syllabam *Quint. 1 7, 18 Vel. Long. 2222 Terent. Scaur. 2253. 2259 Paul. exc. Fest. 25* 14 Quatenus *Fest. 258 Cap. 2243. 2249* 24 per u et o scripserunt *Quint. 1 7, 26 Vel. Long. 2222. 2228 Ter. Scaur. 2251*

---

1 ne illud quidem custodientes ω ς nec illud quidem custodient *A B* 2 quod omnes *G. I. Vossius de analog. II 4 p. 672* quia omnes *AB* ω ς 5 pictai vestis] *Verg. Aen. VIIII 26* 6 et quia graeci *B* 7 propter exilitatem litterae E. H autem *G. I. Vossius l. c.* η autem ω ς h autem *A B* 8 alteri ω ς alterae *A* alterę *B* breuis et eadem longa *Schady p. 42* breuis eadem longa *A B* breuis eademque longa ω ς 9 habet et i quae *A B* ω ς habere i quae *Schady* 10 igitur] autem *et in marg.* igitur *B* 11 nam *om. A, add. a Val.* 12 supra] super *B* scriptas *corr.* scriptarum *A* 14 quatinus saepe cum sit recte scriptum, nos e producitis et facitis quatenus ς 15 de qua re ne *Schady p. 43* de qua ne *AB* ω ς 17 quianam] quoniam *Putschius.* at quatinus quoniam *Festus p. 258, 34* 18 quod non] quia non *B* 21 quod fit] quia fit *A B* ω ς 24 auos coruos nouos *B* auus coruus nouus *A* ω ς 25 scribite *om. A B* ω ς 26 per u et o scriptae *B* per uos scriptae *A* ω ς 27 ut *om. A B* ω ς 28 sufficit *a* Val.* ω ς suffigit *A* effigit *corr. in marg.* suffigit *B*

voces, quae u potius quam o sonant, per duo u scribite, ut vulva vultus et similia, sicuti sine ulla dubitatione per u et o, quae sonant ita, uti volvit volvo volutus convolutus. nam littera u vocalis est, sicut a e i o, sed eadem vicem obtinet consonantis, cuius potestatis notam Graeci habent F nostram, quam vocant *βαῦ* et alii digamma. ea per se scripta non facit syllabam, anteposita autem vocali facit, ut *ϝάμαξα*, *ϝεκηβόλος* et *ϝελένη*. nos vero, qui non habemus huius vocis nomen aut notam, in eius locum, quotiens una vocalis | pluresve iunctae unam syllabam faciunt, substituimus u litteram. nam vocalis nulla bis eadem posita facit unam syllabam, *ut* assiduus exiguus Laocoon tribuunt statuunt et similia. at cum praeponitur vocali, tunc accipitur pro consonanti, ut est angvis extingvit lingva pelvis: *in* uvido enim prior u vocalis est, sequens, cui subiectum est i, consonans. est praeterea eiusdem potestatis i: vocalibus anteposita consonantis habet vicem et subiecta alii consonanti vocalis est.

Hesternum producte dici debet: nemo enim est, qui latine modo sciat loqui, qui aliter quam producta syllaba hesternum dixerit.

Deus est, inquam, ut reus et facit genetivo casu dei, ut rei. nominativo igitur plurali hi dei potius quam dii.

In fascia sine causa adiecistis apicem, quia fascia dicitur || quod volvendo fit [fascia].

Haud adverbium est negandi et significat idem quod apud Graecos *οὐ*. sed ab antiquis cum adspiratione, ut alia quoque verba, dictum *est* et adiecta d littera, quam plerisque verbis adiciebant. d tamen litteram conservat, si sequens verbum incipiat a vocali, ut 'haud aliter muros' et 'haud equidem'. at cum *sequens* verbum a consonanti incipit, d perdit, ut hau dudum et hau multum et 'hau placitura refer' [et inducit t].

---

4 cuius potestatis notam *p. 23, 28 Ter. Scaur. 2254 Cassiod. 2282* 21 Haud *Charis 112, 8 Cap. 2241*

---

2 per u et o *B* per uo *A* ω ς quae sonant ita ω ς quae ita sonant ita *AB* 5 f nostri quam uocant et alii digamma *AB* ω ϝ nostri uau uocant, et alii digamma ς ϝ nostri quam uau uocant, illi digamma *Schady p. 38* 6 ut fama. hic PZᴧFKHBOΛOC *B* 8 faciunt — syllabam *om. A, add. a in marg. et Val.* 9 ut *om. AB* ω ς 12 in *om. AB, add.* ω ς subiectum (e supra) *Ba** subictum *A* subiunctum *Val.* subiecta ς 17 est *om. A, add. a Val.* 19 quod] quia *B* 20 fascia *ex margine illatum, praeterea autem quaedam de etymologia v.* fascia *omissa esse videntur. quamquam non apparet quam originem vocabuli esse voluerit grammaticus* 21 haud aduerbium *B* ω ς haut aduerbium *A* hau aduerbium *Ritschelius proleg. in Plaut Trin. p. C et neue plautin. Excurse p. 5* 22 *οὐ* sed ω ς ᴧy sed *AB* dictum est et adiecta *Ritschelius* dictum et adiecta *AB* ω ς dictum est adiecta *Putschius* 24 haud aliter] *Verg. Aen. VIIII 65* haud aliter Rutulo muros et castra tuenti 25 haud equidem] *Verg. georg. I 515 et saepius* sequens *om. AB* ω ς 26 ut haut dudum et haut multum et haut (aut *corr.* haut *B)* placitura refer (refert ς) *AB* ω ς ut hau dubiam *(Verg. Aen. II 359 vel potius* hau talia dudum *Verg. Aen. X 559)* et hau multa *(Verg. Aen. III 610. XII 506)* et hau placitura refer *Ritschelius proleg. in Plaut. Trin. p. C et p. CCCXXV* hau placitura] *Verg. Aen. XII 76* 26 refert ς 27 et inducit t *delevit Ritschelius. scribi poterat* et ideo vos

Et huiusce et cuiusque recte scribuntur, sed suo loco utraque: nam ab hocce et ab haccc fit huiusce; cuiusque autem aliud significat, id est uniuscuiusque.

Has voces, nonnunquam nunquam nunquid quanquam unquam, saepe recte scriptas relinquitis; aliquando n in m commutatis, numquam, pro n facitis m. quid igitur in posterum debeatis observare, attendite. clari in studiis viri, qui aliquid de orthographia scripserunt, omnes fere aiunt inter m et n litteras mediam vocem, quae non abhorreat ab utraque littera, sed neutram proprie exprimat, tam nobis deesse quam Graecis: *nam* cum illi Sambyx scribant, nec m exprimere nec n. sed haec ambiguitas in his fortasse vocabulis sit, ut in Ampelo Lycambe. nam in nostris supra dictis non est, quia non inter m et n medium sonant unquam et nonnunquam et similia, sed inter n et g. nam et Graeci, cum | scribunt ἄγγελος ἄγγος ὄγκος et similia, si syllabam an sequatur syllaba quae initium habet a g aut a c, convertunt n litteram in g et pro n g scribunt, ut ἄγγελος ἄγκυρα ἄγκιστρα, cum ‖ inter n et g medium sonet vocis † productae, non, ut aliis videtur, inter m et n. quoniam in copulatione syllabarum familiarium et nobis habenda ratio est, *per* n quam g potius scribetis nonnunquam quanquam et similia. nam si inter m et n esset

1 Et huiusce et cuiusque *Cassiod. 2288. 2318* 4 Has voces nonnunquam *p. 8, 11. 19, 11 Priscian. I 29, 15*

perducite d, *sed addita esse videntur verba, postquam ea quae praecedunt in codicibus corrupta erant* 1 cuiusque] huiusque *AB* ω ς 2 ab hocce et ab hacce, *pro quibus scribi debebat* ab hoce et ab hace *(p. 9, 10), grammatico tribuenda esse docuit Bergkius Zeitschr. f. AW 1850 p. 328 coll. p. 2467 et Priscian. l. XII p. 592, 16* cuiusque] huiusque *AB* ω ς aliud *B* ω ς alid *A* id est *B* idem *A* ω ς 5 aliquando n in m commutatis nunquam (nūnquam *B*) pro n facitis m *AB* ω aliquando enim in m commutatis numquam pro n facitis m ς aliquando n in m commutatis, nonnumquam pro n facitis m *Putschius*. *fortasse* aliquando n in m commutatis et scribitis nonnumquam numquid quamquam umquam, pro n facitis m 8 quae non abhorreat *C. L. Schneiderus gramm. ling. lat. I 1 p. 308* quae non abhorret *Val.* ω ς quęq. non abhorret *B* quae ñ abhorret *et in marg.* q̄ *(h. e.* quae) *A* 9 nam *om. AB* ω ς, *add. Schneiderus* 11 sit ut] sicut *AB* ς ω 12 sonat unquam *AB* ω ς sonat ut unquam *G. I. Vossius de arte gramm. I 20 p. 85* 13 nonnunquam] nonunquam *B Val.* 16 ut ΑΓΓΕΛΟΣ ΑΓΚΥΡΑ ΑΓΓΙΣΙΡΑ cum *AB* ut ἄγγελος ἄγκυρα ἄγκυρα cum ω ut ἄγγελος ἄγχιστα ἄγκυρα cum ς. ἄγκιστρον *in eadem re pro exemplo posuit Priscianus l. I p. 48, 14. apud Victorinum autem haec postea addita esse videntur. nam parum probabile est post superiora,* ἄγγελος ἄγγος ὄγκος, *alia exempla ab ipso grammatico per excerpendi neglegentiam scripta esse. in reliquis iusta sententia sic demum restituitur,* nam et Graeci cum scribunt ἄγγελος — convertunt n litteram in g [et pro n g scribunt, ut ἄγγελος ἄγκυρα ἄγκιστρα]. sed quoniam in copulatione syllabarum familiarium et nobis habenda ratio est, per n quam g potius scribetis nonnunquam quanquam et similia, cum inter n et g medium sonent voces supra dictae, non, ut aliis videtur, inter m et n. nam si inter m et n esset *sqq.* media sonet vocis pronuntiatio, non *Schmitzius mus. rhen. XIV (a. 1859) p. 640.* vocis productae *ita defendi poterat, ut expressus litterarum sonus significetur: cf. Serg. de litt. p. 476, 3* interdum expressum suum sonum non habent, i, ut vir, u, ut optumus. non enim possumus dicere vir producta i nec optumus producta u, unde etiam mediae dicuntur 18 per *om. AB* ω ς n quam m potius *Putschius* 19 nonunquam *AB*

disputatio nobis, quae in aliis quidem verbis est, in supra dictis autem non est, commodius credo acturos fuisse receptae auctoritatis viros, si hanc potius redderent rationem, ne duae partes orationis, quae iunctae voces confundunt, integrae scribantur † tam d inde quam n unde inde et similia, etiam quod in iis vocibus, quae ultimam habent m, si sequatur n, mutatur m in n, ut cum * Hannibal Hiempsal.

Iam aliud est sciit, aliud scivit: scire enim facit sciscere, id est iubere praebere.

Non omnia rotunda rata sunt, cum * l et r geminari solent, quotiens ratio non repugnat aurium sono, ut in nullo, in verre. camelus vero et loquela et querela et suadela et tutela uno l scribenda sunt, ut uno r narat narus.

Orthographia Graecorum ex parte maxima in iota littera consistit. nam et pro brevi et pro longa, * velut *Ἰάσων* et *Ἀονία*, et in quibusdam mediis interponitur verbis, ut *Ἅιδης*, et in extremis, ut *εὔχηι* et *πορεύηι*, et dativis casibus adiungitur, quamvis non enuntietur; et eadem subiecta ε litterae facit longam syllabam ει, quod antea servabatur apud nos quoque. nam et pro brevi et pro || longa nunc etiam valet; dativis autem casibus apud nos iuxta apponebatur, ut antea vobis dixisse memini, cum 'populoi Romanoi' pro 'populo Romano' solitos priores scribere ostenderem. cum vero eadem i e litterae iuncta esset, non solum pro longa syllaba accipiebatur, sed nominativum pluralem ita scripta significabat, ut amicei bonei doctei Romanei et similia. at si per solum i scripta esset, eadem genetivum singularem faciebat, ut huius amici et cetera. denique omnes qui de orthographia | scripserunt de nulla scriptura tam diu quam diu de hac quaerunt, quae per i litteram singularem

---

9 l et r geminari solent *Vel. Long. 2238 Cap. 2241 Ter. Scaur. 2249 Cassiod. 2290* 13 Orthographia Graecorum *p. 11, 13. 24, 3* 25 denique omnes *Quint. I 7, 15 Vel. Long. 2220 Ter. Scaur. 2255. 2264 Charis. 95, 7 Cassiod. 2284*

---

1 uerbis et in supradictis *AB* uerbis, in supradictis ω ς 4 tam.d.inde quam.n.unde *A* ω ς tam deinde quam non unde *B*. *fortasse* unde tam d in c quam m in n mutatur, ut tantundem et similia *vel brevius* ut tanquam tantundem et similia. *eadem ratione usus, ne duae partes orationis separatae fierent*, quicquam *et* quicquid per c, *non per* d *scribenda esse praecepit Victorinus p. 13, 24.* tantundem *mutatae* m *litterae in* n *exemplum posuit Priscianus l. I p. 29, 17: cf. Prisc. l. XII p. 589. Cassiod. p. 2285. 2314* 5 quod in iis] quae in his *B* 6 ut cum *ad pronuntiationem* cum *praepositionis sequente* n *in* cun *mutatae spectare*, Hannibal Hiempsal *autem e nova quaestione de adspiratione relicta esse videntur* 7 Iam aliud — iubere praebere *(scrib.* praescribere) *in lacunae spatium a margine illata esse coniecit Schady p. 10*
9 rutunda *A. deinde post* rata sunt cum *quaedam excidisse vidit Schady p. 10*
11 loquela *B a** ω ς loqui ela *A* 12 narat] norat ς 14 pro longa uelut iason et aonia *AB. fortasse* pro longa et pro consonanti ponitur, velut *Ἰάσων* et *Ἰωνία* 15 ut ΑΙΔΕΕΤ (aiΔHet *B)* in extremis ut ΕΤΕΥΧΗΙ ΠΟΡΕΥΗΙ (ΠΟΡΥΗΙ *B)* et *A B* ut *αἴδε*, et in extremis, ut *εὐχῆι πορεύηι*, et ω ς 16 qū (cum *B)* n̄ enuntietur *AB* quia η enuntietur ω quum η enuntietur ς 17 quod] quę *B*
20 populoi romanoi pro populo romano *B a Val.* populoi romano *A* populoi Romanoi pro populo ω ς

genetivum et [quae] per ei litteras nominativum pluralem faciat, locuti partim acute, *partim*, ut mihi quidem videtur, inepte, illud etiam ridicule (nam mihi quaedam succurrunt): pilum aiunt militare et vineam, si sit subter quam milites aggerem instituunt, et sicam [et silicem] quae secet per e et i scribenda; at si pilum sit quo pinsitores utuntur, et vinea quae ruri colitur et fistula per i. a quibus libenter quaererem, quo modo scripturi essent aedificii pila, et quo modo singularem discernerent a plurali in his, res dies species, et his similibus. Samnitem, licet per omnes casus i longam custodiat, tamen nominativo correpta i *scribite*, ut sanguis pulvis.

Hoc femur quamvis nominativo per litteram r dicamus, tamen genetivo feminis, dativo femini, ablativo femine scribite.

Cognatae quidem vocantur inter se vocales, ut scitis, et in declinationibus invicem *sibi* succedunt. item ‖ consonantes inter se, sed proprie sunt cognatae, quae simili figuratione oris dicuntur, ut est b f [s] m p, quibus Cicero adicit v, non eam quae accipitur pro vocali, sed eam quae consonantis obtinet vicem et anteposita vocali fit ut aliae quoque consonantes. quotiens igitur *con* praepositionem sequetur vox cuius prima syllaba incipit a supra dictis litteris, id est b f [s] m p v, quae vox coniuncta praepositioni significationem eius confundat, vos quoque praepositionis litteram mutate, ut est combibit comburit comfert comfundit commemorat comminuit comparat compellit comvalescit comvocat, non conbibit conburit et similia. sic etiam *in* praepositio iuncta vocibus quae incipiunt a supra dictis litteris n commutat in m, ut imbibit imbuit imfert imficit immemor immitis impius impotens. at sub ob, quae finiuntur in b litteram,

---

11 Hoc femur *Charis. 87, 2. 130, 36* 13 Cognatae quidem *Vel. Long. 2224 Cassiod. 2285. 2293. 2314. 2318 Ter. Scaur. 2251. 2260* 23 sic etiam in praepositio *p. 20, 6*

---

1 faciat] faciunt *A B* ω ϛ 2 partim *priore loco B* part$\overset{i}{e}$m *A* partem *Val.* partim *posteriore loco om. A B* ω ϛ, *add. Wachsmuthius apud Wilmannsium de Varron. libr. gramm. p. 175* inepte illud atque etiam ridicule ω ϛ ridiculae *A* 3 militare et uinea si sit supra quam *A B* ω ϛ militare telum et uinea subter quam *Lipsius de recta pronuntiatione lat. ling. c. 8 p. 37 ed. Lugd. Bat. a. 1586* 4 agerem *A* et silicem *delevit Wilmannsius l. c. an* siculam? 6 et fistula *si verum est*, sicam *vel* siculam *pro* fistula *dici voluit grammaticus* 7 aedificii pilam *Schady p. 28* singularem dicerent (dicebant *corr.* dicerent *B)* aut pluralem *A B* ω ϛ singularem discernerent aut pluralem *Schady* 8 similia *A B* ω ϛ 9 correpta i ut sanguis puluis *A B* correpta i, ut sanguis puluis est ω ϛ 11 quamuis ω ϛ qū *A* cum *B* 13 quidem] q̄d *(h. e.* quidem) *A* quod *B* quaedam ω ϛ 14 sibi *om. A B* ω ϛ 15 b f r m p ω ϛ 16 Cicero] *orat. 47, 158* eam quae accipitur pro vocali sed *in marg. add. A* 18 quoties igitur praepositionem con sequetur *C. L. Schneiderus gramm. ling. lat. I p. 655* quotiens igitur praepositiones sequeretur (sequetur ϛ) *A B* ω ϛ quoties igitur praepositiones in con sequetur *Putschius* prima syllaba *Schneiderus* prima littera *A B* ω ϛ 19 b f s p m u *A B* b f r p m u ω b f r m p u ϛ b f m p u *Putschius* 20 confundat] comfundat *A* 22 comparat comuellit comualescit compellit comuocat *A B* ω ϛ comparat compellit comualescit comuellit comuocat *Putschius* 23 in *om. A B* ω ϛ, *add. Putschius* 24 commutat *B a Val.* commutā *A* commutant ω ϛ 25 immemor impius immitis impotens *A B* ω ϛ

id est unam ex quinque supra dictis cognatis, quotiens verbum sequetur, quod initium habeat a supra dictis, in eam b mutabunt, a qua vox incipit, ut suffert sufficit suffundit, non subfert subficit *subfundit*; sic et supparat | suppressus, sic suvvolvit suvvertit. ob autem mutatur in cognatas easdem, ut offert officit et ommovet ommutescit et oppandit opperitur et ovvertit ovvius. item quotiens verbum sequens incipit ab l aut r, n suam commutat in eam a qua sequens vox incipit, *in l*, ut collatum collectum collinit, *ut* illinit illectus illudit; in r autem, ut corradit corripit corrodit corrumpit, ut irrepit irrogat irruit. perdit vero n litteram, cum sequens verbum a vocali incipit, coaequat coemit coit || cooritur.

Anceps ancilla Angitia angustum anquirit *ancora* * non iudicat per an, sed more Graecorum per ag solitum scribere. nunc adicio, sicut inter m et n litteras vox media tam Graecis desit quam nobis, ita inter n quoque et g deesse. neque enim [ut] illi, ἄγγελον et ἀγκάλην et similia sive per ν sive per γ scripserint, alterutram in pronuntiando litteram exprimunt, nec nos, supra dictas voces sive per n sive per g scribamus, proprie aut n exprimimus in dicendo aut g. quae vox quoniam ordini litterarum nostrarum deest et familiarior est auribus nostris n potius quam g, [et] anceps et ancilla et Angitia et angustum et anquirit et ancora et similia per n potius quam per g scribite; sicut per duo g, quotiens duorum g sonum aures exigent, ut aggerem suggillat suggerendum suggestum et similia. sunt qui inter u quoque et i litteras supputant deesse

11 Anceps *p. 8, 11. 16, 4*

1 sequetur ς sequeretur *AB* ω 2 quod] quae *B* mutabant *B* 3 subfundit *om. AB* ω ς 4 suppraessus *AB* sic suuoluit suuertit *AB* ω ς 6 item] et tamen *AB* ω ς 7 n suam commutat ς non (.N. above) suam commutant *A* n suam commutant *Val.* ω n non suam commutant *B* in l *om. AB* ω ς ut collatum collectum illinit illectus collinit illudit *AB* ω ς 11 anceps ancilla angitia (anceps ancilla ancitia *A)* angustum anquirit non indicat per an sed more graecorum per ag solitum scribere *AB* Anceps ancilla Ancicia (Ancilia ς) angustum anquirit non indico per an, sed more Graecorum per ag solitum scribi ω ς Anceps ancilla angina angustum anquirit ancora iam dixi Attium non per an, sed more Graecorum per ag solitum scribere *Ritschelius de miliario Popiliano Bonnae a. 1852 p. 25. lacunis ita corrupta esse verba coniecit Schady p. 15, ut et ante* anceps *quaedam intercidissent, quibus de scriptura vocabulorum quae secuntur praescriptum esset, et post* anquirit *plura deessent, in quorum locum verba ab interprete aliquo in margine adscripta illata essent,* * anceps ancilla Angitia angustum anquirit * [non iudicat per an sed more Graecorum per ag solitum scribere]· *lacuna, qua v.* ancora *haustum erat, plura etiam, in quibus Accii nomen positum erat, exciderunt*
11 Angitia] *Verg. Aen. VII 759* te nemus Angitiae, vitrea te Fucinus unda
13 litteram *AB* ω ς 14 neque enim ut (aut ω ς) illi ἀΓΓΕΛΟΝ et ἀΓΚἀΛΗΝ et (et ἀγκύλην et ω ς) similia siue per c siue per g scripserint alterutram in pronuntiando litteram exprimunt nec nos supradictas uoces siue per c siue per g scribamus proprie aut c exprimimus *AB* ω ς neque enim illi, ut ἄγγελον et ἀγκύλην et similia siue per n siue per g scripserint, alterutram in pronuntiando litteram exprimunt, nec nos supradictas uoces siue per n siue per g scribamus, proprie aut n exprimimus *C. L. Schneiderus gramm. ling. lat. I p. 317* 17 aut g, sed mediam, quae uox *Ritschelius* 18 litteram *B* familiarior est auribus nostris n potius quam g, ut anceps et ancilla et angina et angustum ω ς familiarior auribus nostris n potius quam g est, anceps et ancilla et angina et angustum *Ritschelius* 21 suggerendum ω ς suggerendam *A B*
22 deesse ...... nobis *paucis litteris post* deesse *deletis A*

nobis vocem * sed pinguius quam i, exilius quam u. sed et pace eorum dixerim, non vident y litteram desiderari: sic enim, gylam † myserum Syllam proxymum, dicebant antiqui. sed nunc consuetudo paucorum hominum ita loquentium evanuit, ideoque voces istas per u *vel per* i scribite.

Si memores essetis dixisse me vobis *in* praepositionis litteram n, quotiens verbum sequeretur a litteris *b f m p incipiens*, in his dumtaxat quae ex hac praepositione verba composita sunt, mutari solere in m, non scripsissetis inprolem *per* n, quod per m debuistis improlem scribere: improles enim est, qui nondum vir est.

[Igitur quae graece scribitis per *ψ* litteram, scribetis latine per ps]. Graeci priusquam reciperent || in ordinem litterarum suarum ξ et *ψ*, eas quidem voces, in quibus | apparebat g, ut *αἴξ αἰγός*, *φλὸξ φλογός* et similia, scribebant per *γ et σ*; in quibus vero incidebat *κ*, ut *ἄναξ ἄνακτος*, *δόναξ δόνακος* et similia, per *κ* et *σ*: in quorum declinatione inerat *β*, ut *Ἄραψ Ἄραβος*, per *β* et *σ*; et in quibus *π*, *ut Κύκλωψ Κύκλωπος*, per *π* et *σ*. similiter nostri voces quae in x litteram incidunt, si in declinatione earum apparebat g, ut coniunx lex et similia, scribebant per g et s. * at quae voces habent *ψ* litteram, eae per b et s scribebantur,

---

2 gylam *Charis 103, 27* 10 improles *Paul. exc. Fest. 108* 12 Graeci priusquam reciperent *p. 12, 10 Ter. Scaur. 2256. 2261 Cassiod. 2289. 2291*

---

1 uoces sed pinguius quam i exilius (exillius *A)* quam u *AB* ω ς vocem, sed pinguius quam i, exilius quam u pronuntiatam *C. L. Schneiderus gramm. ling. lat. I p. 24* vocem, sed pinguius quam i, exilius quam u sonantem *Schady p. 37:* voces, sed pace eorum dixerim, non vident y litteram desiderare pinguius quam i, exilius quam u *Ribbeckius Iahrb. f. Philol. 1857 p. 319. post* vocem *quaedam excidisse videntur, in quibus de sono inter* i *et* u *medio appositis exemplis, qualia scripta sunt supra p. 10, 24 dictum erat* sed pace ς 2 desiderari ω ς desiderare *AB* myserum *A* ω ς miserum *B* myrem *vel* myscam *vel* vyrum *coniecit Ribbeckius l. c. coll. Vel. Long. p. 2235, delevit Schady l. c.* 3 Syllam *E. I. A. Seyfertus gramm. lat. § 93 p. 63* syllabam *AB* ω ς 4 per u vel per i] per u *B Val.* per u *corr.* per i *A* per i ω ς per i vel u *coniecit C. L. Schneiderus gramm. ling. lat. I p. 24* 6 dixisse me vobis] *p. 18, 23* me *om. A, add. a Val.* in *om. AB* ω ς 7 sequeretur aliter in his dumtaxat *AB* ω ς 8 quae ex hac praepositione ς quae ex hac (in hac *et in marg.* ex hac *B)* parte positione *AB* ω 9 inprolem n quod ω ς inprolem in (*corr.* n) quod *A* inprolem inquod *Val.* inprolem inquam *B* 11 Igitur quae graece — per ps *ad argumentum eorum quae secuntur indicandum in margine adscripta esse coniecit Schady p. 36* 12 eas quidem uoces *Val.* ω ς eas quidem uoces quidem *deleto posteriore loco* quidem *A* ea quidem uoces *B* 14 per .Γ.C. *AB* ω ς ut ana(n)ξ *A* ut annax *B* 16 ut *post π om. AB* ω ς 17 si in declinatione earum apparebat g scribebant g et s ut coniunx (coniux *Val.)* lex et similia per g et s *B Val.* si in declinatione earum apparebat (scribebant g et s *in marg. add. a, ubi* g et s *delevit a**) g et s ut coniunx lex et similia per g et s *A* si in declinatione earum apparebat, scribebant g et s, ut coniunx lex et similia per g et s ω si in declinatione earum apparebat gs, scribebant g et s, ut coniugs legs et similia per g et s ς. *lacunam indicavi, qua adnotatio de vocibus, quae, cum in declinatione appareret* c, *ab antiquis per* c *et* s *scribebantur, excidit. praeterea post* plebis *exempla vocabulorum per* p *et* s *scriptarum vel librariorum vel grammatici neglegentia omissa sunt* 19 at quae uoces (habent *in marg. add. a)* ψ litteram eae *(corr.* hae *a**) *A* atq. uoces habent ψ litteram eae *Val.* at quae uoces habent litteram c hae *B* at quae uoces ψ litteram habent hae ω ς

si in declinatione acciperent b, ut caelebs caelibis, plebs plebis. posteaquam a Graecis ξ et a nobis x recepta est, abiit et illorum et nostra perplexa ratio et in primis observatio Nigidii, qui in libris suis x littera non est usus antiquitatem sequens. sed libenter quaererem, quibus litteris scripturi essent eas voces, quae in declinatione nec g et s nec c et s exeunt, ut nix nivis, senex senis, sexus sexus, et oppidum in Hispania † austruxi, quod est ab traho, et vexi. voces igitur, quae *in* x litteram incidunt, relicta antiqua observatione per x scribite, quae vero per ψ, ea per ps potius quam bs: σ enim nec in nostris nec in Graecorum libris invenitur subiuncta b litterae. ea vero quae ψ sonant et non declinantur, ut supra dicta, per bs scribite, ut abscedit abscidit abscondit abstinet [et] abstrahit obstat obstipuit absinthium gybsum. nam hiems et sumsit et insumsit *et* demsit sine ‖ dubio per ms scribetis. et quoniam incidimus in harum vocum mentionem, nec consumtum nec emtum nec redemtum nec temtat *nec* attemtat et similia istis per pt scribetis vitiose, sed, ut ego scripsi, iuxta mt ponetis et lucrifacietis litteram, qua detracta nihil de significatu vocis deminuitur et scribitur expeditius.

Credo quod vos ignoratis nomen privilegium quod dicitur: lex enim privilegii in unum hominem est dicta.

Video vos saepe et orco et Vulcano h litteram relinquere, et credo vos antiquitatem sequi. sed cum asperitas vetus illa paulatim ad elegantioris vitae sermonisque limam perpolita sit, vos quoque has voces sine h secundum consuetudinem nostri saeculi scribite. item corona ancora | sepulcrum, sic et quae h in adspiratione desiderant, ut brachium cohors

3 observatio Nigidii *p. 8, 16* 18 privilegium *Cap. 2249* 20 Video vos *Vel. Long. 2219. 2229. 2234. Ter. Scaur. 2256*

2 *fortasse* et illorum et nostrorum 3 ratio ς oratio *AB* ω qui] quae *B* suis et x littera ς 6 sexus sexus ω ς sexus secus *A* sexus *semel scriptum B* oppidum in Hispania Uxama et attraxi, quod est ab attraho, et uexi *Camerarius. fortasse* Uxama aut struxi, quod est a verbo struo, et traho traxi, veho vexi 7 ab atraho *A Val.* ab attraho *a** ω ς ab adtraho *B* uoces *B a Val.* ω ς uox *A* quae in x litteram *Gaisfordius* quae x litteram *AB* ω ς 8 *fortasse* quae vero per ψ apud Graecos scribuntur, ea 9 σ enim *Putschius* Ψ enim *AB* ω ς 10 inueniuntur subiuncta *AB* ω inueniuntur subiecta ς inuenitur subiecta *Putschius* 11 ut abscedite̥ *A* ut abscedit *Val.* ω ς ut abscedite *B* 12 absinthium gybsum *ab interpolatore addita esse censet C. L. Schneiderus gramm. ling. lat. I p. 224* 13 et *ante* demsit *om. AB* ω ς et q̄n (q̄nm̄ *B* quando ω) in harum uocum mentionem *AB* ω et quando in harum uocum mentionem incidimus ς 14 nec consumtum nec emtum nec redemtum nec temtat attemtat *B* nec consumtum (consumptum *a**) nec emtum (emptum *a**) nec redemptum nec temptat attemtat (attemptat *a**) *A* nec consumtum nec emtum nec redemptum nec temptat attemtat *Val.* 16 iuxta *om. A, add. a Val.* quae detracta — deminuit et *AB* ω ς 18 quod uos ign̥oratis *A Val.* quod uos ignoretis *a** quia uos ignoratis *B* quod ignoretis ω ς 20 uulcano *B Val.* ᵘlcano *A* (u *superscriptum delevit a**) ulcano ω ς et credo] sed credo *AB* ω ς 22 sermonisque limam perpolita sic uos *B* sermonisque ē (est ω ς) limam perpolita sic uos *A* ω ς 23 sepulcrum ω ς sepulchrum *A B* 24 sic et (sicut *A* ω sicet *a Val.*) quae h in adspiratione desiderant *AB* ω sicut quae h in disputatione desiderant ς sicut quae h in pronuntiatione desiderant *C. L. Schneiderus gramm. ling. lat. I p. 180. an* sic et per h quae adspirationem desiderant? 24 braͨhium *A*

harena pulcher. sed ea quatenus debeatis observare, ignoratis, inducti fortasse eo, quod legistis praeceptum antiquorum, qui aiunt scribi quidem omnibus litteris oportere, in enuntiando autem quasdam litteras elidi. in quo, ut idem saepius dicam, bis peccatis, quod aliud scribitis, *quam legitis,* et aliud legitis quam scriptum est. quid enim facietis in his quae, velitis nolitis, et scribenda sunt et legenda ut scripta sunt, ut exempli gratia existimo, non exaestimo, et conquinat, non coinquinat, et similia? eliduntur autem vocales singulae, cum duae concurrerunt, ut 'men incepto desistere victam?', non mene; et || 'ten inquit miserande puer', non tene. t quoque ex consonantibus eliditur, ut 'posquam res Asiae', non postquam. m autem, ut 'mult ille et terris', [vocalis et consonans pariter] 'non equidem invideo',

et breviter Troiae supremum audire laborem.

cum fuerit autem scriptum 'audiendus est' et 'scribendus est' et 'mutandus est' et similia generis masculini, primam vocem integram relinquetis, ex novissima autem e et s detrahetis. idem facietis in femininis, ut prima vox cuius generis sit appareat, idemque in neutris. at hicce et hocce pronominibus, si vox sequens a vocali incipiat, e novissimam detrahetis, ut

hicc alienus ovis custos bis mulget in hora.

et 'manibusque meis Mezentius hicc est'. et 'hocc erat alma parens'. et 'hocc Ithacus velit'.

Non idem sunt tria, quod trina: tria enim sunt singularia, trina autem multiplicia. sic 'trinos calceos' et 'trina vestimenta', non tria *dicimus. et trini* et terni dicuntur, ut bini quini septeni deni.

Quando distinguitis, cum erit perfecta oratio et sensus concludetur, inter novissimam verbi litteram et primam || insequentis in superiore parte

---

17 at hicce et hocce *p. 27, 6. 30, 27. 36, 6. 37, 15*

---

1 debeatis ω ς debetis *AB* 2 quod] quia *B* 3 elidere *AB* ω ς 4 quod] quia *B* quam legitis *om. AB* ω ς 5 quae] qui *B* 8 concurrer̊ (*h. e.* concurrerunt) *A* concurrerint ω ς *B* 9 men incepto] *Verg. Aen. I 37* ten inquit] *Verg. Aen. XI 42* 10 t quoque ω ς et quaeq. *A* et quęq. *B* 11 posquam] *Verg. Aen. III 1* ut *post* autem *om. A, add.* ω ς *B* mult ille] *Verg. Aen. I 3* 12 vocalis et consonans pariter, *quae non minus ad praecedentem versum quam ad sequentes pertinent, postea adscripta et alieno loco interposita esse videntur* non equidem] *Verg. bucol. 1, 11* 13 et breuiter troiae supremum audire laborem *B* et breuiter troiae s. a. l. *A* 15 relinquatis *corr.* relinquetis *A* 16 e et es *B* in feminis *B* 18 ut hicc alienus oues ω ς ut (hic *in marg. add. a)* ᶜalienus ouis *A* ut hic alienus ouis *B Val.* hicc *et* hocc *ab* hicce *et* hocce *pronominibus hoc loco probavit Victorinus, sicut supra p. 16, 2* ab hocce et ab hacce *pro* ab hoce et ab hace *scripsit: cf. Vel. Long. p. 2219* ergo scribendum est per duo c 'hocc erat alma parens' aut confitendum quaedam aliter scribi, aliter enuntiari. *alios auctores secutus in iis quae de syllabis scripta sunt locis supra citatis recte scripsit* hic *et* hoc 19 hicc alienus] *Verg. bucol. 3, 5* 20 manibusque] *Verg. Aen. XI 16* hicc est *B* ω ς hic est *A* hocc erat ω ς hoc erat *AB: Verg. Aen. II 664* 21 hocc ithacus *AB Val.* ω ς hoc ithacus *a: Verg. Aen. II 104* 22 quod] quae *B* 23 dicimus et trini *om. AB* ω ς 25 erit perfecta ω ς *B* erat perfectat *A* 26 insequentis *A* ω ς sequentis *B*

versus punctum ponite aliud, quam quod librarius inter duo verba posuit. quotiens autem ante distinctum mora fuerit necessaria, similiter inter duas | litteras *διπλῆν* aversam, id est sicilicum, ponite. si vero fuerit hyperbaton et longior sensus, at vos in ima parte versus inter duas similiter, ut supra, litteras clarum punctum ponite, et si prius quam distinctum concluditur, mora iterum fuerit necessaria, *διπλῆν* aversam, id est sicilicum, similiter in ima parte versus ponite. PR quotiens praetorem significare vultis, nolite interpungere, ne fiat populus Romanus: nec composita, qualia sunt levianima biduancula tardigrada; haec enim fiunt specie et significatione unum. sed ne ea quidem, quae cum praepositione dicuntur, circumpungetis, ut circumduci et circumveniri et circumplecti, et nonnulli et paulopost, nec haec, ut ingalliam, initaliam, nechoc, necillud, quae infinite dicuntur.

Repertores litterarum Cadmus ex Phoenice in Graeciam et Euander ad nos transtulerunt a b c d e [h] i k *l* m n o p [q] r s t *u* litteras numero XVI. postea quasdam a Palamede et alias a Simonide adiectas implesse numerum XXIIII [in comoedia scriptum erat ellum: non recte vos fecistis illum: est enim 'en illum'] grammatici, praeterea Demetrius Phalereus, Hermocrates, ex nostris autem Cincius, Fabius, Gellius tradiderunt. ex quibus Cincius 'paucis' inquit 'commutatis, ut ad linguam nostram pervenirent'. eas namque Cadmus ex Phoenice in Graeciam, inde ad nos Euander transtulerunt. scripseram autem vobis, quantum repeto, || et alia plura, inter quae nostros antea, sicuti Graecos quoque, XVI litteris usos, ex quibus fuisse *quinque* vocales apud utrosque, his postea quasdam a Palamede et alias a Simonide adiectas implesse numerum XXIIII; ex adiectis autem nostros solam x recepisse; F vero G et Q in graecis etiam litteris fuisse et nunc esse, sed G notam numeri VI, Q nonaginta significare, F autem *apud* Aeolis dumtaxat idem valere, quod apud nos v, cum pro consonanti scribitur, vocarique *βαῦ* et digamma. et signi-

14 Repertores litterarum *p. 11, 5* 28 F autem — digamma *p. 15, 4*

1 librarios *corr.* -us *A* 3. 6 *διπλῆν*] ΔΠΛΗΝ *AB* *ἀπλῆν* ω ς *utroque loco* 10 unum *B Val.* in unum *deleto* in *A* quae cum praepositione *B* q̄.cum q. cum praepositione *A* quaecumque cum praepositione ω ς 11 circumpungetis *B a Val.* ω ς circumpungitis *A* 13 quae] quia ω ς 14 repertores litterarum *in margine adscripta fuisse ad argumentum indicandum coniecit Schady p. 9* 15 i k l m ς h i k m *AB* ω p r s t u litteras *G. I. Vossius de art. gramm. I 18 p. 81* p q r s t litteras *AB* ω ς 17 in comoedia ω ς in comedia *B* in commodia *A* (e *superscr. a*) in commedia *Val.* in comoedia — en illum *seclusit Hertzius de Cinciis p. 59. in lacunam, qua nomina grammaticorum excidissent, verba illata esse coniecit Schady p. 9. videntur verba ab hoc loco aliena ex observationibus infra p. 24, 15 sqq. scriptis huc relata esse. ea autem quae de graecis grammaticis Victorinus scripta invenerat ipse perturbavit. nam Hermocratem inter grammaticos appellavit Varro apud Sergium p. 530, 13* 18 illum] ellum *B* 19 Phalereus ω ς phalereos *AB* 20 cintius *posteriore loco B* 22 inde *Schady p. 8 et 46* unde *AB* ω ς transtulerat ς 24 quinque *om. AB* ω ς 27 sed G numero VI q (q̄ *A*) nonaginta significare *AB Putschius* sed g numero seruire atque nonaginta significare ω ς 28 f autem aeolis *B* ς f autem aeolus *A* f autem Aeoliis ω 29 uocari .q. Bay *A* uocarique Bay (uau *superscr.*) *B*

ficaveram, prius quam Graecis inter vocales repertae sunt η et ω, [eas] vicem earum tam apud illos quam apud nos explesse E et O; et O etiam scribi solitam pro syllaba ου, E autem pro E et iota, | easdemque, et O et E, quotiens accepissent in fine iota, dativum casum apud utrosque significare; et harum scriptionum exempla non solum ex libris veteribus, sed etiam ex peritorum quorundam scriptionibus * ut cameloi caproi. nam nostri eruditi uno ore h quidem et k supervacuas esse dixerunt, nec indicarunt H apud Graecos, priusquam reciperetur in ordinem vocalium, tunc cum E et pro brevi et pro longa scriberetur, acuta || quae nunc a nobis scribitur, adspirandi vicem obtinuisse et a nostris retentam propter peregrina nomina nunc poni et ante vocales et iuxta c et t et p; c autem et nomen habuisse g et usum praestitisse, quod nunc Gaius per C et Gneius per Cn, quamvis utriusque syllabae sonus g exprimat, scribuntur. ergo et alia praetereo ad has litteras pertinentia.

In defruto apicem secundae syllabae imponere debetis nam a defervendo et decoquendo fit tale, *vel* quod defrudetur, id est fraudetur coctura et minuatur.

Vocalem litteram i pro consonanti accedere manifestum est in his nominibus, Iano iecore Iove iucundo. pro vocali autem valet subiecta consonantibus et facit nunc brevem syllabam, nunc longam, ut bibit biga, [et] citat civis, dies dicit. sibi autem ipsa subiungitur in his, ut aiio Troiia Gaiius Aiiax.

Adverbia cum n scribenda, quotiens deciens totiens et similia per

---

2 e et o *p. 13, 7. 28, 28* 21 sibi autem ipsa subiungitur *p. 27, 9. 35, 25*

---

1 *fortasse* priusquam a Graecis inter vocales receptae sunt η] h *A* 2 explesse .... e et o et o etiam *paucis litteris post* explesse *deletis A* explesse e et o etiam *B* 3 pro syllaba **ov.** **E** autem pro ε et iota ς pro syllaba ω̄.ē. autem pro *H* et iωta *AB* ω ς 4 in finem iωta *AB* ω ς 6 peritorum] praeteritorum *B* *lacuna quam indicavi praeter verbum ad explendam sententiam necessarium, ut* ostendi *vel simile, adnotatio de* k *littera in graecis verbis retinenda excidisse videtur, ut deinde scribendum sit* ut in kamelo et kapro. *nam parum probabile est* cameloi *et* caproi, *quae inter exempla* o *et* i *coniuncti scripta non sunt supra p. 12, 1 et 17, 20, ad hanc scripturam probandam a grammatico ficta esse* 7 nec indicar̄ h apud *B* nec indigar̉ h apud *a Val.* nec indagar̉ h apud *A* nec indagarunt *(in marg.* alias indiguerunt) h apud ω nec indagarunt *H* apud ς 9 acuta quae *AB* ω ac ita quae ς. *fortasse* vel acuta, qua ratione. *nam* acutam *vocalem pro* producta *dixit Victorinus p. 31, 18* dum corripiuntur aut acuuntur, longas et breves syllabas metris praestant *et p. 38, 33* ut verba seu nomina metro repugnantia vel corripiat vel acuat 10 vicem] uocem *AB* ω ς 12 quod nunc Gaius (Caius ς) per C et Gneus (Cneius ς) per Cn quamuis ω ς quod nunc gaius per c et .CN. gneius quamuis *A* qua nunc gaius per c et cn cneius quamuis *B* 14 ergo et alia praeterea *A B* ita et alia praeterea ω ς
15 in defruto *Schady p. 47* inde frudo *A B* ω ς debetis, [nam a deferuendo et decoquendo fit tale] quod *Schady.* defrutum *a defervefaciendo dictum voluit Varro apud Nonium p. 551, a defraudando Servius in Verg. georg. II 93* 16 vel *om. A B* ω ς 19 iane iecore ioui *A B* ω ς iocundo *B* 21 ut aiio troiia giius (a *superscr. a)* aiiax *A* ut aiio troiia gaius aiiax *Val.* ut aio troia gaius aiax *B* ut aiio Troiias Gaiius Aiiax ω ς 22 Gaiius] Graiius *Schmitzius stud. orthoep. et orthogr. lat. (Marcoduri a. 1860) p. 7 coll. infra p. 27, 9*

numerum; Athenienses Mediolanenses Carthaginienses et similia: at aquosum harenosum et similia sine n. * coma incisa non cesaries, sed caesaries est a coma caesa. * et in eo quod est amans adicienda est i littera in genetivo plurali; si quando sunt participia aut ex participiis figurata; ex nominibus autem nusquam, ut aetas et similia.

Internundinium scribendum, ut interlunium [et trinoctium] ita internundinium, quod novem dies inter se continuos habeat, non quod nono die sit.

Non est cloaca, ut putatis, sed cluaca, quasi conluaca.

Contagio apud omnes fere veteres scriptum est || nominativo casu, ut obsidio quoque et oblivio: sed poetarum licentia primo fecit contagia *et obsidia* et | oblivia, postea dici coepit et oblivium et obsidium et contagium. cum antiquitatem igitur posterior consuetudo vincat, vos utro modo scriptam vocem hanc inveneritis, ita relinquite, dum non ignoretis ab antiquis nominativo haec contagio dictum.

Non est, ut emendastis, porca praecidanea, sed praecidaria, quae frugum causa immolatur. qui iusta defuncto non fecerunt aut in faciendo peccarunt, his porca contrahitur, quam omnibus annis immolari oporteat, antequam novam *frugem*, quae dapem mereat, de suo capiant; praecidaria dicta, quod ante caeditur, quam frugem capiant. at illa, quae † et in re et in praesente mortuo, quem condituri sunt, immolatur, quia † ex ea capere non possint ad quod iusta faciant, praesentanea vocatur.

Parilia dicuntur non Palilia, non a Pale dea, sed quod eo tempore omnia sata arboresque et herbae parturiant pariantque.

---

9 cloaca *Paul. exc. Fest. 55* 10 Contagio *Paul. exc. Fest. 59 Fest. 193. 198* 16 porca praecidanea *Paul. exc. Fest. 219 Fest. 250* 23 Parilia *Paul. exc. Fest. 222*

---

1 at aquosum ς ut aquosum *A B* ω 2 coma incisa non caesaries sed cęsaries (cesaries *B*?) est a coma caesa *A B* coma incisa non caesaries sed cesaries est a coma cesa ω ς coma incisa non censaries sed caesaries est a coma caesa *Camerarius. apud auctorem, quem Victorinus secutus est, scriptum fuisse videtur* Caesariensis *ab urbe Caesaria cum* n, caesaries *a caedendo, quod esset coma caesa, sine* n *scribenda esse. deinde participia et quae ex participiis figurata essent, ut* amans, *cum* n, *nomina, ut* aetas, *sine* n *scribi, in participiis autem et iis quae ex participiis figurata essent in genetivo plurali* i *adici, in nominibus omitti voluit. sed haec vel a Victorino vel a librariis ita mutilata sunt, ut ea quae ad quaestionem de* n *littera pertinebant omitterentur.* 6 internundium scribendum ς 7 quod novem] qui nouem *B* 8 sit ω ς *B* fit *A* 10 scripta est *A B* 11 et obsidia *om. A B* ω ς 14 inveniritis *A* 16 porca praecidanea ς porca praedicanea *A B* ω 17 causa immolatur *B Val.* ω ς causa (i) mmolatur *A* iusta defuncto *a** ω ς iusta defuncte *A* iu(s)xta defuncte *B* iusta defunctae *Val.* 19 nouam frugem quae dapem mereat de suo capiant *Schady p. 44* nouam quae (quam *B*) dapem mereat de suo capiant *A B* nouam quasi dapem mereat de se capere ω ς novam quasi dapem mereant dę segete capere *nescio quo auctore citant Luebbertus quaest. pontific. p. 78 et Marquardtus Handb. der roem. Alterth. IV p. 253* 20 frugem capiat ω ς *fortasse* at illa quae Cereri praesente mortuo *vel* at illa quae et in funere et praesente mortuo 21 quia ex ea capere non possint ad quod iusta faciant *tamquam corrupta aut alieno loco inserta inclusit Luebbertus l. c. p. 74. fortasse* quia exta caedere non possint, antequam iusta faciant. 22 non possint *B a Val.* ω ς non possit *A* 23 non parilia *corr.* non palilia *A*

Novensiles sive per l sive per d scribendum. communionem enim habuit *l* littera *cum d* apud antiquos, ut dinguam et linguam et dacrimis *et* lacrimis et Kapitodium et Kapitolium et sella a sede *et* olere ab odore: *est* et communio cum Graecis, nos lacrimae, illi δάκρυα, olere ὀδωδέναι, meditari μελετᾶν. novensiles autem, quos Graeci συνέννεα, post novendii a considendo, id est eadem sede praediti.

Sorix vel saurix avis tributa Saturno ab auguribus, quia tarditati et vetustati et senectuti convenit: nam et in || veteranis maxime versatur locis [et noctium est] et noctis *est* maxime primae, et quia tempestatis nuntius atque index est parvi laris.

Forcipes, quod formum capiant, id est calidum, ut fornaces, aut de foro capiant, ut foricipes. forus autem status tam in foro quam in navi et torculari, id est ληνῷ.

DE SYLLABIS

Syllaba est coniunctio litterarum cum vocali vel vocalibus sub uno accentu et spiritu continuata: nam per solam vocalem abusive syllaba dicitur. minima ergo | est syllaba unius litterae, ut ea maxima est quae ex pluribus constat, ut stirps. syllabarum in pedibus differentiae sunt tres: sunt enim longae breves et mediae, quae et communes dicuntur. ex his breves uno modo sunt, id est cum vocalis corripitur, quam non sequuntur duae consonantes. longarum autem syllabarum duae species sunt: nam aut naturaliter longae sunt aut positione fiunt. ex his natura longae duobus modis constant: uno, si vocalis producta sit non sequente alia vocali, ut 'primus ab oris': nam et pri et o et ris productis vocalibus sunt natura longae. item alio modo sunt longae naturaliter syllabae, cum duae vocales iunguntur, quas syllabas Graeci diphthongos vocant, ut ae oe au eu yi: nam illae || diphthongi non sunt quae fiunt per vocales

---

1 communionem enim habuit l *p. 9, 17 Paul. exc. Fest. 68 Fest. 340 Ter. Scaur. 2252* 11 Forcipes *Paul. exc. Fest. 84. 91 Charis. 94, 21 Vel. Long. 2232 Cassiod. 2292*

---

2 habuit littera apud antiquos *A B* habuerunt litterae hae apud antiquos ω ς habuit littera D cum L apud antiquos *Schady p. 41* ut dinguam (n *supra* g) *A* et dacrymis et lacrymis ω ς et dacrimis lacrimis *A B* 3 sede olere *A B* ω ς 4 est *om. A B, add.* ω ς ΔἀΚΡΥἀ olere *B a** ω ς ΔἀΚΡΥἀ clere *A Val.* 7 sorix autem saurix *A B* ς sorix aut saurix ω 9 est *post* noctis *om. A B* ω ς 10 index est parui *B* index ex parui *A* ω index parui ς 11 forcipes quod fornum capiant *editor Sanctandr. coll. Non. p. 531* fornum et fornaces dicuntur a forno, quod est calidum. inde forcipes, quod candens teneant ferrum. *fortasse* forcipes, quod formum capiant, id est calidum, ut formicipes, aut quod de foro capiant, ut foricipes calidom *corr.* calidum *A* 12 capiant ω ς *B* capiant *corr.* capiunt *A* capiunt *Val.* forys autem *B. fortasse* forus autem est tabulatum tam in foro quam in navi quam *(corr. al. m.* tam *Val.)* in naui ω ς *B Val.* tam in naui *A* 13 ΛΕΝΩΙ *A* ΛΕΝΩ *B* 17 ergo] etiam ς 19 et mediae *B* ς *Val.* et ! mediae *A* 20 ex his breuis *B* corripitur ς *B* corripitur (u *supra* i) *A* corrumpitur *Val.* 23 constat *B* 24 primus] *Verg. Aen. I 1* 25 natura longae ς *B* natura longa *A* 27 yi] ei ς dypthongâe *A* dipthongoe *Val.* dyptongoe *B* per] pro *B*

loco consonantium positas, ut ia ie *ii* io iu, va ve vi vo vu. aliae vero fiunt positione longae modis octo: primo, si correpta vocalis desinit in duas consonantes, ut ars; secundo, si excipitur a duabus consonantibus, ut 'Acrisioneis Danae'; tertio, si desinit in consonantem et excipitur ab alia vel ab eadem consonanti, ut arma Anna; quarto, si desinit in duplicem litteram, ut nox; quinto, si excipitur a duplici, ut axis; sexto, si desinit in consonantem, quae duarum sonum praebeat, ut 'hoc erat'; septimo, si desinit in consonantem et excipitur a vocali loco consonantis posita, ut arvum; octavo, si excipitur ab i littera duplicata, ut Troiia aiio Graiius Aiiax.

Mediae autem sive communes syllabae fiunt modis quattuor: primo, si correpta vocalis desinat in consonantem quae orationis finiat partem et excipiatur a principali littera vocali; est enim brevis sic * vocalem seu productam seu brevem aut diphthongon, et est brevis, ut 'te Corydon o Alexi' et item 'insulae Ionio in magno'; longa est autem sic, ‖

Glauco et Panopeae et Inoo Melicertae

et item 'neque Aoniae Aganippae': tertio modo, si correpta vocalis excipiatur a duabus consonantibus, quarum prior sit muta, sequens liquida; etenim brevis est sic, | 'vastosque ab rupe Cyclopas', et alibi sic, 'sese effudere quadrigae'; item longa est sic, 'infandi Cyclopes', item 'centum quadriiugos': quarto modo, si correpta vocalis desinit in consonantem et excipitur a principali littera h; est enim brevis sic, 'hic amor, haec patria', item alibi

---

6 sexto — hoc erat *p. 22, 17. 30, 27. 36, 6. 37, 15* 9 i littera duplicata *p. 24, 21. 35, 25*

---

1 positas *Gaisfordius* posita *A B* positae ς ii *om. A B, add.* ς uo uu ς uo uus *A B* 2 correpta uocalis *a* ς *Val.* correptae uocalis *A B* desinat *A B* ς 3 si excipitur *B a* ς *Val.* si accipitur *A* 4 Acrisioneis] *Verg. Aen. VII 410* 5 consonante *A B* 7 hoc erat *Vcl.* hocc erat *A B* ς: *Verg. Aen. II 664* 9 ut troia aiio graius aiiax *B* 13 est enim breuis sic te coridon o alexi et item cum uocalem seu productam seu breuem aut dipthongon et est breuis ut insulae *A B* ς est enim longa sic: hic ait et nostris. breuis autem sic: hic uir hic est. secundo cum longa uocalis continuam in alia dictione habet sequentem uocalem breuem. est enim breuis sic, te Corydon o Alexi, longa autem, Maeonia generose domo ubi, etc. et idem cum uocalem seu productam seu breuem aut diphtongon, et est breuis, ut insulae *Camerarius. perturbatum verborum ordinem correxi et lacunam, qua exempla primi modi communium syllabarum cum definitione secundi modi perierunt, indicavi. ea autem quae omissa sunt ita fere restitui poterant*, est enim brevis sic, 'hic amor hoc studium', longa sic, 'omnia vincit amor et nos cedamus amori' *(cf. Serg. de syll. p. 479, 8) vel* brevis sic, 'itur in antiquam', longa sic 'hic ait et nostris', *(cf. Charis. p. 13, 34):* secundo modo, cum vocalis producta aut diphthongus praecedit vocalem seu productam seu brevem aut diphthongon et est brevis *(vel* est enim brevis sic) 'te Coridon, o Alexi', et item insulae 14 te Corydon] *Verg. bucol. 2, 65* 15 insulae] *Verg. Aen. III 211* 16 Glauco] *Verg. georg. I 437* Panopeae *Putschius* panope *A B* ς melicerte *A* melichertae *B* 17 neque Aoniae] *Verg. bucol. 10, 12* 19 vastosque] *Verg. Aen. III 647* 20 sese effudere ς *B a* sese effundere *A* sese effundere *Val.: Verg. georg. I 512* infandi] *Verg. Aen. III 644* 21 centum quadriiugos ς centum quadrigiiugos *A* centum quadrgiiugos *B: Verg. georg. III 18* 22 hic amor] *Verg. Aen. IIII 347*

hic vir hic est, tibi quem promitti saepius audis;

item longa est sic, 'terga fatigamus hasta.'

Videtur plurimis esse quintus communium syllabarum modus, qui apud Lucilium et veteres multos est frequentatus, ut correpta vocalis desinat in s et excipiatur ab alia consonanti vel vocali loco consonantis posita, ut est illud,

quare etiam *atque etiam*, ut dico, est communis voluptas,

et item 'efflantque elatis naribus lucem.' || hae syllabae pro brevibus apud veteres, pro longis vero apud omnes ponuntur. potest et hic modus sextus communium syllabarum videri, qui apud omnes veteres semper et apud Vergilium plerumque pro longa syllaba est (nam pro brevi apud novos poetas frequenter), qui est sic, cum verbum sive nomen o habet ultimam correptam non sequentibus duabus consonantibus, ut 'canto quae solitus' et 'moenia prima loco fatis'. item 'cui Iuno summissa' et alibi 'heu nimium virgo nimium'. in his enim omnibus o littera correpta pro longa accipitur. nam pro brevi novi tantum posuerunt, ut Martialis 'non amo te Sabidi'. et apud Vergilium invenitur, ut est 'nunc scio, quid sit amor'. sed qui hanc syllabam longam esse semper voluerunt elidunt inde i litteram, ut sit 'nunc sco'. quamquam causa est super hoc verbo, quare necesse est o litteram corripi. in his enim verbis quae nominum speciem gerunt eandem corripi oportet propter discretionem. nam scio, si corripias o litteram, verbum est; si producas, nomen est singularis dativi vel ablativi, ut huic et ab hoc scio. item tale est monstro et ostento et frequentativa verba || multa, ut lecto facto scripto dicto. nam pronomen ego pro brevi habere ultimam o deprehenditur, ut est 'non ego Myrmidonum', item 'ast ego quae divum'. item ergo coniunctio pro longa habet ultimam o, | ut est illud, 'ergo iussa parat'. propter quod talis syllaba, finalis tamen tantum, communis esse multis generibus probatur. o autem littera pro duabus

28 o autem littera *p. 11, 9. 13, 7. 24, 2*

1 hic vir] *Verg. Aen. VI 792* 2 terga] *Verg. Aen. VIIII 610* 6 quare etiam ut dico *A B* quare etiam ut atque etiam dico ς quare etiam atque etiam dico *ed. Sanctandr. Lucret. IIII 1207* 7 efflant *corr.* efflantque *A. cf. Serv. in Verg. Aen. XII 115* (lucemque elatis naribus efflant) Ennianus versus est ordine commutato: ille enim ait 'funduntque elatis naribus lucem'. *Victorini versum inter Lucilii fragmenta inc. 111 posuit F. Dousa* 8 *fortasse* potest et hic modus sextus communium syllabarum videri, qui est sic, cum verbum — duabus consonantibus, quae apud omnes veteres — pro longa syllaba est (nam pro brevi apud novos poetas frequenter ponitur), ut canto 11 quod est *A B* ς 12 duabus consonantibus ς duobus consonantibus *A B* canto] *Verg. bucol. 2, 23* 13 moenia] *Verg. Aen. III 17* cui Iuno] *Verg. Aen. X 611* 14 heu nimium] *Verg. Aen. XI 841* 15 noui tantum *B* non (ui) tantum *A* non noui tantum ς 16 non amo] *Mart. epigr. I 32, 1* 17 nunc scio] *Verg. bucol. 8, 43* 18 semper uoluerunt *B* uoluerunt semper *corr.* semper uoluerunt *A* uoluerunt semper ς ut sit *A et G. I. Vossius de art. gramm. II 27 p. 276* ut sic ς *B* 20 eadem *A B* ς 24 brevi] uerbi *B* 25 non ego] *Verg. Aen. II 785* ast ego] *Verg. Aen. I 46* 26 pro longam habet ultimam o *a* Val.* pro longam habet ultimam go *A B* pro longa habet ultimam litteram o ς 27 ergo] *Verg. Aen. IIII 503*

graecis habetur, id est pro o et ω, sicut etiam e pro η et ε, et istae apud graecos poetas invicem pro contrariis sibi litteris ponuntur et vocantur antistoecha. unde et nostri hanc consuetudinem Graecorum propter metri necessitatem sequuntur. nam illo versu Vergilius o productae longitudinem servat,

armatumque auro circumspicit Oriona;

item in eodem nomine eandem litteram corripit sic,

cum subito adsurgens fluctu nimbosus *Orion.*

itaque et in hoc et in huic similibus *non* putandum est esse communes syllabas, sed per antistoechian graecam *e et o et pro longa et pro brevi* recipi posse. nam etiam e naturaliter productam per eandem antistoechian Vergilius corripit, ut 'gener adversis instructus eois' et alibi 'primo surgebat eoo.' || [atque] e contrario autem in eodem producta est sic, 'eoasque acies' et alibi

ante tibi eoae Atlantides abscondantur.

In brevi syllaba tempus est unum, quia nihil morarum illic vox facit. in longa autem duo sunt, quia bis tantum quantum in brevi *in* eadem vox detinetur. breves autem correpta vocalis efficit, longas producta. syllabae aut natura longae sunt aut positione fiunt: natura, cum vocalis producitur: positione, cum correpta vocalis sequentes habet duas consonantes. hae aut in eadem syllaba solent esse, ut ars, aut in proxima, ut amnis, aut in duas syllabas divisae, ut arma. sed et duplex littera x duarum consonantium loco fungitur. haec quoque aut in eadem syllaba solet esse, ut nox, aut in proxima, ut axis. praestant idem et vocales litterae loco consonantium positae i et u, ut servus iniustus * sed haec in metris facilius deprehenduntur.

Syllabae positione longae fiunt his modis: si correpta vocalis desinat in unam consonantem et excipiatur ab altera consonanti, ut 'arma virumque cano': item si desinat in duas consonantes, ut 'est in secessu longo locus'; si excipiatur a duabus consonantibus, | ut 'Acrisioneis Danae': si desinat in duplicem litteram x, ut 'nox erat': si excipiatur

---

16 In brevi syllaba — 26 deprehenduntur *Charis. 11, 15 — 12, 3* 27 Syllabae positione longae — 30, 11 caecis iter *Charis. 12, 12 — 13, 15*

---

4 illo uersu ς illo uersus *A B* 6 armatumque] *Verg. Aen. III 517* 8 cum subito] *Verg. Aen. I 535* nimbosos *corr.* -sus *A* Orion *om. A B*, *add.* ς 9 similibus e et o putandum (putandus *B*) est esse communes syllabas sed per antistoechian graecam recipi posse *A B* ς 12 gener] *Verg. Aen. VI 831* 13 primo] *Verg. Aen. III 588* 14 eoasque] *Verg. Aen. I 489* 15 ante] *Verg. georg. I 221* Atlantides ς antlantides *A B* 17 quia bis] quibus *A B* ς in breui eadem uox *A B* in breui ea uox ς 18 detinetur *corr.* retinetur *A* breues ς *B* breuis *A* producta ς productae *A B* 21 hae aut *Charisius* haec aut *A B* ς solet esse — diuisa ς 25 ut servus iniustus: item cum desinit in consonantem c, qua pars orationis finitur, et excipitur a vocali, ut 'hoc erat alma parens'. haec in metris facilius deprehenduntur *Charisius* 28 arma] *Verg. Aen. I 1* 29 est in secessu] *Verg. Aen. I 159* 30 Acrisioneis] *Verg. Aen. VII 410* 31 nox] *Verg. Aen. III 147. VIII 26*

a duplici littera, ut 'axe sub aetherio'; || idem hoc et in z, ut 'Mezenti ducis exuvias', quae apud Graecos duplex est: item si desinat in consonantem et excipiatur a vocali vice posita consonantis, ut 'inveni germana viam': si desinat in consonantem qua pars orationis finitur, ut

omnia vincit amor, et nos cedamus amori:

si correpta vocalis per se partem orationis impleverit, ut 'horresco referens', 'liminaque laurusque dei'; haec syllaba et inter communes haberi potest: si vocalem brevem sequatur i littera vice posita consonantis, ut 'Harpyiaeque colunt': si post brevem vocalem subiuncta sit consonanti *i vel u* vocalis et vocalem correptam habeat consequentem, ut 'parietibus textum caecis iter'. item communes syllabae sunt et ex his quae natura longae fuerint et ex his quae positione. natura, si producta vocalis excipiatur a vocali: est enim longa in hoc,

Glauco et Panopeae et Inoo Melicertae;

fit autem in hoc brevis,

te Corydon, o Alexi, trahit s. q. v.

item natura, cum geminae vocales, quas Graeci diphthongos vocant, a vocali excipiuntur: est enim longa syllaba in hoc, ||

ulla moram fecere neque Aoniae Aganippae;

fit autem in hoc brevis,

insulae Ionio in magno, quas dira Celaeno.

ex his vero quae positione longae fiunt communis est quae excipitur a duabus consonantibus, *ita* ut prior sit muta quam liquida: est enim longa in hoc,

immemores socii vasto Cyclopis in antro;

at in hoc brevis est,

lustra domosque traho vastosque ab rupe Cyclopas.

potest praeterea communis videri ea syllaba quae apud Vergilium et pro longa et pro brevi posita est, hic vel hoc, si a vocali excipiatur: est enim pro longa

---

11 item communes syllabae — 31, 16 imitatur *Charis. 14, 10 — 15, 26*
28 hic vel hoc *p. 22, 17. 27, 6. 36, 6. 37, 15*

---

1 aetherio *a Val.* aethereo *A ς B* mezenti *B a Val. ς* mezendi *A: Verg. Aen. VIII 7* 3 inveni] *Verg. Aen. IIII 478* 4 finitur *Charisius a ς* finiatur *B* finit.. *A* 5 omnia] *Verg. bucol. 10, 69* cedamus amori *a* ς B* cedamus a. *A Val.* 6 horresco] *Verg. Aen. II 204* 7 liminaque] *Verg. Aen. III 91* 8 i littera *Charisius ς* y littera *A B* 9 Harpyiaeque] *Verg. Aen. III 212* 10 consonanti uocalis et uocalem correptam habeant (habeat *Charis.*) consequentem *A B ς et codex Charisii* consonanti i vocalis et vocalem correptam habeant consequentem *Christius München. gel. Anz. 1859 p. 221.* i vel u vocalis *scripsi coll. [Prob.] de ult. syll. p. 257, 18* decimus modus est, si post vocalem subiecta sit consonanti i vocalis vel u et correptam vocalem habeat consequentem, ut parietibus textum caecis. *et fortasse post* 11 item *exemplum* u *vocalis*, genua labant *(Verg. Aen. V 432), omissum est.* 11 parietibus] *Verg. Aen. V 589* et ex his quae natura longae sunt (sunt *in litura) in marg. add. A* 12 longae fuerint *Charisius* longae fiunt *B Val.* longae sunt *ς* 14 Glauco] *Verg. georg. I 437* melichertae *B* 16 te Corydon] *Verg. bucol. 2, 65* 19 ulla mora fecere *A* ulla mora facere *B: Verg. bucol. 10, 12* 21 insulae] *Verg. Aen. III 211* 22 ex his *Charisius* his *A B ς* 23 ita ut *Charisius* ut *A B ς* 24 immemores] *Verg. Aen. III 617* 26 lustra] *Verg. Aen. III 647*

omnibus hic erit unus honos, tres praemia primi,

pro brevi autem 'hic vir hic est'. sed pro brevi bis fere tantum: nam ut longa sit et ipsi et omnibus usitatum est. consideranda ergo est in his dumtaxat pronominibus natura c litterae, quod crassum | quodam modo et quasi geminum sonum reddat hic et hoc. si autem nec coniunctionem aspiciamus, licet eadem littera finita sit, diversum tamen sonabit, quod facilius diiudicabitur, si, quoniam alterum habemus, etiam alterum temptemus in versu. est ergo 'hoc erat alma parens' et

pro Iuppiter ibit
hic, ait, et nostris illuserit.

sin autem feceris || 'nec erat alma parens', 'nec ait', speciem suam versus amittit, cum aeque et hanc et illam syllabam constet esse correptas. ergo illae non ideo longae fiunt, quod pars orationis finitur, ut putant plurimi (nam idem et in hac effici posset), sed, ut dixi, in pronominibus c littera sonum efficit crassiorem et naturam i litterae inter vocales positae ac per hoc sonum geminantis imitatur.

* quibus primae potestatis quinque vocales existunt a e i o u, quae gemina virtute temporum praeditae, dum corripiuntur aut acuuntur, longas et breves syllabas metris praestant. unde eas haud immerito nostri auctores dichronos pronuntiarunt, eoque fit ut graecis vocalibus, quamvis numero inferiores, potestate tamen ex aequo respondeant. omnis autem syllaba, cum correpta in se vocalis est, unius temporis; cum producta, duorum accipit potestatem. tempus autem est spatium morae, per quod syllaba longa extenditur, brevis vero contrahitur. ipsa praeterea vocalis per se, id est sine societate atque adminiculo consonantis, vocis orationisve qualibet parte completa abusive syllaba nuncupata: in a littera 'a virgo infelix', in e

e terra magnum alterius spectare laborem,

in i

i nunc, ingratis offer te irrise periclis,

in o

o mihi praeteritos referat si Iuppiter annos.

---

17 quibus primae potestatis — 32, 6 ae oe au *Terent. Maur. 1300—1334. 342—389*

---

1 omnibus] *Verg. Aen. V 308* praemia primi ς *Val.* praemia prim. *A* praemia primus *B* 2 hic vir] *Verg. Aen. VI 792* pro breui bis fere *Charisius* pro breuibus fere *A B* ς 4 quod] quae *B* 6 finita sit *Charisius* finitum *A B* finitam ς quod facilius diiudicabitur sed qn̄ (quando ς) alterum *A* ς quae facilius diiudicabitur sed qm̄ alterum *B* quod ita facilius diiudicabitur, si quoniam alterum *Charisius* 8 hoc erat] *Verg. Aen. II 664* 9 pro Iuppiter] *Verg. Aen. IIII 590*
17 *lacuna quam indicavi exciderunt quaedam, a quibus initium novi tractatus de litteris et syllabis factum erat. ad ea autem quae hoc loco omissa sunt respiciunt quae de partitione litterarum scripta sunt p. 32, 24* diximus igitur *sqq.* 20 vocalibus] uocabulis *B* 26 nuncupatur ς a virgo] *Verg. bucol. 6, 47* 28 e terra] *Lucret. II 2* 30 i nunc] *Verg. Aen. VII 425* 32 o mihi] *Verg. Aen. VIII 560*

in u affectus ingemiscentis seu eiulantis personae || plerumque apud tragicos seu comicos reperitur, vel si ex composito accipias,

u v i d u s h i b e r n a v e n i t d e g l a n d e M e n a l c a s.

rursus duae inter se vocales iugatae ac sub unius vocis enuntiatione prolatae syllabam faciunt natura longam, quam Graeci diphthongon vocant, veluti geminae | vocis unum sonum, ut ae oe au. his seu simplicibus seu coniunctis conexae reliquae litterae, quod sonum vocis augeant crassioremque efficiant, consonantes vocantur. quae in duas partes diremptae semivocales quidem septem dabunt, id est f l m n r s x, ex quibus liquidae, quas *ἀμεταβόλας* sive *ὑγράς* Graeci vocant, sunt quattuor, l m n r, ideoque subiectae mutis litteris, quae in tertio habentur tam ordine quam potestate, quae sunt b c d g h k p q t, in declinatione verborum seu nominum numquam a proprio tenore ac legitimo positionis suae ordine divulsae atque in alteram litterarum commigratione translatae speciem, ut alia deflectantur atque mutentur. qua condicione etiam in metris communes syllabas faciunt. |

DE ENVNTIATIONE LITTERARVM

Placuit autem, antequam de natura syllabarum, quae nunc longae nunc breves in metris adseruntur, dicere incipiam, prius de enuntiatione singularum litterarum et sono, qui in ore nostro vario quodam vocis ictu nisuque formatur, exordium sumere. non solum autem vox sonusve icto aëre, ut audimus, exprimitur, || sed et omne corpus verberatum et impulsum sonum confusae vocis dabit, et quidem varium ac multiplicem pro qualitate plagarum. diximus igitur litteras in duas species, id est vocales consonantesque, discerni, quarum alias, sine quis syllaba coire vix potest, vocales, alias, quae coniunctae superioribus vocis sonum adiuvent et sensum auribus ex utriusque coniunctione velut geminum adferant, consonantes appellari; eas quoque in duas partes, id est semivocales mutasque, digeri. e quis semivocales in enuntiatione propria ore semicluso strepunt, mutae autem nec rictu oris nec linguae nisu sonum edere *nisi* coniunctae vocalibus queunt. igitur singulae qua oris nostri sede conceptae, quo spiritu nisuve formatae, vocis suae vim potestatemque exprimant, ut potero, explicabo. a littera rictu patulo suspensa neque | impressa dentibus lingua

---

7 Placuit — 33, 13 pronuntiare non possunt *Terent. Maur. 85 — 145*

---

1 seu eiulantis ς seu heululantis *A* seu heu iulantis *B* 2 reperiuntur ς 3 uvidus] *Verg. bucol. 10, 20* 6 unum *in marg. add. A* sonum a ut ae *A* 7 quae sonum uoci *B* crassioresque *A B* ς 10 *fortasse* liquidae sunt quattuor, l m n r, quas *ἀμεταβόλας* sive *ὑγράς* Graeci vocant, ideo quod subiectae sint mutis litteris — et in declinatione — speciem in alias (*vel* ut aliae) deflectantur atque mutentur 21 formatur ω ς formantur *A B* 23 et quidem] et quod *B* 25 discerni ς decerni *A B* ω 26 quae coniunctae *B a* ω ς *Val.* quod coniunctae *A* 28 digeri ς dicere *A B* discernere ω 30 rictu] ictu *A B* ω ς nisi *om. A B* ω ς, *add. editor Sanctandr. coll. Terent. Maur. 98* vocalia rictum nisi iuncta disserarint

enuntiatur. e, quae sequitur, depresso modice rictu oris reductisque introrsum labiis effertur. i semicluso ore impressaque sensim lingua dentibus vocem dabit. o, ut e, geminum vocis sonum pro condicione temporis promit. unde inter nostras vocales η et ω Graecorum ut supervacuae praetermissae sunt. igitur qui || correptum enuntiat, nec magno hiatu labra reserabit et retrorsum actam linguam tenebit. longum autem productis labiis, rictu tereti, lingua antro oris pendula sonum tragicum dabit, cuius observationis et in e littera similis paene ratio. u litteram quotiens enuntiamus, productis et coeuntibus labris efferemus. et ne y conexam graecis vocalibus praetermiserim, cuius frequentem usum quaedam verba seu nomina desiderare noscuntur, ipsam quidem graecis vocabulis, cum inciderint, reservabimus; loco autem huius u litteram aptam nostris vocibus finximus, quam nisi per ου coniunctam Graeci scribere ac pronuntiare non possunt.

Nunc de consonantibus, quae sibi vocis sonore atque ipsa oris expressione sunt proximae, ut sese obtulerint, enarrabimus. e quibus b et p litterae coniunctione vocalium quasi syllabae (nam muta portio penitus latet: neque enim labiis hiscere ullumve meatum vocis exprimere nisus valet, nisi vocales exitum dederint atque ora reserarint) dispari inter se oris officio exprimuntur. nam prima exploso e mediis labiis sono, sequens compresso ore velut introrsum attracto vocis ictu explicatur. c etiam et g, ut supra *scriptae*, sono proximae oris molimine nisuque dissentiunt. nam c reducta introrsum lingua hinc atque hinc molares urgens haerentem intra os sonum vocis excludit: g vim prioris pari linguae habitu palato suggerens lenius reddit. d autem et t, quibus, ut ita dixerim, vocis || vicinitas quaedam est, linguae sublatione ac positione distinguuntur. nam cum summos atque imos coniunctim dentes suprema sui parte pulsaverit, | d litteram exprimit. quotiens autem sublimata partem, qua superis dentibus est origo, contigerit, t sonore vocis explicabit. k et q supervacue numero litterarum inseri doctorum plerique contendunt, scilicet quod c littera harum officium possit implere. nam muta et otiosa parte, qua c incipit, pro qualitate coniunctae sibi vocis supremum exprimit sonum.

---

14 Nunc de consonantibus — 34, 22 recipiemus *Terent. Maur. 182 — 248*

---

1 nuntiatur *B* depresso *editor Sanctandr.* represso *B* ω reprenso *a** reprehenso *A Val.* ς 2 impressaque *Putschius* impressisque *A B* ω ς 5 igitur qui *A B Val.* igitur o qui *a** ω ς 7 antro] arto *A* $\overset{s}{\text{artati}}$ *B* arcti ω arcu ς: *cf. Ter. Maur. 133* 8 ratio *A B Val.* ratio est *a** ω ς 10 usum quaedam (usum quia *B)* uerba seu nomina desiderare noscuntur *a** ω ς *B* usumq̄ (usumq; *Val.*) .... uerba seu nomina desi..... noscuntur *lacunis paucarum litterarum post* q *et* desi *relictis A Val.* 11 quidem] quoque *B* 13 per *ου* coniunctam *Putschius* per ȳ coniunctam *A B* ω ς: quam scribere Graius, nisi iungat y nequibit *editio Mediolanensis Terentiani 141, ubi* nisi iungat *ου correxit Santenius* 14 sonore ς *B* sonorę *A* sonorae ω 20 explicantur *A B* ω ς. *Terentiani praecepta de* b *et* p *litteris ipse Victorinus perturbavisse videtur* 21 scriptae *om. A B* ω ς 22 hinc atque hinc inter molares surgens ω ς 23 habitu] labitur *B* labit' *(i. e.* labitur) *A* lapsu ω ς 25 distinguntur *A B* 27 superis] superius *A B* ω ς 28 contingent *A B* ω continget ς superuacuę *B* superuacuae *Val.* superuacuo ω ς *A* 31 supremum *B a* Val.* ω ς supremitum *A*

[non] nihil tamen interest, utra earum prior sit, c seu q sive k. quarum utramque exprimi faucibus, alteram distento, alteram producto rictu manifestum est. h quoque inter litteras otiosam grammatici tradiderunt, eamque adspirationis notam cunctis vocalibus praefici, ipsi autem consonantes tantum quattuor praeponi, quotiens graecis nominibus latina forma est, persuaserunt, id est c p r t, ut chori Phyllis rhombos thymos: quae profundo spiritu, anhelis faucibus, exploso ore fundetur. superest ut septem reliquas semisonas spiritu quodam strepentes ordine [quodam] persequamur. e quis f litteram imum labium superis imprimentes dentibus reflexa ad palati fastigium lingua leni spiramine proferemus. sequetur l, quae validum nescio quid partem palati, qua primordium || dentibus superis est, lingua trudente, diducto ore personabit. at m impressis invicem labiis mugitum quendam intra oris specum attractis naribus dabit. n vero sub convexo palati lingua inhaerente gemino naris et oris spiritu explicabitur. sequetur r, quae vibrato † vocis palatum linguae fastigio fragorem tremulis ictibus reddit. dehinc duae supremae, s et x, iure iungentur. nam vicino inter se sonore attracto sibilant rictu, ita tamen, si prioris ictus pone dentes excitatus ad medium lenis agitetur, sequentis autem crasso spiritu hispidum sonet, quia per coniunctionem c et s, quarum et locum implet et vim exprimit, ut sensu aurium ducemur, efficitur. z apud nos ultimam, in qua non sonus litterae, sed vocabulum et duplex syllaba est, graecis tantum, cum in usum venerint, aptam vocibus, ut y superius, propter peregrina vocabula recipiemus. |

DE SYLLABARVM NATVRA ET CONEXIONE

Sed ut ad propositum nobis redeam, discussa litterarum tam enuntiatione quam potestate, quod cumulo plenissimae eruditionis aptum ac necessarium praeterire absurdum foret, consequens erit de syllabarum natura et conexione tractare (nam ideo dicta est syllaba, quod a vocalibus,

---

1 non *delevit Santenius in Terent. Maur. p. 398 coll. Terent. 209* 2 exprimi ς exprimit *A B* ω 4 cunctis *Terentianus 217* coniunctis *A B* ω ς 6 id est c t r p ut chori thymos phyllis rhombos (rhombus *a** ω ς rhombos *Val.*) quae *A B* ω ς. si quando choros Phyllida rhamnos thyma dico *Terentianus 221. cf. Ter. Maur. 788* 8 spiritu quodam instrepentes *A B* spiritu quoque instrepentes ω ς 9 superis *A B Val.* supremis *a** ω ς 10 qua ualidum nescio quid per partem ω ς 12 trudente ω ς trudentes *A B* 15 uibrato (bibrato *A Val.* uibrato *a)* uocis palatum linguae fastigio (fastigiom *A* fastigio *a Val.* fastigia *B)* fragorem tremulis ictibus reddit *A B* uibratione uocis in palato linguae fastigio fragorem tremulis ictibus reddit ω ς. uibrat tremulis ictibus aridum sonorem Has quae sequitur littera *Terentianus 238. fortasse* quae vibrato intra palatum linguae fastigio fragorem tremulis ictibus reddit *vel* quae vibratum vocis fragorem tremulis in palati fastigio linguae ictibus reddit 17 sonore *A B Val.* sono *a** ω ς attracto ω ς attractu *A B* si] *fortasse* ut 18 excitati ω ς lenis] leuis *Terentianus 243* 19 quia] qui *A* ω ς quae *B: cf. Terent. 245* 20 ut sensum aurium ducemur *A B* ut sensu aurium ducamur ω ς 21 ultima *A B* ω ς vocabulum et duplex et syllaba *Ribbeckius Iahrb. f. Philol. 1859 p. 315, ut* di *pro* ζ *positum significaretur. immo nomen litterae* zeta *disyllabum vocabulum esse dicitur* 22 apta *A B* ω ς 26 quod] que *B*

sine quis eadem coire non potest, reliquae litterae, ut fides graeci sermonis indicat, comprehendantur, id est παρὰ τὸ συλλαμβάνειν τὰ γράμματα): quarum tripertita species est. namque || aliae earum breves, aliae longae, aliae communes appellantur, scilicet quod nunc pro brevibus, nunc pro longis, ut necessitas metri aut producentis aut corripientis easdem postulaverit, accipiantur. positio autem consonantium litterarum breves syllabas secundum disciplinam legemque metricae artis efficit longas. nam parente natura omnis vox sub duorum accentuum sono ore mortalium promitur, producto scilicet aut correpto, ex quis alter extenditur, alter contrahitur. igitur cum in metris longa syllaba opus esset, ut ea quae brevis lege naturae prolata videbatur longa efficeretur, a principibus musicae artis auctoribus positio, id | est duarum consonantium copulatio, reperta atque inducta est. haec deinceps observatio consensione poetarum legem dedit, quae auctoritatem de vetustate temporis trahens disciplinam veluti sacrosanctae in metris observationis ceteris sanxit. igitur syllaba brevis tempus unum, longa duo neque amplius recipit, ex quo evenit plerumque metri necessitate cogente ut pro syllaba longa duae breves aut pro duabus brevibus una longa ponatur, id quod in [trimetris] anapaesticis iambicis et ceteris huius modi versibus datur cognoscere. neque enim haec commutatio numero metrorum officit congruentibus sub utraque lege temporum spatiis atque momentis. positione vero octo modis, ut supra relatum est, fiunt. ex quibus sex videntur aperti; de septimo etiam nunc tractemus: si correpta per se vocalis littera sequentem i habeat inter duas vocales constitutam, ut 'T r o i a q u e n u n c s t a r e s'. hic enim o litterae vocali correptae infertur i littera || pro duabus consonantibus accipienda, quamquam et geminata i scribere iubeamur, ut

p r o i i e c i t f l u v i o p e n i t u s q u e i n n u b i l a f u g i t.

alii oi diphthongon volunt esse, ut sit pes dactylus prima syllaba natura longa, troi, sequentibus duabus brevibus, a et que. hoc u littera facere nequibit, eodem [quot] si fuerit loco. nam ita ponuntur hae duae litterae in syllabis, ut exigente ratione interdum sint vocales pro suapte

---

22 si correpta — 36, 6 et his similia *Terent. Maur. 146—181* 25 geminata i *p. 24, 21. 27, 9*

---

1 ut fides *superscriptum est in A* 5 eadem *corr.* easdem *A* 6 positione *corr.* positio *A* breuis *A* 11 prolata *B Val.* ς prolatae *A* 14 q̄ auctoritasitem *A* quae auctoritatem *Val.* qui auctoritatem *B* quae authoritas item ς 16 ex quo *a** ex qua *A B* ς *Val.* 18 id quod (id q. *B*) in trimetris anapaestico iambo et ceteris *A B* ς. trimetris *ad* iambicis *adscriptum esse videtur: aut scribendum* in tetrametro anapaestico, iambo et ceteris. *cf. p. 2489* quod frequenter in iambicis et trochaicis et ceteris metrorum generibus excepto heroico reperies 20 sub utraque *B a* Val.* ς subtraque *A* 21 supra] *p. 27, 1 sqq.* 24 Troiaque] *Verg. Aen. II 56* imfertur *A B* 25 geminata i *a* Val.* ς geminita i *A B* 26 iubeamus ς 27 proiiecit ς *B* proiecit *A*: *Verg. Aen. XII 256* 29 troi *A B Val.* tro *a** ς a et que *A B Val.* ia et que *a** ia aeque ς 30 nequiuit *A B* ς: hoc u, simili si fuerit loco, nequibit *Terentianus 178* eodem quotiens fuerit loco ς. *an* eodem posita si fuerit loco?

natura, interdum consonantes, quia et praelatae et subiectae aliis vocalibus coeunt et syllabam reddunt, quod reliquae facere non possunt ut [eaedem et consonantes sint et vocales]. nam cum et inter se geminantur et cum aliis iunguntur, prima earum quae in syllaba fuerit evidenti ratione consonans erit, quippe cum vocis sonus in subiecta tantum vocali audiatur, ut iaculum Iuno vota vultus et his similia. octavo, si correpta vocalis desinit in consonantem, qua pars orationis finiatur, et sequens syllaba a vocali incipiat, ut 'hoc erat' et 'hic ait'.

Nunc de communibus plenissime tractemus, unde sumus digressi. quarum | in metris triplex ratio et causa reperitur, siquidem una eademque syllaba nunc longa nunc brevis utriusque temporis lege fungatur. sciscitantibus autem, cur tres modi communium syllabarum sint, dicemus longam syllabam aut natura fieri aut positione. haec sub utraque specie communem in metris syllabam dabit, id est aut natura, cum ultima pedis dactyli longa reperitur, ut 'insulae Ionio in magno', || aut positione, cum inferuntur brevi syllabae duae consonantes, quarum prior semper muta, sequens liquida est. superest natura brevis, cuius unus modus, id est cum correpta vocalis desinit in consonantem, ea dumtaxat lege ut sequens syllaba incipiat a vocali, tamquam 'hic ait et nostris'. ita efficiuntur modi, ut supra dictum est, tres. igitur prima species erit quae dactyli pedis tertiam brevem seu producta vocali seu duarum coniunctione, id est diphthongo, longam efficiens contra legem hexametri heroi amphimacrum inducit, qui pro dactylo lege communium syllabarum accipietur, ita tamen ut sequens a vocali pes inchoet. cuius exemplum apud Homerum 'ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα', apud nostrum 'insulae Ionio in magno'. nam sub illa coniunctione longae quae sunt huius modi, utriusque vocalis nomen incurrunt, et in collisione spatium temporis ipsa pronuntiandi celeritate consumitur: quamquam non nulli quasi finalem syllabam propter indifferentiam, quae in metris omnibus competit, tradant, super quo plerique ambigunt in isto dumtaxat syllabarum communium privilegio. harum altera est, cum eiusdem pedis secunda syllaba natura semper brevis, utpote sequenti loco in dactylo pede, coniunctis duabus consonantibus, quarum prior muta, sequens liquida sit, longam efficit positione, ut est 'vidit turicremis', in r, et ||

6 octavo — 8 hic ait *p. 22, 17. 27, 6. 30, 27. 37, 15*

1 praelatae *coniecit Gaisfordius* prolatae *A B* ϛ 2 quod] quae *B* 8 hoc erat] *Verg. Aen. II 664* hoc erat alma parens hic ait] *Verg. Aen. IIII 591* hic ait et nostris inluserit advena regnis 11 nunc longa nunc breuis nunc utriusque temporis lege fungitur ϛ 14 ultima *a** ϛ ultimo *A B Val.* 15 insulae] *Verg. Aen. III 211* 19 hic ait] *Verg. Aen. IIII 591* 21 productam uocalem *A B* ϛ 22 diphthongo ϛ diphthongon *A* dyptongon *B* 25 ἄνδρα] *Hom. Od. A 1* insulae] *Verg. Aen. III 211* 26 sub illa] subtili *A B* ϛ *cf. p. 38, 19* sub uno enuntiatu coniunctae 27 nomen] *fortasse* rationem 28 quasi] quibusi *corr.* quasi *B* 34 vidit] *Verg. Aen. IIII 453*

ni palmas ponto tendens utrasque Cloanthus,

in l, item

Brontesque Steropesque et nudus membra Pyracmon,

in m, item

nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos,

in n. habes exempla quattuor liquidarum, quas ametabolas diximus. nam *aut* brevis syllaba est loco *longae* posita, *aut* positione longa vim | suae proceritatis loci condicione non obtinet. ergo hic pro brevi accipietur lege communium, qua prior muta c, sequens liquida sit r, ita tamen ut utraeque consonantes in una syllaba coniunctae habeantur. nam si altera earum in secunda syllaba, sequens in tertia reperiatur, non iam communem, sed longam syllabam iure efficient. sed et duae liquidae m et n, quae solae ex his sibi subiunguntur, non praecedente muta in una syllaba longam syllabam facere possunt, ut 'omnibus errantem terris' et 'aut Agamemnonius scaenis'. tertia vero, cum *in* eodem dactylo prima syllaba, quae semper natura est longa, brevis invenitur hoc modo, si correpta in ea vocalis desinat in unam consonantem, ut 'hoc erat alma parens'. erit ergo communis syllaba ea condicione, qua pars orationis finiatur et sequens a vocali incipiat, ne loco et sede dactyli tribrachus positus esse videatur. neque enim hic finalem syllabam causatus sis: nam nulla ibi proceritas sonat, ubi vere finalis non est, velut 'arma virumque cano'. quamvis enim ma syllaba partem orationis compleat, tamen, ‖ quia loco longae posita non est, vim proceritatis capere non potest. cum autem locum obtinet longae syllabae et finit partem orationis, tunc est communis et efficitur longa, quod etiam naturali ratione dinoscas. nam cum sermo terminatur et postrema clauditur syllaba, ad initium alterius transitum fieri manifestum est, quod intervallum aliquanti temporis intercapedinem sumit: sic syllabae naturalis brevitas additamento temporis crescit.

Haec ratio communium syllabarum cum in dactylicis tum in ceteris metrorum generibus sub eadem observatione tractanda est, qua tamen frequentius auctores graeci quam nostri usi sunt. non enim vitium est, quippe cum maximi auctores hoc genus compositionis ultro adfectaverint. nam apud Homerum notabilis ille versus habetur, in quo quattuor longae

---

15 tertia vero — 18 parens *p. 22, 17. 27, 6. 30, 27. 36, 6*

---

1 ni palmas] *Verg. Aen. V 233* 3 Brontesque] *Verg. Aen. VIII 425* 5 nescio] *Verg. bucol. 3, 103* oculus *B* oculos *A* oculis ς 6 nam breuis syllaba est loco posita positione longa *A B* ς 8 obtinens ς 9 qua prior ς quam (quā *A*) prior *A B* quum prior *Gaisfordius* 12 duae.......liquidae *paucis litteris post* duae *deletis A* 14 omnibus] *Verg. Aen. I 756* 15 aut agamemnonius *A B Val.* aut agamemnoniis *a** ς: *Verg. Aen. IIII 471* 16 in *om. A B* ς natura est breuis longa inuenitur *A B* ς 18 hoc erat] *Verg. Aen. II 664* 22 arma] *Verg. Aen. I 1* qū enim *A* cum enim ς *B* 23 proceritas *B* 25 quae etiam *B* 27 quod] quae *B* 31 tractanda *B a** ς tractada *A* tractata *Val.* 33 maxime (i *suprascr.*) *A*

syllabae lege communium pro brevibus inductae accipiuntur, cuius exemplum |

οὔ τί μοι αἰτίη ἐσσί, θεοί νύ μοι αἴτιοί εἰσιν.

alia rursus apud eundem species superiori contraria, in qua breves pro longis lege communium recipiuntur, ut est

ἀμφὶ δ' ἄρ' ἀμβρόσιον ἑανὸν ἕσαθ' ὅν οἱ Ἀθήνη.

nam tres continui dactyli e ternis syllabis brevibus subsistunt, cuius generis apud eundem complures versus reperiuntur.

Dignum forsitan inquisitione sit, cur muta liquidae sociata communem syllabam reddat, duae autem semivocales aut mutae copulatae similiter inter se nequaquam id faciant. non immerito. nam quamvis maior in liquida quam in muta virtus sit, utpote ametabola, quae ‖ a tenore suo non immutetur, attamen infirmiora paria sociata praestant his quae ex impari veniunt, quod sub exemplo magis aperiam. sicut enim minime par ad nitendum virtus est asini mulo coniuncti, cum alter alterum propter inaequalitatem naturae non respondentis viribus, dum iungitur, debilitat potius quam iuvat, ita hoc et *in* his litteris quae ex impari copulatione veniunt intellegendum est, ut iugatae instabiles semper et lubricae sint, quia non pari aut aequali virtute nituntur. hae tamen, ut supra diximus, sub uno enuntiatu coniunctae communem syllabam, divisae autem longam efficient. mutae vero et semivocales, ut libet, appositae correptae vocali semper longam syllabam reddunt.

Illud etiam admonente occasione intimandum est, litteras quasdam contra rationem naturae metri necessitate nunc produci, ut 'Italiam fato profugus', nunc corripi, ut 'fervere Leucaten', quamvis quidam in hoc primam verbi positionem non a ferveo, sed a fervo tractam contendant meritoque corripiant. eadem metri lege etiam consonantes geminantur, ut 'relliquias Danaum' et

rettulit Argolico fulgentia poma tyranno

et

redduxere retro longe capita ardua ab ictu; ‖

siquidem artis poeticae in eo vim rationemque subsistere manifestum sit, ut verba seu nomina metro repugnantia vel corripiat vel acuat, interdum

9 Dignum — 22 reddunt *schol. Hephaest. 108, 10. 109, 7 — 23 ed. Westph.*

1 exemplum est *B* 3 *οὔ τι*] *Hom. Il. Γ 164* *εἰσιν*] ЄCIȧN *A* ЄCIȧN *B* ЄCIN *Val.* 4 specie *A B* ς speciei *Putschius* 6 *ἀμφί*] *Hom. Il. Ξ 178* 11 nam qū *A* namq; ū *B* nam cum ς 12 ametabola *G. I. Vossius de art. gramm. I 19 p. 83* metabola *A B* ς 13 praestantur *A B* ς. '*legendum* praestat (praestant *voluisse videtur*) his quae' *Camerarius* 14 quod] quae *B* 17 in *om. A B* ς 19 haec tamen *A* 24 nunc produci *B a** ς nun produci *A Val.* Italiam] *Verg. Aen. I 2*

25 fervere] *Verg. Aen. VIII 677* qū quidem (a *suprascr.*) *A* qū quidam *Val.* cum quidam ς *B* 27 contendant ς contendunt *A B Val.* contendent *a* 28 relliquias] *Verg. Aen. I 30* 29 rettulit] *Lucan. Pharsal. VIIII 367* 31 redduxere] *Verg. Aen. V 428* kapita *A B* 32 manifestum sit *Val.* manifestum fit *A B* ς

minuat, ut 'apparent rari nantes', aut forte dividat, ut 'septem subiecta trioni'. unde species innumerabilium | figurarum repertae sunt. et Graeci maxime schematibus his utuntur, quibus maior ac speciosior licentia est corrumpendi sermonis.

DE MENSVRA LONGARVM ET BREVIVM SYLLABARVM

Inter metricos et musicos propter spatia temporum, quae syllabis comprehenduntur, non parva dissensio est. nam musici non omnes inter se longas aut breves pari mensura consistere, siquidem et brevi breviorem et longa longiorem dicant posse syllabam fieri; metrici autem, prout cuiusque syllabae longitudo ac brevitas fuerit, ita temporum spatia definiri neque [brevi] breviorem aut [longa] longiorem, quam natura in syllabarum enuntiatione protulit, posse aliquam reperiri. ad haec musici, qui temporum arbitrio syllabas committunt, in rhythmicis modulationibus aut lyricis cantionibus per circuitum longius extentae pronuntiationis tam longis longiores quam rursus per correptionem breviores brevibus proferunt. adferunt etiam exempla, quae in metricis pedibus secum faciant, adserentes accessione consonantium momenta temporum crescere, tamquam Thersandrus: constat duabus || positione longis et brevi ultima, qui fit pes palimbacchius. huius primam positione longam correpta e littera esse manifestum est, quam si produxeris, ut interdum etiam metrici faciunt, ut pro e η graeca littera audiatur, quae semper natura longa est, fit ut etiam accedentibus duabus consonantibus longior prolixiorque videatur; quippe cum trium temporum spatio aucta sit, quae duum fuerat, cum esset per e correptam nomen elatum. item ἀμφιεσμένος ἠμφιεσμένος, quod in metro apud Graecos frequenter invenimus. habet enim et de natura et de positione longioris syllabae incrementum. brevi autem breviorem sic intellegi volunt, ut in eodem nomine Thersandrus: drus enim syllaba quamvis unam vocalem natura brevem habeat, tres tamen aliae consonantes cum ea|dem elatae non parum temporis in mora pronuntiationis occupabunt. erit ergo haec brevis ab ea longior, in qua sola u, quam cum aliis enuntiata litteris drus: auctiorem enim uberioremque auribus sonum reddit. sed haec scrupulositas musicis et rhythmicis relinquatur. nam quod ad nos attinet, notemus plerasque syllabas ratione pares esse, spatio autem seu sono impares, ut dicimus omnes Germanos longos esse, quamvis non sint omnes eiusdem staturae: sic dicemus etiam has syllabas in genere

1 apparent] *Verg. Aen. I 118* septem] *Verg. georg. III 381* 7 *fortasse* nam musici volunt non omnes omnis *A B* 8 breves] breuis *A B* 11 neque breviorem aut longiorem *Hensius Heliodor. Unters. p. 107* 17 Thersandrus ς thessandrus *A B* 24 item ἀμφιεσμένος — invenimus *iis quae de nomine* Thersandrus *disputata erant postea interposita esse videntur* quod] quae *B* 26 breuem autem breuiorem *A B* breuem autem breui longiorem ς 27 Thersandrus ς thessandrus *A B* qū unam *A* cum unam *B* quum unam ς 31 sonum] sensum *A B* ς 32 scrupulositas] scrupulosi *B* quod] quia *A B* ς 34 omnis germanos *A B*

esse, non in spatio longarum seu brevium syllabarum. igitur cum metris nihil maius minusve adferat huius modi ratio, nec praefiniti sibi temporis modum adiectio consonantis excedat, musicis potius quam metricis id auscultandum esse dicemus.

DE ARSI ET THESI

Decursis syllabarum modis, quae per vocales et || consonantes litteras velut quibusdam elementis coalitae conexaeque formantur certisque secundum aut naturam aut positionem legibus positae pedes, cum inter se geminantur, per arsin et thesin gradientes procreant, quibus metrorum omnis ratio inter se praefinita subsistit, consequens reor prius de arsi ac thesi, id est de alterna syllabarum sublatione ac positione, quibus pedes in metris nituntur atque formantur, dicere ac deinceps pedum rationem paucis exponere.

Arsis igitur ac thesis quas Graeci dicunt, id est sublatio et positio, significant pedis motum. est enim arsis sublatio pedis sine sono, thesis positio pedis cum sono: item arsis elatio temporis, soni, vocis, thesis depositio et quaedam contractio syllabarum. nam in pyrrichio tollitur altera brevis, altera ponitur. in spondeo quoque vicissim longa tollitur ac ponitur syllaba. trochaeo autem et iambo contraria inter se ratio est: alterius enim prius longa tollitur, dehinc brevis ponitur; alterius secundum suam legem *brevis ponitur, longa tollitur* situ supra dicti ordinis immutato. in dactylo vero tollitur una | longa, ponuntur duae breves; in anapaesto contra, sicut in trochaeo et iambo ostendimus. etenim in simplicibus pedibus arsis ac thesis aut simpli aut dupli aut sescupli ratione taxatur. et in simplo quidem erunt pyrrichius, spondeus, dactylus, anapaestus: horum enim par est sublationi positio, cum tantundem morae in duarum brevium positione quantum in unius longae sublatione habeatur. in duplo autem iambus, trochaeus, tribrachys, molossus: horum enim duplex sublatio, simplex positio est, vel contra. || at in sescuplo pedes tres, bacchius, palim-

---

23 Etenim in simplicibus — 41, 21 pensatur *fragment. Ambrosian. περὶ τῆς τῶν ποδῶν ὀνομασίας 260, 10 — 261, 12 post lexic. Vindob. ed. Nauck.*

---

3 adiectionē *corr.* adiectio *A* 6 consonantis *A B* 9 procreant ϛ procreantur *A B* 10 subsistat *A B* ϛ dearsis *A* 18 breuis .... altera *duodecim fere litteris post* breuis *deletis A* 20 enim *in fine versus om. A* alterius secundum suam legem sicut supra dicti ordinis immutatur *A B* ϛ alterius secundum suam legem, sic ut supra dicti ordinis ratio immutetur *Ritschelius mus. Rhen. v. VI a. 1848 p. 158. cf. p. 47, 27* mutato temporum situ *p. 2520* siquidem dactylus e longa et duabus brevibus, anapaestus e duabus brevibus et longa digesti situ ordinis tantum discrepare videantur 24 aut simplici aut duplici aut sescupli (sesquipli *A*) ratione *A B* ϛ taxatur ϛ *B* texatur *A* 25 pyrricheus *A B* 26 tandem *corr.* tantundem *A* 29 vel contra. at in sescuplo pedes tres, bacchius, palimbacchius, amphimacrus seu creticus: nam modo sublatio dimidio plus habet, modo positio. et in cretico *Caesar Grundzüge der griech. Rhythmik. p. 275* uel contra nam modo sublatio dimidio plus habet modo positio at in sescuplo pedes quattuor (pedes tres *adscripto in marg.* IIII *A* pedes ·IIII· *Val.*) bacchius palimbacchius amphybrachys creticus et in cretico *A B* ϛ. *τοῦ δὲ ἡμιολίου τρεῖς, βακχεῖος, παλιμβάκχειος, κρητικός.*

bacchius, [amphibrachys,] creticus: nam *horum* modo sublatio dimidio plus habet, modo positio. et in cretico nunc sublatio longam et brevem occupat, positio longam; vel contra positio longam et brevem, sublatio unam longam: prout syllaba se obtulerit, id fiet. in bacchiis etiam haec divisio est. nam bacchius a brevi incipiens in sublatione semper brevem et longam retinet, in positione longam; palimbacchius autem in sublatione longam, in positione longam et brevem, ne in quadruplum ratio temporum protendatur, si duae longae adversus unam brevem copulentur. qua ratione sescupli et paeones continebuntur. molossi ratio aeque duplex: nam idem valent duo contra quattuor, sicut quattuor adversum duo, ut modo sublatio unam longam habeat, positio duas, nunc positio unam, sublatio duas longas. amphibrachys, in quo duae breves, media longa est, in arsi tria, in thesi unum tempus accipiet, rursusque arsis unum, thesis tria sibimet vindicabit, non *simpli nec* dupli seu sescupli, ut in reliquis, ratione diducta, quippe cum tribus temporibus unum vel contra unum tribus insequentibus repugnare videatur, unde minus aptus pes in metris, musicis autem consentaneus aestimatur. nam licet minor temporum spatio sit, respondet tamen imagini hippiorum, quos epitritos vocamus, qui sunt heptachroni, id est ex una brevi et tribus longis. neque enim syllabarum numero, sed ratione temporum arsis thesisque pensatur. || |

DE RHYTHMO

Exigit locus et temporum inter se vicina cognatio ut, priusquam pedum disputationem adgrediar, de rhythmi condicione pauca dicam: cuius origo de arsi et thesi manare dinoscitur. nam rhythmus est pedum temporumque iunctura velox divisa in arsin et thesin vel tempus quo syllabas metimur. latine numerus dicitur, ut Vergilius 'numeros memini si v. t.'. differt autem rhythmus a metro, quod metrum in verbis, rhythmus in modulatione ac motu corporis sit; et quod metrum

---

28 differt autem rhythmus — 42, 5 contrahat *fragm. Ambros. 266, 9—15 Longin. prol. Hephaest. 84, 9—24 ed. Westph. Diom. 474, 4—8*

ἐν μὲν οὖν τῷ κρητικῷ κατὰ σχέσιν τῶν μέτρων ὁτὲ μὲν ἡ ἄρσις τὴν μακρὰν καὶ τὴν βραχεῖαν, ἡ δὲ θέσις τὴν μακράν, ὁτὲ δὲ ἔμπαλιν ἡ μὲν ἄρσις τὴν μακράν, ἡ δὲ θέσις τὴν βραχεῖαν καὶ τὴν μακράν fragm. Ambros. 3 positio longam et brevem, sublatio unam longam *glossematis loco habenda, reliqua ita scribenda esse coniecit Caesar l. c. p. 276*, vel contra, prout syllaba *(h. e. media brevis)* se obtulerit, id fiet. 4 prout — fiet] *fortasse* prout syllabae se obtulerint, ita fiet divisio in bacchis *A B* 5 nam bacchus *A* nam bachus *B* 7 in positione longam *posteriore loco om. A ς, add. B in marg.* 9 continebuntur *ς B* contine(bu)ntur *A* continebantur *Val.* molosi *A B* 14 non simpli non dupli seu sescupli *Santenius in Terent. Maur. p. 92* non dupli seu sescupli *A B ς: cf. Terent. 1424* 16 vel contra] et contra *A B ς* uideantur *A B ς* 19 ex una] e prima *A B ς* 20 enim *om. A, add. a Val.* 23 Exigit *B ς* Exit *A* 24 de rythmi *ς B* de rythi *A* 26 in arsi et thesi *A B ς* 27 numeros] *Verg. bucol. 9, 45* memini si u. t. *B* meminis .ut. *A* 29 corporis sit *ς B* corporis fit *A*

pedum sit quaedam compositio, rhythmus autem temporum inter se ordo quidam; et quod metrum certo numero syllabarum vel pedum finitum sit, rhythmus autem numquam numero circumscribatur. nam ut volet, protrahit tempora, ita ut breve tempus plerumque longum efficiat, longum contrahat. unde et rhythmus, id est a rhysi et fluore quodam, nuncupatur.

Rhythmorum autem tres esse differentias volunt in dactylo iambo et paeone, quae fiunt per arsin et thesin. nam dactylus aequa temporum divisione taxatur, ut et anapaestus: uterque enim pes quattuor temporum est. nam ut longa prima dactyli duabus brevibus insequentibus par [sibi] et aequalis est, ita et in anapaesto fit, ut initium fini simile inveniatur, et dicunt in arsi et thesi aequalem rationem *esse, id est ἴσον λόγον*. idem fiet in dipodia facta coniugatione binum pedum per choriambum et antispastum, quia quantum in sublatione habet, tantundem in positione, et idem apud Graecos ἴσος ῥυθμός, id est aequalis, dicitur. || secundus autem rhythmus in iambo dupli ratione subsistit, *in* qua *et* trochaica et utraque ionica. monosemos [unius] enim [temporis] arsis ad disemon thesin comparatur. etenim iambus a brevi syllaba incipit, quae est unius temporis, et in longam desinit, quae est temporum duum; trochaeus autem contra. eadem et in ionicis metris dupli ratio versatur: nam ioni|cus ἀπὸ μείζονος incipit a duabus longis et in duas desinit breves; ionicus autem ἀπὸ ἐλάσσονος a brevibus incipiens in longas desinit. erit itaque in his disemos arsis ad tetrasemon thesin, quia unam partem in sublatione habent, duas in positione, seu contra. ergo iambica et trochaica metra, quae in dupli ratione sunt posita, facta coniugatione binum pedum ad legem quadrupli vocabuntur. tertius autem rhythmus, qui paeonicus a musicis dicitur, hemiolia *ratione* subsistit, quae est sescupli ratio. hemiolium enim dicunt numerum, qui tantundem habeat quantum alius et dimidium amplius, ut si compares tres et duo: nam in tribus et duo et eorum dimidium continetur. quod cum evenit, trisemos arsis ad disemon thesin accipitur, id est tres partes in sublatione habens, duas in positione, seu contra. quam

---

5 id est achysi *A B* id est a χύσει ς a ῥύσει *Camerarius* 10 par et aequalis *Caesar mus. rhenan. v. VI a. 1848 p. 158* parilis et aequalis *Ritschelius ib.* 11 ita] idem *A B* ς et an anapaesto *corr.* et in anapaesto *A* 12 rationem ἴσον λόγον ς rationem CONΛOΓON *B* rationem CONΛOTON *A* idem etiam in *A B* ς idem etiam in dipodia fit facta coniugatione — in positione [idem apud Graecos ἰσόρρυθμος id est aequalis dicitur] *Bergkius in commentatione academica beneficii Marpergeriani lege edita Hal. a. 1863 p. 4* 13 antispatum *A B* 15 apud graecos aequalis ἴ COPYΘMOC (aequalis COPYΘMOC *B*) dicitur *A B* apud Graecos aequalis id est ἰσόρυθμος dicitur ς 16 substitit qua trochaica et utraque ionica monosemos unius enim temporis arsis *A B* ς subsistit, qua et trochaica et utraque ionica metra: monosemos enim arsis *Bergkius.* unius temporis *pro glossemate habendum esse viderat Ritschelius mus. rhenan. v. VI a. 1848 p. 158* 19 contra] qui *B* 20 ratio *Bergkius* ratione *A B* ς 21 et in duas desinit brenes *B Val.* ς et in duas longas desinit brenes *A* 22 erit itaque inter hos disemos ad tetrasemon arsis ad thesin quia unam partem in sublatione habet *A B* ς erit itaque inter hos dupli ratio, quia unam partem in sublatione habent *Bergkius* 24 in duplici ratione *A B*ς 27 hemiolia subsistit ς hemiolia substitit *A B* sesquipli *A* 30 quod] qui *B*

rationem maxime incurrunt paeonici versus et bacchii, ita pedibus *per* metra gradientibus, ut paeonicus servetur rhythmus. hae sunt tres partitiones, quae continuam rhythmopoeiam faciunt. Aristoxenus autem ait non omni modo inter se composita tempora rhythmum facere. nam coitus temporum communis est rhythmo et arhythmiae. unde si apte congruant spatia, rhythmum faciunt, si contra, || arhythmiam, ut intellegamus et in ipsa concursione temporum non fortuitam, sed certam esse disciplinam.

DE PEDIBVS

Pes est certus modus syllabarum, quo cognoscimus totius metri speciem, compositus ex sublatione et positione. fiunt enim ex syllabis pedes ordine incrementorum, quem Graeci syllabicen parauxesin vocant; item temporum, quem Graeci chronicen parauxesin nominant. syllabarum autem incrementa fiunt quinque, incipientia a disyllabo usque ad hexasyllabum. temporum vero incrementa a duobus ad duodecim procedunt, id est a disemo ad duodecasemum. etenim cognationis et cuiusdam ad augmentum propaga|tionis, qua pedes multiplicati noscuntur orti a disyllabis quattuor, ratio talis est. syllaba quae ad incrementum pedum adicitur aut longa est aut brevis: huius adiectione ita numerus propagabitur. sit pyrrichius e duabus brevibus: hunc brevis tribrachyn, longa dactylum aut anapaestum facit. sit spondeus e duabus longis: hunc brevis palimbacchium seu bacchium in prima sede posita, longa molossum reddit. quo genere trisyllabi et tetrasyllabi usque ad hexasyllabos *adcrescunt.* additamento temporum processerunt, ut dictum est, a disemo ad duodecasemum seu a dichrono ad duodecachronum.

Σημεῖον autem veteres *χρόνον*, id est tempus, non absurde dixerunt ex eo, quod signa quaedam accentuum, quae Graeci *προσῳδίας* vocant, syllabis ad declaranda temporum spatia superponuntur, unde tempora signa Graeci dixerunt. sed et hoc || loco suggerente non praetermiserim, eosdem figuras pedum secundum spatia temporum per litteras ita designasse, ut brevis syllabae

9 Pes est — 10 positione *schol. Hephaest. 124, 2. 127, 1 ed. Westph. fragm. Ambros. 266, 21 ed. Nauck* 10 fiunt enim ex syllabis — 23 duodecachronum *schol. Hephaest. 127, 5 sqq. ed. Westph.*

1 bacchii ς bracchii *A* baracchii *B* ita nobis metra *A B* ς 2 hae sunt ς haec sunt *A B* 3 Aristoxenus] *elem. harm. I p. 18 ed. Meib. Censorini quod fertur fragm. 11, 2 p. 89 ed. Iahn* 4 coitus ς coetus *A B* 6 et in *in marg. add. B* 10 compositus in sublatione *A B* ς 11 temporum quem *B* temporum quam *A* ς 13 a disyllabo *A* a disyllabos *B* a dissyllabis ς *Val.(?)* 18 sic pyrricheus *A B* sic pyrrichius ς. *ἐκκειμένων γὰρ τῶν τεσσάρων δισυλλάβων τοῦ τε πυρριχίου καὶ τοῦ ἰάμβου καὶ τοῦ τροχαίου καὶ τοῦ σπονδείου ἑκατέρα τῶν δύο συλλαβῶν, τῆς μακρᾶς τε καὶ τῆς βραχείας, ἑκάστῳ προσιοῦσα δύο πόδας ποιεῖ schol. Hephaest. p. 127, 22 ed. Westph.* 20 sic spondeus *A B* ς in prima sede posita, *quae ad solum bacchium, non ad palimbacchium pertinent, postea adscripta esse videntur* 21 molussum *A* 22 adcrescunt *om. A B* ς. *et fortasse plura etiam exciderunt* additamento *B a Val.* ς addimento *A* 25 CHMION *A B* 25 EXPONON *corr.* XPONON *A*

loco, quae sit unius temporis, ponatur *B*, longae autem loco, quae sit temporum duum, *M*: hoc ideo, ut per litteras regula pedum facile intellegatur. pes autem dictus est, sive quia pars mensurae et modus quidam similiter pes vocatur, sive quia in percussione metrica pedis pulsus ponitur tolliturque, seu quia, ut nos pedibus nostris ingredimur atque progredimur, ita et versus per hos pedes metricos procedit et scandit. inter pedem autem et rhythmum hoc interest, quod pes sine rhythmo esse non potest, rhythmus autem sine pede decurrit. non enim gradiuntur mele pedum mensionibus, sed rhythmis fiunt.

Pedes igitur simplices sunt duodecim, qui procedunt adcrescuntque a duabus syllabis ad tres, item *a* duobus temporibus ad sex. ex quibus disyllabi quidem quattuor *duum vel trium vel quattuor* temporum existunt. quorum princeps et auctor pyrrichius, qui et pariambus et dibrachys appellatur: sed pariambus ideo, quod minus habeat unum tempus ab iambo (*παρά* enim Graeci minus dicunt), subsistens e duabus | brevibus, ut dea, temporum duum. ita enim ratio exposcit, ut a brevi origo temporum coeperit, quippe cum eiusdem geminatio longum fecerit tempus, haud aliter quam in numeris: etenim ex uno multiplicato, veluti primordio ac semine, reliqui gignuntur. nec immerito a || Graecis hic pes, ut auctor et parens reliquorum, *ἡγεμών* dicitur. pyrrichius autem a celeri motu ac recursu, qui in pyrricha habetur, nuncupatus est. huic contrarius est spondeus e duabus longis, ut reges, temporum quattuor, dictus a tractu cantus eius qui per longas tibias in templis supplicantibus editur. unde et spondaulae appellantur qui huius modi tibias inflare adsuerunt. quorum uterque quantum in arsi tantum retinet in thesi. at qui e brevi prima sequente syllaba longa digeritur, erit iambus temporum trium, ut parens *ἀπὸ τοῦ ἰαμβίζειν*, id est maledicere, quod in iambicis plerumque versibus reperimus, vel *ἀπὸ τοῦ ἰέναι βάδην*: a brevi enim profectus per longam porrigitur. huic contrarius trochaeus, dictus a cursu et celeritate (nam *τρόχος ἀπὸ*

---

10 Pedes igitur — 48, 23 Irenaeus *Terent. Maur. 1359—1565*

---

1 longae autem ς longa autem *A B* 4 pulsas *corr.* pulsus *A* 10 igitur] ergo *B* sunt duodecim sunt *A* 11 item a duobus *Bergkius in commentatione academica beneficii Marpergeriani lege edita Hal. a. 1863 p. 6* item duobus *A B* ς 12 disyllabi quidem (q̄d, *h. e.* quidem *A* quod ς *B)* quattuor temporum *A B* ς disyllabi quattuor duum, trium et quattuor temporum *Caesar mus. rhenan. v. VI a. 1848 p. 159* disyllabi pedes quattuor, qui duum vel trium vel quattuor temporum *Bergkius* 13 pyrricheus *A* 16 temporum temporum coeperit *A* 21 qui in pyrricha *a* qui in pyrracha *A Val.* quae in pyrricha *B* qui in pyrrichia ς 23 in templis a supplicantibus editur *Salmasius in hist. Aug. script. p. 493 ed. Paris. a. 1620: cf. Terent. 1377 Diom. p. 476, 8* spondaulae *Salmasius l. c.* spondulae *A B* ς: *cf. corp. inscr. gr. v. II p. 612 n. 2983.* spondiaulae *vel σπονδαῦλαι coniecerat G. I. Vossius etymol. ling. lat. p. 487* spondiauloi *vel* spondauloi *Turnebus advers. XVII 20 p. 525* 25 at qui e breui ς *Val.* atqui (e) breui *A* atque breui *B* 26 digeritur *A* ς dirigitur *B* 27 reperimus *B a Val.* ς reperitur *A* 28 per (pro *corr.* per *A)* longum *A B* ς

τοῦ τρέχειν vocabulum sumpsit), idem et chorius *ἀπὸ τῆς χορείας* [sumpsit], e longa et brevi temporum totidem, ut Roma. horum arsis et thesis alterna mutatione variatur, siquidem in iambo arsis primam brevem, in trochaeo autem longam habeat in*cipientem*, thesis vero contraria superioribus sumat.

Trisyllabi autem pedes octo, in quibus mensura temporum a trisemo sive trichrono ad hexasemon sive hexachronon usque porrigitur, primum habebunt pedem tribrachyn, sicut disyllabi dibrachyn, dictum a temporum substantia. idem et pygnomus a quibusdam, ne vos praetereat, vocatur. subsistit autem e tribus brevibus, ut anima, temporum trium. contrarius huic molossus, dictus a Molossis, qui in Thessalia || degunt, e tribus longis, ut Eumedes. hi temporum inter se brevitate et extentione discrepant; nam prior trium, sequens sex temporum spatio prolatatur, quod in disyllabis in pyrrichio et spondeo docuimus. at qui | prima longa duabus brevibus subiectis ordinatur, dactylus dicitur temporum quattuor, ut Virbius: qui [et] a situ et similitudine digitorum, qui in manibus habentur, vocabulum traxit. nam ex utraque parte breviores longiori iunguntur. huic contrarius mutata temporum vice, pari autem magnitudine, erit anapaestus, qui et antidactylus vocatur, ut scopulos. horum in arsi et thesi tempus congruit, etiamsi in percussione discrepent syllabae. anapaestus autem a situ contrario et repercussione dactyli, quod est *ἀντιπαίεσθαι*, dictus; ideoque antidactylus nuncupatur. cum vero longis duabus praeponitur brevis, fit bacchius temporum quinque, ut Catones, qui a Bacchi carminibus seu cantilenis, quae aptissime hoc metro componuntur, nomen accepit, vel quia familiariter hic rhythmus bacchantibus aptus sit. cui mutato temporum ordine, mensura autem permanente, palimbacchius contrarius dabitur sive pompicus temporum totidem, ut Romanus. horum arsis ac thesis eadem est, quae anapaesto et dactylo. superest amphibrachys *cum* contrario sibi amphimacro sive cretico. prior pes e brevi longa et brevi temporum quattuor erit, || ut Homerus; sequens duabus utrimque longis media brevi temporum quinque scribitur, quae Graeci *κρητικά*

---

1 ΤΡΕΧΕΙΝ *in litura A* idem et ς *B* idest et *A* ΧΟΡΕΙΑΝ (c *supra*) *A* sumpsit *posteriore loco inclusi. quamquam rectius fortasse scribitur* nam *τροχαῖος ἀπὸ τοῦ τρέχειν*, idem et chorius *ἀπὸ τῆς χορείας* vocabulum sumpsit. 4 habeat in thesi uero *A B* ς 9 pygnomus] *χορεῖος* ς. non nulli pygmona, plerique chorium nuncupant *Diom. p. 479, 1* sed hunc alii trochicum appellarunt, alii pignoma, alii brachysyllabon *Caesius Bassus p. 2666: cf. Diom. p. 481, 15. schol. Hephaest. p. 131, 18 ed. Westph. fragm. Ambros. p. 254, 3 ed. Nauck. verum esse videtur πύκνωμα, quo nomine de multitudine similium sonorum usus est Plato rei publ. VII p. 531. sed latini grammatici graecum nomen corruperunt.* 10 contrarium huic molossum dictum *A B* ς 13 quod] quae *B* 14 pyrricheo *corr.* -chio *A* 17 longiori iunguntur ς longior iunguntur *A B* 21 quod] qui *B* *ἀναπαίεσθαι Santenius in Terent. Maur. p. 77. ὁ ἀνάπαιστος δὲ κέκληται παρὰ τὸ ἀντιπαίεσθαι καὶ ἀντιπαθεῖν τῷ δακτύλῳ fragm. Ambros. p. 258, 7* 26 tempore *corr.* -rum *B* 27 pompicus *B* ς *Val.* pompecus (i *supra*) *A* propompicos *Diom. p. 479, 21 προσοδιακὸς καὶ πομπευτικός schol. Hephaest. p. 134, 12 ed. Westph. προσοδιακὸς ἢ πόμπιμος fragm. Ambros. p. 259, 8* 29 cum *om. A B* ς utrinque ς utrique *A B* 31 ΚΡΗΕΤΙΚΑ *A*

vocant, ut Eumenes. uterque autem a compositione temporum vocabulum traxit. horum arsis ac thesis longe inter se discrepant. nam amphibrachys in triplo, creticus, cui de gente inventoris nomen est, in sescuplo pensatur: de qua re in superioribus plenissime dictum est. hoc pede *ὑπορχήματα* componuntur.

Inter haec ne quispiam nos aut ignoratione aut incuria praeterisse forsitan putet, quod per divisionem et coniunctionem inter se temporum et *syllabarum* disyllabi pedes in metris extendantur, trisyllabi vel tetrasyllabi contrahantur, quod supra cursim attigi, repetendum hoc vobis existimavi. nam trochaei seu iambi longa in duas breves divisa tribrachyn pedem efficiet. adaeque in spondeo soluta in breves | prior longa anapaestum, sequens dactylum procreabit. utraque autem divisa tetrasyllabum e quattuor brevibus, id est proceleumaticum pedem, dabit, qui rursus [contra] consociatis inter se brevibus ad originem revertetur, id est spondeum reformabit: quod aeque dactylus et anapaestus brevibus suis in longam copulatis efficient. molossum [eum] quoque trium tetrasyllaborum parentem pedum in promptu est cernere. || nam divisa prima eius longa ionicum *ἀπὸ ἐλάσσονος*, tertia ionicum *ἀπὸ μείζονος*, media choriambum gignit. hoc idem et pedes ceteri, quos supervacuum est persequi, facere poterunt. unde orta progenies pedum, ausim dicere, merito credatur. nec te syllabarum adcrescentium in metris terreat numerus, cum uni cuique pedum praestituta legitime tempora custodiantur, quod frequenter in iambicis et trochaicis et ceteris metrorum generibus excepto heroico reperies. memineris sane trisyllabos pedes temporum dumtaxat quinque vel sex, ut est bacchius et molossus, cum in quibusdam metris, sicut in galliambico, longae eorum solvuntur in breves, vim tetrasyllaborum obtinere; † idem hoc et tetrasyllabis per disyllabos aut trisyllabos coniunctione temporum fieri. nam paeones primus et quartus coeuntibus in unam longam duabus suis brevibus amphimacrum *vel bacchium* vel palimbacchium gignunt. id Graeci *κατὰ διαίρεσιν* et *συναίρεσιν* sive *ἕνωσιν*, cum metri necessitas postularit, fieri memorant, quod necessario insinuandum esse credidi, ne syllabarum numero inducti aut simplices aut compositos pedes proprii status vim semper cum vocabulo obtinere catholice pronuntiaretis.

---

21 nec te syllabarum — 22 custodiantur *p. 2583*

---

3 in sesquiplo *B a Val.* ς sesquiplo *A* 4 in superioribus] *p. 40, 29 sqq.* 5 *ὑπορχήματα* componuntur] ΕΠΟΡΧΗΜΑΤΑCΟΝ *A B* *ἐπορχήματα* constabant ς. *φιλεῖ δὲ τὰ ὑπορχήματα τούτῳ τῷ ποδὶ καταμετρεῖσθαι fragm. Ambros. p. 258, 14* 8 syllabarum *om. A B* ς 9 quod] quae *B* supra] *p. 35, 16* attigi repetendum ς *B* attingere petendum *A* nobis existimaui *Camerarius* nobis aestimaui *A B* ς 10 longa *a* ς longas *A B Val.* 11 efficient *A B* ς adaeque *Camerarius* at aeque *A B* ς 13 dabunt *A B* ς 14 contra consociatis *a Val.* ς contra ...sociatis *A* contra nam sociatis *B* reuertetur ς reuertatur *A B* 16 efficient *B a Val.* ς efficiant *A* molossum quoque *Caesar mus. rhenan. VI a. 1848 p. 159* tetrasyllabarum *B* 17 in promptu *Gaisfordius* inpromptum *A B* promptum ς 19 gignit ς gignitur *A B* 23 trochaeis *A B* ς 24 memineris sane ς meminisse sane *A B* 26 *fortasse* item ex tetrasyllabis pedibus disyllabos 27 aut *A* ς ac *B* 29 vel bacchium *om. A B* ς

Nunc de disyllabis coniunctis, qui et duplices et tetrasyllabi pedes appellantur, quos etiam quidam sotadios vocant, referemus, quorum coniunctio basis appellatur. nam graeco sermone duorum pedum || copulatio basis dicitur, veluti quidam gressus pedum. qui si eiusdem generis, id est pares, iugati fuerint, dipodian, aut, ut quidam, tauto|podian, sin dispares, ut trochaeus cum iambo, syzygian efficiunt: in qua arsis unum, alterum thesis pedem obtinebit. quamquam in his non numquam syllaba pro integro pede in ultima dumtaxat versus parte accepta propriam impleat thesin. igitur tetrasyllabi pedes erunt omnes sedecim, ut geminato numero ea*dem* taxatione trisyllabos, quam illi disyllabos, antecedant. in quibus spatia temporum a tetrachrono ad octachronum, id est a quattuor temporibus ad octo, producuntur. quorum origo proceleumaticus e quattuor brevibus subsistens, ut Minucius, habebit contrarium dispondeum, e quattuor longis scilicet, ut compositum a spondeo nomen ostendit, qui solus in tetrasyllabis octrachronos sive octasemus invenitur, cuius exemplum Calliclides, haud alias quam spondeus inter disyllabos tetrachronos est. sequitur antispastus, cuius prima et ultima brevis, mediae duae longae, id est ex iambo et trochaeo compositus, ut Aristippus. huic contrarius est choriambus ex longa et duabus mediis brevibus et longa, scilicet ex trochaeo et iambo copulatus, ut Penelope. quorum mensura mutato tantum inter se temporum ordine [apud eos] congruit. at cum prior brevis subiecta longa, rursus brevis longa terminante componitur, erit diiambus pes, id est e duobus iambis adnexus, ut Simonides. rursus cum praecedentem longam sequitur brevis, geminatum || hoc facit ditrochaeum, ut Zenodorus. consimilis ferme his et illa ionicorum ordinatio est. nam praeeuntibus duabus longis subiectae duae breves, veluti spondeo pyrrichius adnexus, ionicum *ἀπὸ μείζονος* procreabunt, ut Demetrius. rursus mutato temporum situ, cum breves in prima sede, *in* secunda autem longae constituuntur, id est pyrrichio spondeus iugatus, ionicum *ἀπὸ ἐλάσσονος* gignit, ut Diomedes. sequuntur paeonici pedes numero quattuor, qui sunt pentasemi: sescupli enim ratione subsistunt, ideoque metris minime utiles aestimantur. sed *et* epitriti dicti ob adiectionem tertiae partis | * quam sunt paeones, me-

5 dipodiam *A B* tantopodians in dispares *A B* 9 eadem] ea *A B* ς 10 qua illi ς 15 Calliclides ς callicudes *A B* 20 capulatus *A* 21 *an* temporum ordine ac situ congruit? 22 diambus *A B* 23 duobus ς duabus *A B* longam ς longum *A B* 24 Zenodorus ς *A* Zenodotus *B Val*, consimilis ferme his ς cum similis ferme his *A* cum similis forme his *Val.* cum similis formae his *B* 28 in *posteriore loco om. A B* ς 29 iugatur *Santenius in Terent. Maur. p. 121* 30 pentasemi sesquipli ς *Val.* pentasimi sesquipli *B* pentasemi ....quipli *corr.* pentasemi ; sesquipli *A* sescupli enim ratione consistunt: sed et epitriti, dicti ob adiectionem tertiae partis, meritoque a Graecis ita dicti ἐπίτριτοι, nam sunt heptasemi, ideoque metris minus etiam utiles aestimantur quam sunt paeones. unde e tetrasyllabis *Caesar Grundzüge d. griech. Rhythmik p. 169* 31 consistunt ς minime utiles *Santenius in Terent. Maur. p. 123* minime inutiles *A B* ς 32 et *om. A B* ς *lacunam quam indicavi apte explevit Hensius,* tertiae partis non minus inutiles quam sunt paeones. *malim tamen* sed et epitriti, qui sunt item numero quattuor, non minus inutiles sunt quam paeones, meritoque a Graecis ita dicti, ἐπίτριτοι, ob adiectionem

ritoque a Graecis ita dicti ἐπίτριτοι: nam sunt heptasemi. unde ex tetrasyllabis, qui sunt numero XVI quattuor tantum utiles adseruntur, id est choriambus et antispastus aequalitatis ratione constantes, sed et ionici duo, ceteris decem non adeo necessariis: nam ditrochaeum et diiambum inter disyllabos magis aptos haberi volunt. igitur paeon primus erit prima longa cui tres continuae breves adhaerent, ex trochaeo et pyrrichio copulatus, ut Caecilius. secundus paeon praecedente brevi, sequente longa, cui subiciuntur duae breves, ex iambo et pyrrichio formabitur, ut canephorus. tertius e duabus brevibus, longa tertia, quarta brevi syllaba, compositus ex pyrrichio et trochaeo, ut Epicurus. quartum autem quarta longa, tribus brevibus syllabis in prima regione positis, ex pyrrichio || et iambo conexum accipiemus, ut Diogenes. supersunt epitriti, qui et hippii, adaeque numero quattuor, quod[que] est veluti genus paeonicorum, praesertim cum sint spatio temporum dispares, forma consimiles: sunt enim heptasemi, id est temporum septem. quorum primus priore syllaba brevi, sequentibus longis tribus, ex iambo et spondeo constabit, ut Aristocles. secundus e longa et brevi, subiunctis ei duabus longis, erit ex trochaeo et spondeo copulatus, ut Archimedes. tertius, in quo primae duae longae, tertia brevis, longa ultima, ex spondeo et iambo concretus videbitur, ut Demosthenes. restat complendo tetrasyllaborum pedum numero epitritus quartus, quem primae tres longae, quarta in ultimo brevis ex spondeo et trochaeo conexum esse demonstrant, ut Irenaeus.

Hac inspectione conicere poteris, quem ad modum ex disyllabis et trisyllabis pentasyllabi, sed et geminatis trisyllabis hexasyllabi pedes formati videantur, quorum syllabatim per tempora species comprehendi poterunt. nam etiamsi propriis nominibus, ut alii pedes, minime exprimuntur, tamen situ syllabarum et substantia temporum ma|nifesti sunt. * qui rursus soluti exigente usu ad proprium statum condicionemque revocabuntur. igitur cognatio et quaedam ad incrementum propagatio, qua pedes a primordio multiplicati noscuntur, talis est. nam ex primigeniis duobus pyrrichio et spondeo adquisitis facta temporum permixtione iambo et

24 Hac inspectione — 50, 2 copulatur *schol. Hephaest. 128, 25—129, 26 ed. Westph.*

tertiae partis: nam sunt heptasemi. 1 ЄΠΙΤΡΙΤΟ *A* unde ex tetrasyllabis *A* unde tetrasyllabis ς *B* 5 erit cui prima longa tres *A B* ς 11 ex pyrrichio et iambo *B Val.* ς ex pyrrichio et trochaeo (iambo *suprascr.*) *A* 13 adaeque ς at aeque *A B* 14 cum sint *Santenius in Terent. Maur. p. 128* cum sine (t *suprascr.*) *B* cum sine *A* ς sunt enim eptasemi *B Val.* sunt etenim eptasemi *a* sunt et heptasemi, *ut videtur*, *A* sunt, etenim heptasemi ς 17 Aristocles ς aristoteles *A B* 21 pedum *om. B* 23 iraeneus *A* 24 hac inspectione ς *B* hac spectione *A* 25 pentasyllabi sed ς *B* pentasyllabis sed *A* pentasyllabis sed *Val.* 28 tamen situ ς tamen si situs *B Val.* tm̄ sisutus (i *suprascr.*) *A*. *deinde vel grammatici vel librariorum vitio quaedam omissa sunt de contractione syllabarum et temporum, qua ex pentasyllabis et hexasyllabis pedibus fiunt trisyllabi. nam ad hos pertinent ea quae secuntur,* qui rursus soluti *sqq.*

trochaeo quattuor disyllabi pedes effecti sunt. quorum status adiectione || syllabarum simul ac temporum propagatus in trisyllabos pedes octo processit, qui pari ratione adcrescentes tetrasyllabos ex se geminato trisyllaborum numero XVI ediderunt. rursus XVI tetrasyllabi simili ut superiores geminatione triginta et duo ex se schemata, id est figurationes, pedum pentasyllaborum reddiderunt. hi quoque dum per syllabas, ut priores, augentur ac tempora, hexasyllabos pedes pari ratione in schematibus sexaginta et quattuor simili duplicatione protulerunt. ita [ut] summa omnium ad centum viginti et quattuor pedes redacta est, ita ut simplices numero duodecim, compositi centum et duodecim habeantur. hi aut eiusdem inter se mensurae sunt aut sescuplo anteeunt aut duplo. ex quibus magis mele et rhythmi lyricorum modulorum quam metra formari poterunt. incipiunt autem et porriguntur tempora in pentasyllabis a quinque usque ad decem, id est a pentasemo ad decasemum χρονικῇ παραυξήσει, ut sit pentasemus Philopolemus e quinque brevibus, a a a a a; decasemus autem e quinque longis, ut Atroxiclides, cuius canon per quinque b b b b b signabitur. item hexasyllabi ab hexasemo ad duodecasemum χρονικῇ παραυξήσει, ut Menelaophorus e sex brevibus: huius canon a a a a a a, qui est duplex tribrachys. alter e sex longis, quibus tempora duodecim subsistunt, ut Callistochermedes, qui est duplex molossus, hoc canone signabitur, b b b b b b, ut sit duodecasemus.

Non parva autem in pentasyllabis copulandis quaestio est, qua colliguntur differentiae figurarum. namque interest mediam syllabam cui parti | velis adnectere. aliud est enim, si duabus praecedentibus sociata faciat coniunctionem ex trisyllabo et disyllabo; || contrarium autem, si a duabus praecedentibus divulsa postremis duabus subsequentibus copuletur, ut sit coniugatio e disyllabo et trisyllabo. qui fit ut multiplex harum figurarum numerus per differentias oriatur. erit igitur in exemplo hic versus,

armiger in Ida pede vago litora petens.

nam si ut trochaicum scandas, erunt omnes coniugationes e trochaeo et anapaesto; si contra, ut a trisyllabo incipias, erunt omnes coniugationes ex dactylo et iambo et efficietur iambicus versus. iuxta quae intellegi datur varia divisione coniugationum naturam versuum vel a trochaico in iambicum vel ab iambico in trochaicum posse transduci. hoc igitur de cunctis triginta duobus pentasyllabis pedibus accipiendum est: quae quidem variatio non in aliis quam in pentasyllabis coniugationibus evenire con-

---

3 trisyllaborum numero *B Val.* ς trisyllabarum numero *A* 4 rursus XVI *B Val.* rursus XIII *A* ς 9 redacta sit ς 10 hi autem eiusdem *A B* ς 11 sesquiplo *A B* ς anteeunt] anteum *B* ex quibus *sqq. ad pedes pentasyllabos et hexasyllabos pertinere apparet. verum tamen grammatici neglegentiae hoc tribuendum est, quod interposita observatione de cognatione et mensura pedum ab illarum definitione longius remota sunt verba* 18 huius canona *A* 20 molossus et hoc ς 27 qui] quae *B* multiplex *Caesar mus. rhenan. VI a. 1848 p. 160* multiplices *A B* ς 30 e trochaeo — 31 coniugationes *in marg. add. A*

suevit causa mediae syllabae, quae movetur, cum aut praecedentibus aut subsequentibus syllabis copulatur.

DE METRIS

Metrum est compositio pedum ad certum finem deducta seu dictionum quantitas et qualitas pedibus terminata vel rhythmus modis finitus. prima autem metra sunt syllaba brevis *et* syllaba longa: ex his enim metimur ipsos pedes ac rursus ex pedibus metra et deinceps de metris carmina. initium autem metri coniugatio syllabarum, ex quibus colligitur totius qualitas metri. iudicium vero in auribus et auditu est.

Species igitur metrorum sunt quattuor, epica, melica, comica, tragica. epos est proprie heroicum metrum, quod divinarum humanarumque rerum et vel maxime heroum || facta versu hexametro comprehenduntur, quod graeca significatione dictum putant *ἀπὸ τοῦ ἕπεσθαι ἐν αὐτῷ τὰ ἑξῆς μέρη τοῖς πρώτοις*, id *est* quod primas partes eius ceterae insequantur. hoc metro Homerus heroum virtutes est perse|cutus, sicut Horatius refert dicens

res gestae regumque ducumque et tristia bella
quo scribi possent numero, monstravit Homerus.

idem et pythium, quod interfecto pythio dracone compositum esse dicatur, cum Delphorum incolae laudem Apollinis ita persequerentur,

ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν,

quod constat ex spondeis sex. idem erit et iambicum trimetrum, si *ι* litteram, quae dichrona est, corripias. in his enim [dactylo et iambico] metrorum omnium fundamenta subsistunt. hoc quidam a Lino Apollinis antistite, alii ab Orpheo, non nulli ab Homero inventum putant. melicum autem sive lyricum, quod ad modulationem lyrae citharaeve componitur, sicut fecit Alcaeus et Sappho, quos plurimum est secutus Horatius. carmen autem lyricum, quamvis metro subsistat, potest tamen videri extra legem metri esse, quia libero scribentis arbitrio per rhythmos exigitur. tragicum autem, quod trimetro magis versu componitur, quo usi sunt Sophocles et Euripides. comicum vero varia versuum et modulorum lege compositum reperitur, sicut plerumque apud Menandrum, sed et alios, cognoscimus. metrorum genera alia a dis appellata, ut dithyrambicon, priapicon; alia

---

11 epos est — 14 *τοῖς πρώτοις Diom. 483, 27. 484, 7* 19 idem et pythium — 24 subsistunt *Terent. Maur. 1580—1595 Diom. 495, 1—9*

---

1 quae mouetur *A* ς quidēmouetur *B* 6 et *om. A B* ς 12 quae graeca *B* 14 est *om. A B* ς, *add. Gaisfordius* 15 hoc metro homerus heroum uirtutes *B* hoc metro horoum (homerus *suprascr.*) uirtutes *A* hoc metro homerus uirtutes *Val.* hoc metro Homerus uirtutes Heroum ς prosecutus *A B* ς Horatius] *art. poet. 73* 17 res gestae ς *B* regestae *A* 19 interfecto pythio dracone *a** ς inter pythio draconē *A* interfecto pythio draconem *B Val.* interfecto Pythone dracone *Santenius in Terent. Maur. p. 139* 20 accolae *Terentianus 1587 et Diomedes p. 495, 3* 26 sive] sicut *A B* ς 28 qū metro *A* cum metro *B* quum metro ς 33 dithyrambicon *B a Val.* ς dithyrambicum *A* priapicon *B* ς priapicō *A* priapion *ed. Sanctandr.* priapium *Camerarius*

ab inventoribus, ut archilochium, sotadium; || alia ab his qui crebrius usurparunt, ut sapphicum, ascelepiadicum; alia a qualitate pedum, ut iambicum, dactylicum, anapaesticum; alia a numero pedum, ut trimetrum, tetrametrum, hexametrum; alia a numero syllabarum, ut heptasyllabon, hendecasyllabon.

Metrum autem bifariam accipiemus: nam aut poeticum metrum est aut bioticum. bioticum metrum est quod in usu vitae et humana conversatione taxatur, quod ipsum accipietur modis quattuor: primo per spatium longitudinis, ut metrum cubitale, pedale, palmale; secundo per ponderum examen, ut in libra, uncia, scripulo; tertio per qualitatem acervalem, ut in modio, sextario, hemina; quarto per qualitatem umidam et fluxam, ut in cyatho, congio. poeticum vero metrum, quod a poetis per syllabas pedum et versus figuratur, | et ipsum intellegetur modis quattuor: per tempora, ut syllaba longa *aut* brevis cum dicitur; per numeros, quia certa syllabarum dinumeratione metrum finitur; per qualitatem pedum, quia certis pedibus versus quique procedunt, unde iambica trochaica et dactylica metra dicuntur; per numerum pedum, quia versus pro mensura sua quisque trimeter et tetrameter et hexameter intellegitur.

Hexametrum poetae appellarunt, quod sex pedibus ingrediatur, quos metra eodem modo Graeci nominant, sicut et illa quibus metimur, cum et trimodium sit certa mensura et modius et hemina nihilo minus || et cyathus, exigua mensurae portio, parique ratione decempeda et pes et digitus. sic et totus versus metrum et singuli pedes, quibus eum metimur, metra nominantur. itaque quia sunt verba rebus pauciora *. nam propter infinitam rerum multitudinem cum nequaquam omnibus vocabula propria invenirentur, quae ratio loquendi flagitabat, translaticie a quacumque re simili ac proxima pleraque appellari coeperunt, ut in montibus vertices, in vitibus flagella, in exercitu acies alae et cornua, in surculis gemmae et cetera per metaphoran translata. quidam autem non pedem metrum esse volunt, sed syllabam, quod hac ipsum quoque pedem metiamur et quod finita esse mensura debeat; pedes autem in versu variantur. alii rursum nec pedem nec syllabam metrum putant esse dicendum, sed tempus, quia omne metrum in eo quo metimur numero finitum est, ut decempeda

---

6 metrum autem — 18 intellegitur *Diom. 474, 9—19*

---

1 crebrius ς *B* creuius *A* 4 tetrametrum *om. B* 7 bioticon *priore loco A* 11 in modio *B a Val.* ς in medio *A* 14 aut *om. A B* ς: primo per temporis spatium, ut in syllaba longa aut breui *Diomedes* 19 exametrum poetae quod sex pedibus ingrediatur quos (quae *B)* metra eodem modo graeci nominata (nominant ς) appellarunt (apellarunt *A)* sicut *A B* ς 21 trimodia *A B* ς emina *A B* 22 decempeda *B a* ς decempede *A* decempedes *Val.* 25 cum] cui *A B* ς. *praeterea vel post* pauciora, *ubi lacunam indicavi, vel post* flagitabat *quaedam ad explendam sententiam desunt* 29 metron *A B* 30 quod hac] quae hac *B* et quod] et quae *B* 31 narientur *ed. Sanctandr.* alii] *ὁ δέ γε Ἀριστόξενος, οὐκ ἔστι, φησί, μέτρον ἡ συλλαβή Psellus proleg. rhyth. ed. Caes. mus. rhenan. I a. 1842 p. 621 § 1*

(non enim modo decem habet, modo undecim, modo duodecim pedes, sed semper decem): unde pedem metrum esse non posse, quia in versu modo unus est dactylus, modo duo, seu spondei, interdum incurrunt trochaei aut amphimacri, quorum diversitate iuxta spatia temporum metrum, quod certam mensuram habere debeat, nequaquam finitum inveniri. nobis supervacua videtur esse pugna vocis, cum de re conveniat, siquidem metrum et in syllaba et in tempore et in pede constitu|tum ad unam summam decurrat. horum etenim omnium cognita potestate supervacua est lis omnis. nam cum temporibus syllabam metiamur, || syllabis pedes, pedibus versum, conexum inter se ius omnium reperimus; quem ad modum cum pedale vel libra metitur aliquid, est in illis uncia, est semuncia, est digitus vel ab eo minus quippiam, per quas portiunculas ipsum pedem computamus et libram. simili modo metrum erit et in tempore et in syllaba et in pede; sed minimum metrum tempus, id est brevis syllaba, erit, maius quod ex duobus temporibus, e quis et pes stabit. nec minus pro metro frequenter colis utimur, cum aliquam oden compositam ex strophe et antistrophe et epodo metimur per cola. carmen vero ipsum versibus aestimamus.

Metra autem omnia quattuor modis variantur, adiectione, detractione, transmutatione, concinnatione. ita fiunt innumerabiles species ortae ex prototypis novem, id est dactylico, iambico, trochaico, anapaestico, paeonico, proceleumatico, ionico *ἀπὸ μείζονος*, ionico *ἀπὸ ἐλάσσονος*, choriambico. his adiciunt antispastum loco proceleumatici: namque is anapaestico plerumque subditus caret auctoritate; non nulli eum in specie decima recipiunt. quorum omnium exempla plura in versu sui cuiusque metri breviter ut ostendam, haec erunt. et primo dactylici sive heroici metri, ut

arma virumque cano T. q. p. a. o.

anapaestici tetrametri catalectici, ut

alius cithara sonituque potens volucres pecudesque movere: ||

iambici trimetri acatalecti, ut

beatus ille qui procul negotiis:

trochaici tetrametri catalectici, ut

Roma, Roma, cerne quanta sit deum benignitas:

ionici *ἀπὸ μείζονος* tetrametri brachycatalecti, ut

2 metron *A B* 5 superuaqua *A* 6 metron *A B* 7 ad unam summa. *una littera post* a *deleta B* 10 reperimum *corr.* -mus *A* *fortasse* cum pede vel libra metimur 11 semuncia *A* semiuncia ς *B* 16 aliquamodē *a* aliquamodo *A* aliquamodi *Val.* aliquem (a *supra* e) odem *B* aliquam odam ς compositam aut ex strophe aut antistrophe epodo *A B* ς compositam aut ex strophe aut antistrophe aut epodo *ed. Sanctandr.* 25 in uersu ς *Val.* in uersus *B* in uersus *corr.* in uersu *A* 26 et primum ς 28 arma] *Verg. Aen. I 1* 31 acatalecti] acatalectici *A B* 32 beatus] *Hor. epod. 2, 1* 33 trochaici trimetri *A B* ς 35 brachycatalecti] catalectici ς

Galli timidi semianimes tergora vertunt:

ionici ἀπ' ἐλάσσονος tetrametri acatalecti, ut

miserarum est neque amori dare ludum neque dulci:

choriambici tetrametri acatalecti, ut

Lydia dic perdere *cur* hunc cupias, quid retices:

antispastici tetrametri brachycatalecti, ut

libens hoc tibi persolvo, nihil me sic iuvat:

paeonici tetrametri catalectici,

sic Tiberis inplacidus in maria labitur:

proceleumatici tetrametri catalectici, ut

nemus ave reticuit, ager homine silet.

igitur ex his generalibus novem metris, quae prototypa et primiformia diximus, composita fiunt metra, cum invicem sibi per hemistichia copulantur, quae Graeci σύνθετα, id est coniuncta atque composita, appellant. cum hemistichio iambico iungitur hemistichion trochaicum aut anapaesticum colon cum dactylico seu quolibet alio, de quibus et ceteris in processu dicemus.

Metra autem quaedam singulis pedibus, quam monopodiam, quaedam binis, quam dipodiam vocaverunt, scandi moris est (hanc nos coniugationem appellamus): et per monopodiam quidem sola dactylica, || per dipodiam vero cetera. igitur cum hexameter versus metrorum omnium finis ac summa sit, hi qui epici non sunt, si per singulos pedes feriantur, excedant necesse est modum hexametri versus. unde per dipodias feriuntur, ut, etiamsi decem pedum fuerint, non decametri appellentur, sed pentametri, quinque scilicet dipodiis computatis.

DE COLIS METRORVM

Consideranda praeterea in metris cola, quae latine membra, item comma, quod caesum a nobis proprie dicitur, id est extrema et exigua pars in metris (mensura enim seu modus metrorum huius modi accipietur: nam extremum in his atque ultimum, quod monometron dicitur, constat

---

1 Galli *p. 91, 19. 2584 Atil. Fort. 2678* 9 sic Tiberis *p. 2545. 2580. 2585 Atil. Fort. 2679* 11 nemus *p. 78, 7. 2546*

---

2 acatalectici *A B* 3 miserorum *A B* ς: *Hor. carm. III 12, 1* 4 acatalecti ς catalectici *A B* 5 Lydia] *cf. Hor. carm. I 8, 1* cur *om. A B, add.* ς 6 antispatici *A* brachycatalectici *A B* 8 catalecti *A B* 9 labitur ς *B* libitur *A* 11 nemus] *Septimii Sereni versum esse suspicatur Wernsdorfius poet. lat. min. v. II p. 290* homine silet ς hominem silet *A B* 15 iungitur emistichion *A* iungitur emistichium *B* aut anapaesticum colon cum dactylico *a Val.* aut (ant *A*) anapaesticum colon cum dactylicum *A B* aut anapaesticum ionicum dactylicum ς 18 quedam singulis *B* quidam binis *B* 20 per dipodian *A* 23 per dipodeas *B* 27 Consideranda — 56, 21 Ilias Homeri *ad Varronis de sermone latino librum quartum rettulit Wilmannsius de Varron. libr. gramm. p. 65. Varronis verba remotis iis quae grammatici addiderint restituere studuit idem p. 198 sqq.* 28 quod] quae *B* 30 extremum in his atque ultimum ς *B* extremum (extrema *A* extremum *a Val.*) in his atque ultimam *A Val.*

ex uno pede, maximum vero usque ad periodum decametrum porrigetur). quorum differentia talis est: colon est membrum quod finitis constat pedibus, | comma autem in quo vel pars pedis est. erunt itaque cola particulae solutorum metrorum, ut * 'arma virumque cano'. omnis autem versus κατὰ τὸ πλεῖστον in duo cola dividitur. abusive autem etiam comma dicitur colon. his quidam adiungunt stichum, id est versum, sub huius modi differentia, ut sit versus qui excedit dimetrum [unde et hemistichium dicitur], colon autem et comma intra dimetrum. erit itaque colon, cum integrae fuerint syzygiae; comma vero, cum imperfectae. proprie autem Graeci cola dicunt quaecumque circa iuncturas aut artus porrecta sunt in longitudinem [membra]: unde Euripides

καὶ κῶλα κώλοις τετράπουν μιμήσομαι ||

[unde dictum melos, brachia scilicet et femina]. nec immerito apud quosdam haec communiter mele appellantur, quae nos carmina interpretamur et membra, quia mele Graeci divisas membrorum vocant partes. ergo versus, cum [ex] ea qua coniunctus erat parte dissolvitur, cola efficit; cum vero ea qua coniunctus erat parte absciditur, particula, quae divulsa ex eo est, comma dicetur, ut in illis versus sol-

---

2 colon est — 6 dicitur colon *p. 241 ed. Gaisf.* 4 omnis — dividitur *p. 64, 32. 70, 16* 14 mele *p. 241 ed. Gaisf.*

---

1 usque ad periodum decametrum *propter decametrum ionicum Horatii posuisse grammaticum censet Westphalus Metr. v. 1 p. 664 ed. sec.* periodum *autem ad explicandum v.* decametrum *postea adscriptum esse videtur* 3 erunt itaque — 8 intra dimetrum *vel ab ipso Victorino vel ab eo quem auctorem secutus est reliquae disputationi, quae ex alio fonte petita erat, interposita sunt* 4 arma virumque cano *tamquam commatis exemplum positum est Atil. Fortun. p. 2689 et in commentariis Donati Serg. p. 485, 8, Pompei. p. 282, 3. quare lacunam, qua exemplum coli cum definitione commatis excidit, indicavi: cf. p. 241 ed. Gaisf.* erunt itaque cola particulae solutorum metrorum, dumtaxat cum integrae fuerint syzygiae, comma vero, cum imperfectae. omnis autem versus sqq. omnis ς omniū *A B* 5 ΠΛΕΙϹΤΟΝ *a* ς *B* ΠᾸΕΙϹΤΟΝ *A Val.* 6 etiam et comma *B* 7 unde et hemistichium dicitur, *quae ad v.* stichum *adscripta, deinde alieno loco inserta erant, seclusi* 9 proprie ς *B* propriae *A* propriae *Val.* 11 sunt *om. A, add. a* ς *B Val.* membra *ad explicandum v.* cola *adscriptum esse videtur* Euripides] *Rhes. 211* 12 ΚΩΛΟΙϹΤΕΤΡᾸΠΟΥΝ *B a Val.* ς ΚΩΛΙϹΤΟΤΡᾸΠΟΥΝ *A* μιμήσομαι, brachia scilicet et femina. * unde dictum μέλος * nec in metro *. apud quosdam haec communiter μέλη appellantur, quae nos carmina interpretamur et membra, quia μέλη Graeci divisa membrorum vocant. partes ergo *sqq. Wilmannsius* μιμήσομαι. unde dictum μέλος, nec in metro apud quosdam haec communiter μέλη appellantur, quae nos carmina interpretamur, set membra, quia μέλη Graeci divisa membrorum, brachia scilicet et femina, vocant. partes ergo *sqq. Christius, die Verskunst des Horaz (Sitzungsber. d. baier. Akad. 1868 I 1) p. 30, qui Varronis haec esse coniecit coll. Charis. p. 289, 19. perturbatum verborum ordinem, qui satis certo corrigi nequit, reliqui inclusis v.* unde — femina, *quae alieno loco posita esse vidit Bergkius in commentatione academica beneficii Marpergeriani lege edita Hal. a. 1863 p. 3. sed ex his* brachia scilicet et femina *non dubito quin ad definitionem colorum pertineant; reliqua,* unde dictum melos, *ex margine illata esse videntur, ut scribendum sit* 10 porrecta sunt in longitudinem, brachia scilicet et femina. unde Euripides — μιμήσομαι. nec immerito *sqq.* 13 nec immerito *Camerarius* nec in metro *A B* ς 15 et membra quae mele (melle *B*) graeci diuisa membrorum uocant partes *A B* ς. *an potius* et membra, quia mele Graeci et membra divisa et membrorum vocant partes? partes ergo uersus — cola efficient ς 16 ex *delevit Wilmannsius* 18 diuolsa *A B*

vatur, in his caedatur. nam periodus, quae latina interpretatione circuitus vel ambitus vocatur, id est compositio pedum trium vel quattuor vel complurium similium atque absimilium, ad id rediens, unde exordium sumpsit, sicut temporis lustrum vel sacrorum trieteris, dicitur in poematis, quando non versus omnes *eodem* metri genere panguntur, sed ex variis versibus carmen omne compositum per circuitum quendam ad ordinem suum decurrit. *περίοδος* dicitur omne hexametri versus modum excedens, unde ea quae modum et mensuram habent metra dicta sunt. subsistit autem ex commatis colis et versibus.

DE VERSV

Versus est, ut Varroni placet, verborum iunctura, quae per articulos et commata ac rhythmos modulatur in pedes. incipit autem a dimetro et procedit usque ad hexametrum, in his dumtaxat ver|sibus qui per singulos pedes dirimuntur; in illis autem, qui per dipodiam, usque ad tetrametrum vel pentametrum, || non numquam hexametrum procedit. quibus de divisione ac scansione suum cuique nomen est. quos latine taxatione simplicium *pedum appellaverunt, cum* senarios trimetros, octonarios vero tetrametros vocaverunt. abusive vel haec appellatio habebitur, cum sincera et propria significatione Graecorum versus herous hexameter epos dicatur. apud nos autem versus dictus est a versuris, id est a repetita scriptura ex ea parte in quam desinit. primis enim temporibus, sicut quidam adserunt, sic soliti erant scribere, ut, cum a sinistra parte initium facere coepissent et duxissent ad dextram, sequentem versum a dextra parte inchoantes ad sinistram perducerent: quem morem ferunt custodire adhuc in suis liris rusticos. hoc autem genus scripturae dicebant bustrophedon

---

1 nam periodus, quae — vocatur, est compositio — trieteris vel in poematibus, quando non versus uno metri genere panguntur *Caesar Grundzüge d. griech. Rhythm. p. 174* quae] qui *B* 3 complurium ς *B* complurum *A* atque absimilium ς atque abdissimilium *A B* atque dissimilium *Wilmannsius* 4 suumpsit *corr.* sumpsit *A* trieterici uel in poematis (poematibus ς) *A B* ς trieteris. ita et in poematis *Wilmannsius auctore Usenero* 5 non uersus omnes (om̄ *A* omni ς) metri genere *A B* ς non uno uersus omnes metri genere *Wilmannsius* 6 '*an* omne *delendum?*' *Wilmannsius* ad ordinem (*vel* ad exordium) suum recurrit, *περίοδος* dicitur omnis circuitus hexametri versus *Wilmannsius. novam periodi definitionem ex alio fonte petitam priori subiunxisse videtur grammaticus.* 7 omnis exametri *A B* ς 8 unde — dicta sunt *seclusit Usenerus apud Wilmannsium* 9 ex commatis *Wilmannsius* ex commate *A B* ς 12 ac rythmos *A* ς arythmos *B* *εὐρύθμως coniecit Studemundus* 14 per dipodian *A B* 15 procedunt *A B* ς 16 suum cuique *Wilmannsius* sua cuique *A B* ς quodsi latine taxatione simplicium senarios trimetros, octonarios vero tetrametros vocaverunt abusive, vel haec appellatio tenebitur cum sincera et propria significatione Graecorum [versus herous hexameter epos dicatur]. apud nos *Wilmannsius auctore Usenero* 17 simplicum (simplicium ς) senarios *A B* ς 18 *fortasse* abusiva autem haec appellatio habebitur, cum sincera et propria significatione Graecorum versus herous hexametrum epos dicatur. *cf. Diom. p. 501, 21* a pedum quantitate quaedam nominantur, ut est epos hexametrum appellatio *A* ς appellatione *B* 23 coepissent ς *B* cepissent *A* duxissent *B a Val.* ς duxisset *A* 25 liris *H. Valesius in Harpocrat. p. 56 ed. Lugd. a. 1683* litteris *A B* ς *βουστροφηδόν Valesius* bustrophen *A* ς bostrophen *B*

a boum versatione, unde adhuc in arando ubi desinit sulcus et unde alter inchoatur versura proprio vocabulo nuncupatur. omnis autem versus ab integra parte orationis incipit et in integram desinit exceptis his, quae in comoediis ioculariter dicta corrupta aut semiplena efferuntur, aut quae raro apud epicos metri necessitate dividuntur, ut apud Vergilium 'septem subiecta trione'. pari ratione in versu et apocope praecepta est, id est subtractio syllabae syllabarumve cuiuslibet *partis* orationis metro cogente facta, quae sive in verbo sive in nomine acciderit, pro integra parte orationis accipietur, ut || 'endo sua do', id est in sua domo. item 'ac famul infimus esset' pro famulo. similiter

proras detondete et *de*spoliate guberna,

id est gubernacula, sicut diximus, metri necessitate. versus autem distat a metro, quod in versu statim auditur et metrum, in metro autem non statim versus.

DE POETICE

Qui versus facit παρὰ τὸ ποιεῖν dictus est ποιητής, latina lingua vates, quod verba modulatione conectat. viere enim co|nectere est; unde vimen dictum virgulti species et vitis et vietores. poetice est ars ipsa: nam poesis et poema distant eo, quod poema *uno* tantum modo clauditur carmine, ut tragoedia vel rhapsodia, poesis autem ex pluribus, id est corpus operis confecti, ut Ilias Homeri et Aeneis Vergilii.

Poematum autem seu carminum species sunt tres: alia enim a Graecis κατὰ στίχον, alia συστηματικά, alia μικτά dicuntur, quae etiam ἀμετάβολα et μεταβολικά. igitur κατὰ στίχον sunt quae eodem metro constant, ut metrum epicum Homeri et Maronis nostri, vel quod ex trimetris

---

18 poetice — 21 Aeneis Vergilii *Diom. 473, 16—20* 22 Poematum autem *Hephaest. 59, 16 sqq. ed. Westph.*

---

2 proprio *B a Val.* ς propria *A* 3 his qui in *B* 4 aut qui raro *B* 5 septem] *Verg. georg. III 381* 6 *fortasse* apocope recepta est. *schol. Hephaest. p. 143, 4 ed. Westph. πᾶν μέτρον εἰς τελείαν περατοῦται λέξιν*] ἢ ὡς τελείαν, *καθάπερ καὶ Ἡλιόδωρος ἔλεγεν ὁ γραμματικός, διὰ τὸ ὑψερεφὲς δῶ καὶ τὰ τοιαῦτα.* 7 partis *om. A B* ς, *add. Wilmannsius seclusis verbis* cuiuslibet partis orationis 9 ut endo sua do ς utendo suado *A* ut indo suado *B*: *Enn. annal. 563 ed. Vahl.* item ac famul ς item afamul *A B*: *Lucret. III 1035* ossa dedit terrae proinde ac famul infimus esset. *cf. Enn. annal. 317 ed. Vahl.* e summo regno ut famul infimus esset 11 proras] *Non. p. 490* guberna pro gubernacula Lucilius libro XX, proras despoliate et detundite guberna detondete et despoliate ς detendite et spoliate *A B* 12 diximus *om. A, add. a in marg. et Val.* 16 τὸ *om. A B, add.* ς 17 uates quod uerba *A* ς uates dicitur qui uerba *B* 18 et vitis et vietores] et uiti in rotis *A B* ς et uieti in rotis *Wilmannsius: cf. Donat. in Terent. Eunuch IIII 4, 21* vietus] mollis flaccidusque et flexibilis corpore, unde et vimina et vimenta et vites et vietores dicuntur 19 uno *om. A B* ς, *add. Iahnius apud Wilmannsium* 20 vel rhapsodia *seclusit Wilmannsius* poesis contextus et corpus totius operis effecti *(l.* confecti) *Diomedes* poesis autem ex pluribus est corpus operis confecti *Wilmannsius. rectius scriberetur* poesis autem ex pluribus constat carminibus et est corpus operis confecti. 25 vel quod] uel que *B* trimetris ac tetrametris ς: *fortasse* trimetris aut tetrametris

et tetrametris continuis subsistit aut colis aut commatibus eiusdem metri; systematica autem, quae ex plurimis metris neque ex uno versu aut eodem colo vel commate continentur, || ut sunt epodoe et quae apud lyricos invenimus, quae syzygiis gradiuntur; mixta autem, quae partim sunt *κατὰ στίχον* partim ex trimetro et tetrametro mixta, quamquam non [in] uno versu semper sensus expleatur, ut in elegia vel epodis: nam neque per se versus hexameter sine sequente pentametro elegiacum metrum implebit, neque in epodis singuli versus sine clausulis suis et adsequellis audiri poterunt epodoe, quae similiter *κατὰ δίστιχον* fiunt. eadem ferme *ἀμετάβολα* et *μεταβολικά* erunt. nam *ἀμετάβολα* dicta sunt quae sui generis qualitatem mensuramque semper obtinent, ut sunt Homeri carmina et ea quae *κατὰ στίχον* appellari diximus; *μεταβολικά* autem, quae ab aliis metris ad alia genera transitum faciunt, qualia esse tragica et comica paulo ante memoravi. nam et Menander in comoediis frequenter a continuatis iambicis versibus ad trochaicos transit et rursum ad iambicos redit. haec etiam in carminibus, quae mutuo adnexa ita ex se pendent, ut alterum sine altero audiri non possit, *προῳδικά* et *ἐπῳδικά* vocaverunt, id est antecantativa et postcantativa, ut sit [in hexametro] *προῳδικόν* ipsum epos, *ἐπῳδικόν* versus pentameter, qui ei subiungitur in elegiis. item *ante*cantativum erit trimeter iambicus, ut

ibis liburnis inter alta navium;

erit dimeter postcantativum, ||

---

17 *προῳδικά* et *ἐπῳδικά p. 2611*

---

2 plurimis] pluribus *Bergkius in commentatione academica beneficii Thielemanniani lege edita Hal. a. 1863 p. 4 coll. Hephaest. p. 60, 3* 3 *fortasse* continuantur 4 mixta autem] *Hephaest. p. 60, 6 μικτὰ δέ, ὅσα μέρος μέν τι ἔχει ὑπὸ στίχον καταμετρούμενον, μέρος δὲ συστηματικόν. quae in Victorini libris leguntur,* partim ex trimetro et tetrametro mixta, *in divisione eorum quae κατὰ στίχον composita sunt habet Hephaestio p. 65, 24, τῶν δὲ κατὰ στίχον τὰ μέν ἐστι μικτά, τὰ δὲ οὔ. καὶ μικτὰ μέν, ὡς αἱ Μενάνδρου κωμῳδίαι· πῇ μὲν γὰρ τετράμετρα ἐν τῷ αὐτῷ ποιήματι, πῇ δὲ τρίμετρα εὑρίσκεται· τὰ δὲ ἄμικτα, ὡς αἱ Ὁμήρου ῥαψῳδίαι. ea autem quae secuntur,* quamquam non uno versu semper sensus expleatur, ut in elegia vel epodis, *ad systematica pertinent: Hephaest. p. 64, 10 σύστημα δέ ἐστι μέτρων συναγωγὴ ἤτοι δύο ἢ πλειόνων ἢ ὁμοίων ἢ ἀνομοίων· ἀνομοίων μέν, ὡς τὰ ἐλεγεῖα (ἑξαμέτρου γάρ ἐστι πρὸς πεντάμετρον κοινωνία) καὶ οἱ ἐπωδοί. τὸ δὲ ἐξ ὁμοίων, ὡς τὸ δεύτερον Σαπφοῦς. itaque is quem Victorinus auctorem secutus est uberiorem mixtorum definitionem posuerat, qua et ea quae κατὰ στίχον et ea quae κατὰ σύστημα composita essent speciem mixtorum referre posse doceret. quae definitio partim grammatici neglegentia, ut videtur, partim librariorum errore corrupta est.* 6 sensus] uersus *A B ς* elegia] eleia *B* 8 epodoe que *B* epodoe qui *A ἐπῳδοί* quia *ς* 9 *κατὰ δίστιχον* fiunt *ς* ΚΑΤΑΔΙCΤΟΙΧΟΝ fiunt *A B* 10 quę sui *B* quod sui *A ς* 11 obtineant *A B ς* 13 paulo ante] *p. 50, 29* 14 a *superscriptum est in A* 17 ΠΡΟѠΔΙΚΑ ЄΤѠΔΙΚΑ *A B ς προῳδικὰ ᾠδικὰ* et *ἐπῳδικὰ* uocauerunt, id est antecantatiua cantatiua et postcantatiua *editor Sanctandr.* 18 postcantatiua *B* p̓cantatiua *A* praecantatiua *ς* ut sit in elegiis *προῳδικὸν* ipsum epos, et *ἐπῳδικὸν* versus pentameter, qui ei subiungitur. item *Bergkius in commentatione academica beneficii Wolframsdorfiani lege edita Hal. a. 1861 p. 3* ut fit in hexametro: *προῳδικὸν* ipsum epos, *ἐπῳδικὸν* versus pentameter, qui ei subiungitur in elegiis. item *coniecit Studemundus* 19 epos et ѠΔΙΚΟΝ *A B ς* item antecantativum *Gaisfordius* item cantatiuum *A B ς* 21 ibis] *Hor. epod. 1, 1* 22 erit dimeter *Camerarius* erit trimeter *A B ς*

amice | propugnacula.

et quaecumque alio quolibet metro scripta sequentes clausulas quorumlibet metrorum ad se trahunt, ita appellabuntur, quia proodicis versibus *ἐπάδονται*, id est accinuntur.

DE STROPHE ET ANTISTROPHE ET EPODO

Pleraque lyricorum carminum, quae versibus colisve et commatibus componuntur, ex strophe et antistrophe et epodo, ut Graeci appellant, ordinata subsistunt, quorum ratio talis est. antiqui deorum laudes carminibus comprehensas circum aras eorum euntes canebant, cuius primum ambitum, quem ingrediebantur a parte dextra, *στροφήν* vocabant; reversionem autem sinistrorsum factam completo priore orbe antistrophon appellabant. dein in conspectu deorum soliti consistere cantici reliqua persequebantur, appellantes id epodon: nam epodos est tertia pars aut periodos lyricae odes. igitur quod post *στροφήν* et *ἀντιστροφὴν ἐπῇδον* dicebant epodon [quod est supercanere]. hinc sumptum vocabulum in has epodos, quae binos versus impares habent: nam ut illae canticum finiebant, sic hae sensum versu insequenti. hoc quia e tribus subsistit, appellatur *τριάς*, † ita ut omnis et *στροφή* et *ἀντίστροφος ἐπῳδός* totidem habeant syllabas in proxima periodo, quae subicitur priori, ut sit aut *ἰσόμετρος* aut *ἰσόχρονος* quolibet metro seu rhythmo subsistens; quoniam sicut dextra manus impares habet digitos, sed horum pares sunt sinistrae manus, si conferas, || digiti, sic et strophes cola, cum sint dissimilia * in proxima epodo subiectae triados. observabis autem ut tem-

2 et quaecumque — 3 accinuntur *Diom. 485, 18 — 29* 6 Pleraque — 59, 7 concludantur *Atil. Fortun. 2699*

2 et quaeque alia qualia et metro *A B* ς 6 uersu colisue *A B* uersu colisque ς 7 epodo ς epode *A B* 9 circum aras ς *B* circum eras *A* 11 sinistrorsum ς *B* sinistrosum *A* 12 cantici reliqua consequebantur *A B* ς canticis reliqua peragebant *Atilii Fortunatiani libri* 14 igitur quae post *στροφήν* et *ἀντιστροφήν, ἐπῳδόν* dicebant. *ἐπάδειν* quidem est supercanere ς *ἐπῇδον*] ЄΠ$\overset{\text{O}}{\text{Η}}$ΔΟΝ *A* ЄΠΟΔΟΝ *B Val.* 15 quod est supercanere *ad interpretandum v. ἐπῇδον adscripta erant* 18 *τριάς* ς TPI$\overset{\text{C}}{\text{ὰ}}$ *A* TRICA *B* trica *Val.* ita ut omnis *στροφή* totidem habeat syllabas *coniecit Hensius. sed ne ita quidem omnia persanata sunt. desideratur enim definitio epodi, ad quam spectant v.* quolibet metro seu rhythmo subsistens. *deinde praeter triadis compositionem etiam carmen ex triadibus compositum a grammatico definitum esse docent ea quae secuntur* 23 in proxima epodo subiectae triados. *quare ita fere scribi potuit*, ita ut omnis et *στροφή* et *ἀντιστροφή* totidem habeat syllabas, et *ἐπῳδός* in proxima periodo, quae subicitur priori, ut sit aut *ἰσόμετρος sqq. et deinde* 22 sic et strophes cola, cum *(vel* quamvis) sint dissimilia, tamen antistrophae similia sunt, et epodo redduntur similia in proxima epodo subiectae triados. *nam* 19 in proxima periodo *pro triade vel pericope, quae infra dicitur, dixit grammaticus, sicut Atil. Fortun. p. 2699* haec igitur cantio lyrica, quae tres has partes habet, periodos appellatur, eadem trias, si ex tribus his constet et *ἀντίστροφος* et *ἐπῳδός* ς 19 quae] qui *B* 20 aut ICOMЄTPOC aut ICOXPONOC quolibet metro *Val.* ς aut .COMЄTPOC aut .COXPONOC quolibet . . . . metro *A* aut COMЄTPOC aut COXPONOC quolibet metro *B* 21 quoniam] quō *B* quā *A* nam ς horum] numero ς 22 digitis sic *A B* ς et *om* ς

poribus, non syllabis pedes dividas, ut solvantur duae longae in quattuor *breves* et tetrasyllabo pede pro disyllabo utaris parique vice quattuor syllabarum brevium tempora in duo contrahantur, quod per necessitatem fieri licet, ut aut divisae numero respondeant aut coniunctae temporum spatiis occurrant, quod et in ceteris metris generali praecepto servabimus. inter | haec sunt quaedam carmina quae monostropha appellantur, quod duas periodos et eas pares habeant neque epodo, ut alia, concludantur.

Praeterea reperitur non numquam huius modi compositio versuum in carminibus, non ut prima compositio secundae compositioni, sicut in *στροφῇ* et antistropho, respondeat, sed ut prima tertiae, secunda quartae similis habeatur, quae compositio *κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῆ* dicitur. est enim *περικοπή* carmen subsistens ex strophe et antistropho et epodo. *quibus si* vel bis vel ter vel saepius carmen concludatur, *μονοπερίκοπον* nominatur. si vero dissimilia inter se in pericopis cola iungantur, *πολυπερίκοπον* nuncupatur, quando non sollemni continuatione, sed per distantiam et varietatem in pericopis periodi compleantur, id est tres partes [ea] e quibus pericope subsistit. quae *ἀνομοιομερῆ* || merito diximus, id est dissimilium partium copulatione periodi conclusio, siquidem inducta prima strophe et antistropho rursus aliam strophen et antistrophon praecedentibus dissimilem adferant et rursus tertiam nihil duabus praeeuntibus similem et quartam aeque a ceteris discrepantem. cui varietati solent illud adiungere, ut postrema epodos cunctis dissimilis aliquando iungatur, quod non tantum tragici sed et lyrici auctores in epodis saepe fecerunt.

Hoc loco non supersederim dicere esse brevia cola, quae post strophen et antistrophon supercini moris est, quae iam non epodoe, sed *ἐφύμνια* dicentur, ut est *ἰὴ παιάν*. haec enim vel hymnis vel dithyrambis supercini moris est, quae [de epodicis carminibus] si quando praeponuntur, *προύμνια*, si autem post antistrophon collocentur, *μεθύμνια* nuncupabuntur.

---

6 monostropha *p. 2610. 2616*

---

1 in quattuor et disyllabo pede pro tetrasyllabo utaris *A B* ς   5 quod et] quae et *B*   6 monostropha *B Val.* ς monostrapha (o *supra* a) *A*   quae duas *B. rectius Atilius Fortunatianus*, quod prima strophe duabus vel tribus colis explicata ceteras sequentes similes habeant nec in aliqua parte interveniente epodo cola mutentur   8 uersuum — compositioni *om. A*, *add. a in marg. et Val.*   13 quibus si *om. A B* ς si uel bis *coniecit editor Sanctandr.*   14 in pericopis] in epodis *A B* ς: *cf. Hephaest. p. 62, 12 ed. Westph.* *τὰ δὲ κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῆ τὰς περικοπὰς ὁμοίας ἀλλήλαις ἔχει, τὰς δὲ ἐν ταῖς περικοπαῖς περιόδους ἀνομοίους.* ΠΟΛΙΠΕΡΙΚΟΠΟΝ *A B*   16 in pericopis] in epodis *A B* ς   17 ea e quibus *A B* eas e quibus ς   quae ἀΝΟΜΟΙΟΜΕΡΗ ς *B* quod ἀΝΟΜΟΙΟΜΕΡΗ *a Val.* quod ἀΝΟΜΟΙΕΜΕΡΗ *A*   id est] et est ς   20 tertiam *a** ς tertia *A B Val.*   22 quod] qui *B*   24 quae post strophen *a* ς quae strophen *A* quae post trophen *Val.* qui post strophen *B*   25 et antistrophon *B a Val.* ς et antistrophen *A*   27 quae si quando praeponuntur, *προύμνια*, si autem post collocantur, *μεθύμνια* nuncupabuntur *Bergkius in commentatione academica beneficii Marpergeriani lege edita Hal. a. 1863 p. 5*   de epodicis *B* deopodicis *A* epodicis ς   28 metymnia *A*

Hoc genus in sacris cantilenis ferunt quidam instituisse Theseum, qui occiso Minotauro cum apud Delum solveret vota, imitatus intortum et flexuosum iter labyrinthi cum pueris virginibusque, cum quis evaserat, cantus edebat, primo in circuitu, dehinc in recursu, id est στροφῇ et ἀντιστρόφῳ. alii tradunt hoc sacrorum cantu concentum mundi cursumque ab hominibus | imitari. namque in hoc quinque stellae quas erraticas vocant, sed et sol et luna, ut doctiores tradunt philosophorum, iucundissimos edunt sonos per orbes suos nitentes. igitur concentum mundi cursumque imitans chorus canebat || dextrorsumque primo tripudiando ibat, quia caelum dextrorsum ab ortu ad occasum volvitur; dehinc sinistrorsum redibat, quia sol lunaque et cetera erratica sidera, quae Graeci πλανήτας vocant, sinistrorsum ab occasu ad ortum feruntur. tertio consistebant canentes, quia terra, circa quam caelum rotatur, immobilis medio stat mundo. de qua re Varius sic tradidit,

primum huic
nervis septem est intenta fides
variique apti vocum moduli,
ad quos mundi resonat canor in
sua se vestigia volventis.

item et Varro,

vidit et aetherio mundum torquerier axe,
et septem aeternis sonitum dare vocibus orbes
nitentes aliis alios, quae maxima divis
laetitia est. at tunc longe gratissima Phoebi
dextera consimiles meditatur reddere voces.

DE METRORVM FINE SEV CLAVSVLA

Nunc de metrorum, prout versus processerit, praescripto et legitimo fine clausulaque dicemus. nam metrica lege in fine versuum quadripertita conclusio est, per quam exitus metri statusque dinoscitur, utrum pede

---

1 cantilenae *A B* ς 5 ἀΝΤΙϹΤΡΟΦΟ *A* antistropho ς *B* hoc (hunc ς) sacrorum concentum mundi cantum cursumque *A B* ς 10 dextrorsum ab *A* ς dextrorsumq. ab *B* 11 redibant *A B* ς q̄ṻa sol *A* quam sol *B* q̄a (*h. e.* quia) sol *Val.* quandoquidem sol ς 13 canendo ς 14 tradidit *B* tradidit *corr.* tradit *A* tradit *Val.* ς 15 *Varii versus in incertarum fabularum fragmentis posuit Ribbeckius trag. lat. fragm. p. 195. Thyestae fabulae tribuerat et anapaesticos monometros constituerat Rutgersius lect. Venus. c. 3 p. 246 ed. Traiect. a. 1699. dimetros anapaesticos descripsit Bothius poet. scen. lat. V 1 p. 272* 17 apti *Schneidewinus Goetting. gel. Anz. 1839 p. 685 et mus. rhenan. I a. 1842 p. 112* additi ς addita *A B* dati *Bothius* moduli *Bothius* modi *A B* ς 18 resonat canor in Sua se vestigia volventis *Schneidewinus* resonat canor (tenor ς) sua se uoluentis in uestigia *A B* ς resonat tenor in Sua uoluentis se vestigia *Bothius* resonare tenor volventis sua se in vestigia *Rutgersius* 20 *Varronis versus in fragmentis chorographiae P. Terentii Varronis Atacini posuit Scaliger Virg. append. p. 244* 24 laetitia'st at tunc longe *editor Sanctandr.* laetitia stat tunc longe *A* ς laetitia stat longe *B* 29 per quam exitus *bis scripta, sed priore loco deleta sunt in A* metri statusque ς *B* metris statusque *A*

seu semipede vel dipodia sit terminatum. hanc Graeci *κατάληξιν* vocant, id est cum legitimum metrum in syzygia simplicem pedem, in monopodia vero, id est in simplici pede, syllabam perdit. huius || species sunt quattuor. nam aut acatalectum est aut catalecticum aut brachycatalectum aut hypercatalectum, id est cum in fine versuum nunc desunt, nunc exuberant syllabae aut manent integrae. est igitur catalecticum, quotiens in fine versus syllaba una pro toto pede accipitur atque ita posita velut refrenat et cohibet metri cursum; acatalectum autem, quod | novissimum pedem integrum pro condicione sui metri obtinet, cui nihil abundat aut deest; brachycatalectum vero, cum uno pede, id est duabus syllabis, metrum imminuitur et pro dipodia pes unus ponitur, scilicet cum dipodiae feriuntur (hoc metrum quidam colobon vocant: miuron enim una fit syllaba detracta); hypercatalectum contra, cum metrum in postrema parte versus una syllaba abundat ultra quam exigit dipodiae numerus pro lege versus oppositi terminatus. id ut planius sub exemplo heroici versus faciam, erit acatalectum quod integris suis pedibus et modis finitur, ut

arma virumque cano, Troiae qui primus ab oris;

catalecticum, si una syllaba ei detrahatur, ut

arma virumque cano, Troiae qui primis ab o;

brachycatalectum, si duae, ut

arma virumque cano, Troiae qui primus ab;

hypercatalectum, si una amplius quam versus integer exigit syllaba exuberet, ut

arma virumque cano, Troiae qui primus ab orisque. ||

quod in omni genere metrorum observabitur. rursus, ut exempla etiam ex his metris, quae coniugationibus gradiuntur, proferamus, cum ad perfectam coniugationem pes integer deest, erit brachycatalectum, ut est hoc tetrametrum,

quis non adultas detrahat ramo voluptates

(habet enim tres integras coniugationes et quartam uno pede breviorem); catalecticum autem, cum perfectae coniugationi non pes, sed syllaba amputatur, ut est hoc tetrametrum (habet enim quartam coniugationem una syllaba breviorem),

caeruli Neptune rector, Conse litorum potens;

acatalectum autem, cui, ut supra diximus, neque deest ad integram coniugationem neque abundat quicquam, ut est hoc trimetrum,

---

1 KATAΛΕΞIN *A B* uocant id est cum legitimum metrum *B a Val.* ς uocant cum legitimum idē metrum *A* 2 synzygia *A B* 3 sunt *om. A* ς, *add. B* 4 catalecticum] akatalecticum *A* akatalecticum *Val.* 8 quod] qui *B* 12 colofon *B* 16 quod] qui *B* 17 arma] *Verg. Aen. I 1* 25 quod] qui *B* 26 coniugationibus *B a Val.* ς coniunctionibus *A* 29 adulteras *corr.* adultas *A* 34 caerule *A B* caerulae ς conselitorum *A B* undae littorum ς 36 ut est hoc *B a Val.* ς ut haec est hoc *A*

amare nolo nec dolere, Clinia;

hypercatalectum vero, cum ad integram coniugationem una abundat syllaba, ut est hoc trimetrum,

caduca popli coma glauca iam per agros.

sed metra magis gaudent catalecticis con|clusionibus. proprie autem iambica metra gaudent acatalectis et catalecticis et hypercatalectis conclusionibus, adversantur autem brachycatalectis. trochaica vero hypercatalectis reiectis residuas conclusiones admittunt. choriambica autem et antispastica isdem conclusionibus, quibus etiam iambica, laetantur. ionica autem trochaicis depositionibus sociantur, et ideo hypercatalecta illis exosa sunt. dactylica vero et anapaestica magis acatalectis delectantur. ||

Praeter has autem depositiones est aeque quae *δικαταληξία* nominatur, cum ex diversis metris versus sub unius figura componitur. nam si sit dactylica tetrapodia et ithyphallicus, id est si post quattuor dactylicos pedes tres continui trochaei subiciantur, isque versus quasi uniformis pronuntietur, *δικαταληξίαν* patitur, quoniam quarto pede dactylico et pars orationis et acatalecti metri finis includitur, atque ita rursum trochaicum dimetrum brachycatalectum adiungitur, quod ithyphallicum nominatur, ut est

tunc et amoris amor venit improbus aliger Cupido.

Occasio suggerit hoc loco etiam illud dicere, quaedam metra familiariter propriis pedibus terminari. nam iambica acatalecta iambis, catalectica iambo superfluente syllaba; similiter trochaica et anapaestica suis libentius terminantur. contra quaedam alienis depositionibus gaudent, ut antipastica et choriambica iambicis coniugationibus, ionica autem utraque trochaicis, siquidem sint his finitima et familiaria metra singula singulis: non enim solum in fine ponuntur, sed et in medietate versuum et inter initia coniunguntur.

Scias autem in omni metro novissimam syllabam *ἀδιάφορον*, id est indifferentem esse. nihil enim metri interest, utrum illa longa sit an

---

1 amare *Atil. Fortun. 2693*

---

1 dolore *B* 3 *post* ut est hoc trimetrum *exemplum trimetri iambici hypercatalecti lacuna haustum esse coniecit L. Müllerus mus. rhenan. XXV a. 1870 p. 313. sed grammaticus, qui non ex eodem metri genere exempla posuit, hypercatalecti versus exemplum esse voluit trimetrum choriambicum, quo usus est infra p. 2568* 4 caduca poplicũ aglauca *A B* ς caduca populi coma glauca *Camerarius.* popli *defendit L. Müllerus l. c. Septimii Sereni versum esse suspicatur Wernsdorfius poet. lat. min. v. II p. 291* 5 sed metra magis gaudent catalecticis conclusionibus *ex margine illata esse videntur* 6 metra gaudent ς metra plaudent *A B* catalecticis] catalectis *A* 7 eiectis *A B* ς 8 antispatica *A B* 10 hypercatalectica *A B* 14 ithyphallus *B a Val.* ς ithypollus *A* dactylos *A B* ς 15 continui *B a Val.* ς conticui *A* q̅s̅ (*i. e.* quasi) uniformis *A* quibus uniformis *B* 16 qñ quarto pede dactylico *A* quando pede dactilo *et in marg.* quarto *B* quandoquidem quarto pede dactylico ς et catalectici metri *A B* ς 17 rursum *A* rursus *B* 21 nam iambica catalectica iambis acatalectica iambo superfluente *A B* ς 25 siquidem sunt (s̄ *A*) his *A B* ς 28 ἀΔΙἀΦΟΡΟΝΟΝ *corr.* ἀΔΙἀΦΟΡΟΝ *A* 29 interest] inter se *corr.* inter ē *A*

brevis, ea videlicet ratione, quia distinctionis mora breve tempus extendit. longam autem syllabam pro brevi accipi finalem ea ratione putaverunt, qua reperiuntur in metris || longae plerumque pro brevibus positae, quas communes vocant, ut est | 'insulae Ionio in magno'. unde fit ut in omni metro novissima syllaba indifferens habeatur. nam Aristoxenus musicus dicit breves finales in metris, si collectiores sint, eo aptiores separationi versus a sequente versu fieri; idcircoque in sexta sede *trimetri iambici* trisyllabos figura non ponitur, quia moram habet. at contra disyllabos familiaris est, quia celerius desinit, et eo magis, si posteriorem syllabam brevem habuerit.

DE EPIPLOCE ID EST METRORVM AMPLEXIONE

Nunc de metrorum conexionibus, quas epiplocas Graeci appellant, dicemus. adiectione enim et detractione per syllabas et tempora iis accidentia metra variantur. dicta autem epiploce, id est amplexio, a metricis eo, quod copulari metra metris diversa his adiectionibus vel detractionibus aut etiam translationibus videantur. harum species sunt tres, quarum prima trisemos, secunda tetrasemos, tertia hexasemos dicitur, ex eo quod e tribus et quattuor et sex temporibus subsistant, quae *additis vel* detractis ab initio versus primis syllabis diversa metrorum genera informant. quarum prima erit ἐπιπλοκὴ δυαδικὴ τρίσημος, id est cum iambicis trochaica conexa variantur in species duas utrasque trisemas, ut diximus, temporum trium. in coniugatione vero hexasemoe sunt, id est temporum sex. nam iambico versui, ut est ||

paratus omne Caesaris periculum,

si adieceris longam, efficies trochaicum, ut

o paratus omne Caesaris periculum.

rursus trochaico si detrahas primam syllabam, iambicum efficies, velut

est celer phaselus ille quem videtis. *

at cum dactylicis anapaestica sociantur similiter, ἐπιπλοκὴν δυαδικὴν τετράσημον faciunt, ut 'arma virumque cano': huic si accesserint duae breves, fiet anapaesticum, ut 'ades arma virumque cano': | rursus adiecta longa fiet dactylicum, ut

pro ades arma virumque cano.

---

11 DE EPIPLOCE *p. 94, 6 schol. Hephaest. 136, 25 — 140, 15 ed. Westph.*

---

1 extendit *Santenius in Terent. Maur. p. 200* ostendit *A B* ς 4 insulae] *Verg. Aen. III 211* 6 sint *B a Val.* ς sunt *A* 7 idcirco q̄ *(h. e.* quae) in *A* idcircoquę in *B* trimetri iambici *om. A B* ς. trimetri *addidit Bergkius in commentatione academica beneficii Thielemanniani lege edita Hal. a. 1863 p. 6* 8 at contra disyllabos *A* ς atque disyllabos *B* 10 habuerint *A B* ς 13 iis *B* his *A* ς 15 copulari ς copulare *A B* uel detractionibus *om. A, add. a in marg. et Val.* 18 additis vel *om. A B* ς 24 paratus] *Hor. epod. 1, 3* 28 est celer] *cf. Catull. 4, 1* phasellus *A B* *lacuna quam indicavi excidit exemplum iambici versus, qui fit detracta est syllaba,* celer phaselus ille quem videtis: *cf. p. 2572* 29 at cum] aut cum *A B* ς 31 anapaesticus *A B* ς 32 dactylicum *B a Val.* ς dactylus *A*

quod adaeque ut supra per duas species variatum est, dactylici et anapaestici, et ideo *δυαδική*, id est duarum amplexio, tetrasemos autem propter quattuor tempora, quibus uterque pes extenditur, appellatur, qui in coniugationem copulati octasemi fiunt. observabis autem in hac specie semper duas breves aut adicere aut detrahere, longam unam, quia est uterque pes trisyllabos. tertia *ἐπιπλοκή* est in ionicis duobus et choriambo et antispasto, quae *τετραδική* hexasemos dicitur, id est amplexio quadra: quattuor enim pedes sibi mutuo conectuntur; temporibus autem sex constant. nam cum sit hic versus ionici minoris,

dea fecit dea belli dominatrix Phrygas, ||

adiecta longa fit choriambicon, ut

cur dea fecit dea belli dominatrix Phrygas:

rursus adiecta alia longa efficiet ionicum maiorem sic,

hoc cur dea fecit dea belli dominatrix Phrygas:

item adiectio brevis quartam speciem in pede antispasto procreabit ita,

et hoc cur dea fecit dea belli dominatrix Phrygas.

adaeque et hic versus apud Horatium,

m i s e r a r u m e s t n e q u e a m o r i d a r e l u d u m n e q u e d u l c i,

constat ex ionico minore: huic si copulaveris longam, erit choriambicum,

quam miserarum est neque amori dare ludum neque dulci:

item longa alia apposita facit ionicum maiorem, ut

o quam miserarum est neque amori dare ludum neque dulci:

brevis autem praelata antispastum informabit sic,

et o quam miserarum est neque amori dare ludum neque dulci.

ad summam omnis *ἐπιπλοκή* propriis pedibus nulla intermixtione aliorum subsistens suis usque ad ultimum pedibus | terminabitur. sin autem alios admiserit, variabitur. nam familiare est utrisque ionicis trochaicas sibi bases admiscere. ergo sincerum *μονοειδές*, mixtum autem *ὁμοειδές* vocabitur.

DE TOME SIVE INCISIONE VERSVVM

Incisiones etiam versuum, quas Graeci *τομάς* vocant, ante omnia in hexametro heroo necessario observandae || sunt (omnis enim versus in duo cola formandus est): qui herous hexameter merito nuncupabitur, si competenti divisionum ratione dirimatur. sex enim pedum percussio versum

---

34 Incisiones — *65, 28* iure ac merito negabis *Terent. Maur. 1669 — 1704*
32 omnis — formandus est *p. 54, 4. 70, 16*

---

1 quod] qui *B* 7 tetradice exasemos *A* 8 constat *B* 10 dea] *Terent. Maur. 2060* in carmine sic est, Diomeden modo magnum Dea fecit *sqq.* 13 alia longae *A* 23 miserarum] *Hor. carm. III 12. cf. p. 2538. 2568* 28 bases ς basis *A B* sincerum ς syncere *A B* 31 TOMOC *A B* omnia ς *B* oīn *A* omnes *Val.* 34 sex enim pedum percussio metrum quidem hexametrum, non tamen heroum, quem epicum dicimus, versum, si legem *Weilius N. Jahrb. f. Philol. a. 1862 p. 345*

quidem hexametrum, non tamen heroum [quem epicum], si legem incisionis non tenuerit, faciet. quarum prima penthemimeres tome dicitur, cum post duos pedes sequens syllaba plenam orationis partem distinguit, cuius exemplum erit 'quam Iuno fertur'. verbum enim post duos pedes concluditur ac determinatur syllaba, quae in metro semipes habetur, ut sequens sermo ab integra parte orationis incipiat. geminata autem penthemimeres tome versum pentametrum complet, ut

quam Iuno fertur, quam Iuno fertur.

secundam divisionem hephthemimeren Graeci dixerunt, quae tribus pedibus emensis adicit syllabam completque sensum quacumque orationis particula. huic, sicut et superiori, nomen inditum ex eo est, quod tribus pedibus et una syllaba, id est semipede, quae in arsi et thesi septem motus efficiunt, versum dividat. cuius exemplum erit 'quam Iuno fertur terris': nam post tres pedes suprema ris syllaba sensum complet. || erunt igitur hae duae tomae principales, ut dictum est, heroici versus incisiones, quibus similiter et iambici versus trimetri dividuntur. sed his in heroo duae aliae accedunt. nam si harum neutram inveneris, tertium trochaeum in versu conquires, id est penthemimeren | disyllabo clausam, ut est 'infandum regina'. nam percussis duobus pedibus tertius pes trochaeus est, gina, cui coniuncta brevis in secundum legem versus hexametri dactylum complet. bes autem syllaba et sensum superioris coli integrat, ut fiat hephthemimeres, et sequentis pedis initium inducit. eodem modo et quartus trochaeus accipietur, qui raro admodum reperietur, ut est

quae pax longa remiserat, arma novare parabant.

quartus pes trochaeus, arma: vide hephthemimeren disyllabo clausam, ut supra, cui adnexa brevis no syllaba dactylum lege heroici versus implet. harum si nullam in hexametro speciem inveneris, heroum versum iure ac merito negabis. non numquam autem evenit ut in eodem versu plures incisiones, id est penthemimeren et hephthemimeren et eam quae quarto *pede* [caesura] partem orationis terminat, quam bucolicen Graeci dicunt, reperiamus, ut

arma virumque cano, Troiae qui primus ab oris.

nam iae qui, pes in versu quartus, eam divisionem explicat, quam bucolicen vocari dictum est, sub qua *quattuor* pedum percussione sensus impletur.

---

1 heroum quem epicum dicunt *Santenius in Terent. Maur. p. 227. scribi poterat* heroum sive epicum. *sed rectius glossemati tribuuntur v.* quem epicum 2 penthememeres *A B* 4 quam Iuno] *Verg. Aen. I 15* duos pedes *ς B* duo pedes *A* 5 concluditur ac determinatur *Val.* concludit ac determinatur *A B* concludit ac determinat *a ς* 9 eptimimerem *A B* 11 quod] qui *B* 15 hae duae principales tomae ut *A B ς* 19 clausum *corr.* -am *A* infandum] *Verg. Aen. II 3* percussis *ς B* percursis *A* 26 disyllabon *corr.* -bo *A* 30 quae quarta caesura partem *A B ς* 31 bucolicon *A B ς* reperiamus *ς* reperiantur *A B* 32 arma] *Verg. Aen. I 1* 33 bucolicon *A B ς* 34 sub qua pedum *A B ς*: ubi quattuor pedum *coniecit Caesar N. Iahrb. f. Philol. 1863 p. 15*

nam bucolici metri haec lex est, quam per omne opus sui carminis || Theocritus Syracusanus observat exceptis paucis versiculis, de quibus in processu dicemus.

DE CONCVRSV ET COLLISIONE VOCALIVM

Observanda praecipue in metris litterarum vocalium inter se collisio, quae trifariam evenit, id est per *συναλοιφήν*, *ἔκθλιψιν*, *συνεκφώνησιν* vel *συναίρεσιν*, quarum inter se differentia talis est. nam *συναλοιφή* est, cum inter duas loquellas duarum vocalium concursus alteram elidit, id est cum duae partes orationis ita coeunt, ut altera in vocalem desinat et altera incipiat a vocali, ut | 'hic hasta Aeneae stabat', item 'Priamique evertere gentem'. nec tamen putaveris quamlibet *de* duabus eximi posse: illa enim quae supervenit priorem semper excludet, non prior sequentem. *ἔκθλιψις* autem vel *ἔκτριψις* fit, cum duae inter se dictiones dure concurrentes aliquam pluresve vocalium cum consonanti dumtaxat exprimunt, ut 'multum ille et terris iactatus et alto': item

circumdat nequiquam umeris et inutile ferrum.

συνεκφώνησις vero, cum duae vocales in unam syllabam coguntur, quae possunt duarum syllabarum locum divisae complere, nulla dumtaxat interposita consonante, *ut* cum Phaethon in metro sic enuntiatur, ut ex trisyllabo nomine disyllabum faciat ita,

cum te flagranti deiecit fulmine Phaethon; ||

et illud Maronis, 'villis onerosum atque unguibus aureis'. aureis enim pronuntiandum est. in scandendo autem reis syllaba non dividitur, sed e littera in unitatem cum i deducta per diphthongon graeco more et ratione scripta enuntiatur. sed et nostri veteres eas syllabas, in quibus i productum invenitur, e anteposito scriptitabant, ut in antiquis libris invenimus. consimili ratione quaeritur, Orpheus in metro, ut

non me carminibus vincat nec Thracius Orpheus,

utrum trisyllabum an disyllabum sit, an idem nomen duplici enuntiatione

18 *συνεκφώνησις p. 2595*

M

2 in processu] *p. 2563* 6 per synaliphen ecthlipsin CYNEKΦωNHCIN (CYNEKΦωNMCIN *Val.*) uel CYNᾀIPECIN *A* per CYNᾀΛIΦHN EKΘΛIΨIN CYNEKΦωNHCIN uel CINᾀIPICIN *B* 7 CYNᾀΛIΦH *A B* 8 *fortasse* duarum vocalium concursu altera alteram elidit 10 hic hasta] *Verg. Aen. XII 772* 11 Priamique] *Verg. Aen. III 1* quamlibet duabus *B* quamlibet dabus *A* quamlibet e duabus ς 12 excludat *A B* excludit ς 15 multum] *Verg. Aen. I 3* 17 circumdat] *Verg. Aen. II 510* 18 SYNECPHONESIS *A* 20 ut *ante* cum *om. A B* ς cum Phaethon *ed. Sanctandr.* cum phae *A B* ς 21 *post* ita *decem fere litterarum*, *post* 22 Phaethon *quindecim fere litterarum litura est in A* 22 cum te] *Quintil. I 5, 17* apud P. Varronem 'cum te flagranti deiectum fulmine Phaethon', *quae ex Apoll. Rhod. Argon. IIII 597 expressa esse observavit Ruhnkenius epist. crit. p. 224* flagranti deiecit fulmine ς flagrantem deiecit flumine *A B: cf. p. 2595* 23 villis] *Verg. Aen. V 352* aureis *priore loco in litura A* 25 in unitatem ς *B* in uninatem *A* 28 concimili *B(?) Camerarius* cum simili *A* ς 29 non] *Verg. bucol. 4, 55* uincet ς trachius *B*

promatur, aut sine a littera, ut Peleus Pentheus, aut cum a, ut ita declinetur Orphaeus, ut Aristaeus. visum est tamen hoc posse discerni, ut illa sine a littera graeca sit enuntiatio, haec latina, quae per diphthongon effertur. sed ut ad propositum revertamur, quidam superioribus tribus quartam speciem addiderunt, quam Graeci dicunt *κρᾶσιν*, id est cum unius litterae vocalis in duas syllabas fit communio, ut

audire est operae pretium procedere recte:

item 'quaecumque est fortuna, mea est'. quae veluti per contrarium *συνεκφώνησιν* in | metris imitatur. hae figurae sollicite observandae sunt tam in heroicis quam iambicis ac ceteris metrorum generibus, ne nobis per neglegentiam obrepant maximumque errorem adferant.||

DE VITIIS VERSVVM

Inter alia, quae in metris vitanda esse praecepimus, tria vel maxime haec observanda vitia nobis sunt, quibus vulnerati versus claudicabunt, quae trifariam contingunt. nam aut in principio aut *in* medietate aut in extrema sui parte corrumpuntur. igitur cuius initium pro condicione propriae legis nequaquam integrum processerit, *ἀκέφαλος* dicitur, veluti capite imminuto, ut 'fluviorum rex Eridanus': item

adicias nec te ullius violentia vincat.

in media vero parte laesus *λαγαρός* appellatur, ut 'Anchisen facio certum'. cui qui medentur, finalis syllabae excusatione succurrunt, ne media versus sede iambus habeatur, causantes, quod parte orationis terminata pro longa posita o accipienda sit, ut 'quam Iuno fertur' et 'quis te, magne Cato, tacitum', item 'classe veho mecum'. at in ultima miuros ob decurtationem, ut Graeci dixerunt, caudae, id est extimae partis, ut est ille versus apud Homerum,

Τρῶες δ' ἐρρίγησαν, ὅπως ἴδον αἴολον ὄφιν.

cuius exemplo etiam nos utemur ita,

attoniti Troes viso serpente pavitant. |

cui quidam ita medentur, ut dicant Homerum, artis poeticae patrem, geminata littera *ὄφφιν* dixisse, sicut et || *ὅσσοι ὕμμιν ὅττι*. at cum Livius Andro-

25 at in ultima — 68, 8 canes *Terent. Maur. 1920—1938*

1 ut peleus pentheus *B* ut peus pentheus *A* ut pentheus ς 3 quae] quod *A B* ς 7 audire] *Hor. sat. I 2, 37* 8 quaecumque] *Verg. Aen. XII 694* 9 SYNECPHONESIN *A* sollicitae *A* 15 nam aut ς nam ut *A B* aut medietate *A B* ς 18 fluviorum] *Verg. georg. I 482* 19 adicias] *Verg. Aen. XI 354* 20 in media *A* ς in medio *B* Anchisen] *Verg. Aen. III 179* 21 cui] quibus *A B* ς, *quod ita defendi poterat, ut aliud eiusdem vitii exemplum excidisse diceretur* 23 posita o] positione *A B* ς quam Iuno] *Verg. Aen. I 15* 24 quis te] *Verg. Aen. VI 841* classe] *Verg. Aen. I 379* 25 at in ultima *B a Val.* ς at adultima *A* miurus *B* 27 ΤΡΩΕϹΔΕΡΙΓΗϹΑΝ *A B: Hom. Il. M 208* 28 utimur *B* 30 quidam] *schol. Hephaest. p. 170, 8 ed. Westph. ἢ ὅτι ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς ἥσθετο τῆς τοῦ δασέος φ ἐκφωνήσεως πλέον τι ἐχούσης διὰ τὴν σφοδρότητα τοῦ πνεύματος, ὡς καὶ Ἡλιοδώρῳ δοκεῖ τῇ δασείᾳ πλέον τι νέμειν.*

nicus praemisso hexametro huius modi subnectat versus per ordinem iambo terminatos, novam potius hanc speciem quam miuron existimant versum et teliambon appellant. nam in hymno Dianae apud eundem ita inveniuntur in fabula Inone,

sed iam purpureo suras include cothurno,
balteus et revocet volucres in pectore sinus,
pressaque iam gravida crepitent tibi terga pharetra,
derige odorisequos ad certa cubilia canes.

Nam cum superiorem versum plerumque chorius, sequentem iambus terminet, non absurde choriambicam clausulam idem adfectasse in eius modi modulatione dicetur, ea videlicet contemplatione, qua viderit Homerum, fontem atque originem metricae disciplinae, non tantum in duobus corpusculis Iliados et Odysseae his versibus teliambis frequenter usum, sed et in eo carmine, cui Margitae nomen est, eundem herois hexametris trimetros iambicos tamquam pares numero miscuisse viderit, qua ratione id in opere suo Livius *. nobis autem, quibus in isto artis metricae commentario omnia insinuandi curae ac moris est, ne aut per imperitiam aut *per* neglegentiam id praeterisse ab obtrectatoribus diceremur, utrumque super huius modi condicione versuum aperire atque expromere in maximo opere et studio fuit.| ||

---

2 aestimant *A B* ς 6 balteus *B a Val.* ς barteus *A* 8 derige *A* dirige ς *B* odorisequos *B a Val.* ς odoriseques *A* certa] caeca *apud Terentianum 1938 correxit Gifanius conlect. in Lucret. v.* caeca 10 terminent *A B* ς 11 dicetur ς diceretur *A B* uiderit ς uideret *A B* 14 cui ς cuius *A B* margitę *A* margite ς *B* 15 miscuisse, uidelicet aequa ratione id in opere suo Liuium fecisse *coniecit Studemundus. fortasse* miscuisse, qua ratione id in opere suo Livius imitatus sit. *nam* viderit *alterutro loco delendum est* 18 per *om. A B* ς 20 fuit. MARII UICTORINI DE METRICIS DIDASCALICIS LIB. I. EXPLICIT FELICITER. INCIPIT LIB. II. LEGE FELICITER (INCIPIT LIBER SECUNDUS *B*) DE PROTOTYPIS SPECIEBUS NOUEM *A B*

LIBER SECVNDVS

DE

PROTOTYPIS SPECIEBVS NOVEM

p. 2513. 14 P. p. 92. 98 G.

Credo nos omnia, quae ad instructionem metricae disciplinae, velut quaedam primae institutionis incunabula, necessario his quibus huiusce artis voluptas ac studium est intimanda sunt, adfatim persecutos. unde nunc ad novem prototypa, id est primiformia omnium metrorum genera, e quorum fonte atque origine derivata innumerabilis metrorum profluit copia, stilum nostri operis convertam, de quorum disciplina et praeceptis et ratione omni, qua inter se congruunt sive dissentiunt, textus huius secundi voluminis singula quaeque reserans explicabit. auspicandum igitur ab eo nobis pede potissimum credidi, qui heroum metrum, principium omnium, continens etiam nominis sui appellatione signavit, siquidem non nulli ambigant, a quo e duobus metrorum ordinem inchoantes exordium capiant. nam qui ab iambo initium trahunt eo studio id fieri volunt, quod idem a brevi, a quo his origo est, incipiens tempore et *in* longo desinens, velut a minori ad maius egressus, per temporum incrementa consurgat. pyrrichius enim nullum ex se metrum || edidit, trochaeus vero a longa incipit. nos autem, ut dictum est, principium metrorum omnium heroo sive pythio deferentes non absurde a dactylico auspicandum esse censuimus.

Igitur prototypa, id est primiformia novem metra, quorum et in primo mentionem fecimus, sunt | haec, e quis primum dactylicum, dehinc anapaesticum, post iambicum et trochaicum et choriambicum et antispasti-

---

5 institutionis] instructionis *B* 8 innumerabilis *Val.* ς innumerabil[i]es *A* innumerabiles *B* 12 qui] quod *B* principium *Santenius in Terent. Maur. p. 137* principem *A* ς principe *B: cf. p. 2588* dactylicum metrum, quod est omnium caput ac principium 16 *fortasse* a quo metris origo est in *om. A B* ς 18 edit *Santenius in Terent. Maur. p. 110. cf. schol. Hephaest. p. 145, 16 ed. Westph. πυρρίχιος μέντοι οὐκ ἔχει μέτρον οὐδὲ σπονδεῖος* 19 principium *Santenius in Terent. Maur. p. 137* principi *A B* ς. *cf. schol. Hephaest. p. 145, 9 ἀπὸ ἰαμβικοῦ δὲ πρῶτον ὁ Ἡφαιστίων ἤρξατο, καίτοι πολλῶν μετρικῶν τὰ πρῶτα τῷ δακτυλικῷ παρεσχηκότων καὶ τιμησάντων τὸ πρῶτον εὑρεθὲν τῆς τέχνης προεδρίᾳ* 21 in primo] *p. 52, 20*

22 haec e quis *Val.* haec q[e]i E quis *deleta* q *cum superscripta* e *littera A* haec e quibus ς *B* 23 et choriambicum *om. A, add. a in marg. et Val.*

cum, ionicum ἀπὸ μείζονος, ionicum ἀπὸ ἐλάσσονος et paeonicum. nam proceleumaticam speciem novem prototypis decimam adsociandam esse quidam putant, de quo suo loco *dicemus.* placuit itaque hoc situ ordinis ad illuminandas eorum inter se alternationes ac mutuas aemulationum vicissitudines, quas per contrariam naturae positionem habere noscuntur, eadem sic digerere, ut dactylicis anapaestica, iambicis trochaica et cetera, ut paulo ante induximus, e diverso posita, quo distent ac differant sive copulentur et congruant ipsa inter se comparatione proposita, non solum ingenii sed *et* oculorum veluti contemplatione percepta in promptu ac propatulo habeantur.

DE DACTYLICO METRO

Igitur dactylicum hexametrum constat e spondeo, trochaeo et eodem dactylo. habet autem sedes sex, quas Aristoxenus musicus χώρας vocat. recipit etiam pedales figuras tres: has Graeci dicunt ποδικὰ σχήματα. nam aut in sex partes dividitur per monopodian, aut || in tres per dipodian et fit trimetrus, aut in duas per κῶλα duo, quibus omnis versus constat, dirimitur. e cuius genere hae metrorum species gignuntur, diphilium seu choerilium, logaoedicum seu archebulium, aeolicum sive sapphicum et cetera, de quorum statu ac ratione suo loco dicemus.

Dactylici igitur metri id praecipuum est, quod heroum appellatur. differt enim | a dactylico heroum eo, quod et dactylicum *et spondiacum* est et in duas caeditur partes, de quibus supra diximus, penthemimeren et hephthemimeren. dactylicum enim, licet isdem subsistat pedibus, non tamen isdem divisionibus ut herous caeditur versus. inter spondeum autem et dactylum mensura temporum congruente etiam in arsi et thesi eadem aequalitas stabit, quam Graeci dicunt ἴσον λόγον. quibus per coniunctionem et divisionem, ut supra docuimus, mutua procreatio est, meritoque indifferenter in quacumque versus sede, ut sors scandendi processerit, reperiuntur, dumtaxat usque ad pedem quartum: quintus enim frequenter, ut heroum decet, dactylus esse debet. eadem cognatione etiam anapaestus, qui [e] spondei prima in duas breves divisa efficitur,

---

16 per κωλα duo *p. 54, 4. 64, 32* 20 Dactylici — 71, 23 indifferens habeatur *Terent. Maur. 1606—1641*

---

2 proceleumaticum *A B* ς adsociendam *corr.* adsociandam *A* 3 dicemus *om. A B* ς: *cf. p. 98, 16* 4 alternationes *Santenius in Terent. Maur. p. 152 coll. Terent. 1601* altercationes *A B* alterationes ς. *cf. p. 107, 2* mutua earundem alternatione efficiuntur 7 e diuerso proposita *A B* a diuerso proposita ς 9 ingenii set (sed ς) oculorum *B* ς ingeniis & oculorum *A* 14 etiam] autem ς 15 monopodian ς *B* ΜΟΝΟΠΟΔΙἀΝ *A* 18 logoedicum *A B* archebulium aeolicum *om. A, add. a in marg. et Val.* 19 suo loco] *p. 110, 20* 21 et spondiacum *om. A B* ς: *Atil. Fortun. p. 2690* volunt enim heroum illo distare a dactylico, quod dactylicus ex dactylo solo sit, herous et ex spondeo 22 supra] *p. 64, 31* penthemimeren et hepthemimeren *B* penthemimerem et epthemimerem *A* 25 dactylicum *B* 26 quibus] quae et ς 27 supra] *p. 46, 6* 29 quintus enim ς *B* qui tus enim *A*

heroo posset adnecti metro, nisi incipiente dactylo et subiuncto anapaesto mediae breves numero quattuor heroum versum deformarent: seu quod anapaesti per syzygias gradiuntur, sive quia metrorum fere omnium natura talis est, ut caveant ne singulas partes orationis singulorum pedum fine concludant, sed potius ut verba vel nomina ex residua sui parte sequentibus pedibus adnectant, quo pacto evenit || * vocum integer pes esse, sed sane ut perfectae parti orationis de sequenti sermone aliquid accedat, nec umquam facile cum fine pedis pars orationis impleatur. in anapaestis autem contra evenit istud: etenim pes hic singulis coniugationibus partem orationis includere *solet*, sicut in comoediis pleraque exempla declarant. non numquam haec observatio praetermittitur. sed qui fuerint *eius modi* versus, neque sonum neque gratiam habebunt et prosae orationi similes audientur. trochaeus numero tantum syllabarum spondeo congruens, velut alienus ab his, semper in extima parte versus locabitur. super quo etiam nunc inter grammaticos lis pendet. nam qui eum adserunt, ferunt pulchriorem versum epicum effici, si κατάληξιν habeat, id est si trochaeo claudente terminetur, ut persuadeant dactylicis pedibus fami|liariter trochaeos in depositionibus coniugari. adversus quos alii loci extimi, in quo tantum locabitur, praescriptione nituntur; nec *im*merito, ut novissima eius syllaba, quae semper brevis est, mora temporis intercedente, quae in fine versus naturaliter contingit, suppleatur, quo tunc demum pro longa sumatur, sicut pleraeque in metris finales syllabae: vel quod in omni versu ultima brevis ἀδιάφορος, id est indifferens, habeatur. quae tamen persuasio in medio posita potest et trochaeo accidere. non amat autem, ut dictum est, per singulos pedes verba finire, sed immiscere syllabas. || nam qui per singulos pedes verba terminarit, erit indecens, sicut

Pythie, Delie, te colo, prospice votaque firma.

at si misceantur syllabae, erit decentissimus, ut

at regina gravi iamdudum saucia cura.

adaeque observatur ne tertius pes verbum finiat versumque a se diducat, ut est

cui non dictus Hylas puer et Latonia Delos.

Heroi versus vitiosi habentur qui ex solis dactylis vel qui ex solis spondeis constant, quia in talibus aut gravis tarditas aut velocitas nimia vitiosa

---

2 seu quod anapaesti per syllabas gradiantur *A B* ς: *cf. p. 76, 22. verba postea adscripta esse videntur* 6 euenit uocum partes integras esse *editor Sanctandr.: fortasse* evenit duarum vocum integer pes esse *vel* evenit non cum fine vocabulorum integer pes esse 10 solet *om. A B* ς, *add. Camerarius* 11 eius modi *om. A B* ς 16 si in catalexi habeat *Santenius in Terent. Maur. p. 219* 18 loci extimi in quo tantum locatur *Santenius* loci extimo in quo tantum locali *A B* ς 19 nec immerito ς nec merito *A B* 20 *fortasse* quae per se brevis est quae in fine ς qua in fine *A B* 21 naturaliter contingit ς *B* naturaliter contigit *A* naturaliter contigit *Val.* 22 quod] que *B* 24 accidere *B* ς occidere *A* 25 namq. per *B* 27 pithie *A* phitie *B* 29 at regina] *Verg. Aen. IIII 1* 30 aıaeque *A B* diducat *B* deducat *A* ς 32 cui non] *Verg. georg. III 6*

est. insignes autem in metris sunt aut dactylici, id est cum quinque dactyli ultimo spondeo clauduntur, ut

panditur interea domus omnipotentis Olympi;

aut spondiazontes, id est cum in quinta et sexta regione versus pedes spondei ponuntur, ut

cornua velatarum obvertimus antemnarum;

aut in monosyllabum desinentes, ut 'procumbit humi bos'; aut quattuor orationis partibus decurrentes, ut

cornua velatarum obvertimus antemnarum;

aut ἀσύνδετοι et διὰ πέντε, ut

formosum pastor Corydon ardebat Alexin.

Incipit autem versus herous hexameter | a duodecim syllabis, in quo omnes spondei sunt, ut

non phocae turpes, non marcentes ballenae,

et crescit usque ad XVII syllabas. quotiens autem dactylus accedit, totiens syllaba adcrescit. quas species sub exemplis enumerare et apud nos longum et apud eruditos absurdum habeatur, quotiens || et quibus in locis per alternas dactyli et spondei vices inter se obortae collocentur: quas tamen XXXII esse manifestum est. est autem herous versus temporum XXIIII, spondeo dumtaxat ultimo. at si trochaeus versum clauserit, XXIII, quem volunt haberi hexametrum catalecticum.

Memineris autem saepe Graecos huic metro molossum et palimbacchium et creticum loco dactyli sub lege syllabarum communium admiscere. nam et apud nos similis versus reperitur, in quo primus amphimacrus est, ut 'insulae Ionio in magno'. qui tamen certa ratione creticus non est. nam tertiam longam, id est ae diphthongon, quae creticum pro dactylo dedit, sequens syllaba a vocali incipiens, dum tempus prioris in se trahit, produci non patitur, atque ita productam vocalem superveniens alia vocalis elidit. nec te idem pes in illo versu decipiat, velut huius similis, qui est talis, 'ponite spes sibi quisque'. nec enim hic, ut in superiore, primus pes creticus erit propter duas consonantes, sed pes est dactylus, primo quod pars orationis compleatur cum pede, id est ponite, dehinc quod s p sequentis pedis inferri superiori non possunt, quae alium inchoant sensum; nec umquam consonantes duae longam syl-

---

22 Memineris — 73, 2 observabimus *Terent. Maur. 1650—1668*

---

1 dactylici in quo quinque *A B* ς 2 dactyli ς dactylici *A B* 3 panditur] *Verg. Aen. X* 1 6 cornua] *Verg. Aen. III 549* 7 procumbit] *Verg. Aen. V 481* 10 aut asyndetoe et diapente *A* 11 formosum] *Verg. bucol. 2, 1* 21 haberi *B Val.* ς habere (i superscr.) *A* 25 est ut] ut est *A B* ς insulae] *Verg. Aen. III 211* 26 non *om. B* 28 produci — ita *om. A, add. a Val.* 29 alia *B Val.* ς alias *A* 30 ponite] *Verg. Aen. XI 309* 33 sequentis *B Val.* ς sequentes (i superscr.) *A* 34 quae] quando ς

labam faciunt, nisi in eadem parte verbi constitutae, quod et in ceteris observabimus.

Incipit autem et adcrescit per augmenta syllabarum dactylicum metrum a dimetro usque ad hexametrum. erit ergo versus dimetrus catalecticus, qui duobus suis dumtaxat pedibus subsistit, tamquam |

terruit urbem, ||

qui concurrit etiam in choriambicum monometrum hypercatalectum, quod adonidium appellatur. trimetrus autem acatalectus, qui e tribus, ut

cui non dictus Hylas puer:

hoc hemiepes dicitur, quo Simonides frequenter usus est. tetrametrus, qui e quattuor, ut

nos patriae fines et dulcia,

qui in dactylum desinens alcmanicum, in spondeum vero archilochicum metrum efficit. pentametrus acatalectus, qui e quinque, ut

Phoebus me docuit iuga Pieridum sequi:

et hoc simonidium dicitur. hexametrum, cui sex incisiones sunt, ut

Oceanum interea surgens Aurora reliquit:

fit catalecticum in syllabam, cuius ea compositio est, ut habeat duos dactylos et spondeum, dehinc totidem dactylos et in fine syllabam, ut

alma parens, genetrix divum, decus Oceano.

nam si una syllaba brevius fuerit a legitimo hexametro heroo, dicetur diphilium metrum, ita tamen ut ista versificatio tertium pedem spondeum semper habeat. hoc quoque dignum eruditis auribus non praetermiserim repertum in hexametro versu dactylico, cui tamen duo cola e duobus dactylis et spondeo constabunt, quattuor pedes disyllabos, id est trochaeum iambum pyrrichium spondeum, per ordinem semper positos inveniri, si velis alias, quam hexametri heroi lex postulat, scandere, ut est apud Homerum

Ζεὺς δὲ θεῶν ἀγορὴν ποιήσατο τερπικέραυνος, ||

et apud nostrum

conciliumque vocat divum pater atque hominum rex

et

incipe Maenalios mecum, mea tibia, versus;

et appellatur quadrupes *δυωδεκάσημος περίοδος*, eo quod quattuor pedes temporum duodecim quasi per circuitum quendam recurrentes contineat.

---

12 qui — efficit *p. 2564* 14 Phoebus *p. 111, 4* 19 alma *p. 111, 16*

---

1 quod et] quę et *B* 6 terruit] *Hor. carm. I 2, 4* 7 qui concurrit *B* quod concurrit *A* ς 8 trimetrus ς *B* trimetros *A* 9 cui non] *Verg. georg. III 6* 10 tetrametros *A B* 12 nos] *Verg. bucol. 1, 3* 13 in dactylum desine s *A* in dactilicum desinens *B* 14 acatalectus *Gaisfordius* catalectus *A B* ς 17 Oceanum] *Verg. Aen. IIII 129. XI 1* 18 in syllabaș *A* in syllabas *B* in syllaba *Val.* ς duo dactylos *A* duo dactyli *B* 24 e *om. A, add. a Val.* 26 semper positos ς semper potius *A B* 28 ZEIC *A: Hom. Il. Θ 2* 30 conciliumque] *Verg. Aen. X 2* divum ς dium *A B* 32 incipe] *Verg. bucol. 8, 21* 33 ΔΥΟΔΕΚδCΗΜΟC *A B* 34 quasi] quibus *B*

Sed de his hactenus. nam quae ex heroo metro per adiectionem et detractionem, item per inmutationem et concinnationem genera metrorum pro|pagata quibusve vocabulis nuncupata sint, decursis speciebus prototypis, de quibus nunc sermo est, persequemur, quo facilius cetera enodatis atque illuminatis principalibus intellegantur. nec tamen omnia, quorum infinitus atque inmensus est numerus, ausim promittere, sed quae potior auctoritas adprobat vel frequens usus celebrando commendat.

Heroici versus hexametri cola seu commata alia sunt, ut Graeci dicunt, *ἀρκτικά*, alia *τελικά*, alia *κοινά*, e quis alia initiis, alia clausulis versuum conexa respondent, quas portiunculas, si necesse sit, ausim dicere initiales et finales seu novissimales, communes autem, quae et initio et fini sociatae congruunt. igitur tetrametrus versus herous initialis erit talis,

Odrysium Martem cane barbite,

finalis seu novissimalis

Odrysio lyra carmine cantat,

communis autem

mensorem cohibent Archyta;

trimetrus initialis

sic te diva potens Cypri, ||

quod metrum glyconium octasyllabum dicitur; finalis autem

grato Pyrrha sub antro,

quod pherecration heptasyllabon appellatur: dimetrus herous initialis erit

arma sonantia,

novissimalis, qui pentasyllabos dicitur,

terruit urbem.

nam tam in prima quam postrema parte posita haec cola adsumptis reliquis quattuor pedibus faciunt heroum hexametrum. quae portiunculae etiam ex iambico versu per huius modi cola decisae pleraque ex se pari syllabarum ratione metrorum genera procreabunt. inter haec, ne ignorasse videar, non praetermiserim, quod ferunt apud auctores exempla reperiri, quibus ostendant hexametrum dactylicum usque ad octametrum disyllabo terminatum processisse, ultra quam proceritatem nihil in eodem scrutandum est. |

DE ANAPAESTICO METRO

Anapaesticum metrum originem trahere a rhythmo dactylico in dubium non venit, cum isdem temporibus uterque eorum syllabisque subsistat:

---

1 nam quae] namque *A B* ς 3 sint] sunt *A B* ς 5 in(m)finitus *A* 10 partiunculas *A B* particulas ς ausim ς usim *A B* 11 quae] quia *A B* ς 12 socictate *A B* ς 15 odrysia(o) lyra *A* 17 mensorem *A* ς messorem *B*: *Hor. carm. I 28, 2* 18 trimetrus ς *B* trimetros *A* 19 sic] *Hor. carm. I 3, 1* 21 grato] *Hor. carm. I 5, 3* 24 qui] quod *B* 25 terruit] *Hor. carm. I 2, 4* 28 decissae *A* 30 quod ferunt ς quia ferunt *A B*

unde a quibusdam antidactylus dicitur, siquidem dactylus e longa et duabus brevibus, anapaestus e duabus brevibus et longa digesti situ ordinis tantum discrepare videantur; dehinc quod detracta per epiploceu heroo dactylico prima longa reliqui pedes in anapaestum reformentur in eo dumtaxat versu, qui quinque continuis per ordinem dactylis currit, ut

at tuba terribilem sonitum procul aere canoro. ||

detracta enim at syllaba, qua primus in versu dactylus constat, erunt reliqui pedes anapaesti sic,

tuba terribilem sonitum procul aere canoro.

recipit autem id metrum pedes quattuor spatio temporum pares, syllabarum numero dispares, spondeum, qui est anapaesti collectio, dactylum, proceleumaticum et eundem anapaestum in quacumque sede. nam cum omnes numero temporum quattuor comprehendantur, tamen divisione longarum vel coniunctione brevium, cum longae in breves *dividuntur vel contra breves in longas* colliguntur, inter se variantur, et cum diversis vocabulis nuncupentur, eiusdem fere generis existunt. non nulli in ultima huius sede ionicum minorem recipiunt ea ratione, qua in fine metrum omne varie claudatur; dehinc quod etiam ab auctoribus studio novitatis quaedam adiciantur et detrahantur contra, quam ratio veteris disciplinae permittit. quod et in ceteris metris datur agnoscere. nam et iambus in clausula invenitur, et appellatur archebulium. at si trisyllabo pede sui dumtaxat generis terminetur, adaeque archebulion, sed integrum: nam prius, in in quo iambus, *ἀπόκροτον* dicitur. volunt enim sicut dactylicum trochaeo ultimo, ita anapaestum non numquam iambo concludi, siquidem dactylus ut trochaeus a longa incipiat, anapaestus autem ut iambus | desinat, quo fit sonorus. percutitur vero versus anapaesticus praecipue per dipodian, interdum et per singulos pedes. est autem percussio cuiuslibet metri in pedes divisio. exemplum erit tetrametri catalectici, quod est in anapaesticis nobilis ille versus,

alius cithara sonituque potens volucres pecudesque movere,

item

admota labris tuba terribilem sonitum dedit aere canoro.

quod genus frequens est apud Aristophanen: unde || et aristophanion vo-

3 dehinc — 6 canoro *p. 2579* 21 archebulium *p. 111, 26. 2582* 23 volunt enim — 26 sonorus *schol. Hephaest 177, 17—21 ed. Westph.* 30 alius *p. 2580* 32 admota *p. 2581* 33 quod genus — 76, 2 Aristophanes est *p. 2580*

1 antidactylas *A ἀντιδάκτυλος ς B* duobus *priore loco A, posteriore B* 6 at tuba] *Verg. Aen. VIIII 503* 10 id metrum *B Val. ς* hoc (id) metrum *A* 12 *fortasse* nam quamvis omnes 13 tamen [divisione longarum vel coniunctione brevium] cum longae in breves dividuntur aut breves colliguntur *Bergkius in commentatione academica beneficii Marpergeriani lege edita Hal. 1863 p. 7* 14 cum longae in breues colliguntur *A B ς* 23 *ἀπόκροτον*] miurum *dicit Plotius p. 2652* 25 anapaestum autem *B*

catur, non quia conditor eius idem fuit (nam et Aeschylus et Cratinus et alii priores usi sunt eo), verum quia plurimus in hoc metro Aristophanes est, ut

mare non amo, quod modo cum placido stetit aequore, litora caedit.

Erit ergo exemplum pentametri acatalecti

celebret Phoebus cithara superos omnipotentes resonetque melos
Musis placitum,

tetrametrus autem

celebret Phoebus cithara superos omnipotentes resonetque melos,

trimetrus vero

celebret Phoebus cithara superos omnipotentes,

dimetrus autem

celebret Phoebus cithara superos.

tres autem pedes *vel* tripodia, ut Graeci dicunt, dimetrum brachycatalectum faciunt ita,

super ardua fertur equis.

placet nunc eodem ordine, quo pentametrum per metra singula detractione pedum ad dimetrum deduximus, susum versus rursum dimetrum pari lege ad pentametrum perducere, velut

lyrico resonet mea Musa potens.
* melo nova carmina pangere gestio *
adsis age, deprecor, o mihi Melpomene. ||

Scio quaesitum, cur dactylicum singulis pedibus, anapaesticum per syzygian scandatur, cum inter se omnifariam congruant. persuasum est nullum metrum hexa|metro posse esse maius; igitur cum anapaesticus versus et septem et octo pedum reperiatur, placuisse maioribus eum per syzygias caedi, non alias quam *si* dactylicus supergrederetur hexametrum, utique per syzygias scanderetur.

Hoc loco dicam, cur, cum sint duae periodi seu stasima, ut quidam vocant, pari inter se coniugatione copulata, alterum vocetur anapaesticon,

---

22 Scio quaesitum — 27 scanderetur *schol. Hephaest. 174, 13 — 26 ed. Westph.*

---

1 non] nam *B* aeschylus *A* ς ęsclylus *B* Eupolis *Gaisfordius. Aristoxenum Selinuntium et Epicharmum praeter Cratinum appellant Hephaest. p. 26, 16 et schol. Hephaest. p. 178, 15 ed. Westph. Aeschyli nomen eodem errore posuit Victorinus p. 2580* 2 plurimus ς *B* plurim; *A* plurimū *Val.* 4 pentametri acatalecti ς tetrametri acatalectici *A B* 5 celebret ut phoebus *A B:* ut *om.* ς superos *B a Val.* ς superas *A* 6 placitum *B a Val.* ς placidus *A* 7 tetrametrus ς *B* tetrametros *A* 8 omnipotentis *A* 9 trimetrus ς *B* trimetros *A* 10 omnipotentis *A B* ς 11 dimetrus ς *B* dimetros *A* 13 vel *om. A B* ς 16 quo pentametrum ς quo pentametro *A B* detractione ς detractatione *A B* 21 o mihi melpomene scio quaesitum *B* o mihi melpomene nesio quaesitum *A* mihi Melpomene nescio. Scio quaesitum ς. *versus quattuor in libris mutilatos, dimetrum trimetrum tetrametrum pentametrum, ita restituit Camerarius,* lyrico resonet mea Musa potens. trimeter, Delo noua carmina pangere gestio dulcisona. tetrameter, assis age deprecor o mihi Melpomene fer opem scribere nescio. pentameter, lyrico resonet mea Musa potens Delo noua carmina pangere gestio dulcisona. 26 *fortasse* non alias quam dactylicus, si supergredietur hexametrum, utique per syzygias scandetur dactylus *A B* ς

alterum dactylicon, cum aeque in utraque cadant mixti dactylus et anapaestus. causa talis, quod anapaesticum melos binis pedibus amat sensum includere, ut apud Accium

inclyte, parva praedite patria,
nomine celebri claroque potens
pectore, Achivis classibus auctor.

Quae periodos circa sex versatur dipodias. contra Pacuvius novare propositum volens noluit intra binos pedes, ut superius, finire sensum, sed secundum Euripidem dactylicum metrum, quod appellatur, induxit, ut nominis mutatio diversitatem daret, huius modi stasimo seu periodo usus,

†agite, ite, volvite, rapite, coma tractate per
aspera saxa et humum, scandite vestem ocius.

Apud Alcmanem, disciplinae huius antiquum auctorem, reperitur trimetrum catalecticum in syllabam, cui si una longa praeponatur syllaba, fiet heroum, quod est tale,

quamvis ego per montes alacer properarem;

heroum ita,

sed quamvis ego per montes alacer properarem.

cuius mensurae est hoc quoque metrum, quod messeniacum || appellatur, et est, ut superius, trimetrum catalecticum in syllabam; verum eo distat, quod anapaestis praecedentibus et spondeis sequentibus habet factas coniugationes et postremam syllabam brevem. idem et embaterion dicitur, quod est proprium carmen Lacedaemoniorum. id in proeliis ad incentivum virium per tibias canunt incedentes ad pedem ante ipsum pugnae initium, quod est tale,

superat montes pater Idaeos nemorumque. |

anapaestici autem versus, qui ex spondeo et anapaesto et dactylo et rursum spondeo et anapaesto et syllaba componuntur, sunt quidem proceritatis trimetrae catalecticae,

Pan Maenalio carmine nymphas properantes.

verum hic versus currit ionico maiori et par ei est, qui sotadius dicitur, ut est ille,

---

3 apud Accium] in Philocteta *Apuleius de deo Socr. c. 24 p. 55 ed. Elm. eosdem versus citaverunt Atilius Fortunatianus p. 2681 et Charisius p. 290, 1* 4 prodite patria *editores Apuleii* praedite forma *Bergkius ind. lect. Marburg. hib. a. 1843 p. 5* 7 uersatur ς *B* uarsatur *A* 12 agite rapite volvite ferte coma, Tractate per aspera saxa et humum, Scindite vestem ocius *Ribbeckius trag. lat. rel. p. 102. malim* Ite agite eam vellite rapite coma, Tractate per aspera saxa et humum, Discindite vestes ocius nunc. *quamquam ne sic quidem dactylica metri species satis apparet* 13 scindite ς 14 Alcmanem ς alcmenem *B* alcmenen *A* 15 in syllaba *A B* ς 18 herous *A B* ς 21 superius] supra *A B* ς in syllaba *A B* ς eo *om. A, add. a Val.* 25 incedentes ς incendentes *A B* 32 par ei est *Gaisfordius* paneis est *A* panęis est *B* par eis est ς pars eius est *Camerarius* sotadius *B* ς sotadios *A* dicitur et est illae *A* ς dicitur et est iliae *B*. *versum in fragmentis Septimii Sereni posuit Wernsdorfius poet. lat. min. v. II p. 291*

rumpunt teneras uviferae comas lagei.

purum vero anapaesticum tale est,

nitet aurea purpureae Veneris coma roscida, lactea cervix,

quod est tetrametrum catalecticum. cui etiam id quod ex omnibus proceleumaticis constat, quoniam uniformitas omnium brevium metrum facere non sufficit, adscribetur, ut est

nemus ave reticuit, ager homine sonat.

leges cetera etiam monometra, id est ultimas metrorum particulas, quae propagatae dimetron ex se faciunt, inter metra numerari, e quis dimetron profecto compositum est. haec plerumque in tragoediis seu comoediis concitati animi motibus, quos Graeci πάθη dicunt, || exprimuntur et per interiectionem quorundam adfectuum sola efferuntur, ut eheu, papae, babae. erit ergo monometrum anapaesticum catalecticum, id est suprema longa deficiente, tale,

propero pede.

sane memento metra huius modi varie in fine concludi, sicut et cetera: nam aut acatalecta aut catalectica aut brachycatalecta aut hypercatalecta ab auctoribus promuntur, ut supra ostendimus.

Et super hoc hactenus. quantum autem ad metrum comicum spectat, ut paululum evagemur, scio plurimos adfirmare Terentianas vel maxime fabulas metrum ac disciplinam graecarum comoediarum non custodisse, id est quas Menander Philemon Diphilus et ceteri ediderunt. nostri enim in modulandis metris seu rhythmis veteris comoediae scriptores sequi maluerunt, id est Eupolin Cratinum Aristophanen. prologos itaque et primarum scaenarum actus tri|metris comprehenderunt, deinde longissimos, id est tetrametros, subdiderunt, qui appellantur quadrati. postea in consequentibus variaverunt: modo enim trimetros, modo addito quadrante vel semisse posuerunt, id est semipede adiecto vel integro pede iambo vel sesquipede. haec per medios actus varie; rursus in exitu fabularum quadratos, quales diximus in secunda scaena, locarunt. sed iidem quadrati legitimi, cum sedecim syllabis iuxta ius proprium constare debeant, plerumque inveniuntur viginti aut amplius syllabarum. hinc existimantur metrum non

7 nemus *p. 53, 11. 99, 12* 8 leges — 13 babae *p. 85, 12* 19 quantum — 79, 6 reperiuntur in clausulis *Rufin. de metr. com. 2707* De metris Terentii et Plauti et ceterorum comicorum et tragicorum Victorinus sic dicit, quantum autem *sqq.*

5 quoniam] qūm̄ *B* qN̄ *A* quando ς 7 homine ς hominē *A B* sonat] silet *supra p. 70* 10 hi plerumque *A B* hae plerumque ς comoediis ς comoediiš *A. ut videtur*, comoediisunt *Val.* comoediis sunt *B* 12 affectuum *ed. Sanctandr.* effectuum *A B* ς solae *A B* ς 16 uarie *B* (?) uariae ς uariare *A. an* varia ratione? 18 supra] *p. 61, 3* 20 euagemur ς *A* euagemus *B Val.* 21 ac disciplinam graecarum ς *Val.* ad (c supra) disciplinam graecorum (a supra o) *A* ac disciplinam graecorum *B* 24 Cratinum Aristophanem ς craticum aristophenen *A* craticum aristophenon *B* prologos *B* prologus *A* ς 27 modo] mono *priore loco B* 30 sed idem *A B* sed item ς 32 aestimantur ς aestimatur *A B*

tenuisse nec sua lege composuisse. quod vero ad clausulas, || id est minuscula cola, pertinet, quot genera versuum sunt, totidem eorum membra pro clausulis poni possunt et solent in canticis magis quam diverbiis, quae ex trimetro magis subsistunt, collocari, et praecipue apud Plautum et Naevium et Afranium. nam hi maxime ex omnibus membris versuum *velut* colis ab his separatis licenter usi reperiuntur in clausulis.

DE IAMBICO METRO

Hexametro dactylico trimeter iambicus comparatur, quem latine senarium nominamus, veluti hexametron: sex enim pedes iambos habet, ut ille dactylos, cum uterque purus ex se figuratur (trimetros autem appellatur a Graecis, quia tribus percussionibus per dipodias caeditur); ideoque dicitur et Homerus in Margite suo miscuisse hos versus tamquam pares. huius mensura usque ad pentametrum extenditur. praeterea ut heroum metrum incipit a duodecim syllabis et crescit ad septemdecim, ita et iambicum, velut in his versibus,

beatus ille qui procul negotiis:

item septemdecim syllabarum,

quid ais epidia? tibi facilior erit amor.

sed et tomas, quas supra ostendimus, id est divisiones versuum, recipit penthemimeren et hephthemimeren, id est quinariam et septenariam. e quibus pen|themimeres in trimetris satis probatur, quae per binos iambos et semipedem verba finit, ut est

divi potentes, ferte lassatis opem.

pessimus autem, qui singula verba in dipodiis habet, qualis est

praesentium divinitas caelestium. ||

igitur cum constet esse inter hos versus quandam cognationem, probabimus omnia metra ex his profluere fontibus et ad haec referri veluti capita neque ullam aliunde quam ex his esse originem metrorum in tam immensa varietate. appellatur autem iambicum παρὰ τὸ ἰαμβίζειν, quod graece significat maledicere et carpere. est enim hoc carmen aptum lacerationi et conviciis, plerumque trimetro versu epodo sequente compositum, ut

mala soluta navis exit alite
ferens olentem Maevium.

et Archilochus in Lycambam hoc metro saevit.

---

3 deuerbiis *A B* ς   4 collocarint *corr.* collocari *A*   6 velut *om. A B* ς. *an* nam hi maxime omnibus membris versuum, hoc est colis?   12 in Margite ς in margine *A B*   13 ut heroum ς *B* aut heroum *A*   16 beatus] *Hor. epod. 2, 1*   19 supra] *p. 64, 31*   21 probat qui per *B*   27 referri ς referre *A B*   33 mala] *Hor. epod. 10, 1*   35 lycambam *A B* Lycamben ς: *cf. p. 2585. Terent. Maur. 2456* Archilochus isto saevit iratus metro Contra Lycambam et filias

Igitur iambicum metrum ne propter angustam brevitatem sui pedis, videlicet in tria tempora coartati, verba plura excludendo minus apte aut metrum pangeret aut sensum exprimeret, placuit conditoribus adscito spondeo et qui ex eo per divisionem temporum gignuntur per dipodias id scandere. unde intellegi datur iambica metra ex iambo et spondeo et eorum solutione subsistere. nam ex iambo tribrachys, ex spondeo autem soluto dactylus et anapaestus creantur. recipit itaque iambicus versus in disparibus locis, quas Graeci *περισσὰς χώρας* vocant, id est primo tertio et quinto, cum est tragicus, spondeum dactylum anapaestum; paribus autem, quas *ἀρτίους χώρας* dicunt, eos qui *a* brevi syllaba incipiunt, id est iambum tribrachyn anapaestum. sexto autem loco quidam volunt recipi pariambum ea contemplatione, qua herous in ultimo trochaeum. lego praeterea in fine versus dumtaxat catalectici tetrametri bacchium a brevi incipientem vel amphibrachyn propter novissimae syllabae indifferentiam || admisisse quosdam; in fine autem acatalecti omnino iam|bum seu tribrachyn, eius progeniem, iure constitui, qui *adae*que in catalecticis secundam ab ultima sedem probabiliter obtinebunt. movit non nullos iambico metro trochaeum minime sociari. quippe cum tribus temporibus, ut idem iambus, constare videatur, posset quidem sub huius modi paritate misceri. sed ne praecedente iambo subiunctus trochaeus antispastum pedem aut ionicum metrum efficeret, dempta ex iambo prima brevi, sequentibus dehinc per ordinem duabus longis totidemque brevibus, consequenter prospectum est, praesertim ne id rursus in trochaico interpositus iambus pari more faceret. nam aut choriambum aut ionicum *ἀπὸ ἐλάσσονος* praeeunte trochaeo subiunctus iambus dempta, ut supra, prima longa faceret. quod adaeque observatum est in dactylo et anapaesto, ne copulati proceleumaticum ex se medium gignerent. improbatur autem apud tragicos versus ex omnibus iambis compositus. nam quo sit amplior et par tragicae dignitati, interponunt frequentius in locis dumtaxat imparibus pedum dactylicorum moras et spondeum. similiter apud comicos laxius spatium versibus datum est. nam et illa loca, quae propria iambo debentur, spondeis occupant dactyloque et anapaesto locis adaeque disparibus *utun-*

---

1 Igitur iambicum — 81, 3 invenies *Terent. Maur. 2194—2242. p. 2570 sqq.* 27 improbatur — 81, 13 contingit *Rufin. de metr. com. 2708* idem Victorinus in alio loco de iambo sic dicit, improbatur autem *sqq.*

---

2 apte ς apta *A B* 4 qui] quae *B* 10 a *om. A B* ς 11 tribrachum ς *A B* 12 ea] ex *A B* ς 15 in finem *B* 16 eius] et eius *B* constitui *Camerarius* constituti *A B* ς quique in *A* ς qu(od)ique in *B* 17 sede *A B* ς 26 quod] qui *B* in dactylico *A B* ς 30 similiter] *Priscian. de metr. Terent. p. 420, 1* Asmonius etiam idem confirmat his verbis, comici poetae laxius etiamnum versibus suis quam tragici spatium dederunt et illa quoque loca, quae proprie debentur iambo, dactylicis occupant pedibus, dum cotidianum sermonem imitari volunt et a versificationis observatione spectatorem ad actum rei convertere, ut non fictis sed veris affectionibus inesse videatur. *cf. Bergk. Philol. t. XVI p. 643* 31 nam et illi loca quae ς *Rufinus* nam et illi loco quae *A* nam et illi loco qui *B* 32 adaeque disparibus ita *A B* ς *Rufinus* adaeque paribus utuntur. ita *Bergkius l. c.*

tur et paribus. ita dum cotidianum sermonem imitari nituntur, metra vitiant studio, non imperitia, quod frequentius apud nostros quam Graecos invenies.

Genera autem iambici metri sunt duo. nam ex his alia integra, alia clauda, quae scazonta seu choliamba vocant, || inducuntur, quorum differentiam paenultima versus syllaba demonstrabit. nam si brevis contigerit, erit rectum et integrum iambicum ita,

vigoris adde concitum celer pedem;

sin vero longa, delumbe et claudum, ut est

novitate ductus, non ut inscius legis.

le longa, quae paenultima reperitur, metrum corrumpit: huius repertor Hipponax: nam pro iambo inductus trochaeus contra legem trimetri iambici metrum innovavit, quod adaeque et ex spondeo contingit.

Igitur iambicus pentameter compositus | auctore Archilocho ex trimetro et dimetro acatalectus erit talis,

beatus ille qui procul negotiis, ut prisca gens mortalium,

tetrametrus autem

beatus ille qui procul negotiis, ut prisca gens,

trimetrus vero

beatus ille qui procul negotiis.

dimetrum quoque, quod archilochium vocatur,

beatus ille qui procul:

id si fuerit brachycatalectum, eupolidion nominatur; sin vero catalecticum, anacreontion; sin autem hypercatalectum, alcaicon dicitur.

Trimetri igitur iambici acatalecti genera sunt quattuor [hi numquam semipede, ut tetrametri, sed semper integro concluduntur pede, quo paene omnes tragoediae et comoediae scriptae sunt], quorum prius tragicum, dehinc comicum et iambicum, post satyricum habebitur. et tragicum quidem, cuius in versu erunt dextri spondei, sinistri || iambi, id est disparibus pares subditi: huius exemplum

Musae, Iovem laudate concentu bono.

comicum autem, quod anapaestum et tribrachyn praedictis admiscet, ut

agite, agite, quid dubitatis agiles dare choros?

iambicum autem, quod ex omnibus iambis nullo *alio* admixto subsistit, quo iambographi maxime gaudent, ut

beatus ille qui procul negotiis.

superest satyricum, quod inter tragicum et comicum stilum medium est.

---

6 paene ultima *A B* syllabae *A* 8 vigoris] *Terent. Maur. 2183* celerem *A B* ς *Rufinus* 10 novitate] *Terent. Maur. 2403* non ut inscius *Rufinus* non inscius *A B* est non inscius ς 11 paene ultima *B* 13 et *om.* ς *B* 16 beatus] *Hor. epod. 2, 1* 17 tetrametrus — 18 gens *om. A B* ς 21 dimetrus *A B* ς 24 anacreantion *A* 25 acatalecti] et catalectici *B* 32 ut agite quid dubitant nunc agiles dare choros *A B* ut agite quid dubitatis agiles dare nunc choros ς ut agite choros quid dubitant nunc agiles dare *coniecit Studemundus.* 34 quod] qui *B* alio *om. A B* ς

haec apud Graecos metri species frequens est sub hac condicionis lege, ut non heroas aut reges, sed Satyros inducat ludendi iocandique causa, quo spectatoris animus inter tristes res tragicas Satyrorum iocis et lusibus relaxetur, quod Horatius his versibus testatur,

carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
mox etiam agrestis Satyros nudavit et asper
incolumi gravitate iocum temptavit eo, quod
illecebris erat et grata novitate morandus
spectator.

quod genus nostri in Atellanis habent. | gaudet autem trisyllabo pede et maxime tribrachy. exemplum huius

Musae, Iovem laudate et agiles date choros.

Inter haec non supersederim pauca etiam de choriaco metro dicere, quod est frequens in tragoediis. incipit autem a dimetro, tamquam

non labor iam, ||

quod erit et monometron, si, ut Graeci, per syzygias scandas. eas vero sedes, quas iambus in suo possidet, has in choriacis trochaeus tenet. porrigitur autem usque ad tetrametrum versum, tamquam

nunc Iovi litemus, exoremus *omnes* supplices.

recipit spondeum e contrario iambicis versibus. amat autem longas in breves solvere, ut non *tam* spatia temporum quam numerum duplicet syllabarum, ideoque trochaei seu spondei regionibus recipiet tribrachyn, ut

nemore † dulcisanes cantu personat.

Admonemur hic quod apud Graecos celebratur non praetermittere, Boiscum Cyzicenum supergressum hexametri legem iambicum metrum in octametrum versum extendisse sub huius modi epigrammate,

Βοΐσκος ἀπὸ Κυζίκου, παντὸς γραφεὺς ποιήματος,
τὸν ὀκτάπουν εὑρὼν στίχον, Φοίβῳ τίθησι δῶρον.

quod si imitandum est, apud nos erit et iambicus talis,

beatus ille qui procul negotiis forensibus
ruris sub umbra frigidi vitam quiete placat;

---

12 Musae *Plot. 2646*

---

3 inter tragicum et comicum tristes *A* 5 carmine] *Hor. a. p. 220* certavit] obcertauit *corr.* certauit *A* obcertauit *Val.* 10 gaudent *A B* ς 13 de choriaco *Hensius* de chorico *A B* ς. choriacus *dicitur tetrameter trochaicus catalecticus fragm. de metr. post Censorinum 14, 6 p. 95, 6 ed. Iahn*, choricus *tetrameter iambicus hypercatalectus Plot. p. 2645* 14 a dimetro ς a dimetris *A* a dimetros *B Val.* 16 quod querit et *A B* ς si] sic *B* 17 in choricis *A B* ς 18 ad trimetrum *A B* ς 19 nunc iouem litemus et (ac ς) oremus supplices *A B* ς nunc Iovi litemus hostiam ac rogemus supplices *coniecit Studemundus* 21 tam *om. A B, add.* ς 24 nemore dulcisonos cantus personat ς. *fortasse* nemora dulcisono Camenae saepe cantu personant 26 *Boisci Cyziceni versus Iuba auctore adfert Rufinus de metr. com. p. 2712* supergressum ς *B* supegressum *A* 30 si *om. A, add. a Val.*

qui constat ex duobus tetrametris, superiore acatalecto, sequente catalectico, quod enorme esse manifestum est, cum ultra numerum triginta temporum egressum sit. traditum est enim colum intra decem et octo tempora esse debere, metrum autem ex duobus colis subsistere nec provehi longius oportere, siquidem || una quaeque duum pedum coniugatio octo tempora colligat, id est aut spondei et anapaesti aut dactyli et anapaesti aut duum anapaestorum. hi sunt enim qui praeter ceteros pedes in iambicis metris temporibus abundant. qui fit ut tres pedes per syzygian XXIIII | temporibus impleantur, quartus vero, qui est catalecticus, sex temporibus terminetur, scilicet ut intra triginta tempora versus habeatur. plerique auctorum nobilium id obtinuerunt, ut iambicum trimetrum, quod acatalectum nominatur, XII syllabis terminaretur, quod tunc evenit, quotiens e spondeis et iambis pedum coniugatio sociatur. at enim incurrentibus ceteris pedibus et syllabarum et temporum incrementa nascuntur, et nihilo minus sunt iambici versus constante mensura. et syllabarum quidem incrementa sic recipit, ut a XII syllabis ad XVII syllabas protendatur. temporum autem ita versus habet incrementa, ut a XVIII temporibus ad XXIIII porrigatur. novissima etenim syllaba indifferens habetur, licet brevis sit, ut longae vicem praebeat. tragici autem auctores et comici paulo plura et in syllabis et in temporibus incrementa fecerunt, quippe cum quidam inductis tetrametris novitatis studio ausi sint contra praescriptum triginta temporum duo adicere, nec quisquam ulterius postea. ||

DE METRO TROCHAICO

Trochaicum metrum eosdem pedes quos et iambicum recipere manifestum est (eadem enim utriusque progenies est), excepto dumtaxat iambo simili inter se contrarietatis ratione, qua et trochaei in iambico excluduntur. quamquam Terentianus, non paenitendus inter ceteros artis metricae auctor, sedulo refragetur. nam secundam sedem in trochaico versu trimetro acatalecto velut legitimam iambo adsignat, cum idem ab

1 acatalecto] acatalectico *A B* 3 egressum sit ς *B* egressum sic *A* decem et octo ς *B* decem e et octo *A* decem et quinque *voluit Camerarius: cf. Psell. proleg. in rhythm. § 12 (mus. rhenan. I a. 1842 p. 624) αὔξεσθαι δὲ φαίνεται τὸ μὲν ἰαμβικὸν γένος μέχρι τοῦ ὀκτωκαιδεκασήμου μεγέθους* 5 octo ς *B* oto *A* 8 abundant ς *B* abundat *A* 11 acatalecticum ς *B* 12 XI syllabis *A B* duodecim syllabis ς 14 et nihilominus ς *B* e nihilominus *A* 15 quidem] quod *B* 16 recepit *B* ad XVIII syllabas *A B* ad octodecim syllabas ς ad septendecim syllabas *Camerarius* 17 ad XXIIII quattuor porrigatur *A* 19 sit et longae *A* sit ut et longae ς *B* 20 et temporibus ς *B* 21 quidam] *schol. Hephaest. p. 199, 15 ed. Westph.* 25 eadem] *schol. Hephaest. p. 155, 12 γένεσίς τέ ἐστιν ἑκατέρῳ ἡ αὐτή.* 26 in iambico] in iambo *A B* ς 27 *Terentiani locus in iis quae nunc supersunt non invenitur. pertinere autem illud praeceptum videtur ad trimetrum choriambicum ex trimetro trochaico derivatum vel certe ad versum ex dipodia trochaica et choriambo compositum. cf. schol. Hephaest. p. 158, 23. Westphalius Metr. I p. 149 Terentianum in iis, quae in fine operis de metris Horatianis olim uberius scripta fuisse putabat, cum de versu sapphico ita disputaret, ut hunc in tres trochaeos et penthemimerin iambicam divideret, de ista trochaeorum et iamborum mixtione dixisse coniecit* 29 idem] *v. 2213*

iambico metro trochaeum excluserit, praeterea cum viderit ex trimetro iambico adiecta prima longa per *ἐπιπλοκήν*, id est amplexionem, de qua supra dictum est, trochaicum versum integrum propagari, tamquam

est celer phaselus ille quem videtis.

nam dempta syllaba 'est' redit ad iambum. | ergo iambi locum in hoc trochaeus obtinuit: pari ratione detracta rursus eadem erit iambicus. sed et omnis trochaicus purus, id est ex se compositus, accepta in principio versus brevi syllaba iambicum metrum reddet. idem et translationes syllabarum, cum initiales ad finem vel finales ad initium versus transferuntur, efficient, * longa in brevem feratur. at iambus contrario situ temporum tardior, unde ei etiam, ut quidam putant, inditum nomen est iambo [*ἀπὸ τοῦ ἰέναι*, id est ire, appellatur]. admittit et amphimacrum in catalectico versu ultimum et *dactylum* [maxime in comicis] propter novissimae syllabae indifferentiam. claudum autem id metrum, id est scazon, ita fiet, si spondeum in ultima dipodia versus catalectici tetrametri secundum || a supremo pede posueris: nam e contrario in hoc quam in illo erunt dextri trochaei, sinistri, si tamen admittendi sunt, iambi, dumtaxat in tragicis. feritur per dipodian, et erit exemplum tetrametri catalectici, quod hipponacteum vocatur, tale,

cerne, Crasse, poena quanta sit deum fatiganti.

[non] amat autem verba per syzygias terminare: sic enim decentior erit. tetrametrum brachycatalectum trochaicum, si de solis trochaeis subsistat, ad ionica metra, quae *ἀπὸ μείζονος* appellantur, transitum faciet, quae sotadia dicuntur, ut est

arma qui capit † sub idem Martiumque tergum.

per omnia enim loca sotadium metrum trochaeos admittit et solutiones eius. tetrametrum autem catalecticum, quod archilochium et epicharmium vocatur, praeter cetera illustre est, aptum festinis narrationibus: est enim et agitatum et volubile, veluti

---

1 viderit *Lachmannus praef. in Terent. Maur. p. X* uideret *A B ς* 3 supra] *p. 63, 11* propagari *B* progari *A* provogari *ς* 8 translationis *A B ς* 9 efficiens longa *A B* efficiens si longa *ς*. *plura olim de ratione inter iambum et trochaeum intercedente scripta fuisse videntur, e quibus v.* longa in brevem feratur *relicta sunt. cf. schol. Hephaest. p. 155, 27 καὶ ἀντιπαθῆ δὲ λέγεται ταῦτα τὰ μέτρα ἀλλήλοις· τὸ μὲν γὰρ (add. ἰαμβικὸν) ἀπὸ βραχείας ἄρχεται καὶ εἰς μακρὰν λήγει, τὸ δὲ τροχαικὸν ἀπὸ μακρᾶς ἀρχόμενον εἰς βραχεῖαν λήγει* at iambus *ς* at iambos *A* et iambus *B* contrario situ *Gaisfordius* contrario sit ut *A B* contraria serie *ς* 10 ΑΠΟ ΤΟΥΕΝΑΙ *B; cf. p. 44, 28* vel *ἀπὸ τοῦ ἰέναι βάδην:* a brevi enim profectus per longam porrigitur 11 appellatur *A* appellatus *B* appellato *ς* 12 dactylum *om. A B ς.* maxime in comicis *autem, quae, si a Victorino scripta sunt, post* in catalectico versu *transponenda erant, ad* dactylum, *quem pedem maxime in comicis versibus pro trochaeo poni metrici docent, postea adscripta esse videntur* 14 *fortasse* a supremo semipede 16 si *om. A, add. a Val.* iambi] spondei *Bergkius in commentatione academica beneficii Marpergeriani lege edita Hal. a. 1863 p. 6* 20 non *delevit Bergkius* decentius *ς* 24 martiumque *ς B* artiumque *A. an* inertiumque? 26 archilochium & & epicharmium *A* 27 aptum festinis narrationibus] *fragm. Ambros. περὶ τῆς τῶν ποδῶν ὀνομασίας p. 254, 8 ed. Nauck καὶ γὰρ ὁ Ἀρχίλοχος ἐπὶ θερμῶν ὑποθέσεων αὐτῷ κέχρηται*

tale quale vere dulce sibilat teres donax,

item

Iuppiter tremenda sancte tela qui regis manu.

verum huius tetrametri trochaici quattuor traduntur genera haec, archilochium, item tragicum, comicum et satyricum. volunt enim archilochium esse, quod ex omnibus trochaeis constat, tragicum autem, quod plures spondeos habeat et sit elatius, comicum vero, quod | solutiones habeat complures et praecipue dactylos et anapaestos; satyricum quoque, ‖ *quod* quamvis plurimas habeat, ut superius, solutiones, frequenter tamen tribrachyn pedem, ut est

qualis aquila cita celeribus rapida pinnis transvolat.

Sane generale illud in huius modi metris praeceptum tenebis, quod et supra diximus, particulas quasdam breves veluti commata metro stare, sicut in tragoediis aut comoediis reperimus, ut papae, eheu. sunt enim monometra, id est ex uno pede, altero iambo, altero spondeo, subsistentia, quibus adfectus exprimimus animorum.

Igitur pentametrus acatalectus erit talis,

Phoebe, tu lyra sonante flecte corda cum sorore candidisque;

tetrametrus autem

Phoebe, tu lyra sonante flecte corda cum sorore;

trimetrus vero

Phoebe, tu lyra sonante flecte corda,

qui si catalexin habuerit, euripidium vocatur, veluti

Phoebe tu lyra sonante iam mihi;

dimetrus autem

Phoebe tu lyra sonante,

quod angelicon vocatur. quod si uno pede brevius quam nunc est fuerit, erit ithyphallicum metrum, inventum ab Archilocho, e tribus trochaeis coniunctis, ut

Bacche plaude Bacche,

quod in honorem eiusdem dei poetae [compositum] protulerunt.

---

1 tale *Atil. Fort. 2693* 30 Bacche *p. 139, 26*

---

1 tale] *Septimii Sereni versum esse suspicatur Wernsdorfius poet. lat. min. v. II p. 291* 2 item — 3 manu *hoc loco omissa post* 8 complures *scripta sunt in A B* ς 3 sancte tela qui regis manu ς sancte qui regis manu tela *A B* 5 comicum et satyricum *B* comicum etiam (ЄT̄ *A*) satyricum *A* ς 8 quoque qū plurimas *A* quoque cum plurimas ς *B* 11 qualis] ut est illud apud Iubam, qualis aquila cita celeribus avida pinnis transvolat *Mallius Theodorus p. 548 ed. Gaisf.* rapida ς rapienda *A B* 13 supra] *p. 78, 8* 17 pentametros acatalectos *A* pentametros acatalectus ς *B* 18 canticisque ς 19 tetrametrus ς *B* tetrametros *A* 21 trimetrus vero — 22 corda *om. A B* ς 23 si *om. A, add. a Val.* uocatur ς uocetur *A B* 25 dimetrus ς *B* dimetros *A* 27 breuius ς breues (i supra e) *A* breuis *B Val.* 31 compositum *om.* ς. *rectius scriberetur* e tribus trochaeis coniunctis compositum, ut — poetae protulerunt

DE CHORIAMBICO METRO

Choriambicum metrum compositum ex duobus, e quis originem trahit, etiam nominis appellatione declaratur: nam trochaeum veteres chorium appellant.. subsistit autem nunc e puris choriambi coniugationibus ita,

uror amoris stimulo, cor quatit artus pavidos,

quod est tetrametrum acatalectum; | nunc admixta et || posita in quacumque sede iambica basi, cuius etiam conclusione finiri praecipue studet, ut est hoc, quod habet duas iambicas priores coniugationes, tertium choriambum, ultimam iambicam clausulam, velut hoc tetrametrum catalecticum,

apes legunt mel ex rosa, tu labio ministras.

recipit etiam tribrachyn, eo quod ex iambo vel trochaeo solutis nascitur; raro autem molossum, qui ex ipso formatur duabus mediis brevibus in unam longam coniunctis, haud alias quam supra tribrachyn per divisionem longae fieri diximus. hoc genus catalecticum fit vel bacchio a brevi incipiente vel eo qui amphibrachys vocatur: nam sicut saepe diximus, novissima indifferens est. quod genus si hexametrum sit, philicium de auctoris tragoediographi nomine nuncupabitur, aptum canendis laudibus Cereris et Liberae, ut est

frugiferae sacra deae, quae colitis, mystica sunt nota Iovi potenti.

scanditur autem per dipodias, cuius exemplum in tetrametro catalectico

o cate rerum sator, o †principium deorum.

monometrum autem choriambicum hypercatalectum, quod etiam dactylico dimetro catalectico concurrit, est tale,

o quis ad omnem
spem Cythereae.

Igitur ut a fastigio metri ad minora decursum habeamus, erit in hoc hexametrum catalecticum, quod philicium nuncupari diximus, quodque constat ex quinque choriambis et bacchio ultimo ita,

Lydia, dic perdere cur hunc cupias. quid retices? quid dubitas? quid haeres? ||

pentametrum autem, quo frequenter Cratinus usus est, catalecticum sic,

Lydia, dic perdere cur hunc cupias: quid retices maligne?

tetrametrum vero

Lydia, dic perdere cur hunc cupias: quid haeres?

trimetrum etiam, quod et aphrodisiacum dicitur,

---

5 uror *Atil. Fortun. 2694* 16 quod genus — 19 Iovi potenti *Atil. Fortun. 2678 Hephaest. 31, 20 ed. Westph.*

---

15 qui] quod *B* 16 filicium *A B* phrynichium ς 18 Liberae *Santenius in Terent. Maur. p. 325 et apud Atilium Fortunatianum Salmasius in Simmiae alas p. 185* liberi *A B* ς 27 philicium] phrynichium ς 29 Lydia] *cf. Hor. carm I 8, 1. p. 144, 18* 30 Cratinus] *fortasse* Callimachus: *cf. Hephaest. p. 31, 17 ed. Westph. Plot. p. 2655 Serv. de cent. metr. p. 463, 13* 31 maligna *Camerarius* 33 quid haeres] quid ais *A B* ς 34 aphrodisiacum *B a* ς aphrosidiacum *A* aproasiacum *Val.*

Lydia, dic perdere cur hunc velis; |

dimetrum quoque

Lydia dic canoro.

huic si * primam longam mutaveris, id est si trochaeo retracto iambum posueris, metrum antispasticum, quod est huic contrarium, figurabis, ut

libens Lydia dic cur.

invenimus plerumque et alios choriambicos [tetrametros catalecticos] versus, in quibus omnes longae initiales choriamborum pedum syllabae in duas breves divisae ambiguum versum efficiunt. erunt enim coniugationes de tribrachy et iambo formatae, tamquam

super agit aura mare ferens procul acatos biremis.

Hoc quoque, ne praeterisse ignoratione videar, attingam. legimus apud Horatium in ea ode, cuius initium est

Lydia, dic per omnes
hoc deos vere,

legem metri admisso spondeo minime custoditam, id est os ve. nam iambum illic, qui trochaeum sequitur, esse convenerat. quodsi legem metri in omni versu servare voluisset, 'hoc dea vere' posuisset, ut esset choriambus pes habens clausulam antibacchi ultimam huius modi, 'cur properas amando'. || quod silentio dari haud passus sum; sicut et hoc heptametrum catalecticum choriambicum purum, quod Phrynichum comicum, auctorem eius artis, tradidisse et sui nominis appellatione signasse dicunt. nam est tale,

da mihi poclo Veneris mixta, Thyonigena, vel Gratia quod det roseo labello.

ultra quam proceritatem choriambicum non facile possis reperire.

DE METRO ANTISPASTICO

Scio quosdam super antispasti specie recipienda inter novem prototypa dubitasse. nam raro admodum veteres integrum ex eo carmen, quod sit natura scabrum inter rhythmos atque asperum, composuisse perhibentur. verum cum idem pari cognatione, qua et inter se alii pedes, | de quibus supra dictum est, cum choriambo copuletur, siquidem antispastus duabus utrimque brevibus duas longas in medio sitas habeat, choriambus autem duabus utrimque longis medias *duas* breves teneat, consentanea ratione

---

12 Hoc quoque — 20 amando *p. 2614*

---

1 cur velis hunc *scribendum est, si modo recte bacchio vel amphibracho catalexin contineri supra 86, 14 dictum est. creticum admittit Hephaestio p. 30, 12 ed. Westph.*
2 dimetrumque lydia *A B* ς 4 *lacuna quam indicavi ita fere suppleri poterat,* huic si duas syllabas a fine detractas praeposueris, primam longam in brevem mutaveris 5 metrum antispastum *A B* ς 8 pedem *B* 11 super abit aura *Camerarius* 13 in ea ode] *carm. I 8* 15 vere] oro ς 16 admissos *A* os ve] os or ς 18 hoc deos oro ς posuisset] potuisset *B* 20 hexametrum ς 24 da mihi poclo Veneris mixta Thyoni gratia quod de roseo labello ς proclo *A B* *fortasse* mixta Thyoneu mera vel quod et roseo *A B* 26 DE METRO ANTISPASTO *A B* ς 31 supra] *p. 63, 11* 33 medias breues *A B* ς

locum eidem auctoritatemque inter principalia, id est primiformia, novem metra ipsa parilitatis, qua inter se congruunt, contemplatione vindicandam esse dixerunt. quid ergo super hoc in dubium primos auctores deduxerit, plenius referam. coniugatio antispasti, ut Iuba noster atque alii Graecorum opinionem secuti referunt, non semper ita perseverat, ut in principio pedis iambus collocetur. || indifferenter enim auctores lyrici metro antispastico initia praestituerunt: saepe enim pro iambo primo aut spondeus aut trochaeus aut pyrrichius ponitur, quarum differentiarum exempla promemus. nam si sit iuxta legem pedis ex iambo [et trochaeo] initium metri, fit purum antispasticum metrum acatalectum, quod tamen iambica depositione concluditur, ut

erat sus Calydonius edax et fera belua.

si autem spondeus pro iambo ponatur, fit coniugatio pro antispasto epitriti quarti, ut

o qui praeter agis caeruleo flumine limites.

si vero a trochaeo fiat initium, erit ex ditrochaeo coniugatio, ut

aura purpureum per pelagus segniter ad petras;

si autem a pyrrichio, fit coniugatio paeonis tertii, ut

domus alta fuit, quae Danaen Acrisii tegens.

quae commutatio plerumque inter initia versuum fit nec facile in medietate, nisi in eo genere metrorum, quae *ἀσυνάρτητα*, id est inconexa sunt, reperitur.

Est autem antispasticum monometrum hypercatalectum, quod et dochmiacum dicitur,

volant praepetes;

dimetrum brachycatalectum, quod quidam pherecration *ἀτελές* vocant,

choreis*que* cantat;

trimetrum catalecticum anacreontium ita, |

amor te meus o pulchra puella;

tetrametrum acatalectum

amor sidereus cor pepulit flammigero oestro;

pentametrum acatalectum alcaicum ||

rogas, non amo, sic se solet Aetola sago Canthara comere.

Haec de simplicibus antispastis. quae admixta sunt iambicis coniugationibus antispastica ei iucundiora sunt et sonora, quod accidere etiam in choriambicis versibus diximus quadam iamborum pedum quasi coniugatione coniuncta, veluti trimetrum catalecticum, quod solam habeat

---

2 inter] uel *B* 7 initia *bis scriptum habet A* praestiterunt ς perstiterunt *A B* 8 porrichius *A* 9 pedis ς *B* pedes *A* 10 initium *B Val.* ς itium *A* 12 sus ς *B* sys *A* 19 acrisii ς *B* acrisi *A* 21 metrorum] uersuum *A B* ς 25 volant praepetes *Atil. Fortun p. 2694* uolat praepetes *A B* uolat praepes ς 27 choreis cantat *A B* ς 31 sidereus *B Val.* ς sidereum (s superscr.) *A* 33 rogas ς cum rogas *A B* Aetola] actola *A* accola ς *B* sago] fago *A B* ς

primam coniugationem antispasticam, pars autem eius residua iambico dimetro catalectico suppleatur, ut

libens hoc tibi * persolvo, amare nolo quemquam:

tetrametrum catalecticum, quod habet iambicam coniugationem, ut

† flavo crine superbit, et gaudet Aeacides iam:

tetrametrum brachycatalectum, quod habet alternos antispastos et diiambos pedes, incipit autem ab antispasto, ut

agebat volucres equos in hortis Amyntas;

item ex duobus antispastis et iambico dimetro catalectico, ut

amorum comites sunt Venus et Cupido nobis.

memineris sane, ne te forte confundat in quibusdam antispasticis colis numerus plurium syllabarum. nam ubi solutio longae syllabae fit, syllabarum quidem numerus augetur, temporum autem perseverat. vitat autem hoc metrum suis pedibus concludi: nihil enim erit hac pedum clausula asperius, nihil durius.

DE METRO IONICO ἀπὸ μείζονος

Ionicus a maiore, quem musici *ἀπὸ μείζονος* vocant, constat, ut supra docuimus, ex duabus longis subiectis || sibi totidem brevibus, id est ex spondeo et pyrrichio vel ex molosso novissima eius longa in duas breves divisa, quem merito utraque | ionica admittunt. ex quo intellegitur in his arsin et thesin non in aequalitatis, sed in dupli ratione subsistere. nam supra docuimus ea esse optima metra, quae aequalitatis ratione constant, propter quod utrumque hoc ionicum, quando ex dupli ratione subsistit, magis rhythmis quam metris proprium est. admittit autem solutionem duarum praecedentium longarum varie. nam primae longae solutio syllabae facit ex anapaesto et pyrrichio coniugationem: secundae vero ex dactylo et pyrrichio habebit copulationem, quae sunt communes utrisque ionicis. nam si tertiam longam minoris ionici in duas breves dividas, fit ex pyrrichio et anapaesto coniugatio; si autem quartam, ex pyrrichio et dactylo, temporibus dumtaxat in sua mensura ac spatio, quo censentur ionici, permanentibus. recipit, ut diximus, et hippium, id est molossum, e tribus longis dumtaxat in fine, *et* appellatur metrum cleomachium. nam si maioris ionici duas breves in unam contrahas longam

3 libens] *ad definitionem supra scriptam ita accommodari poterat versus,* libens hoc tibi amare nolo quemquam. *sed Victorinus plura trimetrorum exempla adscripsisse videtur, e quibus initium prioris versus cum fine alterius relictum est* 3 quemquam *A* (n *supra*) quemquam *corr.* quenquam *Val.* 5 flavo] *qualem versum esse voluerit grammaticus, propter imperfectam definitionem non constat. fortasse* quod habet primam antispasticam, reliquas iambicas coniugationes, ut flavo crine superbit et iam gaudet Aeacides 8 in hortis] marotis *A B* Maronis ς 11 antispastis colis *A B* ς 22 supra] *p. 48, 1* unde ex tetrasyllabis, qui sunt numero XVI, quattuor tantum utiles adseruntur, id est choriambus et antispastus aequalitatis ratione constantes, sed et ionici duo, ceteris non adeo necessariis 24 proprium] proximum *A B* ς 31 censetur *B* 31 fine et appellatur ς fine appellatur *A B. fortasse accuratior metri cleomachii definitio excidit. cf. Hephaest. p. 36, 1 schol. Hephaest. p. 191, 13—25 ed. Westph.*

(pari etenim lege, ut longa in duas breves solvitur, ita duae breves in unam longam conectuntur), ergo si breves duas in unam longam contrahas, eveniet ut sequentibus aliis longis duabus eiusdem pedis quinque continuae longae syllabae fiant et incertum sit, utrum molossus an spondeus prior positus habeatur. at in eo qui a minori est ionicus idem contra est. primae enim eius duae breves conciliatae molossum facient, dehinc sequens ionicus a brevi initium sumet, ex quo fit ut quinque longarum continuatio eiusdem interiectione secernatur. ergo observabimus pedem molossum maiori ionico in fine, || minori autem inter initia ponere et cavere ne in medietate collocetur. recipit hoc metrum trochaicas bases, id est duplicem trochaeum, qui totidem temporum est, sicut et iambicas bases choriambicum et antispasticum, quod fieri dicunt sed et vocant *κατὰ συμπάθειαν.* similiter anapaestum et pyrrichium geminatos recipit; adaeque et tribrachyn cum trochaeo seu contra | mutato situ sociatos dumtaxat admittit. quod fit, ut supra ostendimus, cum longae solvuntur in breves etiam in trochaica coniugatione, quam familiariter suscipit, quae coniugatio pedem tetrasyllabum ditrochaeum, id est duplicem trochaeum, quem dichorium in Oratore Cicero noster appellat, efficit. ionicum metrum quidam *a* genere hominum vocabulum accepisse existimarunt, quod in rhythmo et satis prolixum et satis molle, sicut eiusdem gentis homines adseverantur. scanditur autem per dipodias.

Erit igitur huius monometrum acatalectum tale,

Phoebus comes,

hypercatalectum

per Leucadia;

dimetrum autem

hostem tegere est paratus,

huius brachycatalectum

veris coma florens;

trimetrum vero acatalectum

hostem tegere est paratus et stat ipse,

huius hypercatalectum

lex haec fuit olim puerorum Stephano;

tetrametrum autem brachycatalectum, ut

hostem tegere est paratus et stat ipse nudus, ||

---

34 hostem *Terent. Maur. 2046*

---

2 breues II in unam *a* breues in unam *A B Val.* ς 5 idem contra est ς idē contra est *A* id est contra est *B* 7 ex quo ς et quo *A B* 10 basis *A B* 12 basis *A B* 18 in Oratore Cicero] 63, 212 insistit autem ambitus modis pluribus, e quibus unum est secuta Asia maxime, qui dichoreus vocatur, cum duo extremi chorei sunt, id est e singulis longis et brevibus 19 a *om. A B, add.* ς *fortasse* quod sit rhythmo et satis prolixo et satis molli *vel* quod rhythmum faciat satis prolixum et satis mollem. *cf. fragm. Ambros. περὶ τῆς τῶν ποδῶν ὀνομασίας p. 262, 3 ed. Nauck οἱ δὲ ἰωνικοὶ ἐκλήθησαν ἀπὸ τῶν Ἰώνων τῶν τρυφηλῶν, ἐπειδὴ κατὰ μίμησιν ἐκείνων μαλθακόν τε καὶ ἀναβεβλημένον καὶ χαῦνον ποιοῦσι τὸν ῥυθμόν* 24 per Leucadiae ς 27 tergere *A* 35 et stat] est et ς

in quo unus ionicus et trochaei quinque sunt; huius acatalectum

uvas nitidis frondibus cuban hederis illigat,

item catalecticum primae syllabae solutionem passum huius modi,

mea Delia casta pulchra paene siderum decus,

in quo unus ionicus et quinque continui trochaei. pentametrum quoque brachycatalectum erit tale,

Dictynna deum progenies, aspice quis te chorus astris.

Praeterea et ex se sine ulla pedum admixtione componitur et per se stat integer per synaphian, ut Graeci dicunt, id est cum repetita identidem vice breves longis aut contra brevibus longae subiciuntur. atque ita inter se alterna mutatione variantur, quos *ἀπὸ μείζονος* et *ἀπὸ ἐλάσσονος* musici vocant, ut apud Horatium |

miserarum est neque amori dare ludum neque dulci.

huius primordio si adicias 'o quam', erit ionicus *ἀπὸ μείζονος* adiectione spondei, ut

o quam miserarum est neque amori dare ludum neque dulci.

adaeque ionicus *ἀπὸ ἐλάσσονος* ex apomizone creabitur demptis duabus longis, quae in principio versus locatae reperiuntur, ut est

Galli timidi semianimes tergora vertunt;

ionicus ἀπὸ ἐλάσσονος fiet ita,

timidi semianimes tergora vertunt.

ionicus autem sotadeus constat ex spondeo et pariambo alterna vice sine intermissione currentibus, ea tamen lege, ut a spondeo incipiat et spondeo terminetur, sicut ionicum decet, ut in longas desinat syllabas. unde ionicus maior, qui duabus brevibus terminatur, adsumit sibi plerumque in ultimo duas longas, ut sit versus e tribus syzygiis et semipede spondeo, ut est

o mel quod apes omnibus e floribus libant.

insigne est [tale] autem ionicum tetrametrum brachycatalectum, ut ||

dic nunc, age Clio, mihi dic nobile carmen.

id autem quod trochaeum recipit praxillium dixerunt, inventum a Praxillide, poetria Sicyonia, quod est trimetrum brachycatalectum habens semper in secunda regione trochaicam basin post ionicam primam, tamquam

---

2 uvas *Atil. Fortun. 2694* 8 Praeterea — 92, 20 decoratur *p. 128, 12 — 131, 29 Terent. Maur. 2005—2092* 19 Galli *p. 53, 1 Atil. Fortun. 2678* 29 dic nunc *p. 2593*

---

3 passus *B* 11 ΑΠΟΕΛΛΑΟϹΟΝΟϹ *A* 13 miserarum] *Hor. carm. III 12, 1. cf. p. 64, 17* 20 ionicus *ἀπὸ ἐλάσσονος* — 21 vertunt *om. A B ς* 27 libant insigne ς liban isigne *B et lacuna duarum vel trium litterarum post* liban *relicta A* 28 ionici *A B ς* 30 praxillium *A* dixerunt ut metrum a (a *om.* ς) praxillide poetria sicyonia *A B ς* dixerunt ut metrum Praxillae poetriae Sicyoniae *Camerarius* dixerunt metrum a Praxilla poetria Sicyonia *Gaisfordius.* Praxillide *pro* Praxilla *dictum Victorino tribuendum videtur*

te nunc rogo, Phoebe, dulce melos,

item

qui nunc hilares litare deam.

incidunt autem, ut supra diximus, in hoc metro plures pedes, quibus mollius redditur frequenti syllabarum adiectione, tamquam

genus unde Latinum, rogo genus unde Latinum.

nam pro spondeo positus est anapaestus in primordio trium quidem syllabarum, sed tamen temporum totidem, qua condicione et tribrachys pro trochaeo plerumque admittitur. nec enim numero syllabarum metra, sed temporum spatio examinanda sunt. sed et dactylus non numquam ea lege in sotadeum metrum cadet, ut est |

dicite, rogo vos, dicite, quid ita rapitur Attis?

et quod magis mirum videri posset, totus sotadeus versus ex trochaeis pedibus poterit ordinari, ut duo habeat ithyphallica metra inserto medio trochaeo, qui erit septimus, veluti

Bacche Bacche Bacche Bacche Bacche Bacche Bacche.

quibus si interposueris aliquos brachysyllabos, id est e tribus brevibus, eiusdem rationis et numeri, licet adcrescentibus syllabis, temporum tamen lege servata, versus efficietur mollior, dum celerioris soni vibratione decoratur, ut est ||

Bacche Bromie Bacche Bromie Bacche Bromie Bacche,

item

frena capere, tela quatere, saxa iacere disce.

et quia fluit numerus, ut rhythmus accipitur. dehinc quia aptum saltantibus videtur, hyporchematicon a Graecis dicitur. sed et ithyphallicum metrum e tribus trochaeis conexum saepe hunc tribrachyn sibi inserit, ut

hasta viridis armet,

item

placidus accipe munus.

quod necessario insinuandum esse lectori censui, ne ithyphallicum metrum e tribus semper trochaeis subsistere audacter ac temere pronuntiaret.

---

13 et quod magis — 29 accipe munus *Atil. Fortun. 2671*

---

1 *in exemplis praxillei metri et hic et infra p. 129, 10 erravit grammaticus, cum pyrrichium in fine poneret pro trochaeo vel spondeo: cf. Hephaest. p. 36, 6 ed. Westph.* 6 genus] *Verg. Aen. I 6* 16 bacche *sexies scriptum habent A B* 19 mollior *Atilius Fortunatianus* melior *A B* ς. *cf. p. 131, 6* at vero in sotadium versum plerique pedes, qui cum faciunt molliorem, contra quam ionicorum lex se habet incidunt 24 et quia *B* et q̄d (*h. e.* et quidem *pro* et q̄ā) *A* et quod ς numeris *A B* ς 25 hyperchrematicon *A B* ὑπερχρωματικόν ς ὑπορχηματικόν *Gaisfordius* 27 uiridis ς *Atilius Fortunatianus* uiri dis *lacuna paucarum litterarum post* uiri *relicta A* uiriperdis *B Val.* 29 placidus percipe munus *A B* ς placidus ades ad aras *Atilius Fortunatianus. Victorinus ita mutavisse verba videtur, ut dactylum, quem in sotadeum metrum cadere dixerat, in ithyphallico quoque admitti exemplo probaret*

DE METRO IONICO ἀπ ελαϲϲονοϲ

Ionicus minor, quem musici *ἀπὸ ἐλάσσονος* vocant, contrario quam superior situ temporum priorem habet pariambum, sequentem spondeum et hos invicem, ut superior, sine fine currentes. adaeque spondeo terminatur, ut ionico congruit: nam semper adfectant hi longis syllabis terminari. qui cum divisus est *ita*, *ut* integris syzygiae, ex qua constat, temporibus efferatur, quae velut ad rhythmon digesta decurrunt, aptior ac pulchrior habebitur. nam solutis longis, sive utraque eius sive altera, in duas breves seu contra conexis in unam longam duabus brevibus vim propriae naturae modumque corrumpit atque ex se diver|sa genera speciesque producit. unde plerumque recipit || in principio versus bacchium *a* longis incipientem et paeonem tertium, quorum uterque quinque temporum spatio extenditur [catalecticum autem fit anapaesto aut eo qui amphibrachys vocatur]. huic, cum esse sena tempora in singulis coniugationibus, utpote ionicorum, oporteat, necessario trochaeus aut eius basis adnectetur ea contemplatione imminuta, ut dipodiae superioris tempora ex subditis compleantur. id Graeci *ἐπίζευξιν*, id est coniugationem, vocant, eo quod priorum pedum basin uno tempore breviorem sequentis syzygiae compleat syllaba, quae pro brevi, licet natura longa sit, utpote prior trochaei, accipienda est, siquidem unius temporis supplemento ionica basis indigere videatur. etenim huic metro rhythmica natura accidit. huius modi autem inter se *συζυγίας* passionem sive communionem musici *ἀνάκλασιν* vocant et metra, siqua forte adverterint talia, anaclomena appellant, quod retrorsum inclinentur, ut in quibusdam saltationum gesticulis nostra corpora pone pandantur. sed ut exemplo doceam, erit hoc colon anaclomenon,

Cybele rotabo crines.

hic ro, licet sit brevis, pro longa accipietur, Cybele ro. nam detractum unum tempus sequentis syzygiae ex initiali syllaba huic impertietur, ne fiat prima syzygia pentachronos, sequens heptachronos. igitur secundae coniugationis prima syllaba, quae debet esse brevis, mutatur ea condicione, ut vim suae proceritatis quartae syllabae brevi, quae est ultima primae coniugationis, impertiat; et ipsa quidem brevis remanet facta unius temporis, superiorem autem a se syllabam, quae fuerat brevis, commercio suae proceritatis extendit. atque ita fit ionicon anaclomenon, ut est ||

---

4 et hos invicem — currentes *B Val.* et hoc inuicem — currens ϛ *A* 6 ita ut *om. A B* ϛ 7 quae uelut *A* qui uelut *B* quae si uelut ϛ ad rythmon *A* ad rhythmum ϛ *B* aptior ac pulchrior ϛ *B* aptior apulchrior *A* 8 nam] nōn *B* alterna *A B* ϛ 11 a *om. A B* ϛ 13 catalecticum — vocatur, *quae disputationi de anaclasi non recte interposita sunt, ex margine illata esse videntur. pro amphibrachy autem, qui in catalexi ionicorum locum non habet, aut* tribrachys *aut* amphimacrus *scribendum est* 18 priorum ϛ priorem *A B* 26 colon] colo *A B* ϛ 34 quae fuerat ϛ quae fuerit *A B* 35 atque ita fit ionicum *B* at ita fit ionicon *A* ac ita fit ionicum ϛ

Paphias amor columbas.

nam mor, secundae coniugationis initialis syllaba, quae brevis natura, utpote in ionico a minore, esse deberet, derivato in se superioris syllabae tempore ἀνακλάσει inter syzygias facta trochaicam basin | ionico subdidit, quae basis *inter* utrasque syzygias, id est primam et secundam, sub hac lege versabitur. at Iuba noster, qui inter metricos auctoritatem primae eruditionis obtinuit, insistens Heliodori vestigiis, qui inter Graecos huiusce artis antistes aut primus aut solus est, negat hoc vitium, ut quidam adserunt, rhythmicum fore, sed mage metrica ratione contingere, quod per ἐπιπλοκάς, id est metrorum inter se amplexiones, ut supra docuimus, plerumque evenit. nam τετραδικὴ ἐπιπλοκή et δυαδική, id est quadrua et binaria amplexio, huic versui, qui ionicus anaclomenos vocatur, diversitatem varietatemque fecerunt. etenim antispastica et choriambica et utraque ionica metra de quadrua amplexione subsistunt; iambica vero et trochaica, sicut supra docuimus, de binaria. evenit autem ut choriambica et antispastica iambicis coniugationibus, ionica vero trochaicis, quae sunt diversarum amplexionum, misceantur. unde accidit ut confusione eorum metrorum, quae ex diversis amplexionibus informantur, huius modi inter syzygias passio sive communio, quae anaclasis a musicis dicitur, merito eveniat et varietas versui de amplexionum differentia fiat. nam si puro choriambico primam decutias syllabam, fit omne quod residuum est ionicum a minori. et rursum si ionicum a minori syllaba una mutiletur, quod remanet antispasticum deprehendas. item ablata antispastico prima syllaba ionicum a maiori || perficiet. verum hoc tunc accidit, cum purus est choriambicus versus. at enim contra cum interpositae iambicae coniugationes reperiuntur, lex illa quadruae amplexionis infringitur, diversique generis admixta amplexione nascitur ista varietas, ut praecedens colum, cum esse sena tempora in singulis coniugationibus oporteat, pentasemum fiat, sequens vero heptasemo subsistat. recipit autem molossum et anapaestum, sed raro iuncto pariambo et dactylum. feritur autem per dipodian.

Est itaque dimetrum acatalectum tale,

viret alte cumulato; |

trimetrum vero huius modi,

procerum quis Cererem non colat agris;

tetrametrum quoque huius modi,

---

1 Paphias *Atil. Fortun. 2695*

---

5 quae basis utrasque *A B* quae basis secundum utrasque ς. *rectius diceretur* quae syllaba inter utrasque primam et secundam ς primum et secundum *A B* 10 supra] *p. 63, 11* 14 de quadra *A B* 15 docuimus duariae uenit *A B* docuimus duaria evenit ς ut choriambica *Camerarius* et choriambica *A B* ς 16 ionicis uero trochaicae *A B* ς 21 choriambo *A B* ς 22 si ionico minori *A B* si ionico a minori ς 25 choriambus *B* 27 diuersisque *B* 33 comulato *A B* coma lato ς

modo quae prona per Haemi fugit et pascua tondet.

tetrametrum autem catalecticum copiosum est apud Phrynichum, auctorem comoediae veteris, quod est tale,

vocat Aetnae super altum caput acris choreas.

trimetrum sane hypercatalectum non reperias purum, quando in fine antispastus occurrit, unde [ob hoc] eius vitatur asperitas.

Itaque hoc metrum et ex puris ionicis, ut ostendimus, constat et admixtis quibusdam pedibus coniugatur. hoc Graeci *ἐπίμικτον*, nos mixtum dicimus, quo frequentius veteres quam iuniores usi noscuntur, cuius pauca exempla subiciam. trimetrum autem acatalectum inconditae compositionis tale est,

Salamina agit aequoris procellis.

item qui a ditrochaeo incipit pede,

puberes meos Sicaniae colonos. ||

item quod primam coniugationem integram habeat, sequentem autem temporum septem, tale est,

sacer Edono Gradivo.

item quod inter initia facta collectione brevium pro ionico molossum accipit erit tale, *

Ararin sic super altum.

plurimi autem tam tragici quam comici, sed et lyrici poetae, huius modi compositionum diversitate libere abusi sunt. inter haec si tetrametri versus catalectici, qui in huius modi metro primi habendi sunt, longas in breves solverint, metrum efficient galliambicum, dictum quasi *Γάλλων ἴαμβοι*, id est maledicta, quibus non numquam conviciantur. idem et metroiacon seu, ut quidam, bacchiacon anaclomenon. cuius exemplum

t r e m u l o s q u o d e s s e G a l l i s h a b i l e s p u t a n t m o d o s,

quod ex duobus colis, id est dimetro acatalecto subiuncto dimetro catalectico, conexum habetur, ut est |

---

24 galliambicum *p. 2602 Hephaest. 39, 3 schol. Hephaest. 194. 20 ed. Westph.*

---

1 quae] qui *B* 2 phrynicum *A B* 4 Aetnae ς aetna *A B* 10 inditae *corr.* inconditae *A* 12 *fortasse* Salamina adegit. *quamquam* Salamina agit *ita defendi possit, ut Victorinum anapaestum cum dimetro anaclomeno composuisse eamque* inconditam compositionem *dixisse putemus. ordo autem exemplorum vel grammatici vel librariorum vitio perturbatus est. nam ab eo quem Victorinus exscripsit ita disposita fuisse videntur, ut a dimetro, cuius exempla ipsa quoque mutilata infra scripta sunt, ad tetrametrum enumeratio deduceretur* 13 incipit cede (Caede ς) puberes *A B* ς. *trimetrum trochaicum, quem restitui, ad ionicum metrum ita revocavisse videtur grammaticus, ut in initio versus ditrochaeum pro paeone tertio positum esse vellet, sicut postea* 17 *in dimetro pro altero ionico positus est epitritus secundus* 15 quod] quam *B* temporum septem (UII *A* quatuor ς) tale est sacerdonio gradiuo *A B* ς 18 quod] quę *B* 19 *lacuna, qua exemplum dimetri a molosso incipientis, velut* Attis sic super altum, *excidit, indicavi.* Ararin sic super altum *pro exemplo dimetri puri posuit Atil. Fortun. p. 2695* 23 catalecti *A B* 24 quasi *Val.* ς q̄s (s *in litura) A* quibus *B* gallon iamboc *A* 27 tremulos] *Terent. Maur. 2891* 28 quod ex *A* qui ex ς *B* subiuncto dimetro catalectico *in marg. add. A* 29 conexus *A B* ς

segetes meum laborem, segetes meus labor. ||

subsistit ex pariambis adnexis trochaeis, sicut dictum est, alterna vice, cum longis breves aut brevibus longae subiciuntur. memineris tamen et tribrachyn loco trochaei hoc metrum, si necessitas postularit, admittere neque adcrescentis syllabae numerum, cum in temporibus omnis ratio custodiatur, officere, ut hoc galliambicum, quod solutione complurium syllabarum compositum est, ut

volat agiliter sunt *.

DE PAEONICO METRO

Paeonicum metrum sive cretium, ut quidam ferunt adserentes paeonas originem ex cretico seu amphimacro traxisse longis eius prima et suprema in breves solutis, quibus paeon primus et quartus creari noscuntur, quod etiam ex bacchio et palimbacchio adaeque fit, unde et bacchiacum a quibusdam hoc metrum dicitur, quidam ultimo loco posuerunt proceleumatico repudiato. quod tamen magis rhythmo, id est numero, quam metro, congruere varietas ipsa compositionis ostendit. nam recipit [non numquam in breves solutos] amphimacros, quorum etiam clausula, qua fit carmen eius catalecticum [terminatur], adeo huic familiaris est, ut plerique hoc metrum rhythmum creticum dixerint. quod cum eius modi sit, tamen usus eius apud lyricos, sed et tragicos et comicos, frequens est, et praecipue de bacchii et cretici solutionibus.

Bacchiacum igitur dirhythmum sive dimetrum acatalectum, quod in || quartum paeonicum plerumque solutione longae transit, huius modi est,

amicos vocantis;

trirhythmum quoque acatalectum ita,

ut Echo sub antris canebat.

tetrarhythmum etiam acatalectum tale est,

volabat superbus per auras Cupido;

pentametrum vero acatalectum huius modi,

io quis deorum per altos Lycaei gradus me.

Observabis itaque singulorum differentias taliter: aut enim ex paeonibus sunt | temporum quinque aut ex bacchiis adaeque temporum totidem aut etiam ex creticis, quos amphimacros diximus, qui et ipsi quinque temporum proceritate nituntur. quod ideo diximus, ne in partiendo errorem

---

1 segetes] *Terent. Maur. 2888* segetes meum laborem segetes meum labo, *quod Victorino restituere voluit Camerarius* 2 adnixis *A B* admixtis ς 5 accrescentis ς *B* adcrescentes *A* 8 volat] *simile exemplum est in paeonicis p. 97. lacunam, qua posterior versus pars periit, indicavit* ς 12 in breues solutis ς *B* in breue solutis *A* quod] qui *B* 16 non nunquam in breves solutos terminatur, *quae ad eum versus exitum, qui in metro bassarico indicatus est infra p. 98, pertinent, ex margine illata esse videntur* 17 qua, cum fit carmen eius catalecticum, terminatur *Camerarius* 19 plerique] *cf. Mall. Theod. p. 527. 535 ed. Gaisf.* 20 sed et g tragicos *B* 21 de bacchaeis (de baccheis *B* de bacchiacis ς) et creticis solutionibus *A B* ς 26 ut echo sub antris canebat ς ut (aut *A*) echos sub antris (anteris *A*) canebas *A B* 30 io] o *A* 31 differentias et aliter *A B* differentias et taliter ς

incurramus. ubi enim non pedum, sed numerorum ratio subsistit, non pedes pedibus pares restituuntur, sed tempora temporibus adaequantur. quidam trisyllabis et tetrasyllabis admixtis pedibus hoc genus versuum et composuerunt et indifferenter ista compositione usi sunt. nam aut creticis aut eorum solutionibus, id est paeonibus aut primo aut quarto, indifferenter mixtis carmen ediderunt, sed et bacchiacis et creticis coniugationibus adaeque usi sunt, ut est hoc,

acuta falce si virentis esculos.

recipit autem etiam trochaeum et pariambum conexos, sed et cum pariambo iambum in syzygia, qua efficitur paeon quartus, ultima scilicet iambi longa, tribus brevibus antepositis, quem tam ex bacchio quam ex cretico solutione longarum, id est prima longa cretici et secunda bacchii ab ultima, effici cunctis in ‖ promptu est. unde datur intellegi eundem pedem per solutionem cretici et bacchii communem esse utriusque. cui par similisque etiam is rhythmus, qui ex quinque continuis brevibus syllabis constat: est enim totidem temporum, quot et paeon pes et bacchius et amphimacrus, tamquam

vorat agile fera propera, modo retulit era cibos.

et rursus exempla repetamus. erit dimetrum paeonicum catalecticum huius modi,

nunc agite caelites:

trimetrum autem,

nunc agite nunc tripudiis mihi,

quod phrynichion vocatur: tetrametrum,

nunc agite tota veniat manus ad hoc sacrum:

pentametrum vero,

tolle, refer aeolica musigena canticula Tityro.

haec, si novissimos creticos vel dactylos subtrahas (nam et dactylo propter novissimae indifferentiam metrum clauditur), acatalecta erunt et secundum appellationem suam syzygiarum numero concludentur. hexametrum autem Aristophanes | composuit tale, ut sint paeones primi tres et insequantur totidem cretici, tamquam

ver agere purpurea te Venus amoribus ipsa pollens iubet.

sed et [hic] tetrameter paeonicus catalecticus, is dumtaxat qui maxime in usu est, ex longa et tribus brevibus ab Aristophane compositus est, totus,

---

23 nunc agite *p. 2593* 34 sed et tetrameter — 98, 5 musice *p. 124, 13 Atil. Fortun. 2679*

---

8 uirentis *A* uirentes ς *B* 9 sed et cum iambo pariambum *A B* ς 10 qua] quae *B* 15 similisque etiam his rythmis *A B* similisque hic rhythmus ς 18 uolat agile per aprifera modo retulit ebria cibos ς fera propera] feraprofera *A B* 21 caelitus (e *supra*) *A* 25 nunc agite tota *Hensius* nunc agitata *A B* ς 27 tityro *B* itityro *A* nunc tityro ς 29 acatalectica *A B* 31 iale *A* 33 amoribus diua pollens ς: *fortasse* amoribusque ipsa pollens

ut vides, ex paeone primo, ultimo amphimacro, syllabis quidem minore, temporum tamen totidem. unde et catalecticus videtur, veluti

sic Tiberis implacidus in maria labitur, ||

item

egregia percoluit ingenia mu*sice.*

recipit etiam cum pariambo tribra*chyn conexum*, *id est* solutum in breves amphimacrum, tamquam 'modo retulit', 'Philopolemus'. quod autem post tres bacchios postremo paeone concluditur, metrum bassaricum appellatur, ut est

ab euro sonorum quis Aetnae per maria.

id vero, quod tribus praecedentibus creticis diiambo clauditur, fiet rhythmus concurrens ex duobus amphimacris et trochaico dimetro catalectico, quod euripidion nominatur, tamquam

aureo sub toro tollit aemulas faces.

nam ferme tragicis carminibus bacchiaca compositio familiaris est.

DE METRO PROCELEVMATICO

Ambigitur super auctoritate proceleumatici, quod constat ex duobus pyrrichiis, id est quattuor brevibus, an inter prototypa metra hoc quoque recipiendum habendumque sit, quia nec molossicum, quod constat e tribus longis, propter nimiam similitudinem induci aut videri metrum potuit. quidam tamen decimam | huic speciem post novem prototypa impertiendam esse, e quibus est et Philoxenus, ex eo putaverunt, quod laconicum longis constantem quindecim || huic propter contrarium respondere posse conspicerent (qui tamen non ex omnibus molossis conectitur; nam spondeos invicem miscet), ut est

ite, o Spartae primores, fauste nunc † parcas ducentes.

satius tamen est adnecti eum copularique comico anapaestico, cuius cognationem inter se coniunctis suis duabus ultimis brevibus demonstrat. nam

3 sic Tiberis *p. 53, 9. 129, 13* 22 laconicum *p. 112, 10*

1 vides] diues *B* minor *A B* ς 2 tamen ratione totidem *A* catalectus *A B* ς 3 implacidus] iam placidus *A B* ς 5 ingenia mus........... it ēt..... pariambo tribra....... dē solutum *lacunis sine litura relictis A* ingenia musarum item etiam pariambo tribra dem solutum *lacuna post* tribra *relicta B* ingenia Mus* fit etiam Pariambo Tribra * dem solutum ς 7 rettulit *A B* ς 8 bassaricum *Camerarius* bassiricum *A B* ς 11 diambo *A B* 12 catalecto *A B* 13 euripidion ς suripidion *A B* 17 quod *B* qui *A* ς 19 habendumque sit: quidam novem prototypis adsociandum negant propterea, quod numquam ex pyrrhichio, qui duplex in proceleusmatico habetur, formata aliqua in metris species proferatur, quando uniformitas omnium brevium metrum facere non sufficit, nec molossicum, quod constat ex tribus longis, — 99, 3 tuba terribilem sonitum crepuit*. huius versus longissimus erit *Bergkius in commentatione academica beneficii Wolframsdorfiani lege edita Hal. a. 1861 p. 3* 19 quia] quidam *B* 21 post nouem ς quod nouem *A* qui nouem *B*. *an* quod novem sunt prototypa? 23 huic prope contrarium ς 24 qui] quod *B* molosicis *A* molossicis ς *B* 26 ite o Spartae *Gaisfordius* ita eos parte *A B* iteo parcae ς faustae ς *A B:* nunc fauste turmas ducentes *Ritschelius opusc. philol. I p. 273* 28 in se *A B* ς

ex dimetro anapaestico tetrameter proceleumaticus figurabitur versus longa eius in *duas* breves soluta et syzygia in simplices pedes divisa, ut est

tuba terribilem sonitum crepuit; *

praeterea quod numquam e pyrrichio, qui duplex in proceleumatico habetur, formata aliqua in metris species proferatur. huius versus longissimus erit tetrameter catalecticus vel, siqui illum adhuc extendere adfectet, pentameter. recipit autem prima et secunda et tertia sede proceleumaticum, quarta tribrachyn aut anapaestum, quibus et clauditur, scilicet detracta proceleumatico syllaba ultima aut duabus brevibus ultimis in unam longam redactis propter anapaestum, uti metrum sit, non numerus. scanditur autem per dipodian. exemplum erit tetrametri catalectici [id]

nemus ave reticuit, ager homine sonat,

item

perit abit avipedis animula leporis:

trimetri autem

id agite peragite iuvenes: ||

dimetri

id agite iuvenes.

hoc metro veteres satyricos choros modulabantur, quod Graeci εἰσόδιον ab ingressu chori satyrici appellabant, metrumque ipsum εἰσόδιον dixerunt.| ||

---

12 nemus *p. 53, 11. 78, 7* 14 perit *p. 2595 Terent. Maur. 1464* 16 id agite *p. 101, 21*

---

1 tetrameter] trimeter *A B* ς 2 duas *om. A B* ς 3 tuba] *cf. Verg. Aen. VIIII 503* at tuba terribilem sonitum procul aere canoro increpuit. *excidit autem vel ante vel post hunc versum alius ex tribus proceleusmaticis et uno anapaesto*, crepitu vel crepuit, *compositus: cf. Hephaest. p. 28, 24 ed. Westph. p. 122, 32. 125, 16* sonitu crepitu *A B* sonuit crepitum ς 4 praeterea *A* ς propterea *B*. praeterea — proferatur *post* 98, 20 videri metrum potuit *transponenda esse coniecit Caesar Grundzüge d. griech. Rhythm. p. 181. pyrrichii tamen hoc loco mentionem factam esse apparet ex Hephaest. p. 29, 6 τινὲς δὲ αὐτὸ κατὰ πόδα διαιροῦντες πυρριχιακὸν καλοῦσι. additur autem altera causa, cur ad anapaesticum metrum proceleusmatici revocandi sint* 6 si quis illum ς *B* 11 per dipodian ς *B* per dipodiā *A* 12 homine ς hominem *A B* sonat] silet *supra p. 53, 11* 14 perit] *Sereno tribuit Martianus Capella V 518 p. 169. e graeco versu ἴθι μόλε ταχύποδος ἐπὶ δέμας ἐλάφου (schol. Hephaest. p. 131, 21 ed. Westph.) exemplum a latino metrico fictum esse coniecit Westphalius Metr. I p. 207* abit auipedis ς *B* abit a$\overset{u}{\text{b}}$ipedis *A* abita ubipedis *Val.* 19 Graeci *Putschius* graece *A B* ς 20 dixerunt DIDASCALICUS PROTOTYPORUM NOUEM EXPLICIT LIBER SECUNDUS. (LIB. II. *B)* INCIPIT LIBER TERTIUS DE CONIUNCTIS INTER SE ET MIXTIS METRIS PRAGMATICIS FELICITER SCRIPTORI ET LECTORI *A B*

LIBER TERTIVS

DE

CONIVNCTIS INTER SE ET MIXTIS METRIS PRAGMATICVS

p. 2547. 48 P. p. 136. 37 G.

Decursis metrorum per novem species fastigiis elementisque principalibus, quae Graeci πρωτότυπα velut primas figuras appellando nominarunt, scilicet artis huiusce prima, ut ita dixerim, semina, dicendum dehinc secundum ipsam disciplinae originem consentaneum reor, quae ex isdem veluti fontibus derivata ad innumerabiles metrorum species nunc per adiectionem, nunc detractionem aut transmutationem vel concinnationem processisse videantur. et quamvis non queant omnia ob immensam sui copiam comprehendi, utpote cum sint innumerabiles figurae compositionum, seu quas prisca aetas dedit, seu quas sequens aemula imitatione excogitando produxit, tamen ex his quae aut frequens usus celebrat aut potior auctoritas recipiendo commendat, prout potero, sollicita investigatione comprehensa depromam: quo subinde ea quae fallunt apud poetas metra praeceptis disciplinae instruendis facilius intellegantur, qua metrorum origine exorta, qua specie figurata aut situ temporum digesta aut copulatione conexa videantur. habet enim metrorum inter se ratio summam in cognoscendo voluptatem, || qua et veterum sub quacumque lege tradita celeriter comprehendere et multa ipsi aemulante studio nova concipere animo atque informare possimus. ita enim metrorum, quae ex origine noscenda e prototypis novem profluunt, inter se varietas multiformis et de praefinito veluti quorundam seminum numero innumerabilis copia est, ut ille loculus Archimedius e quattuordecim crustis eburneis, nunc quadratis, nunc triangulis, nunc ex utraque specie varie figuratis, [et] | velut quibusdam membris artis struendae causa compositus proditur. nam ut in illo praefinito ac deter-

18 habet enim — 101, 4 propagatur *Atil. Fortun. 2684*

7 quae] quia *B* 8 adiectionem ς adfectionem *A B* 10 quamvis] qū *A B* cum ς 11 utpute *B* 12 seu quas prisca aetas dedit *in marg. add. A* 13 quae] quas *A B* ς 19 in cognoscendo ς *Atil. Fort.* ignoscendo *A B* 21 quae] quia *B* noscenda] nascendi *A B* ς 23 seminum numero] seminumero *A B* seminario ς loculus archimedius *B* loculus ē archimedius *A* loculus esse archimedius ς 24 quattuord..m *B*

minato crustarum numero multiplici earundem variatarum specie nunc navis, nunc gladius, nunc arbuscula et siqua alia figurantur, ita metrorum certo ex origine numero intra decem prototypa comprehenso multiplex admodum varietatis copia propagatur. nam ut [ea] exercentis aut ingenium aut voluntatis arbitrium est, ita variae ac multiformes metrorum species proferuntur. figurantur enim generalibus modis duobus, quantitatis et qualitatis, specialibus autem octo. nam quantitas immutabit metrum aut per adiectionem aut per deminutionem; qualitas autem per translationem, permixtionem, transfigurationem, divisionem, unitatem, compositionem. et ex heroo quidem per adiectionem syllabae fiet ita,

Musae mi Pierides Clariusque adsistat Apollo:

'mi' enim syllaba detracta erit hexameter. per deminutionem autem syllabae octavae sive nonae ex trimetro iambico sic,

beatus ille qui procul messibus.

per translationem vero verborum ex heroo sic, ||

instimulata choris qualis socrus excutit ulnas:

fiet tetrametrus trochaicus ita,

in choris stimulata qualis socrus ulnas excutit.

per divisionem autem, si proceleumaticum in anapaesticum metrum dividendo sic percutias,

id agite peragite celeriter.

per unitatem vero, cum pariambus duplex iungitur,

agite iam agite cito modo mea,

et fit proceleumaticus. per transfigurationem quoque, cum herous figuram trimetri accipit, velut |

Albani muris Albam Longam cinxerunt:

hic enim si per dipodias percutiatur, fiet trimetrus. sed et per mixtionem, cum diversae bases miscentur, ut puta choriambica et iambica, veluti

Lydia, dic precor libens, unde velis reverti.

per compositionem autem, si ex heroo dimetro, cui syllaba adiecta in novissimo erit, quod penthemimeres vocatur, quod est tale,

arboribusque comae,

adiecto dimetro iambico fiat metrum tale,

---

21 id agite *p. 99, 16*

---

1 variatarum specie] uariatu ie *A* uariaticie *B* uariata specie ς variatione *Gaisfordius* nunc naues nunc gladios *A B* nunc naues nunc gladii ς 3 intra] infra *A B* ς 7 metrum ς *B* metron *A* 8 *ordo exemplorum subiectorum postulabat ut scriberetur* qualitas autem per translationem verborum, divisionem, unitatem, transfigurationem, mixtionem, compositionem. *sed grammatico potius quam librariis haec neglegentia tribuenda est* 10 quidem] quod *B* 11 Clariusque adsistat Apollo *Hensius* clariusque adsit apollo *A B* et clarius assit Apollo ς 16 quales *A B* ς excutit — 18 socrus *om. A*, *add. a Val.* 17 tetrametrus trochaicus *B a Val.* ς tetrametros trochaicos *A* 18 qualis socrus excutit ulnas *B* qualis ulnas excutit socrus ς 24 fit] sit *A B* ς 26 muris *Gaisfordius* mures *A B* ς 28 bases ς *B* basis *A* 29 Lydia] *cf. Hor. carm. I 8, 1* 30 dimetro] metro *A B* ς 32 arboribusque] *Hor. carm. IIII 7, 2* 33 dimetro] metro *A B* ς

arboribusque comae, ut prisca gens mortalium,

quale est in epodo Horatii,

scribere versiculos amore percussum gravi.

Demonstratis igitur exemplis temptabimus procedente lectione, in quantum potuerimus, omnia huius generis sive simplicia sive inmixta, quae in usum aut Graeci aut Latini receperunt, subinde prodere, si prius ea a quibus initium sumendum est docuerimus [dicemus igitur de metris per συμπάθειαν et ἀντιπάθειαν inter se coniunctis]. ||

Dicemus igitur de mixtis ac mutua conexione sociatis metrorum generibus, quorum bifariam ratio dispergitur. namque alia consentanea et veluti cognata inter se ratione iunguntur, alia ex dissidenti ac contraria, quae Graeci κατὰ συμπάθειαν καὶ ἀντιπάθειαν appellant. erunt ergo per συμπάθειαν, id est per consentaneum adfectum, mixtae inter se iambicae bases choriambicis et antispasticis. nam quotiens copulantur sub quacumque sede, videas veluti ex una eadem*que* specie id compositum metrum stare et quasi uniforme, quod monoides Graeci dicunt, procedere. adaeque et trochaicae bases ionicis pari consensione sociantur, cum epiplocarum, quas amplexiones metrorum diximus, mutua inter se successione variantur. et quamvis non solum trochaeum et solutionem eius tribrachyn, sed et spondeum cum suis solutionibus, id est dactylum et anapaestum, admittant, tamen uniformia metra sentiuntur, cum ex similibus et familiaribus pedibus sit ista coniunctio. similiter dactylicis anapaestica incidunt, ut 'arma virumque cano.' etenim adiectis duabus brevibus, ut supra ostendimus, fiet anapaesticum per συμπάθειαν sic, 'ades arma virumque cano'. qua vicissitudine et ex trochaicis iambica et ex anapaesticis dactylica metra inter se formantur. per ἀντιπάθειαν vero, id est per contrarium adfectum seu passionem, iunguntur ea quorum inter se contrariae species || haud facile copulantur. est enim coniunctionis genus nimis scabrum atque asperum, ut sunt ionica ἀπὸ μείζονος cum iambicis vel dactylica cum trochaicis semper dissentientia inter se atque abhorrentia. unde et ἀσυνάρτητα a Graecis, id est inconexa, appellantur, ut est

beatus ille qui vacans mente vivit integra.

nam compositus apparet versus ex dimetro iambico acatalecto et dimetro trochaico catalectico ex diversis et contrariis amplexionibus: hi enim, etiamsi genere congruunt, specie tamen discrepant.

---

1 ut prisca] *Hor. epod. 2, 2* 2 in epodo ς *B* in epodō *A: Hor. epod. 11, 2* 7 de metris per συμπάθειαν et ἀντιπάθειαν inter se coniunctis, *quae ex margine illata esse videntur, inscriptionis loco posuit* ς 11 dissidentia e contraria *A* dissidentia contraria ς *B* 12 ἀντιπάθειαν appellant ς *B* ΑΝΤΙΠΑΘΕΙΑΝ idē appellant *A* 13 *fortasse* per consentaneum inter se adfectum mixtae iambicae bases 14 basis *A B* 15 eademque] eadem *A B* ς 16 quasi uniforme ς quasi uniformi *A* quibus uniforme *B* 17 basis *A B* 19 quamvis] qū *A* cum ς *B* 21 admittit *A B* admittat ς 22 sit ista *B* ς fit ista *A* 23 arma] *Verg. Aen. 1 1* 24 supra] *p. 63, 30* 27 effectum *B* 33 uagans ς

item ex anapaestico *dimetro* acatalecto et iambico dimetro catalectico, ut est

age nunc comites rabidae Cybeles vocant choros ad aras.

intellegis igitur atque ipso sensu abhorrentium aurium percipis duo metrorum cola dissidentia inter se ita confragose atque aspere coisse in unitatem conexionemque, ut superiora lenem ac liquidam [nequaquam] convenisse videntur. item si quattuor dactylis tres trochaeos, quos vocant ithyphallicum, iungas, erit *ἀσυνάρτητον*, ut est illud,

tunc et amoris amor venit improbus aliger Cupido.

praeterea permixtiones colorum [id est membrorum] in metris quadripertitae *sunt. aut enim metra* ex duobus colis imperfectis conciliantur aut *ex* duobus perfectis aut ex perfecto et imperfecto aut contra, id est ex imperfecto et perfecto, quod *ἀσυνάρτητον* appellavimus metron, quale est ex iambico dimetro acatalecto et ithyphallico compositum ita,

iubar superne fulgida lucet arce caeli.

aut contra ex trochaico dimetro acata|lecto et iambico dimetro catalectico, velut ||

caeruli Menoeta ponti ratisque rectitator.

in eius modi enim versibus membrorum manifesta discretio est. quae autem ex duobus imperfectis colis [id est membris] conciliantur, vix est eorum separationem divisionemque cognoscere, in his praecipue, quae minimae proceritatis conexa iunguntur: exempli gratia si sit iambicum dimetrum catalecticum et sequatur dactylicum dimetrum brachycatalectum ita,

† dicata ex fario,

cum sit traditum colum ita demum iustae proceritatis accipi, si decem et octo temporibus suppleatur. cum autem nec coli mensuram brevitas ista

---

1 item ex anapaestico — 3 ad aras *p. 144, 12. 2593*

---

1 ex anapaesto acatalecto *A B* ς 4 percipis *B Val.* ς percipes (i *superscr.*) *A* 5 comfragose *A* in unitatem connexionum, ut superiora lene ac liquidum nequaquam conuenisse uideantur ς. *fortasse* in unitatem conexionemque, ut superiora in lenem ac liquidam conexionem usquequaque convenisse videantur. 7 quos] quod ς 8 ithiphallicun *A* 10 praeterea permixtio colorum in metris quadripartita est: aut ex duobus colis imperfectis conciliatur aut ex duobus perfectis aut ex perfecto et imperfecto aut contra quod *ἀσυνάρτητον* appellavimus metrum *Bergkius in commentatione academica beneficii Marpergeriani lege edita Hal. a. 1863 p. 6* praeterea per mixtiones colorum (i. e. membrorum) in metris quadripartita est ratio. metra enim aut ex duobus colis imperfectis conciliantur aut duobus perfectis, aut ex perfecto et imperfecto, aut contra i. e. ex imperfecto et perfecto *Westphalius Metr. v. II p. 184 ed. sec., qui ea quae deinde sequuntur alieno loco a grammatico addita esse censuit* quadripartitae ..., ex duobus *A* ς *lacuna duodeviginti fere litterarum ante* ex *in A relicta* quadripertita est aut ex duobus *B* 12 aut duobus *A B* ς 13 metron *A* metrum ς *B* 14 acatalecto] catalectico *A B* ς 15 iubar] *schol. Arist. eq. 756 ὧν οἱ μὲν τρεῖς ἀσυνάρτητοι ἐξ ἰαμβικοῦ διμέτρου ἀκαταλήκτου τοῦ καλουμένου ἀνακρεοντείου καὶ τροχαικοῦ ἰθυφαλλικοῦ τοῦ καλουμένου ἀρχιλοχίου. καλεῖται δὲ ταῦτα ἀσυνάρτητα εὐριπίδεια. εἰσὶ γὰρ ὅμοια τῷ Εὐριπίδου Ἑῷος ἡνίχ' ἱππότης ἐξέλαμψεν ἀστήρ. cf. Hephaest. p. 54, 2 ed. Westph.* 18 menoeta *B a Val.* monoeta *A* monarcha ς 19 quae] qui *B* 21 quae] qui *B* 22 *fortasse* iambicum monometrum catalecticum — ita, dicata nectareo 23 catalecticum *A* catalectum ς *B* 24 dicata est uario ς

conficiat, quantum a perfecti versus mensura dicordet, [et] utique manifestum est, cum colum portio versus esse tradatur. sunt item quae primam trochaicam, secundam choriambicam, tertiam trochaicam, sed et quartam syllaba breviorem coniugationem habeant, quorum exempla plerumque apud comicos *in* Diphili et Menandri comoediis reperiuntur.

Verum haec hactenus noscenda sunt, ne quid per imperitiam praeteriisse videamur: alioquin et vitanda et respuenda sunt. nam perfecto poetae levia et sonora sectanda sunt; quae autem fragosa et aspera, dicis causa, non ut imitentur, sed ut vitentur, noscenda sunt. quorum, sicut et aliorum complurium, auctor et parens fertur Archilochus singularis artificii in excogitandis ac formandis novis metris, qui primus epodos excitavit alios breviores, alios longiores, || detrahens unum pedem seu colum metro, ut illi subiceret id quod ex ipso detractum esse videbatur: ut in heroo, a quo primum coepit, tamquam

diffugere nives, redeunt iam gramina campis;

dehinc epodus sui generis,

arboribusque comae:

et illud, cum heroi versus secundo colo ithyphallica epodos per *ἀντιπάθειαν* respondet, ut

Priamique evertere gentem fata iam parabant:

et multa alia, quae in processu operis demonstrabimus. omnia enim ex dactylo | et iambo principalibus orta noscuntur. nam quaecumque protuleris, ex his profluere fontibus et ad haec referri veluti semina examinando reperies. haec enim sola duo metra, quamvis et iambicum heroi sit traductivum, utpote cum trimeter de hexametro manasse noscatur, haec sola possunt prototyporum prototypa dici et omnium metrorum elementa, reliqua autem horum *ἀποτμήματα*: quorum modos, in quantum colligi potuit, studiosi lectoris auribus intimabo.

[DE SVMMA NVMERI QVAE METRORVM MVLTIPLICATIONE REDIGITVR]

Nam cum metrorum principalium, quae catholice excepto rhythmo paeonico recipienda sunt, octo genera censeantur, siquis ea octies multiplicet, [et] octona metra octies multiplicata efficient differentias LXIIII. et ut exemplo id apertius clareat, siquis iambicum iambico coniungat aut trochaico et

---

21 omnia – 27 *ἀποτμήματα p. 2594*

---

1 et *om.* ς 4 syllaba ς syllabam *A B* 5 in *om. A B* ς 7 uideamur sed alioquin *expuncto, ut videtur*, sed *B* nam profecto ς 8 discendi causa ς 9 imitentur *B a Val.* ς imitantur *A* 10 complurium ς compluriorum *A B* 15 diffugere] *Hor. carm. IIII 7, 1* 16 sui generis ς suis generis *A B* 18 colo] loco *B* ithyphallico epodo parant ipathia *A* ithyphallico epodo par ΑΝΤΙΠΑΘΕΙΑ ς *B* 19 respondet ς respondit *A B* 20 Priamique] *Verg. Aen. III 1: cf. p. 121, 15 Terent. Maur. 1844* fata] facta *B* 24 quamvis ς qū. *A* cum *B* 25 manasse ς *B* manassa *A* 27 potuerunt ς 29 DE SVMMA — REDIGITVR *ex margine illata esse videntur* QVAE] qui *B* 31 et *om.* ς 32 exemplo ς *B* exemlo *A* 33 coniungat ς coniugat *A B. an* coniuget?

deinceps ceteris, || id est dactylico anapaestico choriambico antispastico et ionicis duobus, fient harum permixtionum differentiae octo. pari ratione si sit trochaicum ceteris metris, ut supra de iambico diximus, coniugatum, fient aliae differentiae octo. ac deinceps si per omnia pedum genera similiter fiat ista coniugationis multiplicatio, non dubie clarum erit effici differentias LXIIII in omni octo metrorum principalium summa. cuius rei edocendae gratia etiam quaedam sui generis exempla proponam. nam si ex duobus iambicis, quae penthemimere vocantur, versus unus formetur, fiet sapphicum huius modi,

meat per aequor Inoa proles.

item si ex duobus iambicis dimetris catalecticis fiat permixtio, fit metrum quod aeschrionion dicitur, ut est

amore me subegit et igneo furore.

similiter duo dactylica si coniungas penthemimere, fit elegium tale,

lactea sanguineis lilia mixta rosis.

vel si anapaestica hephthemimere copulentur, | fiet metrum quod *παροιμιακόν* appellatur, veluti

sed Iapygii vada ponti taciti prope litoris actas.

item ex duobus trochaicis, quae hephthemimere nuncupamus, fit metrum euripidion, quod est tale,

Phoebe carminum potens, cum sorore sis favens.

sed et multa alia per singula metrorum genera, quae persequi satis prolixum est, sub huius modi conexione miscentur.

Verum haec coniuncta, quae graece *ἀσυνάρτητα* [non composita] nominantur, ita perfecta sunt, ut facile sit unam quamque partem coli determinatione adsequi, cuius sit aut proceritatis aut generis. illa autem quae Graeci *συγκεχυμένα* et *ἀπεμφαίνοντα*, quae nos confusa et immanifesta dicimus, non || tam perspicua et aperta sunt, idcirco quod non tantum ex differentia diversorum metrorum coniugantur, verum ex eo, quod brevia et non perfectae proceritatis in hoc genere versuum cola, quae nos membra dicimus, sociantur. nam ferme a monometro brachycatalecto initium sumunt et non ultra dimetrum hypercatalectum crescunt. unde intellegi datur per singula metra, quae octo sunt numero, totidem incrementa differentiarum reperiri, id est octona in generibus singulis, ita: aut enim monometrum est brachycatalectum aut monometrum catalecticum aut monometrum *acatalectum aut monometrum* hypercatalectum; rursus aut dimetrum est brachycatalectum aut dimetrum catalecticum aut dimetrum acatalectum aut dimetrum hypercatalectum. quorum exempla in

---

8 quae] qui *B* 10 Inoa] ionia *A B* ς 13 subegit *B* ς subigit *A* 18 sed iapygia uada *A B* ς taciti] uicti *A B* ς 19 trochaeis *A B* ς quae] quod *B* 23 prolixum est *A* prolixum ect *B* prolixum esset ς 24 graeca *corr.* -ce *A* 27 ΑΠΕΜΦΑΙΝΟΝΤΑ ς *B* ΑΠΕΜΦΑΙΝΟΤΑ *A* 29 coniugantur ς *B* coniungantur *A* 35 monometrum est brachycatalectum ς monometrum est brachycatalectico *B* monometrum ebrachycatalectico *A* 36 acatalectum aut monometrum *om.* *A B* ς

dactylico, quod est in coniunctis magis cognitum, ostendam. est itaque monometrum dactylicum brachycatalectum *φεῦ*, catalecticum autem addita syllaba brevi *φεῦγε*, acatalectum vero monometrum pes integer dactylus *φεύγετε*, hypercatalectum autem, si pedem dactylum una syllaba brevis excedat, ut est *φεύγετέ με*. item dimetrum brachycatalectum fit, si pedem dactylum una longa excedat syllaba, ut *φεύγετε δή*; catalecticum, | si pedem dactylum una longa et una brevis excedant, ut est *φεύγετε δή με*; acatalectum autem, si duo dactyli copulentur, ut est *φεύγετε φεύγετε*; hypercatalectum vero dimetrum, si praeter duos dactylos una brevis abundaverit, ut est *φεύγετε φεύγετέ με*. quae varietas facit differentias octo, quod etiam in ceteris septem metris accipiendum est, iuxta quod fiunt differentiae octies octonae, quae comprehendunt numerum differentiarum LXIIII. ||

Verum haec si singula sint nullis aliis congregatis, ut et de superioribus diximus, manifesta erunt. at cum inter se similia aut disparia nectuntur, tunc ex ipsa brevitatis conclusione obscuritas nascitur, unde *συγκεχυμένα* et *ἀπεμφαίνοντα* a Graecis, a nobis confusa et immanifesta appellata sunt. fiunt itaque per has coniunctiones de his LXIIII differentiis, ut maiores nostri in hac arte sublimes tradiderunt, species differentiarum quattuor milia XCVI, scilicet multiplicatis inter se colis. proponamus itaque canonem dactylici in exemplum reliquorum septem metrorum, qui est, ut ceteri, aeque octo differentiarum ita: nam aut dactylicum monometrum brachycatalectum dactylico monometro brachycatalecto copulatur aut idem brachycatalectum catalectico aut acatalecto aut hypercatalecto, et rursus idem brachycatalectum dactylicum dimetro brachycatalecto aut dimetro catalectico aut dimetro acatalecto aut dimetro hypercatalecto sociatur, quae sunt commutationes octo canonis unius. igitur eo pacto, quo monometrum brachycatalectum percurrens octo canonas, ut ostendimus, fecit differentias LXIIII, ita et monometrum dactylicum catalecticum et acatalectum et hypercatalectum: cum suum ceterosque canonas tam per monometrum quam per dimetrum singula metra percucurrerunt, procul dubio octies sexagenae quaternae differentiae colliguntur. ex quibus efficitur numerus differentiarum in una quaque metri specie quingentarum XII. si ergo unius canonis haec summa de differentiarum multiplicatione colligitur, ma|nifestum apud omnes erit octo canonum, id est metrorum principalium, || multiplicationibus octies quingentas XII differentias fieri, quae in summam maioris numeri redactae efficient differen-

---

1 quod] qui *B* 6 *δή*] ΔЄ *A B* 7 ΔЄ *corr.* ΔΗ *A* 9 duos] duo *AB* 10 est *om. A*, *add. a Val.* 11 quod] quae *B* iuxta quod fiunt *Val.* iuxta quod fi(u)ent *A* iuxta quod fient ς iuxta q. fiunt *B* 14 nullis eis congregatis *A B* ς 15 erunt] essent *A B* ς 20 XCVI *B Val. a* ς X.. *duabus litteris deletis A* colis prototyporum. itaque canon est dactylici ς 28 quo monometrum ς quod monometrum *A B* 30 acatalectum] acatalecticum *B* 32 octies ς *B* oties *A* 35 apud omnis *A* octo canonum *B* UIII canonum *A* IIII canonum ς

tiarum, quibus ἀσυνάρτητα, id est inconexa, colliguntur, quattuor milia XCVI genera, quae per metrorum clausulas mutua earundem alternatione efficiuntur.

[QVOT EX DACTYLICO HEROO METRORVM GENERA DERIVENTVR]

Considerantibus nobis, quot ex dactylico heroo per singulos prototyporum canonas metrorum species procreentur, manifesta ratione reperio primam eius veluti subolem a pentametro versu coepisse. unde consequenti ratione initium suscepti operis [de versu pentametro] ab eodem ordiemur [quod metrum τεσσαρεσκαιδεκασύλλαβον σαπφικόν et αἰολικόν dicitur]. quod *metrum* invenisse fertur Callinous Ephesius. alii vero Archilochum eius auctorem tradiderunt, quidam Colophonium quendam, super quorum opinione apud grammaticos magna dissensio est. is autem versus a duodecim syllabis in quattuordecim crescit. nam compositus est de hexametro ita, ut de tertio pede partem orationis complente semipes tollatur, itemque ex ultimo pede, quem spondeum esse debere in dubium non venit, adaeque postrema syllaba retrahatur, ut est

Mars pater, haec pateris, quae nos quoque posse negamus.

huius penthemimeres 'Mars pater haec pateris,' dehinc 'quae nos quoque posse negamus.' minor itaque hexametro vel tribus vel duabus syllabis || est, tribus, quotiens tertius in hexametro dactylus invenitur, duabus vero, quotiens spondeus, optimus autem est, quotiens duos novissimos anapaestos habet, qui fiunt ita, si duo ante ultimum hexametri versus pedem dactyli sunt, ut est ille,

Mars pater, haec pateris, quae nos quoque posse negamus.

huic si quarti pedis primam syllabam detrahas et novissimi ultimam, fiet versus | claudentibus eum *duobus* anapaestis talis,

Mars pater haec pateris quae quoque posse negam.

item

barbarico postes auro spoliisque superbi:

pentameter

barbarico postes aur spoliisque super.

sed et ille perspicuus pentameter habebitur versus, qui post duos pedes primos semipede, qui superest ad penthemimeren tomen, verbum finit.

---

5 Considerantibus — 110, 19 arbitrantur *Terent. Maur. 1721—1800*

---

4 Quot ex dactylico heroo metrorum genera deriuantur et de uersu pentametro ς 8 de versu pentametro *hoc loco om.* ς ordiemur *Frankius Callin. p. 26* ordinemur *A B* ordinemus ς 9 quod — dicitur *ab hoc loco alienu esse adnotavit Bergkius in commentatione academica beneficii Wolframsdorfiani lege edita Hal. a. 1861 p. 8.* σαπφικόν *et* αἰολικόν *ex iis quae infra p. 110, 34 de versu aeolico scripta sunt huc inlata esse indicaverat Frankius l. c.* 10 metrum *om. A B* ς 14 tollatur quem spondeum esse debere in dubium non uenit itemque (item *corr.* itemque *A)* ex ultimo pede ad quae (atque *B* adaeque ς) postrema *A B* ς 21 duos] duo *A B* 25 fiat *corr.* fiet *A* 26 duobus *om. A B* ς 29 barbarico] *Verg. Aen. II 504* 31 aur ς *B* auro *A* 33 qui superest ς *B* q̄ *(h. e.* quae) superest *A*

unde pentametri versus erit prima species, quae de hexametri versus tome, quam penthemimeren diximus, geminata conficitur, quae tunc contingit, si hexameter duos dactylos habuerit, ut puta 'primus Erichthonius.' in hac enim clausula heroi hexametri dactylos duos esse et semipedem necesse est, qui repetiti pentametrum elegiacum, qui hexametro subicitur in poematis, efficiunt. in quibus etiam ordo praeposteratus nec metro nec sententiae oberit, veluti

bella per Emathios Musa monente cano,

dehinc

Musa monente cano bella per Emathios.

hi primi pedes usque ad tomen in elegio versu *κινητικοί* vocantur, quod eos transferre in secundam clausulam || et ex eorum geminatione versum implere possumus. ex quo etiam genus propriae versificationis inducitur et appellatur tripenthemimeres. nam prima versus heroi portio ter repetita, veluti

arma virumque cano, Musa mihi causas, urbs antiqua fuit,

metrum sui generis facit. huius incisioni, quae syllaba clauditur, si alteras duas adicias, ut tertium pedem trisyllabon compleas, erit hoc [penthemimeres] trimetrum *δεξιόν*. nihil autem intererit, si pes tertius in isto versu longa syllaba, quae est finalis *ἀδιάφορος*, finiatur et fiat *ἀμφίμακρος*, veluti

arma virumque cano Troiae.

sane quia superius *δεξιὸν μέτρον* diximus, quamquam id et in prototypis ostenderimus, tamen scias inter dextros ac sinistros versus hanc haberi differentiam, ut dextri sint qui in tertia vel quinta sede trisyllabon habuerint pedem, sinistri autem qui disyllabum | in secunda vel quarta regione. verum huius generis, ut supra coeperam dicere, quod ex penthemimere geminato conficitur, species sunt tres: prima, cum praecedit spondeus, sequitur dactylus, item spondeus ultimis anapaestis duobus versum claudentibus; et haec, ut superius, geminata efferri non possunt, ut

postquam res Asiae desine Maenalios.

---

3 duos] duo *A B* primus] *Verg. georg. III 113* 5 qui] quod *B* 6 praeposteratur *A B* ς praeposterus *ed. Sanctandr.* 8 bella] *cf. Lucan. Pharsal. I 1* 14 appellatur trimetrum penthemimeres *A B* ς: *cf. p. 142, 23* idem hoc ex tribus penthemimeribus fit et appellatur ab aliis tripenthemimeres, ab aliis trisyntheton ter] tertio *A B* ς 16 arma] *Verg. Aen. I 1, 8, 12* 17 qua syllaba *A B* ς 18 trisyllabo *A B* ς 20 finiatur ς finietur *A B* et fiat *B a Val.* ς et fiet *A* 22 Troiae] '*reponenda vox disyllabos, iambica, ut* tuae *aut* tibi' *Camerarius* 23 sane quia ς sane qui *A* sane quae *B* 24 ac] et *corr.* ac *A* 25 qui in prima vel tertia vel quinta sede *Bergkius in commentatione academica beneficii Marpergeriani lege edita Hal. a. 1863 p. 7. debebat potius et hic* in secunda vel tertia vel quarta sede *et postea* in secunda vel tertia vel quarta regione *scribi. nam dextros et sinistros versus eosdem dicit grammaticus, quos* in prototypis *p. 74, 8 ἀρκτικά et τελικά cola seu commata dixerat* 27 quod] qui *B* 29 item spondeus *B* ς idem spondeus *A* 30 et haec ς et hac *A B* 31 postquam] *Verg. Aen. III 1. bucol. 8, 61*

huic si novissimam longam detrahas, ut iam non anapaestus, sed iambus vel alius bisyllabus ponatur, metrum asclepiadeum efficiet, quod duodecim syllabis subsistit, ut

postquam res Asiae desine Maenali,

item

quam saevis trepident carbasa flatibus: ||

quod constat ex spondeo, duobus choriambis, ultimo iambo, quod etiam prima adempta syllaba anacreontion dabit sic,

saevis trepidant carbasa flatibus,

seu metrum ionicum claudente dactylo. altera vero species ita, cum tres sunt spondei, anapaesti duo, tamquam

o fortunatus desine Maenalios.

tertia autem, cum primus est dactylus sequentibus duobus spondeis, anapaestis duobus in clausula positis, ut

Crispe Iurgurthinae conditor historiae.

memento sane non numquam in his et quintum tribrachyn reperiri. sed iam dictum est de syllaba finali, unde eam, ut velis, accipe, veluti

Tiphys et Automedon dicor amoris ego.

notandi sane et huius modi versus, qui hexametro et pentametro versui per adiectionem et detractionem 'que' syllabae communes sunt, tamquam

et genitor divum quos terminat Oceanus.

hic enim accepta in ultimo 'que' syllaba hexametrum facit sic,

et genitor divum quos terminat Oceanusque.

at si una syllaba media post duos pedes et semipedem *de*trahatur, erit pentameter ita,

et genitor divum terminat Oceanus.

semipede enim ab hexametro minor, a pentametro maior est, qui a Graecis inter quadratorum versuum genera numeratur.

In scandendo autem pentametro non nulli | dissentiunt. quidam enim eum in duo dividunt cola et percussis || utriusque partis binis pedibus semipedes, qui supersunt, coniungunt et ex his spondeum quintum versui adnectunt, tamquam

nil mihi rescribas attinet ipse veni,

sic

nil mihi rescri attinet ipse venibas.

---

2 metrum asclepiadeum *p. 2594. 2598. 2609* 18 Tiphys *p. 112, 15* 33 nil mihi *p. 111, 23*

---

1 longam *om. A, add. a Val.* anapaestus sed iambus ς anapaestus (-tos *corr.* -tus *A)* et iambus *A B* 7 qui constat *A B* ς quod etiam *A* ς qui etiam *B* 12 o fortunatus ς *B* o fortuna tu *A* 13 primum *B* 15 crispa *corr.* crispe *A* 18 dicar ς 19 qui *B Val.* ς equi *deleta* e *A* 20 que syllabae *Gaisfordius* quēm̄ syllabae *A* quae syllabae *B* quemadmodum syllabae ς 24 at] ac *A B* ς detrahatur ς trahatur *A B* 26 diuum terminat ς diuum quos terminat *A B* 33 attinet *B* ati Ti & *A* attamen ς 35 attinet *A B* attamen ς

hoc eo studio, ne anapaestum pedem, quem hexameter herous excludit, pentametro miscerent. alii vero spondeo tertium locum ut proprium defendunt, qui ex semipede superioris clausulae et prima longa incipientis dactyli ei adnexa gignitur: supererunt residuae breves dactyli duae, his adiuncta longa efficiet anapaestum quarto loco: supersunt tres syllabae, quarum duae breves, utpote supremae dactyli; his copulata finalis tertia pedem anapaestum complebit, nec interest, brevis an longa sit, utpote in ultimo constituta. huius exemplum

ne tu Pieridum deseris Aoniam.

observabis autem ne novissima syllaba prioris coli, quae post duos pedes semipes residet, brevis sit, ne pro spondeo tertius iambus obrepat, qui huius legis rationem subruat; quamvis quidam, quod ex gemina tome videatur versus iste subsistere, non sint deterriti quin brevi syllaba prius colon concluderent adfirmantes nihil interesse, cuius modi in fine sit syllaba, idque ipsum iuris ac legis commata retinere voluerunt, quod in omni metro et in quocumque versu catholice praeceptum est. his subditis, ut dictum est, hexametris elegiacum metrum reddunt dictum ex eo, quod maerori rebusque tristibus modus eorum aptior esse videatur, ‖ ἀπὸ τοῦ ἐλεεῖν. alii vero παρὰ τὸ εὖ λέγειν elegos dictos arbitrantur.

[DE GENERIBVS METRORVM QVAE A PENTAMETRO PROFLVVNT]

Choerilium seu diphilium metrum ex eodem pentametri ortum esse genere res ipsa indicat. est enim e dactylica specie derivatum, suprema tantum versus syllaba, quin sex pedibus profluat, brevius. incipit autem a duobus dactylis, tertia regione spondeo semper manente, et rursus | ex duobus dactylis et syllaba una. huic duo cola, quae penthemimere diximus, adcrescente media syllaba, qua spondeus gignitur, formam dedisse noscuntur, qua detracta ad elegiacum pentametrum versus revertetur, velut

nunc age Pierios versus dea Calliope,

item

incipe Maenalios mecum mea Melpomene.

choerilium autem amphilipes dicitur, quod initio et [in] fine imminutum est, ut

tibi namque decens lucet rosa vertice.

Hoc quoque ex eodem pentametri versus genere profluit, quod aeolicon seu sapphicon metron nominant, a Sappho, vate doctissima, inventum.

---

34 Hoc quoque — 111, 6 foret *Terent. Maur. 2148—2156*

---

4 dactyli et adnexa *B Val.* dactyli et nexa (ad *superscr.*) *A* dactyli annexa ς 7 breuis *B* ς breues *A* 9 ne] nunc ς deseris ς desinas *A B* Aoniam ς *B* aoniem *A* 11 qui] quae *B* 12 quamuis ς qū *A* cum *B* ex geminato ne uideatur *A B* ex geminatione uideatur ς 13 breui *om. A, add. a Val.* 14 aduifirmantes *B* interseesse *A* 15 quod] quae *B* 19 ἐλεεῖν ς ΕΛΕΑΝ *A B* ΠΑΡΑΤΟΕΥΛΗΓΕΙΝ *B* ΠΑΡΑΤΟΕΥΑΝΤΕΙΝ *A* 22 suprema ς sub prima *A B* 31 et fine ς 33 decens *B* ς diceus *A* 34 quod] qui *B*

huius primae in versu duae syllabae indifferenter nunc longae, nunc breves, nunc dispares solent poni, id est quilibet pes e disyllabis quattuor, subiectis per ordinem usque ad finem versus quattuor dactylis, tamquam

Maro me docuit iuga Pieridum sequi, ||

item

cordi laurea virginitas mihi cum foret;

nisi si catalecticus versus emerserit, scilicet [et] ut disyllabo ultimo quam dactylo terminetur. hoc quoque cognatum aeolico generi metrum esse in dubium non venit, quod primo spondeo et dactylis quattuor subsistit, nisi quod huic interdum ultimus creticus est, ut

at plenus venit Alpibus aeria nive,

cui ad implendum hexametrum spondeus deest.

Huic quoque si octavam syllabam a primordio versus auferas, fiet elegion, quod diestigmenon elegion appellatur, quasi unius interiectu syllabae distinctum, ut

alma parens genetrix divum decus Oceano.

cui si syllabam adicias, fiet herous ita, [ut]

alma parens genetrix divum decus Oceano lux.

si autem octavam a medietate auferas, erit elegion, ut

alma parens genetrix, tu decus Oceano.

traditur etiam elegius scazon talis, ut primum colum, id est penthemimeres, integrum habeat, secundum vero contra legem suam non una, sed duabus syllabis terminatum, ut 'nil mihi rescribas' | primum colon, secundum 'attinet ipse veni', scazon 'attinet ut veniatis'. adfectat enim secundo colo ultimum pedem trochaeum inducere. ||

His logaoedicam metri speciem, quae et enoplios et archebulios dicitur, non absurde coniunxerim, adaeque dactylici metri subolem, scilicet cum trochaica basi versus clauditur duobus vel tribus vel quattuor dactylis praeeuntibus, prout carminis mensura aut ratio exegerit. cuius generis est etiam hoc, quod ex duobus dactylis et duobus conectitur trochaeis et appellatur alcaicum decasyllabum, ut est

laurea Nyctelio corona;

item e tribus dactylis et duobus trochaeis, ut

---

4 Maro *p. 73, 14* 16 alma *p. 73, 19* 23 nil mihi *p. 109, 33* 26 archebulios *p. 75, 21. 126, 7*

---

2 e disyllabis *B* ς e disyllabus *A* 6 cordi] *Terent. Maur. 2154* cordi quando fuisse sibi canit Atthida Parvam, florea virginitas sua cum foret 11 adplenius uenit *A B* aurae nis uenit ς 12 spondeo s idē *A* spondeus id est *B* spondeus unus deest ς 14 quod] qui *B* 15 distinctum ς *B* destinctum *A* 16 genitrix diuum decus oceano ς genetrix diuum genetrix oceano *A B* 21 elegius et scazon *B* 22 secundo uero *A B* ς 23 terminante *A B* ς 24 attinet ipsa ueni *A B* attamen ipse ueni ς attinet ut uenias *A B* attamen ut ueniatis ς secundum ab ultimo pede trochaeum *A B* ς 26 locaoediam *A B* logaoediaci ς onoplios et archebulios *A* enopliius et archebulius ς *B* 27 suolem *corr.* subolem *A* 32 nyctelio *A* nycteleo ς *B* 33 ut *om. A, add. a Val.*

quadrupedante ciet pede primus aequor;

rursus e quattuor et duobus trochaeis, ut

Romulidae pedites Arabum populis amici.

quae species et in anapaestico versu reperietur, ita dumtaxat, ut postrema eius clausula bacchio a brevi incipiente terminetur et pro anapaesto non numquam spondeus ponatur. duobus autem spondeis, ut plerumque in heroo hexametro reperimus, si metrum claudatur, spondiazon versus, ut in primo libro dictum est, appellabitur. spondiacus enim, ut trochaicus et iambicus, ex omnibus spondeis subsistit, cui si molossum ultimum adieceris, fiet laconicum metrum e quindecim longis ita,

Hispani duri desciscunt a Romanis victores.

Nec minus e pentametro versu anapaesticus figurabitur, utpote cum ex dactylo spondeo et anapaesto subsistat adiecto in qualibet sede versus sui generis pede sive dipodia, quo fiat tragicus seu comicus, ut

Tiphys et Automedon dicar amore potens.

vides pentametrum elegiacum: adiecto 'mea lux' erit || trimetrus anapaesticus, in quo prima basis ex duobus dactylis, secunda e spondeo et anapaesto, tertia e duobus anapaestis subsistit ita,

Tiphys et Automedon dicar amore potens mea lux. |

[DE ENVNTIATIONE PENTAMETRI ELEGIACI] Hoc quoque notandum in enuntiatione pentametri elegiaci: nam plerumque aurem fallit, ut in illo graeco versu,

ἡμεῖς δ' εἰς Ἕλλης πόντον ἀπεπλέομεν.

nam si coniunctim *Ἑλλήσποντον* enuntiarimus, effugerit aurium sensum, ut nequaquam versus esse credatur. at si per hemistichium pronuntiemus, ipsa subdistinctione genus metri declarabimus ita, *ἡμεῖς δ' εἰς Ἕλλης*, dehinc *πόντον ἀπεπλέομεν.* unde pentametrus duobus pedibus et semipede colon terminare debet, ut qui audierit, antequam percutiat, versum intellegat, velut

labitur hinc Helles, pontus in Oceanum.

item

venerunt inter, Iunia sancta polo.

nam si per se dicas 'inter' et per se 'Iunia' media subdistinctione interposita, recipiet formam elegiaci.

---

10 laconicum metrum *p. 98, 22* 15 Tiphys *p. 109, 18*

---

1 ciet] ei et *A B* uenit ς aequor] eques *A* ς equens *B* 6 spondeis plerumque ut in heroo hexametro reperiemus *A B* ς 7 spondiazon *A* spondaizon ς *B*. *de spondiazonte in primo libro dictum non est, sed in secundo p. 72, 4* 8 spondiacus *A* spondaicus ς *B* 12 utpute *B* 23 ΗΜΕΙC ΔΕΙC *B Val.* ς ΗΜΕΙC.ΕΙC *una littera post* ΗΜΕΙC *deleta A* 24 enuntiaremus *B* 26 ἕλλης dehinc *πόντον* ς *B* ΕΛΛΔΕ dehinc CΠΟΝΤΟΝ *A* 28 antequam *B a Val.* ς ante *A*

Hinc procul dubio intellegi datur prosam numeris subsistere. nam et Aristoteles, homo sublimis ingenii, praecipit numeros esse in oratione oportere, ita tamen ne versus incurrant, qui saepe imprudentibus subrepunt, quod et Cicero in Oratore suo [de evitatione versuum] tangit. ipsa quoque lyrica poemata sublata modulatione vocis non ultra solutam orationem procurrunt. quocirca || putant non nulli duriorem legem oratoribus fore quam poetis. nam ut nihil scribere possumus, quod extra numerum litterarum cadat, sic ne loqui quidem aut verbum ullum emittere, quod non in pedes aliquos et in rhythmos incidat, qui alterna syllabarum sublatione et positione continentur.

[DE RECIPROCIS VERSIBVS] Operae pretium est inter haec et de reciprocis versibus, ut omnifariam artis metricae disciplinis et gratia hoc opusculum instruamus, quantae sint venustatis et quot eorum species investigaverim, dicere. qui retrorsum dum leguntur, longe aliud metrum ex se procreant, ut est hic elegus, |

esse bonus si vis, cole divos, optime Pansa,
omine felici, Pansa, precare deos.

ex his superior herous in sotadium recurrit sic,

Pansa optime, divos cole, si vis bonus esse.

item

ecce tumet vitis tua gemmis, optime Bacche:

sotadium dabit tale,

Bacche optime, gemmis tua vitis tumet ecce.

alter, qui est pentametrus, in iambicum trimetrum redit sic,

deos precare, Pansa, felici omine.

[iambicum] est item aliud genus, quod in eandem mensuram || revertitur, ut utrimque legentibus herous sit neque, ut superiores, genus metri mutet, quales apud Vergilium reperiuntur,

Musa, mihi causas memora quo numine laeso,

item

ipse dedit Moeris, nascuntur plurima ponto.

aeque enim et in reversu lectionis suae heroum custodiunt metrum sic,

laeso numine quo memora causas mihi, Musa,

item

---

11 Operae pretium — 114, 10 de pentametro *Diom. 516, 24 — 517, 10*

---

1 prosam ς prosum *A B* 2 Aristoteles] *rhetor. III 8 διὸ δεῖ ῥυθμὸν ἔχειν τὸν λόγον, μέτρον δὲ μή· ποίημα γὰρ ἔσται. cf. Cic. Orat. 81, 172* 3 uersum *A B* ς 4 quod et *editor Sanctandr.* quia et *A B* ς Cicero in Oratore suo] *56, 189* 6 duriorem *B a Val.* ς deorem *A* 7 quod] quae *B* 8 ne loqui ς nec loqui *A B* 9 quia lterna *A* que alterna *B* quia legitima ς 10 continentur *Gaisfordius* continetur *A B* ς 14 qui] quae *B* 17 homine *corr.* omine *A* 21 uitis tua gemmis *Camerarius* gemmis (gemis *A)* tua uitis *A B* ς bacchae *utroque loco A* 23 gemis *A* 29 Musa] *Verg. Aen. I 8* 31 ipse] *Verg. bucol. 8, 96*

ponto plurima nascuntur, Moeris dedit ipse.

est etiam aliud reciproci genus, quod non per singulos versus redit, sed per totum elegum, tamquam

Icarium Notus ut confidens flamine tranat,
caerula verrentes sic freta Nereides:

si revolvas, elegus erit eodem modo,

Nereides freta sic verrentes caerula, tranat
flamine confidens ut Notus Icarium.

ita medium verbum 'tranat' alteri detractum et alteri additum variata vice pentametrum facit de hexametro et hexametrum de pentametro.

[DE TETRAMETRO VERSV] Sed ut ad propositum versus hexametri ordinem redeam, decurso pentametro heroo consequens est tetrametrum eius inducere, quem Archilochus divulsum ab || hexametro heroo ad epodum convertens satis acceptam auribus rem commentus est. idem etiam iungendo inter se diversa nova metra composuit, quae Graeci *σύνϑετα* et *ἀσύνϑετα* appellant: *ἀσύνϑετα* quidem, quae eiusdem sunt | generis, *σύνϑετα* vero, quae ex diverso copulantur. ergo tetrameter sive versus sive hexametri heroi tome tertia — nam post duas incisiones eius proprias, id est penthemimeren et hephthemimeren, tertia est ea quam *βουκολικήν* appellant, quae quarto pede semper sensum claudente distinguitur ideoque a Graecis sic appellatur, quod bucolici carminis haec lex sit, ut versus eius ea observatione formetur, ut ante duos ultimos quarto pede terminet aut partem orationis aut sensum, quam legem per omne opus sui carminis Theocritus Syracusanus exceptis tribus aut quattuor ferme versibus, e quibus sunt

ἀμφῶες νεοτευχὲς ἔτι γλυφάνοιο ποτόσδον

et

τοῖς δὲ μέτα γριπεύς τε γέρων πέτρα τε τέτυκται,

custodit: at noster Maro haud ita, quod utrum scrupulosum an supervacuum duxerit, ipse norit. quod || Graeci sanxerunt, ne pars orationis aut sermo integer ullo verbi discidio interveniente seiungeretur, tamquam 'forte sub arguta consederat' tetrametrus; sequitur 'ilice Daph-

17 ergo tetrameter — 116, 18 clausulas haberi *Terent. Maur. 2114—2180*

1 ponto *superscriptum est in A* 4 Icarium] *Petronii epigramma esse coniecit Bergkius in commentatione academica beneficii Wolframsdorfiani lege edita Hal. a. 1861 p. 7 coll. de dub. nomin. p. 578, 23* fretum generis neutri et pluraliter freta, ut Petronius 'freta Nereidum' 6 reuolu.s *corr.* reuoluas *A* 14 rem *superscriptum est in A* 16 appellant ΑCΥΝΘΕΤΑ &a quidem *A* 20 quae quarto — 22 formetur *bis scripta, posteriore loco deleta sunt in A* 26 ΑΜΦΩΑ ΝΕΟΤΕΥΧΕC ΤΙΓΛΥΦΑΝΒΙΟ ΤΙΟΤΟCΔΩ (N superscr.) ΕΤ ΤΟΙC ΔΕΜΕΓΑ ΤΡΙΠΟΥC ΤΕ ΓΕΡΟΝΤΕ.CΚΑΤΘΥΕΤΥΚΤΕ *A: Theocr. 1, 28 et 39* ΑΜΦΩΑ *B* ΠΟΤΟCΔΩΝ *B* 28 ΤΡΙΠΟΥC ΤΕ ΓΕΡΟΝΤΕCΚΑ ΤΥΕΤΥΚΤΕ *B* 29 qui utrum *B* 32 forte] *Verg. bucol. 7, 1* tetrametr̓ *A* tetrametrum *B*

nis': hoc comma dimetrum epicum nuncuparunt. item 'o crudelis Alexi nihil mea', dehinc 'carmina curas'. unde intellegi datur bucolicum carmen seu metrum ex tetrametri *et dimetri* versus copulatione subsistere. — igitur hi tetrametri heroo hexametro subnexi scitam admodum epodum carminibus dabunt, ut apud Horatium

nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro,

dehinc

certus enim promisit Apollo,

quae dactylo pede clausa alcmanicum, spondeo autem archilochium metrum efficiet. huic si duos pedes heroi hexametri praeposueris, velut 'in medio mihi', erit ex tetrametro hexameter talis,

in medio mihi certus enim promisit Apollo.

hi tetrametri tragicis choris a plerisque miscentur et continuati non numquam choros explicant, ut apud Pomponium reperimus |

pendeat ex umeris dulcis chelys
et numeros edat varios, quibus
adsonet omne virens late nemus.

his quoque si ad extimum adicias binos pedes, integrum hexametrum de mutilo efficies hoc modo,

pendeat ex umeris dulcis chelys apta choreis
et numeros edat varios, quibus ecce propinquum
adsonet omne virens late nemus arvaque iuxta. ||

e quis duobus pedibus prior dactylus semper est, sequens spondeus. rursum tetrametro heroo, in quo quattuor tantum dactyli, si subicias tres iambos eo more, quo tres trochaei [phalaecio] copulantur, metrum sotericum efficies ita,

---

9 quae dactylo — 10 efficiet *p. 73, 13*

---

1 o crudelis] *Verg. bucol. 2, 6* 3 ex tetrametron *corr.* ex tetrametri *A* et dimetri *om. A B* ς versus — 4 hexametro *in marg. add. A* 5 carminis *corr.* carminibus *A* 6 nil desperandum (desperan *A* desperandum *a Val.*) duce Teucro et auspice Teucri *A B: Hor. carm. I 7, 27* 9 qui dactylo *B* 14 choros ς chorus *A B* 16 edat ς *B* edit *A* 17 atsonet *A* 22 iuxta. ex his igitur colis seu dimetris equis (aequis ς) duobus pedibus *A B* ς. *perturbatum verborum ordinem ita restitui voluit Bergkius in commentatione academica beneficii Wolframsdorfiani lege edita Hal. a. 1861 p. 6,* Ex his igitur colis seu dimetris, e quis duobus pedibus prior dactylus semper est, sequens spondeus, quod metrum vocatur *δίμοιρον ἐπικὸν* eo, quod duos pedes heroos tantum recipiat dactylum spondeum, Sappho dicitur — 116, 18 eiusdem asmatis similes clausulas haberi *(vel potius* eiusdem asmatis extima cola similes clausulas habere) deinceps. rusum tetrametro heroo 115, 23 — 116, 2 furore congruo. rusum huic tetrametro Archilochus *sqq. praestat tamen ordo qui est in libris: nam primum de duobus colis versus bucolici dicitur, deinde de tetrametro catalectico. sed v.* ex his igitur colis seu dimetris, *quae male hoc loco interposita erant (nam ea quae sequuntur* e quis duobus pedibus *ad* 18 binos *pedes pertinent), transposui post* 116, 4 spondeum 23 rursum ς susum *A B* 25 phalecio *A* phaleutio *B* phallico *Gaisfordius.* phalaecion *ex iis quae infra 117, 12 de versu archilochio disputata sunt adscriptum esse videtur; aut scribendum* tres trochaei, quod est metrum phalaecium · metrum soteriacum *Leutschius Philol. XXI p. 283 nomine metri vel a dis qui dicuntur σωτῆρες vel a genere carminum quae inscribuntur σωτήρια (Lobeck. Aglaoph. p. 383) ducto*

at tuba terribilem sonitum procul,

dehinc *tres* iambi, 'furore congruo'. rursum * dius, quod metrum vocatur *δίμοιρον ἐπικόν*, eo quod duos pedes heroos tantum recipiat, dactylum *et* spondeum. ex his igitur colis seu dimetris Sappho dicitur carmen composuisse continuum pentasyllabum. huius exemplum,

primus ab oris
Troius heros
perdita flammis
Pergama linquens
exul in altum
vela resolvit.

qui dimetri etiam inter epodos recipiuntur, ut apud Horatium in secunda ode, cuius initium est

iam satis terris nivis atque dirae,

ultima coli clausula

terruit urbem.

vides subiectum dimetrum metro sapphico hendecasyllabo et per ordinem eiusdem asmatis similes clausulas haberi.

Dehinc huic tetrametro Archilochus similem e contrario speciem commentus est. nam detractis || hexametro non ut *in* superiore ultimis, sed primis duobus pedibus, tetrametrum huius modi induxit, velut

Damoetas et Lyctius Aegon

dempto 'cantabunt mihi', | quod est *δίμοιρον ἐπικόν*; item

et longo post tempore venit

sublato 'respexit tamen'. *ex hoc igitur tetrametro* aliam epodi speciem informavit. e quo genere apud Horatium tales epodi inducuntur, ut in illo,

laudabunt alii claram Rhodon aut Mitylenen,

cui hexametro hanc epodon subdidit,

---

2 quod metrum — 18 clausulas haberi *p. 120, 5. 2610* 19 Dehinc — 117, 5 Tempe *Terent. Maur. 2093—2113* 21 tetrametrum *p. 141, 26* 25 ex hoc igitur tetrametro *p. 2614. 2619*

---

1 at tuba] *Verg. Aen. VIIII 503* 2 dehinc *B a Val.* ς deinc *A* tres *om. A B* ς susum dius *A B* rursum eius ς. *lacuna quam indicavi ita fere suppleri potest*, rursum duos pedes si solos ponas (*vel* rursum dimetrum catalecticum si per se ponas), fit versus adonidius. *nam hoc nomine usus est Victorinus p. 73, 8* uocatur *δίμοιρον ἐπικόν* ς uocat' (uocat *B Val.*) ΔΙΜΟΙΡCΠΕΖΟΝ *A B Val.* *δίμοιρον ἐπικόν*, *quo nomine praeter Victorinum nemo usus est pro eo quod aut δίμετρον ἐπικόν (p. 115, 1) aut τρίμοιρον ἐπικόν (p. 2610) dicendum erat, errori grammatici tribuendum est: cf. p. 120, 8. 2610. 2620. 2621* 3 dactylum spondeum sappho *A B* ς: *cf. supra 115, 22* 5 continuum pentasyllabum *Gaisfordius* continuum persyllabarum *adscripto in marg.* pentasyllabum *B* continuum per syllabarum *A Val.* continuum numerum per syllabarum ς 6 primus] *Verg. Aen. I 1* 10 exul] *Verg. Aen. III 11* 12 etiam] et *B* 15 ultimi coli clausula *Bergkius l. c.* 16 terruit turbem *corr.* terruit urbem *A* 18 similes ς *B* similis *A* 20 in *om. A B* ς 21 tetrametrum *B* tetrametr' (*h. e.* tetrametrus) *A* tetrametros ς 22 Tamoetas *A: Verg. bucol. 5, 72* 24 et longo] *Verg. bucol. 1, 29* 25 ex hoc igitur tetrametro *om. A B* ς 27 laudabunt] *Hor. carm. I 7, 1* 28 cui exametro hanc epodum (epodā *Val.*) subdidit bimarisue corinthi ut diximus e

aut Epheson bimarisve Corinthi,

ut diximus, e tetrametro compositam: dehinc

moenia vel Baccho Thebas vel Apolline Delphos,

post

insignis aut Thessala Tempe.

itaque si primos duos epodo pedes adicias, fiet hexameter talis, ut in eodem

laudabunt alii claram Rhodon aut Mitylenen,
si proficisceris, aut Epheson bimarisve Corinthi
moenia vel Baccho Thebas vel Apolline Delphos
aspicies magis insignis aut Thessala Tempe.

Idem Archilochus paenultimis heroi hexametri partibus adiecta syllaba huius modi versum induxit, qui metro phalaecio, id est tribus trochaeis ultimis, clauderetur, ut est

at tuba terribilem sonitum dedit aere canoro.

adiecta enim inter ultimos pedes 'sed' syllaba fiet || 'aere, sed canoro', quod est metrum phalaecium. iuncto omni fiet versus huius modi,

at tuba terribilem sonitum dedit aere sed canoro:

quod quidam hexametrum heroum *περιττοσυλλαβές* dixerunt. huic quoque idem epodum subdidit trimetrum versum iambicum catalecticum, id est ultima parte imminutum. cuius exemplum noster Horatius secutus est illa ode,

solvitur acris hiems grata vice veris et favoni,

dehinc trimeter catalecticus vice epodi,

trahuntque siccas machinae carinas.

itaque si superiori unam dempseris et inferiori tradideris syllabam, fiet hic trimeter iambicus acatalectus, ille herous hexameter hoc modo, |

solvitur acris hiems grata vice veris et oni,
trahuntque siccas machinae carinulas.

quanta autem et quam profundae artis scientia in hac epodi conclusione Archilochus usus sit, interest dicere. nam cum magni aestimaret priorem versum, cuius prima portio constat ex heroo tetrametro, id est

solvitur acris hiems grata vice,

---

12 Idem Archilochus — 118, 9 consonant *Terent. Maur. 2920—2954. p. 142, 28. 2612*

---

tetrametro compositam dehinc *B Val.* cui exametro compositam dehinc *A* cui hexametro compositam tetrametro epodon addit, aut Ephesum bimarisue Corinthi. dehinc ς 6 itaque si primus duo.epodo (duo epodo *Val.*) pedes *A Val.* itaque si primus duepodo pedes *B* itaque pedes si primos duos epodo ς 9 proficisceris ς *B* proficisceres *A* 11 thesala *A* 13 metro phallico *et* 17 metrum phallicum *Gaisfordius* 14 clauderetur *B a Val.* ς cl^u^aderet *A: fortasse* claudetur. 15 at tuba] *Verg. Aen. VIIII 503* aere canoro adiecta enim (adiecta nihil *B)* ante ultimos ς *B* aereea diectae *(corr.* aere adiecta) Ɲ ante ultimos *A* terea adiecta Ɲ ante ultimos *Val.* 19 *περιττοσύλλαβον vel περιττοσυλλάβως coniecit Gaisfordius* 23 solvitur] *Hor. carm. I 4, 1* fauoni ς *B Val.* fauone *a* fouone *A* 28 acras hiemps *A* ueris et oni *Camerarius* ueris et faboni *A B* uere fauoni ς 30 epodi con..clusione *A*

et sequentem epodum, qui e trimetro iambico catalectico subsistit, id est

trahuntque siccas machinae carinas,

simili clausula terminatos in eundem cadere numerum, quamvis diversae rationis inter se generisque viderentur, quippe cum alter dactylico metro, alter iambico censeatur, tamen adiciendo maiori syllabam et detrahendo || minori consecutus est ut uterque phalaecio metro concluderetur. nam superior hexameter sic, 'veris et favoni', sequens trimeter ita, 'machinae carinas'. quae utraque tribus trochaeis adnexis, id est metro phalaecio terminante, admodum inter se decenter consonant.

[DE PHALAECIO METRO] Phalaecium autem, quod et ithyphallicum fit, si tribus trochaeis claudatur, appellatum aiunt a Phalaeco, qui illo frequenter usus est, ut *et* Sappho, quod constat ex glyconio octasyllabo, ut

sic te diva potens Cypri.

recipit autem spondeum, choriambum, diiambum et syllabam, ut

sulcos tunc retegunt comae latentes.

idem fiet ithyphallicum sub ea divisione, in qua primus pes, ut in glyconio, erit unus e quattuor disyllabis, dehinc dactylus, tunc tres trochaei, ut est etiam hic,

iamdudum tibi disserens probavi.

quidam tamen nullam volunt esse differentiam inter hos, sed eundem ithyphallicum et phalaecium accipiunt. hoc autem phalaecio versu Liberum patrem sollemniter canunt, [siquidem] quod etiam eius nomine et rhythmum et metrum complente demonstratur sic, | 'Bacche Bacche Bacche'. sane reperimus phalaecium syllaba novissima detracta veluti scazonta, ut est

nunc Troiam fera vindicat Venus,

quem volunt videri claudum. ||

---

10 Phalaecium *p. 2595. 2597. Terent. Maur. 2545 sqq. Atil. Fortun. 2674 sqq. Diom. 509, 11—26*

---

1 qui] quod *B* substitit *A B* ς 3 quamvis] qū *A* cum *B* quum ς 6 phallico *Gaisfordius, item* 8 8 carinas q̄ utraque *A* carinas suntq. utraque *B* 9 intra se *A B* ς 10 quod et ithyphallicum si tribus ς qu .. & ithyphalliār si tribus *A* quod et ithyphallicum sit tribus *Val.* quethyphallicum sit tribus *B* 11 appellatum aiunt *B Val.* ς appellatum est aiunt, *deleto* est *A* phallaeco *A* qui] quod *B*
12 et *om. A B* ς constat ex glyconio octosyllabo, ut 'sic te diva potens Cypri' et iambo et syllaba, ut beatae, sic, 'sic te diva potens Cypri beatae'. recipit autem *Bergkius in commentatione academica beneficii Marpergeriani lege edita Hal. 1863 p. 7. accuratiorem definitionem, qua ex glyconeo metro duceretur phalaecium, per neglegentiam excerpendi Victorinus omisisse videtur.* cliconio *A* 14 sic te] *Hor. carm. I 3, 1* 15 diiambum] iambum *A B* ς. *cf. p. 2595* sin vero ita dividas, ut primum spondeum, dehinc choriambum, post diiambum et syllabam colloces, erit phalaecium 18 dactylus ς *B* dactylos *A* 20 iamdudum] *Terent. Maur. 2571*
23 si quidem quod etiam *A* ς si quodq. etiam *B* 24 Bacche] *Terent. Maur. 1848. 2594*

[DE TRIMETRO VERSV] Sequitur ut iuxta propositum ordinem trimetri quoque heroi, vel siquid ex eo editum est, ratio habita inspectaque pandatur. est autem hexametri portio subsistens pedibus tribus, quod genus a Graecis haud immerito ἡμιεπές vocatur. huius exemplum 'panditur interea domus', dehinc 'omnipotentis Olympi': item 'hunc lucum tibi dedico', dehinc 'consecroque Priape'. quod metrum priapeum a quibusdam existimatur propter geminam similitudinem, de quo suo loco dicemus. trimetrum igitur epicum nihil a glyconio metro differre non nulli contendunt, quod constat ex spondeo et choriambo et pyrrichio vel trochaeo ultimo, ex quo plura apud Horatium asmata sunt, ut

sic te diva potens Cypri

et

mater saeva Cupidinum

et

donec gratus eram tibi

et cetera. nam si solvas choriambum et novissimam eius syllabam supremis duabus adiungas, ex choriambo et dibrachy [id est pyrrichio] duo dactyli efficientur. quod cum ita sit, nullus infitias ire poterit, quod ex spondeo et duobus dactylis trimetrum epicum formatum sit. cui si pherecratium adiunxeris || heptasyllabum, hexametrum heroum, cui priapeum nomen est, figurabis, ut

sic te diva potens Cypri, grato Pyrra sub antro,

qui constat ex spondeo, duobus dactylis, quarto spondeo, quinto dactylo, sexto spondeo. item

uxor pauperis Ibyci

glyconium,

cras donaberis haedo

pherecration, quibus coniunctis hexameter priapeus efficitur sic,

---

8 trimetrum igitur epicum *p. 2594. 2611*

---

3 subsistens ς *B* subsistent *A* 4 hautimerito *corr.* haut inmerito *A* panditur] *Verg. Aen. X 1* 6 hunc lucum] *Catull. 18, 1* 7 aestimatur *A B* ς 8 suo loco] *p. 2598*
9 *scribi debebat* et pyrrichio vel iambo ultimo. *sed eandem metri varietatem in fine glyconeorum admisit Victorinus p. 2594* ultimo trochaeo vel eodem spondeo *et p. 2611* conectitur autem spondeo choriambo et disyllabo, ut evenerit, *in choriambico octasyllabo solum iambum locum habere praecepit p. 2597* 10 asmata ς *Val. B* .arma[ta] *A*
11 sic te] *Hor. carm. I 3, 1* 13 mater] *Hor. carm. I 19, 1* 15 donec] *Hor. carm. III 9, 1* 17 supremis duabus adiungas — 129, 15 cuius et de origine et nomine et compositione quia *post* 137, 6 omnia enim quaecumque *transposita sunt in A B* ς *ita,* nouissimam eius syllabam (ut *superscr. B)* in superiore libro plenissime diximus 129, 16 — 137, 5 de quo plura dicere superuacuum est omnia enim quaecumque supremis duabus adiungas ex choriambo et dibrachy — 129, 15 cuius et de origine et nomine et compositione quia (137, 6) accidunt trimetro scazonti huic quoque accidere in dubium non uenit ex trimetro uersu iambico dimetrum *sqq. perturbationem verborum animadverterunt Kayserus Philol. VI p. 706 et Bergkius Philol. XVI p. 636*
18 infitiare poterit q. ex *B* 19 duabus dactylis ς *B* duabus dactyles *A* 20 adiunxerit *corr.* -ris *A* 23 quarto spondeo ς quartus spondeo *A B* 25 uxor] *Hor. carm. III 15, 1* 27 cras] *Hor. carm. III 13. 3*

uxor pauperis Ibyci, cras donaberis haedo.

memineris autem non omnem versum priapeum probabilem fore, nisi eum qui ex glyconio et pherecratio ita est compositus, ut utraque eius cola a spondeo inchoentur, de quo suo loco plenius dicemus.

[DE DIMETRO VERSV] Memini de dimetro nos superius sub occasione tetrametri [metri] pleraque dixisse, quem veluti naturaliter epodis aptum *dicunt*, etiamsi Sappho carmen ex eo continuum induxerit, quod appellatur δίμοιρον ἐπικόν, idem et pentasyllabum, quia frequenter inventus cum aliis sui generis *in* epodis habebitur. nihil enim de eo *amplius* quam dictum est maiores tradiderunt. unde nunc ad ea, quae de hexametro pari ratione propagata sunt, revertemur.

[DE METRIS QVAE EX PENTHEMIMERE ET HEPHTHEMIMERE TOME PROPAGANTVR] Heroi versus primam incisionem, quam penthemimeren tomen vocant, in qua prior sit spondeus, secundus dactylus, dehinc syllaba, si duobus pedibus integri | || dumtaxat sensus revulsis ex cuiuslibet fine versus hexametri conectas, propagabis versum hendecasyllabum formae alterius, quam est ille, qui subnexo phalaecio figuratur. hoc frequenter usa est Sappho, qui ita copulatur, 'sic fatur lacrimans,' ex alio 'labitur oris': item

postquam res Asiae, quaerere terras.

nam semipedi, qui superest in penthemimere, sequentis dimetri prima syllaba adnexa spondeum medium dabit; quartus pyrrichius erit, ultimus, ut fors tulerit, aut trochaeus aut spondeus reperietur. quod genus metri ex uno versu formari poterit, illo dumtaxat, cui primus spondeus, ut supra scriptum est, sequens sit dactylus, demptis mediis tribus aut quattuor syllabis, tamquam

at regina gravi saucia cura,
postquam res Asiae vertere gentem;

---

5 Memini de dimetro — 8 habebitur *p. 116, 2. 2610* 13 Heroi versus — 121, 2 contingit *Terent. Maur. 1939—1956* 23 quod genus — 121, 2 contingit *p. 2603*

---

4 suo loco] *p. 2598* 5 DE DIMETRO UERSUM *A* nos] hos *B* superius] *p. 116, 2* 6 tetrametri metra *A* quod est ueluti naturaliter epodis aptum, etiamsi Sappho — pentasyllabum, quia frequenter inuenitur cum aliis sui generis epodus habebitur ς quem ueluti naturaliter epodo aptum, etiamsi Sappho — pentasyllabum, quia frequenter invenitur coniunctus cum aliis sui generis, in epodis habebimus *Bergkius in commentatione academica beneficii Wolframsdorfiani lege edita Hal. a. 1861 p. 7* 7 dicunt *om. A B* ς quod ... appellatur *A* qui appellatur *B* 9 in *om. A B* ς de eo quam dictum est *A B* ς de eo quam quod dictum est *Bergkius* 10 pari ratione ς *B* para ratione *A* 13 quam ς quem *A B* 15 revulsis — versus *om. A, add. a Val.* ex] et *B a* ς 18 sic fatur] *Verg. Aen. VI 1* et alio *A* ς et alia *B* 19 labitur] *Verg. Aen. VI 2* 20 postquam] *Verg. Aen. III 1, 4* 21 semipede *B* qui superē .. epthemimere sequentis *A* qui superest sequentis ς *B* 24 ut supra se sequens *A* ut supra[se] sequens *B* ut supra sed sequens ς 27 at regina] *Verg. Aen. IIII 1* 28 postquam] *Verg. Aen. III 1*

si tamen in versu novissimos duos pedes integri sensus invenies, quod raro contingit. idem hoc praedicta penthemimeres hexametri tome et iambica basis cum semipede, quae adaeque penthemimeres incisio metri iambici est, subnexa superiori efficiet, ut

carmen Pierides struunt sorores,

item

Silenum Bromiis dabunt choreis.

nam 'Silenum Bromiis' hexametri est tome, 'struunt sorores' iambi. at si eadem tome, de qua sermo est, ab hexametro divisa sequentem versus superioris partem tribus trochaeis praeficias, metrum haud indecens || informabitur, quod erit in numero et genere phalaeciorum per coniunctionem heroi hexametri et trochaici, haud alias quam superior ex copulatione iambici, tamquam

*iam*dudum saucia cura traxerit furorem,
et ineluctabile tempus fata iam parabant.

Nec minus hephthemimeres tome subdito sibi versu trimetro catalectico, qui ex pyrrichio spondeo et iambo subsistat, aptum tragicis choris metrum praestabit, velut

multa quoque et bello passus,

dehinc

fato profugus Lavinaque venit:

item

obrue nos Danaosque simul,
† aras Priamique damnato pias tunc. |

quo genere metri et Euripides in Oreste et Pomponius noster in *choricis* suis usi noscuntur. ex eadem sola hephthemimere tome apud Septimium Serenum in opusculis compositum carmen huius modi reperitur,

inquit amicus ager domino,
'si bene mi facias, memini.'

---

2 idem hoc — 8 iambi *Terent. Maur. 2575—2589* 5 carmen *p. 2596* 8 at si eadem — 15 parabant *Terent. Maur. 1839—1848* 16 Nec minus — 122, 17 simul eant *Terent. Maur. 1957—2004*

---

1 quod raro] qui raro *B* 2 post dicta *B* hexametri — 3 penthemimeres *bis scripta sunt in A* 3 quae] qui *B* 10 superioris] saepius *corr.* sepius *A* sepius *B Val.* eius ς praeficias *A* perficias ς *B* 14 iamdudum] dudum *A B* ς. *Verg. Aen. IIII 1* exerit furorem *A B* ς deserit pudorem *Terentianus: Verg. Aen. IIII 101* ardet amans Dido traxitque per ossa furorem 15 et ineluctabile] *Verg. Aen. II 324. VIII 334. cf. p. 104, 20* fata] facta *B* 17 subsistet *B* 18 praestabit] portabit *B* 19 multa] *Verg. Aen. I 5* 21 facto *corr.* fato *A: Verg. Aen. I 2* 23 obrue] *Terent. 1965* inserit haec aeque Pomponius in choricis sic, 'Rhoeteis procul a terris', mox dispare versu Subiecto, 'Priamique aras damnare pias': tunc 'Obrue nos Danaosque simul' parilem dedit illi. *Terentiani verbis non intellectis Victorinus trimetrum iambicum catalecticum ex pyrrichiis spondeis et iambis subsistentem finxisse videtur,* Priamique aras damnato pias tunc 24 aras *A* ς acras *B* Priami damnate pias tunc ς 25 Euripides in Oreste] *v. 1369 sqq.* pontiponius *B* choricis *om. A B* ς 29 mi facias ς mihi facias *A B*

pinea brachia dum trepidant,
audio canticulum zephyri.

qui *versus* adiecta residua metri parte efficietur hexameter herous hoc modo, ||

inquit amicus ager domino 'sere, plurima reddam:
si bene mi facias, memini tibi solvere grates'.
audio canticulum zephyri modulante susurro.

ita per adiectionem residui commatis herous integer effectus est.

Item ex tribus dactylis accedente ad extimam clausulam pyrrichio seu iambo lyrici versus metrum, quod Graeci calabrion appellant, informabitur usurpatum a pastoribus Calabris, qui decantare res rusticas his versibus solent. quod genus metri Annianus faliscum carmen inscribit, tamquam

carmina per varios dare modos,

ut est illud apud Septimium Serenum,

quando flagella ligas, ita liga,
vitis et ulmus uti simul eant.

ferme omnes dactyli sunt ultimo disyllabo accedente quolibet excepto spondeo. quod genus et ex penthemimere tome formari poterit, ita ut duobus dactylis et semipede partem orationis implentibus residua metri portio duobus disyllabis, id est pyrrichio et iambo, terminetur, ut

vitis et ulmus uti simul eant.

Adaeque ex quattuor herois et semipede accedentibus duobus ad finem versus iambis archilochium metrum procreabitur, ut est [et]

velivolis properat multis*que* citisque navibus.

quodsi pro 'navibus' 'carinis' posueris, fiet herous hexameter. ||

[DE ANAPAESTICI METRI GENERIBVS QVAE EX HEROO DERIVANTVR]

Sed et anapaestica metra per epiplocen, de qua supra diximus, ex heroo | originem trahere haud difficile est deprehendere. nam si hexametro versui, cui in supremo spondeus seu trochaeus sit, ceteri omnes dactyli, primam detrahas syllabam, erit anapaesticus catalecticus, tamquam

at tuba terribilem sonitum procul aere recurvo.

sublata enim 'at' coniunctione, quae prima in versu positione longa est,

---

28 Sed et anapaestica — 32 recurvo *Terent. Maur. 1849—1860*

---

2 zephyri qui (qui *in litura A)* adiecta *A B* zephyri adiecta ς 10 calabrion ς cå.l.åbrion *A* cålåbrion *Val.* colobrion *B* 12 versibus] uerbis *A B* ς Annianus] Terentianus *I. A. Fabricius bibl. lat. v. III p. 749. Anniani nomen tuetur Wernsdorfius poet. lat. min. v. IV p. 818, Lachmannus in Terent. Maur. p. XIV* 14 modos ς *B* modus *A* 16 ita liga ς *B* ita ligna *A* 17 uti simul ς *B* uiti simul *A* 20 orationis] orationibus *B* 22 uti] et *A B* ut ς 25 multisque citisque ς multis citisque *A B* 27 ANAPAESTICI] ANAPAESTI *A B* ς 28 supra] *p. 63, 11. 75, 3* 29 haud ς *B Val.* haut *a* aut *A* 31 erit anapaesticus catalecticus *hoc loco omissa post* 32 recurvo *habent A B* ς 32 at tuba] *Verg. Aen. VIIII 503. cf. p. 125, 23*

ultima singularis erit syllaba vo initiali, ut vides, dempta, quae in principio dactylum, in ultimo spondeum facit. erit ergo anapaesticus versus talis,

tuba terribilem sonitum procul aere recurvo.

E tribus autem anapaestis coniunctis ultima his syllaba catalectica accedente seu duabus (interdum enim [spondeus pro anapaesto metro exigente ponitur] et duae reperiuntur, quae tamen convenientem metro non efficient pedem, ut merito catalecticus versus efficiatur) formabitur epodos ex anapaestico non absone metro heroo respondens, nec immerito: nam retracta heroo penthemimere tome pars eius residua hanc epodum dabit, velut 'vos o Calliope,' dehinc 'precor adspirate canenti'. id erit [in] anapaestico par ac simile,

mea tibia dicere versus. ||

quod si coniungas, facit

vos o Calliope mea tibia dicere versus.

item 'praeterea duo nec', *dehinc* 'tuta mihi valle reperti'. huic simile anapaesticum, 'cuicumque libebit ut istos'. inde intellegi datur ex huius modi anapaesticis carmen illud faliscum, quod constat ex spondeo, duobus anapaestis et syllaba, esse compositum,

undae unde colonus eoae
a flumine venit Oronti,

ultima catalectica superfluente syllaba. suggerendum tamen necessario reor, ne forte apud aliquem mirum aut novum sit, si mixtum anapaestis spondeum invenerit. nam cum et anapaestus et dactylus [et] e duabus spondei longis nunc prima nunc secunda divisis editi esse noscantur, consequenter ac merito ut parens utriusque apud alterum eorum auctoritatem maximam obtinebit et, ubiubi usus exegerit, in|ter anapaestos locum sibi usurpabit. neque hoc silentio tradiderim, esse etiam alteram faliscorum carminum speciem ita digestam, ut e tribus dactylis et iambo ultimo ordinata subsistat, velut

pergat amica Venus modo iocis.

---

5 E tribus — 28 usurpabit *Terent. Maur.* 1801—1838

---

5 anapaestis coniunctim ς *B* anapaestes coniunctum *A* 6 spondeus — ponitur *ad ea quae sequuntur in margine adscripta esse videntur* 7 reperientur *B* conuenientem ς *B* conueniente *A* 10 penthemimerisme pars *A B* penthemimere pars ς epodum ς epodus *A B* 11 vos] *Verg. Aen. VIIII 525* precor ς *B* preor *A*

12 anapaestico par ac simile mea ς anapaesti copa[ea]iac similem *A* anapaesti simile mea *Val.* anapaestico simile mea *B*: *Verg. bucol. 8, 21. Terent. Maur. 1811* 14 quod si coniungas — 15 versus *hoc loco omissa post* 17 istos *habent A B* ς 15 uos o calliope *Val.* ς uosn (*corr.* uos) o calliope *A* uos calliope *B* 16 praeterea] *Verg. bucol. 2, 40* dehinc *om. A B* ς 17 simile ς similem *A B* cuicumque] *Terent. Maur. 1814* 18 anapaesticis] anapaestis *A B* ς illud ς illum *A B* fa.liscum *A* 19 duabus *B* 20 undae unde colonus *Camerarius* unde undae colonus ς unde colonus *A B*: *cf. Terent. Maur. 1821* 22 suggerendum ς suggerentedum *A* suggerente *B* 27 ubiubi usus *A* ubi usus ς *B* exigerit *B Val.* exierit *corr.* exigerit *A* inter anapaestos *B.a Val.* ς in anapaestos *A* 28 usurpabit ς usurpauit *A B* tradiderim ee etiam *B Val.* tradiderim .. etiam *A* tradiderim etiam ς

Dimetro autem anapaestico catalectico sive heroo penthemimeri si phalaecii colon, id est partem e tribus || trochaeis, seu syzygian eius, adiunxeris, prosodiacum metrum efficies, quod semper a disyllabo quolibet * ut

heu heu date nunc sonitus † date bella tela.

item ex heroo,

carmina pulchra mihi o boni sodales.

Accedit his etiam illa anapaesticorum species de fonte dactylici versus veniens apta admodum comicis, quae aristophanios nuncupata est, non quia conditor eius Aristophanes fuit (nam et Aeschylus et Cratinus, priscae comoediae scriptor, ea usi sunt), sed quia plurimus in hoc metro Aristophanes invenitur. cuius species duplex, paeonica et anapaestica. nam versus aristophanius paeonicus constat e tribus primis paeonibus et amphimacro, ut est

iam Tiberis implacidus in maria labitur,

item

egregia percoluit ingenia musice.

quibus si ultimas breves paeonum detrahas, erit omnis dactylicus tetrametrus. anapaesticus constat anapaestis septem et semipede, qui est octonarius, velut

alius cithara sonituque potens volucres pecudesque movere.

cuius origo talis est: omnis pes in hexametro heroo primam syllabam longam habeat necesse est et is versus sit pedum sex. aristophanius autem quia septem pedibus et semipede subsistit, necessario adiungimus || heroo sesquipedem, ita ut in principio versus syllabam longam locemus, tunc maxime, si in eo versu fuerit primus dactylus. hac enim addita syllaba omnis heroi metri ratio commutabitur: nam ex dactylo per adiectionem semipedis fiet spondeus, dehinc quae sequuntur duae breves proximam syllabam

---

8 Accedit — 125, 20 canoro *p. 75, 28. 97, 34 Atil. Fortun. 2679* 15 iam Tiberis *p. 53, 9. 129, 13*

---

1 penthemimeris aphaletici *A B* penthemimeris si phalaecii ς 2 syzygian *A* syzygiam ς *B* 3 prosodiacum *Camerarius* prosodipodiacum *A B* prosopodiacum ς quod semper a disyllabo quolibet inchoatur ut *Camerarius. deinde scribendum est* heu heu date nunc sonitus, parate bella tela. *praeterea autem* seu syzygian eius *adscripta esse videntur, postquam pro* parate *scriptum erat* date, *ut versus compositus esse diceretur ex dimetro anapaestico catalectico in disyllabum et syzygia trochaica. Victorinus enim duas metri prosodiaci formas posuit, alteram ex dimetro anapaestico catalectico in syllabam a disyllabo quolibet incipiente et ithyphallico, alteram ex heroo penthemimere et ithyphallico compositam.* quod semper e disyllabo quolibet componitur *vel* constat *coniecit Ritschelius opusc. philol. I p. 286 coll. schol. Aristoph. nub. 651, ut prior versus pars ex spondeo pyrrichio trochaeo iambo compositus esse diceretur* 9 quae aristophanius *B* 10 Aristophanes] aristophaneos *A B* Aeschylus] Eupolis *Gaisfordius. cf. p. 76, 1* 11 scripto.e c.usi *A corr.* scriptorec *(an* scriptores?) usi *a* scriptore usi *B* scribtor ea usi *Val.* scriptores ea usi ς 15 em placidus *A* en placidus ς *B* 18 dactilus *B* 19 anapaestis] anapaesticis *A B* 23 et his uersus *A B* et hic uersus ς aristophanius ς aristophanes *A B* 26 hac enim inter addita *expuncto* inter *A* 28 semipedes *corr.* -is *A*

longam, quae fuerat dactyli, occupabunt, ut fiat anapaestus, et deinceps reliquae idem facient. in suprema autem parte versus, id | est ante ultimum spondeum, quo herous clauditur, et *post* quintum pedem, interponimus dactylum, quo pes septimus anapaestus efficiatur superfluente semipede, veluti

Peliaco quondam prognatae vertice pinus:

adicio versui primam syllabam longam 'ex', item ante ultimum pono pedem 'per freta', fiet talis,

ex Peliaco quondam prognatae vertice per freta pinus.

item

iam ferus Hesperiam dabitur capricornus in undam:

iungo ad initium 'et', ante ultimum autem pono 'amatus', fiet

et iam ferus Hesperiam dabitur capricornus amatus in undam,

ut sic primus spondeus sit, insequentes anapaesti sex, semipede ultimo. item

admota labris tuba terribilem sonitum dedit aere canoro:

hic versus per adiectionem quattuor syllabarum *post* primam 'ad', 'mota labris', ex heroo anapaesticus effectus est. tetrametrus catalecticus scanditur per dipodias et terminatur per semipedem sic,

admota labris tuba terribilem sonitum dedit aere canoro.

Item alia de hexametro eius species ex eodem dumtaxat versu, in quo praeter ultimum omnes dactyli pedes sint, ut

at tuba terribilem sonitum dedit aere recurvo. ||

adempta enim prima initiali et tertia *ab* ultima syllaba fiet

tuba terribilem sonitum dedit aere curvo:

percutitur, ut vides, anapaestis quattuor, ultimo bacchio a brevi incipiente. item

ast ego iam Bromio thiasos celebrabo *re*nato,

ex quo anapaesticus talis,

ego iam Bromio thiasos celebrabo nato.

rursus anapaesticus in heroum commigrabit hoc modo,

tibi nascitur omne pecus, tibi crescit haedus:

---

21 Item alia — 126, 15 herba *Terent. Maur. 1908—1919 Atil. Fortun. p. 2672 sq. Diom. p. 514, 1—5*

---

1 fuerant ς *B* 3 post *om. A B* ς 4 quo pes ς quod pes *A* qui pes *B* 6 Peliaco] *Catull. 64, 1* 7 ex] et *A B* ς ante ultimum] longam *corr.* ante ultimum *A* 11 hesperia *A B* ς dabitur ς *B* labitur *A* unda *A B* ς 12 et] ēt *A* et iam ς *B* 13 et iam ferus ς *B* ēt ferus *A* hesperia *A B* ς dabitur ς labitur *A B* unda *A B* ς 14 ut sic] aut si *A B* ς anapaestis ex emipede *A* 16 tuba .... terribilem *A: cf. Verg. Aen. VIIII 503. p. 75, 32. 99, 3* 17 syllabarum primarum admota *A B* ς syllabarum primam admota *Val.* 23 at tuba] *Verg. Aen. VIIII 503. cf. p. 122, 32* 24 adulempta *B* ab *om. A B* ς 25 aere curuo ς aere recurno *A B* 28 renato ς nato *A B* 32 tibi] *Sereni versum esse suspicatur Wernsdorfius poet. lat. min. v. II p. 291*

huic si adicias quae heroo detraxeras, id est primam et tertiam *ab ultima* syllabam, fiet versus herous ita,

nam tibi nascitur omne pecus, tibi crescit et haedus. |

ita ex se per adiectionem detractionemque parantur, ideoque a quibusdam anapaestus antidactylus dictus est, cum eiusdem cognationis iure proximi in eandem temporum legem numerumque concurrant. hic versus ab Archebulo archebulius dictus est, non ipso auctore editus, sed ab eo frequenter usurpatus: nam et Ibycus et Pindarus et Simonides hoc versu longe ante usi ostenduntur. proprium autem archebulium est, quod constat ionico *ἀπὸ μείζονος* insequentibus duobus dactylis et duobus trochaeis. recipit et anapaestum in fine et spondeum pro trochaeo, sed et bacchium a brevi incipientem. huius exemplum est

iam pes novus atque metron placet Archebuli.

non numquam in hoc pro prima syllaba longa duae breves ponuntur, ut

tibi nascitur omne pecus, tibi crescit herba.

item archebulion * prima syllaba adiecta,

nunc pangite dulce melos Iovis alma proles.

nam sesquipede huic sublato, id est 'nunc pangite,' erit decasyllabum alcaicum sic, ||

dulce melos Iovis alma proles.

Non supersederim etiam Sallustiano, [qui profluit ex pentametro heroo] 'falso queritur de natura sua genus humanum'. detracto enim 'sua' erit versus trimeter anapaesticus [nam veniet in formam pentametri] sic,

falso queritur de natura genus humanum.

adnexo ultimae parti 'falso' erit idem trimeter anapaesticus, in quo prima syzygia continebit anapaestum et spondeum, secunda spondeum et anapaestum, tertia duos spondeos,

queritur de natura genus humanum falso.

Calabrius etiam versus, quia occasio admonuit, inter anapaesticos numerabitur, utpote qui ex anapaesto et spondeo constet, velut

habeatur ut est ventum, tibi comprecor errorem similem.

---

7 archebulius *p. 75, 21. 111, 26* 21 Sallustiano *Quintil. VIIII 4, 77. Diom. p. 468, 12*

---

1 ab ultima *om. A B* ς 9 qui constat *B* 13 pes & nouus *A* 15 crescit ς *B* crest *A* 16 *lacuna quam indicavi alia metri archebulii definitio excidit. ad hanc pertinere videntur quae infra* 21 et 23 *de pentametro heroo alieno loco posita sunt,* item archebulion, quod profluit ex pentametro heroo prima syllaba adiecta 'nunc pangite dulce melos Iovis alma proles'. nam veniet in formam pentametri sic, 'pangite dulce melos Iovis almaque proles'. sesquipede *sqq.* 20 Iouis ς *B* ioues *A* 21 Salustiano ς allustiano *A B: Sall. Iug. 1, 1* 22 detracta *A B* ς 23 sic queritur de natura genus humanum annexo ς sic queritur humanum de natura genus adnecto *A B* 27 secunda (secundo *B)* duos spondeos (spondeus *A)* tertia anapaestum et spondeum queritur *A B* ς 29 de natura genus humanum falso ς humanum de natura genus falso *A B*

nam continet anapaestos duos et spondeum, item anapaestos duos et spondeum, ultimum anapaestum singularem. |

[DE METRO CHORIAMBICO QVOD EX PENTAMETRO HEROO MANAT]

Nec minus choriambicum, quod et phalaecium, e pentametro heroo derivatur. nam duobus dactylici versus colis, id est duobus hemistichiis, nectitur, tamquam

dum meus assiduo luceat igne focus,

item

nulla meo sedeat turba profana loco. ||

his post primum et semipedem si adicias syllabam seu positione seu natura longam, ut 'nulla meo iam', dehinc paenultima, quae in versu brevis est, si longa ponatur, id est pro 'loco' ut sit 'luco', efficietur versus e dactylico choriambicus quadratus catalecticus per adiectionem et immutationem ita,

nulla meo iam sedeat turba profana lúco.

semper enim dactylus, si post duas breves longam acceperit, in choriambum commigrabit, ut 'arma virum' et 'Tityre tu', sicut et hic 'nulla meo'. docui superiore volumine trochaeum eundem et chorium appellari, huic subiectum iambum choriambum pedem reddere. ergo erunt in versu tres choriambi, ultimus bacchius a brevi incipiens. nam satis absone choriambo clauditur, meritoque tetrametrus catalecticus figuratur, ut

dum meus hic assiduo ardeat igne lucus.

nam ita et hic ut anapaesticus quadratus terminabitur antibaccho eritque catalecticus, quia non sui generis pede clauditur.

Instruendi sane sumus non numquam choriambico, si usus exegerit, iambicam basin immisceri, quod genus bacchiacum musici dicunt. exemplo erit versus ille,

cui reserata mugiunt aurea templa mundi.

nam secundus pes 'ta mugiunt' duobus iambis censetur, || nec tamen aliquid

---

4 Nec minus choriambicum — 128, 11 signatur *Terent. Maur. 1861—1907. Atil. Fortun. p. 2678*

---

1 nam *B a* ς non *A Val.* anapaestos duos ς *B* anapaestos duo *A* anapaestos duos ς *B* anapaestus duo *A* 2 singularem *Putschius* singulare *A B* ς 4 quod et] qui et *B* philicium *Gaisfordius coll. p. 86, 16. grammaticis errorem tribuendum esse apparet ex Terentiani versibus 1883 sqq.* 7 dum meus] *Tibull. I 1, 4* 9 nulla] *Terent. Maur. 1864* profana ς *B* profano *A* 10 his post primum et semipedem *Santenius in Terent. Maur. p. 323 coll. Terent. 1866* his postremum et semipedum *A B* his postremum ad semipedem ς 12 si longa ς set longa *A* seu longa *B* luco] loco *B* 13 choriambicos quadratos catalecticos *A B* 15 luco ς loco *A* loca *B* 16 post duas breues longam *Santenius l. c.* post duas longas breuem *A B* ς 17 arma uirum ς *B* armaui *A* 18 superiore volumine] *p. 86, 2* trochaeum eundem et chorium] chorium eundem et trochaeum *A B* ς 22 dum meus ς *B* dum eos *A* ardeat] luceat *Santenius l. c.* 24 sui generis ς *B* sua generis *A* 28 cui resserata *A. ex Septimii carmine versum attulit Terentianus 1896*

iacturae metro attulit, cum temporum inter utrumque congruant spatia. unde et tribrachys pari calculatione admitti pes poterit duabus brevibus in unam coeuntibus, quae iambum seu chorium efficiant. nec te syllabarum terreat numerus, cum intra praefinita temporum spatia teneatur, veluti

tibi vetus ara caluit aborigineo sacello. |

hic pro chorio sive trochaeo tribrachys positus invenitur longa in duas breves soluta sic, 'tibive': 'tibi' enim pro una syllaba longa accipiemus. 'racaluitabo': nam pro choriambo tribrachys bis inductus reperitur. huius metri Phalaecum auctorem accepimus, quod appellatione ipsa dinoscitur, qua metrum signatur.

[DE DVOBVS IONICIS A DACTYLICO HEXAMETRO GENERATIS] Ionicus quoque sotadeus sive sotadicus (nam quidam volunt esse inter eos hanc differentiam, ut sotadeus constet duobus ionicis et ithyphallico, id est tribus trochaeis, ut

pronus cupit ingentibus ire cum procellis,

at sotadicus tribus ionicis pedibus adaeque *ἀπὸ μείζονος* et ultimo spondeo, ut est

Galli timidi semianimes tergora vertunt)

ex dactylico hexametro profluit. nam spondeo initiali et finali et in medio versu posito constat, qui in heroo summam obtinet metri, utpote qui divisione secundae longae dactyli sit parens.

Tetrametrus quoque catalecticus similiter orginem ab heroo hexametro trahit. nam quod residuum est dactylico versui post || divisionem eam, quam hephthemimeren diximus, tamquam 'arma virumque cano Troiae', superest 'qui primus ab oris'; item 'inde toro pater Aeneas', dehinc 'sic orsus ab alto'; id si geminaveris et pariambum medium inserueris versui, ionicum *ἀπὸ μείζονος* tetrametrum brachycatalectum figurabis, ut puta sit medius pariambus '*ego*'. ergo geminata cola heroi versus metrum ex se tale procreabunt, ut

---

2 unde et tribrachys — 9 reperitur *p. 2594* 3 nec te syllabarum — 4 teneatur *p. 46, 21.* 19 Galli *p. 53, 1. 91, 19 Atil. Fortun. 2678* 23 Tetrametrus — 129, 10 melos *Terent. Maur. 2005—2055*

---

1 congruant ς congruunt *A B* 4 numerus et cum *B* 10 Phalaecum ς phaliacium *A* phaliacum *B* Philicum *Gaisfordius* accepimus ς accipimus *A B* 12 dactylo *A B* ς 17 et ultimo] ut ultimo *A B* ultimo ς 20 profluunt *A B* ς nam spondeo *superscripta sunt in A* 21 summa ς *B* 24 uersui ς *B* uersus *corr.* uersui *A* uersu *Val.* 25 quammepthemimeren *A* 26 inde] *Verg. Aen. II 2* 29 sit] si *A B* ς ego *om. A B* ς 30 procreabunt ut qui primus ab oris item sit medium puto fiet uersus dum conderet urbem ergo pariambus *A B* ς procreabunt, ut Qui primus ab oris. item Dum conderet urbem. sit medium puto, fiet uersus: Qui primus ab oris puto dum conderet urbem. ergo pariambus *Camerarius. tria exempla Terentiani neglegenter in duo contraxit Victorinus. nam accuratius haec ita scribenda erant,* 26 qui primus ab oris; item 'multa quoque et bello passus', dehinc 'dum conderet urbem'; item inde toro — ut 'qui primus ab oris ego qui primus ab oris'. item sit medium modo, fiet

qui primus ab oris *ego qui primus ab oris.*

item sit medium 'puto' fiet, versus

dum conderet urbem *puto dum conderet urbem.*

ergo pariambus in media sede duorum hemistichiorum positus duo cola nectit facitque ut inter se congruant, quae sine metro antea dissidebant.

Sane cadere non numquam in hanc speciem et trochaicam basin, | quae secunda regione post ionicam primam posita praxillium metrum efficit, intimandum lectori esse par duxi, ne veluti contra legem ionicorum factum existimaret, veluti

te nunc rogo, Phoebe, dulce melos. ||

Ex hoc et dithyrambici metri origo manat, quod ex duobus primis paeonibus et hippio tertio [id est epitrito] subsistit, ut

iam Tiberis implacidus unda fluens.

quorum supremas si detrahas syllabas, tres dactyli in versu reperientur.

Nunc de ionico, quem musici ἀπὸ ἐλάσσονος vocant. cuius et de origine et nomine et compositione quia in superiore libro plenissime diximus, nunc pauca memorabimus. scimus in dactylico genere esse *et spondeum* et pariambum, qui parem habent sublationi positionem [id est arsin et thesin]. maior autem est spon||deus, utpote *e* duabus longis, minor pariambus, quia constat e duabus brevibus: commune illis nomen dactylus. ita alter ionicus incipiens a maiore parte dactyli, quae longa est, ἀπὸ μείζονος dicitur, alter incipiens a minore parte eius, hoc est a duabus brevibus, ἀπὸ ἐλάσσονος nuncupatur. cuius exemplum apud Horatium reperimus, qui in hoc genere carminis Alcaeum secutus est. et Anacreon lyricus et Euripides tragicus et comici poetae reperti sunt hoc | *uti* numero, cuius exemplum

miserarum est neque amori dare ludum
neque dulci mala vino lavere aut ex-
animari metuentes patruae verbera linguae.

ita binae bases, hoc est breves ac longae, iunctae per synaphian, ut Graeci vocant, nos per coniunctionem, alternis vicibus variantur ac procurrunt. spondeo autem hic versus clauditur. at ionicum decet. at si detraxeris

---

6 Sane cadere — 10 melos *p. 91, 30* 13 iam Tiberis *p. 53, 9. 98, 3. 124, 15 Atil. Fortun. 2679* 15 Nunc de ionico — 130, 7 creantur *Terent. Maur. 2056—2092. p. 91, 8*

---

versus 'dum conderet urbem modo dum conderet urbem'. item sit medium puto, fiet versus 'sic orsus ab alto puto sic orsus ab alto'. ergo pariambus 3 dum conderet] *Verg. Aen. I 5* 5 quae sine ς qũae sine *A* quam sine *B Val.* 7 positam praxilium *A B* 9 factam *A B* ς existimaret ς existimarem *corr.* -ret *A* existimarent *B* 14 reperiuntur ς *B* 17 et spondeum *om. A B* ς 18 qui parem habet ς *B* qui par & iambet *A lineola vel* | *littera ante* iam *addita a*, qui par ambet *Val.* 19 e *priore loco om. A B* ς 20 brevibus] longis breuibus *B* 25 uti *om. A B*, *add.* ς 27 miserarum] *Hor. carm. III 12, 1: cf. p. 169, 7* 28 luabere *A B* 30 bases ς *B* basis *A* graece *A B* ς 31 vocant *in litura a* 32 hic versus ς hoc uersu *A B* ionicum ς *B* ionicon *A*

huic versiculo primum pariambum, id est primas breves duas syllabas, erit ἀπὸ μείζονος sic,

rarum est neque amori dare ludum neque dulci.

item si integro versui duas longas adieceris, ut 'o quam' [ἀπὸ μείζόνος]; quibus ademptis revertetur ad speciem suam fietque ἀπὸ ἐλάσσονος. sic variata per vices adiectione et detractione uno eodemque versu ionici dispares creantur.

Similiter et iambica in trochaicum metrum per huius modi commercia transeunt. nec non etiam eadem si fiat adiectio, ad choriambicum transmigrabis quasi per circulum quendam factis per adiectionem aut detractionem metrorum commutationibus. ponamus enim exempli causa choriambicum trimetrum hypercatalectum, non ex solis choriambis, sed [ad]mixtum, ut sit prima quidem coniugatio diiambus, ‖ secunda choriambus, tertia diiambus et syllaba, quando hypercatalectum est, ut est

caduca popli coma glauca iam per agros:

per singulas vel adiectiones vel etiam translationes varias efficit figuras. nam cum sit choriambicum et medium habeat unum choriambum, ambiatur autem utrimque diiambis, siquis ei longam praeponat syllabam, cuncta in eo versu transfigurabuntur. nam et de diiambis, qui et *in* initio et in fine sunt, ditrochaeos faciet, et qui erat medius choriambus in ionicum a maiore transibit, et pro una hypercatalecti syllaba duae reperientur, ut est

quo caduca popli coma glauca iam per agros,

adiecta syllaba longa 'quo'. contra autem eidem versui si brevem syllabam initio adiungas, pro ionico faciet antispasticum metrum, et pro admixtione trochaica facit | iambicam, et fit versus antispasticus tetrametrus catalecticus secundam tantum habens antispasticam coniugationem, quae fuit prius ionica, ut est

volat caduca popli coma glauca iam per agros;

et erit similis huic sapphico,

aprica veris aura est, ubi flore rura lucent.

---

15 caduca *p. 62, 4*

---

9 transmigraris *A B* ς 13 quidem] quaedam *A B* ς secunda choriambus tertia diiambus ς *B* secunda choriambo tertia diiambo *A* 15 populi coma ς populi comas *A B* 17 ambiatur] abiciatur *B*, *unde* adiiciatur autem utrimque diiambus *coniecit Gaisfordius* 18 diiambis si quis eis longam *B Val.* ς dii ābisse *(corr.* -si *a)* quis eis longam *A* 19 de diiambis ς *B* de die ābis *A* et initio et in fine ς et itio *(corr.* initio *a)* et in fine *A* et initio et fiue *B Val.* 20 faciet] fecit *A B* fecerit ς 21 hypercatalectici *A* hypercatalecta i *B* 23 populi *A B* ς 26 iambicum *A B* ς acatalecticus *A B* ς 27 habes *B* quae fuit ς *B* q̄ *(h. e.* quod *corr.* quae) fuit *A* quod fuit *Val.* 28 ionica au̅ (ut est) tota caduca populi *A* ionica ut est tota caduca populi ς *B* ionica ut est caduca populi *Val.* volat *scripsi, ut exemplum definitioni responderet, quamquam incertum est, quid scripserit grammaticus* 31 apprica *A*

praeterea quia ionicum eundem et sotadicum supra diximus, non ab re est in una atque eadem specie, quid inter eos distet, ostendere. diximus enim ex ionico ἀπὸ ἐλάσσονος seu detracto priore pariambo seu adiecto ad caput ei spondeo ionicum ἀπὸ μείζονος gigni per synaphian, id est cum vicissim breves longis aut longae brevibus syllabis, prout metri mensura fuerit, subiciuntur. at vero in sotadium versum plerique || pedes, qui eum faciunt molliorem, contra quam ionicorum lex se habet, incidunt. nam idem et dactylum et anapaestum et trochaeum duplicem recipit, qui quamvis interveniant faciantque hunc versum satis mollem ac lubricum, tamen non excedit XXII tempora, ut est hic, qui ab anapaesto incipit,

genus unde Latinum, rogo genus unde Latinum.

nam pro spondeo etiamsi positus est anapaestus trium syllabarum, tamen temporum totidem est. sic est et hic versus,

equitum peditum proelia tela pila pugnas.

nam primus est anapaestus, secundus pariambus, tertius spondeus, quartus pariambus, deinde loco spondei et pariambi, contra quam ionicorum ratio patitur, duo trochaei, qui tamen mensura temporum spondei ac pariambi spatium exaequant, cum habeant inter se duas longas ac totidem breves. desinit autem spondeo, quia constat ex *duabus* longis vel quia omnis depositio recipit moram. lego praeterea apud quosdam [sotadeum] admissum in loco trochaei tribrachyn, utpote mensura temporum parem, ut est hic versus, qui *a* pede dactylo incipit: nam studium est id quoque ostendere, quem ad modum dactylus in sotadicum metrum veniat, ex quo uterque io|nicus, ut supra diximus, manat. huius exemplum

dicite, rogo vos, dicite, quid ita rapitur Attis.

nam primus est dactylus, secundus pariambus, tertius spondeus, quartus pariambus, quintus tribrachys, sextus tribrachys, ultimus spondeus. unde haud immerito et sotadicum metrum ex dactylico hexametro derivari manifesta rerum adprobatione contenderis. ||

[DE GENERIBVS METRORVM QVAE A IAMBICO PROFLVVNT] Decurso dactylo atque his quae ex eo generantur celeberrimis dumtaxat metris, quibus et magni auctores nomina dederunt et illustres poetae usi sunt frequenter, adoriemur iambum, principalium metrorum secundum,

---

6 at vero in sotadium — 27 spondeus *p. 92, 4* 31 Decurso — 133, 3 usurpatus *Terent. Maur. 2181—2242. p. 79, 26* 32 quibus — 33 frequenter *p. 141, 8. 158, 2*

---

1 sotaticum *A B* sotadium ς supra] *p. 128, 12* 2 inter eos distat *A B* inter eas distet ς 5 uicissem *corr.* uicissim *A* breues] breuis *A* 7 qui eum ς *B* qui cum *A* 9 quamvis] qū *A* cum ς *B* 11 genus] *Verg. Aen. I 6* 19 desinit ς desint *A B* quia constat] quam constat *B* duabus *om. A B* ς 20 lego (*corr.* legi) p̄pterea *B* sotadeum admisisse ς 22 a *om. A B* ς 23 sotadium *B* 25 quid ita rapitur Attis ς *B* qui ditari pitur atis (*corr.* attis) *A* 28 sotadium *B* 30 a iambico ς *B* a..iambico *A* ad iambico *Val.*

ut ita dixerim, fontem [consortem sui temporis ac socium]. e quo quid sollers doctorum industria per adiectionem seu detractionem aut concinnationem conceptum ediderit, quid eruditorum iudicio receptum in exemplum disciplina posteris traditura sit, prout potero, e pluribus pauca comprehendam, profutura scilicet cognitioni aut intellectui eorum quae quis aut eruere ut prisca ex reconditis aut ex *se* novare temptaverit.

Diximus iam, cum specialiter singulorum praecepta traderemus, iambum dactylo tam pedum numero quam percussione congruere. nam ut illum *a* sex pedum cursu hexametrum, ita hunc quoque ob eundem pedum numerum senarium appellari voluerunt, quem et trimetrum: nam iugatis per dipodian binis pedibus ter feritur. huic poetae propter contractionem ac brevitatem eius, utpote in tria tempora coartati ideoque pauca admodum, quae eius metro temporibusque congruerent, verba admittentis, quo latius panderetur, spondeum dactylum et anapaestum miscuerunt, dumtaxat dispari loco, id est primo tertio et quinto, parem autem sedem iambum semper ut sibi dicatam obtinere voluerunt. sed hoc in tragicis et comicis metris, quo sint ampliores. nam iamborum scriptores, quibus celeri versu opus est, fere per pedes iambos provolant. || so|let tamen non numquam tribrachys propter congruentiam eorundem isdem regionibus, quibus iambus, recipi. nam ubicumque syllaba longa est, ibi duae breves poni possunt excepta sede ultima, qua pes sextus clauditur, qui semper aut iambus esse debet aut pariambus, quo fit ut longissimus versus in eo septemdecim sit syllabarum, temporum vero totidem, quot et is qui constat e duodecim syllabis. qua lege recepit tribrachyn, etiam trochaeus simili temporum mensura admitti potuisset, quippe cum uterque eorum tribus temporibus censeatur. sed ne copulatio trochaei cum iambo alterius metri speciem induceret, quae aut choriambo aut ionico adempta prima brevi, qua iambus incipit, subsistere videretur, omissus est. notatur autem in tragoediis versus ex omnibus iambis compositus, ideoque admodum est rarus; adaeque et ille, qui secunda quarta et sexta sede spondeum aut qui ex eo creantur admittit, in tragico dumtaxat stilo: nam qui comico charactere sermonem instruunt, vitiant iambum admixto *omnibus* locis eius spondeo, quo et canor tragicus paululum in fabulis comprimatur, et rursus a consuetudine soluti sermonis stilus comicus erigatur. quam observationem

1 consortem sui temporis ac socium, *quae de iambo per detractionem unius temporis e dactylo formato, ut dictum est p. 141, 14, intellegi nequeunt, e margine huc illata sunt. videntur autem verba pertinere ad* 24 qua lege recepit tribrachyn consortem sui temporis ac socium   4 disciplinae *A B* ς   traditum sit ς   6 aut ex noua re temptauerit *A B* ς. *fortasse* aut nova excogitare temptaverit: *cf. p. 100, 20 Atil. Fort. p. 2684 extr.*   7 diximus iam] *p. 79, 8*   8 dactylico ς   9 a *om. A B* ς   12 ac brevitatem *Lachmannus in Terent. Maur. 2196* ad breuitatem *A B* ς   13 metri temporibus quae congruerent *B* metri temporibus ... congruer̓ *A* metri temporib: q: congruer̄ *Val.* metri temporibus congruerent ς   admittenti ς *B* admittet *A*   24 tribrachy *A*   26 censeantur *A B* ς   27 quae aut choriambo ς quae āt choriambum *A* qui autem choriambum *B*   28 omissum *A B* ς   31 dumtaxat ς dum attinet *A B*   32 uitiant ς uitiam *A B*   omnibus *om. A B* ς   eius] eum *B*

nostri fidelius quam Graeci custodierunt, quibus magis est in usu iambus. nam tam a novis quam priscae comoediae auctoribus idem frequenter est usurpatus.

Sed ut iam ad condicionem iambici metri disciplinamque redeamus, tres eius species, per quas profluit, enitar attingere, quarum prima iambica, sequens trochaica, tertia ex utraque mixta reperitur. quae omnes per incrementa syllabarum sex diversitates ex se metris dabunt, non •alias quam hexameter herous. e quis || prima erit duodecim syllabarum in trimetro versu, in quo aut omnes iambi aut spondei admixti reperientur, ut

ibis liburnis inter alta navium.

tredecim autem syllabarum sunt, qui unum e trisyllabis pedem sui dumtaxat generis, qui pro loci condicione evenerit, habeant et reliquos e binis syllabis, ut |

magnam propinquo scelere vidistis domum:

quattuordecim vero, in quibus duo ternarum syllabarum contineantur, ut

erat oriendi tempus aurora hominibus:

quindecim porro syllabarum, in quo tres ternarum, reliqui totidem sunt binarum, ut est

equum sub aurata iuga media bigemina:

sedecim syllabarum, cum duos pedes habent binarum syllabarum, quattuor autem trium, ut

nebula tenebrosa canicula male roscida.

septemdecim syllabis qui constant rarissime inveniuntur: unum enim omnino eumque novissimum habent pedem iambum, ut est

rapere maria celerivola dea sibi cupit.

sane accidit non numquam ut pro anapaesto aut dactylo aut spondeo quattuor breves primo pede ponantur, tamquam

beneficia pro re colere sapientis viri est:

qui aut per synaliphen scanditur aut duabus brevibus in unam longam copulatis explicatur. hoc genere versuum, ut supra diximus, primus usus est Homerus in Margite suo, nec tamen totum carmen ita digestum perfecit. nam duobus pluribusve hexametris antepositis || istum subiciens copulavit, quod postea Archilochus limatius interpolando composuit.

[DE TRIMETRO VERSV IAMBICO] Versus trimeter iambicus, qui et senarius, adiecta sibi ad initium dipodia in tetrametrum, quem et octonarium appellant, vertetur. feritur autem dipodiis quattuor, sicut trimeter

34 Versus trimeter — 134, 31 sed raro admodum *Terent. Maur. 2273 — 2370*

2 a novis] a nobis *A B* ς 6 ex utroque *A B* ς 10 ibis] *Hor. epod. 1, 1* libyrnis *A* 12 euenerint *A B* ς habeat *A B* ς 15 in quibus] equibus *A B* ς 20 duo pedes *A B* ς 22 tenebrosa ς tenebris *A B* 25 celeriuolata dea *B* 26 sane ς *B* sana *A* 28 pro re ς proprie *A B* 30 supra] *p. 79, 10* 32 istum] instum *B* ·33 quos postea *Casaubonus de satyr. Graec. poes. et Roman. sat. p. 196 ed. Ramb.*

tribus, quem a numero pedum, ut diximus, nostri senarium, a numero vero percussionum trimetrum Graeci dixerunt. exemplum ergo trimetri iambici erit

phaselus ille quem videtis, hospites:

hic quadratus ex trimetro efficitur sic,

adest celer phaselus ille quem videtis, hospites.

igitur si priorem adiectae trimetro versui dipodiae detraxeris syllabam 'ad', quae est iambi prima, erit versus incipiens a cretico, quem amphimacrum dicimus, sic, |

est celer phaselus ille quem videtis, hospites,

quia detracta prima brevi e dipodia iambica sequens longa adnexo sibi qui ei iungitur iambo creticum efficit pedem sic, 'est celer'. item

beatus ille qui procul negotiis:

huic trimetro si anteposueris 'Socrates', qui constat e longa brevi et longa, hoc est amphimacrum, erit tetrametrus archilochius catalecticus, quem nos quadratum dicimus, ita,

Socrates beatus ille qui procul negotiis.

hunc musici trochaicum appellant. nam cum praecedat iambum creticus, detracta ei suprema longa et iambo insequenti adiecta, versis in trochaeos iambis, || trochaicus tetrametrus catalecticus efficietur. septem enim trochaeis decursis extima omnino versui superest syllaba per adiectionem amphimacri. at si per dipodian scandere volueris, erit idem trochaicus catalecticus concludentibus versum eius *modi* amphimacro vel dactylo. contra si spondeus cretico [ut iambus trochaeus] subnectatur, cui prima, ut superius docuimus, in iambicis sedes est (semper enim remoto amphimacro primum tertium et quintum obtinet locum), series illa de qua supra diximus trochaei mutabitur. nam longa cretici tertia coniuncta sibi sequente longa trochaeos, ut supra ostendimus, per ordinem ire non patitur, spondeo scilicet interveniente, qui *in* iambico versu dispari loco, in trochaico pari ponitur. sane memineris quinque syllabas breves in huius modi versu posse pro uno cretico poni, sed raro admodum.

In comicis autem non succedunt nec copulantur syllabae insequentium pedum prioribus, ut supra, nec mutantur pedes, *ut* in tragico quadrato,

---

4 phaselus] *Catull. 4, 1* 11 quia detracta ς qua detracta *A B* 13 beatus] *Hor. epod. 2, 1. Terent. Maur. 2358* exempla ponam, quae locasse Caesium Libro notavi, quem dedit metris super, Beatus ille qui procul negotiis 15 amphimacr̄ *A* amphimacrū *Val.* amphimacrus ς *B* 17 negotiis ς negotia *A B* 18 cum praecedat *B Val.* ς cum appel *(deleto v.* appel. *et lacuna viginti fere litterarum relicta)* praecedat *A* 19 adiecta uersis in trochaeo iambis *A* adiecta uersi sint trochaeo iambis *B* adiecto uersis in trochaeos iambis ς 23 modi *om. A B* ς 24 ut iambus trocheusubnectatur *A* ut iambus trocheus subnectatur *B* ut iambus trocheo subnectatur ς. *verba ab hoc loco aliena ad ea quae antecedunt in margine adscripta esse videntur, ut scriptum fuerit olim* at si per dipodian scandere volueris trochaeos ut iambos, erit idem *sqq. cf. Terent. 2305* 25 sedes ς *B* sedis *A* enim] nihil *B* 28 trochaeos ut supra ς *B* trocheus ut supra *A* 29 qui iambico ς *B* qui ambico *A* in trochaico ς in trocheo *A B* 33 pedes in tragico *A B* ς

ideo quod non sesquipes aliquis, id est trisyllabus, anteponitur trimetro, qui conturbet ordinem, ut supra ostendimus, quippe sesquipes apparet superfluus post trimetrum in ultimo. itaque ut versus tragicus anteposito sesquipede ex trimetro fit tetrametrus, ita comicus apposito sesquipede in ultima sede versus adaeque | trimetri reddetur tetrametrus, ut

siquis per omnis mihi deos iuret patrem Lachetem.

in hoc autem versu per adiectionem non mutantur pedes, ut in tragico, quia sesquipes ultimae parti iunctus neque, ut *in* superiore metro, permixtus clausulam || tantum versui dabit. tragico autem si sesquipedem praeposueris 'ambiam', erit, ut diximus, tetrametrus catalecticus, ut

deos penates qui parentes Thestii.

trimeter; tetrameter autem

ambiam deos penates qui parentes Thestii.

Itaque ut Archilochus creticum iambico trimetro praeposuit, ut faceret tetrametrum trochaicum, ita Hipponax trimetro iambico ultimum adiunxit antibacchum ex prima brevi longis duabus, ut faceret tetrametrum iambicum comicum, velut

trahuntque magnis navitae clamoribus

trimeter: addo 'carinas', fiet quadratus catalecticus, qui ex iambo natus ad finem quoque idem manebit. nam licet antibaccho compleatur, nihil oberit aut divisio aut pedis copulati adiectio. retracta etenim tertia eius longa 'nas' iambus ex antibaccho efficitur. ergo is quoque, ut superior trochaicus, aut semipede, id est syllaba una, terminabitur, aut si per dipodian percutiatur, post tertiam incisionem antibaccho claudente erit in utroque tetrameter catalecticus. frequens hoc comicis metrum et praecipue antiquae comoediae scriptoribus nostri quoque Plautus et Caecilius et Turpilius non aspernati sunt, Atellanarum autem scriptores appetiverunt: || est enim iocosis motibus emollitum gestibusque agentium satis accommodatum.

Idem Archilochus ex trimetro supra dicto syllabam auferendo modo e capite modo ex infima parte duo genera composuit, quorum alterum Graeci *ἀκέφαλον*, alterum *κολοβόν*, quasi curtum, sive *σκάζοντα* id est claudum, [et ideo choliambum] dixerunt. exemplum acephali trimetri erit

Iuppiter salutis arbiter meae,

item

---

14 Itaque ut Archilochus — 136, 30 scripserunt *Terent. Maur. 2371—2428*

---

1 non sesquipes ς nos sesquipes *A* nos sequipes *B* 2 quippe] quique *A B* ς appareat ς 5 adque trimetri *A* adaeque trimetrus ς atque trimetrus *B* 6 omnis *A* omnes ς *B* 8 ut superiore *A B* ς 9 uersui ς *B* uersus *A* 11 Thestii] thesti *A B* *vna littera, ut videtur, ante* s *in A deleta* Terei ς 13 Thestii] thesti *A B* Terei ς 14 iambo *B* 18 magni *A B* ς 30 modo *om. B* 32 quasi] quibus *B* 33 et ideo decholiambum dixerunt *A* et ideo *χωλίαμβον* dixerunt ς *B* exemplum acephali ς *B* exemplum cephali *A*

est celer phaselus ille quem vides.

huic enim si adieceris unam syllabam, erit iambicus integer sic, |

iam Iuppiter salutis arbiter meae,

item

adest celer phaselus ille quem vides.

curtum autem per detractionem ultimae syllabae fecit: huius modi exemplum erit apud Horatium tale,

seu poscat agnam sive malit haedo.

huic si adieceris syllabam, erit integer trimeter sic,

seu poscat agnam sive malit haedulo.

id autem ab Horatio exemplum protulimus, ut ostenderemus, unde id noster lyricus imitatus sit.

Est et altera species trimetri scazontis, quam Hipponax induxisse perhibetur, cuius compositio talis est, ut secunda ab ultima semper syllaba longa ponatur, id est ut non iambo sexto, sed spondeo pede aut trochaeo, contra quam lex iambi postulat, terminetur, meritoque a Graecis appellatus *est* scazon, id est claudus. unde observandum est ne spondeus vel qui ex eo procreantur sede quinta in hoc versu ponantur, ne quattuor iugiter longae omne destruant metrum. erit in exemplo versus hic, ||

sella in curuli struma Nonius sedet:

fiat mutato accentu pro sedet sedit, erit claudus. rursus hunc permutatio verborum faciet iambicum integrum, ut

sella in curuli struma sedit Nonius.

similiter etiam illum scazonta permutatio eadem rectum iambicum faciet, ut

nec excitatur classico truci miles:

contra

nec excitatur classico miles truci.

hoc autem tunc demum fieri poterit, si ultimi duo pedes ex disyllabis verbis subsistunt, ut inter se permutari possint. haec compositio quamvis vitiosa tamen in iambico placuit: nam choliambos multi veterum scripserunt.

Idem Hipponax etiam tetrametrum pari lege qua trimetrum induxit, cuius erit exemplum

---

6 curtum autem *p. 142, 8* 13 Est et altera species — 137, 7 in dubium non venit *Atil. Fort. 2673*

---

8 seu poscat] *Hor. carm. I 4, 12* agnā siue *B* agna..siue *A* agnam siue *Val.* agna siue ς 9 adieceris ς adiecerit *A B* 10 agnam siue *B* agna.. siue *A* agna siue *Val.* ς 17 appellatus scazon *A* appellatur scazon ς *B* 18 procreatur — ponatur *A B* ς 20 sella] *Catull. 52, 2* curulis ᵗcrofa *A* curuli strofa *B Val.* curuli scrofa ς 21 fiat mutato accentu pro sedet sedit erit ς fiat mutato accentu mutato accentu pro p̄ sedet sidet erit *A* fiat mutato accentu (*'aliquid erasum'*) p pī sed etsi deterit *B* 23 curulis ᵗcrofa *A* curuli strofa *B Val.* curuli scrofa ς 24 et in illum *A B* et illum ς 25 nec excitatur ς non excitatur *priore loco A B* 28 fieri ς feri *A* feriri *B* 29 quamuis ς qū. *A* cum *B* 30 ChOLIàMBOYC *A* choliamboiM *B* 31 Hipponax ς hipponam *A B*

pro pudor, sella in curuli struma Nonius sedit.

nam tribus syllabis, id est amphimacro pede 'pro pudor', superiorem versum, ut vides, praecedet. item

haesitat nec excitatur classico truci miles:

adiecto ad principium versus 'haesitat' | tetrametrus factus est, de quo plura dicere supervacuum est. omnia enim, quaecumque accidunt trimetro scazonti, huic quoque accidere in dubium non venit.

Ex trimetro versu iambico dimetrum epodum octosyllabum Archilochus commentus est, ut

beatus ille qui procul negotio,

e quo dimetrus

beatus ille qui procul,

nisi si recipiat dactylum aut eius contrarium vel loco iambi tribrachyn et fiat novem syllabarum. hic enim dimetrus adiectis duobus pedibus, quos idem detraxit, revertitur ad pristinum trimetri statum', tamquam

subire Maecenas tuo:

si adiecero 'negotio', erit trimetrus,

subire Maecenas tuo negotio.

item

beatus ille qui procul:

si addidero 'Simonides', trimetrum hac dipodia complebo, ut

beatus ille qui procul Simonides.

facit praeterea versum iambicum trimetrum tam 'Simonides' quam 'negotio' repetitum ter, haud alias, quam ut aiunt fecisse Vergilium nostrum iambico epigrammate, ||

thalassio thalassio thalassio.

quod bis enuntiatum facit epodon ita,

beatus ille qui procul negotio,
thalassio thalassio.

quo dimetro etiam Archilochus carmen composuit in Lycambam et filias. sed et apud nos metro continuo Alphius Avitus libros rerum excellentium fecit, et noster Horatius plures odas eodem metro | persecutus est.

Item dimetrus ex utraque parte syllaba detracta et acephalos et scazon, id est capite imminutus et claudus, efficietur sic,

---

8 Ex trimetro — 138, 29 Aegyptias choreas *Terent. Maur. 2439 — 2496* dimetrum *p. 141, 20*

---

1 struma] scrofa *A B* ς 2 syllabis ς syllabas *A B* uersum ς uersu *A B* 10 beatus] *Hor. epod. 2, 1* 11 dimetros *corr.* -us *A* 13 si *om. B* et fiat ς et fiet *A B* 16 subire] *Hor. epod. 1, 4* maecinas *utroque loco A* 24 quam aiunt ς 26 thalassio] *Verg. catal. 4, 9* 27 quod] qui *B* 30 in lycambum et filias *B Val.* in lycambum et in filias *A* in lycamben et filias ς: *cf. p. 79, 35* 31 alphi.us *A* rerum] regrum *B* 33 *fortasse* idem dimetrus

adest celer phaselus est,

item

Simonides *Simonides.*

prima enim adempta syllaba faciet *ἀκέφαλον* sic,

est celer phaselus est;

ultima vero claudum sic,

adest celer phaselus.

item *ἀκέφαλος*

monides Simonides,

scazon

Simonides simoni,

ad instar scilicet trimetri superioris. Horatius autem in suo opere primum acephalon adsimilem huic,

est celer phaselus est,

ita induxit,

non ebur neque aureum,

sequentem vero epodum trimetrum catalecticum ad instar huius,

phaselus ille quem vides Sabinus,
mea renidet in domo lacunar.

cui si duplicem iambum a principio dempseris 'mea reni', || erit reliquum 'det in domo lacunar', quae clauda pars erit dimetri adsimilis illi superiori,

adest celer phaselus.

huius tenoris ac formae quosdam versus poetas lyricos carminibus suis indidisse cognovimus, ut et apud Arbitrum invenimus, cuius exemplum

Memphitides puellae
sacris deum paratae,

item

tinctus colore noctis,
Aegyptias choreas.

[DE SATVRNIO VERSV] Et quoniam sub occasione versus huius et tempestiva sese nobis alia suggerit species, consentaneum reor hoc loco dicere de natura et origine huius versus, cui prisca apud Latium aetas

---

30 Et quoniam — 139, 30 a spondeo sic incipit *Terent. Maur. 2497—2524. Atil. Fortun. 2679 Plot. 2650*

---

2 item Simonides prima ς *B* item simonidis prima *A* 12 dimetri superioris ς *B* dimetri superiores *A* 16 non ebur ς nec ebur *A B: Hor. carm. II 18, 1* 24 Arbitrum ς arbitrium *A B* 25 Memphitides] *Terent. Maur. 2493* 29 *pro* Aegyptias choreas *apud Terentianum legitur* manu puer loquaci. *unde I. Scaliger catal. vet. poet. p. 257 ed. Lindenbr. quinque versibus continuatis* manu puer loquaci Aegyptius choreutes *scripsit,* manu puer loquaci Aegyptius choraules *F. Lindenbrogius not. in catal. p. 336. mihi probabilius esse videtur Victorinum versum vel a se vel ab alio grammatico fictum exemplo Terentiani substituisse, quam Caesio Basso vel Iuba auctore versum ex eodem Petronii carmine petitum addidisse* 30 et tempestiua ēē nobis *A* et tempestiua etiam nobis ς *B* se tempestiua etiam nobis *Putschius*

tamquam italo et indigenae saturnio sive faunio nomen dedit. sed falluntur: a Graecis enim varie et multiformiter inductus est, nec tantum a comicis sed etiam a tragicis. nostri autem antiqui usi sunt eo non observata lege nec uno genere custodito, sed praeterquam quod durissimos fecerunt, | etiam alios longos, alios breviores inseruerunt, quorum est hic,

turdis edacibus dolos comparas amice, ||

item

ferunt pulchras creterras, aureas lepistas,

et apud Naevium

novem Iovis concordes filiae sorores.

videtur tamen e duorum versuum membris compositus, dimetri et quadrati. constat autem pedibus sex et semipede. nam primos tres pedes et semipedem habet ex parte prima dimetri; reliquos vero tres pedes, qui sunt ultimi, habet a parte prima quadrati tragici trochaici, ut

cum victor Lemno classem Doricam appulisset.

est autem duabus primis syllabis longior ab hendecasyllabo. nam uno pede in capite hendecasyllabi posito saturnius versus fiet, cuius exemplum Metelli proposuerunt de Naevio aliquotiens ab eo lacessiti ita,

malum dabunt Metelli Naevio poetae.

nam 'malum dabunt Metelli' clauda pars dimetri iambici est: dehinc 'Naevio poetae' tribus trochaeis constat, quod phalaecium | vocamus, nec quicquam oberit trochaeo quod suprema longa est, quod semper in metris indifferenter, sicut superius diximus, ponitur *ultima syllaba. habet autem* tres iambos cum syllaba et tres trochaeos. ergo erit prima pars, id est 'malum dabunt Metelli,' talis, qualis est 'adest celer phaselus,' || item 'Memphitides puellae'; sequens 'Naevio poetae' talis, ut est 'Bacche plaude Bacche'. sane ut in *hen*decasyllabo primus pes incertus est, ita et in hoc duo primi pedes variantur,

iam nunc vocet Camenas *quis* novem sorores,

qui ut terminatur *spondeo, sic* a spondeo incipit.

---

26 Bacche *p. 85, 30*

---

1 indigenae ς *B* indegene *A* 3 eo *Atilius Fortunatianus p. 2679* ea *A B* ς 4 nec] ne *B* sed propterquam *B* 5 alios breviores alios longiores inseruerunt *Atilius Fortunatianus* 6 amice et apud Naevium ferunt — lepistas: item novem Iovis *sqq. Vahlenus in Naev. de bell. pun. rel. p. 11. utrumque versum Naevio tribuit Atilius Fortunatianus, priorem Plotius p. 2650. Victorinus neglegentius communem fontem exscripsisse videtur.* 8 ferunt pulchras creterras aureas lepistas *Plotius* pulchras creterras *B* pulc^r^has ereterras *A* pulchras aere terras ς aureasque lepistas *A B* ς 10 nouem Ionis ς nonei moues *A B* 11 videtur — membris *in marg. add. A* 12 primos ς primus *A B* 17 positos *B* saturnius ς *B* saturnios *A* 21 phalechum *B* phallicum *Gaisfordius* 22 qui suprema *B* 23 ultima syllaba habet autem *om. A B* ς 27 in hendecasyllabo *Santenius in Terent. Maur. p. 355* in decasyllabo *A B* ς ita et *Santenius* ita ut *A B* ς 29 iam nunc] *Terent. Maur. 2514* ut si vocet Camenas quis novem sorores quis *om. A B, add.* ς 30 qui ut terminus a spondeo incipit *A B* ς qui saturnius a spondeo incipit *Camerarius*

Quidam volunt hunc feriri sexies et recipere pedes septem, hoc est spondeum, iambum, pyrrichium, pariambum, dactylum, trochaeum, anapaestum, e quis est Thacomestus, et nasci a trimetro scazonte; alii vero omnes duodecim pedes admittere neque semper eum, ut illi adserunt, nasci e trimetro scazonte. unde apud omnes grammaticos super hoc adhuc non parva lis est.

---

1 hunc *superscriptum est in A* 3 Thacomestus] Theoctis'us *coniecit Bergkius Philol. XVI p. 647* 6 lis est. EPCı LIB ·III· TILX | INCIPIT LIBER ·IIII· (Expl. lib. tertius incipit IIII. *B)* LEGE FELICITER DE CONEXIS INTER SE ATQUE IN CONEXIS QUAE GRECI ἀϲυνάρτητα UOCANT PRAGRATICUS (PRAGMATICUS *B?) A B*

LIBER QVARTVS

DE

DE CONEXIS INTER SE ATQVE INCONEXIS QVAE GRAECI ΑΣΥΝΑΡΤΗΤΑ VOCANT PRAGMATICVS

p. 2587—89 P. p. 193. 94 G.

Emensis atque discussis his secundum propositum nobis ordinem, quae ex dactylico atque iambico genere per multiplices compositionum figuras informata derivantur, superest ut ea quae ex utriusque concinnatione ac permixtione metrorum genera procreantur, quibus aut | magni auctores nomina dederunt aut illustres poetae frequenter usi sunt, persequamur. namque Archilochum ferunt, quem parentem artis musicae iuxta multiformem metrorum seriem diversamque progeniem omnis aetas canit, acceptum ab his qui ante se inspexerant summatimque tractaverant dactylicum, quod est omnium caput ac principium, per adie|ctiones detractionesque vertisse. e quo primum iambicum [metrum] per detractionem unius temporis formavit adaeque hexametrum, qui per dipodias trimeter efficitur; dehinc ab his duobus exorsus multa metrorum genera variaque produxit. namque ab iambico trochaicum, a dactylico anapaesticum prodidit mutata per translationem [ut] in utroque longa syllaba. rursus per || incisionem singulorum atque coniunctionem pleraque metrorum genera commentus est. namque iambico trimetro detracta parte tertia, id est dipodia, dimetrum iambicum edidit sic,

beatus ille qui procul negotiis,

dehinc

ut prisca gens mortalium.

similiter a dactylico eadem parte dempta, id est duobus retractis pedibus, tetrametrum de hexametro versum protulit, ut

---

8 quibus — usi sunt *p. 131, 32. 158, 2*   21 dimetrum iambicum *p. 137, 8*   26 tetrametrum *p. 116, 21*

---

5 quae] qui *B*   7 deriuantur ς deriuant *A B*   12 tractauerant ς tractauerunt *A B*   13 ac principium ς *B* ad principium *A*   adiectiones *B* abiectiones *A* ς   17 namque — prodidit *om.* ς   a dactilico *B* ac dactylico *A*   20 namque] iamque *A B* ς   22 beatus] *Hor. epod. 2, 1*   26 uersus *B*

cantabunt mihi Damoetas et Lyctius Aegon,

dehinc

Damoetas et Lyctius Aegon.

eadem species erit, si supremos similiter pedes detrahas, ut

o crudelis Alexi, nihil mea carmina curas,

dehinc

o crudelis Alexi nihil mea.

item iambico trimetro suprema detracta syllaba hendecasyllabon, quem quidam miuron vocant, edidit, ut

beatus ille qui procul negotiis,

dehinc

beatus ille qui procul quiescit.

similiter trochaico tribus revulsis pedibus metrum phalaecium protulit sic,

tollor in montes vagus entheus repente,

dehinc

entheus repente.

Rursus haec eadem conectens per cola et commata inter se innumerabiles edidit species, quarum aliae per coniunctionem, aliae per iniectionem metrorum diversi generis compositae formataeque noscuntur. nam duobus || pedibus et semipede versus heroi, quae penthemimeres tome dicitur, divulsis rursusque inter se copulatis pentametrum elegiacum figuravit, ut

incipe Maenalios, incipe Maenalios.

idem hoc ex tribus penthemimericis fit et appellatur ab aliis tripenthemimeres, | ab aliis trisyntheton. traditur autem trisyntheton et illa species, quae tria cola e diversa ac seiuncta metri lege in unum carmen consociat tribusque trochaeis in fine concluditur, unde et trisyntheton appellatur, quod, licet sit specierum trina ratione distinctum, tamen copulatis his versus unius generis propagatur. phalaecium quoque tetrametro heroo adsimili [quoque] inconsona inter se coniunctione sociavit ita, 'solvitur acris hiems grata vice'; dehinc 'veris et favoni' tres trochaei sunt. eandem speciem et in anapaestico metro, id est dipodia eius antelata, protulit, velut

---

4 eadem species *p. 115, 1* 9 miuron *p. 136, 3* 19 nam duobus — 24 trisyntheton *p. 108, 1* 28 phalaecium *p. 117, 12. 164, 2* 31 eandem speciem *p. 146, 8*

---

1 cantabunt] *Verg. bucol. 5, 72* 5 o crudelis] *Verg. bucol. 2, 6* 8 suprema detracta ς supremo detracta *B Val.* detracta, *superscripto* supremo *A* 15 dehinc centheus *A* 20 quae] qui *B* 22 incipe maenalios incipe elegiacum maenalios *A B: Verg. bucol. 8, 21* 23 penthemimericis] penthemimeres *A B* ς*: cf. Plot. p. 2636* archilochicum dipenthemimericum pentametrum constat ex duabus divisionibus penthemimericis monoschematistis 24 traditur autem tria sintheticon (trisyntheton ς) illa *A B* ς 25 consociat ς consociant *A B* 26 concluditur *B* concludit *A* ς 27 licet *B Val.* ia licet *A* scilicet ς 28 phallicum *Gaisfordius* quoque ex tetrametro *A* 29 solvitur] *Hor. carm. I 4, 1* 30 tres trocheis eadem speciem *A B* tres trochaeos eadem specie ς. *cf. Terent. Maur. 2931* 'solvitur acris hiems grata vice' tetrametros hic est, Et tres trochaei 'veris et favoni'. *fortasse tamen v.* tres trochaeis *potius ex glossa ad v.* eandem speciem *adscripta orta sunt* 31 metro] dimetro *A B* ς

age nunc comites, ferte sacra Baccho:

nam 'age nunc comites' anapaestica dipodia, 'ferte sacra Baccho' phalaecium metrum est. item ex iambica basi et choriambo sic,

novum melos Lydia dic:

nam 'novum melos' duo sunt iambi, 'Lydia dic' || choriambus. rursus ex dimetro anapaestico et dimetro iambico catalectico sic,

age conscia Musa, sacros scopulis refer sonaque cantus:

'age conscia Musa sacros scopulis' dimetrum anapaesticum, 'refer sonaque cantus' dimetrum iambicum catalecticum. item ex dimetro iambico acatalecto et dimetro trochaico catalectico sic,

beatus ille qui procul, tollor in montes vagus:

nam 'beatus ille qui procul' dimetrum est iambicum acatalectum, 'tollor in montes vagus' dimetrum est trochaicum catalecticum.

Adeo fecundus varietate carminum et singularis artificii in excogitandis novis metris hic auctor est, ut et ceteris vatibus imitationis suae in componendis metris observantiam parem studiosa aemulatione praestiterit. nam plerique sequentis aevi his informati metrorum figurationibus et quibusdam aliis auctore Archilocho | varias numerorum species et ipsi commenti posteris tradiderunt, unde innumerabilis incomprehensibilisque venit in manus copia. nam ex trimetro iambico archilochio iambicus pede minor, quem etiam decasyllabon vocant, figuratus est ab Alcaeo, unde et alcaicus dicitur, ut

beatus ille quem potens deus.

item heptasyllabon anacreontium primam habens longam [additam], ut

nunc sacra ferte ad aras.

item ex trimetro iambico catalectico medio trochaeo immisso sic, ||

trahuntque siccas machinae carinas.

nam a Callimacho medius trochaeus insertus est iambico versui. haec forma conveniens saturnio versui est. item iambicus dimetrus solutus in tribrachyn,

agite fugite quatite, Satyri.

item ex basi trochaica et molosso,

---

2 phallicum *Gaisfordius* 7 refer resonasque, *ut videtur*, *corr.* refer sonaque *A* 10 acatalecto] catalecto *B Val.* catalect. .o *A* 13 trochaicum acatalecticum *corr.* trochaicum catalecticum *A* trochaicum acatalecticum *B Val.* 18 aliis] uiis *A B* ς 20 nam trimetro *A B* nam e trimetro ς 24 heptasyllabon ς *B* eptasyllabum *A* habent longam additam ut nunc sacra ire ad aras *A B* habens longam additam ut nunc sacras ite ad aras ς. *anacreonteum heptasyllabum ex dimetro iambico archilochio derivatum est p. 81, 21.* additam *autem locum non habet, nisi ex phallico versu id metrum duci voluit grammaticus* 26 ex d trimetro *A* acatalectico *B* 27 trahuntque] *Hor. carm. 1 4, 2* machinas *corr.* -ae *A* 28 nam a Callimacho ς nam fallache *A B. Callimachi nomen ex Terent. Maur. 2941 petivit Camerarius. deinde post* iambico versui *exemplum, quale est apud Plotium de versu saturnio p. 2650* trahuntque siccas multas machinae carinas, *vel a librariis vel ab ipso Victorino omissum est. huius modi versus autem apud Callimachum inventos esse tradunt Plotius l. c. et Atilius Fortunatianus p. 2680* 29 saturnio ς saturno *A B*

tollor altos in montes.

item ex trochaico dimetro catalectico et penthemimere dactylico,

tollor in montes vagus, numina sic stimulant.

item trochaicus tetrametrus catalecticus pluribus longis in breves solutis sic,

agite turba Phrygia nunc et quatite gravia tympana.

item trochaicum tetrametrum catalecticum quartum iambum habens, quod eupolidion vocatur,

Iuppiter vocatus adest, di favete ceteri.

item ex trochaico tetrasyllabo et dimetro ionico ἀπὸ μείζονος, quod est sotadium,

heia nunc mihi *

item ex anapaestico dimetro acatalecto et iambico dimetro catalectico sic,

age nunc comites rabidae Cybeles vocant choros ad aras.

item sapphicum dimetrum hendecasyllabum anapaesticum catalecticum,

rapiunt hederas cito Maenades.

item ex *duobus* choriambis et dipodiis iambicis alterna vice, ita ut in ultimo catalexin habeat, sic, ||

Lydia, dic precor mihi, perdere cur sodalem.

item ex choriambo et dipodia iambica et trochaica, ultimo amphimacro, ut |

Lydia, dic precor libens, unde dona quae geris.

item ex choriambo et basi iambica, ultimis trochaeis tribus,

Lydia, dic precor mihi cur tacere nolis.

item ex choriambico dimetro acatalecto et trochaico dimetro catalectico sic,

Lydia, dic quid retices, cur venire perneges.

item ex glyconio et iambico dimetro catalectico,

cantu continuit feros et impios gigantas.

item ex pherecratio et iambico dimetro catalectico sic * ex his Callimachi brevissimis duobus. item ex glyconio et pherecratio iunctis, e quis priapeus versus fit, sic,

---

6 item trochaicum tetrametrum *p. 145, 35*   12 item ex anapaestico dimetro *p. 103, 1. 146, 6*   19 item ex choriambo et dipodia *p. 146, 8*   28 item ex glyconio et pherecratio *p. 151, 13*

---

2 ex trochaico metro catalectico ephthemimeri dactylico *A B* ς   4 pluribus longis in breues solutis ς pluribus in longis breues insolutis *A B*   5 nunc et quatite ς nunc est (quod) quatita *A B*   6 habens eupolidion *A* habens seu quod eupolidion *B*   7 uocatur *B* uocantur *corr.* uocatur *A* uocant ς   8 dii fauete ceteri ς defuncte cereri *B* defunctae cereri, *sed* ae *in litura A: cf. p. 145, 37*   11 *lacunam, qua posterior versus pars excidit, indicavi*   12 anapaesto *A B* ς   13 uocent ς una cum *A B*   14 anapaesticum] ex anapaestum *A B* ex anapaesto ς. *fortasse* item ex anapaestico dimetro catalectico sapphicum hendecasyllabum   15 hedera scit maenades *B*   16 item ex choriambis et dipodia iambicum *A B* ς   18 Lydia] *cf. Hor. carm. I 8, 1 p. 86, 29*   20 geueris *A*   26 continuit] conticuit *A B* concinnit ς   27 catalectico sic ς catalecticu. sic *A* catalecticis sic *B Val. lacunam, qua exemplum versus excidit, indicavi. quae deinde sequuntur*, ex his Callimachi brevissimis duobus, *ad versum ex pherecrateo et ithyphallico metro compositum pertinere videntur. nam haec Callimacho tribuuntur Atil. Fortun. p. 2672. 2676*

Nereus ut caneret feros, grato Pyrra sub antro.

item verso eorum ordine similis superiori versus creabitur, ut

ibam forte per agrum, montis silvicomi nemus.

item quod utrosque glyconios habet, ut

ibam forte per arduum montis silvicomi nemus.

item quod utrosque pherecratios sic,

rumpunt carbasa venti, fiunt liba Priapo.

item ex duobus trochaeis et duobus iambis, ut

sancta diva parens Sami.

item ex molosso et iambo, qui molossiambus dicitur, ut

marcenti gradu
nectebant choros.

item ex penthemimere et syzygia iambica cum semipede || et altero penthemimere, quod platonicon dicitur, ut

arma virumque cano, boni sodales, ludere nunc opus est.

item dimetron heroon cum ithyphallico ex tribus trochaeis sic,

qua vada caerula molle flumen urget.

item e duobus dactylis et semipede, *qui* repetiti faciunt elegiacum, adiecta in primo syllaba una et in medio altera inserta, quod thesmophorion vocatur, ut

o perpetuo tellus quae nunc riget usta gelu.

item ex tome iambica et elegiaca, quae penthemimeres dicitur, sic,

canam relictus, impiger ipse veni.

memineris autem generaliter elegiaci versus cola iambicis subnexa sub quacumque versus specie seu lege iambelegum | ab auctoribus composito vocabulo nuncupari seu contra, si praeponas elegum iambo, elegiambum, ut

impiger ipse veni, canam relictus:

nam 'impiger ipse veni' tome elegiaca, 'canam relictus' tome iambica. item ex dimetro trochaico et penthemimere,

nunc deos adesse dico, postquam res Asiae.

item ex trochaico dimetro acatalecto et choriambico dimetro catalectico sic,

Iuppiter beatus ille, Lydia dic per omnis.

item ex basi trochaica et choriambo, ut

Phoebe dulce sume merum. ||

item trochaicum tetrametrum catalecticum quartum iambum habens, quod eupolidion dicitur,

Iuppiter vocatus adest, di favete ceteri.

---

35 item trochaicum tetrametrum *p. 144, 6*

---

1 neureus *A: Hor. carm. I 15, 5. 5, 3* fera ς 12 nectebant ς nectenebant *A B* 17 urguet *A* 18 qui *om. A B* ς 21 riget ς *B* riges *A* 22 item et tome *A B* ς 24 elegiaci uersus ς elegiacum uersus *A B* 25 iambelegum ς *B* iambilegum *A* 27 canam] nam *B* 28 veni *posteriore loco om. A, add.* ς *B* 29 trochaeo *A B* ς 30 postquam res Asiae] *Verg. Aen. III 1* 31 choriambo *B* catalectico] acatalectico *A B* omnis *A* omnes ς *B* 37 fauete ς *B* fauere *A*

item ex trochaico dimetro catalectico et ionico ἀπὸ μείζονος ultimis tribus trochaeis et semipede,

Iuppiter caelo sedens fulmen parat acre, cuncta quo tremunt.

item ex ithyphallico * sic,

mente concitatus tollor in scopulos repente.

item ex anapaestico dimetro acatalecto et iambico dimetro catalectico,

age nunc comites rabidae Cybeles vocent choros ad aras.

item ex dipodia anapaestica et ithyphallico,

age nunc comites, ferte sacra Baccho.

item ex choriambo et dipodia iambica et trochaica ultimo amphimacro,

Lydia dic precor libens, unde mala quae geris.

item ex paeonico trimetro catalectico et ithyphallico, ut

nunc agite, nunc tripudiis mihi dulce ferte carmen.

item ex paeonico dimetro et choriambico dimetro catalectico, ut

nunc agite tota venit Lydia nunc per omnes.

item ex ionico ἀπὸ ἐλάσσονος et paeone tertio et ithyphallico,

miserarum est nec amore nec furore tangi.

item ex duobus ionicis ἀπὸ μείζονος et choriambo et ultimo iambo sic,

dic nunc age, Clio, mihi Pegaseum melos.

Ad summam omnia metra, et quae inter | se congruunt, et quae temporum ratione contraria sunt, si plenius || consideres, ab heroo traducta sunt. et mehercules siquis excutere penitus velit, inveniet, ut supra diximus, omnia genera ab hexametro heroo et trimetro iambico derivata, quamvis et iambicum heroi sit traductivum, nec quicquam sine his per se posse subsistere. unde, ut diximus, haec duo metra ut elementa ceterorum ac semina habenda merito ac dicenda sunt. haec ita videri atque esse, ut diximus, si studiosa comtemplatione exempla quae proponuntur adverteris, adprobabis. nam metrorum species, quamvis generis sui privilegio distinctae sint, tamen misceri inter se atque diversis communia effici ea videlicet ratione, qua cuncta, ut dictum est, ex eadem origine atque uno fonte derivantur, sic comprehenditur. legimus apud Horatium

sic te diva potens Cypri:

---

6 item ex anapaestico dimetro *p. 103, 1. 144, 12* 8 item ex dipodia anapaestica *p. 142, 31* 10 item ex choriambo *p. 144, 19* 13 nunc agite *p. 97, 23* 19 dic nunc *p. 91, 29* 20 Ad summam — 26 dicenda sunt *p. 104, 21*

---

1 ultimis ς ultissimis *A B* 3 fulmen] flumen *B* 4 *lacunam, qua excidit definitio eius partis quae ithyphallicum sequitur, indicavi* 6 anapaesto *A B* ς acatalecto] catalecto *B* 9 sacra ς *B* sacro *A* 10 ultimo et amphimacro *B* 11 mala] dona *supra p. 144, 29* 15 nunc agitata uenit *A B* ς. *cf. p. 97, 25. duos dimetros neglegentius coniunxisse videtur Victorinus* Lydia dic per omnes ς 18 ex duobus ionicis] ex ionico *A B* ς 21 rationem *B* 22 penitus] plenius *corr.* penitus *A* 24 quamvis] quum ς *A B* sine his *superscriptum est in A* 25 unde ut diximus ς unde et diximus *A B* 28 approbabis ς adprobaris *A B* quamvis] qū *A* cum ς *B* 31 deriuentur *A B* ς 32 sic te] *Hor. carm. 1 3, 1*

hoc glyconium metrum dicitur, quod constat ex spondeo choriambo et ultimo trochaeo vel eodem spondeo. commune hoc esse cum heroo trimetro, quod constat ex spondeo et duobus dactylis, cunctis in promptu est. item

Maecenas atavis edite regibus

apud eundem lyricum: hoc asclepiadeum metrum appellatur, quod constat ex disyllabis primo et extimo pedibus, mediis duobus choriambis. hoc quoque par et commune esse pentametro, ei dumtaxat, cui paenultimus anapaestus est, nemo dubitabit. pari more et trochaicum iambico communione inter eos tribrachi pedis misceri reperies, qui divisione alternarum iambi et trochaei longarum subsistit, ut est

tibi vetus ara caluit aborigineo sacello. ||

hic pro trochaeo tribrachys positus longa in duas breves soluta, 'tibive', utriusque metri disciplinam tuetur: 'tibi' enim hic pro una syllaba longa accipitur. qui fit ut idem versus sub utriusque condicione teneatur. nam pari lege duae breves, id est media atque ultima, in unam longam coeuntes iambum [et trochaeum] formabunt. quid nunc de procéleumatico dixerim? | qui ex omnibus brevibus subsistit, ut est ille versus tetrameter catalecticus,

perit abit avipedis animula leporis.

nam fere metris omnibus misceri communisque haberi poterit, si eum per coniunctionem syllabarum ac temporum, prout unius cuiusque metri condicio exigit, informare ac dividere volueris.

Pari ratione syllabarum divisio vel conexio eandem metris varietatem dabit, ut

rei magnai publicai gratia.

nam si diductionem syllabarum ad unitatem revoces, ut sit 'magnae' et 'publicae', ex trimetro acatalecto brachycatalectum trimetrum efficies. per conexionem autem, id est cum duae vocales non interposita consonante media in unam syllabam coguntur, idem effici erit exemplo versus hic,

cum te flagranti deiecit fulmine Phaethon,

scilicet ut disyllabum nomen ex trisyllabo fiat. nam si conexa diducas, ut sit Phaëthon, heroo versui ultimus anapaestus adiungetur. ita fit ut admixtione unius pedis diversa metrorum genera misceantur.

---

1 hoc glyconium metrum — 3 in promptu est *p. 119, 8. 163, 5* 3 item — 8 dubitabit *p. 109, 2. 150, 19. 161, 2* 8 pari more — 16 formabunt *p. 128, 2* 18 perit *p. 99, 14 Terent. Maur. 1464* 26 per conexionem *p. 66, 18*

---

1 et ultimo iambo vel eodem pyrrhichio *coniecit Gaisfordius: cf. p. 119, 9* 3 in promptu est ς inpruinptum est *A B* 4 Maecenas] *Hor. carm. I 1; 1* 8 dubitauit *B* 8 more] mor *A B* modo ς 11 tibi] *Terent. Maur. 1900* 19 poterit si *B Val.* poterit p̣ si *A* poterit pes si ς 21 condicioṇe *A* uolueris ς uoluerit *A B* 24 rei] *Plaut. mil. glor. 103* magnai rei publicai gratia gratia] gratiai *A B* grati ς 25 si diductionem *Gaisfordius* si deductionem *B* si seductionem *A* ς 26 acatalecto] catalectico *A B* ς *brachycatalectus trimeter iambicus non efficitur brevioribus formis* magnae *et* publicae *substitutis, neque constat utrum neglegenter versum inspexerit Victorinus, an hunc esse versum voluerit*, rei magnae publicai gratia 29 flagranti ς *B* flagrante *A* fulmine phaeton ς flumine phaeton *A B* 31 phaeton *A B* ς adiungetur ς adiungeretur *A B*

Versus quoque hendecasyllabus sapphicus varia scandendi divisione diversis inter se metris communis redditur. nam si ita percutias, ut primus in eo pes sit disyllabus, || dehinc dactylus residentibus tribus trochaeis ultimis, erit ithyphallicum metrum. sin vero ita dividas, ut primum spondeum, dehinc choriambum, post diiambum et syllabam colloces, erit phalaecium, ut

postquam res Asiae perit procellis,

sicut quidam, qui ea a se, ut supra ostendimus, distinguunt.

Et quoniam hendecasyllabi mentionem fecimus, occasione admonente satis opportunum arbitror de speciebus eiusdem, quae sunt ferme VII ex una eademque origine descendentes, breviter dicere, quae scilicet ex utriusque, id est dactylici et iambici, metri permixtione, composita et copulata noscuntur. initium autem ab eo versu sumimus, cui sapphico nomen est, non ut ab ea invento, sed iugiter usurpato: e cuius fonte plurimae species disparis figurae prolabuntur. huius prior forma ea lege taxabitur, | qua primus in versu spondeus sollemniter, post dactylus, dehinc [et] tres trochaei ponuntur, e quis ithyphallico seu phalaecio, ut supra diximus, nomen est. instruendi tamen sumus legem collocandi in exordio spondei varie veteres custodisse. nam quidam et trochaeum et iambum in ea sede collocasse reperiuntur, inter quos et Catullus est sub exemplis huius modi,

cui dono lepidum novum libellum
arido modo pumice expolitum?
meas esse aliquid putare nugas.

nam cui do spondeum, ari trochaeum, meas iambum tres diversos pedes esse, quibus supra dicti versus inchoantur, in dubium non venit.

Huius hendecasyllabi species erunt, ut diximus, VII. feritur autem || his commatibus, quibus et hexameter per tomas, ut superius demonstravimus. ex quis aut duo metra, id est heroum et iambicum, [ex] composita versum copulabunt aut unum supplemento sui generis integrum dabunt, ut puta

castae Pierides meae Camenae.

dividitur sic secundum heroum metrum, ut prior spondeus, sequens dactylus adiuncto semipede penthemimeren tomen compleant, residua autem

---

1 Versus quoque — 8 distinguunt *p. 118, 10* 9 Et quoniam hendecasyllabi — 155, 9 claudus effectus est *Terent. Maur. 2545—2913 Atil. Fortun. 2674—2678*

---

4 ultimis ς ultimus *A B* 7 postquam] *Verg. Aen. III 1* 8 distinguunt ς distingunt *A* distinguent *B* 11 discendentes *A* 13 sumemus ς 16 primus *Val.* ς pri^{m}us *A* prius *B* 17 ponantur *A B* ς e quis] *fortasse* cui et: *cf. Terent. Maur. 2555* cui nomen quoque phallico dederunt supra] *p. 118, 10* 18 instruendi tamen sumus legem collocandi ς struendi tamen sumus lege ac locandi *A B* 22 cui dono] *Catull. 1, 1* 24 meas esse aliquid ς mea sese aliquot *A* meosesealiquot *B* 27 ut diximus VII erunt *corr.* erunt ut diximus VII *A* 28 superius] *p. 64, 31* diximus *corr.* demonstrauimus *A* 29 ex se composita ς 30 integram *B*

versus pars iambo adsignetur superfluente syllaba, quod est adaeque penthemimeres. haec igitur duorum versuum principia, quae copulata in unius versus formam venerunt, suo quoque metro compleri poterunt sic,

castae Pierides, precor, adspirate canenti,

et fit herous; item

meae Camenae caelitum testor genus

iambicus. item

carmen Pierides struunt sorores

ita complebitur,

carmen Pierides pangunt memorabile Musae,

dehinc

struunt sorores Atticae dirum nefas.

Haec erit de hendecasyllabis prima species et divisio. secunda vero recipit, ut superior, spondeum et dactylum non admisso semipede, ut supra, quo completur penthemimeres tome, dehinc tres trochaeos, tamquam

siccas ducite machinae carinas. |

nam si duobus herois quattuor pedes coniungas, erit versus hexameter sic,

siccas ducite iam laeto cum carmine puppes;

reliqua pars ex tribus trochaeis, 'machinae carinas', suo metro, id est ithyphallico, stabit. item ||

pangunt carmina iam novem sorores:

hexameter complebitur sic,

pangunt carmina tergeminae memoranda sorores;

resident tres trochaei, 'iam novem sorores'.

Tertia autem diviso latius patet, cuius exemplum

sulcos tunc retegunt comae fluentes,

item

i a m d u d u m t i b i d i s s e r e n s p r o b a v i.

nam si retrahas 'fluentes', remanet

sulcos tunc retegunt comae,

quod est metrum, ut grammatici *vocant*, choriambicum, ut musici, bacchiacum sive anacreontium syllabarum octo. et in hoc tam primae quam ultimae duae syllabae incrementa magis quam textui pedum necessariae, ut putant, habentur, quae sunt hae, initio 'sulcos', in ultimo 'comae'; su-

---

8 carmen *p. 121, 5* 26 Tertia autem divisio — 150, 2 longa *p. 118, 10*

---

3 potuerunt *A B* ς 9 *fortasse* hexameter ita complebitur 12 dirum ς *Terentianus 2588* durum *A B* 13 de *superscriptum est in A* 18 quattuor] quartos *A B* ς 20 pars et tribus *A B* pars e tribus ς 23 hexametro *A B* ς 25 resedunt *A* resedent *B* resederunt ς 27 fluentes ς flauentes *A B* latentes *supra p. 118, 16* 29 iamdudum] *Terent. Maur. 2571* 30 fluentes ς flauentes *A B* 31 sulcos ς sulcus *A B* 32 vocant *om. A B* ς 33 anacreontium ς *B* anacreonticum *A* 34 incremento *A B* ς: *cf. Terent. 2611* excrementa magis putant texui *B*

perest 'tunc retegunt', quo pes choriambus efficitur e longa et duabus brevibus et longa. quae si forte brevis incurrerit, ut in illo versu,

iamdudum tibi disserens,

(nam dis syllaba in 'dum tibi dis', qui est choriambus, brevis inventa *est*) fiet longa positione sequente alia s, quia in versu habetur post dis ultimam choriambi 'serens', hoc est 'disserens'. superest ergo superiori versui, cuius exemplum induximus, 'tunc retegunt', ut vides, pes medius choriambus. pars autem prima in hoc versu, ut supra, pedum diversitate variatur (nam et spondeum et iambum et trochaeum admittit) ultima manente semper immobili, quam solus iambus obtinebit. ergo ||

sulcos tunc retegunt comae

erit apud Horatium huius modi,

intermissa Venus diu.

hunc quidam alio adiecto choriambo extendunt latius, tamquam

sulcos tunc retegunt ambrosiae comae,

duobus in medio choriambis positis. nam | 'sulcos' et 'comae' hic quoque, ut superius, in augmento erunt. ita et illud apud Horatium,

intermissa Venus missa Venus diu.

nam tam 'inter' quam 'diu' superfluunt metro. huius figurae similis apud eundem versus in principio invenitur sic,

Maecenas atavis edite regibus.

nam et in hoc duo medii choriambi clauduntur primo spondeo, extimo iambo, qui per adiectionem ultimae syllabae erit pentameter sic,

Maecenas atavis edite regibus *o*.

idem [Phalaecus] etiam tres choriambos uno versu copulatos induxit, mutuatus id quoque ab Alcaeo, ita ut tres dipodiae choriambicae extimis utrimque simplicibus concludantur, ut

tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi,

item

nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem.

nam binis syllabis ex initio et fine detractis supererunt || tres reliqui choriambici. ex quo etiam priapei versus origo manat. ex huius colo seu

---

19 huius figurae — 24 regibus o *p. 109, 2. 147, 3. 161, 2* 32 ex quo etiam priapei versus origo *p. 119, 1*

---

4 nam di syllaba *A B ς* est *posteriore loco om. A B ς* 5 ultima *A B ς* 10 obtinebit ergo *B Val. ς* obtinebit † ēgo *A* 13 intermissa] *Hor. carm. IIII 1, 1* 18 missa Venus *in marg. add. A* 24 regibus o *Atilius Fortunatianus de metr. Hor. p. 2700* regibus *(om.* o) *A B ς* regibus hic *vel* remigibus *Camerarius.* remigibus *Terentianus 2657, quam rationem ipse Victorinus sequitur p. 161, 2* a pentametro nascitur per detractionem syllabae brevis, quae erat ante paenultimam; *contra novissima longa detracta e pentametro fieri asclepiadeum voluit supra p. 109, 1* 25 *Phalaeci nomen ex prava interpretatione pronominis* idem *ortum esse videtur: cf. Atil. Fortun. p. 2675* quale est illud apud Horatium, quod et ipsum ab Alcaeo sumpsit, tu ne quaesieris *sqq.* etiam tres *A* et tres *B* tres *ς* 28 tu ne] *Hor. carm. I 11, 1* 30 nullam] *Hor. carm. I 18, 1* 32 et huius *A B ς*

commate adaeque hendecasyllabus formabitur. nam heroi hexametri tres pedes cum inciderint interposita, ut versus priapeus exigit, distinctione, eundem secernunt, ut 'cui non dictus Hylas puer', dehinc 'et Latonia Delos'. qui si inter se enuntiatione copulentur, hexametri versus tenorem integrum modumque praestabunt, nequaquam tamen disciplinae ac dignitati heroi respondentem. nam divisio huius in secundo commate infracta paululum ac mollior receptis in versu primo et quarto spondeis efficitur, ut apud Catullum

hunc lucum tibi dedico consecroque, Priape,

quos distinctio occultat auribus. nam si divisiones metri priapei separentur, ita sonabunt apud Vergilium, 'fronde super viridi sunt', dehinc 'nobis mitia poma': 'castaneae molles et', dehinc 'pressi copia lactis'. constat autem, ut supra diximus, duobus metris, quorum prius est glyconium octo syllabarum, sequens pherecratium |. syllaba deminutum, ita tamen ut novissima glyconii, id est octava syllaba, longa sit, si natura brevis fuerit, veluti

Nereus ut caneret fera, grato Pyrra sub antro.

igitur quod hoc versu Priapi laudes plerique canendo || prosecuti sunt, priapeum metrum nuncuparunt, quod genus hexametri adeo abhorret ab heroi lege, ut utraque pars [commatis] non numquam trochaeis et iambis aut pro spondeo anapaestis inchoetur aut etiam cretico prius comma pro dactylo terminetur, ut est apud Catullum 'nam te praecipue in suis', dehinc 'Hellespontia ceteris', quia bina sunt cola mora distinctionis intercedente. quod genus versuum apud graecos comoediarum veterum scriptores plurimum est et magis apud eos qui satyrica scripserunt, unde a non nullis satyricum prius vocabatur, verum postea abiit in consuetudinem ut priapeum appellaretur. sub ea ergo percussione, de qua supra dictum est, primi commatis divisio *primo spondeo, extimo iambo* et choriambo medio subsistens versum ab hendecasyllabo profectum declarabit, ut

sulcos tunc retegunt comae,

item

iamdudum tibi disserens:

---

13 constat autem — 17 antro *p. 144, 28*

---

2 inciderit *A B* ς 3 secernit *A B* ς cui non] *Verg. georg. III 6* 6 dignitati ς *B* dignitate *A* 7 receptis in versum *Santenius in Terent. Maur. p. 363. fortasse* receptis in primo et quarto versus pede spondeis 9 hunc lucum] *Catull. 18, 1* 10 diuisiones *A* diuisione ς *B* 11 fronde] *Verg. bucol. 1, 81* 12 castaneae] *Verg. bucol. 1, 82* 16 ueluti nercus *B* uelut innereus *A* uelut Nereus ς: *Hor. carm. I 15, 5. 5, 3* 17 fera ς foeda *A B* 20 commatis, *quod seclusi, fortasse ipsius Victorini neglegentiae tribuendum est. Terent. Maur. 2761* ut sit utraque portio coepta saepe trochaeis. *Atil. Fortun. p. 2676* non ignoro autem variari primas et secundas syllabas utriusque in priapeo commatis, ut modo ab iambo incipiat, modo ab trochaeo 22 nam te] *Catull. 18, 3* 23 hellespontia ceteris ς *B* hell) pontio acceteris *A* q̄a (*h. e.* quia) *A* quam *B* quando ς 26 abiit ς ab his *A B* 28 primo spondeo extimo iambo *om. A B* ς

nam tale est, quale 'cui non dictus Hylas puer'. itaque si tamquam glyconium dividitur, erit primum comma octasyllabum, in quo prior spondeus, sequens choriambus, tertius dibrachys, quod in hexametrum priapeum converti sic poterit: solvo choriambum et novissimam eius syllabam duabus ultimis brevibus coniungo, ut ex choriambo et dibrachy efficiantur dactyli duo; erit colon hexametri, cui si pherecratium heptasyllabum apposueris, hexametrum versum complebis, || in quo sit primus spondeus, secundus et tertius dactyli, quartus spondeus, quintus dactylus, sextus spondeus. nam 'cui non dictus Hylas puer' par est huic, 'hunc lucum tibi dedico', octasyllabo, qui choriambica compositione formatur; sequens pars, 'et Latonia Delos', heptasyllabo illi, 'consecroque Priape', qui spondeo et dactylo et trochaeo subsistit. cum ergo huius modi pedum compositio concurrit, fit ambigua, ut ostendimus, versificatio, ut et ad dactylicum transduci possit et ad haec quae diximus choriambica. * continuatis duobus epodi commatibus elatum in ea ode, cuius initium est,

quis multa gracilis te puer in rosa.

nam praepositis duobus versibus duplici choriambo subsistentibus subicit epodos duas, quae mutato, contra quam auctor disposuit, ordine priapeum versum complebunt ita,

grato Pyrra sub antro,
cui flavam religas comam.

horum praeposterato situ memorati versus forma praestabitur sic,

cui flavam religas comam, grato Pyrra sub antro,

tamquam

hunc lucum tibi dedico consecroque Priape.

dehinc cetera eius asmatis decurrunt eadem strophe. sane nihil hic oberit, si primi commatis ultima syllaba positione sit longa, ut est *mam* (nam excipitur || a g et r, 'grato Pyrra', quia semper ultima syllaba et in integro et in commate omni lege fit libera, seu quia prius comma non numquam, ut supra diximus, cretico clauditur.

Quarta nunc a nobis species inchoabitur, non ut superior perplexa nec multiplex, cuius tome sub hoc versu talis existit,

---

22 horum praeposterato situ *p. 164, 28*

---

3 tribrachys *corr.* dibrachys *A* tribrachys ς *B Val.* quod] qui *B* 5 tribrachi *corr.* dibrachi *A* dibrachy *Val.* tribrachi *B* tribracho ς 7 in quo sit *A* in quo fit ς *B* 11 quae spondeo *A B* ς 13 et ad dactylicum ς *Val.* et[ad] dactylicum *A* et dactylicum *B* 15 epodi] epici *Santenius in Terent. Maur. p. 366.* epodi commata *Victorinus dixisse videtur commata epodi loco posita. sed antea in lacuna quam indicavi haec fere exciderunt*, idem metrum apud Horatium invenitur: *cf. Terent. Maur. 2793* namque his commatibus Flaccus Horatius Metrum composuit: sed choriambicos Ex binis pedibus praeposuit duos: Tunc hos iungit epodos, partes ut modo do duas 16 quis multa] *Hor. carm. I 5, 1* 18 epodus duas *A* ἐπῳδοὺς duas ς *B*
22 horum — 23 comam *in marg. add. A* 26 eius *om.* ς *B* 27 ut est (comam *add.* ς) grato pyrra nam excipitur a g et r quia semper *A B* ς 29 seu quia ς seu qua *A B*

carmen suave dedistis, o Camenae.

nam detracto primo commate versus heroi supererit dipodia, 'o Camenae'. haec incisio tertio trochaeo terminatur sic, 'carmen suave dedistis', de qua in primo volumine plenissime inter alias heroi versus tomas diximus, cuius et exemplum apud Vergilium nostrum ostendimus hoc, 'infandum regina'. nam residua sibi parte adiecta hexametrum dabit sic,

carmen suave dedistis Olympiades *mihi* Musae.

similiter |

infandum, regina, iubes renovare dolorem:

adiecta enim trochaeo tertia brevis pedem dactylum metro reddidit ac sua versum lege conclusit.

Quinta autem hendecasyllabi species admixto anapaesto sotadium facit metrum. nam si ante dactylum, qui post spondeum sollemniter in hoc versu ponitur, anapaestum inseras, sotadium metrum propria modulatione formabis. erit exemplo versus hic,

carmen Pierides dabunt sorores.

huic si adieceris 'lepidae', qui est anapaestus, inter spondeum || et dactylum sequentibus tribus trochaeis, quibus hendecasyllabus clauditur, fit versus sotadius ita,

carmen lepidae Pierides dabunt sorores.

item

cantu Pan age carmen adde canna:

insero spondeo et dactylo medium anapaestum, qui est 'docilis', fiet sotadium sic,

cantu docilis Pan age carmen adde canna.

Sextae autem divisionis hendecasyllabus erit talis,

iuverunt segetes meum laborem.

quali tome sit iste compositus explicabo. nam 'iuverunt' caput est incipientis hexametri: adiectis enim reliquis pedibus versus complebitur ita,

iuverunt mentem versus ex carmine dulci.

at id quod versui superest, 'segetes meum laborem', metrum erit anacreontion, siquidem *Anacreon* eo frequentissime usus sit, sed et apud nos plerique, inter quos Arbiter satyricon ita,

triplici vides ut ortu
Triviae rotetur ignis
volucrique Phoebus axe
rapidum pererret orbem.

---

3 terminati *B* 4 in primo volumine] *p. 65, 17* 5 et *om. B* 6 dedit *corr.* dabit *B* 7 mihi *om. A B, add.* ς: *cf. Terent. Maur. 2831* 12 endecasyllaba *corr.* -bi *A* 14 anapaestum ς anapaestus *corr.* -ti *A* anapaestus *B Val.* inseras *A* inferas ς *B* 15 exemplo ς exempla *A B* 22 cantum ς carmen ede ς 25 carmen ede ς 26 sexta eadem diuisionis *A* sextus eadem diuisione ς *B* 28 explicabo] explebo *A B* ς 30 iuverunt] *Terent. Maur. 2860* iuverunt animum versus ex carmine Flacci ex] et *A B* ς 31 segetes ς seges *A B* 32 Anacreon *om. A B* ς frequentissimae *A* 33 plerique ς relique *A B* 34 triplici] *Terent. Maur. 2862. Mall. Theod. p. 545 ed. Gaisf.* 36 poebus *A*

quod constat, sicut plerique adserunt, ex ionico quem ἀπὸ μείζονος vocant. nam si versui, quem supra posui, 'segetes meum laborem', pro prima parte eius, quam detraxi, 'iuverunt', apponam clausulam huius modi, 'o quam relevarunt', fiet versus ionicus ἀπὸ μείζονος ita,

o quam relevarunt segetes meum laborem, ||

qui constat ex basi ionica et trochaeis tri|bus. similiter et quem supra posui,

Triviae rotetur orbis,

siquis adiciat 'cernis quotiens hic', dabit integrum ionicum huius modi,

cernis quotiens hic Triviae rotetur orbis.

quod colon pyrrichium et trochaeos tantum tres recipit, velut

volucrique Phoebus axe
rapidum pererret orbem,

item

segetes meum laborem.

nam parili modo solent pedes ionici ut binas ita singulas syllabas alternis vicibus aut longis breves aut brevibus longas adnectere versumque basi trochaica frequentius claudere. ex hoc galliambicum quod vocant metrum emollita ac tremula modulatione formatum manare dinoscitur. nam si comma superioris versiculi repetendo geminaveris, ita tamen ut sequentis clausulae ultimam syllabam subtrahas, versum galliambicum efficies sic,

segetes meum laborem, segetes meus labor.

hoc genus metri maxime desiderat separari in duas clausulas, tamquam 'super alta vectus Attis', dehinc 'celeri rate maria'. quod quidam metroiacum, eo quod deum matris cantibus aptum sit, meritoque etiam galliambum a Gallis, ministris deae, appellarunt, ut versus isti testantur,||

tremulos quod esse Gallis habiles putant modos,
sonat hoc subinde cantu Cybeleium nemus,
nomenque galliambis memoratur hinc datum.

recipit hic versus sub alia percussione anapaestum aut spondeum in prima sede, dehinc duos iambos, interdum et tribrachyn. nam superfluit tam in hoc quam in sequenti colo non numquam semipes, id est una syllaba, quod colon ex pariambo et basi trochaica aut tribrachy constabit.

Superest hendecasyllabi tome novissima [est], quae erit septima. con-

---

16 nam parili modo — 33 constabit *p. 95, 22*

---

1 constat (a *supra* e) *B* 9 adiciat ς adici.t *A* adicit *B Val.* 12 uolucrique Phoebus ς uolucrique dephoebus *B* uolucrique depoebus *A* 14 item] ita *A B* ς 17 uersusque *B* 18 calliiambicum *A* 24 super alta] *Catull. 63, 1* celeri rate maria ς *B* celeritate mari *A* 25 meritoque ς *B* meritique *A* 27 tremulos quod esse ς tremulo quod esse *B* tremulosq: (esse *supra*) *A* tremulosq. esse *Val.: Terent. Maur. 2889 sqq.* 28 sonat ς sonant *A* sonant *B Val.* cantu] cantus *A B* ς metro *Terentianus* 29 memoratur ς memorabitur *A B* 30 hic uersus ς hinc uersus *A B* 31 tam] iam *A* 32 semipede est *A B* semipede id est ς 34 nouissima quae erit ς

stat autem ex hipponacteo tetrametro scazonte, quem claudicare supra ostendimus, ut et ipso versu declarabitur, tamquam

carmen nemo facit *meo* Sabino.

hic *in* hexametrum vertetur sic,

carmen nemo facit, claro quod par sit Homero. |

superest claudum illud, 'meo Sabino', cui si primas sui generis partes adicias, erit versus iambicus tetrametrus scazon talis,

phaselus ille quem vides facit meo Sabino:

nam ab ima parte imminuta syllaba claudus effectus est.

Accedit his octava species, quam idcirco superioribus VII non coniunximus, quia ex heroo tantum versu informata dinoscitur, eo dumtaxat, in quo primus spondeus, sequens sit dactylus, demptis e medio tribus vel quattuor syllabis, residentibus vero in ultima versus parte duobus pedibus, dactylo et spondeo seu trochaeo, integrum sensum complentibus ita,

a t r e g i n a g r a v i s a u c i a c u r a , ||

divulso e medio versu i a m d u d u m; item

s i c f a t u r l a c r i m a n s m i t t i t h a b e n a s ,

e t t a n d e m E u b o i c i s l a b i t u r o r i s ,

quod etiam in tertio volumine breviter attigimus.

Discussis septem speciebus hendecasyllabi, quaeque ex eo per coniunctionem heroi atque iambici procreantur, superest ut de phalaecii et sapphici tam cognatione quam differentia, quae pedum inter se transmutatione gignitur, pauca dicamus. scimus hendecasyllaborum species quidem, ut ostendimus, plures, genera autem, e quibus eaedem derivantur, duo, phalaecium et sapphicum, quorum discretio phalaecii lege ac ratione composita erit talis. notum est hendecasyllabum phalaecium spondeo, dactylo, dehinc tribus trochaeis fine tenus continuatis ordinari. itaque si ex tribus trochaeis unus abstractus primus in versu ponatur, dehinc spondeus, post dactylus ultimis duobus trochaeis locatis, haut dispar versus sub parili lege formabitur, quam ille sapphicus reperietur. nam prima pars versus sapphici, ut 'i a m s a t i s t e r r i s n i v i s', sub alia, quam supra ostendimus, ordinatione recipit trochaeum, spondeum, dactylum, sequens

---

10 Accedit his octava — 19 breviter attigimus *p. 120, 13. Terent. Maur. 1939 — 1956*

---

1 tetrametro] trimetro *A B* ς. *tetrametrum iambicum catalecticum ab Hipponacte inventum dixit Victorinus p. 135, 14. hunc claudicare dixit Terentianus 2377, quem Victorinus secutus est* 3 carmen nemo facit meo Sabino *Terentianus 2906* carmen nomen facit sabino *A* carmen nouum facit sabino ς *B* 4 in *om. A B, add.* ς 6 meo *superscriptum est in A* 9 cladus *A* 10 non *om.* ς 12 prius *corr.* primus *A* 13 recidentibus *A B* recedentibus ς 15 at regina] *Verg. Aen. IIII 1* 17 sic fatur] *Verg. Aen. VI 1. 2* 20 hendecasyllabi quaeque *A* hendecasyllabis quique ς *B* (?) 21 procreatur *corr.* -antur *A* phallecii *B* et] etiam *A B* ς 23 quidem] quod *B* 24 eadem *A B* ς 25 phallechium *B* discretio phalaecii ς *Val.* discretio...phalaecii *A* discretio ac phalaecii *B* 26 erit talis ς erit aliis *A B* 29 haut dispar ς aut dispar *A B* 30 quam ille sapphicus repperietur *in marg. add. A* reperitur ς 31 iam satis] *Hor. carm. I 2, 1* 32 spondeum *om. B* sequens comma ς *B* seq: comma *A*

comma, 'atque dirae', duos trochaeos. cui tam aptae ac manifestae rationi una difficultas occurrit, quod non semper in versu ita possunt verba copulari, ut revulsus trochaeus integer | capiti versus, ut demonstravimus, adiciatur. etenim sub hac lege nullum a supra dicta ratione disparem comprehendas, qua in omni hendecasyllabo sub ordine || trochaeus primus sequentibus spondeo et dactylo, dehinc duobus trochaeis extimis digesti videantur efficientes sapphicum metrum. denique ut in exemplum trochaeum separatum adferamus, sit versus huius modi,

cursorem tibi vendo, Rufe, servum,

qui est phalaecius. cernis hic 'Rufe' trochaeum secundum ab ultimo nulli cohaerere, quem sine mutilatione versus aut metri possis tollere seu ponere. qui si praeponatur versui, huius modi formam hendecasyllabi dabit,

Rufe, cursorem tibi vendo servum,

ut est apud Flaccum

iam satis terris nivis atque dirae,

qui est sapphicus. quem trochaeum si ad sedem suam revocaveris, phalaecium ex sapphico rursus efficies. et ut per ordinem ipsorum trochaeorum iuxta legem phalaecii e carminibus Flacci exempla proferamus, primus sit nobis ille versus, qui est apud eundem in ultima ode,

mitte sectari rosa quo locorum.

priorem trochaeum liberum vides, 'mitte': hic si mutato ordine iuxta legem phalaeciorum primus ex tribus trochaeis, qui sunt post dactylum, collocetur, longe diversam inter se figuram, cum sit idem atque integer, dabit sic,

sectari rosa mitte quo locorum.

sic et illud,

Crispe Sallusti nisi temperato,
Sallusti nisi Crispe temperato,

et cetera [scilicet primi ex tribus trochaeis]. item secundus || trochaeus ab ultimo pari ratione positus capitique versus abstractus similem formam dabit sic,

ales in terris imitaris almae,
in terris imitaris ales almae:

item

---

2 quod] quae *B* 3 trochaicus *A B* ς adiciantur *B* 4 comprehendas qui in om̄ (quinom̄ *B)* endecasyllabi sub ordine trochaeus (trochaeis *corr.* -us *A Val.)* primus *A B Val.* comprachendas, cum hi omnes hendecasyllabi, ut sit trochaeus primus ς 6 digessi *corr.* digesti *A* 7 ut in exemplum trochaeum separē adferamus *A B* ut exemplum in quo trocheus separetur afferamus ς. *an* ut exemplum trochaei separati adferamus? 11 *fortasse* sensus aut metri possis ς possit *A B* 12 qui] quod *B* endecasyllabis dabit *A B* ς 17 sapphicus ς *B* sapphici *A* 19 proferamus sit nobis ille uersus qui est primus apud eundem *A B* ς 21 mitte] *Hor. carm. I 28, 3* 23 qui sunt post ς qui est post *A B* 27 sicut illud *A B* ς 28 Crispe] *Hor. carm. II 2, 3* 31 capiti qui uersus *B* 33 ales] *Hor. carm. I 2, 42*

pone me pigris ubi nulla campis,
me pigris ubi nulla pone campis:

similiter

arbor aestiva recreetur umbra,
aestiva recreetur arbor umbra.

nec non tertius trochaeus, id est ultimus, | simili ratione collocatus eandem versus *speciem* implebit, sicut

ire deiectum monumenta regis,
deiectum monumenta regis ire:

item

serus in caelum redeas diuque,
in caelum redeas diuque serus:

item

laeta quod pubes hedera virente,
quod pubes hedera virente laeta.

quarum specierum plurima exempla sunt. accedit his etiam illa species non absimili modulatione composita, ut est apud eundem

nota quae sedes fuerat columbis,

ex quo hendecasyllabus, sed non phalaecius, figurabitur ita,

quae sedes fuerat nota columbis:

item

vile potabis modicis Sabinum,
potabis modicis vile Sabinum.

quod genus in XXX et duobus exemplis repertum est. hic enim || non, ut in superioribus, tres in ultimo trochaei nectuntur, sed spondeus pyrrichius et trochaeus locantur, velut

nota quae sedes fuerat columbis,

de quo formatur

quae sedes fuerat nota columbis.

primum comma, 'quae sedes fuerat', constat spondeo sequente dactylo, superest syllaba rat: huic adiuncta no prima sequentis clausulae syllaba spondeum medium dabit, dehinc ta co pyrrichius ex utraque brevi insertus inter spondeum *et* trochaeum ultimum, qui est lumbis, disparem speciem tam phalaecio quam sapphico metro figurabit. nam cum et numero et modulatione congruat, mutatione tamen pedum innovatum est.

---

1 pone] *Hor. carm. I 22, 17* 4 arbor] *Hor. carm. I 22, 18* recreatur *utroque loco* ς 6 eadem uersus impleuit *A B* eadem uersum impleuit ς 8 ire] *Hor. carm. I 2, 15* 11 serus] *Hor. carm. I 2, 45* 14 laeta quid ς: *Hor. carm. I 25, 17* uirenti *A B* uiente ς 15 quid pubes hedera uirente ς *B* quid pubes hedera uirenti *in marg. add. A* 16 ēt illa *A* et illa ς *B* 18 nota] *Hor. carm. I 2, 10* 22 vile] *Hor. carm. I 20, 1* 31 sequentis clausulae ς sequenti clausulae *A B* 32 ex utraque breui ς *Val.* ex utraque parte breui *A* ex utraque parte breui *B* 33 inter spondeum trochaeum *A B* inter spondeum uel trochaeum ς 34 nam cum ς *B* nam eum *A. fortasse* nam quamvis neumero *A* 35 tamen] tantum ς

Decursis omnibus ab incunabulis artis huiusce generibus metrorum, quibus magni auctores tam nomina dederunt quam etiam frequenter usi sunt, non ab re arbitror ante conclusionem elucubrati a nobis opusculi, prius quam de metris nostri lyrici carminibus comprehensis, quae singillatim per ordinem ad explendum studiosi lectoris animum persequi placuit, exordium faciam, [ita] attingere, quod non nulli tamquam eruditioni et profundae scientiae necessarium sollicita sciscitatione percontantes exigunt, unde metrorum atque omnis musicae elementa processerint, quo parente, qua origine, quibus exordiis initia | earundem artium coeperint. nec hoc satis: iidem rogant, quis articulatam vocem a confusa discreverit, quis primus syllabas in enuntiando || denso seu leni spiramine extulerit, quis longum tempus aut breve in elocutione vocis nostrae captaverit. quae qui anxie scire desiderant, dicant velim, quis nobis in lucem editis gestire, reptare, ridere, quod proprium homini tantum est, quis alimonia lactis rictu oris appetere, quis sonum confusae vocis in verba diducere seu pro statu erga se mentis atque animi nunc fletum ac maerorem, nunc alacritatem laetitiamque concipere auctor ostenderit. nam haec quoque sciscitationibus eorundem parili propositioni consentanea occurrunt. quibus tamen sic respondendum est, naturalem nobis hanc musicam haud alias quam adfectus animo corporique motus existere, eamque parente natura simul cum luce vitae sensuque traditam cumque ipso homine editam exortamque coalescere ex his quae in promptu posita sunt facile intellegi. namque ut opinioni nostrae etiam sub exemplis respondeat fides, nonne muta videmus animalia mox, ut lucis usuram hauserint, prout natura sua cuique est, alia pinnarum vibratione sublime aëris petere, alia sub aquis natandi meatu varie pervagari, haec per terram tardo incessu, illa in saltum cursumque procedere, nec minus ad alimonia vitae alia matris ubera mox, ut elambente matris lingua detersa sint, rictu oris adtrahere, haec visceribus, illa herbis ali, quaedam frugibus aut pomis arborum nutriri? unde procul dubio intellegi datur adaeque nobis parente eadem tam ad rhythmorum conceptionem quam ad metrorum numeros ac tonos musicae, sed et momenta temporum in enuntiatione vocum, insitum ingenio ac sensibus studium, non doctrina, sed natura haustum ac || traditum, cumque in ipso pariter homine procreatur, id postea observationis struente

2 quibus — usi sunt *p. 131, 32. 141, 8*

4 carmine comprehensi *A B* ς singillatim *A* singulatim ς *B* 6 id attingere *Putschius* 9 qua origine ς quo origine *A B* 10 a confusa *a* a confusione *A B* ς. vocem a confusa *lacuna relicta om. Val.* 11 leni ς leui *A B* 12 qui longum *A B* ς 13 dicant uelim ς *B* dicant uelint *A* 14 proprium ς primum *A B* 15 deducere *A B* ς 16 *fortasse* pro statu diverso mentis 17 nam haec ς nam hoc *A B* 18 propositione *A B* ς 19 sic respondendum ς si respondendum *A B* 20 *fortasse* adfectus animi corporisque motus eamque ς eaque *A B* 25 pennarum ς *B* sub aquas ς 27 ad alimoniam *A B* ς 28 sint ς *B* sunt *A* 29 nutriri *B* nnutriri *A* enutriri ς 34 *fortasse* cumque ipso pariter homine procreatum idque postea

magisterio maiores nostros, quod mentis iam pulsu et naturali conceptione collegerant, arti ac disciplinae tradidisse. denique ad modulanda eadem | sensu quodam animique motu instruente nos velut magistro ducimur gestusque etiam corporis imagini modulationis congruos incitati adfectibus commodamus. etenim ut accentu vocis dispar sonus non disciplina, sed natura editur, ita etiam rhythmi et mele variandis cantu modulationibus prius suapte natura quam artis structione gignuntur.

His accedentem et consentaneam etiam Theophrasti opinionem eruditioribus litteris haud praetermiserim, adserentis incentivum et non parvos impetus his, quibus cordi est carmen per mele [metrorum numeros] edere, ab adfectionibus, quas Graeci πάθη appellant, suggeri et quibusdam incalescentis ingenii stimulis incitari, quibus sublime cothurnatum canorum et tragici ponderis carmen edatur. quorum tripertitam virtutem in isto dumtaxat a dicendi opere ita discernit. inducit enim voluptatem, iram, enthusiasmon, veluti sacri furoris instinctum, ut Graeci vocant, quo fatidici vates inspirantur. neque abnuo, sed magis adprobo non nihil etiam his adfectibus omne ingenium, cui musici carminis studium est, natura dumtaxat prius ad id informante, natura, ut supra dictum est, parente ac principe in maius extolli satisque prospere sub huius modi mentis incitatione provenire. namque insitam et ingenitam nostris sensibus musicam iidem instruunt, adiuvant et in maius quam ingenii cuiusque virtus est || provehunt. ita esse atque ita haberi docet eorum exemplum, qui sacri furoris spiratione, ut diximus, [enthusiasmon] pleni ore intonant tragico, nec sonat mortale quod canunt. de quorum mente ac similitudine poetae apud nos, velut eodem calore excitati ad pangenda carmina, vates appellati perhibentur. Plato etiam huius rei testis est, adserens numquam poetam carmen posse memorabile sine instinctu furoris efferre. unde apud veteres plerique poetarum oratorumque ad excitandum calorem animi vino hausto, velut incentivo torpen|tis in se naturae seu senioris ingenii, cum id sibi pulchre provenisse experto didicissent, scripturam propositi operis adgrediebantur. testis huius rei etiam Horatius, apud quem legimus

narratur et prisci Catonis
saepe mero incaluisse virtus.

nec minus voluptate in opere musico alacriora redduntur ingenia. quid enim relaxatis ab ea nostris sensibus quam canere cordi est? ira etiam

4 gestumque *B* 5 etenim in accentu *A B* ς sonis *B* 6 cantus ς 10 cordi est *B Val.* ς cordia ē *corr.* cordi ē *A* 11 quas] quos *A B* ς 12 coturnatum *A B* coturnorum ς 16 uates spirantur *B Val.* uates spirante *corr.* -tur *A* uates spirant ς 18 ad id ς adit *A B* imformante *A* 21 cuiusque] cuique *B* 22 qui] quod *B* 23 quem diximus enthusiasmon *editor Sanctandreanus.* enthusiasmon *ex iis quae supra* 15 *scripta erant repetitum et ex margine illatum esse videtur* dum pleno ore intonant tragica *Camerarius* intogant *corr.* intonant *A* 26 Plato] *Phaedr. p. 245 A* 27 adferre *A B* ς 30 pulchrae *A* didicessent *A* 31 legimus ς legimut *A* legimus ut *B* 32 narratur] *Hor. carm. III 21, 11*

plurimum ponderis in haec studia sensibus nostris dabit. excitatos enim ardore stimulis suis ad calorem ingenii *additis alacres* praesertim suscepto opere facilesque praestabit. hinc credo || fieri ut amantibus felicius tum quam alias carmen metricum pulchriusque respondeat, cum aestuantibus animi adfectibus incitantur, ut ignarum artis, ausim dicere, amor docere, amor poetam facere possit. qui fit ut his de quibus dictum est veluti communi sensu eodemque studio sollemne ac familiare sit fortunas suas metro potius carminum canere, quam stilo prosae orationis efferre. quamquam hoc idem omnis animi passio parili motu instinctuque percita vel potissimum adfectet, ut se ad metrorum caerimonias, sicut plerumque cernimus, conferat, licet sciam non numquam etiam citra adfectum et impulsiones huius modi metrorum facetias sponte nos ac simplici voluntate sectari. itaque sive haec ad delenimentum animorum sive ad oblectamentum aurium seu levamen laborum sibi mortales procurare studium habuerint, non anxie sciscitaverim, hoc tantum persuadere contentus, omnem hanc, de qua nobis sermo est, musicam a primordio nascentibus cum anima sensuque infusam ac traditam postea observationis struente magisterio expolitam non nihil etiam his adfectionibus, ut Theophrastus adserit, incitari, vigere pulchriusque procedere. sed super hoc hactenus: nunc ad institutum, ut promisimus, ordinem revertamur. | ||

DE METRIS HORATIANIS

Quamvis sciam in secundo volumine, in quo de prototypis tractavimus novem, omnia nos metrorum genera sub eorundem praeceptis et disciplina comprehendisse (neque enim quicquam ad artem metricam pertinens in rerum natura reperiri poterit, quod non isdem uti elementis novem iuxta traditionem veterum investigatum collectumque sit), tamen promissi memor, quod de Horatianis metris specialiter persequendis meam fidem obstrinxeram, ne per coniventiam id praeterisse arguar, ut potero, singula quaeque percurram, quae noster lyricus cum epodis attigisse dinoscitur. nunc enim singulis singulos, nunc binos geminis versibus subdidit, nunc tribus uno commate [epodis] respondit, plerumque binis, verum diverso inter se metro et compositione figuratis.

Prima igitur eiusdem ode monocolos inducitur, id est unius metri qualitate composita. sed et ea quae unius generis habent cola eadem appellatione censentur, dicoloe autem duorum, similiter tricoloe vel tetra-

22 Quamvis sciam — 32 figuratis *Terent. Maur. 2914—2919*

1 excitatos enim ardore est (excitato enim ardore ς) stimulis suis ad calorem ingenii praesertim suscepto operis facilisque *A B* ς 3 tum] tam *B* 8 metro ς metros *A* metris *B* efferre ς adferre *A B* 15 anxiae *A* 17 postea ς p̓, *h. e.* post, *A B* 18 nonnihili etiam *B* 19 super hoc hactenus ς *A* super hoc huc usque hactenus *B* super hos husq: actenus *Val.* 20 promisimus ς *B* promissimis *A* ordine *A B* ς 22 quamvis] qum ς *A B* 27 persequendis *Val.* prosequendis *A B* ς 30 singulis singulas nunc binas *A B* ς 31 plerumque ς *B* plerum *A* 33 monoculos *A*

coloe trium seu quattuor generum diversitate subsistunt. prima ergo ode, ut quidam putant, a pentametro nascitur per detractionem syllabae brevis, quae erat ante paenultimam, subsistens metro asclepiadeo duodecasyllabo, ut

Maecenas atavis edite regibus.

alii formatum id metrum putant ab hendecasyllabo per adiectionem unius syllabae, qua dempta fiet hendecasyllabus, ut

Maecenas atavis edite regi.

feritur hoc metrum vel per singulos pedes, ut sit || primus spondeus, secundus trochaeus, tertius iambus, quartus dactylus, *quintus dactylus* vel creticus, si in longam desinat; vel per dipodias, ut constet duobus choriambis mediis inchoante versum spondeo, claudente autem iambo vel pyrrichio vel pariambo. composita est | haec ode sine epodo. sane, ut breviter quotiens hoc, id est asclepiadeo metro, Horatius usus sit scias, usus est primo libro duodecies, secundo libro semel, tertio undecies, quarto sexies. quorum exempla inducere operi tardum et apud eruditos supervacuum accepta semel asmatum structione videtur.

Secunda ode cum epodo sapphicum metrum continet. quod quamvis sit ab Alcaeo inventum, sapphicum tamen hendecasyllabum a numero *syllabarum* nuncupatur, ideo quod eo frequentius usa sit Sappho quam Alcaeus repertor. huius mensura quarto colo concluditur. tres enim, qui sunt pares, hendecasyllabi existunt ita,

iam satis terris nivis atque dirae
grandinis misit pater et rubente
dextera sacras iaculatus arces.

vides sensum *non* esse, nisi epodo claudatur; quid enim fecerit Iuppiter audiendum est:

terruit urbem

implevit expectationem sensus. quod metrum vocatur dimoeron epicon, ideo quod duos pedes heroos accipiat, dactylum et spondeum. quidam pentasyllabon epodon dixerunt a numero syllabarum: alii trimoeron epicon: est enim pars tertia epici versus, ut ||

arma virumque cano Troiae qui terruit urbem.

---

2 a pentametro nascitur *p. 109, 2. 147, 3. 150, 19 Atil. Fortun. 2682* 17 Secunda ode *Atil. Fortun. 2680. 81* 20 huius mensura — 162, 1 respondent *p. 167, 15* 28 quod metrum — 30 a numero syllabarum *p. 116, 2. 150, 7*

---

3 erat] erit *A B* ς 4 regis *corr.* regibus *A. omissus est vel grammatici vel librariorum neglegentia versus pentameter* Maecenas atavis edite remigibus 5 formatum ς *B* formatrū. *A. hendecasyllabus intellegitur is de quo dictum est p. 120, 16 et 155, 10* 9 quintus dactylus *om. A B, add.* ς 13 id est ς id ē *A* idem *B* 14 quarto septies ς 15 inducere ς *B* inducerem *A* 16 uideretur *A B* ς 17 quamvis] cum *A B* ς 18 ab Alcaeo inventum] alcaeacum *A* alceacum *B* alcaicum ς syllabarum *om. A B* ς 19 ideo] et *A B* ς 20 mensura ς mensurae *A B* colo] loco *B* 24 dextera] dextra *in marg. A* 25 sensum non esse *infra de metr. Hor. p. 176, 2* sensum ee *lacuna duarum vel trium litterarum post* sensum *relicta A* sensum esse *Val.* sensum deesse ς *B* 28 dimeron epicon *B* dimetron epicon *A* ς. *cf. p. 116, 2* 30 trimetron epicon ς

monostropha vocantur haec carmina, quia ad primam strophen cetera respondent neque ulla intervenit epodos, quae a prima strophe [id est epodi clausula] discrepet. tres autem versus inter se congruentes constant ex duobus commatibus, quorum quod antecedit ex tetrametro trochaico catalectico subsistit, ut est illud,

est celer phaselus ille quem videtis, hospites:

sic et hic,

iam satis terris dedere largum imbrem hospites.

residuum autem, 'nivis atque dirae', erit caput trimetri iambici, quem integrum reddes, si ceteras ei partes sui generis copularis ita, |

nivis atque dirae densior nimbus fuit.

hic anapaestus primum locum pro spondeo obtinebit, ut non numquam reperimus; residua pars erit iambici versus. ordine autem hemistichiorum mutato, adiectis duabus syllabis, erit trimeter sic,

nivis atque dirae iam satis terris dedit.

quartus autem versus hexametri clausula est, ex qua carmen sapphicum dimetrum pentasyllabum superius inter exempla proposuimus ita,

primus ab oris
Troius heros
perdita flammis
Pergama liquit. ||

quibus numeris frequenter Sappho carmina composuisse cognoscitur. feritur hoc metrum vel per simplices pedes, quorum primus trochaeus, secundus spondeus, tertius dactylus, quartus trochaeus, quintus spondeus vel trochaeus; vel per dipodian, ut constet epitrito secundo, quem et hippium dicimus, dehinc choriambo, ultimo bacchio vel amphibrachy, cuius exemplum apud Horatium

Crispe Sallusti nisi temperato.

hoc metro, id est hendecasyllabo sapphico, usus est primo libro novies,

---

1 monostropha *p. 59, 6*

---

1 quia *Atilius Fortunatianus p. 2681* quā *A B* quoniam ς cetera respondent *et hic et infra p. 167, 18 scripsit Marius Victorinus, sicut Atilius Fortunatianus l. c. scribendum tamen erat* ceterae respondent: *cf. Atil. Fortun. p. 2699* haec autem Horatii carmina, de quibus dicere institui, monostropha Graeci appellaverunt, quod prima strophe duobus vel tribus colis explicata ceteras sequentes similes habeant nec in aliqua parte interveniente epodo cola mutentur 2 quae] qui *B* id est epodi clausula *ex interpretatione v.* epodos *orta esse videntur* 7 sic *om. A B:* sic et hic — hospites *om.* ς 9 erit kaput *A* erit incaput *B* 16 quartus ān uersus *A* quartus enim uersus ς *B* ex *om. A B* ς 17 dimetrum ς *Val.* $\overset{\text{di}}{\text{exametrum}}$ *A* ex dimetrum *B* superius] *p. 116, 6* 18 primus ab oris ς *B* primus arboris *A: Verg. Aen. I 1* 20 perdita ς imperdita *A B* 21 liquid *A B* linquit ς linquens *supra p. 116, 9 et Terentianus Maurus 2166* 22 composuisse cognoscitur ς *B* composuisset $\overset{\text{osc}}{\text{cognit'}}$ *A* composuisset cognoscitur *Val.* 23 per] pro *B* primus dactylus secundus spondeus tertius pariambus quartus *A B* ς. *definitionem pedum vel grammatici vel librariorum neglegentia corruptam ad eam rationem, quam Victorinus p. 155, 30 secutus est, revocari* 26 amphimacribrachy *B* 28 Crispe] *Hor. carm. II 2, 3*

secundo sexies, tertio septies, quarto ter; item epodis epici dimoeri primo novies, secundo sexies, tertio septies, quarto ter.

Tertia ode lyricorum asmatum

sic te diva potens Cypri.

hoc metrum glyconium, quod et anacreontion dicitur, detracta syllaba pherecratium, adiecta novissima hendecasyllabon sapphicon erit. conectitur autem spondeo choriambo et disyllabo, ut evenerit. est vero hexametri pars prior, cui si residuam clausulam adieceris, fiet versus hexameter ita,

sic te diva potens Cypri ferat aëre toto.

et est nunc proodicon, id est antecantativum. nam quotiens maioribus metris minus aliquid subnectitur, epodos dicitur; quotiens vero comma vel colon integro metro praeponitur, proodicon appellatur. etenim quem ad modum supra ostendimus epode sententiam claudi, ita in his manifestum est suspensam teneri. nam nisi subsequens | metrum adiungatur, sensus claudicabit. sequitur

sic fratres Helenae, lucida sidera, ||

asclepiadeum metrum, de quo in prima ode satis dictum est. glyconio autem metro usus est libro primo duodecies, secundo semel, tertio decies, quarto quinquies.

Quarta ode libri primi cum epodo prolata est ita,

solvitur acris hiems grata vice veris et favoni.

hoc metrum vocatur archilochium, ut ab eo inventum. in quo prius quaerendum est, utrum simplex an compositum sit. quod si simplex esse dixeris, vocabis hexametrum heroum perissosyllabes. nam tertia ab ultima versus syllaba detracta faciet heroum sic,

solvitur acris hiems grata vice veris et oni.

nec tamen credas idem esse perissosyllabes, quod est hypercatalectum, ex eo quod in utroque una syllaba reperitur. hoc enim distabunt, quod perissosyllabes inserta protenditur syllaba, hypercatalectum autem decursis sex pedibus superfluens invenitur, ut

iamque iter emensi turres ac tecta Latinorum:

hoc enim metrum ita stabit, si novissima syllaba recidatur, ut

iamque iter emensi turres ac tecta Latino,

et capiti sequentis versus adiciatur: item

5 hoc metrum glyconium — 10 aëre toto *p. 119, 8. 147, 1* 11 proodicon *p. 57, 17. 176, 17* 21 Quarta ode *p. 117, 12. 142, 28* 25 nam tertia — 27 et oni *Diom. p. 509, 27*

1 epici dimoeri *Gaisfordius* epici duo p moeris *A* epici moeris *Val.* epici duo p moeris *B* epici dimetri ς 7 autem] apud *corr.* autem *A* 9 ita ς sic ita *A* sit ita *B* 11 p̄podicon *A B* προεπῳδικόν ς 12 minus aliquod ς 13 procpodicon *A B* προεπῳδικόν ς 15 susceptam *corr.* suspensam *B* sensus] versus *A B* ς 17 lucida sidera ς *B* lucidae sidera *A* 18 de quo ς de qua *A B* 29 *fortasse* una syllaba plus reperitur 32 iamque] *Verg. Aen. VII 160* 34 emens turres *A*

omnia Mercurio similis vocemque coloremque,

qui et hypermetri dicuntur. igitur quia ostendimus esse id simplex, nunc, quod magis reor, etiam compositum demonstremus.

solvitur acris hiems grata vice veris et favoni:

copulatur versus quem dividimus *sic*, 'solvitur acris hiems grata vice', ut 'saltantes Satyros imitabitur'; comma autem quod superest ithyphallicum erit e tribus trochaeis, ut novimus, || 'veris et favoni'. huic etiam subditus loco epodi versus, in quo prima pars iambica est, adaeque tres trochaeos in ultimo, ut superior, recipit. nam 'trahuntque siccas' portio est iambi superfluente semipede eas, quae efficit penthemimeren tomen. neque enim haec catalectica | est: nam diximus catalexin esse, cum legitimum metrum aut pedem e syzygia aut syllabam e simplici pede amittit; hic autem superfluit. ergo et hic sibi coniungit tres trochaeos sic, 'machinae carinas'. qui tamen possit et scazon trimetros videri. nam si per duas syzygias a prima parte versum dividas, id est

trahuntque siccas machinae,

clauditur antibaccho pede, qui est carinas. sed quia parem formam idem Archilochus videtur induxisse adiciendo maiori syllabam et detrahendo minori, quo uterque tribus trochaeis clauderetur, satius est iambico commati, 'trahuntque siccas [machinae]', eosdem trochaeos adiungi, quam post geminam eius dipodian antibacchum ultimum poni, ut utriusque versus clausula una lege teneatur. etenim si superiori unam dempseris et inferiori addideris syllabam, hic trimeter iambicus, ille herous hexameter fiet hoc modo,

solvitur acris hiems grata vice veris et oni,
trahuntque siccas machinae carinulas.

adnota sane hoc metrum semel apud Horatium esse positum.

Quinta ode tria genera habet. nam priores duo versus asclepiadei sunt, tertius pherecratius, quartus glyconius sic, ||

quis multa gracilis te puer in rosa
perfusus liquidis urget odoribus
grato, Pyrra, sub antro?
cui flavam religas comam.

sed de prioribus duobus, qui sunt asclepiadei, et glyconio, qui quarto loco est, supra diximus. nunc pherecratium inspiciamus, et est heptasyllabus *

2 igitur quia ostendimus — 27 esse positum *Terent. Maur. 2920—2954* 9 nam trahuntque siccas — 11 tomen *p. 169, 2* 28 Quinta ode *p. 152, 22 Terent. Maur. 2793—2818. Atil. Fortun. 2681*

1 omnia] *Verg. Aen. IIII 558* 2 quia] qū *A* cum *B* quando ς nunc quod *A* nuneq *B* iam quod ς 5 sic *om. A B* ς 6 saltantes] *Verg. bucol. 5, 73* 7 huic] hic *A B* ς 9 superius *B* 11 tomen ς *B* tomon *A* haec] hic *A B* ς 13 amittit ς admittit *A B* hic enim superfluit *A B* hic enim superfluunt ς 15 uersum *superscriptum est in A* 17 claudicatur *B* quia] qū *A* cum *B* quando ς 35 *fortasse* et est heptasyllabus, quo et Callimachus epigrammata composuit: *cf. Atil. Fortun.*

epigramma composuit. hoc metrum conficitur vel per singulos pedes, id est spondeo *dactylo et ultimo trochaeo vel spondeo,* vel disyllabo et choriambo et ultima syllaba. huic si glyconium praeposueris, priapeum facies sic,

cui flavam religas comam grato Pyrra sub antro.

pherecratiis usus est libro primo quater, tertio bis, quarto bis. |

Sexta ode cum epodo est: conficitur asclepiadeis tribus, quarto glyconio, de quibus iam diximus, ut

scriberis Vario fortis et hostium
victor, Maeonii carminis alite,
quam rem cumque ferox navibus aut equis
miles te duce gesserit.

quae compositio tetracolos strophe dicitur, eo quod quarto versu vertatur, quo periodus clauditur. usus est hoc genere carminibus novem.

Septima ode adaeque cum epodo prolata heroos habet versus. nam hexametro epico tetrametrum eiusdem generis habet subnexum, id est duobus pedibus imminutum, quod archilochium dicitur, ut ||

laudabunt alii claram Rhodon aut Mitylenen;

dehinc epodos,

aut Epheson bimarisve Corinthi,

cui si duos pedes ultimos adicias, fiet hexametrus sic,

aut Epheson bimarisve Corinthi moenia cerno.

Octava ode similiter cum epodo * dimetro, quod tamen proodicon factum est. nam maiori metro minus praelatum est, quod constat ex choriambo et bacchio. hoc quoque carminis genus dicolon ab Alcaeo lyricus noster accepit, quod est huius modi,

Lydia, dic per omnes
hoc deos vere, Sybarin cur properas amando.

prior versus, ut diximus, ex choriambo et bacchio a brevi incipiente, sequens e tribus choriambis adaeque claudente versum bacchio subsistunt. quod metrum [utrum] errore seu studio poetae secus quam ratio est processit. nam fecit illud asperius uno immutato pede in principio secundi

7 Sexta ode *Terent. Maur. 2696—2713* 15 Septima ode *p. 116, 25. 170, 17* 23 Octava ode *p. 87, 12. Atil. Fortun. 2683*

p. 2676. et est heptasyllabus et epicum comma composuit *Camerarius.* et est heptasyllabus: epici carminis commate postremo hoc metrum conficitur, aut per *sqq. Santenius in Terent. Maur. p. 366* 1 vel] aut *A B* ϛ 2 dactylo et ultimo trochaeo vel spondeo *om. A B* ϛ 6 pherecratiis *A* pherecrateus *B* pherecratio ϛ 7 cum epodo ē conficitur *Val. et, ut videtur, in detrita scriptura A* cum epodo conficitur ϛ *B* 8 diximus ut *B Val. et, ut videtur, A* diximus sic ϛ 14 carminibus nonem *A* carminibus nouem *B* carminis nonies ϛ 16 subnexum ϛ subnixum *A B* 18 mitilenen *A* 21 fiet ϛ *B* fiat *A* 22 corinthi ϛ *B* corinthii *A* 23 cum epodo dimetros ϛ. *lacunam indicavi, quae ita fere videtur supplenda esse,* cum epodo prolata tetrametrum subnexum habet dimetro 23 proepodicon *A B* προσπωδικόν ϛ 27 omnes *om. A, add.* ϛ *B* 28 properes ϛ 31 utrum] sive *Bentleius in Horat. p. 710 ed. a. 1728*

versus: pro iambo enim spondeum induxit sic, 'hoc deos ve', quem choriambum esse convenerat. nam versus auctore Alcaeo e tribus choriambis et bacchio, in quo catalexis est, clauditur, qui erit

hoc deos vere Sybarin cur properas amando.

etenim si imitatus esset Alcaeum, ita protulisset, 'hoc dea vere'. error tamen eius, si non studio factum est, habet ex|cusationem, quod continuo carmine id genus || tuetur, quod duobus cernimus versibus, et legem, quam ipse sibi casu aliquo dixerat, usque ad ultimam asmatis partem observando perduxit. nec usus hac metri specie nisi semel invenitur.

Nona ode tribus generibus composita est, ex quibus duo primi versus erunt alcaici hendecasyllabi, sequentes duo disparis metri sic,

vides ut alta stet nive candidum
Soracte, nec iam sustineant onus
silvae laborantes, geluque
flumina constiterint acuto.

primus ex syzygia iambica et semipede in syllaba, 'vides ut alta', adscitis sibi duobus dactylis in hoc, 'stet nive candidum', versum implebit. idem et secundus sic,

Soracte nec iam sustineant onus.

tertius autem erit dimeter cum semipede in syllaba ita,

silvae laborantes geluque;

trimeter iambicus fiet, si adicias 'frigido' sic,

silvae laborantes geluque frigido.

nam sesquipede minor est ab iambico, qui amphimacri adiectione completus est. quartus duobus dactylis currit cum trochaeo et spondeo ita,

flumina constiterint acuto.

qui potest videri mixtus ex duobus metris, epico et trochaico. inter quae si semipodia syllaba posita fuerit, heroi tetrametri archilochii metrum implebit, tamquam

flumina constiterint et acuto,

ex quo supra epodum inductum ostendimus sic,

aut Epheson bimarisve Corinthi. ||

qui adiectis duobus pedibus fiet hexameter ita,

maxima sic cito flumina constiterint et acuto.

recipit et alteram divisionem, ut ad duos dactylos et semipedem, quae est

---

10 Nona ode *Atil. Fortun. 2681. 82*

---

2 alcheo *A* 4 properes ς 5 imitatus *B* (?) immitatus ς immutatus *A* hoc deum uere error *A B* hoc deum ueneror ς 9 produxit ς 15 constiterint ς constiterunt *A B* 16 semipede dein syllaba *A B* ς 23 geluque frigido ς *B* geliduque frigido *A* 24 completa *corr.* -us *A* 26 constiterint ς constiterunt *A B* 27 mixtus ς *B* mixtos *A* inter quos semipodia *A B* ς 28 fuerit *om.* ς archilochus metrum impleuit *A B* ς 30 constiterint ς constiterunt *A B* 33 qui] quod *B* 34 constiterint ς constiterunt *A B* 35 quae est *A* qui est ς *B*

pars dimidia pentametri, adiciatur nunc creticus, nunc amphibrachys, quia non semper in longa syllaba, sed interdum et in brevi desinit. hendecasyllabis igitur alcaicis usus est libro primo septies, secundo decies, tertio decies, quarto ter. item dimetris iambicis hypercatalectis, ut *est* hic,

silvae laborantes geluque,

usus est libro primo septies, secundo decies, tertio undecies, quarto ter. trimetris quoque epicis hypercatalectis, ut est hic,

flumina constiterint acuto,

usus est libro primo septies, secundo decies, tertio undecies, quarto ter.

Decima ode cum epodo est, cuius initium

M e r c u r i f a c u n d e n e p o s A t l a n t i s.

constat autem hendecasyllabo sapphico, de quo in secunda ode libri primi plenissime disseruimus, quae est

i a m s a t i s t e r r i s n i v i s a t q u e d i r a e.

huius mensura quarto colo concluditur: tres enim, qui sunt pares, hendecasyllabi existunt, qui epodo clauduntur, quod metrum vocatur dimoeron epicon, ideo quod duos pedes heroos accipiat, dactylum et spondeum. monostropha autem vocantur haec asmata, quia ad primam strophen cetera respondent. idem et de duodecima ode dictum sit, quae constat adaeque hendecasyllabo sapphico, cuius initium

q u e m v i r u m a u t h e r o a l y r a v e l a c r i.

Vndecima ode lyricorum asmatum ||

t u n e q u a e s i e r i s, s c i r e n e f a s, q u e m m i h i q u e m t i b i.

hoc metrum quidam inter prototypa, id est primiformia, volunt accipi et appellant antispasticon heccedecasyllabon sapphicon, quidam a choriambico derivatum adserunt. nam ferunt omne asclepiadeum accepta choriambica syzygia, id est ut tres choriambos copulatos habeat, sicut hic, facere antispasticum, quod ita percutiatur, ut habeat primo loco epitritum, quem et hippium dicimus, quartum, dehinc duos antispastos, ultimum diiambum versum claudentem, qui non numquam dibrachy in fine posito in paeona secundum convertetur. contra si detrahas inter duos *choriambos unum*, *fiet* asclepiadeum sic,

tu ne quaesieris quem mihi quem tibi.

item

---

15 huius mensura — 19 respondent *p. 161, 20* 18 monostropha *p. 59, 6*
22 Vndecima ode *Terent. Maur. 2714—2720*

---

1 creticus] *immo* bacchius, *nisi potius hunc quoque cretici nomine contineri voluit auctor quem Victorinus secutus est* 4 item] idem *A B* ς hypercatalecticis ut hic *A B* ς 8 constiterint ς constiterunt *A B* 11 facunde ς *B* facunda (e *superscr.*) *A* facundae *Val.* 13 quae est *A* quod est *B* qui est ς 16 dimoeron epicon *B Val.* dimo.epicon (eron *superscr.*) *A* dimetron epicon ς 18 asmata qua ad (de *superscr.*) *A* asmata de qua ad ς *B Val.* 19 respondent XII idem et duodecima *B* quae] quod *B* 26 omne ς om *A* omnes *B* 27 tres iambos *A B* ς 30 quod numquam *B* 31 inter duo asclepiadeum *B Val.* ς inter in duo asclepiadeum *(deleto* in) *A*

nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem:

quarto etiam libro semel ita,

o crudelis adhuc et Veneris muneribus potens.

Tredecima ode libri primi

cum tu Lydia Telephi:

constat ex glyconio, quod et anacreontion dicitur, ut

sic te diva potens Cypri;

conficitur autem spondeo choriambo et pariambo. huic pro epodo subiungitur asclepiadeum, de quo similiter in prima ode dictum est, sic.

Maecenas atavis edite regibus,

subsistens duodecasyllabo versu.

Verum quid attinet nos de his metris, de quibus iam dictum est, saepius loqui, cum in praecedentibus ideo exempla posuerimus, ut ex illis reliqua possemus ‖ agnoscere? ergo siqua nova metra obviam venerint, similiter discutientur. nam omnes fere odae in subsequentibus libris isdem metris subsistunt exceptis perpaucis admodum, e quis in secundo libro ode XVI, cuius initium

non ebur neque aureum.

nam novum haec metrum, de quo nondum apud Horatium tractatum est, continet. est autem ab Alcaeo sumptum choriacum heptasyllabum subdito hendecasyllabo iambico archilochio. etenim

non ebur neque aureum

erit trochaicum proodicum dimetrum catalecticum, quod accepta in principio brevi syllaba iambicum epodum faciet sic,

da non ebur neque aureum.

paenultima autem detracta phallicum reddet ita,

non ebur neque aurum.

dimetro vero subnexum, ut

beatus ille qui procul, non ebur nec aureum,

versum dabit ex quadrato compositum; aut si e principio creticum retrahas, 'non ebur', cuius tertia positione longa est (sequitur enim n littera) erit trimetri iambici prima portio, 'nec aureum'. insequens autem versus metrum habet iambicum catalecticum archilochium ita,

mea renidet in domo lacunar.

nam 'mea renidet in domo' | dimetrum est, 'lacunar' claudicat. huius exemplum apud eundem est

trahuntque siccas machinae carinas.

quo metro semel tantum usus est. feritur prior versus ditrochaeo, deinde

---

1 nullam] *Hor. carm. I 18, 1* uitae *A* 3 o crudelis] *Hor. carm. IIII 10, 1* 13 cum praecedentium ς posuerimus ς *B* posueribus *A* 17 ode XVI *A B* ode XVIII ς 19 haec] hoc *A B* ς 20 choriacum *A* ς choriambicum *B* 23 trochaeum *corr.* trochaicum *A* proepodicum *A B* ς 24 syllabam *A* 27 neque aurum ς neque aureum *A* nec aurum *B* 28 dimetro ς trimetro *A B* subnexo *A B* ς 37 trahuntque] *Hor. carm. I 4, 2*

dactylo vel amphimacro; sequens || autem dimetro iambico, ultimo bacchio. qui recipit et alteram divisionem: nam 'mea renidet' portio est iambi superfluente semipede, det, quae efficit penthemimeren tomen; dehinc tres trochaei versum complebunt ita, 'in domo lacunar'.

Libro tertio metra omnia fere aut alcaica aut sapphica aut asclepiadea aut certe ea sunt, de quibus supra disseruimus, praeter id quod in duodecima ode invenimus, quod est ionicum *ἀπὸ ἐλάσσονος*, ut

miserarum est neque amori dare ludum.

per totum autem asma diligentia poetica id observatum est, ut versus duas primas syllabas breves, sequentes autem habeat longas, sicut et pes ionicus minor compositus videtur. digestum autem est ex duobus trimetris coniunctis uno tetrametro ei subiecto sic,

miserarum est neque amori dare ludum
neque dulci mala vino lavere aut ex-
animari metuentes patruae verbera linguae.

hoc quoque metro Horatius semel usus reperitur.

Libro IIII ode VII talis est,

diffugere nives redeunt iam gramina campis.

haec ode scripta est ad dicolian, et est primum *colon* epos heroum hexametrum, secundum autem [epodos] penthemimeres, id est hemistichium pentametri, ita, 'arboribusque comae'. sed ut huic Horatiano par sit, sumenda eius pentametri pars erit, qui duos primos pedes dactylos habebit. aliud in quarto libro novum metrum non invenies.

Libro V, qui epodon inscribitur, ode prima est

ibis liburnis inter alta navium,

secunda ||

beatus ille qui procul negotiis,

tertia

parentis olim siquis impia manu,

et quae sequuntur usque in decimam. his iambicis trimetris acatalectis usus est in libro epodon, ut diximus, decies, quibus respondit adaeque iambico dimetro acatalecto, id est quattuor pedibus eiusdem metri: primo sic,

amice propugnacula,

secundo

---

2 nam mea renidet — 3 tomen *164, 9*

---

1 dimetro iambico] diiambico *B* diiambo *A* ς 7 ionicum ς ionico *A B* 16 metro ς metra *A B* 19 et ē primum *A* etem primum *B* . colon *om. A B* ς epos] epodos *B* 20 id est hemistichium ς *B* id ēē mistichium *A* 21 Horatiano] orationo *B* placiano *A* prolatione ς 24 epodon ς *B* epodo *A* 25 libyrnis *A B* 29 parentis ς *B* parentib; *corr.* parentis *A* parentib: *Val.* 30 acatalecticis *A B* 31 quibus respondit *A B* respondit ς respondet *ed. Sanctandr.* 32 iambico dimetro acatalecto ς dimetro iambico :dimetroa .catalectico *A* dimetro iambico acatalectico *B* dimetro iambico dimetro acatalectico *Val.*

ut prisca gens mortalium,

tertio

senile guttur fregerit.

similes sunt archilochiis illis,

πάτερ Λυκάμβα, ποῖον ἐφράσω τόδε;
τίς σὰς παρήειρε φρένας;

In eodem ode XII

Petti, nihil me sicut antea iuvat
scribere versiculos amore percussum gravi.

scripta ad dicolian, in qua primus versus erit simplex iambicus trimeter, sequens compositus: nam praelata *parte pentametri*, '*scribere versiculos*', *sequitur dimeter iambicus acatalectus*, 'amore percussum gravi'. quo metro semel usus est.

In eodem ode XIII

quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
munera quid mihi quidve tabellas.

haec metra similia sunt illis quae in primo carminum invenimus ita,

laudabunt alii claram Rhodon aut Mitylenen,

dehinc

aut Epheson bimarisve Corinthi, ||

ubi tetrametrum epicum heroo subnectitur; item

te maris et terrae numeroque carentis harenae

herous, epodus huius

mensorem cohibent Archyta.

nam tetrametri epici, qui et archilochii ab inventore nuncupantur, adiectis duobus in fine pedibus erunt hexametri sic,

munera cur mihi quidve tabellas perfida mittis.

In eodem ode XIIII

horrida tempestas caelum contraxit et imbres
nivesque deducunt Iovem, nunc mare nunc siluae.

horum metrorum primum heroum est simplex, sequens compositum ex dimetro iambico acatalecto et penthemimere epico, [quod superiori epodo contrarium est ita,

scribere versiculos amore percussum gravi]

---

7 In eodem ode XII *Terent. Maur. 2966—2975* 17 haec metra — 26 hexametri *p. 116, 25 165, 15* 28 In eodem ode XIIII *Terent. Maur. 2976—2981*

---

4 similes archilochii illis ΠΑΤΕΡΑΥΚΑΜΒΑΠΟΝΕΦΡΑCΤΟΙΤΟΔΕΤΤΙCΑCΠΕΡΑΙΝΕΦΡΕΝΑC *A* similes archilochu illis ΠΑΤΕΡΑΥΚΑΜΒΑΝΟΝΕΦΑΡΑΤΟΙΤΟΔΕCΤΙCΑCΠΕΡΑΙΝΕΦΡΕΝΑC *B* similes Archilochiis illis *πατὲρ λυκάμβα πῶς πεφρασμένον γέτοι. τόδ' ἐστὶ σὰς περὶ φρένας* ς. *Archil. fr. 92 ed. Bergk.* 7 ode XII *A* ode XI ς *B* 10 ad dicoliam ς *A B* 11 parte pentametri — acatalectus *om. A B* ς 14 ode XIII *A* ode XII ς *B* 18 laudabunt] *Hor. carm. I 7, 1* 22 te maris] *Hor. carm. I 28, 1* 24 archita *A* arcuta *B* 27 cur] quid ς mittes *A* ς mentis *corr.* mittis *B* 28 ode XIIII *A B* ode XIII ς 32 acatalecto ς catalecto *A B* penthemimeri *A B* ς superiore *B*

quod consequenti ratione praeposterum, quam superior *epodus* habetur, induxit sic,

nivesque deducunt Iovem, nunc mare nunc siluae.

etenim veritus ne subiecti epodi prius comma ex heroo subsistens eundem enuntiationis sonum redderet iambicum dimetrum anteposuit, quo variata modu|latione gratior redderetur. nam et in superiore, ne sui generis versum subiungeret trimetro, heroi comma praemisit ita, 'scribere versiculos'.

In eodem ode XVII

altera iam teritur bellis civilibus aetas,
suis et ipsa Roma viribus ruit.

prior herous, sequens trimeter iambicus acatalectus est, qua copulatione inter se metrorum Horatius semel usus || reperitur. item dimetrum epodum heroico versui subicit sic,

mollis inertia cur tantam diffuderit imis
oblivionem sensibus;

similiter

nox erat et caelo fulgebat luna sereno
inter minora sidera.

quo exemplo bis nec amplius in epodon libro poeta usus est.

In ultima ode, quae est

iam iam efficaci do manus scientiae,

trimetris omnibus sine epodo usus est.

Et hactenus epodi. siqua vero sunt alia, de quibus non diximus, ex his, sicut supra memoravimus, nascuntur aut detractis aut adiectis cuilibet metro syllabis, neque ullus fere poetarum est, qui vel lyrica vel fabularum choros scripserit, qui non sibi aliquod proprium genus ob commendationem ac memoriam sui nominis finxerit.

Asmate eo quod inscribitur carmen saeculare, cuius initium

Phoebe silvarumque potens Diana,
lucidum caeli decus, o colendi
semper et culti, date quae precamur
tempore sacro,

hendecasyllabum est sapphicum, tribus continuis versibus, epodo quarto epico dimoero, de quibus in secunda ode libri primi carminum, cuius initium

iam satis terris nivis atque dirae,

satis dictum est.

---

12 item dimetrum — 19 usus est *Terent. Maur. 2960—2965*

---

1 quem consequenti *A B* ς epodus *om. A B* ς 5 quo uariata ς qua uariata *A B* 6 nam et in trimetro superiore ne sui generis uersum subiungeret heroi *A B* ς 8 ode XIIII *A B* ode XVI ς 12 trimetrum *corr.* dimetrum *A* 14 mollis] *Hor. epod. 14, 1* 17 nox erat] *Hor. epod. 15, 1* 28 eo quod scribitur *A B* eo quo scribitur ς 34 dimoero *A B* ς dimetro *Putschius*

[DE NVMERO EORVM] Omnia autem apud Horatium tam carminum quam epodon metra erunt numero XXI sic, asclepiadea || spondeo, ut Maece, duobus choriambis | nas atavis edite re, pyrrichio gibus. sapphica hendecasyllaba epitrito secundo iam satis ter, choriambo ris nivis at, bacchio que dirae. . dimoera epica acatalecta, dactylus terruit, spondeus urbem. glyconia, quae et anacreontia, spondeus sic te, choriambus diva potens, pyrrichius Cypri. ἑκκαιδεκασύλλαβα sapphica, quae quidam antispastica dixerunt, spondeus tu ne, *tres* choriambi quaesieris scire nefas quem mihi quem, pyrrichius tibi. epica περιττοσύλλαβα, *duo* dactyli solvitur acris hi, spondeus ems gra, dactylus ta vice, *tres* trochaei veris et favoni. trimetra iambica catalectica,

trahuntque siccas machinae carinas.

pherecratia, spondeus grato, choriambus *cum syllaba* Pyrra sub antro. epicum hexametrum, quod heroum *dicitur*,

laudabunt alii claram Rhodon aut Mitylenen.

epicum tetrametrum acatalectum heroum,

aut Ephesum bimarisve Corinthi.

choriambicum dimetrum catalecticum, choriambus Lydia dic, et bacchius per omnes. choriambicum tetrametrum catalecticum, epitritus II hoc deos ve, *duo* choriambi re Sybarin cur properas, bacchius amando. alcaicum hendecasyllabum, iambi duo cum syllaba vides ut alta, et duo dactyli stet nive candidum. dimetrum iambicum hypercatalectum, spondeus silvae, iambus labo, spondeus rantes, iambus *cum syllaba* geluque. trimetrum epicum hypercatalectum, duo dactyli flumina || constite, et duo trochaei rint acuto. trochaicum dimetrum catalecticum, *tres* trochaei *cum syllaba*,

non ebur neque aureum.

iambicum trimetrum catalecticum,

---

2 quam epodum *A* quam ἐπωδῶν ς *B* numero XXI *A* undeuiginti numero ς numero undeuiginti *B* ut maecenas duobus choriis atauis pyrrichio edite regibus *A B* ut mecae, duobus choriambis nas atauis edite regibus ς 4 epitrito secundo iam satis ter, choriambo ris niuis at, bachio quae dirae ς epitrito secundo iam satis terris chorio niuis bacchio atque dirae *A B* 5 dimaera epica *A* dimetra epica ς *B* 6 spondeus sic te choriambus diua potens ς spondeus sic te diua chorios (chorios *in marg. A)* potens *A B* 8 spondeus tu ne quaesieris choriambi scire *A* spondeus tu ne choriambi quaesieris scire ς *B* 9 duo dactyli] dactyli ς *B* dactylus *A* 10 soluitur acris hi, spondeus ems gra, dactylus tauice, trochei ueris et fauoni ς *B* soluitur acris hiemps spondeus grata dactylus uice ueris trochaeus et fauoni *A* 12 machinae carinas. pherecratia spondeus grato, choriambus Pyrra sub antro. epicum hexametrum ς machinae iambici carinas spondeo grato chorio pyrra sub antro pherecratia epicum exametrum *A B* 14 dicitur *om.* *A B* ς 15 mitylenen ς *B* mytilenen *A* 16 heroi *B* heroici *A* ς 18 choriambicum dimetrum *Gaisfordius* iambicum dimetrum *A B* ς 19 hoc deos uere sybarin choriambus cur properas *A B* hoc deos ue, choriambi re sybarin cur properes ς 21 iambi duo uides ut alta stet cum syllaba niue et duo dactyli candidum *A B* iambi uides ut al, cum syllaba ta, et duo dactyli stet niue candidum ς 22 spondeus siluae, iambus labo, spondeus rantes, iambus geluque ς *B* spondeus siluae iambi laborantes spondeus iambi geluque *A* 24 duo dactyli flumina constite, et duo trochaei rint acuto ς duo dactyli flumina constiterint et duo trochaei acuto *A B* 25 tres trochaei cum syllaba] trochaei *A B* ς 27 iambicum trimetrum ς trochaicum trimetrum *A B*

mea renidet in domo lacunar.

trimetrum iambicum acatalectum,

ibis liburnis inter alta navium.

dimetrum iambicum acatalectum,

amice propugnacula.

compositum ex penthemimere elegiaco | et dimetro iambico acatalecto, duo dactyli cum syllaba scribere versiculos, *duo iambi*, tertius spondeus, quartus iambus, amore percussum gravi. compositum ex dimetro iambico et penthemimere elegiaco, duo iambi nivesque de, spondeus ducunt, iambus Iovem, duo dactyli *cum syllaba* nunc mare nunc siluae.

Metra apud Horatium semel lecta,

[choriambus] Lydia dic [bacchius] per omnes
hoc deos ve [epitritus secundus] re *Sybarin cur properas amando*:
solvitur acris hiems grata vice veris et favoni:
non ebur neque aureum
mea renidet in domo lacunar:
scribere versiculos amore percussum gravi:
nivesque deducunt Iovem, nunc mare nunc siluae.

Et super his hactenus. nunc vero, etiamsi non omnia, quaecumque apud Graecos possunt inveniri, hoc commentario comprehenderim (sunt enim apud lyricos et tragicos et comicos poetas innumerabiles metrorum species), illud tamen non adroganter || ausim dicere, id nos his voluminibus quattuor consecutos, ut, si novum atque incognitum auribus metrum commentum se quispiam duxerit, infitias ire non possit ad haec velut omnium generum semina, quae investigata a nobis et huic commentario tradita reperiuntur, necessario referri ab isdemque, ut ita dixerim, fontibus procul dubio derivari; praeterea utcumque sub incerta atque ambigua specie astu proferuntur, protinus intellegamus, qua metrorum origine procreata vel qua sint ratione studiosa composita, quo simul et ea quae fallunt inconexa inter se metra magistra lectionis instructione noscamus et ipsi ex nobis nova instigante gloria comminisci ac proferre possimus.

AELII FESTI APHTHONII V. P. DE METRIS OMNIBVS EXPLICIT LIBER IIII

2 trimetrum et iambicum *B* 3 libyrnis *A* 7 duo iambi *om. A B, add.* ς 8 quartus iambus ς quartus iambici *B* IIII iambi *A* 9 elegiaco niues iambi IIII. deducunt spondeus iouem dactylus nunc mare nunc siluae *A B* elegiaco, duo iambi niuesque de, spondeus ducunt, iambus Iouem, dactylus nunc mare nunc siluae ς 11 lecta] dicta *A B* ς 12 choriambi lydia dic bacchius per omnes hoc (hos *corr.* hoc *A)* deos epitritus secundus uere soluitur *A B* choriambus lydia dic, bacchius per omnes, hoc deos ue epitritus secundus. Soluitur ς 20 comprehenderim ς *B* comprehenderem *A* 24 compositum *corr.* commentum *A* 25 generum ς genera *A B* semina quae ς *B* seminaq. *A* 27 *fortasse* praeterea ut quaecumque 28 qua metrorum *A* ς quam metrorum *B* 29 qua sint ς *B* qua.sint *una littera post* qua *deleta A* quas sint *Val.* 31 possemus AELII FESTI APTHONII. V. P. DE METRIS OMNIBUS EXPLIC. LIB. IIII. FELICIT UTERE STEPHANE SCRIPTOR ET LECTOR | INTER INITIA HUIUS OPERIS *sqq. A B* possimus . FINIS ς

Inter initia huius operis, id est in prima ode, excusaveram brevitatis studio, cuius amicus sum, singulorum asmatum exempla proponere. verum ne quid scrupuloso lectori ad querellam linquerem, placuit omnia quae apud Horatium metra tam in carminibus quam epodis continentur sub exemplis singulorum asmatum ac propria specierum designatione comprehendere.

Erunt ergo asclepiadea in primo libro carminum metra haec, ode prima Maecenas atavis edite regibus, ode III sic fratres Helenae lucida sidera, ode V quis multa gracilis te puer in rosa, ode VI scriberis Vario fortis et hostium, ode XIII *cervicem roseam cerea Telephi, ode XIIII,* o navis referent in mare te novi, ode XV pastor cum traheret per freta *navibus,* ode XVIIII Thebanaeque iubet me Semelae p., ode XXI Dianam tenerae dicite virgines, ode XXIII vitat inuleo me similis Chloe, ode XXIIII quis desiderio sit pudor aut modus, ode XXXIII Albi ne doleas plus nimio memor, ode XXXV placare et vituli sanguine debito. in secundo libro haec, ode XII nolis longa ferae bella Numantiae. in libro III haec, ode VII quid fles Asterie quem tibi candidi, ode VIIII nec quisquam potior brachia candidae, ode X extremum Tanain si biberet Lyce, ode XIII o fons Ban-

---

In commentario de metris Horatianis antea non edito, qui sequitur, scriptura Parisini codicis non indicata est. in primo libro carminum duo carmina alcaico metro scripta 17 et 35 praecedentibus utroque loco carminibus alcaicis omissa sunt. sed propter c. 17 numeri reliquorum carminum praeter paucos locos, in quibus erratum erat, mutati non sunt. post c. 35 tria carmina quae sequuntur numerata sunt ode XXXV XXXVI XXXVII, *quamquam c. 36 in glyconeis est* ode XXXVI, *c. 37 in trimetris epicis hypercatalectis* ode XXXVII. *in secundo libro c. 13 in tribus metris strophae alcaicae est* ode XII, *eodem numero tamen c. 12 quoque inscriptum est. deinde duo carmina alcaica 14 et 15 omissa, reliqua carmina 16—20 numerata sunt* ode XV—XVIIII, *nisi quod c. 17 in alcaicis est* ode XVII. *in tertio libro c. 18 in sapphicis est* ode XVIIII, *in dimetris epicis tamen* ode XVIII; *c. 19 in glyconeis et in asclepiadeis est* ode XVIII. *in quarto libro c. 4 omissum est non mutatis sequentium carminum numeris. sed c. 10 est* ode XI, *c. 11* ode X. *in libro epodon, e quo quattuor carminum 1 12 13 16 versus principales adscripti sunt, c. 12 dicitur* ode XIII, *c. 13* ode XIIII, *c. 16* ode XVII, *secundo carmine, ut videtur, pro duobus numerato. carminum hoc loco omissorum in iis quae in superiore commentario de usu metrorum scripta sunt p. 167, 6 ratio habita non est. duo autem carmina I 35 et II 15 a Diomede quoque p. 523, 15 et p. 524, 19 et a Servio de metr. Hor. p. 470, 21 et 25 omissa sunt. scriptura codicis in iis carminibus, in quibus grammaticus diversam ab ordine carminum rationem secutus est, in non nullis etiam, in quibus errore librarii numeri corrupti esse videntur, servata est* 1 in prima ode] *p. 161, 15* 3 scrupulā selectori *A* scrupulō lectori *Val.* 4 sub exempla *A* 8 fratres] fratre *A* 10 cervicem roseam cerea Telephi ode XIIII *om. A. carmen tertium decimum positum est infra in glyconeis* ode XIII cum tu Lydia Telephi 12 navibus *om. A* ode XVIIII] ode XVII *A*, *simili errore infra in glyconeis* ode XVIII mater saena cupidinum *A. septimum decimum carmen,* velox amoenum saepe Lucretilem, *omissum est; sed et duodevicesimum et vicesimum et deinceps reliqua carmina suis numeris indicata sunt*

13 ode XXII uitatinu[leo] me similis cholae *A: infra in glyconeis* ode XXIII aurarum et silnae metu: *cf. in pherecrateis* ode XXIII matrem non sine vano 13 ode XXIIII] ode XXIII *A: cf. infra in glyconeis* ode XXIIII vocem cum cithara dedit 15 ode XXXV placare uituli sanguineo (*om.* debito) *A. infra in glyconeis* ode XXXVI et ture et fidibus iuvat. *sed omisso carmine tricesimo quinto,* o diva gratum quae regis Antium, *c. 36 in eius loco positum est, sicut c. 37 pro tricesimo sexto habetur in alcaicis et dimetris iambicis catalecticis, c. 38 pro tricesimo septimo in sapphicis et dimetris epicis* 16 ferae] faere *A* 17 quid flet asteriae *A* 18 o fonb; andusiae *A*

dusiae candidior vitro, ode XV tandem nequitiae † sine modum tuae, ode XVI inclusam Danaen turris aenea, ode XVIII Codrus pro patria non timidus mori, ode XXIIII thesauris Arabum et divitis Indiae, ode XXV plenum quae nemora et quos agor in s., ode XXVIII Neptuni faciam prode reconditum, ode XXX exegi monumentum aere perennius. in libro quarto haec, ode I rursus bella moves parce precor precor, ode III nascentem placido lumine videris, ode V divis orte bonis optume Romulae, ode VIII donarem pateras grataque commodus, ode XII iam veris comites quae mare temperant, ode XIII audivere Lyce di mea vota di.

Item libro primo ode secunda,

iam satis terris nivis atque dirae.

hoc metrum vocatur hendecasyllabum sapphicum. igitur in libro primo sapphica hendecasyllaba haec, ode II iam satis terris nivis atque dirae, ode X Mercuri facunde nepos Atlantis, ode XII quem virum aut heroa lyra vel acri, ode XX vile potabis modicis sabinum, ode XXII integer vitae scelerisque purus, ode XXV parcius iunctas quatiunt fenestras, ode XXX o Venus regina Cnidi Paphique, ode XXXII poscimur siquid vacui sub umbra, ode XXXVII Persicos odi puer apparatus. in secundo sapphica haec, ode II nullus argenti color est avaris, ode IIII ne sit ancillae tibi amor pudori, ode VI Septimi Gades aditure mecum, ode VIII nulla si iuris tibi peierati, ode X rectius vives Licini nec altum, ode XV otium divos rogat in patenti. in tertio sapphica haec, ode VIII Martiis caelebs quid agam kalendis, ode XI Mercuri nam te docilis magistro, ode XIIII Herculis ritu modo dictus o plebs, ode XVIIII Faune nympharum fugientium a., ode XX non vides quanto moveas periclo, ode XXII montium custos nemorumque virgo, ode XXVII impios parrae retinentis omen. in IIII libro sapphica haec, ode II Pindarum quisquis studet aemulari, ode VI dive quem proles Niobea magnae, ode X est mihi nonum superantis annum.

Nunc epodoe eorum, quod metrum vocatur dimoeron epicon, ideo quod duos pedes heroos accipit, dactylum et spondeum, id est

---

30 Nunc epodoe — 176, 3 sensus *p. 161, 25*

1] sine] pone *vel* fige *codices Horatii* 2 Danaen] tanaen *A* ode XVIII] *idem numerus est infra in glyconeis*, ode XVIII quantum distat ab Inacho. *carmen duodevicesimum autem in sapphicis est* ode XVIIII Faune nympharum fugientium a., *sed in dimetris epicis* ode XVIII aequus alumnis 5 aere] haere *A* 6 haec] hae *A* 7 placido lumine] lumine placido *A* 14 facundae *A* 18 uacuis umbra *A* ode XXXVII] *cf. supra p. 174, 15* 19 sapphico haec *A* 21 ode XV] *carmine quarto decimo*, eheu fugaces Postume Postume, *et quinto decimo*, iam pauca aratro iugera regiae, *omissis reliqua libri carmina ita numerata sunt, ut unius carminis ratio non habeatur* 22 sapphico haec *A* marcus celeps *A* 24 hercolis *A* ode XVIIII] *cf. p. 175, 2* 27 sapphico haec *A* studeat aemu^{lari} *alia manu (a) superscripto* lari *A*. studeat aemulari *Val.* 28 ode X] *idem numerus est infra in dimetris epicis* ode X, est hederae vis. *decimum autem carmen pro undecimo habitum esse videtur in hecce-decasyllabis sapphicis*, libro IIII (II *A*) ode XI o crudelis adhuc et Veneris muneribus potens nonum] ñ uum *A* 30 epode eorum *A* dimoeron] dimoericon *a Val.* dimericon *A: cf. p. 116, 2* 31 heroos *om. A, add. a Val.*

terruit urbem.

vides sensum non esse, nisi epodo claudatur: 'iaculatus arces', quid fecerit Iuppiter audiendum est, 'terruit urbem', implevit expectationem sensus. primo libro epodoe sapphico metro subiecti, ode secunda terruit urbem [spondeus et dactylus], ode X more palaestrae, ode XII nomen imago, ode XX cum tibi plausus, ode XXII Fusce pharetra, ode XXV ianua limen, ode XXX transfer in aedem, ode XXXII barbite carmen, ode XXXVII sera moretur. libro secundo haec, ode II splendeat usu, ode IIII movit Achillem, ode VI aestuat unda, ode VIII turpior ungue, ode X litus iniquum, ode XV sidera nautis. libro III haec, ode VIII caespite vivo, ode XI callida nervis, ode XIIII victor ab ora, ode XVIII aequus alumnis, ode XX proelia raptor, ode XXII diva triformis, ode XXVII fetaque vulpis, libro IIII ode II nomina ponto, ode VI Phthius Achilles, ode X est hederae vis.

Libri primi ode III

sic te diva potens Cypri.

hoc metrum modo in epodicis *modo in proodicis* ponitur, id est quotiens maioribus metris minus aliquid subiungitur, epodos dicitur; quotiens vero comma vel colon integro metro praeponitur, proodicon dicitur. nam quem ad modum in praecedentibus ostendimus epodo sententiam claudi, ita in his manifestum est suspensam teneri, id est, ni subsequens metro adiungatur, sensum claudicare. igitur 'sic te diva potens Cypri' est glyconium, quod quidam anacreontion dixerunt. libri primi glyconia metra haec, ode III sic te diva potens Cypri, ode V cui flavam religas comam, ode VI miles te duce gesserit, ode XIII cum tu Lydia Telephi, ode XIIII nudum remigio latus, ode XV ventos ut caneret fera, ode XVIIII mater saeva Cupidinum, ode XXI dilectam penitus Iovi, ode XXIII aurarum et siluae metu, ode XXIIII vocem cum cithara dedit, ode XXXIII laesa paeniteat fide, ode XXXVI et ture et fidibus iuvat. in libro secundo ode XII aptare cithara modos. libro III ode VII constantis iuvenem fidei, ode VIIII donec gratus eram tibi, ode X plorares aquilonibus, ode XIII cui frons turgida

---

17 hoc metrum — 23 anacreontion dixerunt *p. 163, 5*

4 epodo e sapphico *A* 6 Fusce] fuse *A* 7 aedem] aedē *A* 11 ode XIIII] ode XIII *A: in sapphicis p. 175, 24* ode XIIII Herculis ritu modo dictus o plebs ode XVIII] *in sapphicis p. 175, 24* ode XVIIII Faune nympharum fugientum a. *cf. p. 175, 2* 13 pthius *A* 17 hoc metrum modo pro epodicis ponitur *A. an* hoc metrum modo proodicon ponitur? *deinde pro* id est, *quod ex latina interpretatione*, id est postcantativis et antecantativis, *relictum esse videtur, supra p. 163, 11 rectius scriptum est* nam 18 epodos] epodis *A* 19 proodicon] pp (po superscr.) epodicon *A* proepodicon *Val.* 21 suspensum *A* 25 remigio *a Val.* remio *A* 26 ut ca fera *A* ode XVIIII] ode XVIII *A. cf. p. 174, 12* 27 paenitus *A* 28 ode XXXIII] ode XXXV *A: in asclepiadeis p. 174, 14* ode XXXIII Albi ne doleas plus nimio memor 29 ode XXXVI] *in asclepiadeis p. 174, 15* ode XXXV placare et vituli sanguine debito 30 ode VIIII] ode VIII *A in asclepiadeis p. 174, 17* ode VIIII nec quisquam potior brachia candidae 31 ode XIII] ode XII (I superscr.) *A* ode XIII *Val.*

cornibus, ode XV uxor pauperis Ibyci, ode XVI nocturnis *ab* adulteris, ode XVIII quantum distat ab Inacho, ode XXXIII in tantis opulentior, ode XXV quo me Bacche rapis tui, ode XXVIII festo quid potius die. libro IIII ode I intermissa Venus diu, ode III quem tu Melpomene *semel*, ode V sancto consilio redi, ode XII hiberna nive candidi, ode XIII ludisque et bibis impudens.

Ode IIII

solvitur acris hiems grata vice veris et favoni.

hoc metrum vocatur archilochium, quod constat ex tetrametro epico acatalecto et ithyphallico, quod dividitur sic: 'solvitur acris hiems grata vice', hoc erit tetrametron epicon acatalecton; quod superest comma vocatur ithyphallicon, 'veris et favoni', ex tribus trochaeis. hoc metro Horatius noster semel usus est. quare etiam et de eo metro tractatum est, quod huic subiacet,

trahuntque siccas machinae carinas.

hoc vocatur trimetrum iambicum catalecticum, id est cum legitimum metrum aut a syzygia simplicem pedem aut a simplici pede unam syllabam perdet. nam ita legitimum iambicum trimetrum erit, si sex integros habuerit pedes, id est si adiecta una syllaba ita proferatur,

trahuntque siccas machinae carinulas,

unde merito catalecticum diximus.

Libro I ode V

quis multa gracilis te puer in rosa
perfusus liquidis unguet odoribus
grato, Pyrra, sub antro?

de praecedentibus duobus metris, quae sunt asclepiadea, superius diximus. nunc de pherecratio tractabimus, quod est 'grato Pyrra sub antro'. hoc metrum conficitur ex spondeo dactylo et spondeo vel, ut quidam, e spondeo choriambo et syllaba, quod idem dici potest glyconium catalecticum. libro I pherecratia haec, ode V grato Pyrra sub antro, *ode XIIII portum*

---

9 hoc metrum — 21 catalecticum diximus *p. 163, 23* 27 hoc metrum — 29 syllaba *p. 165, 1*

---

1 ode XVI] ode XVII *corr.* ode XVI *A* ode XVI *Val.* nocturnis adulteriis *A* 2 ode XVIII] *cf. p. 175, 2* distabinacho *A* 3 baccher trahis *A* bacchestrahis *Val.* ode XXVIII] ode XXVIIII *A: in asclepiadeis p. 175, 3* ode XXVIII Neptuni faciam prode reconditum 4 Venus] nenas *A* semel *om. A* 5 ode XII] ode XI *A: in asclepiadeis p. 175, 8* ode XII iam veris comites quae mare temperant candidior *A.* candidi *pro* turgidi *scriptum neglegentiae grammatici tribuendum videtur* 7 ode IIII] ode V *A. eodem errore infra* 22 *scriptum est* ode VI. *sed iusta carminum dinumeratio est inde ab sexto carmine* 9 tetrametro *a Val.* temetro *A* 10 hythiphallico *A* 12 ex tribus] et tribus *A* metrum *A* 17 syzygia] sigia *A* 20 carinulas *a Val.* carinas *A* 22 ode V] ode VI *A: cf. supra* 7 26 quae sunt *Val.* quaerunt *A* 27 tractanimus *A* 30 fereeratio haec *A* sub antro ode XIII nis formosa uideri *et in margine post* antro *add.* ode XIII matrem non sine uano lib. IIII (*corr.* III) ode VI thinna merce beatum *A* sub antro ode XIII matrem non sine uano libro tertio ode VI thinna mercede beatum ode XIII nis formosa uideri *Val. tria*

nonne vides ut, ode XXI Latonamque supremo, ode XXIII matrem non sine vano, libro III ode VII Thyna merce beatum, *ode XIII cras donaberis haedo, libro IIII* ode XIII vis formosa videri.

Libri I ode VI. haec ode composita est asclepiadeis tribus, quarto glyconio, de quibus supra diximus,

scriberis Vario fortis et hostium
victor, Maeonii carminis alite,
quam rem cumque ferox navibus aut equis
miles te duce gesserit.

Libri primi ode VII

laudabunt alii claram Rhodon aut Mitylenen.

hoc metrum heroum hexametron est, cuius exemplum est ode XXVIII

te maris et terrae numeroque carentis harenae,

quod cum sit simplex et omnibus notum, praetermittendum censeo. cui subiacet colum quod vocatur tetrametrum epicum catalecticum et conectitur ex tribus dactylis et spondeo,

aut Epheson bimarisve Corinthi.

Libri primi ode VIII 'Lydia dic per omnes' recipit metrum choriambicum, et quamvis per dicolian nectatur hoc asma, tamen prima et secunda choriambicas syzygias sumunt. sed primum proodicon dimetron catalecticon, quod conficitur ex choriambo et bacchio, ut

Lydia dic per omnes;

dehinc

hoc deos vere Sybarin cur properas amando.

hoc tetrametrum choriambicum catalecticum dicitur: habet enim primos pedes choriambos tres, quartum bacchium, qui catalexin facit. haec quoque metra adnotanda sunt, quia apud Horatium nostrum semel posita sunt.

Libri primi ode VIIII

vides ut alta stet nive candidum.

haec ode scripta est ad tetracolian. ex quibus duo erunt alcaica hendecasyllaba, tertium dimetrum iambicum hypercatalectum, ut

silvae laborantes geluque,

quartum trimetrum epicum hypercatalectum, ut

flumina constiterint acuto.

---

4 Libri I ode VI *p. 165, 7*

---

carmina, quae addidi, enumerata sunt in asclepiadeis et in glyconeis. cf. p. 165, 6 pherecratiis usus est libro primo quater, tertio bis, quarto bis, *quamquam ibi de quarto libro erratum est* 1 ode XXIII *cf. p. 174, 13* 2 ode VII] *in asclepiadeis p. 174, 16* ode VII quid fles Asterie quem tibi candidi *et in glyconeis p. 176, 30* ode VII constantis iuvenem fidei 4 compositae asclepiadeis *A* 11 mitilenan *A* 12 cuius] cum *A* 13 carentis] carinis *A* 18 praecipit *A* 19 quamvis] qū *A* 20 pro epodicon *A* 26 q̄ (*h. e.* quae) catalex infacit *A* 27 quia] q..ā *A* quā *Val.* 32 tertium] quartum *A* 33 silvae — 34 hypercatalectum ut *om. A*

libro primo alcaica hendecasyllaba haec, ode VIIII vides ut alta stet nive *candidum*, ode XVI o matre pulchra filia pulchrior * ode XXVII natis in usum laetitiae scyphis, ode XXVIIII Icci beatis nunc Arabum invides, ode XXXI quid dedicatum poscit Apollinem, ode XXXIIII parcus deorum cultor et *infrequens*, ode XXXVI nunc est bibendum nunc pede *libero*. libro secundo haec, ode I motum ex Metello *consule* civicum, ode III aequam memento rebus in arduis, ode V nondum subacta ferre iugum valet, ode VII o saepe mecum tempus in u., ode VIIII non semper imbres nubibus h., ode XI quid bellicosus Cantaber ag., ode XII ille et nefasto te posuit die, ode XVII quid me querellis exagitas tuis, ode XVIII Bacchum in remotis c. r., ode XVIIII non usitata nec tenui f. libro III ode I odi profanum vulgus et a., ode II angustam amice pauperiem *pati*, ode III iustum et tenacem propositi *virum*, ode IIII descende caelo et dic age *tibia, ode V caelo tonantem credidimus Iovem*, ode VI delicta maiorum immeritus lues, ode XVII Aeli vetusto nobilis ab L., ode XXI o nata mecum consule Mal., ode XXIII caelo supinas si tuleris ma., ode XXVI vixi puellis nuper idoneus, ode XXVIIII Tyrrhena regum progenies t. libro quarto haec, ode VIIII ne forte credas interitura quae, ode XIIII quae cura patrum quaeve Quir., ode XV Phoebus volentem proelia *me loqui*.

Metra dimetra iambica hypercatalecta, quamvis quattuor recipiant pedes et habeant superiacentem syllabam, tamen per dipodian feriuntur. libro primo dimetra iambica hypercatalecta, ode VIIII silvae laborantes geluque, ode XVI pones iambis sive flamma, ode XXVI portare ventis qui sub a., ode XXVII morem verecundumque Bacchum, ode XXVIIII non

---

2 candidum *om. A* *post carmen sextum decimum*, o matre pulchra filia pulchrior, *omissa sunt duo carmina, septimum decimum et vicesimum sextum, e quibus vicesimum sextum positum est infra in dimetris iambicis hypercatalectis*, ode XXVI portare ventis qui sub a., *et in trimetris epicis hypercatalectis*, ode XXVI rex gelidae metuatur orae. *quare lacunam indicavi. carmen septimum decimum postea quoque omissum est. utrumque carmen omissum erat p. 167, 9,* usus est libro primo septies, secundo decies, tertio undecies, quarto ter 5 infrequens *om. A* ode XXXVI] *cf. p. 174, 15* nunc pede libero] nunc p. *A* 6 consule *om. A* 7 aequa m̄to rebus in arduis *A* 8 ode VIIII] ode VIII *A* 9 cantaber ag˜ *A* ode XII] *idem numerus est in dimetris iambicis hypercatalectis*, ode XII produxit arbos in nepotum, *et in trimetris epicis hypercatalectis*, ode XII perniciemque ut probrumque p. *quamquam duodecimum quoque carmen eodem numero indicatum erat supra in asclepiadeis et in glyconeis. deinde carmina item alcaica quartum decimum et quintum decimum omissa, in reliquis libri carminibus numeri mutati sunt* nefasto te] nefas toto *A* 10 ode XVII quid me quaerellis *Val.* ode XIIII quid me quaerellis *A*. *pro sexto decimo carmine numeratur infra in dimetris iambicis hypercatalectis*, ode XVI obire Maecenas meorum, *et in trimetris epicis hypercatalectis*, ode XVI grave decus columenque r. 11 usitata] nota *A* 12 pati *om. A* 13 iustum] lustrum *A* virum *om. A* 14 tibia — Iovem *om. A*. *quintum carmen hoc loco in codice omissum positum est infra in dimetris iambicis hypercatalectis*, ode V Augustus adiectis Britannis, *et in trimetris epicis hypercatalectis*, ode V imperio gravibusque Persis 18 hac *A*. *quartum carmen et hic et in dimetris iambicis hypercatalectis et in trimetris epicis hypercatalectis omissum est, quamvis in sequentibus carminibus numeri non mutati sint.* 19 me loqui *om. A* 20 hypercatalectica qū quattuor *A* 22 hypercatalectica *A* 23 portare] putare *A* 24 ode XXVIIII] ode XXVIII *A: in alcaicis supra* 3 ode XXVIIII Icci beatis nunc Arabum invides *et in trimetris epicis hypercatalectis p. 180, 21* ode XXVIIII regibus horribilique Medo

ante devictis Sa., ode XXXI fundes liquorem non opimae, ode XXXIIII consultus erro nunc r., ode XXXVI ornare pulvinar deorum. libro II ode I ludumque fortunae gravisque, ode III ab insolenti temperatam, ode V aequare nec tauri ruentis, ode VII quis te redonavit Quiritem, ode VIIII vexent inaequales procellae, ode XI divisus obiecta remittas, ode XII produxit arbos *in* nepotum, ode XVI obire Maecenas mearum, ode XVIII nymphasque discentis et aures, ode XVIIII vates nec in terris morabor. libro III ode I audita Musarum sacerdos, ode II condiscat et Parthos f., ode III non vultus instantis tyranni, ode IIII seu voce nunc canas a., ode V Augustus adiectis Britannis, ode VI aedesque labentes deorum, ode XVII denominatos et nepotum, ode XXI seu rixam et insanos amores, ode XXIII si ture placaris et horno, ode XXVI nunc arma defunctumque b., ode XXVIIII cum flore Maecenas rosarum. libro IIII ode VIIII non ante vulgatas per artes, ode XIIII Auguste virtutes in a., ode XV ne parva Tyrrhenum per aequor.

Metra trimetra epica hypercatalecta recipiunt pedes tres et dactylos et spondeos superfluente syllaba. haec vero cum alcaico subiungit Horatius, fere omnes dactylos recipiunt. libro primo trimetra hypercatalecta sunt haec, ode VIIII flumina constiterint a., ode XVI sive mari libet Hadriano, ode XXVI rex gelidae metuatur orae, ode XXVII sanguineis prohibete rixis, ode XXVIIII regibus horribilique Medo, ode XXXI Sardiniae segetes feraces, ode XXXIIII vela dare atque iterare c., ode XXXVII tempus erat dapibus s. libro II ode I principum amicitias et arma, ode III laetitia moriture Delli, ode V in Venerem tolerare pondus, ode VII dis patriis Italoque caelo, ode VIIII usque nec Armeniis *in* oris, ode XI quaerere nec trepides in usum, ode XII perniciemque ut probrumque p., ode XVI grave decus columenque r., ode XVIII capripedum Satyrorum *acutas*, ode XVIIII longum invidiaque maior. libro III ode I virginibus puerisque canto, ode II vexet eques metuendus h., ode III mente quatit solidum nec *auster*, ode IIII seu fidibus citharave levi, ode V imperio gravibusque Persis, ode VI foeda

---

1 deuictis. s. a *A* 3 ode III] ode IIII *A: in alcaicis p. 179, 6* ode III aequam memento rebus in arduis *et in trimetris epicis hypercatalectis* ode III laetitia moriture Delli temperas *A* 6 arbos nepotus *A* 11 ode XVII] ode XVI *A*: *in alcaicis p. 179, 15* ode XVII Aeli vetusto nobilis ab L. *et in trimetris epicis hypercatalectis* ode XVII per memores genus omne fastos seu rixa et insanus amores *A* 12 et orno *A* 13 cum flore mecas rosar. *A* 14 augusti *A* 15 ne parua *a Val.* ne parta *A* thyrrenum *A* 16 hypercatalectica *A*. *trimetra epica hypercatalecta dicta erant p. 167, 7. perversa autem definitio metri ex nomine ducta neglegentiae grammatici tribuenda est* 17 cum alcaico subiungitur horatius ferae om̄ dactylos recipiunt *A*. *fortasse* cum alcaicis subiunguntur, fere omnes dactylos recipiunt *vel* cum alcaicis subiungit Horatius, fere omnes dactylos recepit 18 trimetra brachicatalecta sunt hae *A* 21 sardinae segetes ferae *A* 22 ode XXXVII] *pro tricesimo sexto carmine habetur in alcaicis p. 179, 5* ode XXXVI nunc est bibendum nunc pede libero *et in dimetris iambicis hypercatalectis supra* 2 ode XXXVI ornare pulvinar deorum dapibus spa *litteris* uss *in litura scriptis A* dapib: spa *Val.* 23 principium *A* 24 tollerare *A* 25 in *om. A* nec trepidae linum *A* 27 acutas *om. A* 28 puerisque] puellisque *A* canto *a Val.* cano *A* uixet eques metuendum h *A* 29 auster *om. A* 30 fidibus] fidis *A*

nigro simulacra fumo, ode XVII per memores genus omnes *fastos*, ode XXI seu facilem pia testa somnum, ode XXIII fruge laris avidaque porca, ode XXVI barbiton hic paries habebit, ode XXVIIII pressa tuis balanus capillis. libro quarto ode VIIII verba loquar socianda ch., ode XIIII per titulos memoresque fa., ode XV vela darem tua Caesar aetas.

De heccedecasyllabis sapphicis vel, ut quidam volunt, antispasticis. recipit pedes primum spondeum, secundum et tertium et quartum choriambos, quintum disyllabum. libro primo ode XI tu ne quaesieris scire nefas quem mihi quem tibi, ode XVIII nullam Vare sacra vite prius severis arborem. libro IIII ode XI o crudelis adhuc et Veneris muneribus potens. hactenus de heccedecasyllabis: ultra enim usus non est.

Libri I ode XXVIII

te maris et terrae numeroque carentis harenae.

primus versus hexametrus legitimus herous, subsequens colum tetrametrum epicum catalecticum. habet enim quattuor pedes ita,

mensorem prohibent Archyta.

idem ut supra *ode VII*

laudabunt alii claram Rhodon aut Mitylenen
aut Epheson bimarisve Corinthi:

item et libri epodon ode XIII

quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
munera quid mihi quidve tabellas.

Libro autem secundo novum metrum, id est de quo nondum apud Horatium tractatum est, ode XVII. hoc vocatur trochaicum proodicum et erit dimetrum catalecticum ita,

non ebur neque aureum;

subsequens trimetrum *iambicum* catalecticum sic,

mea renidet in domo lacunar,

quo semel usus est.

Libro autem tertio metra ferme omnia aut alcaica aut sapphica aut asclepiadea invenies, nisi quod ode XII ionico ἀπὸ ἐλάσσονος composita est, ut

---

23 Libro autem secundo *p. 168, 16* 30 Libro autem tertio *p. 169, 5*

---

1 fastos *om. A* 2 somnum] et omnem *A* 6 antispastis *A* 7 choriambos *a Val.* choriambum *A* 8 ode XI] ode X *A. et decimum carmen*, Mercuri facunde nepos Atlantis, *et duodecimum*, quem virum aut heroa lyra vel acri, *suis numeris inscripta sunt in sapphicis et in dimetris epicis* 9 uite] uitae *A* 10 lib. II ode XI o crudelis *A. undecimum carmen libri quarti*, est mihi nonum superantis annum, *pro decimo numeratum erat in sapphicis p. 175, 28 et in dimetris epicis p. 176, 13* 12 ode XXVIII] ode XXVIIII *A: cf. p. 178, 12* cuius exemplum est ode XXVIII te maris *sqq.* 15 catalecticum *A* acatalectum *a Val.* 16 archita laudabunt alii *A.* idem ut supra, *quae alieno loco scripta erant post* 22 tabellas, *huc transposui* 19 chorintum *A* 20 ode (XIII) quid *A* ode XIIII quid *Val.* 22 tabellas idem ut supra libro autem *A* 23 id est] idem *A* idē *Val.* 24 ode XVII] *cf. p. 175, 21* proepodicum *A* 25 dimetrum catalectum *A* dimetrum acatalectum *a Val.* 27 iambicum *om. A*

miserarum est neque amori dare ludum neque dulci, quod habet duas primas syllabas breves, sequentes longas. quo metro Horatius hoc tantum loco usus est.

Lib. IIII ode VII

diffugere nives, redeunt iam gramina campis.

haec ode scripta est ad dicolian. nam primum metrum est heroum hexametrum, secundum est [epodos] penthemimeres elegiacon. aliud metrum novum in quarto non invenimus [nomina nulla].

Epodoe. ode I

ibis liburnis inter alta navium.

haec epodos ex iambicis metris constat, primo trimetro iambico acatalecto, sequenti dimetro adaeque iambico acatalecto. iambica metra recipiunt regione prima iambum vel tribrachyn*. iambici trimetri formae sunt tres, tragica, comica, satyrica. tragica erit quae dextros pedes recipit spondeos, id est [impares] primum tertium quintum, sinistros iambos, id est secundum quartum sextum, ut

divi potentes, ferte lassatis opem.

comica erit quae frequenter tribrachos habet, ut

agite agite quid dubitatis hilares dare choros

[ocissime]. satyrica erit quae inter tragicum comicumque constituta est †de cetero putatas, ut

Musae Iovem laudate *et* hilares date choros.

epodon ode prima [secunda tertia] iambicis trimetris acatalectis constat, quibus respondit adaeque dimetro iambico acatalecto, ut supra diximus. quo metro in eodem libro usus est undecies.

Item ode XII

Petti, nihil me sicut antea iuvat
scribere versiculos amore percussum gravi.

scripta est ad dicolian. e quibus primum erit metrum simplex iambicum trimetrum acatalectum, sequens compositum ex penthemimeri epico *et dimetro iambico* recipit duos dactylos et syllabam et dimetrum iambicum acatalectum. hoc metro Horatius semel usus est.

---

17 divi *p. 79, 23* 19 agite *p. 81, 33* 22 Musae *p. 82, 12* 23 epodon — 25 undecies *p. 169, 24* 26 Item ode XII *p. 170, 7*

---

6 dicoliam *A* 10 lybirnis *A* 12 adaeque iambico *Val.* adaeque diiambico *A* 13 *lacunam, qua definitio reliquarum regionum versus iambici excidisse videtur, indicavi* formae sunt *Val.* formauerunt *A* 15 idem impares *A* idē impares *Val.* 19 dubitate hylares dare choro socissime *A* 20 de cetero .. putatas *duabus vel tribus litteris post* cetero *deletis A* de cetero putatas *Val. an* de ceteris computata? 22 laudate hilares *A* laudate et agiles *p. 82, 12* 23 secunda tertia *ex exemplis p. 169, 26 adscriptis repetita sunt* 25 undecies] decies *p. 169, 31. secundo carmine, ut videtur, in duas partes diviso undecim carmina numerata et ad eandem rationem numeri reliquorum carminum accommodati sunt* 27 petti nihil me *a Val.* petti .. ni me *A* 29 addicolianae quibus *A. rectius supra p. 170, 10* ad dicolian in qua 30 acatalecticum *A* et dimetro iambico *om. A*

Item ode XIIII

horrida tempestas caelum contraxit et imbres
nivesque deducunt Iovem nunc mare nunc siluae.

horum metrorum primum heroum est simplex, sequens compositum est ex dimetro iambico acatalecto et penthemimeri epico, ut videatur mihi affectasse huius modi versum,

scribere versiculos amore percussum gravi,

qui est compositus ex penthemimeri elegiaco et dimetro iambico. inter duo tamen penthemimere hoc discrimen invenimus, quod in primo duo dactyli et syllaba sunt, at in secundo dactylus spondeus et syllaba inveniuntur. hoc quoque metro semel usus est.

Ode XVII

altera iam teritur bellis civilibus aetas,
suis et ipsa Roma viribus ruit.

prior herous, sequens trimeter iambicus acatalectus. et hac copulatione metrorum Horatius semel usus est.

Inter haec libello qui inscriptus est carmen saeculare hendecasyllaba posuit sapphica et dimetra epica, de quibus in secunda ode libri primi carminum disseruimus. aliis metris Horatius usus non est. habentur itaque apud Horatium habita dinumeratione metrorum genera XXI in libris carminum et epodis.

Ode est dulcedine soni verbum lexisve pronuntiata. nam si sine verbo sonus pronuntietur, crusma dicetur. unde etiam in tropicis artis musicae litteras seu signa quaedam tonos proprios exprimentia media interveniente linea ita enuntiant, *τὰ μὲν ἄνω τῆς λέξεως, τὰ δὲ κάτω τῆς κρούσεως.* quod crusma variatur ex rhythmo, dum augetur et minuitur et ad sonum digiti vel pedis *ἐμμελές* verbum enuntiatur. infinita enim res est rhythmos, cum usque quo voles vocis sono ducatur ibique cogas quiescere, ubi pedem finiturus es. melos autem, quod ex his nascitur, dictum putant a Meline, Oceani filia, quam primum quattuor chordis usam adfirmat Lysanias, sive ut Licymnius, *ἀπὸ τοῦ μελεάζειν, τουτέστι θρηνεῖν.*

---

1 Item ode XIIII *p. 170, 28* 12 Ode XVII *p. 171, 8*

---

2 contraxit et *a Val.* contraxim et *A* 3 niuesque *a Val.* nidesque *A* 15 acatalectus] catalecticus *A* 22 EX AELIO FESTO APHTHONIO de carminis appellationibus | *ᾠδή* est dulcedine ϛ 22 lexisue pronuntiata *A* ϛ lege sua pronuntiatum *B* 23 dicitur *B* 24 media *om.* ϛ 25 TàMEN àNω *B* tamen àNω *A* *τὸ μὲν ἄνω* ϛ *τὸ δὲ κάτω* ϛ 26 chrusma *A* 27 digiti] dirigi *A* dirigit *B* dirigitur ϛ 30 Melia *Bergkius poet. lyr. p. 1252 ed. tert. cf. περὶ λυρικῶν Boisson. anecd. graec. v. IV p. 458 ἢ ἀπὸ Μελίας τῆς τοῦ (μέλας τῶν cod.) Ὠκεανοῦ θυγατρός, καθὰ Λυσανίας φησί* 30 Oceani ϛ *B* occ.ni *una littera post* c *deleta A* oceni *Val.* primam *Gaisfordius* 31 Licymnius ϛ *B* lycimnius *A. in Licymnii Chii carminum fragmentis verba posuit Bergkius poet. lyr. p. 1252 ed. tert. cf. M. Schmidt diatr. in dithyr. p. 85, Schneidewin Goetting. gel. Anz. a. 1845 p. 1122* *ἀπὸ τοῦ μελεάζειν τουτέστιν θρηνεῖν* quibusdam ϛ *B* àΠΟ ΤΟΙ ΜΕΛΕàΖΕΙΝ ΤΟΙΤΕϹΤΙΝ ΘΡΗΝΕ inquibusdam *A*

quibusdam placet ab apibus, quae graece *μέλισσαι* dicuntur. nam sicut illae omni cura flores legunt, ut mella conficiant, *καὶ ὅτι μέλει αὐταῖς* hoc studium, *μέλισσαι* dictae, in scriptura quoque quidquid floris est in sono vocis et rhythmis ad componenda *μέλη* colligimus, ut auribus tradamus, unde et Homerus

οὗ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.

nam veluti gustu vocis aures pabulantur. vel ideo melos, quoniam pars est *ᾠδῆς καὶ λέξεως*, sicut et corporis nostri partes graece *μέλη* appellantur. constat autem melos ex colo et commate. colon est quaedam *pars* orationis integra pedum compositione coniuncta, cuius pars comma dicitur. erunt itaque cola particulae solutorum metrorum, dumtaxat cum integrae fuerint syzygiae, comma vero, cum imperfectae. omnis autem versus *κατὰ τὸ πλεῖστον* in duo cola dividitur. abusive autem etiam comma dicitur colon.

---

7 vel ideo melos — 13 dicitur colon *p. 54, 2*

---

1 ΜЄΛΙϹϹⲁΙ *B a* ς ΜЄΛΙΟϹⲁΙ *A* ΜЄΛЄϹϹⲁΙ *Val.* 2 omni ς *B* omne *A* *μέλει αὐταῖς* ς *B* ΜЄⲁЄΙ ⲁΙΤⲁΙϹ *A* 3 ΜЄⲁΙϹϹⲁΙ dicte *A* 4 *μέλη* colligimus ς *B* ΜЄⲁh (Λ *superscr. a)* collegimus *A* ΜЄΛⲁh colligimus *Val.* 5 Homerus *τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης* ς *B* homerous ΟΥ ΚⲁΙ ⲁΠΟ Γⲁ̣ωϹϹΗϹ (Λ *superscr. a) A* homerous ΟΥ ΚⲁΙ ⲁΠΟ ΤΛωϹϹhϹ *Val.: Hom. Il. A 249* 7 q̄ī pars *A* quia pars ς *B* 8 ΜЄΛΗ appellantur *B* ΜЄⲁh (Λ *superscr. a)* appellantur *A* ΜЄΛⲁh appellantur *Val.* *μέλη* appellamus ς 9 melos et colos (colo *Val.)* et commatae *A Val.* melos et colos et commate *B* melos et colo et commate ς colon est quaedam pars orationis ς colon est quaedam orationis *B* colonem quaedam orationis *A* 12 cum iam perfectae *A* cum iam perfecta est *B* cum imperfecta est ς 12 $\overset{\text{uersus}}{\text{seruus}}$ *B* 13 ΠΛЄΙϹΤΟΝ *B a Val.* ς ΠⲁЄΙϹΤΟΝ *A* 13 duo cola ς *B* dua cola *A* 14 colon EXPLICIT *A* colon DEMETRIS EXPL. FELICIT̄ UTERE QUI LEGIS *Val.* colon explicit ars grammatica Victorini Mari de ortographia et de metrica ratione *B*

MAXIMI VICTORINI

QVI FERVNTVR LIBRI

DE ARTE GRAMMATICA
DE METRIS ET DE HEXAMETRO VERSV
DE RATIONE METRORVM
DE FINALIBVS METRORVM

ARS VICTORINI GRAMMATICI

p. 1937 P. p. 271 L.

Ars quid est? Vnius cuiusque rei scientia. Artium genera quot sunt? Tria. Quae? Sunt quaedam animi tantum, quaedam corporis, quaedam animi et corporis. Quae sunt animi tantum? Hae sunt, poetice, musice, astrologice, grammatice, rhetorice, iuris scientia, philosophia. Quae sunt corporis? Iaculatio, saltus, velocitas, oneris gestamen. Quae sunt animi et corporis? Ruris cultus, palaestra, medicina, *μηχανική*, *τεκτονική*. Quae sunt ex his, quas veteres aliis nominibus discreverunt? *Κακοτεχνία*, *ψευδοτεχνία*, *ματαιοτεχνία*. *Κακοτεχνία* quae est? Oratoria. Quare *κακοτεχνία*? Siquidem malitioso astu in id quod persuadere quaerit intenta plerumque ad pervertendam nititur veritatem. *Ψευδοτεχνία* item quae est? Quae animos hominum sensusque quadam specie veritatis inludit, veluti est pictorum et praestigiatorum genus? Quid est *ματαιοτεχνία*? Quae difficiles quidem res, non tamen usui necessarias facit, ut puta veluti sunt sphaeropaectae, funambuli ceterique huius modi.

1 Ars — 188, 12 comprobatio *Mar. Victor. 3, 6 Diom. 421, 3*

C codex Sangallensis 877, cuius integra scriptura exhibita est
B codex Bobiensis, nunc Vindobonensis 16, cuius scriptura in initio libri, Ars — funambuli, *et in ea parte quae est de litteris adscripta est*
A excerpta Audacis in codice Monacensi 6434 Frisingensi 234 et in codice Bernensi 336, in quibus A^m *vel m Monacensem,* A^b *vel b Bernensem codicem significat. horum scriptura ab initio libri usque ad eam partem quae est de litteris exhibita est.*
Goth. codex Gothanus 117, ex quo pauca adscripta sunt
ς editio Basileensis a. 1527, ex qua item pauca adscripta sunt

1 IN NOMINE DEI SUMMI INCIPIT ARS UICTORINI GRAMATICI *C* INCIPIT ARS UICTURINI *codex Reginensis 1587* incipit liber Victorini *Goth.* MARII VICTORINI AFRI VIRI ERVDITISSIMI DE RE GRAMMATICA LIBER *ς* MAXIMI VICTORINI DE RE GRAMMATICA LIBER *Putschius* INCIPIT LIBER PALEMONIS DE ARTE. Ars — 15 funambuli *codex Bobiensis* 2 Int. Artium genera quot sunt R. tria Int. quae R. sunt quaedam animi tantum quaedam corporis quaedam animi et corporis animi tantum ut poetica *A* Artium genera quot sunt VII quae sunt animi tantum haec sunt poetice *C* artium genera sunt tria: animi tantum, ut poeticae *ς*. VII *pro* III *scriptum in C, nisi casui tribuendum est, inde originem duxit, quod ad septem artes animi tantum numerus adscriptus erat. nam diversa est divisio artis in septem species schol. in Dion. Thr. p. 651 ἑπτὰ δέ τινα τῇ καθόλου τέχνῃ παράκειται, τεχνοειδές, ἡμιτέχνιον, μικροτεχνία, ψευδοτεχνία, κακοτεχνία, ματαιοτεχνία, ἀτεχνία* 6 oneris] honoris *C* 7 ΜΗΧαΝΙΚΗ ΤΗΚΤαΝΙΚΕ *C* (fabricatio artifex) 8 discreuerunt *A* discrepauerunt *C* disgregauerunt *ς*. quae sunt ex his quae aliis nominibus discretae sunt *B* ΚαΚΟΤΗΧΝΙα ΦΗΟΔΟΤΗΧΝΙα ΜΗΟΤΟΤΗΧΝΙα ΚαΚωΤΗΧΝΙα quae est *C* 10 siquidem malitioso astu (austu *C)* in id quod persuadere *B C* siquidem a malitioso fastu in id quod persuaderi *ς* siquidem malitiosa ars est et in id quod persuadere *A: cf. Mar. Vict. p. 173, 28* 11 ΨΗΟΔΟΤΗΧΝΙα *C* 13 praest.rigiatorum *C* genus *om. A B ς, add. C* ΜΗΤΟΤΕΧΝΙα *C* 14 non tamen *Putschius* non tam *C ς, om. A* 15 sperospecte *C* sperespecte A^b sperpecte A^m, *om. B* huius modi *A ς* huius artis *C*

Grammatica quid est? Scientia interpretandi poetas atque historicos et recte scribendi loquendique ratio. dicta autem *ἀπὸ τῶν γραμμάτων*, [id est ab his litteris]. Vnde incipere debet? Quidam [etiam] a voce coeperunt alii a litteris, alii a syllabis, alii a casibus, nos autem a definitione. Qui tamen coeperunt melius? Vtique qui a definitione vel a litteris. nam vox naturalis est et sine grammatica communis etiam cum imperitis. || Grammaticae autem officia quot sunt? Quattuor. Quae sunt? Lectio, enarratio, emendatio, iudicium. Lectio quid est? Secundum accentus et sensuum necessitatem propria pronuntiatio. Enarratio quid est? Secundum poetae voluntatem unius cuiusque descriptionis explanatio. Emendatio quid est? Errorum apud | poetas et figmentorum reprehensio. Iudicium quid est? Bene dictorum comprobatio.

DE LECTIONE

Partes lectionis quot sunt? Quattuor. Quae sunt? Accentus, discretio, pronuntiatio, modulatio. Accentus quid est? Vnius cuiusque syllabae in sono pronuntiandi qualitas? Discretio quid est? Confusarum significationum perplana significatio. Pronuntiatio quid est? Scriptorum secundum personas accommodata distinctione similitudo, ut puta cum aut senis temperamentum aut iuvenis protervitas aut feminae infirmitas aut qualitas unius cuiusque personae ostendenda est et mores unius cuiusque habitus exprimendi. Modulatio quid est? Continuati sermonis in iucundiorem dicendi rationem artificialis flexus in delectabilem auditus formam conversus asperitatis vitandae gratia.

DE DEFINITIONE

Definitio quid est? Oratio [brevis] quae id de quo quaeritur aperte describit et determinat, ut puta si quaeras a me, quid sit homo, respondebo tibi ʻanimal rationale et mortale risus capax'.

---

6 Grammaticae officia *Diom. 426, 21* 16 Discretio *Diom. 436, 23* 17 Pronuntiatio *Diom. 436, 18* 21 Modulatio *Diom. 439, 10* 24 DE DEFINITIONE *Charis. 152, 2 Diom. 420, 24*

---

3 ab his litteris *C* ς a litteris *A* quidam eam a uoce coeperunt ς quidam grammatica (*l.* grammatici) a uoce coeperunt *A* 4 nos autem a divisione, qui tanto melius utique incipimus, quam qui a definitione, uel a litteris incipimus. nam uox ς 8 secundum accentus et sensuum necessitatem propria enuntiatio *A* secundum accentus ad sensuum necessitatem propria pronuntiatio *C* secundum accentus ad sensum necessitatemque pronuntiatio ς 10 descriptionis *A* discretionis *C* ς 17 scriptorum per personas accomodatas distinctione similitudo ς 18 cum aut senis *A* ς cum senis *C* 19 aut qualitas cuiuscumque personae distinguenda est *A* 20 et mores cuiusque habitus exprimendi *A* et mores uniuscuiusque habitus exprimendi sunt ς ad mores uniuscuiusque rei habitus exprimendi *C* 22 artificialis flexus in delectabilem *A* artificulis flexus et in dilectabilem *C* 23 uitande *corr.* -di *C* 25 brevis *om.* *A* ς 26 ut puta ueluti si *A*

DE LATINITATE

Latinitas quid est? Observatio incorrupte loquendi secundum Romanam linguam. Quot modis constat latinitas? Tribus. Quibus? Ratione, auctoritate, consuetudine. Ratione quatenus? Secundum technicos, id est artium traditores. Quid auctoritate? Veterum scilicet | lectionum. Quid consuetudine? Eorum verborum, quae e medio loquendi usu placita adsumptaque sunt.

DE VOCE

Vox quid est? Aer ictus sensibilisque auditu, quantum in ipso est. Vocis species quot sunt? Duae. Quae sunt? Articulata et confusa. Articulata quae est? Hominum tantum modo. Vnde articulata dicta est? Quod articulo scribentis comprehendi possit. Quae est confusa? Quae scribi non potest, ut puta ovium balatus, equi hinnitus, mugitus bovis et non nullae aliae voces sunt. sonos quoque omnes voces dicimus, ut 'fractasque ad litora voces'.||

DE CASIBVS

Quid sunt casus? Gradus quidam declinationis. Vnde dicti? Quia per eos pleraque nomina a prima sui positione inflexa varientur et cadant. Quare pleraque et non omnia? Sunt enim quaedam vocabula, quae per casus flecti non possunt, ut puta nequam nugas frugi nihili. Quot sunt casus declinationis? Sex. Qui sunt? Nominativus, genetivus, dativus, accusativus, vocativus, ablativus. Sed si a cadendo casus dicti sunt, quo modo nominativus casus dici potest, qui adhuc in suo statu est nec a prima positione sui cecidit, quo fit ut a genetivo casus esse incipiant ac per hoc iam quinque sint? Dicimus non aliter nominativum quoque casum dici posse, quam ut in gradibus, per quos descendimus, illum etiam qui in

---

1 DE LATINITATE *Diom. 439, 14 Augustin 494, 3* 8 DE VOCE *Diom. 420, 8* 16 DE CASIBVS *Diom. 301, 23*

---

1 DE LATINITATE *om. C* 4 secundum artium traditores *A* 5 lectione ς Quid consuetudine? Eorum quae in medio loquendi usu placita adsumptaque sunt *A* consuetudine, quae doctorum modo loquendi usu placita assumptaque sunt ς 9 sensibilisque auditu *C* auditu sensibilis *A* sensibilis qui auditur ς 11 articula dicta est *C* 12 quae est confusa *A* quae confusa *C* quae scribi non possit ut puta *C* quae scribi non potest ut puta ueluti *A* quae scribi non potest ueluti ς 14 sonos quoque omnes uoces dicimus ut fluctusque a litore uoces audiuimus *C* sonos quoque omnes uoces dicimus ut fractasque (fractusque *A*[b] fractesque *A*[m]) ad littora uoces *A* sonos quoque omnes appellamus uoces, ut fluctus qui a littore audiuntur ς 17 Quid sunt casus quedam declinationes *C* Casus quid sunt? Gradus quidam declinationis *A* 18 uarientur et cadant ς uarientur et cadunt *C* uariantur et cadant *A*[m] 20 ut puta neque nugas frugi nihili *C* ut puta uelut nequam frugi nugas nihili *A* ueluti nugas frugi nihili ς 23 dici potest *A* dici possit *C* 25 quinque sunt *C A*[m] ς 26 quam ut in gradibus quos discendimus illum etiam qui in summo est gradu dicimus cum alicui a superiore planicie aequalis sit *C* quam ut in gradibus quo ascen-

summo est gradum dicimus, cum alioqui ad superiorem planitiem aequalis sit nec fiat gradus nisi depressione sequentis. quo exemplo per genetivum, in quem cadit, nominativus quoque iam casus est. addunt etiam non nulli quamvis sine nomine septimum casum. Quis est septimus casus? Qui quasi speciem ablativi habet nec tamen ablativus est; quippe is per accusativum liquidius explicatur, ut cum dicimus nos terra | vel mari vectos, non utique a terra vel a mari, sed per terram vel per mare *significamus*. ex quo sensu est

multum ille et terris iactatus et alto.

Genetivi casus quae regula est? Genetivus casus singularis numquam a nominativo suo minor est. itaque aut totidem syllabis constare debet, quot et nominativus eius aut etiam una syllaba excedere. Quo modo totidem syllabis? Vt Virgilius Virgilii, Terentius Terentii, et ob id geminata i. Quo modo una syllaba excedere? Vt Hector Hectoris, Nestor Nestoris. Nullum nomen invenitur quod etiam duabus syllabis adcrescat in genetivo? Incidunt quaedam contra supra dictam rationem, ut puta anceps ancipitis, praeceps praecipitis, biceps bicipitis, supellex supellectilis.

Ablativi casus quae regula est? Ablativus casus singularis exceptis quidem nominibus aptotis, ut nequam et nugas, una ex quinque vocalibus terminatur. quaecumque igitur nomina ablativo casu singulari a vel o fuerint terminata, genetivum pluralem in rum syllabam mittunt, dativum et ablativum in is, ut puta ab hac tabula harum tabularum et ab hoc docto horum doctorum, his et ab his tabulis doctis. Quid est, si e aut i vel u ablativi fuerint terminati? Si e littera correpta ablativus singularis terminetur, genetivum pluralem in um vel in ium syllabas eiciunt, ut puta velut ab hoc codice codicum, pariete parietum, item rupe rupium, nocte

---

17 Ablativi casus — 191, 9 cornibus *Charis. 147, 18*

---

dimus illum etiam qui in summo est gradum dicimus enim alioqui ad superiorem planitiem equalis sit A^m quam in gradibus per quos descendimus, illum etiam qui in summo est, gradum dicimus cum alioqui superiori planiciei aequalis sit ς   2 nisi depsione sequentis *C* nisi depositio sequentis A^m quo exemplo genetiuum per quem cadit nominatiuus quoque iam casus est A^m 4 quis est *A* qui est *C*   5 quippe ipse per accusatiuum lucidius explicatur ς   6 ueluti cum dicimus *A*   7 mare ex quo sensu est (ut *add. C*) multum *C* ς mare ex quo sensus est multum A^m: *Verg. Aen. I 3*   13 terrentius ter....... ob id geminata est (*om.* i) *paucis litteris lacuna post* ter *deletis C* terrentius terrentii et ob id geminata *A* Terentius Terentii et ob id geminata ii ς   18 exceptis quidem nominibus aptotis nequam et nugas *C* exceptis quibusdam nominibus aptotis ut nequam ut nugas A^m exceptis quibusdam nominibus aptotis nequam et nugas ς   21 in rum syllabam eiciunt *A*   23 his e ab his doctis tabulis *C* his et ab his tabulis his et ab his doctis *A*   quid est si e aut i uel u ablatiui fuerint termina (*corr. al. m.* terminati) si e littera correpta in ablatiuo singulari terminetur genetiuum pluralem in um uel in ium sillabam ieciunt *C* quae uero in e aut in a fuerint terminata e littera correpta in ablatiuo genetiuum pluralem in um uel in ium syllabas eicient A^m quod si e aut i aut u fuerint terminata, correpta littera in ablatiuis, genitiuum pluralem in um et ium syllabas eiiciunt ς. *pro* eiciunt *fortasse scribendum erat* faciunt. *retinui tamen insolitum grammaticis verbum, quod saepius et hoc loco et infra de verbis in codicibus legitur*   25 ut puta ut ab hoc codice *C* ut ab hoc codice *A* ut puta ab hoc codice ς   26 rupe rupium stirpe stirpium nocte noctium *A* ς

noctium. simili modo i quoque aliquando in um, *aliquando in ium* syllabam eicit, ut ab hoc vigili horum vigilum, pugili pugilum, item agili agilium, facili || facilium. dativum et ablativum in bus, ut his et ab his codicibus parietibus rupibus et cetera. Quid si e producta fuerit? Genetivum in rum syllabam eicit, ut ab hac specie harum specierum, dativum et ablativum in bus, ut his et ab his speciebus. at vero si u fuerit ablativus terminatus, genetivum pluralem in uum tantum modo eicit, dativum et ablativum in bus, ut ab hoc fluctu horum fluctuum, ab hoc cornu horum cornuum, his et ab his fluctibus cornibus. |

Declinatio secundum genera. Maro nomen proprium generis masculini numeri singularis figurae simplicis casus nominativi et vocativi, quod declinabitur sic, hic Maro huius Maronis et reliqua et pluraliter nominativo hi Marones et reliqua. Musa nomen appellativum generis feminini numeri singularis figurae simplicis casus nominativi et vocativi, quod declinabitur sic, haec Musa et cetera et pluraliter hae Musae et cetera. factum nomen appellativum generis neutri numeri singularis figurae simplicis casus nominativi et vocativi, quod declinabitur sic, hoc factum et reliqua et pluraliter haec facta et cetera. parens nomen appellativum generis communis numeri singularis figurae simplicis casus nominativi et vocativi, quod declinabitur sic, hic et haec parens huius parentis et pluraliter hi et hae parentes et cetera. felix nomen est appellativum generis omnis numeri singularis figurae simplicis casus nominativi et vocativi, quod declinabitur sic, hic et haec et hoc felix huius felicis et cetera et pluraliter hi et hae felices et haec felicia. |

DE SENTENTIA

Sententia quid est? Dictio generalis ad vitae rationem in commune pertinens, ut puta ne quid nimis.

---

1 simili modo hii quoque aliquando in um sillabam iecit ut ab hoc uigili horum uigilum pugili pugilum *C* simili modo i quoque aliquando in um syllabas eicit ut ab hoc uigili uigilium pugili pugilium *A* simili quoque modo i aliquando in um iacit, ut mugili mugilum, pugili pugilum ς 3 datiuus et ablatiuus in bus ut his et ab his codicibus .... *(lacuna membranarum)* rupibus et cetera *C* datiuum uero et ablatiuum in bus ut his et ab his codicibus parietibus rupibus stirpibus uigilibus facilibus *A* datiuum et ablatiuum in bus ut hiis et ab hiis codicibus ς 4 genetiuus in rum syllabam iecit ut ab hac specie harum specierum datiuus et ablatiuus in bus ut his et ab his speciebus *C* genetiuum in rum syllaba eiciet datiuum et ablatiuum in bus ut ab hac specie harum specierum his et ab his speciebus *A* genitiuum pluralem in rum iacit, ut ab hac specie, harum specierum, his speciebus ς 6 at uero si u fuerit ablatiuus terminatus geñ plū in uum tantum modo iecit datiuus et ablatiuus in bus *C* at uero u genetiuum pluralem in uum tantum modo eiciet datiuum et ablatiuum in bus *A*m at uero si u, genitiuum in uum tantummodo iacit ς 8 ut ab hoc fluctu horum fluctuum ab hoc cornu horum cornuum his et ab his cornibus fluctibus *C* ut ab hoc fluctu horum fluctuum curru curruum his et ab his fluctibus et curribus *A* ut ab hoc fluctu horum fluctuum, ab hoc curru horum curruum, hiis et ab hiis fluctibus ς 10 Maro nomen apellatiuum *C* Maro proprium ς 18 pariens *C* parens *et hic et in reliquis casibus* ς, *in quo integra omnium exemplorum declinatio exhibita est* 20 hic et haec et hoc pariens huius parientis et rel. et plur. hi et hae parientes et haec pariencia et cet. *C* 21 generis omnis ς generis communis *C* 25 ad uitae (uita *C)* rationem in commune pertinens *C A* ad uitae emendationem in communi pertinens ς 26 ut puta ne quid nimis ς ne quid nimis sit *C* ut puta ueluti ne quid nimis *A*

DE ORATIONE

Oratio quid est? Contextus sermo ad clausulam tendens. Vnde dicta oratio? Quasi oris ratio.

DE CLAVSVLA

Clausula quid est? Compositio verborum plausibilis structurae exitu terminata.

DE DISTINCTIONE

Distinctio quid est? Apposito puncto nota finiti sensus vel pendentis mora. Quot locis ponitur? Tribus. Quibus? Summo, cum sensum terminat, et vocatur finalis a nobis, a Graecis telia; medio, cum respirandi spatium legenti dat, et dicitur mese; imo ponitur, cum [mora] lectionis interruptum tenorem aliud adhuc inlatura suspendit, et vocatur a Graecis ὑποστιγμή, a nostris subdistinctio.

DE ACCENTIBVS

Accentus qui sunt? Accentus, qui graece προσῳδίαι dicuntur, hi sunt, acutus, gravis, circumflexus. in omni parte orationis latinae, item et graecae, aut acutum aut circumflexum poni necesse est, nec amplius quam unum, vel hunc vel illum. nam gravis ponitur in pluribus. acutus cum apud Graecos tria loca teneat, ultimam et paenultimam et ei proximam syllabam, apud nos tantum duobus locis poni potest. Quibus? Aut in paenultima syllaba, ut praelegístis, aut in ea quae a fine tertia sit, ut praeléginus. circumflexus, si pars orationis trium aut amplius fuerit syllabarum, non nisi paenultimum locum poterit invenire, ut turbâre, perdomâre. monosyllaba quaecumque positione longa fuerint, acutum habe-

---

2 Oratio — 6 terminata *Diom. 300, 16* 7 DE DISTINCTIONE *Diom. 437, 14* 14 DE ACCENTIBVS *Dosith. 8, 1 Donat. 371, 1 Diom. 430, 28 Serg. explan. in Donat. 524, 19*

---

2 Sermo contextus ad clausulam tendens per argumenta narrationis *A* 5 compositio uerborum plausibilis structura (strictura *b* stricturam *m)* ad exitum terminata *A* 8 apposito ς appositio *C* adposita *A* 9 summo, cum sensum terminat, finalis positio a nobis, thesis a Graecis dictus hoc modo ς 10 a graecis telia *A* a grecis theta uel thesis *C* a graecis thessis *Goth.* 11 legenti dat *A* ς legenti datur *C* cum mora lectionis interruptum tenorā aliud adhuc inlatura suspendit *C* cum lectionis interruptio tenore aliud adhuc inlatura suspendit *A* cum mora lectionis interruptum terminat tenorem ut aliud adhuc suspendat ς 13 ΥΠΑϹΤΙΓΜΑΑΕΑ a nostris *C* ὑποδιαστολή a nobis ς 15 Accentus qui sunt? Accentus qui graece prosodiae dicuntur hi sunt acutus *A* Accentus qui sunt accentus grece ΠΡΟϹΟΔΙΑΕ dicuntur hi sunt accentus acutus *C* 18 nam grauis ponitur in pluribus *A* nam grauis in pluribus *C* nam grauis in pluribus ponitur ς 19 ultima et (uel *b)* penultima et in proximam sillabam *A* ultimam et ei proximam syllabam et antepeneultimam *C* ς 23 ut turbare perdomare *A* ut perturbare (preturbare *corr.* pert. *C)* perdocere *C* ς 24 monosyllabae quaecumque positione longae *C* *A* ς

bunt accentum, ut píx, núx, nóx, níx, páx, fáx. Quid quae natura longae erunt? Circumflexo accentu pronuntiabimus, | ut dôs, spês, rês, môs, flôs. In disyllabis quid? Si prior natura longa fuerit et posterior correpta, prior circumflectetur, ut hôra, Rôma. Quid si posterior producta sit? Prior, seu longa seu brevis fuerit, acuatur necesse est, ut léges, sálus. et si ambae breves sint, acuetur prior, ut déus, hómo Quid in trisyllabis aut quae plures syllabas habebunt? Si paenultima brevis fuerit, [acuemus antepaenultimam] quae eam praecedit acuetur, ut puta Túllius, Horténsius. Quid deinde, si paenultima positione longa fuerit? Ipsa acutum habebit accentum, praecedentem autem gravem faciet, ut Càtúllus, Càmillus, Mètéllus. Quid si paenultima naturaliter producta fuerit, ita ut ultima brevis sit? Paenultimam circumflectemus, ut Cethêgus, Românus. Quid autem, si longa erit ultima? Paenultimae acutum dabimus accentum, ut Athénae, Fidénae. Quid graeca nomina? Si isdem litteris proferentur, graecos accentus habebunt. nam et cum dicimus Thyiás, Naís, acutum habebit posterior accentum; et cum Themistô, Calypsô, Theanô, ultimam circumflecti videbimus. || quod utrumque latinus sermo non patitur, nisi admodum raro, ut sola occurrit ergo coniunctio, in qua posterior circumflexa deprehenditur. item adverbium pone posteriore acutum accipit accentum, ne sit verbum.

De formis accentuum. Acuti accentus quae est forma? I obliquum in partem dexteram scandens /. Quid gravis forma? I a parte sinistra descendens \. circumflexum transversa V littera Λ notamus, brevem C susum spectante ◡, longum autem sic iacente I —. sed in illis sonos, in his tempora dinoscimus. Quare dasian et psilen, quibus Graeci utuntur, [et] nos praetermittimus? Quoniam adspirationem nobis adposita H littera, quae in duas partes dividitur, repraesentat, et si adposita non erit. item his adiciunt et hyphen, cum duo verba quasi in unum pronuntiatione colli-

---

1 quid quae natura longae erunt *C* quae natura longae fuerint *A* quando natura longae erunt ς 3 longa fuerit *A* ς longa erit *C* 7 acuemus antepaenultimam *om. A* ς 9 ipsa acutum habebit accentum *A* ipsa habet acutum accentum ς ipsam acuemus *C* 10 ut cátúllus, cámillus *(corr.* -ellus) métállus *C* 12 quid si autem longa *C* quid si longa *A* 15 nam et cum dicimus *A* nam cum dicimus *C* ς Thyas Nais *Putschius* ethias et nais *A*m cilanas *C*, *lacuna indicata om.* ς 16 Themisto Calypso *A* ς themestò culfsô *(corr.* calisso) *C: an* Callisto? 18 circumflecta deprehenditur *C* 19 posterior acutum accepit *C* posterior acutum recipit *A*m posteriore acutum recipit ς 21 Int. quae est figura acuti accentus. R. I oblicum dexteram partem scandens ita c̄ Int. quae est forma grauis accentus R. in dexteram partem discendens ita ē. circumflextum autem transuersa v littera notamus ita ʌ breuem syllabam C sursum spectante ita ◡ longam I aequaliter iacente ita ē Sed in illis *A*m 21 I obliquum] per obliquum *C* ς. *formam acuti accentus om. C* 22 I *litteram ante* a *om. C* ς 23 circumflexus *C* breuem susum *omissa* C *littera C* 24 longus autem *C* sed in illis sonos, in hiis tempora dinoscimus, quare dasiū et psylen, quibus Graeci utuntur, et nos praetermittimus ς in illis sonos in his tempora denoscimus sed quare dasien et silen quibus greci utuntur et nos praetermittimus *C* nam dasia et psile greci utuntur nosseta praetermittimus *A*m 27 in duas partes deuiditur repraesentur *C* et si adposita non erit *A Putschius* et adposita H sic erit *C* et si apposita H sic erit ς si adscripta non erit siccitatem *Dositheus* 28 adieciunt et ΥΦΥΗ *C*

gimus, et formam hanc faciunt ◡ et utriusque verbi proximas litteras inflexa subter | virgula iungunt, quale est 'Turnus ut ante volans'. item diastole dextera quaedam pars circuli ad imam litteram adposita hac nota ↄ male cohaerentia discernens, ut est 'erepta) e virginis ira' et 'viridique in litore conspicitur) sus'. item apostrophon sic notant: ad caput eius consonantis, cui vocalis subtracta est, inflexam virgulam quae ad eam spectat adponunt, ut 'tanton' me crimine dignum duxisti'.

DE LITTERA

Littera quid est? Figuratio quaedam, qua cum aliis adnexa vox emissa comprehenditur. Qui primi litterarum inventores fuisse traduntur? Phoenices, quamvis alii Assyrios, alii Mercurium apud Aegyptios adserunt. in Graeciam certe Cadmum Phoenicem sedecim attulisse constat. Quas? *Α β γ δ ε ι κ λ μ ν ο π ϱ σ τ υ*, iisque Troiano bello Palamedem addidisse quattuor, *η ψ χ φ*, post eum Simonidem melicum totidem, *ζ ξ ω ϑ*. hac auctore, ut quidam volunt, Euandro, ut alii, Hercule || in Italiam a Pelasgis adlatae sunt. Quot res accidunt uni cuique litterae? Tres. Quae? Nomen figura potestas. Nomen litterae quid est? Quo appellatur, ut a. A quo genere effertur? Neutro, ut quidem omnes litterae sunt, ut cum dicimus deesse unum a vel unum b. Figura litterae quae est? Qua notatur. Quid potestas? Qua in ratione metrica valet, cum aut correpta est aut producta.

---

11 Qui primi — 17 adlatae sunt *Mar. Victor. 11, 5. 23, 14. cf. Plin. nat. hist. VII 56, 192 Isidor. orig. I 3, 9* 17 Quot res accidunt — 196, 11 scriberemus *Mar. Victor. 5, 14 Dosith. 12, 5. cf. Diom. 421, 14*

---

2 quale turnus ut antenolans *A* quale est (est *om.* ς) anteuolans *C*ς: *Verg. Aen. VIIII 47* 3 diastile *C* 4 mala coherentia *C* erepta) e *sic diastole interposita C: Verg. Aen. II 413* 5 viridique] *Verg. Aen. VIII 83* 7 tanton'] *Verg. Aen. X 668* 9 DE LITTERA] *adscripta est discrepantia codicis Bobiensis, nunc Vindobonensis 16 (B)* 10 Littera quid est? Uniformis (Qui formis *b)* figura qua (quae *b m)* cum aliis partibus adnexa vox emissa (uoce missa *m* uoce mensa *b)* conprehenditur *A* 13 cadmum ex foenice *B* 14 a b Γ Δ Є I K ᾶ M Z Π N P C T Ѡ easque troiano bello palamidem addidisse IIII H Ψ X Φ post eum simonidem melgicum totidem Υ Ξ ᴼΘ Hae auctore *C* A B Γ Δ Є I K Λ M N Ξ Π P Σ T Ѡ eisque troiano bello palamedem addidisse IIII H Ψ X Φ hae auctore *B* A B Γ Λ C I Ξ M (H *m)* N Z Π R O Φ T Ѡ hisque troiano bello palamedem addidisse quattuor (addidisq; quattuor *b* addisse IIII *m)* H (N *m)*·Υ X P post eum simonidem (postea suimonidem *m* post eum simonide *b)* militem alias quattuor Ψ (Υ *m)* Є ᾶ Є hae (he *b* haec *m)* auctore *A α β γ δ ε ι κ λ μ ν ξ π ϱ σ τ ω:* eis (eas *Goth.)* Troiano bello Palimeden (palamidem *Goth.)* addidisse quatuor, *η ψ φ χ* (*χ φ Goth.)*, post eum Simonidem Elegum (meligum *Goth.)* totidem, *υ ζ ο ϑ* hae (*υ ζ ο ε* haec *Goth.)* autore ς *Goth. de sedecim litteris antiquissimis constans apud grammaticos fama est. quare corruptam codicum scripturam emendavi. de litteris a Palamede et Simonide additis, de quibus diversa tradita sunt, quam rationem grammaticus secutus sit, incertum est. priore loco, in quo codicum scripturam retinui, rectius scriberetur ζ ϑ φ χ et deinde posteriore η ω ξ ψ* 17 a pelasgis *B* A^b a pelagis A^m a pilascis *C* a Faliscis ς 19 ueluti cum dicimus *A B* ut cum dicamus *C* 21 cum aut correpta est aut producta sit *C*. cum aut producta est aut correpta, et nomen quidem voce proferimus, figuram oculis deprehendimus, potestatem mente cognoscimus *A*

De speciebus litterarum. Litterarum species quot sunt? Duae. Quae? Vocales et consonantes. Vocales quae sunt? Quae per se proferuntur et per se syllabam faciunt. Quid est per se? Sine alterius adminiculo. quippe b c ceteraeque huius modi, nisi consonent, proferri nequeunt. Vocales quot sunt? Quinque. Quae sunt? A e i o u. Quae harum loco consonantium ponuntur? I et u. Quando? Cum aut ipsae inter se geminantur aut cum aliis iunguntur vocalibus, ut puta veluti si sit in capite versus ʻperiurusʼ aut ʻvolviturʼ. quippe non poterit prima syllaba positione fieri longa, nisi sequens vocalis loco consonantis fuerit accepta, ut quidem suo loco docebimus. ¦ Consonantium species quot sunt? Duae. Quae sunt? Semivocales et mutae. Semivocales quae sunt? Quae quidem habent partem vocalitatis, cum per se proferuntur, sed per se syllabam facere non possunt. Quot sunt? Septem. Quae sunt? F l m n r s x. Quae ex his duplex est? X. Quare duplex? Constat enim aut ex g et s litteris aut ex c et s, ut puta veluti rex regis, pix picis. quippe ante x litteram, quae propter compendium inventa est, rex per g et s itemque pix per c et s litteras veteres scribebant. Mutae quae sunt? Quae neque ipsae per se proferri possunt neque per se syllabam facere. Quot sunt? Novem. Quae sunt? B c d g h k p q t. Quae ex his supervacuae videntur? K et q Quare supervacuae? Quia c littera harum locum possit explere. verum has quoque necessarias orthographiae ratio efficit. nam quotiens a sequitur, per k scribendum est, ut kanna, kalendae, kaput; quotiens u, per q, ut quoniam Quirites; quotiens reliquae vocales, per c, ut certus, civis, com-

---

1 R. duae Int. quae R. uocales et consonantes *A* II uocales et consonantes *C* 3 R. sine alterius adminiculo Int. Et quae sunt quae sine aliis non enuntiantur R. b namque et c ceteraque huiusmodi nisi consonent proferri nequeunt *A* 4 ceterique huius modi consonantes proferri *C* ceteraeque eiusmodi nisi consonae (*corr.* -na) proferri *B* ceteraeque huiusmodi consonae proferri ς 5 quae arum loco consonancium ponuntur i et u *C* Int. quae earum corripiuntur, quae producuntur? R. hae omnes apud nos et corripiuntur et producuntur. Int. quid apud Graecos? R. non ita est. apud eos septem enim litterarum uocalium haec est diuisio: Η et Ω longae sunt, Ε et Ο breues sunt, Α Ι Υ dicronae nominantur. propterea autem latina lingua suas quinque et corripit et producit, ut, quia (et quia *b* et quae *m*) numero uocalium (uocalibus *b m*) exaequari non potuit, temporibus exaequetur. Int. quae uocalium loco consonantium ponuntur? R. i et u. *cf. Mar. Vict. p. 31, 17* 7 ut puta si sit in capite uersus uel periuris (*corr.* -rus) aut uoluitur *C* ut pute si sit in capite uersus peiurus aut uoluitur *B* ut puta ueluti sit in capite uersus periurus aut uoluitur *A* ueluti si sit in capite, ut uorsus, uirus, uoluitur ς 8 syllaba *om. C, add. B A* ς 9 ut quidem suo loco docebimus ς ut quidem suo loco edocebimus *B* ut quidem suo loco edocepimus *C* quod quidem suo loco docebimus *A* 11 quae quidem habent in principio partem uocalitatis *A* 13 f l m n r s x Int. quae harum liquidae sunt? R. quas Graeci ὑγράς (itras *b m*) appellant, l m n r. Int. liquidae unde dictae? R. quod minus uirium habeant et in pronuntiatione liquescant atque soluantur, ita ut positione longam syllabam facere non possint. Int. quae semiuocalium duplex est *A* m n] n m *C* 14 Quare duplex *om. C, add. B* ex *utroque loco om. C, add. B* 15 ut pute uelut *B* ut puta *C* ante ex litteram *C* quae postea (post *B*) in compendium inuenta est *B* ς quae post incendium inuenta est A^m 18 neque per se syllabam facere ς neque syllabam facere *C B A* 21 ut quoties a sequitur per k scribendum sit *B* nam quotiens] non quotiens A^m quoties *C* ς 22 ut kanna *C* ς ut kano *B* A^m 23 querites *C* quotiens reliquae *A* ς quocies et relique *C* cines *corr.* ciuis *B* sciuis *C* cuius *A* ciuis ς

modus. Quid de h respondebimus? Adspirationis nota, non littera existimatur, verum tamen littera est.

De litteris peregrinis. Quae sunt litterae peregrinae? Y et z. Quare peregrinae? Siquidem a nobis propter gracca nomina adsumptae sunt, ut puta Hylas, zephyrus. quae si *adsumptae* non essent, Hulas et sdepherus diceremus. Y inter quas apud nos habetur? Inter vocales. Z inter quas? Inter mutas, et est duplex. Quo modo duplex? Quia loco duarum consonantium apud nos fungitur. nec aliter constare metri ratio potest in illo versu, ubi est Mezentius, siquidem me brevis est syllaba, verum excipitur a duplici z, quae si adsumpta non esset, per s et d Mesdentium scriberemus.

De litteris nominum terminalibus. Quot litteris extremae partes nominum latinorum finiuntur? Tredecim. Quibus? Vocalibus quinque, semivocalibus sex, mutis duabus. Quare semivocalibus sex, cum septem sint? Quia nullum nomen latinum in f litteram exit. Quae ergo sunt? A e i o u l m n r s x c t, || [exemplum] ut tabula, monile, frugi, ratio, genu, mel, scamnum, flumen, arbor, flos, nox, allec, caput.

DE SYLLABA

Syllaba quid est? Littera vocalis vel litterarum | coitus per aliquam vocalem comprehensus. Syllaba unde dicta? Ἀπὸ τῆς συλλήψεως. est

---

18 DE SYLLABA *Charis. 11, 9 Diom. 427, 3 Mar. Vict. 29, 16*

---

1 respondebimus *B A* respondemus *C* quod adspirationis nota non littera extima sed tamen in metro aliquotiens et littera deprehenditur A^m estimatur *C* 3 Int. quae sunt litterae peregrinae. R. s et z. Int. quare peregrinae. R. siquidem nobis propter grega nomina adsumpta sunt ut puta ut ymnus et zephyrus. Int. quae si non adsumpte fuerint ymnus et diefirum diceremus. quarum .ī. inter uocales habemus. z uero inter mutas. ut est duplex. Int. quomodo duplex. R. quae loco duarum apud nos fungitur A^m Literae peregrinae sunt x z et y, quae peregrinae propter Graeca quaedam assumptae sunt, ut Hylas, zephyrus, quae si non essent, hoëlas et depherus diceremus, quarum y inter uocales habetur, inter mutas z duplex, quae loco duarum consonantium apud nos fungitur ς 4 propter grega nomina adsumpta sunt *C*

5 zephyrus (zepherus *C)* quae si non essent *B C* 6 hulas et s^d^epherus *C* hulas et sdephyrus *(corr.* dsephyrus) *B* hoelas et sdephirus *Goth.* Hoelas et Dsephurus *Scioppius gramm. philos. p. 172 ed. Amstelod. a. 1659* Hoelas et sdephoerus *Ribbeckius mus. rhen. XII a. 1857 p. 431* 7 z inter mutas et *(deleto* et) est duplex quia loco *B* z inter mutas est duplex q́ loco *C* 8 consonantium *om. B* 9 potest illo uerso ubi mezzentius A^m. ubi est Mezentius, *quae tamquam versus expressa sunt in* ς, *ad Verg. Aen. X 897* ubi nunc Mezentius acer *rettulit Lindemannus. Vergilii versum Aen. VIII 7* contemptorque deum Mezentius *pro exemplo posuit [Probus] de ult. syll. p. 222, 14, Verg. Aen. XI 7* Mezenti ducis exuvias *idem p. 257, 3, Donatus p. 423, 5 et plerique grammatici* 11 mesdentium *(corr.* medsentium) scriberemus *B* mesdentium scribemus *C* mesdendius scriberetur A^m 12 extremae partes *C* ς extremitates *B A* 14 cum septem sint *B A* cum septem sunt *C* cum alioqui sint octo ς 15 in ef litteram *C* 16 exemplum *C* exempla *B* harum exemplum *A*, *om.* ς. exemplum, *quod rectius diceretur* da exempla, *ex usu scholasticae institutionis interpositum est* munile *B A* 20 Sillaba unde dicta ab hac concentione *(corr.* conceptione) ἀΠΟ ΤΗCΙλλΕΜCΕΟC (est enim sillaba CΙλλΗΜCΥC *al. m. superscr.)* quaedam litterarum id est conceptio *C* Int. sillaba unde dicta R. apoto sillūm seos est enim sillaba sillensis quedam litterarum id est conceptio et quasi adsumptio A^m dicta est autem syllaba *ἀπὸ τοῦ συλλαβεῖν.* est enim *σύλληψις* literarum quaedam conceptio ς

enim syllaba σύλληψις quaedam litterarum, id est conceptio. Qualitas syllabarum in quot species dividitur? In duas. In quas? Aut enim breves sunt aut longae. Breves quae res efficit? Correpta vocalis. Quid longas? Producta vocalis. In brevi syllaba tempora quot sunt? Vnum. In longa quot sunt? Duo. Longae syllabae quot modis deprehenduntur? Duobus modis. Quibus? Aut natura aut positione. Natura quot modis? Quinque. Quibus? Aut cum una vocalis producitur, ex qua dictio constat, ut o et a, aut geminata, ut ae au eu, aut incipiens, ut en, aut terminans, ut ne, aut in medio posita, ut non. Positione longae quot modis fiunt? Decem. Quibus? Aut cum correpta vocalis desinit in duas consonantes, ut ars; aut cum desinit in unam consonantem et excipitur ab altera consonante, ut arma; aut cum excipitur a duabus consonantibus, ut agri; aut cum desinit in x litteram duplicem, ut nox; aut cum excipitur a duplici, ut axis; aut in z, quae apud Graecos duplex est, ut Mezentius; aut cum desinit in consonantem et excipitur a vocalibus loco consonantium positis u vel i, ut arva et adiuvo; aut cum correpta vocalis desinit in vocalem loco consonantis positam et excipitur aeque a vocali loco consonantis posita, ut 'maiior agit deus' et 'Troiiaque nunc stares' (sic enim ista scribi per geminatam i litteram metri ratio deposcit); aut cum desinit correpta vocalis in consonantem, in qua pars orationis finitur, ut 'at pater Aeneas'; aut cum correpta vocalis ipsa per se partem orationis impleverit, ut amor.

DE VERBO

Qualitas verborum quae est? Qua noscitur finitum verbum aut infinitum. Finitum verbum quid est? Quod habet certum numerum, certum

23 Qualitas verborum *exc. Charis. 561, 25 Charis. 164, 16 Consent. 374, 1*

2 breue sunt *C* 3 breues quae res efficit. correpta uocalis. In brevi sillaba tempora quot sunt II *(corr.* I) longae sillabae *(corr.* in longa sillaba II) quot modis *(superscr.* longae sillabae) deprehenduntur *C* Int. breues quae res efficit. R. correpta uocalis. Int. quid longas. R. producta uocalis. Int. in breui syllaba tempora quot sunt. R. unum Int. quot in longa. R. duo Int. longae syllabae quot modis comprehenduntur *A* breues efficit correpta uocalis in syllaba. Tempora in breui est unum, in longa duo. Longae syllabae duobus modis deprehenduntur ς 7 ex qua dictio constat ς de qua dictio constat *C, om. A^m* ut o dea aut geminata ut āū aurialus aut incipiens *C* ut o. de. a. aut geminata ut ae eurialus aut incipiens *A* ut cum dea: aut geminata, ut Eurialus: aut incipiens ς 9 Quibus *om. C, add. A* 10 desinit *priore loco om. C, add. A* ς 14 est *om. C, add.* ς 17 et excipitur aeque uocali *C* excipitur a uocali *A^m* excipiturque uocali ς 18 maior agit deus et troiaque nunc stares *C A^m* Maiior egit deus et est Troia quae nunc Stares ς: *Verg. Aen. XII 429. II 56* 20 ut at pater Aeneas *om.* ς *Goth.* 21 ipsa per se ς ipsam per se *C* 22 ut amor *om.* ς *Goth. pertinet autem ad versum Vergilii bucol. 10, 69* omnia vincit amor et nos cedamus amori. *sed id exemplum non in hoc, sed in praecedenti modo longae syllabae recte ponitur: cf. Mar. Vict. p. 30, 4 Charis. p. 13, 4 [Prob.] de ult. syll. p. 257, 8. hoc loco autem in C ita perturbata sunt exempla, quasi nonus modus haberetur, cum desinit correpta vocalis in consonantem, in qua pars orationis finitur, et excipitur a consonante, a qua pars orationis incipit, decimus, cum correptam syllabam, quae partem orationis impleverit, sequitur pars orationis, quae a vocali incipit. diversam ab his rationem sequuntur Audacis excerpta* 23 DE VERBO *om. C* 24 qua quaeritur finitum sit uerbum an infinitum ς nascitur *corr.* noscitur *C* 25 certumque tempus *C*

tempus, certam personam, ut lego scribo. Quid infinitum? Quod nihil horum certum habet, ut legere scribere. haec enim omnibus numeris temporibus personis | incerta sunt.

Genera verborum quot sunt? Quinque, activum, passivum, neutrum, commune, deponens. Activa quae sunt? Quae o littera terminantur et accepta r faciunt ex se passivum, ut lego legor. Passiva quae sunt? Quae r littera terminantur et deposita ea redeunt || in activum, ut legor lego. Neutrum quid est? Quod o littera terminatur et non potest recipere r, ut curro vigilo dormio. Eius significationes quot sunt? Duae: aut enim agendi vim habet, ut sedeo curro, aut patiendi, ut algeo vapulo. Commune verbum quid est? Quod r littera terminatur et agendi et patiendi recipit significationem, ut criminor consolor. dicimus enim consolor te et a te, criminor te et a te. Deponens quid est? Quod r littera terminatur et deposita ea latinum non est, ut luctor loquor. deponens autem ideo dictum est per antifrasin, quod r litteram non deponat. huius quoque significationes sunt duae. aut enim vim habet agendi, ut loquor, aut patiendi, ut morior.

Numeri verborum quot sunt? Duo, singularis, ut lego, pluralis, ut legimus.

Quot sunt figurae? Similiter duae sunt, simplex, ut lego, composita, ut relego. Quot modis figurae verborum componuntur? Totidem quot et nominum, ex duobus integris, ut describo, ex integro et corrupto, ut expleo, ex corrupto et integro, ut effero, ex duobus corruptis, ut sufficio.

Personae verborum quot sunt? Tres. Quae sunt? Prima quae loquitur, ut lego, secunda ad quam loquitur, ut legis, tertia de qua loquitur, ut legit.

Coniugationes verborum quot sunt? Tres. Quae sunt? Prima quae indicativo modo tempore praesenti persona secunda a habet ante s, ut amo amas; secunda est quae indicativo modo tempore praesenti persona secunda e habet ante s, ut moneo mones; tertia quae i habet ante s, ut lego legis. Coniugatio quid est? Forma quaedam, qua intellegitur promissivus modus quo modo efferi debeat. Vbi quaerimus coniugationem? In verbis activis et neutralibus o littera terminatis modo indicativo tempore praesenti secunda persona ante novissimam litteram; in passivo autem, |

---

4 Genera verborum *exc. Charis. 561, 32 Charis. 164, 21. 168, 19 Donat. 383, 1 Consent. 367, 15* 18 Numeri verborum *Donat. 384, 1* 20 Quot sunt figurae *Donat. 384, 3* 27 Coniugationes verborum *Donat. 382, 10 Charis. 175, 29 exc. Charis. 563, 6 Consent. 381, 1*

---

2 certum habet ς certe habet *C* 7 r litteram terminantur *C* 10 patienti *C* 11 r litteram terminatur *C* agenti et patienti *corr.* agendi et patiendi *C* 12 ut criminor osculor te et a te ς 13 r litteram terminatur *C* 14 deponens aut per antiphrasin dictum est, et catachrysin, quod r litteram non deponat ς 17 pacienti *C* 22 ut describo ς ut disscribo *C* 23 efero *corr.* effero *C* offero ς 23 sufficio] sustineo ς

communi et deponenti, quae r littera terminantur, eodem modo eodem tempore et persona ante novissimam syllabam. Prima coniugatio et secunda futurum tempus, hoc est promissivum modum, in quam syllabam mittunt? In bo, ut amo amas amabo, moneo mones monebo. Quid, si tertia coniugatio, promissivum modum in quam syllabam eicit? Si correptam i litteram habuerit, promissivum modum in am syllabam mittit, ut lego legis legam, scribo scribis scribam. Quid si i producta fuerit? Promissivum modum in am et in bo eiciet, ut scio scis sciam et scibo: Terentius in Phormione 'scies, modo ut tacere possis', item in Heauton timorumeno 'aut scibis cuius sis'. coniunctum huic est illud etiam in Hecyra, 'matris servibo commodis', et in Milite Plauti

† plurimum ad regendum est, quidquid hic mentibitur.

Vbi noscimus, quando in secunda persona i correpta vel producta sit? In imperativo modo: || nam quotiens correpta est i, detracta s littera in e transibit, ut lego legis lege, scribo scribis scribe; quando autem producta est, perseverat in imperativo, ut audio audis audi, servio servis servi.

De modis. Modi verborum quot sunt? Decem. Qui sunt? Indicativus, imperativus, promissivus, optativus, coniunctivus, concessivus, infinitivus, impersonalis, gerendi, hortandi. addunt quidam percunctativum. indicativus modus ut lego, imperativus modus ut lege, promissivus modus ut legam, optativus ut utinam legerem, coniunctivus ut cum legam, concessivus ut legerim, infinitivus ut legere, impersonalis ut legitur, gerendi ut legendo, hortandi ut legat, percunctativus ut legisne.

Tempora verborum quot sunt? Tria, praesens ut lego, praeteritum ut legi, futurum ut legam. Praeteriti temporis differentiae quot sunt? Tres. Quae? Imperfectum perfectum plusquamperfectum, ut legebam legi legeram.

---

17 De modis *Charis. 168, 2 exc. Charis. 562, 21* 24 Tempora verborum *Donat. 384, 10 exc. Charis. 562, 37*

---

1 r litteram terminantur *C* 4 tertia coniugatio promissiuum modum in am et bo syllabam mittit, si correptam literam i habuerit, promissiuum in am syllabam mittit, ut lego legis legam, scribo scribis scribam. Quod si e correptum fuerit in ar syllabam iacit, ut legor legeris legar: Si producta i fuerit, promissiuum modum in am et in bo iaciet ut scio scis sciam et scibo ς 5 adieciet *corr.* ieciet *C* 8 ieciet *C* terrentius in formione *C: I 2, 8* 9 Item in libro astomorom̄ h.[oc] aut scibis cuius sis co[n]iux hu hic est illud etiam ut in hicchera matris seruibo commodis *C* Item in Heautont. Scibis cuius sis coniux. Et in Hecyra: Seruibo commodis ς item in libro autumorfoson ēt maitomer MAIGO lā scibis cuius sis coniunx hinc est etiam illud in ghiethira maris seruibo commodis *Goth.* 10 in Heauton timorumeno] *V 2, 43* 11 in Hecyra] *III 5, 45* et in Milite Plauti: Assentiendum est ς et in milite plautiat sentiendum est *Goth.: Plaut. mil. glor. I 1, 35* 12 mentibitur ς mentipitur *C* 13 ubi nos scimus *C* 14 in e transibit *om. C* i in e transibit ς 17 indicatiuus [promisiuus] imperatiuus optatiuus coniunctatiuus *C* indicatiuus promissiuus imperatiuus optatiuus coniunctiuus ς 19 quidam ς quidem *C* indicatiuus, ut lego: promissiuus, ut legam: imperatiuus, ut lege ς. *idem verborum ordo adpositis ad* imperatiuus *et ad* promissiuus *notis indicatus esse videtur a correctore in C* 21 coniunctatiuus *C* 22 hortandi, ut legamus ς 23 legisne ς *Goth.* legone *C*

Formae verborum quot sunt? Quattuor, meditativa, inchoativa, | perfecta, frequentativa: meditativa ut amaturio, inchoativa ut fervesco calesco algesco, perfecta ut ferveo caleo algeo, frequentativa ut ab algeo alsito, ex curro cursito. item defectiva sunt quae cum declinantur, in genere vel persona vel coniugatione vel tempore aut etiam modo uniformiter durare non possunt et ob id defectiva dicuntur. Genere quo modo deficiunt? Cum activa significatione tempore praesenti ad passivam speciem in praeterito transeunt, ut audeo ausus sum, gaudeo gavisus sum, soleo solitus sum et cetera. Persona quae deficiunt? Quae, nisi adiuncto pronomine personam acceperint, declinari per se nequeunt, ut taedet pudet piget paenitet libet oportet. dicimus enim taedet me te illum nos vos illos et cetera. Similia quae sunt alia impersonalia? Quae a perfectis formis descendunt, ut ab eo quod est eo et video venit itur et videtur. dicimus enim itur a me a te ab illo, itur a nobis a vobis ab illis. Coniugatione et praeterito tempore quae deficiunt? Vt fero fers fert: facit enim praeterito tuli, nec apparet, quotae sit coniugationis, cum secundum formam supra dictam indicativi modi nulla vocalis ante novissimam litteram inveniatur. Modis quae deficiunt? Odi memini novi, oderam memineram noveram, quae sola duo tempora praeterita indicativo modo inveniuntur. item cedo cedite, quae sola imperativo deprehenduntur ceteris modis deficientibus. Quae sunt verba quae in tempore praesenti indicativo modo dissimilia in praeterito similia fiunt? Vt cerno et cresco, quae faciunt crevi. item polleo et polluo faciunt pollui.

De pronomine similiter quoniam Donatus exposuit, ideo praetermisimus. ||

DE PARTICIPIO

Quae sunt participia similia appellationibus? Passus visus cultus. Vbi discernuntur? In declinatione. nam quotiens nomina sunt, in genetivo singulari in us syllabam exeunt, ut huius | passus visus cultus, dativo et ablativo in i et u, ut huic passui visui cultui et ab hoc passu visu cultu,

---

27 participia similia appellationibus *Charis. 180, 22 Diom. 402, 25 Donat. 388, 20*

---

3 frequentatiua ut ab ulo (*corr.* alo) alsito cursito *C* frequentatiua alito cursito *Goth.* frequentatiua cursito ς 4 defectatiua *C* 6 et obit defectatiua *C* 14 et praeterito tempore *om.* ς 16 quotae ς quartae *C* 19 quae sola duo tempora praeteriti indicatiuo modo *C* quae sola duo tempora indicatiuo modo ς 22 creui. Item polleo et pulluo faciunt pullui. DE PARTICIPIO (DE PARTICIPIO *in litura)* Similiter qm̃ donatus exposuit ideo pretermissimus Quae sunt participia similia appellationibus *C* creui. Sed illa quoniam Donatus exposuit, ideo dimittimus. DE PARTICIPIO Sunt autem quaedam participia similia appellationibus ς. *de verbis praesenti tempore dissimilibus, praeterito similibus non dixit Donatus. pronominis autem expositionem praetermissam similiter excusavit Asper ed. Hagen anecd. Helvet. p. 48,* 7 de pronomine vero nihil apertius fieri potest, quam quomodo in arte legimus Donati. scribere ob hoc pronomen mihi non necesse fuit dupliciter 27 cultus ς gultus *C* 29 cultus ς gultus *C* 30 cultui ς gultui *C* cultu ς gultu *C*

item genetivo plurali in uum, ut horum passuum visuum cultuum, dativo et ablativo in bus, ut his et ab his passibus visibus cultibus; quotiens autem participia, in genetivo singulari in i litteram exeunt, ut huius passi visi culti, dativo et ablativo in o, ut huic et ab hoc passo viso culto, item in genetivo plurali in rum, ut horum passorum visorum cultorum, dativo et ablativo in is, ut his et ab his passis visis cultis.

Regno et vigilo cum verba neutralia sint, quo modo faciunt in praeterito participia regnatus et in futuro vigilandus, ut apud Virgilium 'acri quondam regnata Lycurgo' et 'quae vigilanda viris'? A poetis recte haec figurata sunt, quae cum a verbo originem non habeant, utique non participia dicuntur. Quae sunt participia nominativa seu nomina participalia? Quae quasi speciem participiorum habent, ut comatus galeatus hastatus.

DE ADVERBIO

Adverbium quid est? Pars orationis quae adiecta verbo manifestior et planior redditur, ut docte dixit, pulchre fecit. Vnde nascuntur adverbia? Aut a sua positione aut ab aliis partibus orationis. A positione sua [nascuntur] quo modo? Heri nuper pridie. Ab aliis quatenus trahuntur? Vt doctus docte, sapiens sapienter. adverbiis tria accidunt, significatio comparatio figura. Significationis species quot sunt? Multae: sunt enim quaedam temporis, ut heri nuper et cetera, alia loci, quae quidem in quattuor species dividuntur, aut ad locum, ut huc illuc, aut in loco, ut ibi hic, || aut e loco, ut hinc inde, aut per locum, ut hac illac. sunt quaedam temporis et loci, ut hactenus protenus, alia terminationis, ut ilicet, alia numeri, ut semel bis ter, alia negandi, ut non haut nequaquam, alia adfirmantis, ut prorsus profecto proculdubio et reliqua; alia percunctantis, ut numquid an ne, alia | demonstrantis, ut en ecce, alia optantis, ut utinam, alia aestimantis, ut fere ferme, alia ordinis, ut deinceps deinde, alia interrogantis, ut cur quid ita, alia similitudinis, ut ceu veluti quasi, alia dubitationis, ut fortasse, alia vocantis, ut heus, alia responsionis, ut heu, alia prohibitionis, ut ne [neque nec], alia congregationis, ut pariter una simul,

---

11 participia nominativa *Charis. 180, 20 Diom. 402, 23 Donat. 388, 12* 14 Adverbium *Charis. 180, 28 Diom. 403, 17 Donat. 386, 7*

---

1 cultuum ς gultuum *C* 2 ab his cultibus passibus uissibus *C* quotiens haec participia *C* quoties autem participia sunt ς 3 ut huius passi ς ut passi *C* 4 ut a hic passo *C* huic passo ς 5 ut horum cultorum passorum uissorum *C* 7 cum uerba neutralia sunt *C* cum sint uerba neutralia ς 8 agri quondam *C* ς: *Verg. Aen. III 14* 9 regnatali gurco *C* quae vigilanda] *Verg. georg. I 313* 10 figurata sunt ς figura sunt *C* 12 galiatus astatus *C* 14 quae adiecta verbo significationem verbi manifestiorem et planiorem reddit *Lindemannus* 15 plenior ς 17 pridem (i superscr.) *C* pridem ς 23 ilicet] illic et *C* illic ς *Goth.: cf. Don. in Ter. Phorm. I 4, 31* semper ilicet finem rei significat, ut actum est. 24 ut non aut nequaquam *C* ut non nequaquam ς adfirmantis *superscripto* di, *ut esset* adfirmandi *C. eadem correctio plerumque in reliquis adverbiis facta est, in quibus priorem scripturam retinui* 30 neque nec *om.* ς

alia separationis, ut seorsum, alia comparationis, ut satius magis potius, alia eventus, ut forte, alia aduuentis, ut vero, alia iuris iurandi, ut edepol mediusfidius ecastor hercle, alia personalia, ut mecum tecum, alia animadvertentis, ut attat, alia iterationis, ut iterum rursus saepius, alia qualitatis, ut male bene, alia quantitatis, ut sat nimium. Dum, gentium, 'ad id locorum' cuius modi adverbia esse dicemus? Ornativa, siquidem adposita orationem inluminant, ablata nihil sensui subtrahunt, ut cum dicimus mane dum, ubi gentium. 'Ad id locorum' cuius rei habet significationem? Et loci et temporis: significat enim 'eo usque': [exemplum] Salustius in Iugurtha de Mario 'tamen is ad id locorum talis vir'. Quae sunt adverbia nominativa vel, ut quidam dixerunt, nomina adverbialia? Veluti cum dicimus fui Romae Capuae Karthagini. Figurae in adverbio quot sunt? Vt in ceteris partibus orationis duae, simplex, ut iuste, composita, ut iniuste. comparationem recipere adverbia possunt, quotiens appellationes, unde transeunt, comparantur, ut iuste iustius iustissime, quia facit iustus iustior iustissimus. adverbiis praepositiones adici [posse] negant omnes technici oportere, quamvis licenter veteres usi sint: Terentius in Hecyra

ita corripuit de repente tacitus sese ad filiam;

item Lucretius de subito.

DE CONIVNCTIONE

Coniunctio quid est? Pars orationis nectens ordinansque sententiam. Coniunctioni *quot* accidunt? Tria. Quae? Figura ordo potestas. Figura quae est? Quia aut simplices | sunt, ut tamen quando, aut compositae, ut quoniamquidem quandoquidem. Ordo quidem coniunctionum quid est? quo apparet, quae in loquendo praeponi tantum debeant, quae subiungi, quae praeponi et subiungi. Quae praeponuntur igitur? Quamquam quam-

---

21 Coniunctio *Charis. 224, 24 Diom. 415, 16 Donat. 388, 28*

---

2 alia iuris iurandi ut epul aemedius efidius ecastor e ercle *C* alia iurandi, ut Pol, Mediusfidius, Ecastor, Meherculе ς 3 animadvertantis ut a[t]tat *C* 4 alia iteratio[di]nis ut dē rursus sepius *C* alia iterationis ut iterum saepius rursus *A* alia interiectionis, ut rursus, saepius, itidem ς 5 dum gentium ad id locorum ornatiua sunt aduerbia, posita enim orationem illuminant, ablata nihil sensui detrahunt: loci enim et temporis habent significationem, id quod Sallustius indicat in Iugurtha de Mario: Ad id locorum talis uenit uir ς 7 ut cum dicimus manendum dum gencium ad id locorum. Cuius rei habent significationem et loci et temporis significant enim eo usque *C* et cum dicimus manendum ubi dum gentium ad id locorum cuius rei significationem et loci et temporis significant enim cuiusque *Goth.* 9 in iugurta de mario his. ad id locorum talis uir *C* in iugurtha de mario tamen his ad id locorum talis uenit uir *Goth.*: *Sallust. Iug. 63, 6* (interlin. liber, tam̄, peruenit) 11 ueluti cum dicimus ueni rome capuae kartagini *C* ut fui Romae, Cariae, Cappadociae ς 16 aduerbiis adiici praepositiones negant omnes technici, quamuis ς adverbiis adieci praepositiones possunt e negant omnes technici oportere quamuis *Goth.*: *cf. Non. p. 517, 10* adieci *C* 17 thetnici *C* sint ς sunt *C* terrentius in echofra *C*: *IIII 1, 3* 19 item lucrescius *C* ita et Lucretius ς: *Lucr. II 265. III 643*
20 DE CONIVNCTIONE *om. C* 22 quot *om. C* ς 24 ordo coniunctionum est, quo apparet quae in loquendo praeponi debeant ς 25 quia apparet quod in loquendo *C*

vis et cetera. Quae subiunguntur? Enim autem praesertim denique. Quae et praeponuntur et subiunguntur? Quoniam quatenus. Potestas coniunctionum in quot species dividitur? In quinque: sunt enim copulativae disiunctivae expletivae rationales causales. Copulativae quae sunt? Atque et at ac ast. Quae disiunctivae? Aut ve vel ne nec neque. Sed si disiungendi vim habent, quo modo coniunctiones recte dici possunt? Disiungunt quidem verborum sensum, ceterum verba copulant, veluti cum dicimus aut hoc aut illud, sive hoc sive illud et cetera. Expletivae quae sunt? Quidem equidem tamen porro et cetera. Quae causales? Si etsi etiamsi sin sive ne et cetera. Rationales quae sunt? Ita itaque proinde proin denique. quae magis adverbia esse mihi videntur praeter illas coniunctiones, quae accentu discernuntur ab adverbiis. adverbia sunt re vera quaedam, de quibus ambigi potest, unde merito quidam adverbia coniunctiva dixerunt vel coniunctiones adverbiales.

DE PRAEPOSITIONE

Praepositio quid est? Pars orationis quae | praeposita aliis partibus orationis significationem earum aut immutat aut auget aut minuit, ut describo praescribo rescribo. Cui tamen rei praeponuntur? Aliquae casibus et verbis, aliae casibus tantum, aliae verbis. verum ex his quae casibus adiunguntur aliae accusativum regunt, aliae ablativum, aliae sunt in utroque communes. Quae accusativo adiunguntur? Per apud || ante adversum ultra contra et cetera. harum quaedam mutato accentu fiunt adverbia. nam ante, cum gravi accentu pronuntiatur, praepositio est, ut 'ante focum, si frigus erit'; cum vero acuto, fit adverbium temporis, ut

ante quidem summa de re statuisse Latini.

item post praepositio est, cum dicimus 'post tergum'; cum vero significat postea, fit adverbium temporis, ut

post habui tamen illorum mea seria ludo.

harum quaedam verbis etiam adiunguntur, per ad trans ante circum inter

---

16 Praepositio *Charis. 230, 4 Donat. 389, 19*

---

1 denique et quae praeponuntur et subiunguntur *C* 3 disiunctiuae ς distinctatiuae *utroque loco C* 6 habet *C* 8 sunt ut quidem *C* 9 porro saltem (saltim *Goth.)* prorsus duntaxat etc. ς *Goth.* 12 ab aduerbiis nequaquam nusquam quamuis quandoquidem quinetiam (qui etiam *Goth.)* sin seu siue namque nisi nisisi sedenim propterea interea quatenus quamobrem sane certe nunc. quando non (non *Goth.* tunc ς) magis aduerbium temporis uidetur esse. cum (cum *Goth.* quando ς) acuto accentu effertur aduerbium est (enim *add.* ς) temporis. cum autem graui coniunctio causalis. significat enim quia uel quoniam ut 'quando haec te (haec te *Goth.* te haec ς) cura remordet' *(Verg. Aen. I 261).* sunt reuera quaedam ς *Goth.* 13 coniunctiua ς coniunctatiua *C* 21 communes ς omnes *C* 22 ultra] citra ς 23 ante] *Verg. bucol. 5, 70* 24 fit] fiat *C* fiet ς 25 ante equidem ς: *Verg. Aen. XI 302* Latini. Item post praepositio est ς latine dicuntur Item praepossicio est *C* 28 posthabui tam̄ illorum missera ludo *C* posthabuit non illorum etc. ς: *Verg. bucol. 7, 17*

post ob: dicimus enim perlege adfer transvehe antefer circumfer interveni obduc postpone. Quae ablativo casui adiunguntur? A ab abs e ex pro prae de et reliqua. harum aeque quaedam mutato accentu fiunt adverbia, veluti est cum. nam quotiens casui iungitur, praepositio est, ut cum duce cum amico; quotiens verbo, erit adverbium, ut 'cum venit aulaeis' et

cum subit Aeneas concursu ascendere magno.

ex his quaedam verbis adiunguntur, a ab abs e ex de pro prae: dicimus enim amove abrumpe abstrahe emitte expone detrahe produc praefer. Quae accusativo et ablativo? In sub super subter; | accusativo, cum in locum nos ire vel mittere significamus; ablativo, cum in loco nos esse vel fuisse vel futuros esse significamus, quod quidem plenius supra docuimus in [praepositionibus] casibus. hae quoque etiam verbis adiunguntur: dicimus enim infer subtrahe superscribe subterpone. Quae verbis tantum modo praeponuntur? Con dis di re se am o: dicimus enim conduco distraho || dimitto relego amputo sepono omitto. in et con aliquando corripiuntur, sequentibus s vel f litteris producuntur, instans infidus et reliqua. in augendi vim habet aut minuendi: aliquando enim auget, aliquando diminuit, ut instans indoctus et cetera similia.

DE INTERIECTIONE

Interiectio quid est? Pars orationis animi adfectum significans. nam aut laetantis *est* ut va, aut timentis ut ei, aut laudantis ut eu, aut exultantis ut euax, aut admirantis ut papae, aut [admirationem] respuentis ut phi, aut animadvertentis ut attat, aut ridentis ut haha. sunt aliae praeterea partes orationis pro interiectionibus positae, ut 'sequiturque nefas Aegyptia coniux' et 'pecudesque locutae nefandum'. in utroque enim interiectio est exclamantis. item pro, ut cum dicimus pro Iupiter et

---

19 Interiectio *Charis. 238, 29 Diom. 419, 1*

---

1 prelege *C* 4 ut cum duce ς ut circumduce ς 5 cum uenit aulis *C* ς: *Verg. Aen. I 697* 6 cum subit] *Verg. Aen. I 509* 9 quae accusatiuis et ablatiuis *C* 11 supra docuimus. In praepossicionibus cassibus hae quoque etiam uerbiis adiunguntur *C* supra docuimus. In praepositionibus causalibus (casualibus *Putschius Goth.)* haec etiam (hae quoque etiam *Goth.)* uerbis adiunguntur ς *Goth. de differentia accusativi et ablativi in superioribus dictum non est; poterat autem praeter hunc locum ea de re dici in ea parte quae est de casibus, cuius supra posita sunt excerpta, ut scribendum sit* supra docuimus in casibus 14 enim *om. C, add.* ς 16 sequentibus f s litteris producuntur instans infidus et reliqua *C* sequentibus s uel f literis producuntur, ut instans infidus, et caeteris omnibus corripiuntur, ut inconstans imprudens ς
17 augendi uim ς augendi ū *C* 20 effectum *C* nam aut letantis ut ua aut timentis ut ei aut laudantis ut heu *C* sunt autem aut laetantis ut eia, aut laudantis ut heu, aut timentis ut hei, aut dolentis ut eu ς 22 aut respuentis ut phei ς aut admirationem respicientis ut phi *C* 23 animaduertantis ut atat *C* 24 pro interiectioni ini posite ut sequitur qd' nefas ęgipā coiux et pecodesque locute nefandum in utroque enim interiectio est exclamantis. Item pu (d) cum dicimus pro iupiter *C* pro interiectionibus positae, ut fas nefas. item pro Iupiter si dicimus ς sequiturque] *Verg. Aen. VIII 608*
25 pecudesque] *Verg. georg. I 478* 26 et si quo sunt *C*

siqua sunt similia. hem quoque interdum coercentis, ut in Heauton timorumeno 'hem tibine hoc diutius licere speras facere'; aliquando etiam admirantis, ut in Andria 'hem quid est? scies'. ex his deinceps ceteri animorum motus colligi possunt.

---

1 em quoque *C* ut in inton timoromeñ hem tibi ne hoc dheucius licere *C* ut haec in more meno hem tibi pedentius liquere *Goth.* ut Teren. in Heauton. Hem tibi ne diutius licere ς: *Ter. Heauton tim. I 1, 50* 3 in Andria] *I 1, 89* ex hiis caeteros animorum motus intelligere possumus ς 4 motus] modi *C* FINIT ARS UICTORINI GRAMMATICI DE ANALOGIA AC DE CUSCIONIBUS ALIIS DEO GRATIAS *C* explicit liber Victorini *Goth.* FINIS ς

ARS PALAEMONIS DE METRICA INSTITVTIONE

p. 1955 P. p. 286 L.

Metrum quid est? Rei cuiusque mensura. Metrum poeticum quid est? Versificandi disciplina certa syllabarum ac temporum ratione in pedibus observata. Metrum unde dictum? Quod veluti mensuram quandam praestituat, a qua siquid plus minusve erit, pes sive versus minime constabit. Metro quid videtur esse consimile? Rhythmus. Rhythmus quid est? Verborum modulata compositio non metrica ratione, sed numerosa scansione ad iudicium aurium examinata, ut puta veluti sunt cantica poetarum vulgarium. Rhythmus ergo in metro non est? Potest esse. Quid ergo distat a metro? Quod rhythmus per se sine metro esse potest, metrum sine rhythmo esse non potest. quod liquidius ita definitur, metrum est ratio

7 Metro — 207, 3 ducente *Beda de metr.* 2380

C *codex Parisinus 7559*

A *excerpta Audacis in codice Monacensi 6434 Frisingensi 234. in paucis etiam discrepantia codicis Bernensis 336 adscripta est*

Goth. *codex Gothanus 117*

ς *editio Basileensis a. 1527*

ex C integra scripturae discrepantia exhibita est. in A leviora vitia omissa, ex Goth. et ς pauca adscripta sunt

1 INCP ARS PALAMONIS DE METRICA INSTITVTIONE DE EXAMETRO VSV SEV HEROICO *C* DE METRO *A* DE EXAMETRO UERSU SIUE HEROICO *codex Reginensis 1587* De exametro sive heroico versu *codex Gothanus 117* MARIVS (MAXIMVS *Putschius)* VICTORINVS DE CARMINE HEROICO ς *Putschius* 3 cuiuscunque ς *Goth.* 4 uersificandum *C* 5 praestituat ς *Goth.* prestituit *A* prestuit *C* 6 aqua si quis plus minusue noluerit *C* aquas quid plus minusue est *A* a qua si quis plus minusue erit ς *Goth.* 7 simile *A* quod est *C* 8 sed numerus sanxione *C* sed numero *A* sed numero syllabarum *Beda* sed numeri sanctione ς *Goth.* 9 ut pute *C* uulgarium poetarum *A* 10 ritmus ergo in metro non est nec potes tesse quod ergo distata metro quod rihtmus per se sine metro esse potest sine rihtmo metrum non potest *C* lut. rithmus ergo in metro non potest inesse R. distat ergo quidem a metro uerum tamen rithmus per se sine metro esse potest metrum sine rithmo esse non potest *A* ergo is in metro non est, nec potest ullo pacto inesse, sed hoc distat a metro: quia rithmus sine metro esse potest, sine rithmo metrum non potest ς 12 quod liquidius ita difinitur *A* ς quod lucidius ita difinit *C*

cum modulatione, rhythmus sine ratione metrica modulatio. plerumque tamen casu quodam etiam invenies rationem metricam in rhythmo, non artificii observatione servata, sed sono et ipsa modulatione ducente.

Pes quid est? Compositio duarum vel trium aut etiam quattuor syllabarum secundum rationem sui cuiusque metri. Pedum genera quot sunt? Duo. Quae? Aut enim simplices sunt aut duplices. Simplicium species quot sunt? Duae. Quae? Disyllabi aut trisyllabi. Disyllabi quot sunt? Quattuor. Qui sunt? Spondeus pyrrichius trochaeus iambus. Ex his qui inter se contrarii? Pyrrichius spondeo, trochaeus iambo. Qui deinde est pariambus? Idem qui pyrrichius sive etiam dibrachus. Qui chorius? Idem qui trochaeus. Spondeus cuius modi syllabis constat? Duabus longis, [exemplum] ut heros. Pyrrichius cuius modi syllabis constat? Duabus brevibus, [exemplum] ut Maro Cato. Trochaeus cuius modi syllabis constat? Longa et brevi, [exemplum] ut vita Roma. Quot deinde iambus? Ex brevi et longa, [exemplum] ut nepos bonos. | Pedes trisyllabi quot sunt? Octo. Qui sunt? Dactylus, anapaestus, molossus, tribrachus idem qui brachysyllabus sive pygnomus, amphimacrus qui et creticus, amphibrachus sive mesites, || bacchius, palimbacchius sive antibacchius sive pompicus. Singuli quique eorum quot et qualibus syllabis constant? Dactylus ex longa et duabus brevibus, ut copia Lydia; anapaestus ex duabus brevibus et longa, ut sapiens Erato; molossus ex tribus longis, ut Maecenas heredes; tribrachus ex tribus brevibus, ut Lepidus Catulus; amphimacrus ex longa et brevi et longa, ut caritas veritas; amphibrachus ex brevi et longa et brevi, ut corona marina; bacchius ex brevi et duabus longis, ut Athenae Camenae; palimbacchius ex duabus longis et brevi, ut Latona Lucina. Pedes duplices sive tetrasyllabi quot sunt? Sedecim. Qui sunt? Dispondeus, proceleumaticus, ionicus ἀπὸ μείζονος, ionicus ἀπ' ἐλάσσονος, ditro-

---

1 metroca *C* plurumque tamen casus *C* 2 inuenias ς *Goth.* 3 artificii ratione ς artilici modulatione *Beda* sono *A Beda* tono *C* ς 4 trium aut etiam (aut aeque ς) quattuor syllabarum secundum rationem sui cuiusque metri *A* ς trium uel quattuor syllabaque | metra *C* 6 species *om. C, add. A* 7 duae *A* duo *C* dissillabi et trissillabi *A* 8 qui sunt *A* que sunt *C* 9 *in pedibus disyllabis et trisyllabis diversam rationem addita nominum explicatione sequitur A* trocheus iambus qui deinde est periambum id. ē. qui pyrrichius siue etiam dybrachus. qui chorius id. ē. qui trocheus *C* trocheo iambus. Idem est quippe iambus, qui et pyrrhichius, idem etiam tribrachus, qui et chorius, idemque trocheus ς *Goth.* 11 duo longis *C* exemplum] *cf. art. gram. p. 196, 16 de rat. metr. p. 1963* 12 duo breuibus *C* 15 trisyllabi] dissyllabis *C* 17 pygnomus] epithomus *C* epiguemus *A* epignomus ς *Goth.: cf. Mar. Vict. p. 45, 9* qui et creticus *A* ς qui crethicus *C* amphibracus siue mesinthehintes bacchius siue amybachrus pouthycus *C* amphibrachus siue mesites, bachius siue amphibachius ς *Goth.* amphibrachus sive mesites, bacchius sive hypobacchius, palimbacchius sive pompenticus *Lindemannus* 18 mesites *A: cf. Caes. Bass. p. 2666* pompicus] *cf. Mar. Vict. p. 45, 27* 19 quod aliquibus syllaba constat *C* quot aut cuiusmodi syllabis constant *Goth.* 22 Lepidus *om. C, add. A* ς 23 amphibrachus ex breui longa et breui, ut corona marina, bachius ex breui et duabus longis, ut Athenae Camoenae ς anpybrachus ex breui et duabus longis ut atthene camene *C* 25 ut latona lucina *Goth.* ut latone lacma *C* ut lacora lucina *A* ut lucerna lacuna ς 26 Qui sunt *om. C, add. A* 27 ionicus apomitonus ionicus apellasonus canoeacuconus distrocheus *C* ionicus apomisonus ionicus apelasonus canoca aacocconos

chaeus, diiambus, choriambus, antispastus, paeon primus, paeon secundus, paeon tertius, paeon quartus, item epitritus sive hippius primus secundus tertius quartus. Horum qui contrarii? Proceleumaticus dispondeo, ionicus ἀπ' ἐλάσσονος ionico ἀπὸ μείζονος, diiambus ditrochaeo, antispastus choriambo, epitritus primus paeoni primo, secundus secundo, tertius tertio, quartus quarto. Singuli quique horum quot et qualibus syllabis constant? Dispondeus ex quattuor longis, ut oratores saltatores; proceleumaticus ex quattuor brevibus, ut animula memoria; ionicus ἀπὸ μείζονος ex duabus longis et duabus brevibus, ut penuria vicinia; ionicus ἀπ' ἐλάσσονος ex duabus brevibus et duabus longis, ut Diomedes Palamedes; ditrochaeus ex longa et brevi et longa et brevi, ut aegritudo cantilena; diiambus ex brevi et longa et brevi et longa, | ut benignitas malignitas; choriambus ex longa et duabus brevibus et longa, ut divitiae simplicitas; antispastus ex brevi et duabus longis et brevi, ut valetudo amaturus; paeon primus ex longa et duabus brevibus, ut Oceanus ruricola; paeon secundus ex brevi et longa et duabus brevibus, ut favonius colonia; paeon tertius ex duabus brevibus et longa et brevi, ut Titianus Marianus; paeon quartus ex tribus brevibus et longa, ut cupiditas facilitas; epitritus primus ex brevi et tribus longis, ut Palatini Numantini; epitritus secundus ex longa et brevi et duabus longis, ut conditores funditores; epitritus tertius ex duabus longis et brevi et longa, ut vivacitas indutiae; epitritus quartus ex tribus longis et brevi, ut libertinus Florentinus.

DE HEXAMETRO VERSV HEROICO

Quot sunt genera versuum in dactylico metro? Quinque. Quid est dactylicum metrum? Quod constat dactylo et spondeo. Cur non addis ultimo interdum trochaeo? Quod bono iudicio metrici || complures hunc pedem de versu hexametro excludendum esse censuerunt. quippe omnis syllaba in ultimo versu adiaforos est, id est indifferenter accipitur, nec

---

26 interdum trochaeo *Mar. Victor. 71, 13. 72, 19*

---

ditrochius *Goth.* ionicus apomizonos ionicos appellassonos ditroceus *A.* *fortasse* ionicus ἀπ' ἐλάσσονος, qui et ἀνακλώμενος. *idem* ὑποκύκλιος *dicitur schol. Hephaest. p. 135, 2 ed. Westph. fragm. Ambros.* περὶ τῆς τῶν ποδῶν ὀνομασίας *p. 262 ed. Nauck* 2 hippius] epius *C* 3 horum quis eni contrarius *A* ionicus appellasonus ionico apomitono *C* 4 ditrochaeo] disthoabeo *C* 6 singuli quique horum quot et qualibus syllabis constant *Goth.* singuli quoque horum quot et quibus syllabis constat *A* singuli autem eorum quot et qualibus syllabis constat *C* 7 dispondeus IIII longas *C* proceleomaticus IIII breuibus *C* 8 ionicus apomitonus II longas et II breues *C* 9 uicinia *A* ς uenea *C* ionicus appellasonus *C* 10 Palamedes *Goth.* palemedes *A* salamides *C* Palinurus ς distrocheus *C* 11 cantilena ς catilena *C* contilena *A* 14 ualitudo amatus rus *C* ex longa] et longa *C* 15 rurocola *C* 17 ut titatinius marinus *C* ut marianus *A* ς ut titaneus *corr.* ut titianus *Goth.* 19 ut palatini numantini *A* ς ut plantini tiunmaniti *C* 21 uiuacitas *A* ς natiacitas *C* 23 DE EXAMETRO VERSO EROICO *A, om. C* ς 24 in dactilo metro *C A* 25 et *om. C, add. A* ς 27 de uerso *C* 28 adiaforos est id est indifferenter accipitur nec interest *A* ς adiaporeus id ē indiferentem accipitur nihil interest *C*

interest utrum producta sit an correpta, siquidem positione longa fiat, cum partem orationis in exitu finit. quo accedit quod vitiosus huius modi versus est, qui trochaeum admittit in fine. nam cum ita ratio exposcat, ut pleno versui XXIIII tempora insint, admisso utique trochaeo coartabitur temporum numerus, et erunt tempora XXIII, qui est versus colobos. Quae sunt ergo quinque genera versuum in dactylico metro? Hexameter pentameter tetrameter trimeter dimeter. Hexameter dicitur an hexametrus? Vtrumque, ut Euander et Euandrus, quorum unum venit ex graeca enuntiatione, alterum ex latina. quippe Cornelius Epicadus in eo libro, quem de metris scripsit, 'hexameter' inquit 'versus'. contra quem item Caesius Bassus, vir doctus atque eruditus, in libro de metris 'iambicus trimetrus' ait. nostra quoque memoria Lactantius de metris 'pentameter' inquit et 'tetrameter'. hexameter ergo sive hexametrus versus quot pedibus caeditur? Sex, dactylo et spondeo circum se positis aut | alterna interpositione variatis.

Hexametri versus genera quot sunt? Tria. Quae sunt? Est hexameter dactylicus tantum, est hexameter dactylicus herous, est hexameter iambicus, qui et senarius, cum constat ex simplicibus sex, idemque ex duplicibus trimeter. Quid ergo, si versus hexameter sex spondeis constiterit, potest dactylicus dici? Erit quidem versus spondiazon, metrum tamen dactylicum. quippe huius modi compositio non nisi in dactylicum metrum cadit. Qui

---

17 senarius *Mar. Victor. 79, 8. 132, 9*

---

1 longa fit cum partem arationis exitu fit ut quo accidit quo diuitiosus huius modi uersus es quod trocheum admittit *C* longa fiat cum partem orationis in exitu finit. eo accidit quod uitiosus eiusmodi uersus est qui troceum admittit *A* 3 exposcet titpleno uersu XXIIII tempora insunt *C* exposcat ut in pleno uersu XXIIII tempora sint *A* 4 admisio *C* coartabitur *C* curtabitur ς *Goth.* minuitur *A* 5 qui est uersus colobos *A* quodam uersus colofus *C* quae sunt ergo quinque genera *A* que sur ergo genera *C* 6 in dactilico metro R. exameter pentameter tetrameter trimeter dimeter Int. exameter dicitur an exametrus R. utrumque ut euander et euandrus quorum unum uenit ex graeca enuntiatione *A* in dactilo metro exametrum pentametrum tethrametrum trimetrum dimetrum exametrum dicitur aut exametrus ut urumque euander et euandrius quorum uenit ex grega nuntiatione *C* 9 epicadus *A Putschius* epidacus *C* epidagus ς *Goth.* 10 exametrum inquid uersus *C* exameter inquid uersus *A cod. Bern.* examī inquid *A cod. Mon.* item *C A cod. Mon.* ita *A cod. Bern.* cesius *A* censius *C* 11 iambicus *A cod. Mon.* iambicis *C A cod. Bern.* nostra *om. C, add.* ς *Goth.:* nostra — tetrameter *om. A* 12 pentameter inquit et tetrameter ς pentametrum inquid et tetrhametrum *C* exameter ergo *A* exametrum ergo *C* 13 dactilo et spondeo circum se positis *A* ς spondeo et dacilo circum sese positis *C* 14 uariatis *A* ς uarietatis *C Goth.* 15 exametri *A* exametrum *C* III quod sunt est exametrum dactilus heroicus exametrum iambicus qui et senarius constat ex sūplicibus ē itemque ex duplicibus trimetrum erit quidem uersus quod ergo *C* tria Int. quae sunt R. ameter dactylicus eroicus exameter iambicus qui et senurius qui constat ex simplicibus sex idemque ex duplicibus trimeter Int. quod ergo *A* Tria. Quae? Hexameter dactylicus, hexameter heroicus, hexameter iambicus, qui et senarius, qui constat ex simplicibus sex, idemque ex duplicibus trimeter. Quid ergo *Aldhelmus de metr., class. auct. ed. Mai V p. 522.* tria: est exameter dactylus tantum est exameter dactylius herous est exameter iambicus qui et senarius cum constat ex simplicibus est item ex duplicibus trimetris *Goth.* 18 exameter *A* exametrum *C* poterit dactilicus dici R. erit quidem uersus spondiazon *A* potest dactilus dici spondeicon *C*

sunt versus hexametri dactylici tantum? Qui sex pedibus dactylicis constant, praeter bella et facta heroum quodlibet aliud continentes, ut puta veluti sunt bucolica et georgica ceteraque huius modi. Qui sunt hexametri dactylici heroi? Qui bella et res gestas heroum complectuntur, ut puta veluti Ilias Homeri et Vergilii Aeneis. Qui est pes quintus? Quintus quidem pes semper dactylus. Quare? Eo quod semper in versu exceptis aliis locis, quibus varie ponitur, quintam regionem obtinet propriam, minusque lenis est versus, qui quinto loco spondeum magis quam dactylum habuerit, et vocabitur spondiazon, veluti est ille,

aut leves ocreas lento ducunt argento.

sicut spondeus quoque a quibusdam quidem imus pes cognominatur, quia regionem sextam semper obtinet, nec umquam dactylus in fine ponitur.

Qui modus est syllabarum in versu hexametro dactylico sive heroo? Omnis versus hexameter dactylicus sive herous a duodecim syllabis crescit usque ad decem et septem. nam qui minimus, || habet syllabas non minus quam duodecim; qui maximus est, non plus quam decem et septem. Quid ergo? plerumque invenies versum decem et octo aut viginti syllabarum, ut sunt hi,

quando aliud mihi iam miserae nihil ipsa reliqui

et

aut onera accipiunt venientum aut agmine facto

et

---

1 hexametri dactylici tantum *Mar. Victor. 70, 20* 13 Qui modus est syllabarum *Mar. Victor. 72, 12 Diom. 494, 13*

---

1 tantum qui sex pedibus dactici constat *C* qui tantum sex pedibus dactilicis constant *A* 2 bella heroeum et facta quolibet *C* bella et facta heroum et quodlibet *A* ut pute ueluti *C* 3 et *om. C, add. A* 4 qui bella heroum res et gestas conplectantur uti pute ueluti has omeri et uirgilii enias *C* qui bella et heroeum res gestas conplectuntur ut puta ueluti est ilias homeri et uirgilii eneidos *A* qui bella heroum et res gestas complectuntur ut pute ueluti est ilias homeri et uirgilii aeneas *Goth.*
5 qui ē pes quintus idem qui dactilicus quare quintus ē eo quod semper *C* Int. qui est pes quintus R. quidem qui dactylus Int. quare quintus R. quia semper *A* Quis est pes quintus? Dactylus. Quare quintus dactylo competit? Quia semper *Aldhelmus de metr. Mai class. auct. V p. 523* 7 proprie obtinet *A* 8 lenis *A* ς leuis *C* loco *om. C, add. A* 9 spondiazon ueluti est ille *A* spondeicon uelut ille *C* 10 aut] *Verg. Aen. VII 634* ducent argento et ideo nec in fine dactylus debet poni sicut nec spondius in quinto loco spondius autem a quibusdam imus pes cognominatur *A* 12 sextam obtinet numquam a dactilus in fine ponitur *C* sextam semper obtineat nec umquam dactilus in fine ponatur *A Goth.* 13 in uersu exametro dactilicus omnis uersus exametro dactilus siue eroicus *C* inter uersum exametro dactylico siue exametro R. omnis uersus exameter dactylicus siue erous *A* in uersu hexametro dactylico siue hexametro heroico. Omnis uersus hexameter dactylicus siue heroicus *Aldhelmus p. 523* 15 usque ad septem et decem *A* usque aduodecim et nouim *C* qui minimus *A* ς qui minus *C* 16 qui maximus — septem *om. A* non plus quam XVIII *C* non plures quam XVII ς 17 quid ergo nonne plerumque inuenias *A* 18 ut *om. C, add. A* 19 quando si aliquid mihi iam miserere nisi ipsa reliqui *C* quando aliut mihi iam nihil uita reliqui *A: Verg. Aen. IIII 315* 20 et ut hora accipiunt uenientem aut *C* item aut onera accipiunt aut *A* et aut onera accipiunt uenientibus *Goth.* item aut onera accipiunt uenientum et *Aldhelmus p. 523: Verg. georg. IIII 168* 22 et quin morire ut meri aes ferro quca uerte dolorem *C, om. A: Verg. Aen. IIII 547*

quin morere, ut merita es, ferroque averte dolorem

et

cara mihi ante alias, neque enim novus iste Dianae.

Sunt quidem plerique syllabarum decem et octo, et ille quem in ultimo loco posuisti syllabarum viginti, cui nequaquam invenies parem, cum adhuc nullus fere inveniatur, qui decem et novem syllabis constet. verum sciendum est in metrica ratione numquam computari eas syllabas, quas synalipha intercepit. quo fit ut omnes | illi versus, qui supra dictum numerum syllabarum videntur excedere, detractis synaliphis ad decem et septem aut sedecim ac non nulli etiam ad quindecim syllabas redigantur, veluti sunt illi quos supra exempli causa posuisti. unde etiam sciendum est nullum versum dactylicum hexametrum inveniri posse, qui numerum syllabarum decem et septem videatur excedere. itaque omnis versus hexameter, si solis spondeis constiterit, erit duodecim syllabarum; si unum dactylum habuerit, tredecim; si duos, quattuordecim; si tres, quindecim; si quattuor, sedecim; si quinque, decem et septem. itaque quotiens dactylus accesserit, totiens una syllaba adcrescit.

Hexameter versus dactylicus per quot species variatur? Triginta et duas. Quatenus? In versu duodecim syllabarum species una est. quippe hic sine ulla varietate omnes in se spondeos habet et vocabitur spondiazon, ut est

introducuntur legati Minturnenses.

quod genus versificationis usque adeo durum est, ut non invenuste Albinus in libro quem de metris scripsit ita posuerit,

---

18 Hexameter versus *Diom. 496, 11*

---

3 cura mihi ante alias neque enim nouus iste diane *C* cara mini ante alias usque diane *A*: *Verg. Aen. XI 537* 4 plerumque ς *Goth.* 5 inuenies partem *C* inueneris parem *A* 6 qui XVIII syllabarum constet *C* quindecem et nouem syllabis constet *A* 7 ratione numquam *A* ratione quod numquam *C* sinalifa intercipit quo fit *A* synaypfa interfecit quod fit *C* sinalinpha intercepit quo fit *Goth.* 9 uidentur *A* uidentes *C* ad decem et septem aut sedecim aut tertiam ad quindecim syllabas redigantur *A* ad XVIII ac non nulli etiam ad XV syllabas rediguntur *C* 11 etiam *om. A Goth.* 12 inueniri ς *Goth.* inuenire *C A* syllabarum decem et septem uideatur *A* syllabarum XVIII deatur *C* 13 exameter si solis spondiis constiterit erit duodecim *A* exametra si solus sponde constiterit XII *C* 15 tredecim *A* XII *C* 16 ita quotiens *A Goth.* tocius una syllaba decrescit *C* totiens una syllaba crescit *A* 18 exameter *A* exametrum *C* 19 in uersu duodecim syllabas *C* in uersu duodecasyllaba *A* quippe his *A* quippe autem *C* 20 uocabitur spondeicon *C* uocatur spondiazon *A* 22 introducuntur ligati in tur menses *C* introducuntur legati minturnenses *A cod. Bern.* hii producuntur legatim inturnis *A cod. Mon.* hii producuntur legati minturnenses *Aldhelmus p. 524* forte ducuntur ligati Minturnenses ς fortitudo ducuntur legati minturnenses *Goth.*, *unde* fortes ducuntur *coniecit Lindemannus. Ennio tribuit Columna Enn. annal. fragm. p. 151 ed. Hessel: cf. Enn. annal. 603 ed. Vahl*
23 quod genus versificationis adeo durum et horrens est, ut Albinus in libro quem de metris scribsit vetet spondaeo totum concludere versum. sed adiuncto dactylo quinta regione aptius comitur *Aldhelmus p. 524* non invenuste *om. C* ς *Goth.*, *add. A*
24 de *om. A cod. Mon.* ita posuerit nilem spondeum totum concludere uersum posse fieri iungens. s. dactilā capte *C* ita proposuit quod uetat (quod uitem *cod. Bern.*) spondeo totum concludere uersum (uesum *cod. Bern.*) posse patefieri iungi sed dacty-

† vilem spondeum totum concludere versum
posse fieri iungens sed dactylum apte.

In versu tredecim syllabarum species quot sunt? Quinque. quippe in eo unus dactylus inter spondeos admissus quinque locis invertitur. Quid in versu quattuordecim syllabarum quot species sunt? Decem. Quae sunt? ‖ Aut enim primo et secundo loco dactylus ponitur, aut primo et tertio, aut primo et quarto, aut primo et quinto, aut secundo et tertio, aut secundo et quarto, aut secundo et quinto, aut tertio et quarto, aut tertio et quinto, aut quarto et quinto. Quid in versu quindecim syllabarum species quot sunt? Similiter decem. nam ut in illo qui est quattuordecim syllabarum dactylus decies variatur, ita in hoc totiens spondeus invertitur. In versu sedecim syllabarum species quot sunt? Totidem quot in tredecim, id est quinque. nam ut in illo dactylus quinque locis invertitur, ita in hoc spondeus isdem locis totiensque variatur. Quid in versu decem et septem syllabarum? Similiter ut in duodecasyllabo species una est. quippe is quinque dactylis constat excepto ultimo pede, quem necesse est disyllabum esse, ne contra rationem supra dictam | syllabarum amplior numerus adcrescat. Quid ergo? numquamne dactylus in fine ponitur? Ponitur quidem; verum non in eo versu, qui ceteros dactylos habet in se, veluti est ille in georgicis,

et spumas miscent argenti vivaque sulpura,

quem quidam invertentes sic legunt, 'et sulpura viva'. item

bis patriae cecidere manus, quin protinus omnia,

quem quidam per synalipham excludunt, ut fiat scandendo omna, nec intellegunt synalipham tunc esse, cum vocales inter se confligunt seu solae,

---

lum (iunc cis sed dactili *cod. Bern.)* apte *A* ita posuerit uilem spondeo totum concludere uersum posse fieri sed iunges dactylus apte *Goth. unus versus fuit in* ς, ita posuerit: Vilem spondeo totum concludere uersum. Sed iunges dactylum apte in uersu. Tredecim syllabarum *etc. duos sic constituit Lindemannus*, Vilem spondeo toto concludere versum: Posse quidem fieri, sed iunges dactylum *(vel* sed iungi dactylus) apte. *rectius scribi poterat* Vites spondeo totum concludere versum; Posse puta fieri, si iungas dactylon apte. *sed dubitari potest*, *num integros Albini versus grammaticus posuerit* 3 quippe *om. C*, *add. A Goth.* 4 inter spondeos *A* uel spondeo *C* inuertitur *A* interuertitur *C* ς 5 R. decem Int. que sunt R. autem primo et secundo loco dactylus ponitur aut primo et tertio *A* X aut primo et tertio *C* 10 decem *om. C*, *add. A Goth.* 11 ita *om. C*, *add. A* in uersu XVI decimo syllabarum *C* 12 in *om. C*, *add. A* 13 dactilum *C* ita in hoc spondeus *A* ita ut in hoc spondeus *C* 14 totiens uariatur *A* 15 similiter ut in cludecasyllabo *C* similiter in eo ut in duadecasyllaba *A* quippeis V dactylus ostat *C* quippe hic dactylus quinque constat *A* 16 necesse est dyssyllabum esse *A* necesse.x. syllabum esse *C* 17 contra] eius *C:* contra rationem supra dictam *om. A* numerus adcrescascat *C* numerum crescat *A* 18 quid ergo numquamne *A* quid ergo quod numq; *C* ponitur quidem uero non in eo uersu *C* potest quidem uerum non in eo uersu *Goth.* potest quidem ut uult uirgilius nos tamen obseruabimus in eo uersu *A* potest quidem, ut vult Virgilius, sed non in eo *Aldhelmus p. 529* 19 qui ceteros omnes dactylos habet ueluti *A Goth.* 21 et spumas *C* aut spumas *A Aldhelmus p. 530: Verg. georg. III 449* sulphora quem quidam *A* sulfura quem quem quidem *C* 22 sic legunt ut sulphora uiua item *A Goth.* sic legunt et sulfura uitantem *C* sic legunt et spumas sulphura uiua, item ς 23 bis] *Verg. Aen. VI 33* quin] quia ς 24 ut fit scandendo *C* ut sit in scandendo *A* omna ς oma̅ *C A* 25 tunc esse cum uocales inter se confligunt *A* tunc inter esse cum uocales cufligunt *C*

ut 'multa quoque et bello passus', seu interposita consonante, ut 'multum ille et terris iactatus', quod nequaquam hoc loco adseri potest. quippe absolutus pes est 'omnia', veluti in illo versu, 'omnia fert aetas' et 'omnia vincit amor'. posset etiam versus esse ex dactylis sex, si modo metrici admitterent, veluti

dicitur in tenero mihi bucula pascere gramine

et

at tuba terribilem sonitum procul excitat horrida.

Ex supra dictis speciebus XXXII quot species deprehenduntur in carmine Vergiliano? Decem et septem. Quae? Ex versu tredecim syllabarum duae species adsumptae. Cuius positionis? Secundae et quintae: nam aut secundo loco unus dactylus tantum invenitur, ut

aut leves ocreas lento ducunt argento,||

aut quinto, ut

cum Iuno aeternum servans sub pectore vulnus.

Ex versu item syllabarum quattuordecim quot species adsumptae? Quattuor: aut enim primo et quinto loco dactylus invenitur, ut

quippe vetor fatis, Pallasne exurere classem;

aut secundo et quinto, ut

felix qui potuit rerum cognoscere causas;

aut tertio et quinto, ut

arcebat longe Latio multosque per annos;

aut quarto et quinto, ut

quarum quae forma pulcherrima Deiopeam.|

Quid ex versu quindecim syllabarum quot species adsumptae? Sex: nam aut primo et secundo loco spondeus invenitur, ut

infandum, regina, iubes renovare dolorem;

aut primo et tertio, ut

---

1 multa quoque *A* multo queque *C*: *Verg. Aen. I 5* seunterposita *C* sed interposita *A* 2 multum] *Verg. Aen. I 3* nequaque hoc loco *C* nequaquam in hoc loco *A* 3 absolutus pes est *A* obsolutus est *C* omnia fert etas *A* omnia fertatas *C: Verg. bucol. 9, 51* 4 omnia vincit] *Verg. bucol. 10, 69* possit itaque esse etiam uersus ex dactylis sex *A Goth.* 5 admitterint *C* admittens *A* ueluti dicitur in tenero *C* ueluti dicitur: In tenero ς ueluti dictus est ille interea tenero *A* ueluti uersus ille est interea tenero *Aldhelmus p. 530* 6 bucula *A* ς bacula *C* gramine *A* ς grammae *C* 7 et atuba *C* item adtuba *A: cf. Verg. Aen. VIIII 503* 9 in supra dictas *C* in supra dictis ς *Goth.* Ex supra dictis — 214, 22 reliqui *omissa sunt in A* in carmine uergiliane XVI | syllabarum aue species sumte cuius cuius positionis sed ē et quinte nam asecundo *C* in carmine Vergiliano deprehenduntur XVII species. nam ex uersu XIII syllabarum duae species sumptae, secundae aut quintae positionis sunt. nam aut secundo ς 12 ut aut leuis ocreas lento ducunt argento *Goth.* ut leues ocras lento augunt argento *C* ut lenis ocreas ducunt argento ς: *Verg. Aen. VII 634* 14 aut] et *C* ς 15 cum Iuno ς cum in uno *C: Verg. Aen. I 36* 16 syllabarum XIII quod adsumpte *C* 18 quippe] *Verg. Aen. I 39* exurere ς supere *C* classem longe latio aut secundo *C* 19 ut felix qui potuit rerum *Goth., ut videtur*, ut qui rerum potuit *C* ut qui potuit rerum ς: *Verg. georg. II 490* 22 arcebat] *Verg. Aen. I 31* longe Latio *hoc loco om. C* 23 aut tres et V *C* 24 quarum] *Verg. Aen. I 72* pulcherrima et deopia *C* pulcherrima deiopea *Goth.* pulcherrima Diopoeam ς 25 Quid] quod *C* 26 ut est infandum *C: Verg. Aen. II 3* 27 iubas *C*

hic currus fuit, hoc regnum dea gentibus esse;

aut primo et quarto, ut

Aeneas scopulum interea conscendit et omnem;

aut secundo et tertio, ut

aut Capyn aut celsis in puppibus arma Caici;

aut secundo et quarto, ut

vi superum saevae memorem Iunonis ob iram;

aut tertio et quarto, ut

gens inimica mihi Tyrrhenum navigat aequor.

Ex versu sedecim syllabarum species quot sunt adsumptae? Quattuor: nam aut primo loco spondeus invenitur, ut

urbs antiqua fuit, Tyrii tenuere coloni;

aut secundo, ut

nulla tuarum audita mihi neque visa sororum;

aut tertio, ut

servitio premet ac victis dominabitur Argis;

aut quarto, ut

imperium sine fine dedi, quin aspera Iuno.

Quid ex versu syllabarum decem et septem? Vna species adsumpta, quae sola in eo est, cum praeter ultimum pedem ceteri omnes dactyli inveniantur, ut ||

quando aliud mihi iam miserae nihil ipsa reliqui.

Quot sunt species in caesura hexametri versus? Quattuor. Quae sunt? Coniunctus, districtus, mixtus, divisus. Coniunctus qui est? Qui in scandendo ita concatenatus est sibi, ut nusquam finito sensu divisa inter se verba ponantur. quod | genus versificationis laudabile habetur ac melius, ut puta veluti est

infandum, regina, iubes renovare dolorem.

Qui districtus? Qui in scandendo sensum seu partes orationis separatas in se habet, ut puta veluti

---

23 Quot sunt species in caesura — 215, 7 separatique sunt *Beda de metr. 2368*

---

1 hic currus] *Verg. Aen. I 17* 3 Aeneas scopulum interea conscendit (conscindit *Goth.*) et omnem ς *Goth.* netus scopulum inter ciacum scendit et omnem *C: Verg. Aen. I 180* 4 ut accipiunt celsis *C* ut aut capiunt celsis ς *Goth.: Verg. Aen. I 183* 5 Caici ς *Goth.* coicis *C* 7 ui superum saeuae ς *Goth.* ui superium siue *C: Verg. Aen. I 4* ob] ab *C* 9 gens inimica mihi Tyrrhenum nauigat aequor ς *Goth.* inimica mihi terrenum nauigate equorum *C: Verg. Aen. I 67* 10 nam ut primo *C* 12 urbs] *Verg. Aen. I 12* Tyrii tenuere ς *Goth.* tirique tenere *C* 14 nulla tuarum ς *Goth.* notilla tuarum *C: Verg. Aen. I 326* 16 servitio] *Verg. Aen. I 285* 17 aut quarto ut imperium ς *Goth.* aut III ut implerium *C: Verg. Aen. I 279* 18 iunoque quod ex uersu syllabe X et VII *C* 20 inueniantur ς inueniuntur *C* 22 quando aliud ς *Goth.* qm̄ aliud *C: Verg. Aen. IIII 315* 23 DE CESSURIS Int. Quot sunt species in cessura *A* quod species incisura *C* 24 Int. coniunctus qui est R. qui in scandendo ita concatenatus sibi est ut nusquam *A* coniunctusque est cum scandendo ita cum catmatus est sibi ut numq; *C* 26 ac melius *om. A* 27 ut pate uelut ster. infandum *C* ueluti est infantum *A: Verg. Aen. II 3* 29 quod districtus *C* qui strictus *A* in se *om. A* 30 ut puta ueluti *A* ut pute *C*

dic mihi, Clio, quisnam primus fingere versus.

Quid est mixtus? Qui utrumque in se habet, ut in quibusdam coniunctus, in quibusdam vero separatus sit, ut puta

hic currus fuit, hoc regnum dea gentibus esse.

Quid divisus? Qui in priapio deprehenditur metro. Quod est metrum priapium? Cum in hexametro versu primi tres pedes concatenati inter se a reliquis tribus sequentibus divisi separatique sunt, ut puta veluti in bucolicis

aut Ararim Parthus bibet aut Germania Tigrim

et

utque viro Phoebi chorus adsurrexerit omnis

et

est mihi namque domi pater, est iniusta noverca.

Vnde dictum priapium? Quod pleraque huius modi in honorem Priapi ita conscripta sint, propter quod multi volunt hoc genus compositionis bucolico carmini magis convenire.

Pythium item metrum quod est? Idem quod hexameter. Vnde dictum pythium? Quidam volunt ob id, quod hoc genere metri oracula primum ab Apolline sint edita, qui interfecto Pythone Pythius dictus est. aliis tamen videtur pythium metrum esse, quod continet duodecim syllabas spondiazon, ea videlicet ratione, quod, cum in Parnasso Pythonem serpentem in vindictam matris sagittis insequeretur, accolae Delphici hoc illum versu hortati sint,

ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν.

Hactenus de hexametro dactylico; de ceteris vero suo loco.

---

5 Quod est metrum priapium *Mar. Victor. 150, 31* 16 Pythium item metrum *Mar. Victor. 50, 19 Diom. 495, 1 Terent. Maur. 1586 Atil. Fortun. 2690*

---

1 dic mihi] *cf. Mar. Victor. p. 91, 29* primus fugere uersus. hic curtus quid est mixtus *C* prima fingere uersus Int. qui mixtus *A* 2 cum iunctus in quibusdam uero separatus ū pute flut hoc regnum *C* coniunctus in quibusdam separatus sit ut puta hic currus fuit hoc regnum *A*: *Verg. Aen. I 17* 5 qui diuisus *A* 6 primi III in pedes cumcatinati *C* 7 diuisu *C* ut pute *C* 8 aut ararim *A* ut ararim *C* aut Ararem ς *Goth.*: *Verg. bucol. 1, 63* germania *A* germana *C* 9 et *om. C A* 10 usque uiro febi duorus adsurrexit omnes *C* ut puero foebi corus adsurrexerit omnis *A Aldhelmus p. 532* ut quae phoebi chorus adsurrexerit omnes *Goth., om.* ς: *Verg. bucol. 6, 66* 12 est mihi] *Verg. bucol. 3, 33* est *posteriore loco om. C, add. A* 13 unde dictum *A* inde dictum *C* quod pleraque carmina huiusce modi in honorem Priapi conscripta sunt *Aldhelmus p. 532* 14 conscripta sint propter quod *A* ς conscripta sunt per quod *C* 15 carmine magis conuenire Int. phitium item metrum quod est R. idem quod exametrum *A* carmine cum uerem magis XX metrica oracula primum pium item metrum quod idem quod ecamet̄ *C* 17 ob id quod hoc genere metri oracula primo apollini sint edicta *A* ab hoc gere ab apollene sint edicta *C* 19 aliis — ratione *om. A* quod continet duodecim syllabas ς *Goth.* quod continet XIII syllabarum *C* 20 spondeicon uidelicet ratione *C* spondiazonica uidelicet ratione ς *et ut videtur Goth.* quod cum in Parnasso Pythea (apollo *corr.* pithon *Goth.*) ς *Goth.* quod cum inerbas sepithonem *C* qui cum in parnaso phitonem *A* 21 acule delfici hoc illum uersum ortati sunt *C* adcoloe delfici hoc illum uersu ortati sunt *(reliquis omissis) A* accolae Delphici hunc ipsum uersu isto hortati sint ς accolae delfici hoc illum uersu ortati sunt *Goth.*
23 ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν *Lindemannus* eta pacien̄tio *C* iepa iam tertio *Goth., om.* ς 24 suo loco *C* suo loco exsequeremur. finit *Goth.* suo loco exequemur. MARII VICTORINI Afri de metro hexametro dactylico FINIS ς

MAXIMI VICTORINI
DE RATIONE METRORVM
COMMENTARIVS

DE LITTERIS LIQVENTIBVS

Liquentes litterae sunt quattuor, l m n r. liquentes ideo dicuntur, quod fluant et quasi intereant, tum cum sequuntur aliquam brevem syllabam cum quavis alia consonante. sunt autem duplicis potentiae. nam syllabam longam positione facere possunt, si ita poeta voluerit, et brevem non producunt. quod dico huius modi est [exemplum], ut hic Lucreti versus,

nam fierent iuvenes subito ex infantibus parvis.

sic habetur, quasi dixerit subtracta s littera 'infantibu parvis': hic enim s littera interit. Ennius quoque ait 'vita illa dignus locoque', quasi 'dignu locoque' dixerit. similiter Lucilius ait

---

B *codex Bobiensis, nunc Vindobonensis 16*
F *codex Monacensis 6281 Frisingensis 81. b f codicum B F correctores*
C *codex Monacensis 19484 Tegernseensis 1484*
ς *editio Basileensis a. 1527, ex qua pauca adscripta sunt*

1 INCIPIT COMMENTUM MAXIMINI UICTORINI DE RATIONE METRORUM *B* INCPT COMENTARIU MAXIMIANI UICTORINI DE RATIONE METRORU PRIMO DE LITTERIS ET SYLLABIS *F* COMMENTARIU MAXIMI VICTORINI DE RATIONE METROR, PRIMO DE LITTERIS SYLLABIS INCIPIT *C* MAXIMI VICTORINI DE RATIONE METRORVM COMMENTARIVS ς   4 DE LITTERIS LIQVENTIBVS *om. B F C* ς   5 Liquentes autem litterae *C*   liquentes uero ideo *C*   6 tunc eum sequuntur *F* dum consecuntur *B* tum cum consequuntur *C*   aliquam breuem *C* aliam breuem *B F*   7 cum quauis alia *Putschius* cum quauis aliqua *B F C* ς. s *litterae definitio, quam sequentia postulant, sic restitui poterat,* s etiam duplicis potentiae est: nam — facere potest — non producit. *sed grammatico haec neglegentia tribuenda esse videtur.*   8 uoluerit poeta *F*   9 exemplum *ex usu interrogandi et respondendi relictum esse videtur: cf. Victorin. de art. gramm. p. 196, 16 de hexam. p. 207, 11 infra p. 217, 15. 219, 3. 224, 1*   lucreti *B* lucretii *C* lucrecii *F: Lucret. I 186*   11 fieret (n *supra* e) *B* fuerunt *F* fuerant *C f*   12 dixerit (dixisset *F*) subtracta s littera infantib; (*corr.* infantibu *f*) paruis *B F* dixerit ex infantibu paruis substracta s littera *C*   13 interit *B C* interiit *F*   ennius quoque ait *C* ennius quod ait *F* ennius quoque (*om.* ait) *B*   vita] Lucilius satirarum libro IIII *Nonius p. 393. 257. cf. Quintil. VIIII 4, 38. Lucilii verba una cum Ennii exemplo posuit Cicero Orat. 48, 161* ita enim loquebantur, 'qui est omnibu princeps', non 'omnibus princeps', et 'vita illa dignu locoque', non dignus.   14 quasi dixerit uita illa dignu locoque *C*   lucius *F*   ait *om. C*

tum lateralis dolor, certissimus nuntius mortis

pro

tum laterali dolor certissimu nuntiu mortis

[sic habetur quasi] subtractis tribus s litteris, quia licentius antiqui et ipsa quasi pro liquenti utebantur inerudita adhuc novitate, quod posteriores poetae non fecerunt, non quod ista defensio rata non esset, sed quod versus suos liquidius decurrere nullis salebris voluerunt.

Liquentes autem cognoscere possumus in illo Vergilii versu,

sed haec lento mos est aptare flagello,

quasi subtracta l littera fagello dixerit. sic et in illo,

Phoebe gravis Troiae semper miserate labores,

quasi subtracta r littera gavis dixerit, non gravis. || mihi autem de his magis videtur illud, quod liquentes litterae, de quibus | diximus, tunc detrahantur, cum brevem syllabam duae consonantes, quarum altera liquens erit, ita sequuntur, ut in duas syllabas se dividant. quod dico huius modi est: 'infantibus parvis', s et p litterae in duas syllabas se diviserunt; nam s ad bus syllabam pertinet, p ad parvis. quotiens ergo se ita dividunt, tunc liquentes erunt. alioquin cum duae consonantes ita aliquam brevem syllabam sequuntur, ut eae ipsae consonantes alterius syllabae sint nec se dividant, tunc illa syllaba, ut poetae voluerint, longa aut brevis erit, hoc exemplo, 'Atridas Priamumque'. a littera positione longa est, quod eam excipiunt duae consonantes t et r. sed quoniam eae consonantes ad alteram syllabam pertinent, non semper positione longam faciunt syllabam, quam excipiunt, ut est 'geminosque in limine Atridas'. hic a brevis est, quoniam consonantes ambas syllaba sibi posterior vindicat, eaeque, ut poetae voluntas est, proinde auxiliantur aut

---

1 lateralis *et* 3 laterali *B C f* latoralis *et* latorali *ut videtur F* 4 sic habetur quasi substractis s s s litteris *C* sic habebitur subtractis s litteris *B* quasi subtractis s s s litteris *F* quia licentius *Putschius B* quia liquentius *C* quia liquentis *F corr.* -tes *f* 5 quasi] quas *F* 6 non gerunt *F C* non gerunt *superscripto* lu *vel* la *B*, *unde* noluerunt *coniecit Lindemannus*, non egerunt *excerpta Bernensia Hagen anecd. Helv. p. CCLII* nam quod *F* defensio rata *B* difinitio rata *C F* 7 decurrere *B* discurrere *F C* nullis salebris (salubris) uoluerunt *B C* ullis salubris noluerunt *F*

9 sed haec lenta (o *superscr.*) mos est *B* sed non lento mos est *C* sed haec iumenta mos est *F*: *Verg. Aen. VII 731* flagello *B C f* flagillo *F* 10 quasi subtracta littera l flagello *superscripta sunt in B* fagello *f* ς flagello *C* flagillo *F* 11 Phoebe] *Verg. Aen. VI 56* graues *F C* 12 quasi subtracta s littera graue dixerit non graues ς granis dixerit non granis *B* gaues (graues *corr.* gaues *C*) dixerit non graues *F C*
13 detrahuntur *F* 14 consonantes] consequentes *B* 15 quod dico huiusmodi est infantib. *B* quod dico huiusmodi est exemplum ut infantib; *C* quod (*superscr.* ex) emplum dico huiusmodi est infantib; *F* 17 ita se diuidant *F* ita se diuidunt *C*
18 alioquin] *superscriptum est* ipsae cons̃ *B* 19 sequuntur *F* consequuntur *C* consecuntur *B* 20 diuidunt *C* 21 hoc exemplo conspiciunt Atridas (atridos *C*) Priamumque *C* ς: *Verg. Aen. I 458* a littera *C* quae a littera *B* a *F* 22 eo quod eam *C* eae consonantes *B* hae duae consonantes *F* consonantes hae duae *C*
24 geminosque Atridas ς geminosque atridos *C*: *Verg. Aen. II 500* 25 consonantes ambas syllaba sibi posterior uendicat eaeque *B* ambas consonantes sibi syllaba posterior uendicat aeque *F* consonantes ambas sibi syllaba posterior uendicat haequae *C*
26 prointe *corr.* proinde *B* auxilientur *corr.* -antur *C*

cedunt, ut illi Vergilii versus, quos supra posuimus, tales syllabas habeant consonantium coitu, non liquentium fluxu.

DE CONIVNCTIS SYLLABIS

Coniunctas quoque syllabas animadvertere nobis intentio est. nam coniunctae syllabae dicuntur, cum longa syllaba in vocali finitur et a vocali excipitur; atque ideo longa illa brevis est, quod eam vocalis et terminaverit et exceperit, hoc exemplo, | 'te Corydon o Alexi'. sic enim scanditur, te cory dactylus, don o a dactylus, cuius media syllaba o natura longa est. sed quia et ipsa vocali constat et excipitur a vocali, coniunctioni syllabarum et quasi cognationi vocalium veluti gratificatur et idcirco brevis est. est huic similis ille versus, 'credimus? an qui amant': credimus dactylus est, an qui a alius dactylus. [sed] 'qui' media syllaba dactyli natura longa || est; sed quia et haec, ut superior, terminatur et excipitur a vocali, brevis est. non enim in hoc aut in superiore versu synalipham facere potes sine vitio: versus erit ex trochaeo, si feceris, qui nisi novissimus in heroo versu esse non potest. si tamen in huiusce modi coniunctis talis synalipha fieri potest, quae e dactylo spondeum faciat, profecto spondeus usitatior inusitato dactylo anteponendus est, ut est illud,

nec tota tamen ille prior praeeunte carina.

scanditur enim sic, nec to spondeus, ta tamen dactylus, ille pri dactylus, or prae spondeus. hic vides posse alios dicere dactylum esse ratione coniunctarum syllabarum, quoniam 'prae' syllaba vocali finitur et excipitur a vocali, quae est e. sed cum synalipha fieri possit faciatque spondeum, cur non eam viam sequamur, quam nobis consuetudo frequentior tritam reliquit? antenovissimus pes est huius versus ente ca, quem ideo prae-

---

1 supra posuimus *F* praeposuimus *C corr.* supra posuimus *B* habent *C* 2 coetu *corr.* coitu *B* 3 INCIPIT DE CONIUNCTIS.... SYLLABIS *quattuor fere litteris deletis F* DE CONIUNCTIS SYLLABIS INCIPIT *C* DE SYLLABIS CONIUNCTIS *B* 4 nobis ς nobilis *B C f* nubilis *F* 5 cum syllaba o longa uocali finitur *F* a *om. B* 6 longa illa *B* illa longa *F* longa syllaba illa natura *C* et terminauerit *B* exterminauerit *F* terminauerit *C* 7 et exceperit *B f* et excipitur *F* et excipitur a uocalibus *C* te] *Verg. bucol. 2, 65* o alexin *F* 8 don o a alius dactilus *C* 9 uocali constat *Lindemannus* uocalis constat *B F C* ς coniunctione (coniunctiones *F)* syllabarum et quasi cognatione uocalium idcirco breuis est (breuis est *superscr. B)* ueluti gratificatur et (et *om. F)* est huic similis *B F C* 11 uersus ut credimus *B C: Verg. bucol. 8, 108* an qui amant *F C* antiqui amant *B* an qui amant ipsi sibi omnia fingunt *cod. Paris. 7491* 12 dactilus est sed quia *(corr.* qui) *F.* sed *ex eo quod sequitur* sed quia *ortum esse videtur* 13 quia et *om. C* 14 breuis est *superscriptum est in B* non enim hoc uersu aut *(corr.* ut) in superiore *F* in *posteriore loco om. B* 15 uersus enim erit *Putschius* si feceris synalipham *C* quod in nouissimo heroico esse non potest *F* 16 heroico *C* sic tamen *B. cf. Beda de metr. p. 2371* quis enim audiat Victorinum docentem ut scandamus 'ente carina', facientes synalipham in media parte orationis, quod numquam fecere priores 17 talis *om. C* quae a dactylo *B C* quae dactilo *F* perfecto *F* 18 anteponendus] antespondeus *B* 19 nec] *Verg. Aen. V 186* 21 hic autem uides *C* 22 quoniam *F C* quae ς *B* 23 quae est *om. B* 24 frequenter *F* 25 ante (u *superscr.*) nouissimus pes *B* ente ca *F C* ente ca (v *superscr.*) *B* quam ideo propono *B F* quam idcirco praepono *C*

pono. cum in synalipha haec sit consuetudo, ut anterior vocalis excludatur, tunc tamen non excludi scias, cum sola syllabam facere potest anterior, quae excludi non potest. quod dico, huiusce modi est [exemplum]: praeeunte per duas e scribitur; est ergo spondeus or prae, sequunturque circa se duae vocales, [prae] eunte carina. sed quoniam e littera eadem et syllaba est, u autem, syllaba ut sit, adhibet sibi consonantes n et t, idcirco rectius eute carina quam unte carina per synalipham scandimus.|

DE DICHRONIS

Vocales quinque cum novissimam syllabam verbi aut nominis tenent, tametsi natura breves sint, longae tamen, si ita poeta voluerit, habentur, hoc modo, 'hic amor, hoc studium'. mor syllaba brevis est, sed quia vocalis ibi est, produci etiam potest, ut

omnia vincit amor, et nos cedamus amori.

scanditur enim sic, omnia dactylus, vincit a dactylus, mor et spondeus: vides superius correptam, hic esse productam. || item

ostentans artemque pater arcumque sonantem.

scanditur enim sic, osten spondeus, tans ar spondeus, temque pa dactylus, ter ar spondeus: vides hic ter syllabam longam esse, alio loco brevem. item 'sanguis hebet': hic guis syllaba brevis est; in Lucano autem longa est, 'dum sanguis inerat'. vides i litteram fecisse hanc potestatem. item

tum sic Mercurium adloquitur *ac talia mandat:*

tur syllaba natura brevis est, sed quia habet vocalem, producitur. quidquid enim in tur syllaba finitur, breve est, ut postea dicemus. nec interest vocales illae, cum in novissima syllaba sunt, solae, an cum consonantibus sint: utroque enim modo dichronae sunt. video tamen dichronas etiam hoc compendio posse tradi, ut in heroo versu cuiuscumque

---

1 cum in synalipha haec sit consuetudo *B F* cum synaliphae haec sit (fit *C)* consuetudo *C b* ut anterior vocalis *Lindemannus* ut interior uocalis *B F* ut interior sillaba uocalis *C*. interior *vix defendi potest iis quae infra p. 1968 scripta sunt,* vide quomodo neque i littera interior synalipha subtracta est et exterior pedis partem cepit 2 cum sola *C* cum solam *F* cum *superscripto* solam *B* anterior *B* interior *C F* 3 huiusmodi est exemplum.e.e. praetereunte *C* exemplum *om. F* 5 ut petereunte carina *C* 6 et *om. F* u autem *C* e autem *B F* ut fit adhibeat *C* 8 DE DICRONIS UOCALIBUS UEL SYLLABIS INCIPIT *C* 9 teneant *C*. 10 poeta uoluerit *C b* poeta uoluit *B* poetę uoluerit *F corr.* -rint *f* 11 hic amor] *Verg. Aen. XI 739* 13 omnium *C: Verg. bucol. 10, 69* et nos cedamus amori *om. B F, add. C* 14 enim *F C* autem *B* 16 ostentas *C* ς: *Verg. Aen. V 521* 17 tans] tas ς 18 *post* alio loco brevem *omissum est exemplum* ter *syllabae in v.* pater *correptae* 19 sanguis hebet *C* ς sanguis habet *B F: Verg. Aen. V 396* in Lucano] *Pharsal. II 338* 20 uides enim i litteram *F C* uides litteram *B* 22 tum] *Verg. Aen. IIII 222* ac talia mandat *om. B F C, add.* ς 24 in tur syllaba *C* in tur syllabam *B* tur syllaba *F*. *syllaba* tur *infra in finalibus syllabis verborum omissa est* breuis *corr.* breue *B* breuis *C* 25 uocales | uocales illae cum in nouissima syllaba sunt solae *B* uocales illae cum in nouissima syllaba sint solae *F* uocalis *(corr.* -les) illae cum nouissima syllaba uel sint solae *C*. *fortasse* vocales illae utrum in novissima syllaba sint solae 26 enim *om. F* uideo *B F* uides *C f* 27 tradi *B* trahi *C* trocheo in litura *F* heroo *B* heroico *F C*

pedis syllaba prima, cum a superiore verbo remanserit, promiscue longa sit aut brevis, ut poeta voluerit, quoniam in ea pars orationis impletur, quod quoque ut in versu sic in verbo non attendatur.

DE GRAECIS NOMINIBVS

Quaecumque sunt graeca nomina, id est quae in latinis eadem sunt, ea cum in es syllabam aut in as exeunt, brevia sunt contra naturam et consuetudinem Latinorum. | huius modi enim nomina latina, quae plurali numero in es syllabam exeunt aut in as, longa natura sunt, ut principes arbores milites optimas feminas sarcinas. idcirco, quia in versu esse possunt graeca, et in isdem syllabis brevia sunt, ut 'Gorgones Harpyiasque', et alibi || 'fuso crateres olivo', et Lucretius

lampadas igniferas manibus retinentia dextris.

vides hic es vel as syllabas breves esse, ideo quia graeca sunt nomina.

DE PROPRIIS NOMINIBVS

Nomina propria, quae primam syllabam natura longam non habent, id est quae non ex duabus vocalibus iunctis constant, ut Aeolus Aeneas et alia, quae ergo primam syllabam natura longam non habent, tales erunt syllabae, ut eas ponere volueris, sive longae sive breves, hoc exemplo, 'exercet Diana choros'. hic di longa est, alio loco brevis est, 'tune etiam telis moriere Dianae'. item

armatumque auro circumspicit Oriona.

hic longa est o, alibi brevis est, 'aquosus Orion'. nomina item quae

---

1 prima *B* prior *F C* a *om. F* promiscue (promiscuae *F*) longa erit an breuis *B F* promiscue fit longa erit aut breuis *C* promiscua fiat, longa erit aut breuis ς promiscue longa fuerit an breuis *Lindemannus* 3 quodque ut in versu sic in verbo vox attendatur *Lindemannus. quod si grammaticus voluisset, certe* vox intendatur *scribendum erat. sed potius ab interpolatore adscripta esse videntur verba, ut novissimam syllabam sicut in versu ita in verbo non attendi doceret. cf. Atil. Fortun. p. 2691* in uersu sic (sit *f*) sic in uerbo *F* 4 DE GRECIS NOMINIBUS INCIPIT QUARTUS *C* 5 sunt *priore loco om. F C, add. B* 7 Latinorum] latinarum *B* nomina *om. F* 8 in *posteriore loco om. B* 9 optimas *F* optumas *B* obtimas *C* sarcinas *C* rancinas *F* ruucinas *f* runcidas *B* idcirco quia *C* idcirco quae *B F. fortasse* idcircoque in uersu esse possunt greca et in hisdem syllabis breuia sunt *C* in uersu esse possunt graeca et in hisdem syllabis sunt breuia sunt *B* in uersu esse non potest (possunt *f*) greca et in hisdem syllabis sunt breuia *F* 10 Gorgones] *Verg. Aen. VI 289* harpyiasque ς *B* arpiasque *C* arpiesque *F* Harpyiaeque *Vergilius, et sic Victorinus scripsisse videtur* 11 fuso *B f* fusso *F C: Verg. Aen. VI 225* oleo *F* Lucretius] *II 25* 13 adeo *corr.* ideo *B* 15 nomina propria *B* propria nomina sunt *F* nomina sunt propria *C* non *priore loco om. F* 16 ex *om. C* Aeolus *Lindemannus* aeuolus *B* eulus *F C* ς 17 et alia horum quae *F. fortasse* et alia horum similia quae tales erunt illae syllabae *F* 18 siue longas siue breues *B C* ς siue breues siue longas *F* 19 exercet] *Verg. Aen. I 499* di *om. F* 20 tune *Lindemannus* tunc *B F C* ς*: Verg. Aen. XI 857* telis] talis *B* 21 armatumque] *Verg. Aen. III 517* circumspecit *F* 22 o] on ς, *om. B* alibi breuis est *F* alibi breuis *B* alio loco breuis est *C* aquosus] *Verg. Aen. IIII 52* *fortasse* nomina item quae gentem significant et nominatiuum pluralem in es syllabam mittunt

† genetivum in es syllabam mittunt eadem ipsa syllaba brevia sunt, ut Lingones Mygdones Teutones Vascones, et accusativo 'Vasconas armipotentes'. item graeca nomina, quae in i littera finiuntur, eadem ipsa syllaba brevia sunt, ut 'quo te Moeri pedes'. scanditur enim sic, quo te spondeus, Moeri pe dactylus. videndum etiam hoc est in his nominibus, quae ante novissimam syllabam i littera terminantur, ut est radius gladius. haec enim in genetivo casu per duo i scribuntur, huius radii gladii, et pluraliter per duo i, hi *radii* gladii, || et cum poeta voluerit, in hac eadem novissima syllaba, | in qua duo i esse diximus, [hic] synalipha non fit. quo modo est versus ille Lucretii,

non radii solis neque lucida tela diei.

scanditur enim sic, *non radi dactylus*, i so spondeus. vide quo modo neque i littera interior synalipha subtracta est et exterior pedis partem cepit. sed rursus cum poeta voluerit, synalipham in eodem nomine facit, ut est ille Vergilii versus,

diversi rumpent radii, *aut ubi pallida surget.*

scanditur enim sic, diver spondeus, si rum spondeus, pent radi dactylus. hic enim novissima excluditur, quae longa est.

DE ECTASI

Interdum in nominibus appellativis prima syllaba contra naturam producitur, quia aliter in versu poni non potest, ut 'Italiam contra'. hic enim i syllaba contra naturam producta est, ut esse in versu posset. hoc autem modo brevem intellegimus. necesse enim est ut, qualis est prima syllaba in aliquo nomine provinciali, eadem sit natura in ipsa provincia: ut Afer prima longa est, in Africa eadem natura est prima littera. ergo videamus Italus, prima syllaba qualis sit; dabit Vergilius exemplum,

---

1 mittunt *om. F* eadem in ipsa *B* lingones migdones teutones uascones *B* lingones migdones theutones bascones *C* ligones migdones uascones theudones *F* 2 basconas *C* 3 in i littera finiuntur *C* in i litteram finiunt *B F* eadem ipsa *B* eadem in ipsa *F* in eadem ipsa *C* 4 quo] *Verg. bucol. 9, 1* 6 ante *superscriptum est in F. fortasse* antenovissimam syllabam i littera terminant gladius eandem ipsa syllaba breuia sunt haec, *sed notatis verbis* eandem — sunt *F* 7 haec enim per duo i proferuntur in genitiuo huius radii *C* in *om. B* gladii *priore loco om. F C* 8 radii *posteriore loco om. B F C ς* et cum poeta uoluit *(corr.* uoluerit) in hanc eandem nouissimam syllabam duo i est diximus *B* et cum poeta uoluerit haec eandem nouissimam syllabam in qua duo ii esse diximus *F* ut cum poeta uoluerit hanc eandem nouissimam syllabam ubi duo i esse diximus *C* 9 fit *B F* sit *C* 10 Lucretii] *I 147* 12 non radi dactylus *om. B F C ς* quo modo i littera neque inte rior *C* 14 uoluit *corr.* uoluerit *B* 16 diversi] *Verg. georg. I 446* aut ubi pallida surget *om. B F C* 17 scanditur enim sic ut *C, om. B F* si rum alius spondeus *F* pent radii *C* 19 DE IECTASI *B* DE IACTASI INCIPIT *C* INCIPIT DE IACTASSI *(corr.* DE ECT. *f) F, om. ς* 20 nominibus *C* omnibus *B F* 21 quia aliter *B C f* qualiter *F* ut *om. B F, add. C f: Verg. Aen. I 13* contra *om. C* 22 hic enim contra naturam syllaba producta est *C* enim *om. F* potuisset *B F ς* patuisset *corr.* potuisset *C* 23 autem] enim *F* qualis sit prima *F* 24 sit natura (in *superscr.*) ipsa *B* sit (fit *F)* natura ipsa *F C* 25 est *posteriore loco om. F. fortasse* eadem natura est primae litterae

antiqua e cedro Italusque paterque Sabinus.

hic in Italo prima syllaba brevis est, quae nos docet eandem et in Italia servari oportere.

DE BREVIBVS SYLLABIS

Quattuor syllabae breves pro spondeo poni possunt, ut 'genua labant'. hic enim genua la scanditur, in quo pede priores duae breves iunguntur, ut unam longam faciant poetica licentia, quae magis in iambicis versibus est permissa et celebris. ||

DE CONCATENATIS

Interdum in heroo versu novissima syllaba superest, quam sequenti versui adiungi necesse | est per synalipham, ut est ille versus in Vergilio,

iamque iter emensi turres ac tecta Latinorum
ardua cernebant.

scanditur enim sic, iamquiter dactylus, emen spondeus, si tur spondeus, res ac spondeus, tecta la dactylus, tino spondeus. novissima versus syllaba quae superest rum revocatur ad sequentem versum per synalipham, ut dicas rardua cernebant et cetera. huic similis et ille versus est,

inseritur vero ex fetu nucis arbutus horrida
et steriles platani.

syllaba enim novissima, quae est da, ad sequentem versum refertur. quare necesse erit in re istius modi sequentem versum a vocali incipere, ut synalipha fieri possit illa, quam diximus.

DE CASIBVS

Nominativus omnis numero singulari, qui us syllaba terminatur, eadem ipsa syllaba natura brevis est, ut doctus carus sanctus et alia. genetivus omnis, qui i littera terminatur, natura longus est, ut docti cari sancti.

---

1 antiquae cedro *B C* antiq; cedro *F*: *Verg. Aen. VII 178* 2 hic italus *F* eadem et in italia *F C* eandem in italia *B* 5 genua lauant *F*: *Verg. Aen. V 432. XII 905* 6 hic enim genna la (labant *B*) scanditur *B C* scanditur enim sic genua la *F* 8 est permissa celebris *C* permissa est et caelebris *F* 9 DE CONCATENATIS *B C f* DE CATENATIS *F* DE CONCATENATIS SYLLABIS ς 10 in heroo *B* in heroico *C* heroico *in litura F* superest quam *om. C* 11 versus *om. B* 12 iamque] *Verg. Aen. VII 160* latinorum (ardua *add. b*) scanditur *B* 14 iamq: ter *C* 15 nouissima uersus syllaba quae superest ς nouissima cui uersui syllaba quae superest *C* nouissimus cuius (ius *superscr.*) (Cuius *F*) syllaba quae superest *B F*. *fortasse* novissima quae superest versui syllaba 17 ut dicas *F* ut dicatur *corr.* ut dicas *B* ut si dicas *C* huic similis et ille uersus est *B* huic symilis est et ille uersus *F* est huic similis ille uersus *C* 18 inseritur] *Verg. georg. II 69* ex foetu *B C* ς et foetu *F* arbutus *B f* arbustus *F C* 19 et steriles platani *om. B F C* ς 20 quare (*corr.* qua) in re istius modi sequentem uersum a uocali incipere necesse est *F* 21 in re *om. C* 24 terminantur *B* 25 doctus] dictus *F* et alia *om. F* 26 ut docti sancti cari *B*

dativus omnis, qui o littera terminatur, natura longus est, ut docto caro sancto. accusativus omnis, qui m littera terminatur, positionem expectat aut synaliphan, quia nulla syllaba in m litteram exit, quae non alterutrum quaerat. vocativus omnis e littera terminatus natura brevis est, ut docte care sancte. ablativus omnis o littera terminatus natura longus est, ut ab hoc docto caro sancto. numero plurali nominativus omnis, cum in i finitur, longus est natura, ut hi docti cari sancti. * dativus omnis pluralis, qui in is finitur, longus est, ut doctis caris sanctis. accusativus omnis pluralis, qui in os finitur, longus est, ut doctos caros sanctos. vocativus omnis pluralis in i littera finitus longus est, ut docti cari sancti. ablativus omnis pluralis, qui in is finitur, aeque longus est, ut ab his doctis caris sanctis. ‖ item quidquid in is syllabam nominativo | et genetivo singulari exit, breve est, ut lapis apis. quidquid in r finitur in genere masculino, breve est, ut doctor cantor pater frater. numero plurali quidquid in es syllaba finitur, longum est, ut doctores homines arbores, et quidquid sic terminatur. item quod in bus syllabam exit, breve est, ut cantoribus doctoribus.

[De genere feminino] In genere feminino casus nominativus solus sic variatur: haec tabula, *a* brevis est nominativo, ablativo longa est. omnia nomina generis feminini, quae a littera terminantur, novissima syllaba in nominativo brevia sunt, in ablativo longa. omnis autem casus cuiuscumque generis m littera terminatus novissimam syllabam longam natura habere non potest, sed aut positionem aut synaliphan expectat. nomina generis feminini, quae in es syllaba finiuntur, si eadem ipsa syllaba in genetivo non producitur, tam in nominativo quam in ablativo brevia sunt. si autem eadem syllaba in genetivo producitur, tam in nominativo quam

---

1 datiuus omnis qui o littera terminatur *F* datiuus omnis in o litteram terminatus *B* datiuus semper qui o littera terminat' *C* natura *om. B F* ut docto sancto caro *B C* 3 alterutrum *B et ut videtur F* alteram *f* utrumque *C* 4 ut care sancte docte *B* 6 numero plurali] nam plūr *C* nam pluralis ς *B* ...plural... *F* pluralis *f* cum in i finitur *F* cum i finitur *C* in i cum fiet *B* 7 natura *om. F* cari sancti *om. B. deinde lacunam indicavi, qua regula genetivi excidit, quae hoc loco omitti non poterat, quamquam eadem de hoc casu praecipienda erant, quae de accusativo singulari scripta sunt.* dat. omnis plur. in is terminatus *C* datiuus plū is terminatus *B* 8 accussatiuus omnis pluralis qui in is (in os *f*) finitur *F* accusatiuus plū in his qui in os finiuntur *B* acc. omnis plūr qui in os syllabam finitur *C* 9 natura longus est *C* ut caros sanctos doctos *B* uocatiuus omnis (omnis *om. B*) pluralis in i litteram finitus *B C* uocatiuus pluralis i littera terminatus *F* 10 ut cari docti sancti *B* ablatiuus omnis qui in is finitur aeque longus est *C* ablatiuus omnis pluralis aequae longus est qui is finitur *F* ablatiuus aeque longus qui in is finitur *B* 11 ab his caris doctis sanctis *B* 12 in is syllabis *F* 13 breuis *corr.* breue *B* apis] apis *corr.* aspis *B* breue est in genere masculino ut *F* 14 frater nam quicquid in es syllabam pluraliter (pluraliter *om. F*) finitur *B F C* 16 sic *om. F* quod in bus syllabam exit *C* quod exit in bus syllabam *B* quicquid in bus syllabam exit *F* 18 DE GENERIBUS FEMININI INCP̄ *C* nominatiuus omnis solus *F* 19 haec tabula breuis est nom. ablatiuo longa est *B* haec tabula breuis est ablatiuo longa est *F* ut haec tabula breuis est ablatiū longus est *C* 20 in nominatiuo breuia sunt (et *add. F*) ablatiuo longa (sunt *add. F*) *B F* breuia sunt in nominatiuo ablatiuo uero longa *C* 21 omnis autem acc̄ casus *C* 24 in es syllaba finiuntur *C* in es syllabam finiunt *B F* ipsa *om. F* 26 quam quae in ablatiuo *F*

in ablativo longa syllaba novissima est. quod dico [exemplum] huius modi est: haec lues, es syllaba brevis est, quia genetivus luis facit: haec fides, des syllaba longa est propterea, quia genetivus producit eam; facit enim huius fidei. quo modo est haec facies: es syllaba longa est, quoniam in genetivo producitur, huius faciei. ergo quas syllabas genetivus producit, hae in nominativo et ablativo longae sunt, ut haec fides, huius fidei, a fide; facies, faciei, a facie. quas syllabas genetivus corripit aut mutat, breves sunt in nominativo et ablativo, ut lues luis lue. quidquid in genetivo is syllaba terminatur, breve est in ablativo. sed hic est genetivus, quo cognoscuntur plerumque novissimae syllabae nominum, quales esse debeant, ut est paupertas et palus. tas enim ideo longa est, quia genetivus eam producit: dicimus enim paupertatis ta producta et paludis media syllaba producta. quo modo est || hic Samnis: longa est nis, facit enim genetivo huius Samnitis media producta: | item amnis brevis est, quoniam syllabam nis non producit genetivus.

DE PARTICIPIIS

Omnia participia, quae in ans syllabam aut in ens mittunt, positione [sua] longa sunt. nam quae in i aut in o mittunt, quasi nomina existimantur, de quibus iam dictum est.

DE ADVERBIIS

Omnia adverbia, quae in e mittunt, exceptis bene et male et fere et prope et pone et paene et saepe, his ergo exceptis illa quae de nominibus manant longa sunt, ut pulchre sancte docte. illa autem brevia sunt, quae nomina nulla habent, unde deriventur, quo modo illa, docte, quia doctus, sancte, quia sanctus. rursum quae a nominibus derivantur, si in er syllabam fiunt, brevia sint necesse est, ut duriter turpiter misericorditer. quae autem in m litteram fiunt, aut positionem aut synalipham expectant. item illa quae in a litteram exeunt longa sunt, ut ultra.

---

1 huiusmodi est exemplum *C* 2 genitiuum luis *C* 3 eam] illam *B* 8 in nominatiuo et ablatiuo ut lues *C* nominatiuo genetiuo et ablatiuo lues *B* nominatiuo et genitiuo ablatiuoque ut lues *F* 9 sed hoc est geñts plerumque nouissimae syllabae quo cognoscuntur nominum *F* sed hic genitiuus quo cognoscuntur nouissimae syllabae plerumque nominatiuum *C* 16 DE PARTICIPIIS omnia participia — 29 ut ultra, *quae hoc loco scripta sunt in B F, in fine libelli post* seque cotidie exerceat *posita habent C* ς 18 sua *om. C* ς exaestimanda sunt *F* 21 et fore prope et pone pene et saepe *B. rectius haec scriberentur infra* 24 unde deriventur, ut fere et prope *sqq.* 23 docte iuste illa *C* 24 diriuentur *B f* diriuantur *F C* 25 sanctus iuste quia iustus est *C* quae] quia *F* 26 fiant *F* finiunt *B* exeunt *C* breuia sint ς breuia sunt *B F C* 27 in m litteram fiunt *B F* in m litteram finiunt *C f* aut *priore loco om. B C* ς, *add. F* 28 in a exeunt *F* in a exeunt litteram *C* 29 ut ultra una *C* ς

DE VERBIS

In verbis vel coniugationibus attendendae sunt positiones et tempora et syllabae novissimae, quae his fere regulis colliguntur. primae positionis novissima syllaba similis est in omnibus coniugationibus: omnes enim coniugationes, quae in o littera finiuntur, dichronae sunt, ut canto moneo dico. secundis positionibus discrepant. nam secunda positio primae et secundae coniugationis longa ut sit necesse est, ut cantas clamas mones sedes: hae enim [novissimae] producuntur in infinitivo modo; dicimus enim cantare clamare monere sedere. imperativus quoque modus coniugationum supra dictarum syllaba novissima longus est propterea, quia syllaba ipsa producitur in infinitivo. in tertia autem coniugatione correpta secundae positiones breves sunt, quia in infinitivo produci non possunt: dicimus enim legis legere, ducis ducere. in imperativo quoque eaedem syllabae novissimae breves sunt, quia non producuntur in infinitivo, ut lege scribe. et omnino quae syllabae mutantur breves sunt; mutantur autem sic, legis lege legere [dicis dice dicere], scribis scribe scribere. tertia longa quae dicitur similis est coniugationi primae et secundae, propterea quod, quem ad modum infinitivus producit in illis medias syllabas, sic et in hac. quapropter finis tertia coniugatio est et ideo longa, quia finire dicimus in infinitivo i producta, sicut audis audire. rursus adsis faxis velis: nam is novissima syllaba ideo longa est, quia pluralis numerus eam producit: dicimus enim producta media syllaba adsitis faxitis velitis. quae autem produci media in plurali numero non possunt, brevia sunt, ut dicis dicitis, legis legitis. nam illa longa sunt, ut audis finis, quia producuntur

---

2 uel *B* uel in *C* et *F* et *priore loco om. B F* 3 his fere *C* hisdem fere *F* his enim fere *B* primae coniugationis nouissima syllaba similis est omnibus coniugationibus *B F* similis est primae coniug̃ nouissima sylla in omnibus coniugationibus *C* 5 in o litteram finiuntur *C* in o litteram finiunt *B F* canto moneo dico clamo *C* 6 secundis positionibus] sed positionibus *B F C* ς 7 mones] manes *B* 8 hae enim *C* hae^{c} enim *B* haec enim *F*. *fortasse* hae enim antenovissimae producuntur 9 cantare clamare monere sedere] cantare monere clamare sedere *C* cantare monere *B* clamare monere *F* 10 supra dictarum] s̃ scriptarum *B* longa est *B* 11 in tertia coniugatione secundae *B* 13 in imperatiuo modo syllabae *C* eaedem] item *F* 14 in infinitiuo legere scribere *B* in infinitiuo modo ut legere scribere *F* in infinitiuo modo ut legere ducere scribere *C* ς in infinitiuo modo, ut lege duce scribe *Putschius* 15 mutantur autem sic *B* mutantur sicut *C*, *om. F* legis lege legere scribis scribe scribere *F* legis^{lege} legere dicis^{dice} dicere scribis scribe scribere *B* legis lege legere dicis dic dicere scribis scribe scribere *C* 16 tertia longa est quae dicitur similis primae coniugationi et secundae *C* quae ducitur *F* quae producitur *f* 18 producit in illis ς producitur in illis *C* producitur illis *B* in illis producit *F* sic producit et in hac quapropter finire dicimus. Tertia coniugatio est et ideo longa est quia in infinitiuo modo finire dicimus i producta *C* 19 finis tertia *B* finires (*vel* -re) tertia *corr.* finis tertia *F* 20 audis] audi *F* rursus adsis faxis uelis *F* rursum faxis adsis uelis *C* rursus faxis adsis *B* 21 numerus eam *F C* numerum *B* 22 media syllaba adsistis uelitis (faxitis *add. b) B* media syllaba faxitis adsitis uelitis *C* media adsitis uelitis faxitis *F* 23 produci media *B F* produci mediam *C: fortasse* producere mediam 24 quia producuntur in plurali ut auditis *B* quia in plurali numero producuntur ut auditis *F* quia producuntur in plurali numero auditis *C*

in plurali numero, ut auditis finitis. omnes in verbis | novissimae syllabae, quae sunt huius modi, ut res aut ses, longae sunt, quia producit eas numerus pluralis, ut audires audiretis, clamasses clamassetis. omnes infinitivi, ‖ qui syllaba re terminantur, breves sunt, ut clamare monere dicere finire. omnes in verbis syllabae quae huius modi sunt, ut in tis exeant, breves sunt, ut clamastis dixistis fecistis. infinitivi omnes passivorum communium deponentiumque verborum, quoniam in i exeunt, longi sunt, ut clamari moneri dici finiri. et quidquid in verborum declinatione in i exierit, longum est, ut clamavi monui dixi finivi.

Haec de novissimis syllabis dicta sunt. de primis autem inveniendis hoc erit videndum. omnes igitur coniugationes excepta tertia simplici, hoc est longa, in aliquibus verbis primas syllabas temporum ratione permutant. nam quae in praesenti tempore breves sunt, in omni praeterito perfecto vel in omni praeterito plusquamperfecto vel in uno futuro modi tantum coniunctivi producuntur, in reliquis autem modis et temporibus breviantur. ergo prima coniugatio tempore praesenti corripitur, ut lavo; praeterito perfecto vel praeterito plusquamperfecto vel coniunctivo futuri producitur, ut lavi laveram lavero. secunda similiter praesenti tempore corripitur, ut moveo; praeterito perfecto vel praeterito plusquamperfecto vel coniunctivo futuri producitur, ut movi moveram movero. tertia correpta similiter praesenti tempore corripitur, ut odio; praeterito perfecto vel praeterito plusquamperfecto vel coniunctivo futuri producitur, ut odi oderam odero. infinitivus autem modus similiter in aliquibus verbis tempore praesenti corripitur, ut movere legere; tempore praeterito vel futuro producitur, ut movisse, motum ire, legisse, lectum ire. sed sunt plurima verba, quae numquam temporum varietate mutantur hoc modo. est igitur coniugatio prima semper correpta,

---

1 omnes in uerbis nouissimae syllabae *F* omnes in uerbis syllabae nouissimae *B* omnes ubi nouissimae syllabae *C* ς omnes uerbi nouissimae syllabae *Putschius* 2 ut res aut ses *B* ut res et ses *F* res ses *C* 3 clamasses clamassetis *F C b* clamares clamaretis *B* 4 re] rem *B* clamare monere dicere finire *C* dicere finire clamare monere *B F* 5 ut in tis exeant *B C f* ut ritis exeunt *F* 10 sunto *Lindemannus* 11 tertia simplici *B* simplici tertia *F C*: *fortasse* simpliciter tertia 12 ratione permotant *F C* ratio permutauit *B* nam quae in praesenti tempore breues sunt (breuis est *B*) *B F* nam illa quae in praesenti tempore breuia sunt *C* 13 vel] et *F priore loco* 15 ergo prima coniugatio tempore praesenti corripitur ut lauo p̄to perfecto producitur ut laui tempore p̄to plusquamperfecto ut laueram et coniunctatiuo futuro producitur ut lauero. Secunda similiter praesenti tempore corripitur ut moueo p̄to perfecto ut moui p̄to plusquamperfecto ut moueram uel coniunctatiuo futuro producitur ut mouero. Tertia autem correpta similiter corripitur ut odio (*corr.* odi) p̄to perfecto uel p̄to plusquā in coniunctatiuo futuro producitur ut odi oderam odero *F* ergo coniugatio prima tempore praesenti corripitur ut lauo preterito perfecto uel coniunctiuo futuro producitur ut laui laueram lauero. Similiter secunda praesenti tempore corripitur ut moueo prēt perfecto uel coniunctiuo futuro producitur ut moui moueram mouero. Tertia correpta similiter praesenti tempore corripitur ut odio praēt pērf uel coniunctiuo futuro producitur ut odi oderam odero *C* ergo prima coniugatio tempore praesenti corripitur ut lauo praeterito ut laui et coniunctatiuo futuri producitur ut lauero. Secunda similiter praesenti tempore corripitur ut moneo praeterito uel coniunctiuo futuro producitur ut monui monuero. Tertia correpta similiter corripitur ut odio praeterito uel coniunctiuo fut. producitur ut odi odero *B*

ut voco; item semper producta, ut munero. est similiter et secunda semper | correpta, ut doleo; item semper producta, ut debeo. est aeque tertia semper correpta, ut †tero; item semper producta, ut munio. sunt etiam aliqua similiter participia, quae in primis syllabis temporum varietate mutantur, ut quae in praesenti tempore brevia sunt, in praeterito vel futuro non quidem natura, sed positione producta fiant, ut legens lectus lecturus.

Nunc dicendum est de trisyllabis, quae sic variantur, quo modo et disyllaba. hoc uno distant, quod indicativo modo specie imperfecta in primis syllabis brevia sunt, ut legebam veniebam: nam in disyllabis hac ipsa imperfecta specie longa sunt, ut ibam nabam. sed ex hac ratione primas syllabas rite cognoscimus, ut praepositionem verbo illi addamus, cuius prima syllaba || cuius naturae sit quaerimus. cum ergo addiderimus verbo praepositionem, sciamus, quo modo [eam] consuetudo pronuntiet, cuius rei exemplum hoc est: dico dicas dicat ab eo quod est dicare. addamus illi praepositionem de et faciamus dedico: videamus, quo modo pronuntiet consuetudo, producta media an correpta; utique correpta, ut dedico. sic invenimus et longas, ut clamo. addamus praepositionem in, ut fiat inclamo; producta media dicimus, non correpta. item sunt nomina quibus praepositio addi non potest, ut halitus. faciamus ex his verbum, et erit halo. huic addamus praepositionem ex, ut fiat exhalo: media syllaba producta pronuntiamus. ibi apparebit etiam halitus qualis sit in prima syllaba. medias ergo syllabas coniugationes docent, extremas verbi ipsius declinationes; primas autem docent exempla vel illae, quas diximus,praepositiones.

Haec prudenti satis sunt, hisque exemplis omnia in promptu habebit. rhetoricam autem eloquentiam, | id est veram, nosse non poterit, nisi qui ad eam hoc vestigio venerit, primum ut discat, quot sint pedes metrorum; deinde quae sit natura syllabarum in verbis, quod hic docuimus;

---

1 semper producta ut munio sunt autem aliqua 'similiter *omissis iis quae interposita sunt F* munero *cod. Paris. 7491* numero *B C* ς 2 producta ut debeo *B* producta ut soleo *C* ς 3 ut tero] *fortasse* ut fero sunt etiam participia simi liter *C* 6 producta fiant *F* producta sunt *B C* ς 8 nunc dicendum est de trissyllabis *F* nunc de trisyllabis *B* de trisyllabis nunc item dicendum est *C* 9 hoc uno (una *C*) modo distaut *F C* 10 hac ipsa perfecta specie *B* in hac ipsa imperfecta speciae *C* in hac specie inperfecta *F* 11 ex *om. C* 12 ut si praepositionem *F C* 13 primam syllabam *C* 14 *fortasse* sciemus eam *F* eam *corr.* id *B* eum *C* 15 dicat *om. F* 16 quomodo consuetudo pronuntiat si producta *C* 18 addamus illi praepositionem *C* 20 facimus uerbum alo huic addamus praepositionem ut fiat exhalo *C* 21 et erit alo *F* erit halo *B* praepositionem ex ut fiat exalo *F* praepositionem fiet exhalo *B* mediam syllabam productam *C* 22 ibi apparebat etiam halitus qualis sit *C* ibi apparebit qualis etiam sit halitus *B* ibi apparebit qualis sit etiam alitus *F* 23 ergo *om. F* 24 diximus *F* dixi *B C* ς 25 in promptu tam habebit *F* 26 uerum *C* ς. *fortasse* rhetoricam autem, id est veram eloquentiam 27 quot sint metrorum (*om.* pedes) *B* quid (qui ς) sint pedes metrorum *C* ς q̄t (t *in litura*) sint metrorum pedes *F* 28 quod hic docuimus Tum quid sit colon qd' sit comma quid sit perhiodos quid sit numerus syllabarum quid sint orationes solutae quid numerosum *F* quod iam hic docuimus Tum quid sit periodos Deinde quid sit colon quid comma quid sit numerus quid orationes solutae quid numerosum *C*

tum quid sit colon, quid comma; deinde quid sit periodus, quid numerus; quid sint orationes solutae, quid numerosum; quae sint praeterea tres primae figurae dicendi, magna temperata subtilis; postremo quae sint figurae verborum, quae sententiarum. his impletis Ciceronis rhetoricam omniaque eius incipiat legere, id est totam rhetoricam, seque cotidie exerceat.

---

1 perhiodus *B* 2 quid orationes solutae quid sit numerosum *B* quae] quid *F* 3 magno temperato subtili *F* magno temperato subtile *C* temperato magno subtili *B* magnopere subtile est ς postremo quid sint uerborum atque sententiarum *F* 4 his conpletis rethoricas cecironis omniaque eius incipiant cogere (legere *f*) id est totam rethoricam seque cotidie exerceat *F* his completis ciceronis sententia rethoricus debet omnia quae lege incipiat id est totam rethoricam nosse seque cotidie exerceat *C* His completis Ciceronis sententias rhetoricas debet nosse, omniaque legere incipiat, id est totam rhetoricam nosse, seque quotidie exerceat ς 5 FIN LIB MAXIMIANI GRAMATICI *F* finit *B*

DE FINALIBVS METRORVM

Quamquam de litteris et syllabis multiplex sit copiosusque tractatus, tamen is|magis appetendus a nobisque susceptus est, qui ad dimensionem pedum metrorumque perducit.

Igitur litterae aut vocales dicuntur aut consonantes: vocales V, a e i o u; consonantes vero reliquae omnes, quarum aliae semivocales, aliae mutae. semivocales sunt VII, f l m n r s x, mutae VIIII, b c d g h k p q t. sed ex vocalibus i et u pro consonantibus habentur, cum vel secum iunctae fuerint, ut Iuno vita, vel aliis vocalibus praepositae, ut Ianus Venus. hoc etiam i amplius praestat, quod in uno sermone inter duas posita vocales duplicis fungitur loco, ut Troia Maia. || de consonantibus l et r, cum in eadem syllaba consonantibus postponuntur, ut clarus frater, saepe deficiunt. s etiam aliquotiens de metro excluditur. x semper pro duplici habetur, z vero non numquam. h interdum consonantis fungitur loco, interdum adspirationis.

[De syllabis longis et brevibus] Quae cum ita sint, ex his aut unius vocalis enuntiatione, ut a, aut conexione litterarum, ut prae, syllaba

---

B *codex Bobiensis, nunc Vindobonensis 16*
A *codex Palatinus 1753*
b a *eorundem codicum correctores, quorum mutationes et adnotationes partim in adnotatione critica partim in margine separatim positae sunt*
P *codex Parisinus 7530*
Prima pars libri ante eam partem quae est de nomine in P omissa, in A diverso modo scripta est. praeterea pauca ex codice Lavantino 24 (Lav.) et ex codice Sangallensi 876 (Sangall.) adscripta sunt

1 INCIPIT DE FINALIBUS METRORII *B* INCIPIT DE FINALIBUS LITTERIS UEL SYLLABIS METRORII *codex Frisingensis 81* INCIPIT METRORIUS DE MET̄ RATIONE *codex Parisinus 7491* INCIPIT METRORIUS MAXIMINUM *codex Parisinus suppl. 69* incipit Metrorius Maximinus *libri recentes Urbinas 452, 1157 Ambrosianus M 69* Maximi Victorini commentarium secundum de finalibus metrorum *editio Parrhasii Mediol. a. 1504 et Vindobonensis anal. gram. p. 455* Metrorii Maximini de longis et breuibus *editio Romana A. Maii class. auct. III p. 504* 3 a nobis qui *corr.* a nobisque *B* est *'puncto notatum' B* 12 ut clarus frater *in marg. add. B* 15 interdum adspirationis *in marg. add. B* 16 aut una *(corr.* unius) uocalis enuntiatione ut a aut conexione litterarum ut prae *B* aut unius uocalis enuntiatione si natura producat ut i aut conexione litterarum si diptonga sit ut prae *b*

procreatur, scilicet aut brevis aut longa aut communis. brevis est quae correptam vocalem habet, ut amor, [et non desinit in os, quam genetivus producit, et monosyllabum dos] et non desinit in II consonantes, ut ars, vel in unam duplicem, ut pix, | vel in i inter duas vocales constitutam, ut aio. longa vero est cui quattuor ista contingunt, quibus indiget brevis, ut dos ars pix aio. diphthongos sane semper est longa.

[De communibus] Communes syllabae fiunt modis VIII: cum correptam vocalem sequitur subiecta consonantibus liquida; est ‖ enim longa ita, 'vasto Cyclopis in antro,' brevis ita, 'vastosque ab rupe Cyclopas': aut cum correpta vocalis in unam desinit consonantem sequente h; est enim longa ita, 'terga fatigamus hasta', brevis ita, 'quisquis honos tumuli': aut cum correptam vocalem II consonantes sequuntur, quarum prior s littera est; est enim longa ita, 'unde spissa coma', brevis ita, 'ponite spes sibi quisque': aut cum brevis syllaba partem terminat orationis; est enim longa ita,

nam tibi, Tymbre, caput Euandrius abstulit ensis,

brevis ita, 'hoc caput o cives': aut cum diphthongon vocalis statim sequitur; est enim longa ita, 'Musae Aonides', brevis ita, 'insulae Ionio in magno': aut cum longam vocalem sequitur alia; est enim longa ita, 'o ego infelix', brevis ita, 'sub Ilio alto': aut cum pronomen c littera terminatum vocalis statim subsequitur; est enim longa ita, 'hoc erat alma parens', brevis ita, 'solus hic inflexit sensus': aut cum correptam vocalem sequitur z; est enim longa ita, 'Mezenti ducis exuvias', brevis ita, 'nemorosa Zacynthos'. ‖

---

8 liquida] hoc in una parte orationis observandum *b*. — De l et r liquidis exempla facilia sunt, de m et n rara sunt, ut 'Atridas Priamumque' *(Verg. Aen. I 458)* et 'nec solus tangit A.' *(Verg. Aen. VIIII 138)*. m liquescit saepe inter duas vocales posita, ut 'multum ille' *(Verg. Aen. I 3)*, saepe iuvat, eaeque, ut poetae voluntas est, proinde auxiliantur aut cedunt, ut 'heu nimium virgo' *(Verg. Aen. XI 841) b* 11 longa ita] finita parte orationis in vocali non fit *b* 13 longa ita] hic modus finita parte orationis in vocali fit *b* 18 Musae Aonides] quia longae semper adiectione minuuntur, ut fabricae, quae (fabricaeque *cod.)* adiecto pondere ruunt *b* 23 longa ita] in una parte fit, 'et cui pater ut Mezentius esset' *(Verg. Aen. VII 654) b*

---

1 scilicet aut breuis aut longa aut communis *Lav. Sangall.* scilicet syllaba aut breuis (natura *add. b)* est aut longa aut communis *deleto v.* syllaba *B* 2 et non desinit — dos *in marg. add. B* 6 est longa *B* est longa ut aes *b* 7 modis VIIII *corr.* modis VIII *B* 9 vasto] *Verg. Aen. III 617* vastosque] *Verg. Aen. III 647* 11 terga] *Verg. Aen. VIII 610* 12 quisquis] *Verg. Aen. X 493* aut cum] a cum *B* 13 unde] *Terent. Maur. 1103* 14 ponite spes sibi quisque suas *editio Parrhasii: Verg. Aen. XI 309* 16 nam] *Verg. Aen. X 394* 17 hoc caput] *Verg. Aen. XII 572* 18 Musae Aonides] *verba saepius in exemplis communium syllabarum posita, Serv. in Don. p. 424, 30 Serg. de syll. p. 479, 15 Pomp. p. 118, 30, Cornelio Severo tribuenda esse coniecit I. Beckerus Zeitschr. f. AW 1848 p. 592 coll. Charis. p. 107, 29* 18 insulae] *Verg. Aen. III 211* 20 o ego infelix *B Lav.* o ego infelix quem tu fugis *Sangall. Hor. epod. 12, 25* sub Ilio] *Verg. Aen. V 261* alto *Lav. Sangall.* alta *corr.* alto *B* 22 hoc erat] *Verg. Aen. II 664* solus] *Verg. Aen. IIII 22* 23 mezentii *corr.* mezenti *B: Verg. Aen. XI 7* 24 nemorosa] *Verg. Aen. III 270* zachyntos *B*

Haec de positione dixisse sufficiat. nam quod ad naturam pertinet, licet artis praecepta deficiant, primas syllabas solis confirmamus exemplis, medias in latino sermone accentu probamus; ultimas arte colligimus.|

De nomine. A terminatus nominativus singularis brevis est, ut Musa. e finitus in graecis nominibus producitur, ut Euterpe; in latinis corripitur, ut sedile. i terminatus longus est, ut frugi. o finitus in latinis brevis est, ut Cato, licet auctoritas variet; in graecis producitur, ut Dido. u terminatus corripitur, ut cornu. al finitus in his nominibus quae in genetivo a litteram corripiunt indubitanter brevis est, ut Hannibal Hannibalis; in his vero quae producunt naturaliter quidem longus est, sed auctoritate corripitur, ut cervical: ait enim Iuvenalis in satiris

conducunt comites sellam cervical amicas. ||

el terminatus corripitur, ut mel. il finitus brevis est, ut vigil,

2 deficiant] tamen pronuntiatione usu exemplisque firmabimur, in primis scilicet ac mediis syllabis. nam in ultimis monstrabunt subiecta rationem *b* 5 e finitus] graeca nomina e finita longa sunt, quia apud illos η est, ut Helene Ἑλένη. verum (ut helaenae ENH urum *cod.)* si fuerint latina, et in a finem faciunt et accentum in prima syllaba (in primam syllaban *cod.)* habent, ut Ἑλένη Helena *a* 6 i terminatus] quia omnis dictio in i desinens producitur paucis quibusdam exceptis. in i desinentia nulla sunt nisi indeclinabilia, ut frugi nauci (nagi *cod.),* quae et indeclinabilia sunt in singulari numero *a* o finitus] in o desinentia, ut dixit Probus *(cathol. 9, 25),* si in genetivo (sin genetiuum *cod.)* longa sunt, et in nominativo quoque longa sunt *a.* — O finitus brevis est in latinis, ut apud Lucanum *(Pharsal. III 164)* 'quod Cato longinqua'; Vergilius auctoritate sua produxit, 'quis te magne Cato' *(Verg. Aen. VI 841),* sicut et virgo. feminina graeca omnia producuntur. latina masculina vel communia corripiuntur, ut Maro mulio latro morio fullo: Iuvenalis *(sat. 3, 317)* correpte 'mulio consul'. graeca vero masculina sive propria sive appellativa auctoritate confusa sunt, quamvis corripiant genetivum vel producant [ut Manto Erato Dido] *b.* — Ut Cato, licet auctoritas variet: quattuor partes orationis corripuit Vergilius, ego modo duo scio; reliqua omnia produxit *b* 8 u terminatus] in u terminantia neutra sunt et tota quartae declinationis et producuntur (producitur *cod.)* et in genetivo et dativo et ablativo *a.* — Tantum neutra sunt in singulari monoptota *b* in his nominibus] hoc est propriis *b* 9 a litteram corripiunt] modo IIII liquidas vocalibus iungit *b*

3 colligimus *B* colligimus hoc modo *b* 4 a terminatus nominatiuus singularis (in omni genere *add. b)* breuis est ut musa (catilina *add. b) B P* nominatiuus singularis a littera terminatus procul dubio breuis est ut musa *A* 5 in graecis omnis producitur *B* in graecis tantum producitur *A P* ut euterpe *A B* ut euterpe danae calliope *b* ut euterpe nerine *P* in latinis corripitur (breuis est *b)* ut sedile (hastile *add. b) B, om. A P* 6 i terminatus longus est (in omni genere *add. b)* ut frugi (gummi *add. b) B* i terminatus longus est ut gummi nihili sinapi *P* i con cluclusus longus est ut frugi *A* o finitus in latinis breuis est *B* o terminatus in latinis breuis est *P* o desinens breuis est *A* 7 in graecis tantum producitur *A* 8 u terminatus producitur ut cornu *Lav.* ut cornu *A B* ut cornu genu tonitru *b* ut cornu genu gelu *P* 9 quae genetiuo a littera corripiunt *A* quae in genetiuo a ante l corripiunt *B* quae in genitiuo singulari a corripiunt *P* 10 ut hannibal hannibalis *A* ut hannibal *B P* ut hannibal adherbal hiemsal *b* producunt *Lav.* producuntur *ABP* quidem *A P* equidem *B* 11 longus est sed auctoritate corripitur ut ceruical *A* longus est ut ceruical sed auctoritate corripitur *P* longus est sed auctoritate corripitur *B* ait enim iuuenalis in satyris *B* nam iuuenalis in satiricis ait *P* nam iuuenalis breuem posuit sic *A: Iuv. sat. 6, 353* 13 sellam et cervical *editio Romana* 14 corripitur ut mel *A B P* corripitur in appellatiuis ut mel fel *b* breuis est *A* breuiatus est *B P* ut uigil *A B P* ut uigil pugil *b*

excepto uno etrusco nomine Tanaquil. ol terminatus longus est, ut sol. ul finitus corripitur, ut consul. m terminatus brevis est, ut tectum, licet arduum sit huius rei exempla reperire, eo quod haec littera semper inter vocales deprehensa myotacismo subtrahitur. an finitus producitur, | ut Titan. en terminatus in neutris nominibus [vel generibus] brevis est, ut carmen; item in alterius generis, ut pecten tibicen, *quae sicut neutra declinantur. in his vero* quae non sicut neutra declinantur et in graecis longus est, ut lien Siren. on finitus longus est, ut Memnon. ar terminatus in monosyllabis tantum producitur, ut Nar far, licet et in his longus accipi debeat, quae a ‖ in genetivo ante ultimam syllabam producunt, sed tamen auctoritate corripitur ut subligar: ait enim Iuvenalis in II satirarum

personam thyrsumque tenent et subligar Acci.

er finitus in latinis corripitur, ut puer, excepto uno monosyllabo ver; in graecis longus est, ut aer. ir terminatus corripitur, ut vir. or

---

1 etrusco nomine] quia proprium est, producitur *b* 2 ul finitus corripitur] tam in propriis quam in appellativis, ut consul exul praesul Muthul Suthul *b* 4 inter vocales] posita deficiat, ut 'multum ille et terris iactatus et alto' *(Verg. Aen. I 3):* u et m excluduntur *b* 8 ut Memnon] Sinon, quia et in ultimis accentum habent et in genetivo producuntur *b* 9 ut Nar] 'sulpurea Nar albus aqua' *(Verg. Aen. VII 517) a* 11 producunt] ut lacunar pulvinar altar lupanar hypar (ypar *cod.)* lasar *b* ut subligar] ut 'subligar Acci' *a* 15 ut vir] et quae ex eo componuntur, ut semivir, excepto uno ir, quod indeclinabile est *a*

---

1 uno etrusco nomine tanaquil *B* uno etrusco feminino ut tanaquil *P* uno tantum tanaquil *A* 2 m terminatus *B P* um terminatus *A* ut tectum *A B P* ut tectum templum *b* 3 exempla repperire *A* exemplar repperire *P* exemplum repperire *B* semper *(corr.* saepe *b)* inter uocales deprehensa mytacismo *(corr.* myotacismo) subtrahitur *B* saepe inter uocales posita deficit (defecit *A*) *A P* saepe inter uocales possita propter moetacismum defecit *Lav.* 4 an terminatus in graecis producitur ut titan pan latinum uero nomen inueniri non potest in hanc syllaba desines *Sangall.* 5 ut titan *A B* ut titan pean *b* ut titan latinum uero nomen inuenire non potest in hanc syllabam *P* en terminatus *B P* en finitus *A*. en finitus in neutris breuis est ut carmen in alterius uero generis nominibus quae sicut neutra non declinantur et in graecis producitur ut lien syren exceptis flamen pecten pollen *Sangall.* in neutris nominibus *A P b* in neutris nominibus uel generibus *B* 6 ut carmen *A B P* ut carmen numen *b* item in alterius generis ut pecten tibicen quae non sicut neutra declinantur sicut *(corr.* et) in graecis longus est ut lien siren *B* in alterius generis *(superscr.* h. e masculinis) uel graecis producitur exceptis flamen pecten pollen lien rien siren *b* in alterius generis quae sicut neutra declinantur et in graecis producitur ut lien siren fidicen *et in marg.* rien tibicen cornicen liticen fidicen tubicen *A* si alterius generis longus est quia non sicut neutrale declinatur ut en et in grecis producitur ut siren sirenos exceptis flamen et pecten et in hoc latinum nomen non inuenio *P* 8 ut memnon *B P* ut chiron memnon *A* 9 ut nar *(superscr.* mar *b)* far *B* ut far nar *A* ut nar *P* licet in his longus accipi debeat quae a in genitiuum ante ultimam syllabam producunt sed tamen *P* licet in his longus sit (licet et in his longus nominatiuus casus accipi debuerat *b)* quae a in genetiuo ante ultimam syllabam producunt (sed *add. b)* tamen *B* licet in his quoque longus appareat in quibus genetiuo ante ultimam syllabam producuntur tamen *A* 11 corripitur] producitur *P* ut sublegar sublegaris ait enim iuuenalis in libro secundum sathyrarum personam thyrsumque tenent et sublegar acci *Sangall.* ait enim — Acci *om. A B, add. P b* 12 in II satyrarum *b* in secunda satyrarum *P* 14 er finitus *A B* er terminatus *P* paer *corr.* puer *B* 15 in graecis uero longus est *A*

finitus brevis est, ut auctor. ur terminatus corripitur, ut murmur, excepto uno monosyllabo fur. as finitus in latinis nominibus producitur, ut facultas; in graecis tunc tantum corripitur, cum genetivus dos fuerit terminatus, ut Arcas Arcados. es terminatus in graecis nominibus longus est, ut Anchises; in latinis, si quintae fuerit declinationis, sine dubio producitur, ut dies; si tertiae, tunc longus est, cum genetivus singularis non crescit, ut labes labis, vel cum crescens e productam ante ultimam syllabam habuerit, ut merces, quies quietis. nam si eam vel in i mutet, ut ‖ miles militis, vel brevem habeat, ut seges segetis, corripitur, exceptis his, Ceres Cereris et pes pedis et quae ab ipso figurantur, ut bipes. is finitus brevis est, ut agilis, exceptis tribus monosyllabis, glis vis lis. os terminatus in graecis tunc corripitur, cum genetivus diphthongo terminatur, ut Delos Δήλου; in latinis tunc est brevis, cum genetivus ante ultimam syllabam o non habuerit naturaliter longam, ut os, unde fit ossis. us finitus brevis

1 ut auctor] et in graecis, licet hector ωϵ (*l.* et in graecis, ut Hector, licet ω sit) apud Graecos *a.* — Et in graecis rhetor, et in propriis graecis Castor Amyntor (mintor *cod.*) *b* 4 ut Arcas Arcados] Pallas Pallados: nam masculina propria producuntur, ut Antas (anas *cod.*) Thoas Gyas Aeneas Maecenas, sicut feminina et communia corripiuntur, ut Pleias (plyas *cod.*) lampas Arcas Menas Foebas *b* 5 ut Anchises] Achates Socrates Thales Alcibiades *b* 6 ut dies] facies fides spes *b* 7 ut labes] pubes vates *b* 10 corripitur] nam abies et paries et aries caesura defenduntur, quando (quia *cod.*) longae sunt ultimae, 'creditur ipse aries n. v. s.' (*Verg. buc.* 3, 95) et 'populus ir fluviis (pluuiis *cod.*), abies in montibus a.' (*Verg. buc.* 7, 66). [excipitur unum proprium, ut Ceres, ut seges getis, eques equitis, pedes ditis] *b.* — Exceptis his, Ceres pes (spes *cod.*) et quae ab ipso figurantur, ut bipes tripes quadrupes semipes, et abies aries paries, quae poetae producunt *b* 11 ut agilis] sic et in femininis graecis, Doris Dardanis Cytheris Thetis *b* 12 glis vis lis] glis μυοξός (MYOZOC *cod.*), dis πλούσιος, lis δίκη *a.* — Invenitur et vis *a.* — Ab hac vi solum monosyllabum, quod ablativo singulari i terminatur *b* 13 ut Delos] Gyaros Cypros Miconos *b* 15 ossis] natura brevis: nam os oris natura productum est, sicut mons pons fons cos dos mos *b*

1 ut murmur *B P* ut femur murmur ebur *A* 2 monosyllabo *om. B, add. A P b* 3 tunc tantum *B P* tunc *A* 4 arcados *om. A* 5 anchises *B* ancisses *A* achilles *P* fuerit *B P* fuerint *A* 6 sine dubio producitur *P Sangall.* producitur *A B* 7 genetiuus singularis non crescit *B* genetiuo singulari non crescit *A* genitiuo singulari increscit *P* ut labes labis *P* ut labes *B* ut labes nubes pubes *A* e productam ante (e producta manente *P*) ultimam syllabam habuerit *B P* e productam habuerit ante nouissimam syllabam *A* 8 ut quies quietis *A P* ut merces quies *B* 9 nam si eam uel in i mutet ut miles militis *A* nam eandem mutet in i ut miles militis *P* item breuiatur si e (*superscr.* nam si eandem e *b*) in i mutauerit in genetiuo ut miles (militis *add. b*) *B* uel breuem habeat (habeant e *P*) ut seges (segetis *add. b*) corripitur *B P* uel correptam exhibeat ut seges segetis breuis existit *A* 10 exceptis his ceres et pes et quae ab ipso sunt ut bipes *B* exceptis hisce nominibus spes pes et quae ab ipsis sunt ut bipes exspes *b* exceptis his ut ceres pes et ab ipso figurantur ut uipes *P* exceptis his nominibus res pes spes et si quae ab ipsis figurantur ut uulpes bipes *A* exceptis his ut cres cereris pes pedis et quae ab ipso orta sunt ui bipes bipedis ut tripedis paries parietis *Sangall.* 11 ut agilis *B P* ut docilis facilis *A* exceptis tribus monosyllabis *B* exceptis (excepto *P*) monosyllabis tribus *A P* 12 glis uis lis *B P* glis dis lis *A* glis lis dis *Lav.* tunc tantum corripitur *A* 13 diptongon terminatur ut delos deley *B* difthongo terminatur ut delos defoy foebos foeboy *P* exit in dipthongon ut delos andros *A* 14 o non habuerit naturaliter longam ut os unde fit ossis *B* non habuerit o naturaliter longum ut os unde genetiuus ossis effertur *A* os habuerit naturaliter longum ut os ossis exceptis his bos et compos et inpos flos et mos quae producuntur *P*

est, ut doctus, absque his nominibus, quae in genetivo crescentia u productam habuerint ante ultimam syllabam, ut virtus virtutis, et uno indeclinabili pus. t terminatus corripitur, ut caput. c || finitus duo nomina regit tantum, [ut] allec, quod longum est, et lac, de cuius declinatione dubitatur. |

Genetivus singularis in latinis nominibus tunc tantum corripitur, cum is fuerit terminatus, ut matris; in graecis vero, cum os finitur, ut Arcados. dativus singularis in latinis nominibus longus est, ut Pompeio fructui; in graecis tunc corripitur, cum i littera terminatur, ut Palladi. accusativus singularis in latinis brevis est, ut doctum; in graecis tunc tantum corripitur, cum a vel on fuerit terminatus, ut Thesea Delon. vocativus singularis a terminatus in latinis nominibus vel in graecis femininis corripitur, ut o tabula, o Musa; in masculinis graecis longus est, ut o Aenea. || e terminatus in latinis brevis est, ut o docte; in graecis producitur, ut o Tydide, exceptis his quae nominativo in os terminantur, ut Phoebos Phoebe. i terminatus in latinis longus est, ut o Mercuri; in graecis corripitur, ut o Nai.

---

2 ut virtus] excepto uno palus paludis, quod indifferenter positum reperitur, sed non sine ratione: longum est enim, quia et in genetivo producitur, sicut Vergilius ait 'limosoque palus obducat pascua iunco' *(Verg. buc. 1, 48)*, licet quidam hunc versum per caesuram vel communem syllabam stare existiment. corripitur autem, quia solum ex his quae in us desinunt tam in genetivo quam in reliquis casibus ultimam syllabam a d consonanti possidet *incipientem* (?) *a*. — Tellus palus (palus *cod.)* salus inventus senectus (senecus *cod.)*. palus brevis lecta. nam virus brevis est; rus mus producuntur *b* 3 pus] pus τὸ ἔμπνον (ΕΝΠΟΙΟΝ *cod.) a* ut caput] sinciput *b* 4 et lac] quidam enim hoc lacte declinant: in Plauto positum est: et Probus *(cathol. p. 7, 5)* confitetur se in Varrone de lingua latina legisse lact *a*. — Quia et hoc lacte facit, magis brevis est *b* 5 dubitatur] V vocalibus nominativus finitur, liquidis IIII l m n r, semivocali una s, mutis duabus c et t *b* 9 ut Palladi] Arcadi *b* 11 ut Thesea] Pelea Anthea aëra *b* 12 Delon] Naxon Gyaron Cypron *b* 14 Aenea] Gya Palla Hyla *b* 15 Tydide] Aeacide *b* 16 in os terminantur] ut Dele Gyare, sed in propriis *b* 17 Mercuri] fili *b* Nai] Tibri Amarylli *b*

---

1 ut doctus *B P* ut locus lectus *A* nominibus *om. P* 2 ut uirtus uirtutis *Sangall.* ut uirtus *B P* ut uirtus mus salus tellus *A* 4 ut allec quod longum est *B* ut allec quae longa est *P* ut allec sed alii allex dicunt quod longum est *A* 5 dubitatur *B* ambigitur *A* ante uirgilium dubitabatur nam post ipsum omnis sopita fuit ambiguitas *P* 7 ut matris *B P* ut patris *A* ut matris fratris patris *b* in graecis cum os finitus fuerit ut arcados corripitur *A* in graecis uero cum us finitur longus est ut didus themistus calipsus allectus *b* 8 in latinis nominibus longus est ut pompeio uel fluctui *(corr.* fructui) *B* in latinis nominibus longus est ut fructui senatui *P* in latinis semper producitur ut comiti *A* 10 u accusatiuus singularis terminatus in latinis *P* ut doctum *B P* ut molem *A* 11 fuerit terminatus *om. P* 12 uocatiuus singularis a terminatus in latinis omnibus uel in graecis femininis *A* uocatiuus (singularis a terminatus *add. b)* in latinis nominibus uel graecis (neutris et *add. b)* femininis *B* A uocatiuus singularis terminatus tam in latinis nominibus quam in graecis femininis *P* 13 ut o tabula o musa *P* ut tabula musa *A* ut musa *B* ut musa tabula thema pirata fayma *b* in masculinis graecis *P* in masculinis *A B* 14 ut o aenea *P* ut aenea *A B* 15 ut docte *A B P* ut o tydide *P* ut tydide *A B* quae nominatiuo in os terminantur ut foebos o foebe *P* quae nominatiuo os terminantur ut phoebe *A* quorum nominatiuus graecus os terminatur ut phoebos phoebe *B* 17 ut o mercuri *P* ut mercuri *A B* ut o nai *P* ut nai *A B* ut nai ambrosi ambraci *Sangall.* ut nai ambrosii *Lav.*

o terminatus in latinis brevis est, ut o Cato, licet auctoritas variet; in graecis longus est, ut o Dido. u terminatus corripitur, ut o cornu. in consonantes vero desinens nominativi sequitur regulam exceptis graecis nominibus, quae saepe mutantur varietate linguarum, ut o Diomedes. ablativus singularis semper producitur, absque cum e terminatus fuerit, in his scilicet nominibus, quae tertiae fuerint declinationis, ut ab hoc pariete.

Nominativus et vocativus pluralis in latinis nominibus, cum generis fuerint masculini vel feminini, producuntur, ut fontes; cum neutri fuerint, breves sunt, ut fata. in graecis | vero, cum es vel a terminati fuerint, corripiuntur, ut rhetores poemata; alias longi sunt, ut Musae. || genetivus pluralis in latinis brevis est, ut doctorum; in graecis longus est, si tamen graece fuerint declinata, ut 'Philaenon arae'. dativus et ablativus pluralis, cum is terminati fuerint, longi sunt, ut doctis; cum bus, breves, ut agilibus. at si graeca sit declinatio, in terminatus dativus corripitur, ut Arcasin; alias longus est, ut Musis. accusativus pluralis in latinis nominibus, cum generis fuerit masculini vel feminini, producitur, ut doctos Musas; cum fuerit neutri, brevis est, ut templa. in graecis vero,

---

1 Cato] Cicero virgo *b* 2 Dido] Manto Allecto *b* cornu] Protheu *b* 3 regulam] producitur, ut vates fides mus vis dos, corripitur, ut miles seges *b* 4 Diomedes] Socrates *b* 5 producitur] in a, in o, in i, in u *b* 7 pariete] excepta fame, quam quintae declinationis veteres dicebant. nam in quinta declinatione producitur *b* 9 fontes] viri Musae fluctus *b* 10 fata] moenia Vulcanalia poemata *b* 11 longi sunt] sed in latinis *b* 14 cum is] in latinis *b* 16 Musis] in latinis videlicet *b*

---

1 ut cato *A B P* in graecis *B P* at in graecis *A* in graecis femininis *b* 2 ut o dido *P* ut dido *A B* u terminatus producitur ut cornu *Lav.* ut o cornu *P* ut cornu *A B* 4 uarietate linguarum *A P b* uarietate litterarum *B* ut o diomedes *P* ut diomedes *A B* 5 semper *A P* saepe *corr.* semper *B* absque cum e terminatus fuerit *B* absque cum e terminatur *P* absque e terminatus *A* 6 quae tertiae fuerint declinationis ut ab hoc pariete *B P* quae a tertia declinatione descendunt *A* 8 nominatiuus et uocatiuus *A B* nominatiuus accusatiuus uocatiuus *P* 9 ut fontes *B* ut fontes fluctus *P* ut fontes fluctus musae curae *A* ut fontes fluctus terrae clades *Sangall.* cum neutri fuerint breues sunt *B* cum neutri breues sunt *P* si uero neutri fuerint breues existunt *A* 10 ut fata *B* ut moenia *A P* cum es uel a terminati fuerint *B* cum es uel a fuerint terminati *P* si in e uel in a deponuntur *A* 11 alias longi sunt *B* alias longae sunt *A* aliter longi sunt *P* 12 in latinis breuis est ut doctorum *B* *et transpositis verbis post* 14 Philaenon *P* in latinis breuis est ut montium cornuum uirtutum graecorum *A* in graecis longus est *B P* in graecis uero producitur *A* 13 si tamen graece fuerint declinata *B* si tamen graece fuerit declinatus *P* si graecae tamen fuerit declinationis *A* ut filen.[on] arae *A* ut phylenon *corr.* phylinωn *B* ut filenon *P: Sall. Iug. 19, 3* datiuus et ablatiuus pluralis cum is terminati fuerint (terminantur *B)* longi sunt ut doctis (sacris *A)* cum bus breues *A B* is datiuus et ablatiuus plurales terminati longi sunt ut doctis bus uero breues *P* 15 ut agilibus *B P* ut cornibus uocibus *A* at (aut *corr.* at *B)* si graeca sit declinatio in (syllaba *add. P)* terminatus datiuus corripitur ut arcasin *B P* et (si *add. al. m.)* graeca sit declinatione terminatus datiuus corripitur ut arcadibus *A* 16 alias longus est *B* aliter longus est *P* alioquin longae sunt *A* os accusatiuus *P* 17 fuerit *A P* fuerint *corr.* fuerit *B* 18 ut doctos musas *A B* ut superos terras *A* cum fuerit neutri *B* cum neutri *A P* in graecis uero (uero *om. B, add. b)* si as (cum as *A)* fuerit terminatus *A B* as in graecis si fuerit terminatus *P*

si as fuerit terminatus et a genetivo singulari venerit os finito, corripitur, ut Arcados Arcadas; alias productione laetatur, ut Musas.

DE PRONOMINE

Nominativus singularis in omnibus pronominibus corripitur, exceptis duobus monosyllabis tu et qui. genetivus singularis i vel ae terminatus longus est, ut mei meae; aliter brevis est, ut illius. dativus singularis semper producitur, ut nostro, exceptis his, mihi tibi sibi, quae indifferenter ponuntur. accusativus singularis semper corripitur, ut illum, exceptis me te se. || vocativus singularis rationem sequitur nominativi. ablativus singularis semper producitur, ut ab illo. nominativus, accusativus et vocativus pluralis tunc tantum corripiuntur, cum a fuerint terminati, ut nostra. genetivus pluralis semper corripitur, ut illorum. dativus et ablativus pluralis, si is terminantur, longi sunt, ut tuis; si bus, breves sunt, ut quibus. |

DE VERBO

In omnibus verbi modis temporibus numeris personis coniugationibus haec uniformis est ratio. a quaecumque persona terminatur longa est, ut ama. e quae finitur brevis est, ut lege, absque imperativo modo secundae coniugationis, ut doce. i quae terminatur semper producitur, ut nutri. o quae finitur correpta est, ut audio, licet auctoritas variet: monosyllaba producuntur, ut do sto et his similia. u quae terminatur longa est, ut doctu. m quae finitur corripitur, ut legebam. r quae terminatur aeque brevis est, ut legor. s quae finitur, si ante

2 Arcadas] Aonas (annas *cod.)* Cyclopas *b* Musas] sed in latinis *b* 6 illius] ipsius *b* 13 tuis] ipsis *b* 18 ama] propera *b*

2 ut arcados arcadas *B* ut arcadås *A* ut arcada *P* alias *A B* aliter *P* 4 in omnibus pronominibus sine dubio incunctanter corripitur *A* exceptis II pronominibus monosyllabis tu et qui *B* exceptis III monosyllabis tu et qui is isdem *b* 7 quae indifferenter ponuntur *B* quamuis inueniuntur communes *A*, *om. P* 9 me te se *B* me te et se *P* me et te *A* 11 tunc *om. P* 12 semper *om. A* 13 si is terminantur longi sunt ut tuis si bus breues sunt ut quibus *B* si bus terminantur (terminentur *A)* breues sunt si is producuntur *A P* 16 in omnibus uerbi modis *Lav.* in omnibus uerbis modis *B P* in omnibus modis *A* 17 a quaecumque persona terminatur *B P* quaecumque persona a littera terminatur *A* 19 i quae terminatur semper producitur ut nutri *B P* in i quae efferuntur semper producta sunt ut nutri sanci serui *A* 20 o quae finitur correpta est *B P* o quae finiuntur correpta sunt *A* 21 monosyllaba producuntur ut do sto (uo flo *add. b)* et his similia *B* exceptis monosyllabis ut do flo sto et similibus *P* exceptis monosyllabis scilicet ut do sto flo et horum similibus quae longae sunt *A* u quae terminatur *B P* u quae concluditur *A* 22 ut doctu *B* ut auditu *A P* m quae finitur corripitur *B P* m quae finiuntur correpta sunt *A* legebam *A b* legeram *B* legam *P* 23 r quae terminatur aeque breuis est *B P* r quoque terminata similiter breuia sunt *A* ut legor *B P* ut loquor legar *A* s quae finitur si ante eam habuerit a uel e *B* s quae finitur si ante eam a uel i habuerit *A* s quae finiatur si aut a uel e habuerit *P*

eam habuerit a vel e, producitur, ut amas doces, excepto uno monosyllabo es et quae ex eo figurantur, ut ades; si vero i ante eam habuerit, corripitur, ut legis, excepta secunda persona indicativi modi temporis praesentis numeri singularis a tertia coniugatione producta, ut nutris, et a verbo volo vis; si vero u ante eam habuerit, brevis est, ut ‖ nutrimus. t quae terminatur brevis est, ut legit. c quae finitur producitur, ut duc.

DE ADVERBIO

Adverbia monosyllaba, ut hic, vel quae ex his fiunt, ut istic illic, duobus his exceptis, bis et ter, omnia producuntur. quae a finiuntur longa sunt, ut una. quae in e desinunt omnia producuntur, ut docte, exceptis his quae aut non comparantur, ut rite, aut comparationis regulam non servant, ut bene male, aut a se originem ducunt, ut impune. quae i finiuntur longa sunt, ut heri, absque ibi et ubi et quae figurantur ex ipsis, ut sicubi, | item quasi. quae o terminantur a se orta brevia sunt, ut modo; ab aliis originem ducentia producuntur, ut falso, licet auctoritas variet in utroque. quae u finiuntur longa sunt, ut noctu. quae l terminantur correpta ‖ habentur, ut semel.

---

1 a vel e] et hoc in secunda persona indicativi modi in prima coniugatione et secunda *b* 7 ut duc] verba modi tempora personae formae coniugationes, ista omnia V vocalibus terminantur, liquidis duabus m et r, semivocali una s, mutis duabus c et t *b* 12 rite] fere, quamvis fere (ferme quamuis ferme *cod.)* longa lecta sit, ut 'iamque fere sicco s. l. p.' *(Verg. Aen. III 135) b.* — Hodie [et cotidie] producitur, quia ex hoc die compositum venit *b* 16 modo] immo ultro citro retro adeo denuo *b* 17 auctoritas variet] sedulo postremo continuo primo vero tacito adeo longa lecta sunt, ut 'multa adeo gelida melius s. n.' *(Verg. georg. I 287).* et cito brevis lecta, Iuvenalis (*sat. 1, 34)* 'et cito rapturus de nobilitate comesa'. quando brevis lecta, ut 'quandoquidem Ausonio r. s. T.' *(Verg. Aen. VII 547)*; 'si quando sedem augustam' *(Verg. georg. IIII 228)* longa lecta. sero brevis lecta, 'sero memor thalami' Statius *(Theb. I 596) b add. in fine libri*

---

1 ut amas doces *B P* ut uocas mones *A* uno monosyllabo es et quae ex eo figurantur ut ades *P* uno monosyllabo sum es et quae ex eo figurantur ut adsum ades (prosum prodes *add. b) B* uno monosyllabo quod ab eo quod est sum es nascitur et quae figurantur ex eo quae similiter breuia sunt *A* 4 ut nutris *B* ut nutrio nutris *P* ut nutris audis *A* 5 a uerbo uolo uis (non uis mauis *add. b) B* a uerbo neutrali uolo uis *P* a uerbo uolo quod finitur uis *A* 6 breuis est ut legit *B* forma breuis est ut legit *A* breuis est ut legit pudet piget taedet paenitet miseret *P* 7 ut duc *A* ut fac duc *P* ut produc *B* 9 ut hic uel quae ex hic *(corr.* his) fiunt ut istic illic *B* ut hic uel quae ex his figurantur ut illic *P* ut hic uel quae ex ipsis fiunt ut illic *A* ut hic uel huc uel quae ex ipsis figurantur ut illic uel illuc *Sangall.* 10 duobus his *B* duobus *A P* 12 ut rite *B P* ut iure rite *A* aut comparationis regulam non obseruant *B* aut quae comparationis regulam non seruant *P* aut comparata generalem regulam non sequuntur *A* 13 ut bene male *P b* ut bene *B* ut bene male sed apud uergilium *(Aen. I 220)* praecipue legimus producta e positum ait enim praecipue pius aeneas *A* aut a se originem ducunt ut impune (saepe *add. b) B* aut quae a se originem ducunt ut inpune *P* ab se originem ducunt ut forte impune *A* 14 ut heri (uesperi *add. b)* absque ibi et ubi *B P* ut heri abs sineque ibi et ubi *A* et quae figurantur ex ipsis ut sicubi (necubi alicubi *add. b)* item quasi *B P* et quae ex his figurantur ut sicubi itemque quasi *A* 15 quae o terminantur *B P* in o terminata *A* 17 quae in u finiuntur *A* 18 quae *ante* l *om. A*

quae m et n et r terminantur brevia esse constat, ut cursim forsan fortiter. quae s terminantur tunc tantum producta sunt, cum ante eam a habuerint, ut alias. quae c finiuntur producta sunt, ut illac.

DE PARTICIPIO

Omnium participiorum nominativus brevis est in numero singulari, ut lecturus, excepto participio praesentis temporis, ut amans. genetivus et dativus singularis productione gaudent, ut lecturi lecturo, excepto participio praesentis temporis, quod in genetivo corripitur, ut amantis. accusativus singularis et vocativus breves sunt· ut lecturum lecture. ablativus singularis tunc tantum corripitur, cum e fuerit terminatus, ut ab hoc amante. nominativus, accusativus et vocativus pluralis sicut in masculini et feminini generis participiis producuntur, ut lecturi lecturae lecturos lecturas, ita corripiuntur in neutris, ut lectura. genetivus pluralis brevis est, ut lecturorum. dativus et ablativus pluralis, si is terminantur, longi sunt, ut lecturis; si bus, breves sunt, ut amantibus.

DE CONIVNCTIONE

Copulativae [et] disiunctivae [aut] et expletivae [equidem] coniunctiones breves sunt. de causalibus et rationalibus quae a terminantur, exceptis ita et quia, longae sunt, ut || propterea interea; quae i terminantur, excepta una nisi, producuntur, ut si etsi. quae in n

---

1 quae m et n et r terminantur *B* quae m et r et n finiuntur *A* quae m n r finita sunt *P* breuia esse constat ut cursim forsan (forsitan *corr.* forsan *B)* fortiter (agiliter *add. b)* *B P* breuia sunt ut strictim forsan fortiter *A* 2 tum tantum producuntur cum ante eandem a habuerint *P* 3 ut alias *A P* ut foras *B* ut foras alias cras *b* ut illac *A B* ut illic *P* 5 omnium nominatiuus participiorum breuis est in numero singulari *B* omnium participiorum nominatiuus singularis breuis est *A P*
6 excepto participio praesentis temporis ut amans *A B* excepto praesentis temporis qui positione longus esse omnibus patet ut legens *P* 8 ut amans amantis *P*
9 breues sunt ut lecturum lecture *B* breues sunt ut lecturum et o lecture *P* breues esse constat ut lecturum lecture praeter participium praesentis temporis in uocatiuo tantum ut docens *A* 10 tunc tantum *B* tum tantum *P* tantum tunc *A* cum te fuerit *P* 11 amante *A P* legente *B* 12 sicut in (in *om. A)* masculini et feminini generis participiis *A B* sicut masculini uel feminini generis participia *P* lecturi lecturae *om. A* 13 ita in neutris corripitur ut lectura *A* 14 ut lecturorum *B P* ut lecturum *A* pluralis *om. B*, *add. A P* 15 si is terminantur *B P* si in is fuerint terminati *A* ut lecturis *om. P* si bus *B P* si N bus *A* ut amantibus *B* ut legentibus *A*, *om. P* 18 copulatiuae disiunctiuae (et *add. Sangall.)* expletiuae coniunctiones breues sunt *P Sangall.* copulatiuae et disiunctiuae aut expletiuae aequidem *(corr.* equidem) coniunctiones breues sunt *B* copulatiuae et disiunctiuae uel etiam expletiuae coniunctiones ut quidem breues sunt *A* coniunctionum copolatiuae, ut et que, disiunctatiuae, ut ue ne uel, expletiuae, ut quidem uidelicet quamuis, breues sunt *Lav.* 19 de causalibus et rationalibus *B P* causales uero uel rationales coniunctiones *A* 20 ita et quia *A P* quia et ita *B* longae sunt *A B* producuntur *P* ut propterea interea *B* ut propterea *A P* 21 etsi *om. A* quae in n desinunt si i ante eam habuerint sin absumpta salus uergilius *(Aen. I 555)* producitur ut sin quin *A*

desinunt, si i ante eam habuerint, producuntur, ut sin; alias breves | sunt. ceteras vero omnes naturaliter correptas esse constat.

DE PRAEPOSITIONE

De accusativis praepositionibus solae quae in a exeunt productione iactantur, ut contra, et una monosyllaba cis. ablativae praepositiones corripiuntur omnes, ut ab, exceptis monosyllabis, quae vel vocalibus constant, ut e, vel vocalibus terminantur, ut de. communes praepositiones correptas esse manifestum est, ut in. de loquellaribus autem praepositionibus ideo taceo, quia nec solae umquam ponuntur nec | coniunctae finem retinent, de quo tantum loquimur.

DE INTERIECTIONE

Omnes interiectiones longae sunt, si monosyllabae fuerint, ut heu; si vero duarum vel amplius syllabarum fuerint, quoniam speciem iam retinent partium orationis, ad exemplum earum quibus similes erunt iudicandae sunt, ut papae attat.

Haec itaque, ut dixi, ad omnes partes orationis in ultimis syllabis observanda sunt, exceptis scilicet positione longis vel diphthongis, quae per se admodum patent.

---

8 de loquellaribus] loquellares sunt praepositiones hae, am con di dis se re au *a*

---

1 alias *A B* aliter *P* 2 constat *B P* manifestum est *A* 4 de accusatiuis praepositionibus *A P* accusatiuae praepositiones *B* 5 et ex monosyllabis una cis *A* ablatiuae praepositiones corripiuntur omnes *B* ablatiuae praepositiones omnes corripiuntur *P* ablatiuae uero corripiuntur omnes *A* 6 exceptis his monosyllabis quae uel uocalibus terminantur ut de uel uocalibus constant ut est communes *A* uel uocalibus constant *P* uel ex uocalibus constant *B* 8 de loquellaribus autem (autem *om. A)* praepositionibus *A B* de loquellaribus autem praepositionibus ut con *P b* 10 de quo tantum loquimur *eadem manu superscripta sunt in B* 12 omnes interiectiones si monosyllabae fuerint longae sunt *A* ut heu *B* ut heu uae *b* ut eus *corr. al. m.* ut heus *A* ut heus uae *P* 13 syllabarum fuerint *B* syllabarum *A P* speciem iam retinent partium (partis *A)* orationis *A P* speciem *(superscr. al. m* iam) partium orationis retinent *B* 15 ut papae atat *B* ut papae et attat *P* ut papae *A* 16 haec ita ut dixi per omnes partes orationis in ultimis syllabis obseruanda sunt EXPLICIT *P* haec itaque ut dixi ad omnes partes orationis in ultimis syllabis obseruanda sunt *B* hae itaque ut diximus per omnes partes orationis in ultimis syllabis obseruandae sunt *A* 17 uel dipthongis quae per se admodum patent explicit feliciter *B* aut dipthongis FINAL. REGUL. EXPLICIT FELICITER amen *A*

p. 469 V.

DE CAESVRIS

Caesurae sunt IIII, penthemimeris, hephthemimeris, cata triton trochaeon, bucolice tome. penthemimeris est, ubi post duos pedes invenitur semipes, qui versum dividat et partem orationis finiat, ut 'arma virumque cano'. hephthemimeris est, ubi post III pedes invenitur syllaba, ut 'arma virumque cano Troiae'. cata triton trochaeon est, ubi tertio loco invenitur trochaeus, non quod in medio versu esse possit trochaeus, sed sublata ultima syllaba de dactylo remanet trochaeus. bucolice tome ornatus causa addita, ubi duo versus in uno inveniuntur, ut est illud |

dic mihi Damoeta cuium pecus? an Meliboei? ||

---

p. 1799. 1800 P.

AD BASILIVM AMICVM SERGII

Vltimarum syllabarum naturam, sicut poposceras, breviter dilucideque digessi. in qua re audacia mea tuo defenditur imperio. nam hoc opus [durum], velut facile ac per se patens dum multi reliquerunt, difficilius reddiderunt.

In omnibus partibus orationis syllabae primae vel mediae quales sint exemplis | facilius est quam arte colligere. quare nos disputemus de ultimis, quibus poetae licet saepe vel licentia vel necessitate metri indiffe-

---

B codex Bobiensis, nunc Vindobonensis 16
F codex Monacensis 6281 Frisingensis 81
C codex Bernensis 338

1 DE CAESURIS *B F* DE CESURIS RATIO UICTORINI *C. cf. Beda de metr. p. 2368* 2 pentememeris et eptememeris *B* pentimemeris eptimemeris *F* pentimimeris eptimimeris *C* catalecton troceon *C* 3 bu. ilico eptomen *corr.* boculiceptome *B* bocolici *(corr.* bucolice) ptomen *F* bucolico eptomen *C* pentememeris *B* pentimemeris *F* pentimimeris *C* 4 uersum *F C* ueruerbum *B* partem orationis finiat *B* partem terminet (terminat *F)* orationis *F C* 5 eptememeris est *B* eptimimeris est *C* eptimemeris *F* 6 catalecton troceon *C* est *om. F C, add. B* 7 non quę *F* trochaeus *om. F C, add. B* 8 sublata ultima sillaba *C* sublata ima *B F* boculiceptomen *B* bocolico eptomen *corr.* bucoliceptomen *F* bucoliceptom̄ *C.* bucolice tome est ubi post quatuor pedes aliquid non remanet, ut est illud *editio Parrhasii* 9 addita '*abrumpitur h. v. cod. Bobiensis*'. addita ubi duo uersus in uno inueniuntur ut est illud *F* additur ubi uersus per medium uel post pedes quattuor secatur ut est illud *C* addita sententia, ubi duo versus in uno versu inveniuntur ut est illud *editio Romana. cf. Mar. Victor. p. 115, 2* 10 dic] *Verg. bucol. 1, 1* melcboei FIN̄. LIB̄. METRORII GRAMMATICI *F* Meliboci. explicit ars Metrorii *editio Romanu*

Primam partem libri de finalibus, sic ut in codice Palatino (A) scripta est, subieci.

13 defendatur (i *supra* a) *A* nam hoc opus dum velut facile ac per se patens multi reliquerunt *Sangall. et Servius de final. p. 449* 14 relinquerunt *corr.* reliquerunt *A* difficillimum reddiderunt *Sangall.* 16 In omnibus — 241, 3 transire *post tractatum de caesuris scripta sunt in codice Bobiensi (B)* in omnibus orationis partibus *B* quales sint *B Sangall.* quales sunt *A* 17 facile est *corr. recenti manu* facilius est *A* facile est *B Sangall.* quare nos de ultimis disputemus *B* 18 poetae licet saepe uel licentiam uel necessitatem metri indifferenter utantur non tamen idcirco *B* poetae saepe uel licentia uel necessitate metri indifferenter utuntur *Sangall.* poetae licet differenter utuntur non aliter idcirco *A*

p. 1800—2 P.

renter utantur, non tamen idcirco qualiter se naturaliter habeant nesciendum est. ergo a nomine sumamus exordium tractantes pariter de latinis et de his graecis, quae in nostram orationem videntur posse transire.

Quamquam de litteris et de syllabis multiplex sit copiosusque tractatus, tamen is | magis aperiendus a nobisque susceptus est, qui ad dimensionem pedum metrorumque perducit.

Igitur litterae aut vocales sunt aut consonantes dicuntur. et vocales quidem habentur hae quinque, a e i o u, consonantes vero reliquae omnes. quarum aliae semivocales, aliae mutae procul dubio nuncupantur. semivocales enim sunt VII, [ut] f l m n r s x, mutae autem reliquae omnes numero VIIII hae scilicet, b c d g h k p q t. sed ex vocalibus excipiuntur i et u, quae saepenumero pro consonantibus ponuntur, id est cum vel secum fuerint iunctae, ceu Iuno vita, vel aliis vocalibus antelatae, ut Ianus Venus. hoc etiam i amplius praestat, quod in uno sermone duabus vocalibus interiecta duplicis fungitur loco, ut Troia Maia. item ex semivocalibus hae quattuor adnotantur, l m n r, quae cum in eadem syllaba consonantibus aliis postponuntur, sive illae sui generis, hoc est semivocales fuerint, sive adeo mutae, interdum deficiunt et consonantis significatione fraudantur, ut clarus frater gnarus Tmolus. s quoque non numquam de metro excluditur. x vero sine controversia duplicem obtinet potestatem, quasi c s in una significatione pronuntians. z etiam [propter graeca vocabula videtur admissa] duplicis aliquotiens habetur in loco. h modo consonans, modo adspirationis nuda dumtaxat creditur nota. et illae quidem quattuor liquidae nuncupantur, quoniam, ut dictum est, non numquam propriam significationem amittunt; itemque aliae quattuor, s x z h, quod supra notavimus, hac inter se varietate discordant.

Quae cum ita sint, aut unius vocalis enuntiatione, ut i, aut duarum triumve sive etiam quattuor litterarum conexione syllaba procreatur, scilicet aut brevis aut longa aut inter utramque communis. brevis syllaba dicitur quae et correptam vocalem habet nec in duas desinit consonantes vel unam scilicet geminatam | vel i duabus vocalibus interpositam. longa vero syllaba nuncupatur cui unum ex his quattuor contingit, quibus indiget brevis, ut dos, quae natura producitur: item ars, quam duarum consonantium positio efficit longam: pix vel fax, quas duplex consonans productas ostendit: aio, quam i littera geminata et inter duas collocata vocales reddidit longam. nam diphthongoe sane semper longae sunt omnes, quae numero quattuor fuisse noscuntur, ae oe au eu.

3 et his graecis *B* uidentur posse transire FINALIS (*corr.* -LES) quamquam *A* uidentur posse transferri *B* 5 quae adimensionem *A* 8 habeantur *A* 13 antelatae praepositae *A* praepositiuae *Putschius* 15 interiecta *superscr.* interposita *A* 19 fraudantur *adscr. in marg.* frustrantur *A* 21 Z etiam quae propter *Putschius* 22 in locum *corr.* in loco *A* 25 h] u *A* 26 notabimus *A* 27 sint] sunt *A* 31 uel i duos uocalibus interpositam longā (*corr.* longa) uero syllaba nuncupantur *A* 32 contigit *A* 33 quam duaram *a* quae duarum *A* 36 nam dipthongoe hae sane *A* nam dipthongatae sane *a*. diptongos uero longae semper sunt, ut ae oe au eu neque aliter

p. 1802. 3 P.

Communes syllabae fiunt modis octo sic: cum correptam vocalem sequitur subiecta consonantibus liquida; est enim longa ita, 'vasto Cyclopis in antro', brevis hoc modo, 'vastosque ab rupe Cyclopas': aut cum correpta vocalis in unam desinit consonantem sequente h, quae interdum adspirationis creditur nota; est enim longa ita, 'terga fatigamus hasta', brevis hoc modo, 'quisquis honos tumuli': aut cum correptam vocalem duae consonantes excipiunt, quarum prior s fuerit; est enim longa ita, 'unde spissa coma', brevis item hoc modo, 'ponite spes sibi quisque': aut cum brevis syllaba orationis terminat partem; est enim longa ita, 'nam tibi Thymbre caput Euandrius a. e.', brevis item hoc modo, 'hoc caput o cives': aut cum diphthongon vocalis statim subsequitur; est enim longa ita, 'Musae Aonides', brevis item hoc modo, 'insulae Ionio in magno': aut cum longam alia vocalis subsequitur; est enim longa ita, 'o ego infelix quem tu fugis', brevis item hoc modo, 'sub Ilio alto': aut cum pronomen c littera terminatum vocalis statim sequitur; est enim longa ita, 'hoc erat alma parens', brevis item hoc modo, 'solus hic inflexit sensus': aut cum correptam vocalem sequitur z; est enim longa ita, 'Mezenti ducis exuvias', brevis item hoc modo, 'nemorosa Zacynthus'.

Haec de positione syllabarum nos dixisse sufficiat. nam quod pertinet ad naturam, primas syllabas, longaene sint an breves, solis confirmamus exemplis; medias | vero in latino sermone accentu dinoscimus. ultimas arte colligimus. qualis ultima syllaba videatur, hoc modo quaeritur; puta amicissimorum, quibus ex syllabis constet. dicimus itaque primam brevem; legimus enim 'nimium dilexit amicum': secundam longam, quoniam, cum dicimus amicus, paenultima cum accentu probatur, quem, si brevis esset, numquam possideret: tertiam positione longam, quartam brevem; cum enim dicimus amicissimus, antepaenultima in accentu invenitur, quo non careret, si longa esset: quintam longam, quoniam, cum dicimus amicissimorum, paenultima cum accentu invenitur. ultima vero per singulas partes orationis rationes subiectae monstrabunt.

De Nomine. Omnia nomina sex casibus declinantur, de quibus singulis disputabimus singillatim.

---

praeter has formas conuenientes uocales dyptongas faciunt *Lav.* 7 excipiant *A* 15 c litteram *A* 17 imflexit *A* 20 haec de positione syllabarum dixisse sufficiat. nam quod ad naturalem pertinet longitudinem, primam syllabam solis confirmamur (*l.* confirmamus) exemplis, interdum compositione figurae manente et accentu et uocali. medias probamus accentu. ultimas finalium regulis indicamus. quod per singulas docebimus partes: ut cum dico amicus, prima breuis est, quia lectum est 'tantum infelicem nimium dilexit amicum'; media natura longa, quia tenet inflexus accentūs (*l.* in se flexum accentum), qui non nisi in longis naturaliter inuenitur; ultimam breuem casus demonstrat, quia arte corripitur *Lav.* 22 ad naturam primae syllabae longane sit an breuis *A* media uero *A* 25 nimium] *Verg. Aen. VIIII 430* 26 cum accentu inuenitur, quod (*l.* quo) in latinis ut longa utitur ita breuis caret *Sangall.* 33 disputabimus *a* disputauimus *A*

CAESII BASSI

FRAGMENTVM DE METRIS

ATILII FORTVNATIANI ARS

Inter libros latinorum grammaticorum, qui a. 1493 a Georgio Merula Bobii inventi et proximis deinde annis e Bobiensibus codicibus descripti et editi sunt, de qua re dictum est praef. gramm. latin. v. I p. VIII, duo fuerunt de arte metrica libri, qui Atilii Fortunatiani nomine inscripti sunt, unus Caesii Bassi. e quibus Fortunatianus in principe editione Terentiani Mauri a. 1497 Mediolani facta commemoratur. nam in publicis litteris Ludovici Mariae Sfortiae, ducis Mediolanensis, a. 1496 datis et illi editioni praemissis inter sex grammaticos, quos 'auctore doctissimo quondam viro, domino Georgio Merula Alexandrino, Georgius Galbiatus eius amanuensis invenerit atque ex squalore et situ eruerit, atque eos in presenti in communem studiosorum utilitatem tradere impressurae statuerit ex litteris Longobardis in usitatos caracteres sua manu et vigiliis transcriptos', ponitur 'Fortunatianus de carminibus Horatii'. Caesius Bassus a Raphaele Volaterrano in commentariorum urbanorum libro quarto f. 56 ed. Rom. a. 1506 inter libros a. 1493 Bobii repertos, quorum bona pars annis proximis a Thoma Phaedro sit advecta in urbem, nominatur, 'Terentianus Maurus de litteris syllabis et metris omnis generis : Cesius : Bassus : Velius longus de orthographia'.

Primum autem illi libri editi sunt a Iano Parrhasio Mediolani a. 1504: cf. praef. gramm. lat. v. IV p. IX. in hac editione ea quae huc pertinent ita exhibita sunt, *Atilii Fortunatiani ars.* | *De Carmine Sotadaeo fragmentum.* | *Secundus pariambus — facultatibus:* | *De positura.* | *Distinctio est temporis — in tertiam scilicet declinationem.* libro Fortunatiani subiecta sunt excerpta grammatica de positura, de chria, de poemate, de versu, de accentibus et fragmentum Donatiani, quae nos, quoniam hoc loco in vetere codice Bobiensi scripta fuerunt, eodem ordine repetivimus. sequitur deinde epistula Valentini Cati, cuius opera Parrhasius in editione adornanda usus erat ('Valentinus Catus a manu Iani' dicitur in epistula, quae Probi institutis artium in eadem editione subiecta est): *Valentinus Catus lectori. S. D. Potuisset hic Ianus operis initium suspicari: uel ex ipsa praefatione: quam siue Donatiani siue sit Atilii: librarius inscite*

transposuerit. Haec et alia longe plura ueniebant in mentem. sed noluit in alieno (quod ille dicit) opere esse ingeniosus. officio suo satisfecisse ratus: si quae priuati iuris erant: in communem usum publicasset ex fide: et ita: ut antiquissima habeant exemplaria. Sic enim cuique integrum fore: de iis ut uelit existimare. Vale. tum non addita inscriptione sequitur alter liber Fortunatiani et ars Caesii Bassi quae dicitur cum iis quae huic adiuncta sunt, *Etsi scio te omni studio — hi trimetri iambici erunt.* | *Ars Atilii Fortunatiani Explicit.* | *ARS CAESII BASSI DE METRIS.* | *Mecoenas atauis — constiterit ab acuto* | *BREVIATIO PEDVM* | *Pedes disyllabi sunt Numero quattuor — attellana Rhyntonica Mimi* | *FINIS.* hac editione usus est Aldus, qui in grammaticis institutionibus a. 1507 primum editis p. 384 'Atilii Fortunatiani fragmentum de metro Sotadeo' et p. 395 praescripto nomine 'Fortunatianus' commentarium de distinctione exhibuit. eandem postea paucis coniectura mutatis Putschius expressit.

Eodem fere tempore quo Parrhasii editio prodiit, hoc est extremis annis quinti decimi saeculi vel primis annis sexti decimi, manu scripta exemplaria facta sunt, in quae haec de quibus nunc dicimus una cum aliis grammaticorum libris ex eodem fonte ductis transcripta sunt. cuius generis nunc quinque supersunt codices, quorum quidem notitia ad me pervenit.

Codex Vaticanus 3402 f. 69 *Atilii Fortunatiani ars. Secundus pariambus — facultatibus. Distinctio est — tertia s. declinatione. Ars Fortunatiani. Etsi scio — iambici erunt. Ars Atillii fortunatiani exp̄. Ars Caesii Bassi de metris. Maecenas — mimica.* in margine pauca posteriore manu correcta sunt. fuit olim Fulvii Vrsini, cuius nomen in prima pagina scriptum est, '*Ex libris Fuluii Vrsini*'; isque in versibus Anacreontis p. 359 ed. Gaisf. citatis hoc codice usus est carm. novem illustr. fem. et lyric. fragm. p. 135. in meum usum codicem in duobus Fortunatiani libris et in Caesii Bassi libro cum Putschii editione contulit Henricus Brunnius.

Codex Vaticanus 5216 f. 1 *Altilii* (corr. *Atilii) Fortunatiani ars. Secundus pariambus — facultatibus. Distinctio est — declinatione. Ars Fortunatiani. Etsi scio — iambici erunt. Ars Altilii* (corr. *Atilii) fortunatiani expl. Ars Caesii Bassi de metris. Maecenas — mimica.* huius codicis scripturam cum Putschii editione collatam habuit Gaisfordius in duobus Fortunatiani libris, quos ille emendatiores quam ante ferebantur in scriptoribus latinis rei metricae edidit; multa tamen, quae recte in codice scripta erant, in margine indicare quam in textum recipere maluit. ceterum scripturam codicis non prorsus accurate indicavit. nam in pluribus locis, in quibus de discrepantia codicis nihil adnotatum est, dubitari nequit quin editorum exemplarium lectiones, quas ille retinuit, Parrhasii coniecturae debeantur. praeterea excerpta de positura, de chria, de poe-

mate, de versu, de accentibus ex hoc codice descripta una cum fragmento Donatiani e principe editione expresso exhibuit in praefatione p. VI sqq.*)

Codex Neapolitanus bibliothecae regiae IV A 11 chart. post Velii Longi de orthographia librum, Adamantii sive Martyrii commentarium, Probi catholica, Arusiani Messi exempla locutionum hi libri Fortunatiani et Caesii Bassi cum fragmentis, quae illis addi solent, eodem modo atque in Vaticanis codicibus, ut videtur, scripti sunt. de quibus Iannellius catalog. biblioth. mus. Borbon. p. 10 haec indicavit, '5. Tractatus de metris absque titulo. Auctor tamen est Atilius Fortunatianus a Putschio editus p. 2671, cuius nomen in Codice ad calcem adpositus; sic enim tractatus clauditur: *Ars Atilii Fortunatiani explicit.* 6. Ars Caesii Bassi de metris'. sequuntur *idiomata nominativa,* hoc est indices nominum latinorum et graecorum ex Charisii codice descripti, deinde '*interpretatio verborum graecorum, quibus usus est D. Hieronymus in suis libris*'. fuit olim Iani Parrhasii, postea Antonii Seripandi. scripturam codicis ab initio prioris libri Atilii Fortunatiani qui dicitur usque ad p. 263, 21 *necessitudo contingeret,* cum principe editione collatam habui opera Georgii Thilonis, qui scripturas codicis in exemplari eiusdem editionis, quod ipsum quoque olim Parrhasii fuit, nunc in regia bibliotheca Neapolitana est, adscriptas esse mihi indicavit.

Codex Ambrosianus D. 17 inf. chart. continet priorem Fortunatiani librum cum priore parte fragmentorum, quae illi subiecta sunt, f. 1 *Atilii Fortunatiani ars. De carmine Sotadeo fragmentum. Secundus pariambus — facultatibus. De positura. Distinctio est — dignum duxisti.*

Codex Ambrosianus D. 498 inf. chart. continet fragmenta utriusque libri Atilii Fortunatiani et fragmentum Donatiani mutato ordine, qui in

---

*) Quoniam non nihil interest scire, quae in his apographis veteris codicis Bobiensis coniuncta sint, subieci descriptionem utriusque codicis Vaticani, qualem olim in analectis grammaticis Halis a. 1848 exhibui. Cod. Vat. 3402 chart. 4. saec. XV 'ex libris Fulnii Vrsini' f. 1 *Velii Longi de orthographia. Necessarium — foedi:* p, 2213—2238 P || 22 *Adamantii siue Martyrii de b muta et u uocali. Artem quibusdam — seruare desyderant:* cf. Mai in Front. ed. Mediol. || 37 *Cornelii Frontonis exempl̄a elocutionum. Abundans — esse graecorum:* gramm. lat. ed. Lind. v. I p. 209—266 || 69 *Atilii Fortunatiani ars. Secundus pariambus — facultatibus:* p. 2671—2685 P || 80 *Distinctio est temporis et sensus finitio* sqq. — *de chria* sqq. — *dignum duxisti:* e codice Vat. 5216 edidit Gaisfordius script. lat. rei metr. p. VI sqq. || 81 *Donatiani fragmentum. Ars grammatica accepta ex auditione Donatiani — tertia s. declinatione:* ib. p. VIII || 83 *Ars Fortunatiani. Etsi scio — iambici erunt:* p. 2685—2706 P || 100 *Ars Caesii Bassi de metris. Maecenas — mimica:* p. 2663—2672 P || 106 *Principia artis rhetorice summatim collecta de multis: Ascythomata a Iulio Seueriano. Forsitan me usurpatorem — sculpta permanserint.*

Cod. Vat. 5216 chart. fol. saec. XV vel XVI f. 1 *Atilii Fortunatiani ars. Distinctio — duxisti. Donatiani fragmentum. Ars Fortunatiani. Ars Caesii Bassi. Principia artis rhetoricae.* in his omnibus consentit codex cum Vaticano 3402 || 31 *incipiunt glosae Placidi grammatici:* Mai class. auct. v. III p. 427—503 || 53 *incipit expositio Virgilianae continentiae secundum philosophos moralis. Expetebat — cautius lege. Virgilianae continentiae secundum philosophos moralis expositio a Fabio Planciade Fulgentio uiro clarissimo edita explicit* || 59 *Velii Longi* sqq. 70 *Adamantii* sqq. 77 *Cornelii Frontonis* sqq.: cf. cod. Vat. 3402.

reliquis codicibus est, scripta et pluribus locis recentiore manu suppleta. et huius et superioris Ambrosiani codicis scripturas in margine editionis Gaisfordianae a Studemundo adscriptas habui; posterioris accuratam descriptionem cum scripturae discrepantia olim mecum communicaverat Detlefsenus*).

Sed ex his libris, quibus nunc omnis memoria eorum quae hoc loco edidimus continetur, nullus est, quem ex ipso vetere Bobiensi codice expressum esse demonstrari possit. nam in principe editione multa quae in libris manu scriptis leguntur omissa sunt: non solum pro iis quae in codice graece scripta erant vacuum spatium relictum est, sed etiam in latinis verbis multae inveniuntur lacunae, interdum eadem ratione atque in illis indicatae, saepius nullo defectus indicio relicto. quare credi nequit Parrhasium Bobiensem codicem, ex quo haec omnia supplere poterat, adhibuisse, sed potius apographo a Galbiato neglegentius facto usus esse videtur. duo Vaticani autem codices plane inter se consentientes accurate quidem veterem codicem expresserunt; verum tamen pauca in his quoque sunt, in quibus, cum genuinam lectionem eamque non coniectura inventam, sed ex archetypo ductam, princeps editio praebeat, in utroque pariter peccatum est. unde sequitur communem corruptelam ad illos ex apographo aliquo veteris codicis, ex quo descripti sunt, propagatam esse: cf. p. 314, 336, 341, 343, 354 ed. Gaisf. in Neapolitano codice unum inveni locum, in quo meliora quam reliqui praebeat, p. 314 ed. Gaisf., ubi in principe editione haec leguntur, *cuius exemplum Sella in Curuli struma Nonius sedet. ac pro sedet. sedit erit scazon. Sella in Curuli struma Nonius sedit. rursus permutatione uerborum et hunc faciet Iambicum: et illum scazonta. Nec excitatur classico truci miles;* in Neapolitano codice post *iambicum* addita sunt haec, *metrum rectum sella in curuli*

---

*) Subieci descriptionem codicis a Detlefseno factam, in qua quae recentiore manu addita sunt adpositis uncis notavi. Cod. Ambros. D 498 inf. f. 1 *Velii Longi de orthographia. Necessarium* — f. 13* *quoniam foedi* ‖ f. 14 *Adamantii sive Martyrii de b muta et v vocali. Artem quibusdam* — f. 24 *servare desyderant. Adamantii sive Martyrii de b muta et v vocali traducta in cons. potestatem lib. singularis exp.* ‖ f. 25 *Cornelii Frontonis exempla elocutionum. Abundans* — f. 44* *maximum esse Graecorum.* ‖ f. 45. *Principia artis rhetoricae sumatim collecta de multis Ascythomata a Iulio Severiano. Forsitan me usurpatorem* — f. 55 *usu sculpta permanserint. finit* ‖ f. 55* *Incipit expositio Virgilianae continentiae secundum philosophos moralis. Expetebat* — f. 65 *pectoris cautius lege* (f. 66) *Virgilianae continentiae secundum philosophos moralis expositio a Fabio Plancide Fulgentio viro clarissimo edita explicit* ‖ f. 67 *[Atilii Fortunatiani ars * secundus Pariambus tertius spondeus quartus Pariambus etc. loquitur de metro sotadeo. Est fragmentum cuius meminit etiam Aldus in Comm. De Archebuleo metro De Hipponacteis.* sequuntur reliqui tituli ex priore libro Fortunatiani usque ad (p. 326 ed. Gaisf.) *De Endecasyllabo Calceico. Distinctio est temporis] et sensus finitio — sensibus lumen accommodat.* f. 67* *[De chria. chria est dicti ..... De accentibus] Donatiani fragmentum. Ars grammatica* — f. 68 *in terna s. declinatione.* f. 68* *[Ars Fortunatiani. Etsi scio te omni studio atque virtute in hoc maxime aborare ut oratorem] te perfici velis et hoc unum in animo volvere* — f. 69* *haec duo coniungemus* (p. 339 ed. Gaisf.) *[De dactylico. De anapaestico.* sequuntur reliqui tituli ex altero libro Fortunatiani usque ad f. 70 *De metris Horatii et in fine huius capitis sunt haec nunc de Epodis] Omnia me metra horatiana persecutum* — f. 70* *utebantur facultatibus* ‖ [f. 71 *Incipiunt glossae Placidi grammatici. Alumna — Vernalis a verno tempore dicitur. Finis].*

struma sedit nonius, quae tamen coniecturae tribui possunt; in duobus Vaticanis lacuna ita corrupta sunt verba, *cuius exemplum sella in curuli struma sedit nonius et illum scazonta nec excitatur classico truci miles.* in ceteris Neapolitanus codex cum duobus Vaticanis et, siquando illi inter se dissentiunt, cum Vaticano 3402 ita consentit, ut in eodem numero habendus sit. ex duobus Ambrosianis alter D 17 inf. tam accurate principis editionis lectionem refert, ut non dubitem quin ex hac descriptus sit; alter D 498 inf. diversis manibus scriptus alium in aliis partibus fontem secutus est. nam in fragmento prioris libri, *omnia me metra — facultatibus*, is quoque prorsus cum principe editione consentit; in posteriore ita cum Vaticanis facit, ut nihil novi, quod alicuius momenti sit, ad illorum fidem adferat.

Itaque ad restituendam codicis Bobiensis scripturam, ad quam solam horum librorum recensio dirigenda fuit, ex iis copiis, quae mihi paratae erant, fidissimum ducem se praebuit codex Vaticanus 3402 (A). ad hunc in duobus Fortunatiani libris qui dicuntur accedebat Vaticanus 5216 (B), cui secundum locum tribuendum putavi, non solum quod eius scriptura parum accurate a Gaisfordio indicata est, sed etiam quod ipsum neglegentius quam alterum scriptum esse videbam. eundem in prima parte eorum quae adhuc Caesii Bassi nomine inscripta ferebantur Brunnius contulerat. quare in his quoque bis eius scripturam commemoravi, sed ita consentientem librum cum altero inveni, ut in reliquis eo facile carere possem. in excerptis grammaticis inter duos Fortunatiani libros positis codicem A praeter pauca, quae ipse olim ex eo descripseram, collatum non habui neque, dum opus perficitur, sicut speraveram, collationem codicis nancisci poteram. quare in priore parte illorum excerptorum alterum Vaticanum, cuius scripturam Gaisfordius expresserat, hoc auctore adhibui; in fragmento Donatiani Ambrosiano codice a Detlefseno cum principe editione collato (C) usus sum. denique praeter manu scriptos libros principem editionem (ϛ), cuius copiam ex Monacensi bibliotheca mihi fecerat Halmius, adhibui. cuius editionis lectiones in omnibus quae hoc loco edidi ne his quidem, in quibus nullam fidem habet, praetermissis accurate indicavi et, siquae vacuo spatio relicto in illa omissa erant, asteriscos, quod lacunae indicium esse volui, interposui, ut intellegeretur, quem ad modum haec olim in editis exemplaribus expressa fuissent. sed in Vaticanis codicibus, maxime in eo, de quo Gaisfordio fides habenda erat, cum esset ubi dubitari posset, num scriptura recte indicata esset, hanc rationem secutus sum, ut in iis locis, de quibus ii qui codices inspexerunt nihil monuerant, anteposita nota principis editionis ante notas codicum, ϛ A vel ϛ B, dissentientem ab edito exemplari scripturam ex manu scriptis libris non indicatam esse significarem; pauca etiam, in quibus error Gaisfordii manifestus erat, correxi. quamquam autem ad plenum et perfectum apparatum instruendum non nulla deesse in his libris maximeque Neapo-

litani codicis scripturam desiderari posse video (nam Ambrosianos, quos de industria omisi, nemo desiderabit), tamen hoc effectum esse puto, ut de Bobiensis codicis scriptura vix ullo loco dubitari possit.

Atilio Fortunatiano solum priorem librum tribuendum, posteriorem ab hoc grammatico alienum esse primus, ni fallor, Lachmannus in Terent. Maur. p. XV dixit. quo ille hoc certe significare volebat, non esse utrumque librum ab eodem auctore scriptum. nam nomen quidem grammatici non maiore iure priori libro vindicari potest quam posteriori; immo in hoc solo fidem antiquitatis habet, nullam in illo. quamvis enim Atilii Fortunatiani nomen et in principe editione et in codicibus praeter unum Neapolitanum priori libro praescriptum sit, tamen non potuit illud hoc loco ex antiquiore memoria propagari, siquidem magna parte libri defectu membranarum ab initio amissa necessario vetus inscriptio perierat. quare quae nunc fertur huius fragmenti inscriptio, '*Atilii Fortunatiani ars*', olim non fuit, sed ex iis quae posteriori libri subscripta leguntur, *ars Atilii Fortunatiani explicit,* tum demum, cum duo libri neglegentius, quasi unius auctoris essent, coniuncti sunt, facta et ad initium prioris libri translata est. quod sive in Bobiensi codice ita institutum erat, sive is qui primus illum descripsit inscriptionem addiderat, nulla auctoritate factum esse apparet.

Quodsi quaerimus cui haec quae sine nomine auctoris memoriae prodita, postea temere Atilio Fortunatiano adscripta erant, tribuenda sint, magnam eorum partem Caesio Basso deberi intellexit Lachmannus, cum eundem auctorem a Terentiano Mauro expressum esse demonstraret in Terent. Maur. p. XVI. deinde Westphalius, qui omnem Caesii doctrinam accurate exposuit Metr. v. I p. 118 et 167 ed. sec., ex hoc fonte Atilii Fortunatiani disputationem derivatam esse censuit. sed remoto nunc errore de Fortunatiani nomine non est, cur ea quae nunc legimus a grammatico quodam inferioris aetatis e Caesii libro collecta, non ab ipso nobilissimo artis metricae auctore scripta esse credantur. nam primum dubitandum non est quin grammatici, quos Caesio Basso usos esse scimus, in primis Terentianus Maurus, hunc ipsum librum, cuius fragmentum tenemus, usurpaverint, quamvis aliter visum sit iis qui ea quae nunc habemus Atilio Fortunatiano tribuerunt. et illa quidem in quibus solis Terentianus Caesium nominavit, v. 2358 *Exempla ponam, quae locasse Caesium Libro notavi, quem dedit metris super*: *Beatus ille qui procul negotiis: Est creticus pes Socrates, et versus hic, Socrates beatus ille qui procul negotiis* sqq., non minus quam quae Rufinus de metr. Terent. p. 2707 (p. 379 ed. Gaisf.) ex eius libro attulit ex ea parte libri quae de trimetro iambico fuit petita sunt. sed in iis quae nobis relicta sunt et versus quem Rufinus servavit, *heros Atrides caelitum testor fidem,* usurpatur p. 256, 21, *tibi crescit herba caelitum testor genus,* et idem versus Horatii, quo Caesium usum esse Terentianus dicit, adhibetur p. 270, 24, *beatus ille non ebur neque aureum.* Horatii autem versum quod Caesius in deri-

vandis metris pro exemplo posuit et item alium apud Diomedem p. 508, 2, *Socrates trahuntque siccas machinae carinas* (nam hoc quoque exemplum Caesio deberi vidit Westphalius Metr. v. I p. 170, eodemque versu is usus est p. 258, 27), id quam apte huic libro conveniat non opus est dicere. neque ab aetate huius scriptoris, qui Neronis aetate vixit, alienum esse existimo, quod Horatii carmina iam tum ita tractari coepta sunt, ut ad huius poetae artem explicandam studia metricorum dirigerentur: atque adeo initia eius rationis, quae postea plurimum valuit apud magistros artis metricae, a Caesio Basso videntur repetenda esse. sed quae Terentianus v. 1889 de philicio metro scribit Caesium haud dubie respiciens, *Qui multos legere, negant hoc corpore metri Romanos aliquid veteres scripsisse poetas,* ex hoc libro p. 263, 27, *apud nostros hoc metrum non reperio,* translata sunt. porro quod ille in eodem loco *phalaecium metrum* dixit pro philicio eiusque inventorem *Phalaecium* pro Philico appellavit, non fuit quidem ea nominum permutatio apud Caesium neque in his quae nos legimus invenitur, origo tamen erroris nunc etiam e codicibus cognoscitur. in quibus cum recte legatur *philicius versus*, nomen poetae levi vitio scriptum est *Philicius,* in inscriptionem vero, quae postea addita est, iam irrepsit illa corruptela, ut scriberetur *de phalecio metro.* simili errore factum est ut metri phalaecii nomen, quo recte usus est Caesius p. 258, 13. 260, 32. 261, 18, pro ithyphallico, quod ille dixit p. 255, 10 et 258, 30, vel phallico p. 266, 9; 12. 268, 30, quibus locis vario modo in codicibus nomen corruptum est, poneretur. ex quo deinde apud posteriores grammaticos non librariorum culpa, sed ipsorum grammaticorum vitio perpetua trium metrorum confusio orta est. plurima autem, quae ex ea libri parte quae superest Terentianus recepit, multo uberius et doctius in hoc Caesii fragmento scripta esse quam apud illum, id quod ab aliis iam dudum animadversum est, comparatis locis, qui in margine novae editionis indicati sunt, facile intellegi poterit. pauca sunt in quibus plura praebeat Terentianus, quorum pars ita comparata est, ut dubitari possit, utrum haec ex alia libri parte, quae amissa est, petiverit, siquidem veterem rerum ordinem saepe mutavit, an in his ipsis quae restant quaedam omissa sint. ex quo genere sunt haec. de metro philicio v. 1885 addita sunt haec, *Nec non et memini pedibus quater his repetitis Hymnum Battiaden Phoebo cantasse Iovique, Pastorem Branchum cum captus amore pudico Fatidicas sortes docuit depromere Paean,* quae possit quispiam suspicari in loco corrupto p. 263, 26, *quod scilicet est acri salis,* excidisse; rectius tamen aliunde petita esse videbuntur. de trimetro claudo v. 2388 sqq. paulo uberius dictum est et de mimiambis addita sunt haec v. 2415, *Hoc mimiambos Mattius dedit metro: Nam vatem eundem iste attico thymo tinctum Pari lepore est consecutus et metro;* Caesius p. 257, 2 de hoc genere versuum se alio loco dixisse ait. de primo pede versus phalaecii dictum est v. 2551, *Sed primi pedis ante lex tenenda est* sqq., de quo nihil

legitur p. 258. anacreonteum metrum ex ionico a maiore derivatum esse, quod Caesius p. 261 non commemoravit, dictum est v. 2866, sed ita ut ab alio auctore receptum esse videatur, *Non nulli metron hoc magis putarunt Quod sit postera pars ionicorum, Quos dicunt ἀπὸ μείζονος vocandos* sqq. alia vero ipse Terentianus se iis quae ab antiquiore auctore accepisset addidisse manifesto indicat, ex quibus praeter eum locum quem supra posui v. 1889 sqq. in primis memorabile est hoc, v. 1969 *Non equidem possum tot priscos nosse poetas, Vt veterum exemplis valeam quae tracto probare. Maurus item quantos potui cognoscere Graios? Quorum praecipue studiis ars musica constat. Nemo tamen culpet, si sumo exempla novella: Nam et melius nostri servarunt metra minores.* nam respexit haud dubie ea quae in fine huius libelli, de quo dicimus, leguntur p. 272.

Deinde vero ea disciplina artis in hoc fragmento invenitur, quae et ab usu illorum grammaticorum, qui postea Iubam et Heliodorum secuti de metris scripserunt, longe diversa et ad Caesii Bassi rationes omnino accommodata sit. cuius rei gravissima argumenta sunt ea, quae antiquioris doctrinae propria esse subtili disputatione demonstravit Westphalius Metr. v. I p. 111 sqq., quod antispastici metri nulla mentio facta est (neque enim omitti illud metrum in primo carmine Horatii potuit p. 259, 15 et 268, 16, si tum inventum fuisset), et quod antibacchius vel antibaccheus dicitur pes qui ex una brevi syllaba sequentibus longis duabus constat p. 256, 24. 264, 3. 270, 12: nam hoc solum nomen invenitur, non palimbacchius neque bacchius. eodem referendum est, quod de paeonico versu quadrato, quod genus Heliodorus et Iuba, quos Marius Victorinus p. 96, 10 secutus est, e metris exemptum pro rhythmo haberi voluerunt, Caesius p. 264, 21 praecepit cavendum esse ne rhythmus fieret. memorabile de Caesio Basso testimonium est apud Victorinum de hexam. p. 209, 6 *Hexameter dicitur an hexametrus? Vtrumque, ut Euander et Euandrus, quorum unum venit ex graeca enuntiatione, alterum ex latina. quippe Cornelius Epicadus in eo libro, quem de metris scripsit 'hexameter' inquit 'versus'. contra quem item Caesius Bassus, vir doctus atque eruditus, in libro de metris 'iambicus trimetrus' ait.* eundem usum autem hic scriptor constanter servavit, qui nominativo casu dixit p. 256, 12 *herous hexametrus* et p. 269, 18 *hexametrus herous,* p. 256, 23 *pentametrus,* p. 269, 3; 9 *trimetrus.* praeterea addi poterant alia complura, quae quamvis non certis indiciis, sicut haec, ad Caesium referantur, tamen probabiliter eidem tribuuntur, veluti quod pyrrichium pedem qui vulgo dicitur constanti usu *pariambum* dixit p. 255, 2. 262, 24. 264, 27. 265, 4 et pentametrum elegiacum, nimirum quia ex hexametro heroo versum derivari volebat, *heroum pentametrum* p. 264, 8; 11 et 268, 14. sed iis quae dixi satis explicatum esse credo, cur hoc fragmentum, quo multa ex antiquissima et praestantissima doctrina petita contineri olim intellectum erat, antiquissimo scriptori tribuendum putaverim.

Iam vero Caesii Bassi nomen in codice Bobiensi, quem sequimur, inscriptum fuit commentario de metris quinque carminum Horatii. nam ad hunc solum commentarium illud nomen pertinebat, non ad ea quae ei subiecta sunt de pedibus, de compositionibus, de generibus versuum et poematum, quamquam haec prioribus vulgo ita continuata sunt, quasi ipsa quoque eiusdem auctoris essent. sed ne illa quidem de metris Horatianis, sic ut nunc scripta sunt, Caesio tribui posse intellexit Westphalius Metr. v. I p. 119. neque dubitari potest quin ea multo inferiore aetate a grammatico quodam, qui breviter metra Horatii exponere volebat, composita sint, sive is ultra quattuor prima carmina libri primi et nonum carmen eiusdem libri opus non produxerat, sive reliqua postea perierunt. sed quod nobilissimi metrici nomen operi imposuit, id ipsum argumento esse potest, eum idem nomen ei libro, de quo modo diximus, in codice quo utebatur inscriptum invenisse, praesertim cum plurima ex his quae ille breviter de Horatii metris disputavit ex eo ipso libro peti potuerint. nam in primo carmine de asclepiadeo metro praeter antispasticam divisionem postea inventam et plerisque probatam, quae in hoc commentario sic, ut aliunde petita esse videatur, commemorata est p. 266З, *alii per dipodias ita, 'Maecenas a' debuit antispastica dipodia esse* sqq., eodem modo dictum est a Caesio p. 259 et p. 268; in tertio carmine de glyconeo octosyllabo p. 259; in quarto carmine de alcaico ἑπτακαιδεκασυλλάβῳ, de quo alio loco uberius dictum erat (cf. p. 268, 29), et in nono carmine de tribus alcaicis versibus p. 268. de uno sapphico metro, quod est in secundo carmine, cuius metri eandem fere divisionem scriptor huius commentarii probavit, quae commemorata est ab Atilio Fortunatiano p. 354 ed. Gaisf., a Diomede p. 519, 17, a Mario Victorino p. 162, 15, a definitione Caesii discessit, quamquam in iis quae nunc legimus p. 266 quaedam omissa sunt. itaque siquid omnino huic libello, cui nomen Caesii Bassi adhaesit, tribuendum est, is qui eum composuit illius libro ita usus est, ut ea quae ad metra Horatii explicanda pertinerent colligeret et additis quibusdam, quae ab aliis tradita erant, componeret, inscriptionem autem, quae est *ars Caesii Bassi de metris*, propterea quod huius excerpta posuerat, repeteret.

De Atilio Fortunatiano, cui alterum librum auctoritate Bobiensis codicis vindicandum esse supra dixi, nihil constat. neque enim contenderim eundem esse Fortunatianum, ad quem Servii libellus de metris Horatii, quem in quarto volumine grammaticorum p. 468 edidi, scriptus est. quod consilium autem in scribendo secutus sit, in praefatione ad nobilem quendam adulescentem missa dixit. nam Horatiana metra accurate expositurus omnem metricam artem breviter adumbravit. in quo ille partim Caesium Bassum partim Iubam auctores secutus est. quo factum est ut et cum fragmento Caesii Bassi et cum aliis artis metricae scriptoribus, qui iisdem auctoribus usi erant, in primis cum Mario Victorino et Diomede et cum

fragmento ex Bobiensi codice in analectis grammaticis Vindobonensibus p. 516 sqq. edito, saepe consentiret; graecorum autem poetarum exempla complura, quae ab Heliodoro, ut videtur, ad Iubam propagata erant, servaret.

Denique et post fragmentum Caesii Bassi et post commentarium de metris Horatii eidem tributum in codice Bobiensi scripta erant excerpta grammatica. quae quamquam ab illis libris aliena sunt, tamen commodissimum esse visum est ea in editione eodem loco, quo in codice scripta erant, exhibere. sed ex his excerptis quae in priore loco scripta sunt ea pars quae est de analogia Donatiani nomine inscripta, *ars grammatica accepta ex auditorio Donatiani*, ex quibus in codicibus et in principe editione facta est inscriptio *Donatiani fragmentum*, cum Charisii arte grammatica ita consentit, ut ex hac recepta esse videatur. nam primum de nomine analogiae praeter pauca, quae ab initio hic uberius scripta sunt, quam nunc apud Charisium leguntur, eadem ab illo auctore Iulio Romano tradita sunt p. 116, 30. deinde de nominibus a littera terminatis omnia quae hic leguntur apud eundem p. 52, 6 inveniuntur. ea quoque quae ante hanc partem nullo certo ordine scripta sunt de distinctione, de chria, de poemate, de versu, de accentibus, ex ea parte artis Charisii, quae in Neapolitano codice inde a titulo *de lectione et partibus eius* (gramm. lat. v. I p. 5, 8) periit, peti poterant. nam plurima ex his apud Diomedem, Dositheum, Victorinum, qui eundem artis auctorem atque Charisius secuti sunt et cum hoc consentire solent, similiter scripta sunt. quare haud improbabile est illa quoque excerpta, quae posteriore loco post commentarium de quinque carminibus Horatii scripta sunt, ab eadem origine repetenda esse. et de iis quidem quae de nominibus pedum ibi scripta sunt illud suspicatus est Westphalius Metr. v. I p. 118, propterea quod pleraque praeceptis Diomedis, quibuscum consentire Charisius soleret, similia essent.

CAESII BASSI FRAGMENTVM DE METRIS

p. 2671. 72 P. p. 312 G.

* * *

* secundus pariambus, tertius spondeus, quartus pariambus, quintus tribrachus, sextus item tribrachus, ultimus spondeus. et quod magis mirum videri potest, totus sotadeus numerus ex trocháeis potest constare pedibus, ut duo habeat ithyphallica metra et unum trochaeum pedem sic,

Bacche Bacche Bacche Bacche Bacche Bacche Bacche.

quibus si interposueris aliquos brachysyllabos, eiusdem scilicet rationis erit etiam mollior sic,

Bacche Bromie Bacche Bromie Bacche Bromie Bacche.

nam ithyphallicum metrum saepe recipit hunc | tribrachum, ut etiam apud Menandrum in Phasmate et apud Callimachum in epigrammatibus ostendi potest. cuius exemplum subieci, quo notius sit eum, cum sit sex syllabarum, adcrescere modo una syllaba modo duabus, per tribrachum scilicet pedem, sic,

huc ades, [o] Lyaee
Bassareu bicornis
Maenalie bimater,

---

2 Secundus — ultimus spondeus *Mar Victor. 131, 26* 3 et quod magis — 256, 6 Bacche *Mar. Victor. 92, 13—29*

A codex Vaticanus 3402
B codex Vaticanus 5216
ς editio princeps Iani Parrhasii Mediolani a. 1504.

ATILII FORTUNATIANI ARS *A* ALTILII FORTUNATIANI ARS *B* Atilii Fortunatiani ars. De Carmine Sotadaeo fragmentum ς. *Atilii Fortunatiani nomen ex illius libro, qui sequitur, huc translatum esse videtur. pro hoc Caesii Bassi nomen restituendum esse dixi supra p. 250* 2 Primus spondeus secundus pariambus *Aldus gramm. instit. p. 384 ed. Ven. a. 1575 et Putschius. cf. Mar. Victor. p. 131, 24* huius exemplum 'dicite rogo vos dicite, quid ita rapitur Attis'. nam primus est dactylus, secundus pariambus *sqq. pertinent autem verba ad definitionem versus sotadei ex dactylico hexametro derivati ea ratione, de qua et Marius Victorinus l. c. et Terentianus Maurus 2005 sqq. praeceperunt* 4 totus sotadeus versus *Marius Victorinus p. 92, 13* 5 ut duo habeat *Marius Victorinus* ut duo habet *A* et duo habet ς *B* 6 Bacche *ter scriptum habent A B* ς 12 subiici *B* 13 syllaba *om.* ς 14 sic *om.* ς *B, add. A* 15 huc ades Lyaee *Diomedes p. 511, 30, quod recepit Aldus l. c.* 17 Maenalie *Gaisfordius* maenale *A B* Maenole ς Nyctilie *Aldus*

crine nitidus apto
luteis corymbis:
hedera te coronis
hasta viridis armet,
placidus ades ad aras,
Bacche Bacche Bacche. ||

DE ARCHEBVLEO METRO

Archebuleus accepit nomen versus, non quod Archebulus eum invenerit. | nam Stesichorus, antiquior illo poeta, et Ibycus et Pindarus et Simonides usi sunt eo, sed passim et promiscue. Archebulus autem quia carmen ex hoc uno genere composuit, archebuleum nominatum est. origo eius herous hexametrus est, exemplum

tibi nascitur omne pecus, tibi crescit herba,

quem facies heroum hexametrum adiectis duabus syllabis sic,

nam tibi nascitur omne pecus, tibi crescit et herba.

est autem hic versus anapaesticus, quia, *cum* primus heroi hexametri dactylus syllabam amittit, reliquae duae breves iungunt se longae insequenti et deinceps ceterae in eandem formulam veniunt. nec tantum heroo hexametro se iungit hic versus, sed etiam post tres anapaestos accedit ad trimetrum. nam possis eum sic componere,

tibi crescit herba caelitum testor genus.

hic versus dactylicum melos summa cum voluptate aurium cludit, de quo, cum res coegerit, plura dicentur. est autem pentametrus, ex anapaestis constat fere pedibus, recipit spondeos, cluditur antibaccheo. de ultima syllaba, brevis an longa sit, iam supervacuum est monere.

---

8 Archebuleus — 18 in eandem formulam veniunt *Mar. Victor. 125, 21 — 126, 15 Terent. Maur. 1908 — 1919 Diom. 514, 1 — 5* 21 tibi crescit *p. 258, 24 Mar. Victor. 149, 6 Rufin. 2707*

---

1 apte *et in marg.* f. apta *ut videtur A* apte *B* ς apto *L. Müllerus N. Jahrb. f. Philol. a. 1866 p. 863 verbis ita distinctis*, crine nitidus apto. luteis corymbis hedera te, coronis hasta viridis armet 4 armet *Marius Victorinus, quod restituit Aldus*, arma et *B* ς arma et *et in marg.* f. armate *A* 8 Archebuleus] Archibuleus *B* quod Archebuleus ς 9 poeta Ibycus ς 10 Archebuleus autem ς 12 heroicus *A B* ς 13 crescit herba ς crescit et herba *A B* 16 cum *om. A B* ς 19 se ungit hic *A B* se * hic ς 22 hic uersus dactyli cum mele summa cum uoluptate aurium claudit *(corr.* cludit) *codex Neapolitanus Borb. IV A 11.* hic uersus dactyli cum melle summa cum uoluptate aurium cluditur' (clauditur *corr.* cluditur *A*) *A B* hic uersus dactyli cum molle summa cum uoluptate aurium claudit ς. *dactylicam partem cum iambica in hendecasyllabo versu iunctam esse eodem exemplo adposito dictum est p. 258, 17. de iambo in fine dactylici versus posito post definitionem metri archebulei dixit Terentianus 1920* Dactylici finem versus si cludat iambus, Hoc est pro longa brevis ut paenultima fiat, Auribus acciderit novitas inopina meleos 23 coegerit ς cogerit *A B* 24 antibaccheo *A et ut videtur B* antibacchaeo ς antibacchio *Putschius* 25 admonere ς

DE HIPPONACTEIS

Nunc ad hipponactea veniamus. e quis de tetrametri ‖ unius iambici genere, quia res exigebat, nos suo loco diximus. hic auctor trimetron scazonta fecit, id est claudicantem, cuius lex talis est, ut proxima ultimae syllaba utique sit longa et pro iambo pede versus spondeo finiatur aut trochaeo, quoniam nihil interest, novissima syllaba brevis an longa sit. cuius exemplum

sella in curuli struma Nonius sedet:

fac pro sedet sedit, erit scazon,

sella in curuli struma Nonius sedit.

rursus permutatio verborum et hunc faciet iambicum rectum,

sella in curuli struma sedit Nonius,

et illum scazonta,

nec excitatur classico truci miles,

iambicum rectum sic,

nec excitatur classico miles truci.

hoc autem ita fieri observabimus, si aut ultimi duo pedes ex disyllabis absolutis verbis constabunt, aut quartus semipes posterior | cum insequente pede trisyllabum perficit verbum, tamquam Nonius, utique autem sextus pes perfectum habeat disyllabon, tamquam sedit fecit dixit. sed cum facile rectus iambicus admittat quinto loco spondeum, hic scazon pessimus erit, qui habuerit alium quinto loco quam iambum; quo tamen sine religione usus est Hipponax. eius exemplum

---

2 Nunc ad hipponactea — 258, 11 accidere possint *Mar. Victor. 136, 13 — 137, 7 Terent. Maur. 2398 — 2415*

---

2 ad hipponactea *A B* ad Hipponacta ς ueniamus cuius de tetrametri unius iambici (iambice *B)* genere *A B* ueniamus. cuius de tetrametri genere unius iambici ς. e quis *scripsi, ut significaretur tetrameter iambicus catalecticus vel hipponacteus versus iambicus quadratus qui dicitur infra p. 263, 17. de hoc enim Marius Victorinus p. 135, 14 et Terentianus Maurus 2371 sqq. ante trimetrum iambicum claudum et tetrametrum trochaicum claudum praeceperunt. Caesius una cum trimetro iambico eum versum tractavisse videtur* 3 *fortasse* quae res exigebat trimetrum ς 5 syllabae *A B* ς spondaeus finiatur a Trochaeo ς 7 Cuius exemplum Sella in Curuli struma Nonius sedet. ac pro sedet. sedit erit scazon. Sella in Curuli struma Nonius sedit. rursus permutatione uerborum et hunc faciet Iambicum (metrum rectum sella in curuli struma sedit nonius *add. cod. Neap., sed deleto v.* metrum): et illum scazonta. Nec excitatur classico truci miles. hoc autem ς *et codex Neapolitanus* cuius exemplum sella in curuli struma (strūma semina *B)* sedit nonius et illum scazonta nec excitatur classico truci miles hoc autem *A B. emendationem praebuit Marius Victorinus, cuius rationem accuratius ita expressit Studemundus*, cuius exemplum 'sella in curuli struma Nonius sedet', fac pro sedet sedit, erit scazon, 'sella in curuli struma Nonius sedit'. rursus permutatio verborum et hunc faciet iambicum integrum, ut 'sella in curuli struma sedit Nonius'. similiter permutatio eadem rectum faciet iambicum et illum scazonta, 'nec excitatur classico truci miles' et contra 'nec excitatur classico miles truci' 8 sella] *Catull. 52, 2* 17 ex syllabis ς 19 pede *om.* ς 20 habeat disyllabum ς 22 quam iambicum *A B* ς

nec excitatur classico miles rauco:

at si feceris

nec excitatur classico pedes rauco,

probabilem facies choliambum, de quo plura alias.

Idem fecit Hipponax in scazonte quadrato quod in trimetro, cuius exemplum est ||

pro pudor sella in curuli struma Nonius sedit;

item aliter

haesitat nec excitatur classico truci miles.

de quo plura dicere supervacuum est, cum omnia quaecumque accidunt trimetro scazonti huic quoque accidere possint.

DE HENDECASYLLABO PHALAECIO

Venio nunc ad hendecasyllabum phalaecium, qui ex simili causa, ut plerique, a cultore suo, non inventore, nomen accepit. nam hic versus apud Sappho frequens est, cuius in quinto libro complures huius generis et continuati et dispersi leguntur. huius hendecasyllabi varia divisio est et omnis aut ex se efficiens aut ad aliquod pertinens metrum. sed prima vulgaris quidem illa divisio, quae docet eum partem habere ex heroo, partem ex iambo, cuius exemplum

castae Pierides meae Camenae.

ex heroo sic dividitur,

castae Pierides sonitum dedit aere canoro;

ex iambico sic,

meae Camenae caelitum testor genus.

Altera divisio est, cuius feceram mentionem, cum de epodo Callimachi dicerem hoc exemplo,

siccas ducite machinae carinas.

nam primi duo pedes reliquis quattuor adsumptis faciunt heroum sic,

siccas ducite remigio subeunte carinas;

reliqua pars ithyphallicum facit,

machinae carinas.

Tertia divisio est ||

---

13 Venio nunc ad hendecasyllabum — 263, 21 contingeret *Mar. Victor. 148, 9 — 155, 9 Terent. Maur. 2545 — 2913* 17 sed prima — 24 genus *Diom. 509, 11—18* 24 meae Camenae *p. 256, 21 Mar. Victor. 149, 6 Rufin. 2707*

---

2 at si fecerit *B cod. Neap.* nam (?) si fecerit *A* nam si feceris ς 4 choliambum *Gaisfordius* choriambum *A B* ς 5 quod] quam *cod. Neap.* 9 truci miles *A B* miles truci ς 10 quae accidunt ς 11 quoque *om. B* 13 ut plerique ς aut plerique *A B. an* ac plerique? 18 ex heroo ς *B* ab heroo *A* 19 cuius *om.* ς 22 sonitum dedit] *cf. Verg. Aen. VIIII 503* at tuba terribilem sonitum procul aere canoro increpuit 23 sic *om. A, add.* ς *B* 24 testor] rector *B* 25 altera *B* ς ii *(an* II?) altera *A* cum de epodo Callimachi dicerem] *cf. Terent. Maur. 2940*

castae Pierides meae Camenae.

detracto enim 'Camenae' fit anacreonteon metrum syllabarum | octo, quod musici bacchicon vocant, grammatici choriambicon * qui duplex constat ex longa et duabus brevibus et longa, id est ex choreo et iambo. hoc metrum incrementum accipit et totum ab Alcaeo tractatum est et ab Horatio nostro. nam quod est

castae Pierides meae,

id est apud Horatium

intermissa Venus diu.

demus illi incrementum. id est pro uno duos choriambos, fiet

intermissa Venus *missa Venus* diu

et

castae Pierides Pierides meae.

huic simile

Maecenas atavis edite regibus,
o et praesidium et dulce decus meum.

hic etenim, qui disyllabo verbo absoluto finitur, si amiserit choriambum, erit illi metro par, cuius exemplum

castae Pierides meae:

fiet enim

o et praesidium meum.

rursus adcrescat choriambus, fiet

castae Pierides Pierides meae

et

o et praesidium et dulce decus meum

et

intermissa Venus missa Venus diu. ||

demus etiam nunc illi unius choriambi incrementum, fiet

castae Pierides Pierides Pierides meae,

quale est illud apud Horatium, quod et ipsum ab Alcaëo sumpsit,

tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi.

---

1 castae *Atil. Fortun. 293, 12* 2 quod musici bacchicon vocant *p. 263, 23. 268, 21*

---

1 mei ς 3 bacchion ς choriambon ς. *lacunam indicavi, qua divisio metri anacreontei, in quo medius est pes choriambus, excidit: cf. Terent. Maur. 2613 Mar. Victor. p. 148, 33* 5 ab Alceo *A B* ab altero ς tractum est et ab Horatio *A B* ς tractum est ab Horatio *Gaisfordius. cf. p. 270, 21* et hoc sumptum ab Alcaeo et ab illo tractatum frequenter 6 nam quod est *Putschius* namque est *B cod. Neap.* ς *et ut videtur A.* nam quod *adscripsit Parrhasius in margine editionis suae, quae nunc est in bibliotheca Neapolitana* 8 id est ς *A* idem *B. fortasse* idem est 9 intermissa] *Hor. carm. IIII 1, 1* 10 *fortasse* duos choriambos ponamus fiet intermissa uenus diu et castae *A B* fiet intermissa diu uenus et castae ς 14 huic simile erit ς 15 Maecenas] *Hor. carm. I 1, 1* 21 o praesidium ς 23 Pierides *semel scriptum habet* ς 25 o praesidium ς meum * et Intermissa ς 28 demus] demum *B* 29 Pierides *bis scriptum habent A B* ς 30 ab Alceo *A B* ab altero ς 31 tu] *Hor. carm. I 11, 1* tibi * hoc ς

hoc ipsum imminuendo paulatim tria haec metra quae rettuli manifestiora faciam,

tu ne quaesieris quem mihi quem tibi:

hoc par est illi,

Maecenas atavis edite regibus.

alterum detraham choriambum, fiet

tu ne quaesieris tibi:

hoc par est illi,

intermissa Venus diu

et

castae Pierides meae.

De priapeo metro. Ex hac divisione et priapeus nascitur versus, cuius exemplum apud Catullum

hunc lucum tibi dedico consecroque, Priape.

nam cum in duo commata hic versus dividatur, superius comma octo syllabarum erit, sequens septem deminuta superioris commatis parte, ut si facias

mater saeva Cupidinum mater saeva Cupido.

sed adeo totus hic ex heroo venit hexametro, ut et apud Homerum nullo immutato verbo complures inveniantur priapei et apud Virgilium, quorum | unum in praesentia posuimus, qui forte succurrit, credo et alios inveniri posse complures,

cui non dictus Hylas puer et Latonia Delos.

quod apparet ita esse, quoniam ita huius versus exigit natura, ut inter duo commata exiguam pronuntiando interponas moram. nam || 'cui non dictus Hylas puer' par est huic, 'hunc lucum tibi dedico', sequens autem comma 'et Latonia Delos' huic, 'consecroque Priape'. non ignoro autem variari primas et secundas syllabas utriusque in priapeo commatis, ut modo ab iambo incipiat, modo a trochaeo, tamquam

hunc lucum tibi dedico consecroque, Priape,
libens hoc tibi dedico, libens, sancte Priape.

nam et hendecasyllabus, quem phalaecium vocamus, apud antiquos auctores eodem modo solebat incipere alias a spondeo, alias ab iambo, alias a trochaeo, ut apud Catullum [hendecasyllabus] a spondeo

passer deliciae meae puellae,

a trochaeo

9 diu * et castae ς 14 hunc lucum *Catull. 18, 1* consecre dedicoque ς 15 hic uersus ς *B* uersus hic *A* 16 erit sequens] et insequens *A B* ς 18 mater] *Hor. carm. I 19, 1* 21 alios ς *A* alio *B cod. Neap.* 23 cui] *Verg. georg. III 6* 28 commatis *Gaisfordius* commate *A B* ς 30 *fortasse* hunc locum. *sed potius post alterum versum exemplum priapei a trochaei incipientis excidisse videtur* consecroque Priape * libens ς 31 libens — Priape *om. B*, *add. A* ς 33 ab iambo *A* ab iambico ς *B* 34 hendecasyllabus — a trochaeo *om.* ς 35 passer] *Catull. 2, 1*

arido modo pumice expolitum,

ab iambo

meas esse aliquid putare nugas.

quae omnia genera hendecasyllabi Catullus et Sappho et Anacreonta et alios auctores secutus non tamquam vitiosa vitavit, sed tamquam legitima inseruit. ex quibus quoniam priapeus nascitur, necesse est easdem habeat varietates.

Quarta divisio est hendecasyllabi talis,

castae quas veneramur *o* sorores.

nam priore commate Callimachus in epigrammatibus || usus est et Bacchylides in carminibus et alii. heroi autem dactylici pars est hoc modo,

castae quas veneramur Olympia templa tenentes.

Quinta divisio est hendecasyllabi hoc exemplo,

castae Pierides novem sorores.

nam secundum primum spondeum insertus huic hendecasyllabo anapaestus ionicum sotadeum facit sic,

castae dociles Pierides novem sorores.

ex quo non est mirandum quod Varro in cynodidascalico phalaecion metrum ionicum trimetrum appellat, quidam ionicum minorem.

Sexta divisio est hoc exemplo,

cui dono lepidum novum libellum.

pars enim prior est 'cui dono', quae accidit heroo | metro sic,

cui dono titulum Troiae qui primus ab oris.

reliqua pars hendecasyllabi, 'lepidum novum libellum', anacreonteon facit metron octo syllabarum iambicum ab anapaesto incipiens, quale est illud apud Laevium,

mea Vatiena amabo.

De galliambo. Ex hoc nascitur galliambus repetito hoc metro, sed una syllaba detracta, ut habeat semipedem clausulam, quale est hoc,

---

1 arido] *Catull. 1, 2* 3 meas] *Catull. 1, 4* 9 ueneramur o sorores *Santenius in Terent. Maur p. 373* ueneramur sorores *A B ς* 10 priore] proprie ς Callimachus in epigrammatibus] *Hephaest. p. 59, 21 ed. Westph. ὡς τὸ Καλλιμάχειον τοῦτο ποιημάτιον, Ἡ παῖς ἡ κατάκλειστος, Τὴν οἵ φασι τεκόντες, ib. p. 65, 19, unde* in poematibus *coniecerat Santenius l. c. cf. Mar. Victor. p. 164, 35* 11 pars est *Gaisfordius* par est *A B ς* 18 in scenodidascalico *Lachmannus in Terent. Maur. praef. p. XV* in cynodidascalo *Ritschelius de Varron. logistor. (ind. lect. Bonn. hibern. a. 1845) p. X* phalecion *ς A* falecium *B* 19 appellat et quidem ionicum minorem *Westphalius Metr. v. II p. 242 ed. sec., qui trimetrum ionicum a minore eum versum dici voluit coll. Terent. Maur. 2845 et 2282. rectius Varronis sententiam demonstraverunt Lachmannus l. c. et Weilius Jahrb. f. Philol. a. 1867 p. 132* 21 cui dono] *Catull. 1, 1* 22 pars enim prior est] par est enim priori *A B ς* quae accidit *ς* quae accedit *A B* quod accidit *Putschius* 24 Anacreontaeon *ς* anacreonteum *A B* Laevium] lepidum *A B ς*. LEPIDVS siue LEVIVS f. Laevius vide Agellium *in margine A. apud Gellium XVIIII 7 nihil quod ad hunc versum pertineat legitur. sed Laevii nomen ex iis quae infra p. 262, 17 scripta sunt petitum est.* lepidum *autem ex Catulli versu illatum esse videtur* 28 De galiambo *et eodem modo constanter postea A B*

mea Vatiena amabo,

ut faciat

mea Vatiena amabo, mea Vatiena ama,

et illud similiter

lepidum novum libellum, lepidus novus liber.

huic pares sunt apud Maecenatem

ades, inquit, o Cybebe, fera montium dea,
ades et sonante typano quate flexibile caput. ||

sed quo magis hic versus, quod matri sacer est Idaeae, vibrare videatur, proximum ab ultimo pedem brachysyllabon fecerunt et Graeci et hic ipse Maecenas iis quos modo rettuli proximum sic,

latus horreat flagello, comitum chorus ululet,

et Catullus

Phrygium nemus citato cupide *pede* tetigit,

et ille alterius auctoris,

o qui chelyn canoram plectro regit Italo:

ut si facias illud ex Laeviano metro ad hanc legem,

mea Vatiena amabo, mea cura, mea Venus.

Catullus in anacreonteo * 'ades inquit o Cybebe'. potest adhuc fieri crispior, si pro uno iambo brachysyllabon posuerimus in hunc modum,

mea vita, mea voluptas, mea cura, meus amor.

hic versus habet primum pedem anapaestum, secundum saepe iambum, non numquam tribrachum, tertium iambum, semipedem accipit medium, quia ex duobus commatibus constat; sequens comma accipit pariambum, trochaeum, brachysyllabum, semipede cluditur. siquis autem quaesierit, quid ita, cum sit galliambicus versus, iambici quoque nomen acceperit, hoc versu, qui est apud Maecenatem, lecto intelleget eum ex iambico quoque trimetro nasci,

---

1 mea Vatiena amabo ut faciat *om.* ς 5 libellum *om.* ς 6 apud Maecenatem] *f. Diom. p. 514, 13* 7 cybele *A B* Cybelle ς fera *om.* ς 8 typano *L. Müllerus de re metr. poet. lat. p. 159* tympano *A B* ς 9 sed quo magis] sed quoniam *A B* ς: *Terent. Maur. 2893* mage quo sonus vibretur, studeant dare tribrachyn hic uersus quod matris acer est deae (dec *B)* uibrare *A B* hic uersus matri sacer est Ideae ut uibrare ς 10 pedem ς *B* pede *A* et graeci *A* ς ut graeci *B* 11 iis ς *B* his *A* 14 phrygium nemus cito cupide tetigit *A B* ς: *Catull. 63, 2* 15 et ille *A B* et illud ς 16 chelyn ς chelym *A B* 17 ex leuiano *A B* ex Lepidiano ς

19 *lacunam indicavi, qua exemplum anacreontei, h. e. prioris commatis versus galliambici, in quo una longa syllaba in duas breves a Catullo soluta erat, excidit. nam Maecenatis versus supra citatus neque errore Caesii Catullo tribui potuit neque apte hoc loco pro exemplo ponitur. iustus autem verborum ordo ita restituendus est,* 'mea Vatiena amabo mea cura mea Venus'. potest adhuc fieri crispior, si pro uno iambo brachysyllabon posuerimus in hunc modum, 'mea vita mea voluptas mea cura meus amor': Catullus in anacreonteo *(63, 91)* 'dea magna dea Cybebe', quod par est huic, 'ades inquit o Cybebe. hic versus *sqq.* o cybele *A B* o Cybelle ς 20 brachisyllabon posuerimus in hunc *A* brachysyllabum posuerimus in hunc *B* brachisyllabum * in hunc ς 26 cum] quem ς, *fortasse* quamvis 28 trimetro *om.* ς *B*, *add. A*

hic nympha cingit omnis Acheloum senem.

adice syllabam Acheloo, fiet galliambicus sic,

hic nympha cingit omnis Acheloium senem.

esse autem huic metro | cognationem cum sotadeo cognoscamus hinc licet, quia facta translatione modica et sotadeus qui fuit transit in galliambum et || eodem modo galliambus in sotadeum. ex galliambo in sotadeum sic,

Phrygium nemus citato cupide pede tetigit,
Phrygium cupide *pede* tetigit nemus citato:

contra

Galli timidi semianimes tergora versant,
Galli tergora versant timidi semianimes.

Septima divisio hendecasyllabi talis est,

vivis ludis habes amas amaris.

nam quattuor syllabis prioribus detractis, quae accidere possunt heroo incipienti cuilibet, relinquitur 'habes amas amaris', par anacreonteo metro, quod est syllabarum septem. constat ex tribus iambis et semipede: particula est posterior hipponactei versus iambici quadrati, quem dixi a comicis antiquis et latinis et graecis interponi frequentissime sic,

quid maestus incedis Micon? habes, amas, amaris.

Puto me satis diligenter persecutum hendecasyllabi singulos articulos, ut ostenderem, cum quot metris ei quaedam necessitudo contingeret.

DE PHILICIO METRO

Philicius versus ex duplici pede constat, quem bacchicon musici, choriambicon grammatici vocant. habet longam et duas breves et longam, id est trochaeum et iambum. hoc autem Philicus conscripsit hymnos Cereri et Liberae, tali genere metri, quod scilicet † est acri salis et arcanae deorum venerationi || credidit convenire. apud nostros hoc metrum non reperio. exemplum eius tale est,

---

10 Galli *Mar. Victor. 53, 1. 91, 19. 128, 19* 22 De philicio metro *Mar. Victor. 86, 16—19. 127, 4—22 Terent. Maur. 1861—1907* 23 quem bacchicon *p. 259, 2. 268, 21*

---

2 fiet ς *A* fit *B cod. Neap.* 3 Acheloum ς 6 galliambus] galliambum ς sic] hinc *A B* ς 7 Phyrgum ς 8 Phrygium cupide — citato *om.* ς pede *om. A B* 11 uersant timide ς 14 prioribus *om.* ς accidere possunt heroo *A* accedere heroo ς *B* 15 amaris par anacreonteo metro *A* amaris: Nam quattuor syllabis prioribus panacreontaeo (Anacreonteo *B*) metro ς *B* 17 posterior est ς dixi] *cf. supra p. 257, 2* 22 De philicio metro *Gaisfordius* De Phalecio metro ς *A B* 23 Philicius uersus *A B* Phalecius uersus ς Bacchion ς 24 et longam ς et longum *A B* 25 Philicus *Naekius opusc. philol. I p. 30 coll. Hephaest. p. 31, 20 ed. Westph.* philicius *A B* Phalecus ς 26 Liberae *Salmasius in Simmiae alas p. 185* libero *A B* ς: *cf. Hephaest. p. 31, 22* quod scilicet est acri salis et arcanae deorum uenerationi credidit conuenire *A B* quod scilicet est * deorum conuenire uenerationi credidit ς quod scilicet sacris mysticis et arcanae deorum venerationi credidit convenire *Westphalus Metr. I p. 156 ed. sec.* quod scilicet Eleusiniae *(vel Ἐλευσινίοις)* et arcanae deorum venerationi credidit convenire *coniecit Studemundus. malim* tali genere metri usus, quod scilicet sacris cantibus et arcanae deorum venerationi credidit convenire. *Terentianus 1885 praeterea Callimachi hymnum commemoravit*

frugiferae sacra deae quae colitis mystica iunctaeque Iovi nefasto.
hunc hexametrum ex numero bacchico composuit Philicus, quo usus est etiam Archebulus, de quo auctore supra rettuli; clusit autem antibaccheo. numerus hic frequens est apud lyricos et praecipue apud Alcaeum, Sappho, Anacreonta. nascitur tamen et hic ab heroo, cuius dactylo primo, qui constat ex longa et duabus brevibus, si iunxeris sequentis dactyli vel spondei syllabam primam, facies choriambum hoc modo, 'arma virum', et in sequenti versu 'Italiam'. ad sum|mam pentametrum heroum, qui habet dactylos primos duos, velut hunc,

unde meus veniat mollis in ora liber,

adiectis duabus syllabis longis facies choriambicum ex heroo pentametro sic,

unde meus *nunc* veniat mollis in haec ora liber,

et

dum meus assiduo luceat igne focus

sic,

dum meus *hic* assiduo luceat hoc igne focus.

DE PAEONICO METRO

Paeonicus versus quadratus ab Aristophane comico compositus est ex eo paeone, qui constat longa syllaba et tribus brevibus. cluditur autem cretico, qui et ipse [constat] eiusdem generis et temporum totidem quot ille, una parcior syllaba est, ne, si fluat eodem numero, rhythmos, non metrum fiat. huius exemplum

egregia percoluit ingenia musice,
carminis in ore tenet ingenium*
sic Tiberis implacidus in maria labitur. ||

DE PROCELEVMATICO

Proceleumaticus constat ex duobus pariambis, id est quattuor brevibus syllabis, cuius exemplum et in pedum demonstratione posui et nunc referam,

---

17 De paeonico metro *Mar. Victor. 97, 34—98, 5. 124, 8 — 19* 25 sic Tiberis *Mar. Victor. 53, 9. 129, 13*

---

2 bacchio ς philicius *A B* Phalecus ς 3 supra] *p. 256, 8* antibacchio ς 5 cuius] quasi *A B* nam si ς 6 breuibus iunxeris ς 8 ex insequenti *A* ex sequenti ς *B* 9 dactylos primos duos adiectis duabus syllabis longis facies choriambicum iambicum (iambicum *om.* ς) uelut hunc unde meus ueniat mollis in ora liber uelut hunc (huc *B*) ex heroo pentametro sic unde meus ueniat mollis in haec (haec *om. A B*) ora liber et dum *A B* ς: *Prop. II 1, 2* 14 dum] *Tibull. I 1, 4* 15 sic — focus *om.* ς: sic *om. B, add. A* 16 hic *om. A B* ς 20 quod ille ς *et ut videtur A B* quo ille *Putschius* 21 syllaba sit nisi fluat eodem numero rythmos non metrum fiet *A B* ς syllaba sit: nisi fluat eodem pedum numero, rhythmos non metrum fiet *Hensius Heliodor. Untersuch. p. 121 coll. Mall. Theod. p. 527 ed. Gaisf. trisyllabo pede finiendum esse paeonicum versum propter eandem causam dixit Caesius, quae de exitu metri proceleusmatici repetita est infra p. 265, 6 et de clausula anapaesticorum Diom. p. 512, 38* alienum autem pedem metra nisi recipiant, modus non facile finitur et magis rhythmus est quam metrum 22 ingenia musici carminis more tenet ingenium *A B* ς 23 *lacunam, qua secundi versus exitus mutilatus est, indicavi.* ingenium amabile *coniecit Studemundus. fortasse* ingenia musici·

† sedet ibi Bromia dea pede mulier,
modo pecora rapida caper agitat humi,
caput inanime tepet avida neque manus.

habet hic versus proceleumaticos tres, quartum pariambum, semipede cluditur, ita ut detracta proceleumatico syllaba in tribrachum cadat et insistat, ne, ut dixi, numerus sit, non metrum.

DE SATVRNIO VERSV

De saturnio versu dicendum est, quem nostri existimaverunt proprium esse Italicae regionis, sed falluntur. a Graecis enim varie et multis modis tractatus est, non solum a comicis, sed etiam a tragicis. nostri autem antiqui, ut vere dicam quod apparet, usi sunt eo non observata lege nec uno genere custodito, *ut* inter se | consentiant versus, sed praeterquam quod durissimos fecerunt, etiam alios breviores, alios longiores inseruerunt, ut vix invenerim apud Naevium, quos pro exemplo ponerem. apud Euripidem et Callimachum et quosdam antiquae comoediae scriptores tale inveni genus,

turdis edacibus dolos comparas amice; ||

apud Archilochum tale,

quem non rationis egentem vicit Archimedes,

et tertium genus,

consulto producit eum quo sit impudentior.

apud nostros autem in tabulis antiquis, quas triumphaturi duces in Capitolio figebant victoriaeque suae titulum saturniis versibus prosequebantur, talia repperi exempla: ex Regilli tabula

d u e l l o   m a g n o   d i r i m e n d o   r e g i b u s   s u b i g e n d i s,

qui est subsimilis ei quem paulo ante posui,

consulto producit eum quo sit impudentior;

in Acilii Glabrionis tabula

f u n d i t   f u g a t   p r o s t e r n i t   m a x i m a s   l e g i o n e s.

apud Naevium poetam hos repperi idoneos,

---

4 habet — 6 metrum *Mar. Victor. 99, 5—10 Terent. Maur. 1466—1471*
7 De saturnio versu *Atil. Fortun. 293, 24 Mar. Victor. 138, 30 — 140, 6 Terent. Maur. 2497—2524 Plot. 2650*

---

1 sede tibi bromia dea pede mulier *A B* sede tibi bromie denoto pede mulier ς sedet ibi, Bromie, terete pede mulier *Santenius in Terent. Maur. p. 111. fortasse* sedet ibi Bromius, id age, pete, mulier   2 modo *om.* ς   6 non metrum *om.* ς   12 custodita inter se consentiant uersus sed *A B* custodito inter se uersus sed ς custodito sed *Marius Victorinus*   praeterquam quod ς praeter quod *A B*   15 et quosdam antiquae comoediae scriptores *om.* ς   tale inueni *A* inueni tale ς *B*   19 Archimenes ς   24 ex Regilli tabula] *Liv. 40, 52*   Regili ς   28 Achilii *corr.* Acilii *B* Achilii *et in marg.* f. Acilii *A* Accili ς   30 Poetam Naeuium ς

ferunt pulchros crateras aureas lepistas,

et alio loco

novem Iovis concordes filiae sorores.

sed ex omnibus istis, qui sunt asperrimi et ad demonstrandum minime accommodati, optimus est quem Metelli proposuerunt de Naevio aliquotiens ab eo versu lacessiti,

malum dabunt Metelli Naevio poetae.

hic enim saturnius constat ex hipponactei quadrati iambici posteriore commate et phallico metro. hipponactei quadrati exemplum

quid immerentibus noces, quid invides amicis?

nam 'malum dabunt Metelli' simile est illi, 'quid invides amicis', || cui detracta syllaba prima facit phallicon metrum, 'invides amicis'. ex quibus compositus est hic saturnius, ut sit par huic,

quid invides amicis, invides amicis,

hoc modo,

malum dabunt Metelli Naevio poetae.

DE RELIQVIS HORATII METRIS

Nunc reliqua metra Horatii, quae nondum attigi, persequi volo.

Iam satis terris nivis atque dirae
grandinis misit pater et rubente
dextera sacras iaculatus | arces
terruit urbem.

[hendecasyllabus sapphicus fiet phalaecius immutato ordine,

vile potabis modicis Sabinum *]

hoc metrum tria cola habet paria, quartum brevem clausulam. sumptum est ab Alcaeo; Sappho quoque frequenter eo utitur. monostropha vocantur haec carmina, quia ad primam strophen cetera respondent nulla inter-

---

19 Iam satis — 267, 17 pedibus *Mar. Victor. 161, 17 — 162, 16* 26 monostropha — 267, 2 nominant *Atil. Fortun. 294, 24 Mar. Victor. 167, 18*

---

1 ferunt pulchros (pulcros *A*) pateras (f. crateras *in marg. add. A*) aereas lepistas *A B* ferunt pulchras pateras aureas lepidas ϛ pulchras creterras *Marius Victorinus et Plotius* 3 Nouem ϛ Nauem *et in marg.* f. nouem *A* nauem *B* 7 malis *B* 9 phallico *Santenius in Terent. Maur. p. 359* phalleco *A* Phalecio ϛ *B*. phalaecium versum *hendecasyllabum dixit Caesius p. 258, 13. 260, 32. 261, 18; tres trochaeos* ithyphallicum metrum *appellavit p. 255, 10 et 258, 30. utrumque metrum phalaecii nomine comprehendit Marius Victorinus: cf. infra p. 268, 30* 10 quid] *Diom. p. 515, 3* septenarium versum Varro fieri dicit hoc modo, cum ad iambicum trisyllabus pes additur, et fit tale 'quid immerentibus noces, quid invides amicis' 12 phalecon *A B* phalecion ϛ phallicum *Santenius l. c.* 18 prosequi *A B* ϛ: *cf. Terent. Maur. 2914* hinc iam cetera metra persequemur 19 iam satis] *Hor. carm. I 2, 1* 24 vile] *Hor. carm. I 20, 1. ex hoc mutatione pedum hendecasyllabum, sed non phalaecium, figurari ita,* 'vile potabis modicis Sabinum', 'potabis modicis vile Sabinum', *docet Marius Victorinus p. 157, 19. itaque lacunam, qua hendecasyllabus mutatione factus excidit, indicavi. praeterea verba non apte hoc loco posita et ex margine, ut videtur, illata seclusi* 25 tria cola] tricola *A B* ϛ quartam *A* ϛ quantam *B* 27 nullo interueniente epodo, qui cum a prima strophe differat, faciat eam quam musici et grammatici τριάδα nominant *Chri-*

veniente epodo, quae *cum* a prima strophe differat, faciat eam, quam musici et grammatici triada nominant. composita autem cola huius carminis singula ex duobus commatibus, quorum quod antecedit ex archilochio quadrato nascitur sic,

iam satis terris magisque genibus haerebo tuis:

hoc enim par est huic,

nunc ita est, magis magisque genibus haerebo tuis.

sequens comma trimetri iambici primam habet partem; componitur sic, ||

nivis atque dirae genibus haerebo tuis,

ut sit par huic,

magis magisque genibus haerebo tuis.

clausula strophes huius haec est,

terruit urbem,

quae nascitur ab heroo hexametro sic,

arma virumque cano Troiae qui terruit urbem.

nam 'primus ab oris', pro quo hanc clausulam posui, par est huic non tantum numero, sed etiam pedibus: constat enim ex dactylo et spondeo. quae clausulae et per se repetitae et inter se iunctae anapaesticon metron efficiunt sic,

terruit urbem terruit urbem,
terruit urbem primus ab oris,
inclyte parva praedite patria
nomine celebri claroque potens.

Alterum carmen

quis multa gracilis te puer in rosa
perfusus liquidis urget odoribus
grato, Pyrrha, sub antro?
cui flavam religas comam.

prima duo cola paria sunt,

Maecenas atavis edite regibus;

---

12 clausula — 23 potens *Atil. Fortun. 297, 16* 24 Alterum carmen *Mar. Victor. 152, 14—25. 164, 28 — 165, 5 Terent. Maur. 2793—2813*

---

stius, die Verskunst des Horaz (Sitzungsber. d. baier. Akad. 1868 I 1) p. 41 nullo interueniente epodo quae (q. *B*) a prima strophe differat faciat eam quam musici et grammatici tria denominant *A B* nullo interueniente epodo: Qui a prima strophe differre faciat eam Quam Musici et grammatici * denominant ς 3 Archilochio *Putschius A* archilocheo *B* archilochaeo ς 7 nunc] nam *A B* ς. nunc ita est *scripsi et cum versu qui sequitur coniunxi, ut quadratus archilochius efficeretur* 9 nivis] Huius ς 16 pro qua *A B* ς 19 sic terruit urbem primus ab oris inclyte parua praedite patria terruit urbem primus ab oris nomine celebri claroque potens *A B* sic. Terruit urbem Primus ab oris: Inclite parua p̄ditae patina. Terruit urbem primus ab oris: Inclite parua predite patina. Terruit Vrbem primus ab oris nomine celebri claroque potens ς 22 inclyte] *Mar. Victor. p. 77, 3* apud Accium inclyte *sqq.* 25 quis] *Hor. carm. I 5, 1* 29 *post* paria sunt *haec fere omissa sunt*, et sunt similia huic *vel* et sunt asclepiadea, ut hic

duo quae subsequuntur commata priapei sunt versus, ut iam docui, sed praepostere posita, quorum ordo hic est,

cui flavam religas comam grato, Pyrrha, sub antro,
hunc lucum tibi dedico consecroque, Priape.

De hendecasyllabo alcaico. Tertium genus carminis est |

vides ut alta stet nive candidum
Soracte, nec iam sustineant onus ||
silvae laborantes geluque
flumina constiterint acuto.

primum et secundum colon paria sunt. constant singula ex duobus commatibus, quorum quod antecedit ex trimetro iambico sumptum est et cum eo compositum sic,

vides ut alta genibus haerebo tuis.

sequitur comma 'stet nive candidum'; ex hemistichio pentametri heroi delibata syllaba compositum est: reddita enim syllaba fit tale, 'stet nive candidulum'. potest etiam videri pars metri illius extrema, quod est tale,

Maecenas atavis edite regibus,

de quo iam disputavimus, ut hoc ita cum illo iungatur,

Maecenas atavis stet nive candidum.

constat enim hoc comma ex choriambo, quem faciunt iuncti trochaeus et iambus, et iambo. ita facile convenit et cum choriambico metro, quod bacchicon musici vocant, quale est

Maecenas atavis edite regibus.

sed qui altius haec non perspexerunt grammatici, hoc putant metrum de curtato pentametro factum, ut reddita syllaba fiat [pentametrum] tale,

Maecenas atavis edite remigibus;

itemque versum illum,

solvitur acris hiems grata vice veris et favoni,

non ex duobus metris compositum putant, ut, cum de Archilocho loquebar, ostendi, qui tetrametro heroo || phallicum metrum iunxit, sed hexametrum maiorem syllaba vocant. tertium colon,

---

5 Tertium genus carminis *Atil. Fortun. 301, 12 Mar. Victor. 166, 10* 16 potest — 17 regibus *Diom. 509, 35* 21 quod musici bacchicon vocant *p. 259, 2. 263, 23* 24 sed qui altius haec non perspexerunt — 26 remigibus *Atil. Fortun. 296, 2 Diom. 508, 7 Terent. Maur. 2650 Mar. Victor. 109, 2. 147, 3. 150, 19. 161, 2* 27 itemque versum illum — 31 vocant *Terent. Maur. 2920 Diom. 509, 27 Mar. Victor. 117, 19. 142, 28. 163, 23*

---

1 duo commata quae subsequuntur priapei *A B* ς ut iam docui] *p. 260, 15* 2 quorum ς quarum *A B* 4 hunc lucum] *Catull. 18, 1* consecroque ς commendoque *A* consecro commendoque *B* 5 alcaico] calceico *A B* Phalecio ς 6 vides] *Hor. carm. 1 9, 1* 11 antecedit *om.* ς 14 ex *Putschius A (?)* et *B* ς 15 talis ς 16 candidulum *Hensius coll. Atil. Fort. p. 301, 24* candidum *A B* ς 18 de quo iam disputavimus] *p. 259, 15* 21 et iambo] ex iambo *A B* ς cum choriambo metro ς 22 bacchion musici *A B* musici bacchion ς 24 perspexerunt ς *A* prospexerunt *B* 25 *fortasse* faciat pentametrum talem 27 item uersum ς 28 solvitur] *Hor. carm. 1 4, 1* Fauoni ς *B* fauonii *A* 30 phallicum *Gaisfordius* phalaecum *B* phalecium ς *A: cf. p. 266, 9*

silvae laborantes geluque,

ex trimetro iambico factum detractis ei tribus syllabis: adice enim ei rursus tres syllabas, id est semipedem longum et iambum, fiet trimetrus,

silvae laborantes geluque frigido.

rursus detrahe syllabam huic colo ultimam, fiet

silvae laborantes gelu,

qui est epodus ex trimetro par illi,

altas maritat populos.

nam quem ad modum * si adieceris idem nomen, erit probabilis trimetrus,

silvae laborantes gelu Simonides.

quartum colon est

flumina constiterint acuto.

haec clausula huius strophes facta est ex tetrametro epodo, cuius auctor Archilochus. exemplum subieci |

aut Ephesum bimarisve Corinthi:

sic,

flumina constiterint et acuto.

nam sive praeposueris duos dactylos pedes sive subieceris, hexametrus herous est: praepositis pedibus sic,

praecipitataque flumina constiterint *et* acuto,

subiectis pedibus sic,

flumina constiterint et acuto frigoris ictu.

sed detrahitur epodo syllaba, ut fiat conveniens clausula sic,

flumina constiterint acuto.

archebuleo quoque metro si detraxeris primum pedem, qui est anapaestus aut spondeus, et proximas ei duas || breves, id est semipedem, reliquum erit par huic clausulae. sic autem divides,

neque nubila nec veteres agitantur orni:

nec veteres agitantur orni

par est huic,

---

25 archebuleo quoque metro *Mar. Victor. 126, 18*

---

2 factum *A B* est ς factum est *Gaisfordius* detractis ei ς *B* detractis eis *A* 3 longam *A B* ς. *fortasse* tres syllabas, longam brevem et longam, id est semipedem et iambum trimetrus] tibi metrus *B* 5 ultimam ς ultima *A B* 8 altas] *Hor. epod. 2, 10* 9 *lacuna quam indicavi ita fere videtur supplenda esse*, nam quem ad modum, si adieceris huic Simonides, trimetrum complebis, ‘altas maritat populos Simonides’, ita ille, si adieceris idem nomen, erit probabilis trimetrus, silvae *sqq. cf. Mar. Victor. p. 137, 20* 10 geluque simonides ς 13 *fortasse* ex tetrametro heroo: *cf. Mar. Victor. p. 166, 28* 15 aut Ephesum] *Hor. carm. I 7, 2* 16 fit enim integrum sic, ‘flumina constiterint ab acuto’ [*Caesius Bassus*] *de metr. Hor. p. 306, 26* 17 constiterunt et acuto *A B* constiterint acuto ς 20 praecipitataque *Gaisfordius* praecipitaque *A B* ς praecipitatque *Putschius* constiterint acuto *A B* ς 24 constiterint ς *B* constiterit *A* 25 archebuleo *B* archibuleo *A* Archibulaeo ς 28 nec (neque *B*) neteres agitantur orni *semel scriptum est in A B* ς: *Hor. carm. I 9, 12*

flumina constiterint acuto.

hoc quoque carminis genus ab Alcaeo lyricus noster accepit.

Quartum metron est Horatii, de quo nihil adhuc diximus,

Lydia, dic, per omnes
te deos oro, Sybarim cur properas amando.

quod metron et ipse Horatius ignorando quale esset laboriosa observatione semel omnino facere conatus est, et in eo tamen parum decenter erravit. nam fecit illud asperius uno immutato pede. quod si scisset choriambicon esse et habere clausulas certas, non in illam salebram incidisset. nam primum comma ex choriambo et antibacchio compositum est, 'Lydia dic per omnes'. secundum colon, quod est longius, tres habet choriambos et unum antibacchium, scilicet clausulae gratia, quod metron Alcaeus sic ordinavit, homo in musicis exercitatissimus. at Horatius primum choriambum durissimum fecit pro iambo spondeum infulciendo sic, 'hoc deos vere Sybarim'. nam si secutus esset Alcaeum, sic ordinasset, 'hoc dea vere'. error tamen illius habet excusationem, quod in ea perseveravit lege, quam ipse sibi aliquo casu fecerat, usque ad ultimam partem non mutando. ||

Restat unum genus carminis, de quo nihil adhuc diximus,

non ebur neque aureum
mea renidet in domo lacunar.

et hoc sumptum ab Alcaeo et ab illo tractatum frequenter et ab Horatio semel omnino compositum. | est autem iambicum, et primum quidem comma cum trimetro versu iungitur sic,

beatus ille non ebur neque aureum.

insequens autem metrum archilochium iambicon curtum habet, cuius exemplum

trahuntque siccas machinae carinas,

sic et hoc,

mea renidet in domo lacunar.

Omnia me metra Horatiana persecutum existimo. illud in totum naturam metrorum cognoscere volentes possum admonere, etiamsi non omnia comprehendi, quaecumque apud graecos poetas possunt inveniri metra,

---

3 Quartum metron *Atil. Fortun. 300, 21 Mar. Victor. 87, 12. 165, 23* 18 Restat unum genus carminis *Atil. Fortun. 302, 14 Mar. Victor. 168, 19* 30 Omnia — 271, 4 referatur *Mar. Victor. 173, 19*

---

3 metrum ς 4 Lydia] *Hor. carm. I 8, 1* 5 te deos oro sybarim ς *A B* hoc deos vere Sybarin *Marius Victorinus* 6 metrum ς 8 quod si ς quo si *A B* choriambicon *B* coriambicon *A* choriambicum ς 9 in *om. A B, add.* ς 11 colon *A* colum ς *B* 12 metrum ς 13 excitatissimus *B* at] ac ς 14 infarciendo ς hoc deos uere sybarim *A* hoc deos oro (?) sybarim *B* Te deos oro sybarim ς 16 tamen] tū ς perseuerauit *A* perseuerauerit ς *B* 17 usque ad ultimam asmatis partem *Marius Victorinus p. 166, 8* 19 non ebur] *Hor. carm. II 18, 1* aurum ς 21 tractum ς 23 iungitur sic *A* iunge sic ς *B* 24 aurum ς 25 archilochium *Putschius B* archiloceum *A* archilochaeum ς 27 trahuntque] *Hor. carm. I 4, 2* 28 sic *om. A B* ς 32 poetas *om.* ς

quia sunt apud lyricos *et* tragicos et comicos innumerabiles figurae compositionum, tantum me tamen hoc libro consecutum, quem et paucis composui diebus et memoria tantum modo adiuvante, ut quodcumque metrum novum aliquis se invenisse indicarit, ad haec quae enumeravi utique referatur, cum omnia metra varientur aut adiectione aut detractione aut concinnatione aut permutatione. esse *et* alias species non ignoro, sed hae sunt praestantissimae. adiectione ita,

solvitur acris hiems grata vice veris et favoni;

accessit enim heroo metro syllaba, quae versum faceret longiorem: detractione, tamquam

trahuntque siccas machinae carinas; ||

detracta enim trimetro syllaba fecit illum minorem: concinnatione, tamquam

iam satis terris nivis atque dirae;

pars enim tetrametri prior cum priore trimetri parte commissa est: permutatione, tamquam

occasionem de die dumque virent genua:

nam cum Archilochus heroi partem priorem cum iambici priore parte commiserit, ita ut antecederet herous in hunc modum,

scribere versiculos amore percussum gravi,

Horatius immutavit, ut antecederet iambici pars, sequeretur heroi sic,

amore percussum gravi scribere versiculos:

et cum ex galliambo sotadeus fit, ex sotadeo galliambus, ut iam demonstravi.

Habet autem metrorum contemplatio, si exercitatio accessit, in cognoscendo voluptatem, cum et quaecumque dicuntur metra celeriter intellegamus unde sint et qua ratione composita, et multa ipsi nova excogitare possimus. nam si loculus ille | Archimedius, *qui* quattuordecim eboreas lamellas, quarum varii anguli sunt, in quadratam formam inclusas habet, componentibus nobis aliter atque aliter modo galeam, modo sicam, alias columnam, alias navem figurat et innumerabiles efficit species, solebatque

---

5 cum omnia metra — 16 genua *Atil. Fortun. 294, 10* 23 Habet — 272, 5 deprehendemus *Mar. Victor. 100, 18 — 101, 7*

---

1 quia] quae *A B* quō ς quomodo *Putschius: cf. Mar. Victor. p. 100, 11* utpote cum sint innumerabiles figurae compositionum, *p. 173, 20* sunt enim apud lyricos et tragicos et comicos poetas innumerabiles metrorum species lyricos tragicos *A B* ς 2 quem paucis ς composui diebus *A* diebus composui ς *B* 4 inuenire ς enumeraui ς enumeri *A B* 5 detractionem *B* 6 et *om. A B* ς hae sunt *A* haec sunt ς *B* 8 solvitur] *Hor. carm. I 4, 1* 9 uersum ς *B* rursum *A* 11 trahuntque] *Hor. carm. I 4, 2* 13 iam satis] *Hor. carm. I 2, 1* 16 occasionem dedit dumque uiuent genua ς: *Hor. epod. 13, 4* 18 composuerit ς heroum ς 19 scribere] *Hor. epod. 11, 2* 20 heroi sic amore percussum graui scribere uersiculos et cum *A B* heroi sic * et cum ς heroi sic, Occasionem de die dumque uirent genua, et cum *Putschius* 22 ut cum *L. Müllerus de re metr. poet. lat. p. 114* sotadeus] spondeus *B* fit] fiat *Putschius* ut iam demonstravi] *p. 263, 4* 23 autem *A B* enim ς summam in cognoscendo voluptatem *Marius Victorinus* 25 nova *om.* ς *B*, *add. A* 26 qui *om. A B* ς 27 quarum uarii singuli sunt *A B* Quarum Anguli uarii sunt ς: *cf. Auson. praef. in centon. nupt.* in *om. A*, *add.* ς *B* 28 sicam] suam *B* 29 figurat ς *B* figuras *A*

nobis pueris hic loculus ad confirmandam memoriam prodesse plurimum, quanto maiorem potest nobis adferre voluptatem quantoque pleniorem utilitatem carmina inter manus habentibus metrorum varia tractatio, cum subinde apud poetas ea quae fallunt imperitos metra inserta numeris et intermixta carminibus ‖ hac arte deprehendemus? de quibus in his libris explicabimus, quos de melicis poetis et de tragicis choris scripturi videmur, quibus necesse erit etiam graeca interponere exempla, quod ne faceremus in hoc libro elaboravimus. nam si volumus de omni ratione carminum dicere, necesse est ad eorum copias manum porrigamus, qui cum essent non tantum poetae perfectissimi sed etiam musici, sine magno labore praeparatis utebantur facultatibus.

1 nobis nobis pueris *B* plurimum prodesse ς 5 hac parte *A B* ς 6 quos de melicis poetis et de Tragicis ς *B* quod de melitis poetis et tragicis *A* 8 elaborauimus * nam ς

DE POSITVRA

Distinctio est temporis et sensus finitio; subdistinctio est nec temporis nec sensus finitio; mora est requies animi. inter distinctionem et subdistinctionem et moram hoc interest, quod distinctio perfectum sensum declarat, subdistinctio inferri aliquid significat, mora reficit lectorem simulque sensibus lumen accommodat.

DE CHRIA

Chria est dicti vel facti praecipua memoratio: facti, ut 'Diogenes, cynicus philosophus, cum animadvertisset pueros nobiles inhumane cibum appetentes, paedagogum eorum scipione percussit'. dicti autem chria in tres species dividitur: est enim praepositiva, ut 'Titus † Genetius cyrus dixit viros bonos scire oportere male agere, sed non agere', percunctativa, ut 'M. Porcius Cato interrogatus, quid ita post quadragesimum annum litteras graecas disceret, dixit 'non ut doctus, sed ut ne indoctus moriar''; refutativa, ut 'Antisthenes, cynicus philosophus, cum oluscula lavaret et animadvertisset Aristippum Cyrenaeum philosophum cum Dionysio, tyranno Siculorum, ingredientem, dixit 'Aristippe, si his contentus esses, non regis pedes sequereris'. cui respondit Aristippus 'at tu si posses commode cum rege loqui, non his contentus esses''. adicitur his quartum quoque genus, quod graece *δεικτικόν dicitur*, latine demonstrativum dici potest, ut 'Achilles interrogatus, quem ad modum vicisset Hectorem, arma ostendit', quam quidam in facti speciem redegerunt. est item et coniunctiva, ut 'Diogenes, cynicus philosophus, cum manu haurientem rusticum ad potandum aquam vidisset, poculum, quod in pera gerebat, abiecit et dixit 'hoc ego levior esse iam possum''.

---

1 Distinctio est — 6 accommodat *Diom. 437, 9*

B *codex Vaticanus 5216*
ς *editio princeps Iani Parrhasii Mediolani a. 1504*

1 De positura ς, *in lacun om. B* 7 DE CHRIA *om.* ς, *add. B* 12 percunctatiua *B* percunctatine ς 14 litteras graecas *om.* ς, *add. B* 17 ingredientem *B* gradientem ς 20 graece δεικτικόν latine *B* graece * latinae ς 22 redigerunt ς 23 item et coniunctiua *B* item in coniunctiua ς

DE POEMATE

Poema est narratio numeris et versibus conexa. poesis est poematum series † qualitatis rebus gestis. poetice est facultas versificationibus fingendis. poematum versificationes laudantur gravis et plena, aequalis et temperata, subtilis et circumspecta, florida et venusta, quibus contrariae sunt tumida et dissoluta, exilis et fucosa. poeseos genera sunt tria, actuale, narrativum, coniunctivum. actuale est quod Graeci drasticon dicunt, ubi poeta * lyrica, tragoedia, satyrica, praetextata, comoedia, tabernaria, Atellana, Rhintonica, mimica.

DE VERSV

Versus est pedum certa mensura. genera versuum sunt novem. princeps genus versuum heroicum, quod et epos dicitur et dactylicon; alterum, quod iambicon dicunt, unde graecos versus trimetros nos senarios dicimus; tertium, quod trochaicon appellatur; quartum, quod anapaesticon dicitur, aptum choris et tragicae dignitati; quintum, quod antispasticon dicunt, unde plures meli componuntur; sextum contrarium, quod choriambicon nominant; septimum ionicon ἀπὸ μείζονος aptum sotadicis versificationibus et mollibus versibus; octavum, quod ionicum ἀπ' ἐλάσσονος dicitur, et hoc ad rhythmum tibicinum convenit; nonum, quod paeonicon appellatur.

DE ACCENTIBVS

Accentus sunt tres, acutus gravis et circumflexus. reliqui enim quattuor, longus brevis lenis adspiratus, tenores potius quam accentus dictionis sunt existimandi. nam omnis syllaba, quae aliquem e tribus superioribus sibi vindicat, utique alias ingenitam sibi habet aut longitudinem aut brevitatem aut lenitatem aut adspirationem. quae si accentus essent, pariter duae syllabae in unum constare non possent.

6 poeseos genera — 9 mimica *Diom. 482, 13* 8 lyrica — 9 mimica *p. 2672*
10 DE VERSV *p. 2672*

1 DE POEMATE *om.* ς, *add. B* 2 connexa poema est poematum series *B* connexa. est poematum series ς 8 *lacuna, quam indicavi, definitiones trium generum poeseos exciderunt. sequuntur deinde species generis actualis* 9 atellana rhythmica mimica *B* Attellāia Vitinica Mimica ς 10 DE VERSV *om.* ς, *add. B* 13 *fortasse* unde Graeci iambicos versus trimetros dicunt, nos senarios dicimus 16 dicunt] nocant ς 17 septimum ionicon ἀπὸ μείζονος aptum sodalitiis uersificationibus ex mollibus uersibus octauum quod *τονος* dicitur *B* Septimum Ionicum * aptum sodaliciis uersificationibus: ex mollibus uersibus. Octauum quod tonos dicitur ς 21 DE ACCENTIBVS *om.* ς, *add. B* 23 lenis ς leuis *B* accentus dictionis sunt existimandi ς accentus lectionis existimandi sint *B* 24 aliquod *B* ς

Longum accentum transversa I littera notat, brevem C sursum spectans. sed in illis *sonos, in his* tempora dinosci videmus. adspirationem H adscripta praestabit; si adscripta non erit, siccitatem. his adiciunt hyphen fere, cum duo verba quasi in unum pronuntiatione colligimus, et formam eius hanc faciunt ◡: utriusque verbi proximas litteras inflexa subter virgula iungunt, ut est 'T u r n u s u t a n t e‿v o l a n s'. item apostrophon, cum vocalem ultimam subtrahimus: hanc sic notant ', ad caput eius consonantis, cui vocalis subtracta est, inflexam virgulam quae ad eam spectat apponunt, 't a n t o n' m e c r i m i n e d i g n u m d u x i s t i?'

DONATIANI FRAGMENTVM

Ars grammatica accepta ex auditorio Donatiani. artificialia cum contrariis.

Loquendi facultatem usus invenit, ratio comprobavit. ratio digeritur in duas species, quarum alteram etymologiam, alteram analogiam Graeci dixerunt. etymologia est verborum in usu credibilis′ enumeratio, ideoque quasi † antologia dicta est. analogiam sic Graeci definierunt, *ἀναλογία ἐστὶ συμπλοκὴ λόγων ἀκολούθων*, id est conexus orationum consequentium. huiusce generalis analogiae species quaedam spectantur in rebus, quaedam in † rationibus. hanc analogiam Graeci, quae spectatur in dictionibus, sic definierunt, *ἀναλογία ἐστὶν συμπλοκὴ λόγων ἀκολούθων ἐν λέξει*, id est co-

---

1 Longum accentum — 9 duxisti *Dosith. 10, 5 Vict. art. gramm. 193, 21*
16 analogiam sic Graeci — 276, 8 comparemus *Charis. 116, 30*

---

1 longum accentum transversa I littera notant, brevem C sursum spectante. sed in illis sonos, in his tempora dinoscimus *Dositheus* accentum ς momentum *B* breuem sursum spectans: sed in illis tempora ς breuem sursum spectantem sed etiam in illis tempora *B* 3 scripta praestabit *B* scripta praestemus ς his adiciunt hyphen, cum duo verba quasi in unum pronuntiatione colligimus, et formam eius hanc faciunt, utriusque verbi proximas syllabas *Dositheus* item his adiciunt et hyphen, cum duo verba quasi in unum pronuntiatione colligimus, et formam hanc faciunt ◡ et utriusque verbi proximas litteras *Victorinus* 4 quasi (quas *B)* in unam pronuntiationem *B* ς
5 faciemus * utrisque uerbis ς faciemus ▬ utrisque uerbis *B* 6 Turnus] *Verg. Aen. VIIII 47* anteuolans ς anteuolans ▬ *B* apostrophe *B* ς 7 notant * ad caput ς notant stare ad caput *B* 9 tanton'] *Verg. Aen. X 668*

C codex Ambrosianus D 498 inf.
ς *editio princeps Iani Parrhasii Mediolani a. 1504*

10 DONATIANI FRAGMENTVM *C* Donatiani Fragmentum. lege cum uenia ς
13 digeritur] dirigitur *C* ς 15 *fortasse* etymologia est verborum in usu credibilis enarratio, ideoque quasi *ἀληθινολογία* dicta est: *cf. Dionys. Thrac. p. 740, 10 ἐτυμολογία ὡς ἂν εἴ τις εἴποι ἀληθινολογία* ideoque quasi Antologia dicta est. Analogiam sic graeci diffinierunt. Analogia est in symploce. *id est connexus orationum consequentium huiusce generalis Analogiae species quaedam spectantur in rebus: quaedam in rationibus hanc Analogiam graeci quae spectantur in dictionibus sic definierunt: Analogia est * id est connexus orationis in dictione ς Ideo quasi antalogia *(corr.* antologia, *superscr.* dicta) est in symploce greci sic differunt connexus orationum consequentium huiusce generalis *(deletis verbis* in symploce-generalis) Analogiam greci sic diffinierunt. Analogia est simploce. . . . . . i. connexis orationis in dictione *lacuna punctis notata C* 19 in rationibus] in dictionibus *apud Charisium legendum coniecit Christius Münch. gel. Anz. 1859 p. 222*

nexus orationis in dictione. huic vero analogiae, quae est in verbis, illa quoque analogia subiecta est, quae procedit per similium comparationem, quae sic definitur a quibusdam, *ἀναλογία ἐστὶν συμπλοκὴ λόγων ἀκολούθων ἐν κλίσεσι μερῶν λέξεως*, id est conexus orationum consequentium in declinationibus partium orationis. in *analogia Aristophanes* quinque observationes tradit, per quas possent inveniri similia, ut eiusdem sint generis, casus, exitus, numeri syllabarum, soni. Aristarchus, auditor eius, adicit differentiam, id est ne simplicia cum compositis comparemus. hactenus de nomine analogiae: nunc de ipsa analogia incipiamus.

A littera finiuntur Romana nomina et masculina et feminina et neutralia, sed in multitudine, hoc est pluraliter: singularia enim peregrina sunt neutra. masculina, ut Catilina Pansa, feminina, ut amicitia avaritia, communia et masculino et feminino, ut adsecla conviva ebria: *conviva* feminino Pomponius in Auctorato,

p o s t q u a m c o n v e n i o m n i s c o n v i v a s m e a s,

ebria masculino in eodem Pomponius,

† n e q u e e g o s u m M e m m i n e q u e C a s s i a n e q u e M u n a t i u s e b r i a.

neutralia in multitudine, hoc est pluraliter, ut Saturnalia compitalia. horum genetivus quamvis varie elatus sit apud auctores (Saturnalium enim et Saturnaliorum, compitalium et compitaliorum dixerunt), dativi tamen mansit regula, ut bus syllaba finiretur. nam neutra quae semper pluralia sunt, si ante novissimam syllabam i litteram habeant in genetivo, dativo bus syllaba finientur, ut Saturnalia Saturnalium Saturnalibus. nam arma castra exta, quia non habent i ante a syllabam, dativo casu in is finientur: armis enim et castris extisque dicemus. singularia autem neutra a littera terminata nulla inveniuntur nisi peregrina, ut toreuma emblema poema, de quibus dubitatur, quem casum genetivum et ablativum habeant. legimus enim toreumatum et toreumatorum, toreumatibus et toreumatis et sic similia. commodius tamen senserunt qui toreumatum et poematum dicendum putaverunt, primum quia haec magis ad Romanum

10 A littera — 277, 9 emblemata et similia *Charis. 52, 6 — 53, 6*

1 huius uero Analogiae quae est in uerbis illa quoque analogia subiecta est: quae procedit per similium comparationem. quae sic definitur a quibusdam Analogia * id est connexus ς huius uero .... que est in uerbis illa quoque ...... subiecta est que procedit per similium comparationem que sic diffinitur a quibusdam ..... est in simploce .... i.conexus *C* 5 in .... quinque *C et unius fere versus spatio post* in *relicto* ς 10 sunt et neutralia *Charisius* 12 amicitia *C* Amitina ς 13 conviva *posteriore loco om. C* ς 14 aucturato *cod. Vat. 3402* 16 masculino *C cod. Vat. 3402* in masculino ς 17 Neque ego sume *(corr. al. m.* sume) ni neque Cassia neque Munatius ebria *C* Neque ergo sumẽni neq: Cassia neq: Munatius ebria *cod. Vat. 3402* neque sum meni neque castia neque Mimacius ebria ς 19 saturnalium enim et saturnaliorum ς saturnalium enim et saturnalium *C* 24 quia non habent ς quia non sunt *C* 26 inueniuntur nisi peregrina ut toreuma ς inuenientur nisi percornia Toreunia *C* 28 toreumatum et toreumatorum toreumatibus et toreumatis ς toreumatum toreumatibus et toreumatis *C* 29 toreumatum et poematum ς toreumatum poematum *C* 30 putauerunt *C* putarunt ς

colorem videntur accedere, deinde quod quaecumque nomina genetivo plurali apud Graecos per *ων* litteras finiuntur translata in latinum *ω* in u et *ν* in m mutant, ut *Ἑκτόρων Νεστόρων*, Hectorum Nestorum. sic ergo, cum illi dicant *ἐμβλημάτων τορευμάτων ποιημάτων*, nos recte toreumatum emblematum poematum dicemus. similiter in genetivo quoque singulari o graecum in i latinum mutamus, ut *ἐμβλήματος* emblematis, *κηρώματος* ceromatis, *ποιήματος* poematis, *πήγματος* pegmatis. nam nominativum pluralem graece proferimus, poemata ceromata pegmata emblemata et similia. Romana vero nomina nominativo casu in a exeuntia accipiunt e litteram et faciunt genetivum et dativum singularem, ut haec amicitia huius amicitiae; accipiunt m et faciunt accusativum, ut hanc amicitiam. quorum ablativus tantum producitur, quoniam omnia nomina quae a littera terminantur seu singulari seu plurali numero necesse est corripiantur excepto ablativo casu, qui numquam corripitur, nisi cum e littera terminatur, in tertia scilicet declinatione.

9 Romana vero nomina — 15 e littera terminatur *Charis. 53, 30 — 54, 5*

2 per *ων* litteras ϛ per cor litteras *C*   *ω* in u et *ν* in m mutatur ut hectorum Nestorum. sic ergo cum illi dicant emblemat*ων* toreumat*ων* poemat*ων* nos ϛ   *ω* et *ν* et u et .... ut hectorum nestorum sic ergo cum illi dicat: Emblematcor Poesmateor (*corr.* Poemateor) nos *C*   5 poematum *om.* ϛ, *add. C*   6 in a latinum mutamus. ut emblematos emblematis. poematis : ceromatis : poematos poematis : pegmatos pegmatis. nam nominatiuum ϛ in i latinum mutamus et Emblematos emblematis ceromatos tis pegmatos pegmatis non nominatiuum *C*   8 pegmata emblemata *om. C*, *add.* ϛ   10 exeunt et accipiunt *C* ϛ   e litteram ϛ et litteram *C*   13 seu singulari ϛ se singulari *C*   15 terminantur in tertiam scilicet declinationem ϛ terminātur in terna.s. declinatione *C*

ATILII FORTVNATIANI ARS

p. 2685. 86 P. p. 332. 33 G.

Etsi scio te omni studio atque virtute in hoc maxime laborare, ut oratorem te perfici velis, et hoc unum in animo volvere, quo avo et quo patre sis natus, dies noctesque insistere, ut eloquentia senatoriam cumules dignitatem (quid enim pulchrius disertissimo praetore? aut quid sublimius eloquentissimo consule?), tamen arbitror ab illa virtutum omnium via aliquando in diverticula flectendum discendumque esse praeterea aliquid, pedetentim tamen et tantum, quantum oratorem et non valeat avocare et possit ornare. cogita enim te de omnibus bonis artibus iudicaturum et, quanto dignitate omnes homines anteieris, tanto scientia debere praestare. accipe igitur Horatiana metra, quae saepius flagitasti. nam quid refert hunc poetam imitari, tenere, diligere, si non omnes virtutes eius penitus cognoveris? quare necessario altius et ab ovo mihi, ‖ quod aiunt, repe|tenda res est, ut de metris ipsis principalibus ante percurram, quo magis haec quibus intendimus in aperto esse possint. sed, ut ille ait, carptim, ut quaeque memoria digna videbantur, de multis auctoribus excerpta perscripsi. quod si omnia velis cognoscere et nomina et genera metrorum, cum tibi ab oratoria otium fuerit, veteres lege musicos, id est, ut ait Lucilius, a r c h e t y p o s, u n d e h a e c s u n t o m n i a n a t a.

A *codex Vaticanus 3402*
B *codex Vaticanus 5216*
ς *editio princeps Iani Parrhasii Mediolani a. 1504*

1 ARS FORTUNATIANI *A B*, *om.* ς 3 uoluere *A* renoluere ς *B* 4 senatorum ς 5 diserto ς 6 ab illa uirtutum uia aliquando flectendum ς 9 possit ς *B* posse *A* cogita enim te de omnibus ς cogita enim ex omnibus *A B* 10 anteieris *Putschius* anteire *A B* ς 13 necessario altius et a uino mihi quod (a uino in quod *B)* aiunt repetenda *A B* necessario et a uino quod aiunt in repetenda ς necessario et ab ouo quod aiunt repetenda *Putschius* 14 percurram ς *A* praecurram *B* 15 ut ille ait] *Sallust. Catil. c. 4* sed a quo incepto studioque me ambitio mala detinuerat, eodem regressus statui res gestas populi Romani carptim, ut quaeque memoria digna videbantur, perscribere 16 carptim utique quae memoria *A B* ς de multis *A B* e multis ς 18 lege musicos] legemus *A B* lege ς 19 Archetypa ς archeotypa *B* archeotyra *A et cod. Ambros.* nota *cod. Ambros.*

DE LITTERIS VOCALIBVS

Igitur ut a certo initio auspicemur, de litteris vocalibus pauca dicam, simul ne onerare te videar, cum artem grammaticam et intellexeris apud me et memoriae mandaveris diligenter, praesertim cum satis meminerim me tibi omnem summam metrorum brevitate pollicitum. ergo omissis omnibus quae iam nosti admonendus es vocales nostras dichronas esse, *hoc est* et produci et corripi. apud Graecos enim accepisti separatim natura longas, natura breves et dichronas.

DE CONSONANTIBVS

De consonantibus hoc velim te diligenter tenere, esse apud nos quaedam elementa, quae minus virium habeant et sic in pronuntiatione, ut ita dixerim, liquescant atque selvantur, ut positione longam facere non possint, *et* sunt l m n r (haec Graeci hygra appellant, λ μ ν ϱ); ne forte versum illum contra rationem putes factum,

at regina gravi iamdudum saucia cura.

nam in illo pede, qui est gina gra, g littera consonantis vim tenet, r pro nulla habetur. et hygra accipi debet ‖ in secundo loco posita, id est cum alia consonans vocali propior praecedit. verum si aliqua harum litterarum primum locum teneat, id est prope vocalem sit, consonans accipi debet. item cum metri necessitas exigit, consonantes habentur.

DE SYLLABIS

Syllaba est litterarum consensus per vocalem vel vocales comprehensus. aliquando tamen unam vocalem pro syllaba positam abusive syllabam vocamus. syllaba enim a Graecis dicitur ἀπὸ τοῦ συλλαμβάνειν τὰ στοιχεῖα. | syllabae aut breves sunt aut longae. breves efficit correpta vocalis. longae autem duobus modis fiunt, aut natura aut positione: natura, cum vocalis extenditur: positione fiunt modis sex, cum aut duae consonantes in eadem syllaba vocalem sequuntur, ut ars; aut in duas syllabas separatae, ut arcus; aut cum duplex littera in eadem syllaba est,

1 De litteris vocalibus *in lacuna om.* ς, *add. A B* 2 ut *om. A B, add.* ς 3 uideam ς 5 *fortasse* breviter esse pollicitum 6 admonendus es (omnes *add. B* ?) uocales *A B* admonemus Omnes uocales ς dichronas ς *B* dichronos *A* 7 hoc est *om. A B* ς separari *Putschius* 12 positione longam facere non possint *om.* ς 13 et *om. A B* ς ygra *(superscr. al. m.* ὑγϱά *A)* appellant λ μ ν ϱ Nec forte *A B* hygra appellant ∗ nec forte ς 15 at regina] *Verg. Aen. IIII 1* 16 nam in illo ς nam ab illo *A* nam de illo *B* 18 consonans uocali propior praecedit *A* consonantis uocali priori praecedit ς *B* uerum si aliqua litterarum primum *A* uerum si aliqua harum (?) primum *B* caeterum si aliqua harum primum ς 19 sit] sic ς sic ut *Putschius* 22 *fortasse* litterarum consonantium per vocalem vel vocales comprehensio 24 ἀπὸ τοῦ συλλαμβάνειν τὰ στοιχεῖα *in lacuna om.* ς 25 syllabae aut breues ς *B* syllabae autem breues *A* 27 natura cum ς *A* nam cum *B* 28 ut *ante* ars *om. A B, add.* ς aut in duas syllabas *bis scripta habet A*

ut nix, aut in sequenti, ut axis; aut cum sequuntur i vel v loco consonantium positae praecedente alia consonante, ut

cum Iuno aeternum servans sub pectore vulnus

et

o nimium, virgo, nimium crudele luisti
supplicium.

brevis syllaba tempus unum habet, longa, sive natura sive positione fuerit, duo.

DE PEDIBVS

Pedes simplices fiunt duabus vel tribus syllabis a sublatione in depositionem certis temporibus terminatis, paucissimis duobus, plurimis sex. sunt autem universi pedes duodecim. ex his disyllabi quattuor, pyrrichius ex duabus brevibus, spondeus ex duabus longis, || iambus ex brevi et longa, trochaeus, quem quidam chorion vocant, ex longa et brevi; trisyllabi octo, dactylus ex longa et duabus brevibus, anapaestus ex duabus brevibus et longa, creticus ex longa et brevi et longa, amphibrachus ex brevi et longa et brevi, bacchius ex duabus longis et brevi, antibacchius ex brevi et duabus longis, molossus ex tribus longis, tribrachus ex tribus brevibus. igitur simplices duplicati faciunt compositos pedes ex se, qui sunt hi, ex spondeo et pyrrichio ionicus *ἀπὸ μείζονος*, ex pyrrichio et spondeo ionicus *ἀπ' ἐλάσσονος*, ex chorio et iambo choriambus, ex iambo et chorio antispastus, ex trochaeo et pyrrichio paeon *πρῶτος*, ex iambo et pyrrichio paeon *δεύτερος*, ex pyrrichio et trochaeo paeon *τρίτος*, ex pyrrichio et iambo paeon *τέταρτος*, ex duobus trochaeis ditrochaeus, ex duobus iambis *διπλοῦς* iambus, ex duobus spondeis | dispondeus, ex duobus pyrrichiis proceleumaticus, ex iambo et spondeo epitritos *πρῶτος*, ex trochaeo et spondeo epitritos *δεύτερος*, ex spondeo et iambo epitritos *τρίτος*, ex spondeo et trochaeo epitritos *τέταρτος*. ergo cum unus pes simplex bis positus compositum pedem fecerit, graece

---

1 nix *A* nux ς *B* sequuntur i uel u loco consonantium positae *A* sequitur i uel u loco consonantium posita ς *B* 3 cum Iuno] *Verg. Aen. I 36* 5 o nimium] *Verg. Aen. XI 841* luisti] uti *B* uti (luisti) *A* ς 10 fiunt *Putschius* sunt *A B* ς 12 autem uniuersi *codex Ambrosianus* autem hi uniuersi *A B* ς disyllabi illi pirrichius *A* disyllabi pirrichius ς *B* 14 uocant *A* appellant ς *B* 15 trisyllabi *A* et trisyllabi ς *B* brevibus *priore loco om. A B, add.* ς 16 Creticus ex longa breui et longa Amphibrachys ex breui longa et breui Antibachius ex breui et duabus longis Bachius ex duabus longis et breui Molossus ς 17 antibacchus *A* 19 ex se] sex *A B* ς. *fortasse* sedecim 20 *ἀπὸ μείζονος et ἀπ' ἐλάσσονος in lacunis om.* ς 22 antispatus *A* ex trocheo et pyrrichio peon * ex Iambo pyrrichio et trocheo * ex pyrrichio * iambo ex duobus trocheis * ex pyrrichio et * ex duobus Iambis * ex duobus spondaeis Dispondius ς poton *πρῶτος et in marg.* paeon *A* ex iambo pyrrichio et trocheo paeon *δεύτερος* ex pyrrichio paeon *τρίτος A B* 26 proceleumaticus ex iambo et spondeo epitritos *δεύτερος* (*δεύτερος in lacuna om.* ς) ex spondeo et iambo epitritos tertius ex spondeo et trochaeo epitritus quartus *A B* ς 29 graece sygyzia * latinae ς

συζυγία, latine coniugatio dicitur. haec autem, cum duos similes iungit, tautopodia, cum diversos, dipodia appellatur.

Hi sunt qui in usum [excepto dactylo] omnium carminum veniunt, qui gressibus alternatis quasi incedunt per versus *et* moventur. hic est motus et ingressio, quam Graeci basin ‖ appellant: de sublatione constat et positione, quae et thesis dicitur, *ut* est 'arma vi'; ar sublatio est temporum duum, ma vi positio temporum duum. pedes qui ex utraque parte paria tempora habent *ἄρτιοι* et *ἴσοι*, qui inaequalia *πέρισσοι* et *πάρισοι* appellantur.

Depositio est, qua perspicitur, qua specie metrum finiatur. depositionis genera sunt quattuor: aut enim *ἀκατάληκτον* est, quando plenum metrum sive versus est; aut *καταληκτικόν*, quando syllaba deest; aut *βραχυκατάληκτον*, quando pes deest; aut *ὑπερκατάληκτον*, quando pes et syllaba deest. *ἀκατάληκτον* est, ut

avete fontes caeruli,

duo enim pedes integri integrum metrum dederunt; *καταληκτικόν*, ut

quis hic manus tenellis,

syllaba deest quo minus dimetron sit; * *ὑπερκατάληκτον*, ut

vallis per imas,

pes et syllaba deest quo minus dimetron sit. has omnes species invenie-

15 avete *p. 287, 7* 19 vallis *p. 287, 1*

1 duos similes *A* duos pedes similes ς *B* 2 tautopodia ς *A* cautopodia *B* 3 excepto dactylo *adscriptum esse videtur, ut dactylum solum non per syzygias incedere significaretur. quae sententia restitui poterat ita,* hae sunt quae in usum excepto dactylico omnium carminum veniunt, quia reliqui pedes gressibus alternatis quasi incedunt *vel ita,* hae sunt quae in usum omnium carminum veniunt, quia pedes excepto dactylo gressibus alternatis quasi incedunt. *sed quoniam ipsius dactyli exemplum subiectum est, non ad syzygias, de quibus modo dictum erat, sed ad pedes per arsin et thesin alternatis gressibus incedentes haec referenda sunt. quare verba ab hac sententia aliena seclusi* 4 alternatis ς alternati *A B* per uersus mouentur *A B* ς 5 constant ς 6 quae arsis et thesis dicitur *Putschius* dicitur est arma ui *A B* dicitur Armaui ς 7 positio] depositio *A B* ς 8 *ἄρτιοι* et *ἴσοι* *Gaisfordius* aptioletici *A B* ς qui] quo *B* perissi et paricoi ς pepissos et parisoi *A* pepissos et paricos *B* 10 perspicitur ς *A* prospicitur *B* Depositionis genera sunt quatuor: aut enim * est quando plenum metrum siue uersus est: aut * quando syllaba deest. aut * quando pes deest: aut quando pes est: syllaba deest * est ut Ante Fontes Ceruli . duo . n . pedes integri metrum dederunt * ut qui hic manus tenellis syllaba deest quo minus dimetron sit * ut uallis perimas pes est . syllaba deest quo minus dimetron sit ς depositionis genera sunt quattuor aut enim *ἀκατάληπτον* (*ἀκατάλητον A*) est quando (quandum *B*) plenum metrum siue uersus est aut *καταληκτικον* (*καταλητικον A*) est ut auete (fuete *ut videbatur A*) fontes caerulei duo enim pedes integri integrum metrum dederunt *καταλητικον* ut qui hic (hic *om. B*) manus tenellis syllaba (syllaba *om. B*) deest quo minus dimetron sit ypercatalecton uallis per imas pes est syllaba deest quo minus dimetron sit *A B* 13 brachycatalecticum, quando pes deest: aut quando pes et syllaba deest *Putschius* brachycatalectum, quando pes deest, aut hypercatalectum quando pes et syllaba deest *Gaisfordius. in hypercatalectis eadem ratione usus est grammaticus infra p. 286, 26 sqq.* 15 *fortasse* favete fontes 17 qui sic manus *Putschius* 18 lacunam, *qua exemplum brachycatalecti excidit, indicavi* 20 pes et syllaba deest *Putschius*

mus in his metris, quae per *συζυγίας* ingressionem habent. in dactylico vero, cui nec pes nec syllaba potest in ingressione deesse, quippe cum eius simplicibus pedibus basis constet, non nisi acatalectum invenire poterimus. ideo autem dactylica sola simplicibus pedibus ingrediuntur, quoniam dactylus et spondeus aequalitatem temporum ‖ habent, alia autem per syzgias, *quoniam* diversae potestatis pedibus constant.

DE METRO

Metron est conceptio certis et legitimis pedibus expedita. dicitur autem et unus | pes metrum, unde hexametrum versum appellamus, et una *συζυγία*, unde iambicum sive quem alium ex coniugationibus constantem trimetrum dicimus; similiter et versus unus, unde trochaicum metrum dico et paginam metra habere decem, cum versus eius numero. unam quoque syllabam metron dixerunt, a qua mensura incipit. ergo et syllaba, a qua pes, et pes, a quo *συζυγία*, et *συζυγία*, a qua comma vel colon, et comma vel colon, a quo versus nascitur, metra dicuntur.

DE RHYTHMO

Inter metrum et rhythmum hoc interest, quod metrum circa divisionem pedum versatur, rhythmus circa sonum, quod etiam metrum sine plasmate prolatum proprietatem suam servat, rhythmus autem numquam sine plasmate valebit. est etiam rhythmus et in corporali motu. cum enim histrio indecenter signum aliquod expressit, arythmos dicimus, *cum* decenter eurythmos. item si fuerit aequalitas corporis modice temperata, eurythmos, inaequalis vero et toris quibusdam confusa arythmos appellatur, unde Virgilius 'tum longo nullus lateri modus'. toris enim extantibus et interrumpentibus latera arythma latera sunt facta. ‖

DE COLO ET COMMATE

Colon est pars sive partes versus integris pedibus impletae, ut 'defecisse videt sua'; habet enim tres pedes integros: comma pars versus sive partes imperfectae, ut 'arma virumque cano'; habet enim

---

1 quae per Basin . i . ingressionem habent ς in Dactylo uero ς 3 constet *om.* ς acatalectim ς 4 ingrediuntur ς ingredimur *A B* 5 alii autem per syzygias diuerse potestatis (p̄tatis *A*) pedibus constant *A B* aliqua autem per syzygias diuerse * ς 7 De metro *om.* ς 9 unus pes metron unde exametron ς 10 syzygia ς 11 uersum unum *A B* ς 13 a mensura ς a quo mensura *A B* 14 et pes a quo *συζυγία* et *συζυγία* a comma uel colon a quo uersus *A* et pes a quo *συζυγία* a quo comma uel colon a quo uersus *B* et pes a qua syllaba syzygia et syzygia a qua comma uel colon a quo uersus ς 16 De rhythmo *om.* ς 18 metron sine psalmate ς. *cf. Prob. in Verg. bucol. p. 6, 32* item Aeneida quoniam plasmate legi volebat, ait 'arma virumque cano'. 20 sine psalmate ς 21 enim *om.* ς cum *ante* decenter *om. A B* ς 23 eurythmo inaequalis ς toris *om. A B*, *add.* ς. *fortasse* inaequalis vero species et toris 24 tum longo] *Verg. georg. III 54* 25 facta sunt ς 27 defecisse] *Verg. Aen. XII 2* 28 integros] similes ς

duos integros pedes et dimidium. et colon dictum quasi a corpore abscisum integrum membrum, comma vero quasi trunca pars membri a corpore amputata.

Nunc dicere aggredior metra principalia, quae a Graecis prototypa et archigona dicuntur. cetera enim ex his nata sunt, quae mutilata per cola et commata aut partibus adglutinantur similibus aut sola ponuntur, et sumunt vel a pedibus nomina ex quibus constant, ut dactylica et anapaestica; vel ab inventoribus, ut phalaecia | vel sotadica; vel ab his qui ea maxime frequentarunt, ut aristophania et asclepiadia; aut ab usu, ut priapea; aut a numero syllabarum, ut hendecasyllaba, aut a numero pedum, ut versus senarios dicimus, aut a numero syzygiarum, ut trimetros et tetrametros dicimus, aut a passionibus, ut coluros et scazontas, aut a tempore, ut saturnios, quod eodem tempore primum in Italia usurpati sunt, quo Saturnia urbs erat. igitur originalia sunt, ut dixi, numero octo, quae omnia proprio suo pede consistunt, unde nomina acceperunt, || et sunt haec, dactylicum, anapaesticum, iambicum, trochaicum, ionicum ἀπὸ μείζονος, ionicum ἀπ' ἐλάσσονος, choriambicum, antispasticum. his quidam adiciunt proceleumaticum et paeonicum, quae possunt videri non inter prototypa ponenda, sed inter illa quae ex prototypis nascuntur. sed nos post octo prototypa haec duo coniungemus.

DE DACTYLICO

Dactylicum metrum dictum, quod ex omnibus dactylis constat. [sed melius sonat versus dactylicus hexameter, si catalecticus fiat, hoc est si disyllabum pedem in ultimo habeat, ut est

at tuba terribilem sonitum procul aere canoro]

sed admissus in societatem dactyli spondeus, scilicet propter temporum similem potestatem, heroum fecit. volunt enim heroum illo distare a dactylico, quod dactylicus ex dactylo solo sit, herous et ex spondeo. hexa-

21 De dactylico *Mar. Victor. 70, 11*

1 a corpore ς *B* a corporea *A* abscissum *A B* ς 4 *ante* Nunc *unius versus spatium relictum est in* ς. *omissa autem est inscriptio* De metris principalibus quae sunt numero octo *vel* de octo prototypis. *ad quam inscriptionem spectant* 14 igitur originalia sunt, ut dixi, numero octo aggrediar ς 5 archegona ς *B* nata *om.* ς per cola *B* per colo *A* per colos ς 6 aut paribus agglutinantur sibi *Putschius* similibus] sibi *A B* ς 7 ut dactylica anapaestica ς et dactylica et anapaestica *A B* 8 ut Phalecia sotadica ς 9 ut aristophia et asclepiadia *A B* ut Aristophania Asclepiadia ς 11 aut numero syzygiarum ut trimetros *A* aut ne syzygiarum aut trimetros *B* aut a numero syzygiarum trimetros ς 13 quod eo tempore in Italia ς 17 ἀπὸ μείζονος *et* ἀπ' ἐλάσσονος *in lacunis om.* ς antispasticum cum his ς 19 ponenda — 20 octo prototypa *om.* ς 22 sed melius — 25 aere canoro, *quae ad quaestionem de ultimo pede hexametri pertinent, non apte hoc loco interposita sunt, neque catalecticum sed acatalectum versum esse voluit grammaticus infra p. 285, 12. quare verba postea, ut videtur, adscripta et ex margine illata seclusi* 23 versus *om.* ς 25 at tuba] *Verg. Aen. VIIII 503* aere ς *B* ęra *A* 28 hexametrum autem *Putschius* et exametrum autem *A B* ς

metrum autem et heroum volunt ab eo dictum, vel quod heroum facta primus Homerus hoc versu cecinerit, vel quod vetustissimus et ante omnes primus fuerit hic versus (heroica enim vetera et antiqua dixerunt), vel quod hoc magna et sobria canantur, et heroes magni et sobrii. idem et epicus dicitur, quod sermonum capax, et quod per eius pedes simplicius et facilius verba eant atque decurrant, *ἀπὸ τοῦ ἕπεσθαι.* hunc Ennius longum vocat, Graeci delphicum, quia hoc genere *metri* Phemonoe, Apollinis vates, vaticinata est, || et pythicum a Pythone. nam cum | arcum Apollo in eum intenderet, hoc versu eum nymphae hortatae dicuntur. hexameter autem dictus, quod sex metris, hoc est sex pedibus, feritur. idem tamen, qui herous, etiam dactylicus nominatur, quamvis inveniri possit qui omnes spondeos habeat. recipit, ut dixi, pedes dactylum et spondeum omnibus locis indifferenter, aliquando in ultimo et trochaeum. omnis enim ultima syllaba in versu adiaphoros erit. item diligenter attende quod omnis syllaba, quae partem orationis finit, in omni versu similiter indifferenter accipitur, ut est

invalidus etiamque tremens, etiam inscius aevi:

dus syllaba indifferens. maximus qui est versus, syllabas habet XVII, ut

at tuba terribilem sonitum procul aere canoro;

minimus habet XII, ut est Ennianus

olli respondit rex Albai longai.

sed hos et eos qui plures spondeos quam dactylos habent, quasi minus bonos et sine dactylo parum teretes et sonoros, spondiazontas appellaverunt. proprium huius est, quod semper a longa incipit et disyllabo pede finitur. optimus habetur, cuius prima caesura penthemimerim habet orationis parte finitam, ut

arma virumque cano Troiae qui primus ab oris,

aut duos pedes et trochaeum similiter partem orationis finientem, ut

infandum, regina, iubes renovare dolorem.

---

3 fuerit hic *A* hic fuerit ς *B* heroica ς *B* heroici *A* 4 canantur ut heroes ς *A* canatur ut heroes *B* 6 decurrant *ἀπὸ τοῦ ἕπεσαι* (ϑ superscr.) hunc *A* decurrant *αποτονεπεσαι* hunc *B* decurrant * hunc ς 7 deliciacum *adscripto in margine* f *A* deliciacum *B* deliacum ς. Delphicum, *ut voluit corrector codicis A, Fabricius bibl. gr. I p. 154 et Naekius Choeril. Sam. quae supers. p. 263 coll. Plot. p. 2629* metri *om. A B* ς: *cf. Victor. de metr. p. 215, 15* Phemone ς 8 a *om. B, add.* ς *A* nam cum arcum in eum intenderet Apollo nymphae eum hoc uersu hortatae dicuntur ς *B*. *deinde vel a grammatico vel a librariis omissus est versus ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν* 10 quod sex metris hoc est sex pedibus fertur ς quod ex metris hoc est ex pedibus (hoc est pedibus *A)* feritur *A B* idem tamen qui herous iam et dactylicus *A B* idem tamen quasi herous et dactylicus ς 12 pedes *om.* ς dactylicum *B* omnibus in locis ς 14 item diligenter attende] *cf. Max. Victor. de rat. metr. p. 219, 26. Mar. Victor. p. 71, 22* 17 invalidus] *Verg. georg. III 189* 18 habet XVII *Gaisfordius* habet XVI *A B* ς 19 at tuba] *Verg. Aen. VIIII 503* 23 spondiazontas ς spondiazuntas *A B* 24 pede] pene ς 25 pentimemerim *A B* ς 26 finitam *coniecit Gaisfordius* finita *A B* ς 27 arma] *Verg. Aen. I 1* 29 infandum] *Verg. Aen. II 3*

haec interim catholica eius tibi erunt. nunc exempla videamus a dimetro. ' dimetrum acatalectum, in quo clausula est hexametri,

terruit urbem; ||

hoc et choriambicum est: trimetrum acatalectum

caeditur icta securi,

tetrametum catalecticum

Italiam fato profugus,

tetrametrum acatalectum

caelicolae Veneris sacra semina,

pentametrum acatalectum

haec mare canificat nec agit freta caerula,

hexametrum acatalectum

conticuere omnes intentique ora tenebant.

DE ANAPAESTICO

Dactylico contrarium est anapaesticum metrum. huic naturale| catholicum est partes orationis singulis pedibus terminare: hic enim versus optimus est, secundus ab optimo ille qui σνζυγίας parte orationis finit. nam siculi in ceteris metris vitiosum est, si singuli pedes partem orationis finiant, ita hic bonum est quod in aliis contrarium est. recipit pedes, suum, scilicet anapaestum, dactylum et spondeum, raro et proceleumaticum: hos omnes omnibus in locis. dimetrum brachycatalectum

similes nobis volumus,

dimetrum acatalectum

similes nobis volumus pueros.

item, si adicias 'edere', facies trimetrum brachycatalectum,

similes nobis volumus pueros edere;

et fiet sic acatalectum,

similes nobis volumus pueros edere matres.

tetrameter plenus erit, si addas 'tu quoque perge'. hic quoque similiter tetrameter acatalectus est,

operas vobis dedimus, domini, reddite nobis debita similes. ||

---

1 catholica eius tibi *A* catholica qui tibi *B* chatolica tibi ς 2 dimetrum acat catalectum *A B* dimetrum catalectum ς. *dimetrum catalecticum eundem versum dixit Marius Victorinus p. 73, 4* 3 terruit] *Hor. carm. I 2, 4* 4 trimetrum acatalectum ceditur icta securi tetrametrum catalecticum (ceditur — catalecticum *om. B)* italiam fato profugus tetrametrum catalecticum celicolae ueneris sacra semina pentametrum acatalectum conticnere omnes intentique ora tenebant *A B* trimetrum acatalecticum Ceditur Icta securi Tetrametrum acatalecticum. Caelicola ueneris sacra foemina. Pentametrum acatalecticum. Haec mare canificat nec agit freta caerula. Hexametrum acatalecticum. Conticnere omnes intentique ora tenebant ς 7 Italiam] *Verg. Aen. I 2* 13 conticnere] *Verg. Aen. II 1* 17 ab optimo qui syzygias ς 19 est *post* contrarium *om.* ς 22 similes nobis volumus dimetrum acatalectum *om. B* 25 item *A B* idem ς brachycatalectum ut similes ς *B* 27 fiet] si *A B* ς 29 tetrametrus plenus ς 31 operas nobis *A B* Operario bis ς reddite nobis debita similes *A* reddere nobis debita similiter ς *B*

DE IAMBICO

Sequitur ut de iambico dicere debeamus, cuius auctorem alii Archilochum, alii Hipponactem volunt. sed primus Homerus hoc usus est in Margite,

ἦλθέ τις εἰς Κολοφῶνα γέρων καὶ θεῖος ἀοιδός,
Μουσάων θεράπων καὶ ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος,
φίλην ἔχων ἐν χερσὶν εὔφθογγον λύραν.

iambica maledica carmina appellant, quod hoc pede [id est metro] olim lacerare et laedere solebant. iambicus trimeter qui est minimus habet syllabas XII, ut

beatus ille qui procul negotiis;

qui maximus, XVII, ut

rapite agite, proceres, rapite [o] iuvenum decus.

hic latine senarius, quod pedes sex simplices habeat, graece trimeter, quod tres συζυγίας habeat, appellatur. constat autem iambo suo principe. nam versus qui ex hoc uno est legitimus iambicus erit, quem Graeci ὀρθόν vocant, ut ille est,

beatus ille qui procul negotiis.

sed iambus, ut ait Horatius, spondeum in partem recipit, qui pes omnia paene metra ornat atque disponit. item solutio longae in iambo tribrachum facit, alterutrius longae spondei aut dactylum aut anapaestum: utraque enim longa spondei in iambico metro non potest solvi. fiunt ergo hi universi pedes quinque. inveniuntur semper hi omnes in|cipientibus locis, id est sublationibus, quae loca imparia quidam vocant, ‖ in desinentibus vero, id est in depositionibus, quae loca paria appellant, non nisi qui a brevibus incipiunt. dimetron hypercatalecton [ut]

---

1 De iambico *Mar. Victor. 79, 7*

---

3 in margite (margine *B*) *μαθετικεις καὶ οφωνα γερων καὶ θειος ἀοιδος μουσάων θεραπων (θεραπν B) καὶ εκηβολου απολωνος (απολλωνος B) φιλην εχωον εν χερσὶν αφεοντον (αφιοντον B) λυγαρ* Iambica *A B* in margite * Iambica ς. ideoque dicitur homerus in margarite suo miscuisse hos uersus tamquam parens ΟΜΗΡΟΥ ΗΛΘΕ ΠΓΕΙϹΚΟΛΟΦΩΝΑ ΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΘΕΙΟϹ ΑΟΙΑΟϹ ΜΟΥϹΑΩΝ ΘΕΡΠΩΝ ΚΑΙ ΕΚΝΒΟΛΟΥ ΑΠΟΜΩΝΟϹ ΦΙ ΛΙϹΕΧΩΝΕΗΧΕΡϹΙΝ ΕΥΦΘΟΝΤΟΝ ΛΥΡΗΝ *codex Berolinensis Santen. 66, 4. in tractatu de heroo hexametro, quem in fragmentis et excerptis scriptorum metricorum postea edemus. Margitae versus primum edidit Lindemannus Lyra v. I p. 82 et hoc auctore Welckerus mus. rhen. v. XI a. 1857 p. 503 (Kleine Schriften v. IV p. 32) et Goettlingius de Margita Hom. Ienae a. 1863 p. 10*
7 *φίλην et λύραν, pro quibus rectius φίλης et λύρην scribitur ex Berolinensi codice, defendit Welckerus* 8 id est *A* hoc est ς *B* olim *om. B* 9 iambicus qui trimeter est *A B* ς habet syllabas *A* syllabas habet ς *B* 11 beatus] *Hor. epod. 2, 1* 13 rapite o proceres ς 15 *συζυγίας in lacuna om.* ς 16 hoc *om.* ς 17 Graeci *om.* ς ὀρθόν] *ορτιον A B* ς ut ille est * sed iambus ς 19 Horatius] *a. p. 254 sqq.* 24 uocant : in desinentibus uero id est in depositionibus quae loca paria appellant : nisi quia breuibus ς uocant non nisi q (*h. e.* quia) breuibus *A B*
26 ut *post* hypercatalecton *om.* ς

valles per imas,

dimetron brachycatalecton [ut]

plenus cadus musti,

dimetrum catalecticum

aquae sonant liquentes,

dimetrum acatalectum

avete fontes caeruli,

trimetrum acatalectum

amare nolo nec dolere Clinia.

iambicum hoc metrum, etiam si defuerit versui iambus vel rarus in eo fuerit, appellabimus. ille enim legitimus solus, quem ὀρθόν dixi, iambo solo constat. sed ut diximus iam dactylicum hexametrum etiam eum dici, qui omnes spondeos habeat, ita et hic iambicus dicetur, quamvis unum iambum habeat,

pavidumque leporem et advenam laqueo gruem.

DE TROCHAICO

Contrarium huic trochaicon metron, quod aeque quinque pedibus constat, trochaeo et ceteris quibus supra. nam trochaei longa soluta tribrachum, alterutra spondei aut anapaestum aut dactylum faciunt. hi pedes omnes ponuntur paribus in locis, imparibus non nisi hi qui brevibus finiuntur. dimetrum hypercatalectum

nympha rorida,

brachycatalecton

fontium sorores;

hoc et ithyphallicum dicitur: dimetrum catalecticum ||

Martium canunt tubae,

trimetrum catalecticum

Sol superna qui regis parens deus,

trimetron acatalecton

---

1 valles *p. 281, 19* 7 avete *p. 281, 15* 9 amare *Mar. Victor. 62, 1*
16 De trochaico *fragm. Bob. anal. gramm. Vindob. p. 516*

---

1 imas ς *A* imas est *B* 2 dimetron brachycatalecton ut plenus cadus musti dimetrum catalecticum Aquae inete (*sic, ut videtur, A* aque avete *B*) fontes cerulei sonant liquentes (frequentes *B*) Dimetrum acatalectum amare nolo nec dolere clinia *A B* dimetron brachycatalecton ut PLENVS MVSTI. Dimetron catalecticum. Iamque sonant liquentes: Dimetron acatalectum AMARE NOLO Nec Dolere Clinia ς 10 hoc *om.* ς 11 ὀρθόν] ορτιον *A B* ς 13 ita et hic ς *A* ut est hic *B* dicetur *A* dicitur ς *B* 17 huic ς *A* huius *B* trochaicon metron *A* trochaicum metrum ς *B* 18 *fortasse* quibus superius 20 ponuntur *om.* ς 25 dimetrum catalectum ς *B*. *post exemplum dimetri catalectici*, Martium canunt tubae, *exemplum dimetri acatalecti omissum est. deinde trimetri quoque quattuor genera posita fuisse videntur. item in reliquis metris exempla versuum partim librariorum errore partim ipsius grammatici neglegentia minus accurate descripta sunt.* 27 trimetrum catalectum *A* 29 trimetron acatalecton — 288, 1 Diana *om.* ς acatalecton] catalecton *A B*

tu, profunda quae regis, parens Diana,

tetrametrum catalecticum

tale quale vere primo sibilat teres donax:

hic, quia quattuor metris constat, et quadratus vocatur.

DE CHORIAMBICO

Choriambicum metrum constat initialibus locis ipso choreo, id est trochaeo, et tribracho, in sequentibus iambo. dimetrum hypercatalectum

o quis Adonem,

dimetrum acatalectum |

sanguine quis purpureo,

trimetrum catalecticum

heu miserandae volucres Martiae,

tetrametrum catalecticum

quoque vocarit volucer te choriambus ito,

tetrametrum acatalectum

uror amoris stimulo, cor quatit artus pavidos.

DE ANTISPASTICO

Antispasticon metrum Sappho invenit: constat iambo et trochaeo, conceditur tamen in συζυγίᾳ prima primo loco pro iambo quovis alio pede disyllabo uti, pyrrichio aut spondeo aut trochaeo. dimetrum hypercatalectum

volant praepetes, ||

trimetrum catalecticum

quae rupes habeant hic et opacae,

tetrameter brachycatalectus

Maecenas atavis edite Pegaee bonis:

item si unam syllabam adieceris, erit catalecticus,

Maecenas atavis edite Pegaee beatis;

acatalectus

Maecenas atavis edite Pegaee Reatine.

---

3 tale *Mar. Victor. 85, 1* 8 o quis *Mar. Victor. 86, 24* 16 uror *Mar. Victor. 86, 5* 22 volant *Mar. Victor. 88, 25*

---

2 tetrametrum ς trimetrum *A B* 6 initialibus] imparibus ς choreo *A* chorio ς *B* 8 adonem *A* adone' *B* Adon iero ς. Adonem *restituendum erat etiam apud Marium Victorinum p. 86, 24, qui rectius monometrum hypercatalectum dixit versum*, o quis Adonem, Spem Cythereae 12 heu miserande uolucris martie *A B* ς 13 tetrametrum catalecticum *om.* ς 14 quoque uocarit te uolucer choriambus ito *A B* quoque te uocarit te uolucer choriambus ito ς 16 uror *Marius Victorinus p. 86, 5* ui *A B* ς artus *Marius Victorinus* ortus *A B* ς 17 De Antispastico. Antispasticon. n. metrum ς De anapestico Anapesticon metrum *A B* 18 conceditur in * prima ς 19 prima] p̂ *A* 23 trimetrum acatalecticum *B* 24 opacae: Mecaenas attauis edite pegee bonis. Item si unam syllabam adieceris. Mecaenas attauis edite pegee beatis. Mecaenas attauis edite pegee Reatine ς 27 item si unam syllabam adieceris erit catalecticus *B* item si unam syllabam adieceris Maecenas atauis edite pegae bonis. Item si unam syllabam adieceris erit catalecticus *A*

DE IONICO A MAIORE

Ionicum metrum quod a maiore dicitur constat spondeo et pyrrichio et trochaeo et praeterea solutionibus spondei, id est anapaesto vel dactylo, et solutione trochaei, id est tribracho, indifferenter in locis omnibus, ita tamen ut omnis coniugatio sex tempora habeat. dimetrum brachycatalectum

veris coma florens,

dimetrum acatalectum

quae Pegaseis fontibus,

trimetrum brachycatalectum

non Idalio sic puer alto,

tetrametrum brachycatalectum

volo litoris in margine solus ambulare:

hoc et sotadicum dicitur: tetrametrum acatalectum, quod apud Cleomachum invenitur, ex duobus colis coniunctum

uvas nitidis frondibus Euan hederis illigat.

DE IONICO A MINORE

Ionicum metrum quod a minore appellatur constat pyrrichio et spondeo et | spondei solutione, anapaesto || et dactylo. hic quoque in singulis coniugationibus sex tempora impleri necesse est. dimetrum acatalectum

Ararim sic super altum:

Horatius

neque dulci mala vino:

trimetrum acatalectum

miserarum est neque amori dare ludum,

tetrametrum catalecticum

equus alvo vehit, uber tumet albo latice,

tetrametrum acatalectum

propere qui residens in gremio Faune celocis.

---

7 veris *Mar. Victor. 90, 29* 16 uvas *Mar. Victor. 91, 2* 21 Ararim *Mar. Victor. 95, 20*

---

1 De ionico quod a maiore dicitur. Constat *A B* ς 4 tribrachy *A B* ς 7 coma] comma ς 8 dimetrum catalectum *A B* ς 9 quae pegasius (pegasus *B*) fons fontibus *A B* Que opaco suis fontibus ς quae opaca sacris fontibus *Putschius. ante dimetrum acatalectum exemplum dimetri catalectici*, quae Pegaseo fonte, *excidisse videtur* 11 idalios sic *A B* ς 14 apud cleomacum *A* apud cleomaeum *B* apud. C. lenatem ς apud Maecenatem *Putschius* 16 frondibus *Marius Victorinus p. 91, 2* frontibus *A B* floribus ς euan *A B* euadne ς 18 et spondeo *om. A B, add.* ς 19 in] mihi *B* 20 implere ς 21 sicut super *A B* ς 22 Horatius] *carm. III 12, 1* 24 trimetrum catalectum *A B* ς 26 tetrametrum catalectum *A B* ς 27 equus albo uehit *A B* Ecus albo uelut ς 29 propere ς *A* proprie *B* celocis *A* e locis *B* colocis ς

De anadiplumeno. Anadiplumenon ex hoc minore ionico nascitur, quod ab illo hoc distat, quod a cretico incipit et est tetrametron,

defeci neque amori dare ludum libet ultra.

Est et aliud ex hoc metro ionico, quod galliambon dicitur, quod in fine degenerat, quo minus integrum ionicum *ἀπ᾽ ἐλάσσονος* faciat,

miserarum est neque amori dare posse remedia.

Ex hoc genere est quod anaclomenon appellatur, quod ordinem pedum naturalem ac solitum amittit et inmutatis pedum coniugationibus copulatur. dimetrum acatalectum

Paphias amor columbas.

nam constat pyrrichio et trochaeis duobus et spondeo: quarta enim syllaba, quae debet longa esse, brevis et sequens longa est, quam oportebat brevem esse. || hoc metrum si geminetur, facit tetrametrum ionicum a minore anaclomenon, quod heteromeres sapphicum nominatur, hoc modo,

docuit patens labellum bifido iugare rictu.

simile tetrametrum mensura, non coniugationibus,

viridi Palladis umbra sonat oscinum loquela.

Has tres species ideo iunxi, quoniam paene idem sunt quod ionicus *ἀπ᾽ ἐλάσσονος* est.

DE PROCELEVMATICO

Quidam adiciunt his octo proceleumaticum, cui nec addi quicquam nec minui potest: omnibus enim brevibus constare debet. dimeter catalecticus

ave nemora silent,

tetrameter catalecticus

maritima itinera peragere cupio.

DE PAEONICO

Paeonicon metron ex ipso pede suo nomen accepit. recipit autem in principio creticum praeter ipsum paeona, ultimum *semper creticum,* duos autem paeonas in medio. exemplum utriusque linguae | sic erit, tetrametrum catalecticum

---

10 Paphias *Mar. Victor. 94, 1* 24 ave *Mar. Victor. 53, 11. 78, 7. 99, 12*

---

1 De Anadiplumeno ς De Anadiplumene *A B* 2 ab illo sic distat ς et est tetrametros ς et i tetrametros *A* et in tetrametros *B* 3 defici *vel* destiti *scribendum erat, si modo recte a cretico, non a molosso, incipere versum dixit grammaticus* 4 ex hoc metro ς exametro *A B* 5 *ἀπ᾽ ἐλάσσονος in lacuna om.* ς 6 posse remedia *L. Müllerus de re metr. poet. lat. p. 160* possit remedia *A B* possessore inedia ς 7 anachomenon ς 14 anachomenon quod eteromeres apellatur. Sapphicum hoc modo ς 15 bifido *Gaisfordius* diffido *A B* ς 17 viridi] urudi *A* ut rudi ς *B* 18 quod ionicus. Aues nemora silent. | De Paeonico | Paeonicum ex ipso ς 24 aues *A et ut videtur B* 26 itinera] tenera *A B* peragere *B* proagere *A* 29 in principio *om.* ς peona ultima duos ς ultimum semper creticum *om. A B*

ὦ πόλι φίλη Κέκροπος αὐτοφυὲς Ἀττική,
o regere, ne facilis esto magis ad tuos.

Haec sunt, ut dixi, metra originalia. cetera omnia ex his sunt deducta, quae a Graecis paragoga appellantur, de quibus pauca adhuc dicam (nam quaedam suis iam originalibus iunxi), ut videas, quanta horum ‖ quae supra dixi permixtione metra aut facta sint aut fieri adhuc possint. et primo quidem de pentametro epodico dicam, ut ad initia redeamus (nam et hic a dactylico nascitur), cuius divisio duplex traditur. nam prima eius parte duo pedes ex dactylico, *dactylus* et spondeus, sed varie commutatis vicibus inveniuntur; tertius spondeus, ita ut prima eius syllaba hemistichium et partem orationis finiat, sequens hemistichium sequens et partem orationis incipiat. deinde mutat dactylicam condicionem et transit in anapaesticam: nam iam residui erunt duo anapaesti. aut sic, ut media caesura duo penthemimere dividat, in primo varie positis pedibus, ut dixi; in secundo semper duo dactyli erunt. dictum penthemimeres quasi τῶν πέντε τὸ ἥμισυ. habet enim prima pars duos pedes et syllabam partem orationis finientem, secunda item similiter divisa: prima sic, 'hei mihi cum domino', secunda 'non licet ire tuo'. hic et elegus vocatur, quando per vices heroo subiungitur nec seorsum ac solitarium carmen facere potest. subiungitur autem sic,

Pasiphae niveo gaudebat adultera tauro,
invida formosas oderat illa boves.

DE PRIAPEO DACTYLICO

Priapeum dactylicum metrum tertium pedem parte orationis finit, producta tamen in ultimo syllaba ‖ (nam glyconius versus sic habet) et *in* duas

6 et primo quidem — 22 boves *fragm. Bob. anal. gramm. Vindob. p. 519* 23 De priapeo dactylico *p. 297, 28. 299, 23 Mar. Victor. 151, 1*

1 πολι (*om.* ὦ) φιλη κεκροπος αὐτοφυῆς απικης *A B*, *in lacuna om.* ς. *Hephaest. p. 41, 5 ed. Westph.* οὐ παράδειγμα ἐκ τῶν Ἀριστοφάνους Γεωργῶν ὦ πόλι φίλη Κέκροπος αὐτοφυὲς Ἀττική 2 o rege te ne *A B* Recte ne ς. o regere ne *scripsi, ut versui sufficeretur. fortasse* corrigite ne 3 Haec sunt] *inscriptionem* De pentametro epodico *addidit Gaisfordius* 5 suis iam *A* iam suis ς *B* 8 a dactylo nascitur *A B* ς cuius divisio duplex traditur *om.* ς nam primae eius partes duae pedes ex dactylico (ex dactylo *A*) et spondeo sed uarie commutatis (communicatis ς) uicibus inueniuntur *A B* ς nam primae eius partis duae sedes et dactylo et spondeo, sed varie commutatis vicibus, ingrediuntur *Santenius in Terent. Maur. p. 287* 11 partem orationis finiat sequens (seqnes *A*) hemistichius sequentis partem orationis incipiat Deinde mutat *A B* partem orationis incipit: inde mutat ς 14 duo pentimemeri *A B* duo pentimemeris ς 15 pentimemeres quasi των πεντε το ημυσυ habet *A B* pentimemeris quasi * Habet ς 16 prima pars *A* pars prima ς *B* 17 secundo ς prima sic hei mihi cum domino non licet ire tuo Secundo hei mihi quo domino non licet ire tuo *A B* prima sic. Haec mihi cum domino non licet ire tuo. Secunda non Licet ire tuo ς 20 autem *om.* ς *B* 21 Pasiphae] *Ovid. art. am. I 295* 23 De priapaeo dactylico. Priapaeum dactylicum ς *B* De priapeo dactylo Priapeum dactylum *A* 24 parte *A B* partem ς 25 nam glyconius uersus sic habet et duas aequales diuidit partes *A B* nam glyconicus sic habet uersus ut duas equales diuidat partes ς

aequales dividitur partes. quod heroum manifestum esse Homerus et Virgilius probaverunt: Homerus

Κουρῆτές τ' ἐμάχοντο καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμαι,

et Virgilius

immotamque coli dedit et con|temnere ventos

et

cui non dictus Hylas puer et Latonia Delos.

prima autem pars glyconius versus est, secunda pherecratius, quae utraeque partes dactylicae sunt. nam Horatii hos duos si iungas, priapeus fiet,

cui flavam religas comam grato Pyrra sub antro.

ergo et glyconium metrum et pherecratium et quod ex his componitur priapeum de dactylico nascitur. est alius priapeus, qui et bucolicus vocatur, ut

hunc lucum tibi dedico consecroque, Priape.

hic quoque octava syllaba partem orationis finit, ideoque hoc metrum *παρωρισμένον* dicitur.

DE BVCOLICO

Bucolicus similiter ab heroo venit. herous, si quarto pede partem orationis finiat, bucolicum facit, ut

ab Iove principium Musae, Iovis omnia plena.

Theocritus hanc metri legem custodivit, Virgilius contempsit.

DE PENTMAETRO HEROO

Qui autem quintum pedem parte orationis finit, pentameter herous dicitur, ut

incidit ad terram duplicato pondere Turnus. ‖

DE LOGAOEDICO

Et de anapaestico nasci logaoedicum metrum videmus, si metrum anapaesticum palimbacchio concluseris, graece

ἀγέτω θεός, οὐ γὰρ ἔχω δίχα τῶνδ' ἀείδειν,

latine

agito deus huc, ego me dabo fessa vobis.

---

1 esse et Homerus ς 2 probauerunt (Homerus *add. B*) *κουρῆτες τ' ἔμαχοντο καὶ αἰτωλοὶ μενεχάρμοι (corr. μενεχάρμαι A)* Et uirgilius *A B* probarunt qui hoc usi sunt. Homerus * et Virgilius ς 3 *Κουρῆτες*] *Hom. Il. I 529* 5 immotamque] *Verg. Aen. III 77* 7 cui non] *Verg. georg. III 6* 8 glyconicus ς 9 nam horatio *A B* nam ex Horatio ς: *Hor. carm. I 5, 3* 12 de dactylico ς de dactylo *A B* 14 hunc lucum] *Catull. 18, 1* 15 finit ς *B* finiat *A* hoc metrum * dicitur ς hoc metrum bucolicum dicitur *Putschius* 20 ab Iove] *Verg. bucol. 3, 60* 21 metri *om.* ς 25 Decidit ad terram duplicato poplite Turnus ς: *Verg. Aen. XII 927* 26 logacedico ς 27 logacedicum uidemus ς 28 antibacchio ς graece *ἀγέτω θεὸς οὐ γαρ* et *ὦ αἰχαγονωνα ἀεὶ* dein (*αιλαγονωνα αει* dem *B*) latine *A B* graece * latinae ς. *Hephaest. p. 29, 18 ed. Westph.* *γέγραπται δὲ καὶ Καλλιμάχῳ, ἀγέτω θεός, οὐ γὰρ ἔχω δίχα τῶνδ' ἀείδειν* 29 *δίχα τῶδ' ἀείδειν Bentleius et Ernestius in Callim. fr. 146 p. 500 ed. Ern.* 31 agato deus *A B* agathocleus ς fessa boues *A B* festa bones ς

DE SCAZONTE

In iambico metro si paenultimam longam feceris, scazon vocatur, quem et choliambon et hipponaction vocant, ut

salax taberna vosque contubernales.

DE PHALAECIO HENDECASYLLABO

Ecce et phalaecium metrum partem | primam de antispastico metro habet, sequentem de iambico, ut

passer deliciae meae puellae.

nam prima syzygia antispastica est, at vero pars sequens, 'ciae meae puellae', dimetrum iambicum catalecticum habet. eadem pars dicitur comma anacreontion. potest prima pars a dactylico nasci, sequens ab iambico sic,

castae Pierides meae Camenae:

divisio erit talis,

castae Pierides, nostris adsistite votis

et

meae Camenae, vos sorores invoco. ||

DE ITHYPHALLICO

Ithyphallicum metrum de trochaico est. nam ex tribus trochaeis constat, quod fit, si ter Bacche dicas, et sic,

conditor vel orbis.

dictum est autem inde, quod in mysteriis Liberi Athenis vates stipitem rectum in modum fascini ciebant, et qui hoc genere metri canebant φαλλοφόροι et φαλλῳδοί dicebantur hoc et aeschrionium vocant.

DE SATVRNIO

Saturnio metro primum in Italia usi. dictum autem a Saturnia, urbe vetustissima Italiae. et hic versus obscurus quibusdam videtur, quia passim et sine cura eo homines utebantur; maxime tamen triumphaturi in Capitolio tabulas huius modi versibus incidebant, [id est sic]

---

12 castae *Caes. Bass. 259, 1 Mar. Victor. 148, 32* 24 De saturnio *Caes. Bass. 265, 7*

---

3 Hipponactycon ς 4 salax] *Catull. 37, 1* 6 de anapesto metro habet *A B* de antispasto habet ς 8 passer] *Catull. 2, 1* 9 nam prima — puellae *om.* ς 11 a dactylo *A B* ς sic] sic ut *A B* ς 19 si ter bacche dicas. Bacche, Bacche Bacche. Vt sit: conditor ς 22 ciebant] tenebant ς *A* tenebat *B. cf. Plot. p. 2649* ithyphallicum dictum, quod hoc sono cantantes Athenienses Libero patri φαλλόν, id est fascinum virilem, ἴθυνον, id est ciebant 23 fallosoroe et fallodoe *A* fallosoroi et fallodor *B* Phallophore et phalodoe ς ascronium *A B* ς, *infra p. 299, 1* escronium *A* ascronium ς *B.* aeschrionium *recepi ex Mar. Victor. p. 105, 11* item si ex duobus iambicis dimetris catalecticis fiat permixtio, fit metrum quod aeschrionion dicitur, ut est 'amore me subegit et igneo furore.' *nam qui ita hoc metrum diviserunt, ut post penthemimeres iambicum et dactylum sequeretur ithyphallicus, ad extremam versus partem nomen metri transtulisse videntur* 25 a saturnia urbe ς *A* a saturna urbe *B* 26 et hic *A B* hic ς 28 id est sic *om. A, add.* ς *B*

summas opes qui regum regias refregit.

habet autem in prima parte iambicon dimetron catalecticon, in secunda trochaicon dimetron brachycatalecton, quod et ithyphallicum diximus, ut

dabunt malum Metelli Naevio poetae.

Cetera partim in Horatio recognosces, partim in archetypis auctorum libris, unde haec nos excerpsimus.

DE METRIS HORATII

Nunc priusquam ad Horatiana metra veniamus, quae partim a veteribus Graecis transtulit, partim sibi ipse composuit, admonitum velim omnia quae paragoga || diximus componi ex illis principalibus | metris aut adiectione aut detractione aut concinnatione aut permutatione: adiectione, ut

solvitur acris hiems grata vice veris et favoni;

accessit enim heroo metro syllaba, quae versum faceret longiorem: detractione, tamquam

trahuntque siccas machinae carinas;

detracta enim syllaba trimetron fecit minorem: concinnatione,

iam satis terris nivis atque dirae;

huius enim prima caesura trochaica, sequens iambica est: permutatione, sicut cum Archilochus primam partem heroi fecerit, sequentem iambici, ut est

scribere versiculos amore percussum gravi,

Horatius permutavit et fecit priorem iambicam, sequentem heroicam sic,

occasionem de die dumque virent genua.

Haec autem Horatii carmina, de quibus dicere institui, monostropha Graeci appellaverunt, quod prima strophe duobus vel tribus *vel quattuor* colis explicata ceteras sequentes similes habeant, nec in aliqua parte interveniente epodo cola mutentur. colon quid sit iam diximus, a quo *dicola sive* tricola sive tetracola dicuntur haec carmina. in cantionibus autem lyricis legitime scriptis, hoc est monostrophis, haec tria inveniri necesse

---

10 omnia quae paragoga — 23 genua *Caes. Bass. 271, 5* 24 Haec autem — 295, 15 triada appellant *Caes. Bass. 266, 26 Mar. Victor. 58, 6* monostropha *Mar. Victor. 162, 1. 167, 18*

2 in prima *A B* prima ς iambico dimetron ς 6 nos *om.* ς 9 ipse sibi ς 12 solvitur] *Hor. carm. I 4, 1* fauoni ς *B* fauonii *A* 13 accessit enim heroo ς *B* accessit in heroo *A* 15 trahuntque] *Hor. carm. I 4, 2* 17 iam satis] *Hor. carm. I 2, 1* 19 arceloeus *A* archloeus ς 21 scribere] *Hor. epod. 11, 2* 23 occasionem] *Hor epod. 13, 4* de die] dedit ς 25 vel quattuor *om. A B* ς, *add. Bergkius in commentatione academica beneficii Thielemanniani lege edita Halis a. 1863 p. 7* 26 habeat *A B* ς 27 iam diximus] *p. 282, 27* dicola sive *om. A B* ς, *add. Bergkius* 29 hoc est monostrophis *delevit Bergkius tamquam adscripta ab imperito librario, 'qui existimavit haec quoque, quae Atilius de epodicis carminibus (ita enim graeci magistri appellant, vid. Hephaest. p. 122 [68, 14 ed. Westph.]) adiecit, ad monostropha carmina pertinere, quibus solis Horatius usus est'. scribendum erat potius* id est monopericopis, *cf. Mar. Victor. p. 59, 13: nisi errori grammatici hoc tribuendum est, quod monostropha carmina dixit pro monopericopis, sicut postea* 295, 9 periodos *pro* pericope. *nam pericopae nomine usus non est*

est, strophen, antistrophen, epodon. olim enim carmina in deos scripta *ex his tribus* constabant: circumire aram a dextra strophen vocabant, redire a sinistra antistrophen, post, cum in conspectu dei consistentes canticis reliqua peragebant, epodon, ὅτι τῇ στροφῇ καὶ τῇ ἀντιστρόφῳ ἐπῇδον. hinc translatum nomen est in has epodos, quae binos versus impares habent. nam ut illic epodos canticum finit, ita hic versus secundus‖ sensum: hoc est enim legitimum in epodis. ergo secundum haec et elegia epodicum carmen. haec igitur cantio lyrica, quae tres has partes habet, periodos appellatur; eadem trias, si ex his tribus constat. solet enim abundantior et plenior cantio habere * antistrophen periodon, aliquando et in medio, hoc est inter strophen et antistrophen, mesodon. inveniuntur autem in strophe cola vel commata aliquot ex voluntate | scribentis varia metri lege finita: huic antistrophe redditur totidem colis, isdem metris: tertio additur epodos iam quolibet metro. haec est, ut dixi, quam triada appellant. sed quoniam haec accuratius graeci poetae servaverunt, melius te graeci magistri de exemplis graecis docebunt. nunc veniamus ad divisionem metrorum.

I Maecenas atavis edite regibus.

asclepiadeon metron vocatur, non quod repertor eius Asclepiades fuerit, sed quod eo familiarius et frequentius sit usus. ante illum enim usus Alcaeus, et Sappho hoc integro usa est libro quinto. inter binos *vel ter-*

---

19 asclepiadeon metron *Mar. Victor. 160, 33*

---

2 ex his tribus *om. A B* ς. constabant tribus his, strophe antistropho epodo *Bergkius* a dextra *A B* dextra ς 3 consistentes ς *A* assistentes *B* 4 epodon ὅτι τῆς τροφῆ (στιτης τροφη *B*) κατὰ ἀντισρόφω επη. hinc *A B* Epodon * Hinc ς 6 impares *om.* ς *B, add. A* 8 haec igitur cantio lyrica, quae tres has partes habet aut periodos, appellatur trias: solet enim abundantior et plenior cantio habere strophen antistrophon epodon *Hensius Heliodor. Untersuch. p. 135* 9 eadem trias si ex rebus his constet ς *B* eadem si ex his rebus constat *A* eadem trias, si ex tribus his constet *Bergkius* 10 habere antistrophen periodon *A B* ς habere strophen, antistrophen, epodon *Bergkius. conieceram* habere ante strophen et antistrophen proodon. *sed plura omissa esse videntur, quae ad carmina polypericopa a Mario Victorino p. 59, 8 sqq. descripta pertinebant* 12 aliquod *A* ς aliqua *Putschius B(?)* 18 *numerum* I *om. A B* ς 20 usi *posteriore loco A B* ς, *quod ita defendit Bergkius l. c. p. 3* '*orationis scabritiem,* usi Alcaeus et Sappho — usa est, *existimo inde repetendam esse, quod in Iubae commentariis, quos hoc quoque loco videtur grammaticus descripsisse, graecum exemplum additum fuit, velut* usi Alcaeus, ut ἦλθες ἐκ περατων γᾶς ἐλεφαντίναν κτλ. et Sappho—usa est, *ut iam ferendum fuerit inconcinnum dicendi genus.*' usi Alcaeus et Sappho. Sappho hoc integro *sqq. coniecit Hertzius N. Jahrb. f. Philol. a. 1866 p 580. deinde* integro *non de quinto Sapphonis libro, in quo alia quoque metra fuisse constat (cf. Caes. Bass. p 258, 15), dictum est, ut voluit Bergkius p. 7, sed de metro asclepiadeo non mutato iis incrementis de quibus postea dicitur: cf. p. 259, 4* hoc metrum incrementum accipit et totum ab Alcaeo tractatum est et ab Horatio nostro 21 usa est in libro ς inter binos uersus decurrunt melica systematica sunt hoc est binis *A B* inter binos uersus decurrunt melica systematica hoc (haec *Putschius*) binis ς *Putschius* intra binos uersus decurrunt mele, quoniam systematica sunt, hoc est binis *Bergkius l. c. p. 3 hac addita interpretatione,* '*mele enim dicit partes carminis sive strophas, quae principalis est vocabuli notio, cf. Mar. Vict. I 13, 5 (p. 54, 13) et excerpta post Mar. Vict. p. 241 (p. 184, 7). itaque hic grammaticus plane testificatur Horatianum hoc carmen, quod metro Asclepiadeo constat, non κατὰ στίχον descriptum*

nos vel quaternos versus decurrunt melica: systematica sunt, hoc est binis vel tribus vel quattuor versibus constant. hoc metrum videtur a pentametro epodico natum. nam habet duo penthemimere, primum acatalectum, secundum catalecticum,

Maecenas atavis edite regibus:

huic si reddas in ultimo syllabam, integer erit pentameter, ut

Maecenas atavis edite regibus o.

ab eo tamen pentametro nascitur, qui XIII syllabas habet, hoc est cuius prima pars de spondeo et dactylo constat. ceterum asclepiadeon duodecasyllabon esse oportet. potest et antispasticon esse trimetron acatalecton,|| cuius paenultimam affectavit pro longa brevem facere, cuius ingressio est talis,

Maecenas a,tavis edi,te regibus:

tetrametron fecit eius generis

tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi quem tibi.

quidam volunt adiectis duobus *pedibus*, spondeo ad caput, pyrrichio ad finem, in medio dimetron choriambicon clausum, ut ingressio *sit* talis,

Maece,nas atavis edite re,gibus.

nam si solas duas syzygias pronunties, choriambicum sonant. eius generis trimetron fecit sic,

tu ne quaesieris scire nefas quem mihi quem tibi.

denique si tertium choriambum tollas, remanet asclepiadeus, ut

tu ne quaesieris scire nefas tibi.

alii de hexametro volunt natum. nam si tertio loco adicis pater, quinto regibus, hexametrum facies sic,

Maecenas atavis pater edite regibus altis. |

II Iam satis terris nivis atque dirae
grandinis misit pater et rubente
dextera sacras iaculatus arces
terruit urbem.

---

2 hoc metrum — 23 nefas tibi *Mar. Victor. 150, 19* 16 quidam volunt — 23 nefas tibi *p. 302, 6*

---

esse, sed binorum versuum strophis decurrere; et quae deinde addidit, ut carminis systematici vim et naturam explicaret, ea omnino ad Horatianorum carminum speciem illustrandam pertinem.' eadem sententia Hertzius l. c. intra binos versus decurrunt mele: ea systematica sunt, hoc est binis *coniecit. de primo Horatii carmine cf. p. 302, 10. non potuit autem grammaticus hoc loco aliud dicere quam Marius Victorinus p. 160, 34. neque verba ad unum carmen referri possunt, sed ad omnium lyricorum carminum compositionem pertinent. quare post* binos *addidi* vel ternos vel quaternos. *abruptum dicendi genus, quo saepius hic grammaticus usus est, neglegentiae excerpendi tribuendum est* 3 pentimemere *A B* ς 6 ut *om.* ς *B* 7 regibus o] regilio *A B* ς 9 constat *A* constet ς *B* 12 est talis *A* talis est ς *B* 14 fecit ς *B* facit *A* 15 tu ne] *Hor. carm. I 11, 1* scire *om. A, add.* ς *B* 16 pedibus *om. A B* ς 17 sit *om. A B* ς 19 solas duas pronuncies * choriambicum ς sonant — 22 choriambum *om. A B, add.* ς 23 scire *A B* esse ς 24 natum] tantum *A B* ς adiicias ς 26 altis. I. I. Iam satis *A* altis. Iam satis ς *B* 28 pater misit ς

hos hendecasyllabos alii alcaicos, alii sapphicos vocant. prima in his caesura trochaica est: nam habet dimetron brachycatalecton, sequens iambica dimetron hypercatalecton; et ingrediuntur sic,

iam satis terris ni, vis atque dirae.

alii faciunt primam syzygiam trochaicam, in qua secunda pars aliquando et spondeum habet, secundam choriambicam, tertia bacchium habet: dividitur sic,

iam satis ter, ris nivis at, que dirae. ||

nasci autem videtur ab alcaico hendecasyllabo,

ὦ ἄναξ Ἄπολλον, παῖ μεγάλω Δίος

et

vides ut alta stet nive candidum.

huius si primam syllabam in ultimum transtuleris, facies hendecasyllabum sapphicum,

des ut alta stet nive candidum vi.

quarto loco clausula est hexametri ex dactylo et spondeo, ut est 'primus ab oris'. denique si hanc tollas et Horatianam adicias, facies integrum hexametrum,

arma virumque cano Troiae qui terruit urbem.

eadem clausula et in anapaesticam syzygiam cadit. nam si iungas hanc illi Virgilianae, dimetrum anapaesticum facies,

primus ab oris terruit urbem.

haec eadem habet choriambicum dimetron hypercatalecton.

III Sic te diva potens Cypri,
sic fratres Helenae lucida sidera.

tertia ode dicolos est, habet primum octosyllabum anacreontium, quem et glyconium vocant, habet originem ab heroo, constat ex spondeo et duobus dactylis. huic si iungas heptasyllabum pherecratium, qui constat ex spondeo et dactylo et spondeo, priapeum facies, qualis apud Homerum

Κουρῆτές τ' ἐμάχοντο καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμαι

et

immotamque coli dedit et contemnere ventos.

---

16 quarto loco — 22 terruit urbem *Caes. Bass. 267, 12* 26 tertia ode *p. 299, 22* 28 huic si iungas — ventos *p. 291, 23*

---

2 sequens Iambica habet dimetron ς 3 ingredimur *A B* ς: *cf. p. 282, 4* 4 dirae grandinis pater Alii ς 10 *ὦ ἄνοξ ἄπολλῶν τὶ μετια ωμιλοις A B, in lacuna om.* ς. *Hephaest. p. 45, 14 schol. Hephaest. p. 219, 14 ed. Westph. καὶ ἔστι τῆς μὲν πρώτης ᾠδῆς ἀρχὴ ὦ 'ναξ Ἄπολλον, παῖ μεγάλω Δίος* 12 vides] *Hor. carm. I 9, 1* 15 des ut alta stet nive candidum vi *Gaisfordius* uides ut alta stet niue candidum *A B* ς 17 facies ς *B* facis *A* 21 facies ut Qui primus ς 27 glyconicum ς *A B* 28 qui constat ex spondaeo et dactylo ut * et Immotamque ς 30 *κορῆτες τ' ἐμαχοντο καὶ αἰτωλοὶ μενεχαρμι A κουρητες τε μαχοντο και αιτωλοι μενεχαρμε B: Hom. Il. I 529* 32 immotaque *B: Verg. Aen. III 77*

anacreonteon est ||

γουνοῦμαί σ' ἐλαφηβόλε.

usi sunt hoc genere metri Alcaeus, Sappho, Alcman. secundus versus,

sic fratres Helenae lucida sidera,

asclepiadeus, de quo iam dictum est.

IIII Solvitur acris hiems grata vice veris et favoni,
trahuntque siccas machinae carinas.

quarta quoque dicolos ad exemplum Archilochi facta,

οὐκέθ' ὁμῶς θάλλεις ἁπαλὸν χρόα· κάρφεται γὰρ ἤδη.

differunt primi | hoc uno, quod in graeco secundus spondeus, in latino tertius est. neque tamen ordinem in omnibus Flaccus servavit, sed varie et licenter, dummodo ne ab heroo recederet. habet ergo prima caesura heroum tetrametrum, et talis est haec pars, qualis illa Homerica, '*ὡς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε*', *vel haec* Virgiliana, 'solve metus feret haec aliquam tibi'. quorum alteri deest *Φοῖβος Ἀπόλλων*, alteri 'fama salutem', quae si adicere Flacciano et Archilochio volueris, implebuntur et fient solidi heroi sic,

solvitur acris hiems grata vice fama salutem,

οὐκέθ' ὁμῶς θάλλεις ἁπαλὸν χρόα Φοῖβος Ἀπόλλων.

posterior pars, 'veris et favoni', ithyphallicus versus est ex tribus trochaeis. talis est pars ex Catulliano hendecasyllabo detracta priore parte, 'pumice expolitum', idque si adieceris ad Horatiani partem superiorem, fiet archilochius,

solvitur acris hiems grata vice pumice expolitum. ||

---

1 Anacreonteon est *Γουνοῦμάε (corr. -μαί) σ' ἐλαφτιβολε* (H *superscr.*) *εαφηβολε* Usi sunt *A* Anacreonteum est *γουνο μαε σελαφ τβολε* usi sunt *B* Anacreonticon est * usi sunt ς. *Hephaest. p. 69, 26 ed. Westph. καθάπερ τὸ πρῶτον Ἀνακρέοντος ᾆσμα, Γουνοῦμαί σ', ἐλαφηβόλε, Ξανθὴ παῖ Διός, ἀγρίων Δέσποιν' Ἄρτεμι θηρῶν* 3 Alcman ς *B* Alcmeon *et in marg.* f. Alcman *A* 6 fauoni ς *B* fauonii *A* 7 siccas *bis scriptum habet* ς 8 facta *οὐκετομος* (*δοκετομος B*) *ἄλλοις απολλων.* Differunt *A B* facta * Differunt ς. *Hephaest. p. 21, 4 ed. Westph. ἔστι δὲ ἐν αὐτῷ ἐπίσημον καὶ τὸ δίμετρον βραχυκατάληκτον, τὸ καλούμενον ἰθυφαλλικόν, ᾧ πρῶτος μὲν Ἀρχίλοχος κέχρηται συζεύξας αὐτὸ δακτυλικῷ τετραμέτρῳ οὕτως, οὐκέθ' ὁμῶς θάλλεις ἁπαλὸν χρόα· κάρφεται γὰρ ἤδη id. p. 24, 1. 50, 19. a latino grammatico subiectus erat versus epodicus, idem, ut videtur, qui repetitus est 357, 22* 11 neque tamen ordinem *A B* neque enim ordinem ς in omnibus flaccus *A* Flaccus in omnibus ς *B* 13 homerica *ὡς ἔφατ' ευχομενος* (*εὐχάμενος*, o *superscr.*, *A*) *τοῦ δ' ἔκλυε* Quorum alteri deest *Φοῖβος ἀπόλλων* alteri fac saluam. Virgiliana solue metus feret hec aliquam (aliquem *A*) tibi quae si adicere *A B* homerica * Virgiliana. Solue metus feret haec aliquam tibi. Quorum alteri deest * alteri Fama salutem quae si adicer̄ ς 14 *ὡς ἔφατ'*] *Hom. Il. A 43. 457. Π 527* solve] *Verg. Aen. I 463* 16 archilochaeo ς 17 heroi sic] heroici *A B* ς 18 salutem *οὐκ ἔθ ὁμρ ἄλλοις* (*οῖος superscr.*) *ἀπόλλων χρόα φοῖβος ἀπόλλων* Posterior *A ουκ εθομε αλλοις απολλων χερσα φοιβος απολλων* posterior *B* salutem * posterior ς 22 pumice] *Catull. 1, 2* 23 archilochaeus ς 24 grata uice pumice ς *B* grata uice ueris et fauonii pumice *A*

graecus est talis * . quod metrum quidam et aeschrionium vocant. plerique versum totum ex heroo factum per adiectionem unius syllabae tertiae ante ultimam dixerunt; et parte sublata sive mutata formam hexametri recipit, ut

solvitur acris hiems grata vice veris et anni

vel

solvitur acris hiems grata vice vere favoni.

secundus versus,

trahuntque siccas machinae carinas,

syllaba brevior est quam trimeter iambicus, qua reposita sic expletur,

trahuntque siccas machinae carinulas;

vel si malis scazonta facere,

trahuntque siccas machinae carinatas.

Archilochus

ὄγμος κακοῦ δὲ γήραος καθαιρεῖ:

reliquum in Archilocho attendendum. hunc quidam hendecasyllabum archilochium dixerunt.

V Quis multa gracilis te puer in rosa
perfusus liquidis urget odoribus
grato, Pyrra, sub antro?
cui flavam religas comam?

quinta ode habet duos primos asclepiadeos, tertium *pherecratium*, quartum anacreontium, qui et glyconius, de quibus iam diximus. *pherecratius* priapei erit pars, praeposito tamen glyconio sic,

cui flavam religas comam grato Pyrra sub antro:

talis hic qualis | ille,

immotamque coli dedit et contemnere ventos.

item hos si iungas, idem fiet,

---

1 plerique — 7 favoni *Mar. Victor. 117, 19. 163, 23 Diom. 509, 27* 22 quinta ode *p. 291, 23. 297, 28*

---

1 *lacuna, quae relicto spatio indicata est in A B* ς, *tetrameter Archilochi* **οὐκέθ' ὁμῶς θάλλεις ἁπαλὸν χρόα** *cum extrema parte hendecasyllabi coniunctus excidit* Escronium *A* Ascronium ς *B: cf. p. 293, 23* 5 ueris et anni *Putschius A B* ueris annui ς ueris et oni *Marius Victorinus* 7 uere fauoni ς *B* uere et fauonii *A* 14 Archilochus **ολμον ̔κακὸν** in Archilocho attendendum *lacuna complurium verborum post* **κακὸν** *relicta A* Aichilochum **ολμον κακον** In Archilocho est attendendum *B* Archilocus * In Archiloco attendendum ς. *Hephaest. p. 18, 7 ed. Westph.* **τρίμετρον δέ, οἷον τὸ Ἀρχιλόχου ὄγμος κακοῦ δὲ γήραος καθαιρεῖ,** *schol. Hephaest. p. 150, 3.* 15 **κακῶν** *Bergkius Archil. fragm. 116* 16 reliquum *addidi coll. p. 302, 23* reliquum in Euripide attendendum. *ab auctore quem grammaticus secutus est eadem videntur addita fuisse, quae scripta sunt apud Marium Victorinum p. 117, 30 et 164, 17* quidam ς *B* quidem *A* Archilocum ς 18 V Quis] ut Quis ς *B* Quis *A* 22 V quinta *A* tertium anacreontium quartus glyconicus de quibus iam diximus priapei *A B* ς 24 glyconico ς *A B* 27 immotamque] *Verg. Aen. III 77* 28 fiet **Γουνοῦμάσ** (*corr. —* **μαὶ**) **σε** utraque *A* fiet **γουνομαισε** utraque *B* fiet * utraque ς: *cf. supra p. 298, 1*

γουνοῦμαί σ' ἐλαφηβόλε δέσποιν' Ἄρτεμι θηρῶν.

utraque haec pars Anacreontis est. ||

VI Scriberis Vario fortis et hostium
victor, Maeonii carminis alite,
quam rem cumque ferox navibus aut equis
miles te duce gesserit.

tres primi asclepiadei, ut

Maecenas atavis edite regibus;

quartus glyconius, ut

γουνοῦμαί σ' ἐλαφηβόλε

[utraque haec pars Anacreontis est].

VII Laudabunt alii claram Rhodon aut Mitylenen
aut Epheson bimarisve Corinthi.

primus herous, secundus item herous, sed tetrameter, cui si reddas duos pedes, erit solidus hexameter sic,

aut Epheson bimarisve Corinthi primus ab oris

vel

sic tristis affatus amicos Cynthius auctor.

VIII Lydia dic per omnis
te deos oro, Sybarim cur properas amando.

hoc totum choriambicum est metrum. primum colon dimetron catalecticum est. sed quo minus choriambicum esse videatur integrum, facit ultimus bacchius: nam similiter in secundo colo affectavit in ultimo bacchium habere. in hoc etiam recessit ab Alcaeo, quod primum choriambum durum fecit [secundum] pro iambo spondeum ponendo. nam si secutus fuisset Alcaeum, sic ordinasset,

hoc dea vere Sybarim cur properes amando.

sed affectasse potius quam errasse Horatium apparet, quod eadem lege usque ad finem eglogae perseveravit. erit ergo et secundum colon tetrametron || catalecticum. ex hoc hendecasyllabum sapphicum facies sic,

---

21 hoc totum choriambicum — 29 perseveravit *Caes. Bass. 270, 3 Mar. Victor. 166, 23*

---

9 glyconius ut *γουνομα (corr. γουνοῦμα A) σε* utraque haec pars *A B* glyconicus ut * utraque pars haec ς. utraque haec pars Anacreontis est *ex superioribus* 2 *repetita sunt* 12 Mutylenem ς Mitylenem *Putschius A B* 13 epheson *A* ephesum ς *B* corinthi moenia ς 15 sicut Ephesum ς *A B* 16 primus ab oris *om.* ς 18 sic tristis | *cf. Hor. carm. I 7, 24* 19 omnes ς *B* 22 sed quominus choriambicum esse uideatur integrum *A* sed quamuis Integrum choriambicum esse uideatur ς *B* 24 choriambum *A* choriambicum ς *B* 25 secundum, *quod de secunda parte pedis compositi dici non potuit, ex glossa ad* primum choriambum *adscripta,* secundum *vel* in secundo versu, *ortum esse videtur* 27 properes *A* properas ς *B* 28 Horatium hoc apparet ς 30 *hendecasyllabi sapphici exemplum ante phalaecium, quod sequitur, omissum ita fere restitui potest,* ex hoc hendecasyllabum sapphicum facies sic, 'quaerimus te Lydia dic per omnes'; hendecasyllabum phalaecium sic, 'quaeso Lydia dic deos per omnes.'

quaeso Lydia dic deos per omnes;

de secundo hexametrum sic,

hocne deos vere Sybarim cur quaeris amando.

apud Anacreontem

εἶμι λαβὼν † εἰσάρας,

Sappho

πάρθενον ἀδύφωνον.

secundum colon Anacreon sic,

ἀσπίδα ῥίψας ποταμοῦ καλλιρόου παρ' ὄχθας,

Sappho sic,

δεῦτέ νυν ἄβραὶ Χάριτες καλλίκομοί τε Μοῦσαι.

VIIII Vides ut alta stet nive candidum
Soracte, nec iam sustineant onus
silvae laborantes, geluque
flumina constiterint acuto.

iocunda confusio horum metrorum aut permixtione facta aut detractione. nam in duobus primis prima tome dimetron habet iambicum hypercatalecton, secunda clausulam asclepiadei, id est duos da|ctylos (nam sic est 'stet nive candidum', ut est 'edite regibus'), et dividuntur sic,

vides ut alta,stet nive candidum
Soracte nec iam,sustineant onus.

alii hendecasyllabos appellant factos ex iambico trimetro detractione unius syllabae, quam si restitues, facies trimetron acatalecton, ‖

vides ut alta stet nive candidum

et

Soracte nec iam sustineant onusti.

tertium colon trimetron *iambicon* hypercatalecton: *nam additis tribus syllabis fiet trimetron acatalecton,*

---

12 Vides ut alta *Caes. Bass. 268, 5 Mar. Victor. 166, 10*

---

2 de secundo *A* de secunda ς *B* 4 Apud Anacreontem *εἰμὶ λαβὼν εισάρας σαπφὼ παρθένων (corr. -ον) ἀδυφώνων (corr. -ον)* secundum colon *A* apud Anacreontem *ειμι λαβων εισαρας σαφω παρθενον αδυφωνον* secundum colon *B* Apud anacreontem * Secundum colon ς 5 *εἶμι λαβὼν ἐς Ἥρης Bergkius Anacr. fr. 34 poet. lyr. p. 1020 ed. tert.* 8 Anacreon sic *ἀσπίδα ῥιψ' ἐσ ποταμὸν ιλλιροον* (*κα* superscr.) *τροχοάς.* Sappho sic *Δεστενῦν* (*εῦ* superscr.) *ἀβραὶ χάριτες καλλίκομοί τε μοῦσαι* VIIII Vides *A* Anacreon sic *ασπιδα ριψεσ ποταμον ιλλιροον τροχοας* Sappho sic *Δευτενυν αβραι χαριτες καλλικομοι τι μουσαι* VIIII Vides *B* anacreon sic * Sappho sic * VIIII. Vides ς 9 *ἀσπίδα ῥίψας ποταμοῦ καλλιρόου παρ' ὄχθας Bergkius Anacr. fr. 28 poet. lyr. p. 1020 ed. tert. ἀσπίδα ῥῖψ' ἐς ποταμοῦ καλλιρόου προχοάς ediderat Ursinus carm. novem illustr. femin. et lyric. fragm. p. 135* 11 *δεῦτε| Hephaest. p. 31, 5 schol. Hephaest. p. 181, 13 ed. Westph.* 18 id est ς *A* idem *B* 19 diuiduntur *A* diuiditur ς *B* 23 *trimetri acatalecti una syllaba addita fieri possunt ita,* 'vides ut alta stet nivesque candidum' et 'Soracte nec iam sustinebit hoc onus.' *catalecticos autem si esse voluit grammaticus, scribendum erat* nive candidumque *et* sustineant onusti 24 candidum et soracte *A* candidum soracte ς candidulum Soracte *Putschius B (?)* 27 trimetron hypercatalecton siluae *A B* ς

silvae laborantes geluque candido.

quartum compositum est ex penthemimeri et bacchio. hexametrum de hoc facies redditis quibuscumque partibus sic,

flumina constiterint scopulo pugnantia acuto.

X Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi quem tibi: heccedecasyllabus sapphicus. de hoc iam supra dictum est, adiectione spondei ad caput et pyrrichii ad finem in medio esse choriambicum trimetrum, ut illud dimetrum diximus habere,

Maecenas atavis edite regibus.

et nota quod et in hac et in illa egloga strophen in singulis versibus expedivit. his et Alcaeus usus,

Νύμφαις, ταὶς Δίος ἐξ αἰγιόχω φασὶ τετυγμέναις.

Cetera quae sequuntur eadem metra sunt, de quibus iam dictum est. in secundo libro metrum novum est

non ebur neque aureum
mea renidet in domo lacunar.

hoc semel omnino usus Horatius, Alcaeus frequenter. ab iambico natum est: nam si reddas huic partem suam, integrum trimetrum facies sic,

beatus ille non ebur neque aureum.

Philoxenus ait hoc heptasyllabon choriacon vocari et esse dimetron catalecticon euripidion. ille inquit sic,

νῦν δέ μοι πρὸ τειχέων:

reliquum in Euripide attendendum. et sequens pars talis est qualis illa,

trahuntque siccas machinae carinas, ||

iambicum curtum, quod et hendecasyllabon dicunt, et facit trimetrum plenum,

mea renidet in domo lacunular,

sicut

trahuntque siccas machinae carinulas.

---

14 in secundo libro metrum novum est *Caes. Bass. p. 270, 18 Mar. Victor. 168, 19*

---

2 pentimemeri *A B* ς 3 quibuscumque ς *B* quibusque *A* 6 hic endecasyllabus *A B* ς iam supra] *p. 296, 14* 7 ad finem *om.* ς 10 quod et in hac ς *B* quod in hac *A* (ας) 11 usus *Νυμφαις αιοσε ξαἰτιόχω φασὶ τε τυγμένας* cetera *et in marg.* f' *Διὸς ἐξ A* usus *νυμφαις αιοσε ξαι τιοχω φασι τε τυγμενας* cetera *B* usus * Caetera ς. *Hephaest. p. 35, 7 ed. Westph. πολλὰ δὲ καὶ Ἀλκαίου ᾄσματα, Νύμφαις ταὶς Δίος ἐξ αἰγιόχω φασὶ τετυγμέναις* 15 non ebur] *Hor. carm. II 18, 1* aurum *A B* ς 17 usus *A* usus est ς *B* 18 integrum ς *B* integram *A* 19 aurum *A B* ς 20 choriacum *Marius Victorinus* choriambicon *A B* ς catalecton *A B* ς 21 sic *νεν δε μοι πόρος εκομνος* (*πορωσεκομος B*) reliquum *A B* sic * reliquum ς *Hephaest. p. 20, 7 ed. Westph. δίμετρον μὲν καταληκτικὸν τὸ καλούμενον Εὐριπίδειον ἢ Ληκύθιον, οἷόν ἐστι Νῦν δέ μοι πρὸ τειχέων Θούριος μολὼν Ἄρης. inde versum Euripidis Phoen. 239 recepit Gaisfordius* 24 trahuntque] *Hor. carm. I 4, 2* 27 lacunar *A B* ς. lacunular *ad similitudinem v.* carinulas *finxisse videtur grammaticus* 29 carinas ς

Miserarum est neque amori dare ludum
neque dulci mala vino lavere aut ex-
animari metuentes patruae verbera linguae.

omnes ionici ἀπ᾽ ἐλάσσονος sunt acatalecti, duo primi trimetri, tertius tetrameter.

Diffugere nives, redeunt iam gramina campis
arboribusque | comae.

primus hexameter herous; secunda pars penthemimeres habet, quod iteratum integrum pentametrum faciet sic,

arboribusque comae arboribusque comae.

O crudelis adhuc et Veneris muneribus potens.

hi omnes quo minus heroi hexametri dici possent commutatio quarti pedis fecit: nam pro dactylo anapaestum habent. simul et illud videndum, quod nullam habent varietatem pedum, sed ordo idem omnibus, ut primum et tertium spondeum habeant, secundum et quintum et sextum dactylos, quartum anapaestum, per quod et syllabarum XVI numerus in omnibus perseverat.

Nunc de epodis, quoniam supra originem nominis dixi, metra eorum quamquam simplicia sint et intellectu facilia, tamen breviter excurram.

ibis liburnis inter alta navium,
amice, propugnacula.

ambo iambici acatalecti, primus trimeter, secundus dimeter; et deinceps omnes eglogae quae sequuntur consimiles sunt usque ad illam quae sic incipit,

Petti, nihil | me, sicut antea, iuvat
scribere versiculos amore perculsum gravi.

primus iambicus trimeter, secundi prima tome penthemimeren habet, sequens dimetron iambicon.

quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
munera cur mihi curve tabellas.

primus herous hexameter, sequens tetrameter similiter dactylicus, qui bucolicon facit, si illi duos pedes reddas sic,

munera cur mihi curve tabellas omnia plena;

qualis est

ab Iove principium Musae, Iovis omnia plena.

---

1 Miserarum] *Hor. carm. III 12, 1* 2 examinari ς 4 omnes in Ionici * sunt ς catalectici *A B* ς 6 Diffugere] *Hor. carm. IIII 7, 1* 8 pentimemerim *A B* ς 9 faciet. Arboribusque Comae. O Crudelis ς 11 O crudelis] *Hor. carm. IIII 10, 1* 12 heroici *A B* ς 13 anapaestum habet ς 14 omnibus et primum et tertium spondaeum habent ς 18 supra] *p. 295, 3* 19 *fortasse* percurram 20 ibis] *Hor. epod. 1, 1* 22 acatalecti ς *B* acatalectici *A* 23 similes sint ς 25 Peti ς: *Hor. epod. 11, 1* 27 pentimemeren *A B* ς 29 quid] *Hor. epod. 12, 1* 31 dactylus ς *B* 35 ab Iove] *Verg. bucol. 3, 60*

horrida tempestas caelum contraxit et imbres
nivesque deducunt Iovem, nunc mare nunc siluae.

primus hexameter, secundus compositus ex dimetro iambico et penthemimeri.

mollis inertia cur tantam diffuderit imis
oblivionem sensibus.

hexameter primus, secundus iambicus dimeter.

altera iam teritur bellis civilibus aetas,
suis et ipsa Roma viribus ruit.

hexameter et iambicus trimeter.

iam iam efficaci do manus scientiae.

omnes hi trimetri iambici erunt.

---

1 horrida] *Hor. epod. 13, 1* 3 ex dimetro iambico et pentimemere ς ex dimetro et iambico et pentimemeri *A* ex dimetro et iambico et pentimimeri *B* 4 molis ς: *Hor. epod. 14, 1* tantam ς *B* tantas *A* diffunderit ς 7 altera] *Hor. epod. 16, 1* 9 trimeter Iam efficaci domamus scientiae ς: *Hor. epod. 17, 1* 11 erunt Ars Atillii (Altilii *corr.* Atilii *B*) fortunatiani expl. *A B* erunt. Ars Atilii Fortunatiani Explicit ς

[CAESII BASSI]

DE METRIS HORATII

p. 2663. 64. 65 P. **Maecenas atavis edite regibus.** p. 302. 303 G.

Asclepiadeon duodecasyllabon, cuius divisio varia. quidam sic, Maece spondeus, nas atavis choriambus, edite re idem, gibus pyrrichius vel iambus propter indifferentiam syllabae. alii per dipodias ita: Maecenas a, debuit antispastica dipodia esse, sed produxit syllabam primam et fecit epitritum quartum ex tribus longis et brevi: tavis edi antispastus est ex brevi duabus longis et brevi: | te regibus, paeon secundus ex brevi et longa et duabus brevibus, vel si longa fuerit ultima, erit iambus. si vero ad paenultimam partem ultimae dipodiae brevis syllaba addatur, fiet elegiacus versus pentameter sic,

Maecenas atavis edite remigibus.

dividitur prioribus aut dactylo et spondeo aut spondeo et dactylo, tamen medius spondeus debet semper esse sequentibus anapaestis.

Iam satis terris nivis atque dirae.

sapphicon hendecasyllabon, quod est trimetron choriambicon catalecticon, cuius | syllabam tertiam produxit in prima dipodia, quam corripere debuit. oportuit enim ita esse, iam satis est, posuit autem iam satis ter, pro choriambo epitritum secundum, id est || ex longa et brevi et duabus longis. secunda dipodia choriambica est, ris nivis at. tertio, que dirae, positus

A codex Vaticanus 3402
ς editio princeps Iani Parrhasii Mediolani a. 1504

1 Ars Caesii Bassi de metris *A* ς 3 Maecenas] *Hor. carm. I 1* 4 uaria quidem sic ς 5 spondeo *A* ς choriambo *A* ς pyrrichio vel iambo *A* ς 7 antipastica podia *A* ς sed] et *A* ς 8 antipastus est *A* Anapestus est ς 13 remigibus ς regibus *A*: *cf. Terent. Maur. 2657* 15 anapaesticis *A* ς 16 Iam satis] *Hor. carm. I 2* 19 satis est] satis ter *A* ς

pes pro dipodia bacchius, aut propter indifferentiam syllabae hoc metrum clauditur amphibracho, id est ex brevi et longa et brevi.

Sic te diva potens Cypri.

glyconion octosyllabon et genere asclepiadeon est. huic enim si addideris dipodian choriambicam, facies asclepiadeon sic,

sic te diva potens *diva potens* Cypri.

dividitur autem spondeo, choriambo, pyrrichio vel iambo propter syllabae indifferentiam, sic te diva potens Cypri.

Solvitur acris hiems grata vice veris et favoni.

alcaicon ἑπτακαιδεκασύλλαβον [ithyphallicon,

solvitur acris hiems grata vice veris et favoni]

commissum est ex heroico et ithyphallico: 'solvitur acris hiems grata vice', huc usque heroicum; 'veris et favoni', hoc ithyphallicon. 'trahuntque siccas', portio iambici, sequitur ithyphallicon, 'machinae carinas'.

Vides ut alta stet nive candidum.

alcaicon hendecasyllabon, cuius divisio ita est: 'vides ut alta', ex duobus iambis et syllaba et sequentibus duobus dactylis vel propter indifferentiam syllabae dactylo et amphimacro, 'stet nive candidum'.

Soracte nec iam sustineant onus,

sicut prior scanditur. ‖

silvae laborantes geluque,

enneasyllabon, silvae spondeus, labo. iambus, rantes spondeus, gelu iambus, que syllaba.

flumina constiterint acuto:

hoc constat ex quattuor pedibus heroicis syllaba detracta brevi in tertio pede. fit enim integrum sic,

flumina constiterint ab acuto.

---

2 amphibrachio id est ex breui *A* amphibracho .i. et breui ς 3 Sic te] *Hor. carm. I 3* 4 glieonicon ς et genere *A* ex genere ς 5 dipodian choriambicon *A* dipodiam coriambicon ς 6 diva potens *semel scriptum est in A* ς 9 Solvitur] *Hor. carm. I 4* 10 alchaicon επτα καὶ δεκα syllabon ithyphallicon *A* alcaicon * Ithyphalicon ς. *nomen* ithyphallicon *ex iis quae postea de compositione versus scripta sunt ortum esse videtur* 12 commissum *A* commixtum ς 14 sequitur ithyphallici *A* ς 15 Vides] *Hor. carm. I 9* 27 constiterit ab acuto ς constiterit ^{ab} acuto *A*

BREVIATIO PEDVM

p. 2665. 66 P. p. 304. 305 G.

Pedes disyllabi sunt numero quattuor. pyrrichius ex duabus brevibus temporum duum, ut deus; sed hunc alii hegemona appellaverunt, alii dibrachyn, alii pariambum. | spondeus ex duabus longis temporum quattuor, ut heros. iambus ex brevi et longa temporum trium, ut dies. trochaeus ex longa et brevi temporum trium, ut Roma; sed hunc alii chorium appellaverunt, alii cordacem.

Pedes trisyllabi numero sunt octo. tribrachys ex tribus brevibus temporum trium, ut Helena; sed hunc alii trochicum appellaverunt, alii pygnoma, alii brachysyllabon: Cicero eundem in Oratore etiam trochaeum appellavit. molossus ex tribus longis temporum sex, ut Aeneas; hunc alii hippion appellaverunt. bacchius ex brevi et duabus longis temporum quinque, ut Athenae. palimbacchius ex duabus longis et brevi temporum quinque, ut natura. anapaestus ex duabus brevibus et longa temporum quattuor, ut nebulae. dactylus ex longa et duabus brevibus temporum quattuor, ut Romulus. || amphibrachys ex brevi longa et brevi temporum quattuor, ut dicaris; et hunc alii mesiten, alii scolium appellaverunt. creticus ex longa brevi et longa temporum quinque, ut sanitas; et hunc alii amphimacrum appellant.

Tetrasyllabi pedes *sunt* numero sedecim. proceleumaticus, qui fit ex duobus pyrrichiis, id est ex quattuor brevibus syllabis, et est temporum quattuor, ut habilior. dispondeus, qui fit ex duobus spondeis, id est ex

---

4 duobus *A* 6 ut Roma *A* ut coma ς ut comma *Putschius* 7 cordacem] chordacē ς chordiacen *A* chordiacon *codex Vaticanus 5216*. *Cic. orat. 57, 193* trochaeum autem, qui est eodem spatio quo choreus, cordacem appellat. *Aristot. rhet. III 8 ὁ δὲ τροχαῖος κορδακικώτερος*: *cf. Quintil. VIIII 4, 88* 8 Pedes trisyllabi sunt. N. octo ς 10 pignoma *A* ς Pygmona *Putschius*: *cf. Mar. Victor. p. 45, 9* Cicero enim de oratore *A* ς: *Cic. orat. 64, 217* par choreo trochaeus, qui habet tres breves, sed spatio par, non syllabis. *cf. Quintil. VIIII 4, 82* tres breves trochaeum, quem tribrachyn dici volunt qui choreo trochaei nomen imponunt, totidem longae molosson efficient etiam] esse *codex Vaticanus 5216* 12 hippiona ς ippiona *A* temporum quinque *priore loco om.* ς 15 Nebula ς et duabus ς ex duabus *A* 17 et *ante* hunc *om.* ς scolum *A* stolan ς: *cf. Diom. p. 479, 11* 18 ex longa breui et longa ς ex longa breui longa *A* 20 sunt *om.* *A* ς sexdecim *A* ς 22 Dispondius qui fit duobus spondaeis ex quattuor ς

quattuor longis syllabis, temporum octo, ut Maecenates. ionicus minor, qui fit ex pyrrichio et spondeo, id est ex duabus brevibus syllabis et duabus longis, temporum sex, ut Diomedes. ionicus maior, qui fit ex spondeo et pyrrichio, id est ex duabus longis et duabus brevibus syllabis, temporum sex, ut Iunonius. antispastus, qui fit ex iambo et trochaeo, id est ex brevi duabus longis *syllabis* et brevi, temporum sex, ut Clytaemnestra.| choriambus, qui fit ex trochaeo sive chorio et iambo, id est ex longa duabus brevibus syllabis et longa, temporum sex, ut nobilitas. diiambus, qui fit ex duobus iambis, id est ex brevi et longa et item brevi et longa syllabis, temporum sex, ut propinquitas. ditrochaeus, qui et dichorius, qui fit ex duobus trochaeis sive choriis, id est ex longa brevi et item longa brevi syllaba, temporum sex, ut dimicare. epitritus primus, qui fit ex iambo et spondeo, id est *ex* brevi et tribus longis syllabis, temporum septem, ut venenati. epitritus secundus, qui fit ex trochaeo et spondeo,|| id est ex longa et brevi et duabus longis syllabis, temporum septem, ut Nicomedes. epitritus tertius, qui fit ex spondeo et iambo, id est ex duabus longis brevi et longa syllabis, temporum septem, ut heroici. epitritus quartus, qui fit ex spondeo et trochaeo, id est ex tribus longis et brevi syllabis, temporum septem, ut nutritura. paeon primus, qui fit ex trochaeo et pyrrichio, id est ex longa et tribus brevibus syllabis, temporum quinque, ut Demodocus. paeon secundus, qui fit ex iambo et pyrrichio, id est ex brevi longa et duabus brevibus syllabis, temporum quinque, ut idoneus. paeon tertius, qui fit ex pyrrichio et trochaeo, id est ex duabus brevibus longa et brevi *syllabis*, temporum quinque, ut Menedemus. paeon quartus, qui fit ex pyrrichio et iambo, id est ex tribus brevibus et longa syllabis, temporum quinque, ut celeritas. his adiciunt multi unum pentasyllabum, quem Cicero dochmium vocat, qui constat ex brevi duabus longis brevi et longa syllabis, ut est senatoriae et, ut idem Cicero posuit, 'amicos tenes'.

DE COMPOSITIONIBVS

Ex trochaeo et molosso, id est ex longa et brevi et tribus longis, ut dolore compulsum. ex trochaeo et ionico minore, id est ex longa et brevibus tribus et longis duabus, regina superorum. ex trochaeo et chori-

---

2 syllabis *om.* ς 4 ex duabus longis syllabis et duabus breuibus ς 6 syllabis *om. A* ς 8 syllabis *om.* ς disiambus *A* ς 11 qui *ante* fit *et hic et in sequentibus pedibus om. A*, *add.* ς et item longa et breui temporum sex ς 13 id est breui *A* ς syllabis *om. A*, *add.* ς 15 ex longa breui ς 22 syllabis *om. A*, *add.* ς 24 syllabis *om. A* ς 26 multi adiiciunt ς 27 quem Cicero docmium uocat *A* Docinium uero ς: *Cic. Orat. 64*, *218* dochmius autem e quinque syllabis, brevi, duabus longis, brevi, longa, ut est hoc 'amicos tenes', quovis loco aptus est, dum semel ponatur 28 et breui et longa ut Senatoriae ς 29 amicos tenes | Breviatio pedum exp̄: | Incipit de compositionibus *A* Amicosthenes. | Breuiatio pedum explicit. Nunc De Compositionibus ς 32 compulsi ς

ambo, id est ex | longa una et brevi una et longa una et brevibus duabus et longa una, indigna perpetior. ex trochaeo et ionico maiore, id est ex longa una et brevi una et longis duabus et brevibus duabus, astra caelestia. ‖ ex trochaeo et pentasyllabo, cuius media longa est, id est ex longa una et brevibus tribus et longa una et brevibus duabus, maiestate miserabili.

Ex tribrachy et molosso, id est ex brevibus tribus et longis tribus, deserere compellor. ex tribrachy et ionico minore, id est ex longis quinque et longis duabus, incredibilia tolerando. ex tribrachy et choriambo, id est ex brevibus tribus et longa una et brevibus duabus et longa una, varia concupiens. ex tribrachy et ionico maiore, id est ex brevibus tribus et longis duabus et brevibus duabus, rapior in turbines. ex tribrachy et pentasyllabo, cuius media longa sit, id est ex brevibus quinque et longa una et brevibus duabus, temere revocabitur.

Item secundum genus compositionis. ex spondeo, et bacchio, id est ex longis duabus et brevi una et longis duabus, hostes subacti. ex spondeo et paeone quarto, id est ex longis duabus et brevibus tribus et longa una, bellum reficiunt. ex spondeo et paeone secundo, id est ex longis duabus et brevi una et longa una et brevibus duabus, armis repleverat.

Ex anapaesto et bacchio, id est ex brevibus duabus et longa una et brevi una et longis duabus, aditus sonantes. ex anapaesto et paeone secundo, id est ex brevibus duabus et longa una et brevi una et longa una et brevibus duabus, iaculis frequentibus. ex anapaesto et paeone quarto, id est ex brevibus duabus et longa una et brevibus tribus et longa una, pedites refugiunt.

Ex amphimacro et spondeo, id est ex longa una et brevi una et longis tribus, obvios sternunt. ex amphimacro et anapaesto, id est ex longa una et brevi ‖ una et longa una et brevibus duabus et longa una, comminus gladiis. | ex amphimacro et dactylo, id est ex longa una et brevi una et longis duabus et brevibus duabus, victoria praediti. ex amphimacro et bacchio, id est ex longa una et brevi una et longa una et brevi una et longis duabus, hostibus repulsis.

Ex palimbacchio et spondeo, id est ex longis duabus et brevi una et longis duabus, praeclara virtus. ex palimbacchio et anapaesto, id est ex

---

1 id est *post* choriambo *om.* ς et breui et longa una ς et breui una *A* 2 indigna] Mihi ς 3 et brevibus duabus *om.* ς 5 et *ante* brevibus *om.* ς, *add. A. in reliquis compositionibus* et *modo in codice, modo in principe editione omissum est. sed cum codicis scripturam non constanter indicatam haberem, coniunctionem non adnotata librorum discrepantia addidi* 6 *fortasse* miserabilis. *videtur tamen grammaticus in ultimo loco propter indifferentiam syllabae saepius longam pro brevi syllaba vel brevem pro longa posuisse* 15 compositionis genus ς 16 et breui una — 17 ex longis duabus *om.* ς, *add. A* 19 repleuerat | Ex spondaeo et paeone secundo .i. ex longis duabus B. una long. una B. duabus | Ex anapaesto et bacchio ς 25 pedites fugiunt ς 33 Ex palimbacchio et spondeo — 34 virtus *om. A, add.* ς

longis duabus et brevibus tribus et longa una, prudentis animo. ex palimbacchio et dactylo, id est *ex* longis duabus et brevi una et longa una et brevibus duabus, laudanda iugiter.

Ex paeone tertio et spondeo, id est ex brevibus duabus et longa una et brevi una et longis duabus, repetebat actus. ex paeone tertio et anapaesto, id est ex brevibus duabus et longa una et brevibus tribus et longa una, superatus animus. ex paeone tertio et dactylo, id est ex brevibus duabus et longa una et brevi una et longa una et brevibus duabus, aliena quaeritans.

Ex amphibrachy et spondeo, id est ex brevi una et longa una et brevi una et longis duabus, repulsus hostis. ex amphibrachy et anapaesto, id est ex brevi una et longa una et brevibus tribus et longa una, repente capitur. ex amphibrachy et dactylo, id est ex brevi una et longa una et brevi una et longa una et brevibus duabus, parantur agmina.

Ex spondeo et iambo, id est ex longis duabus et brevi una et longa una, causas videt. || ex spondeo et tribrachy, id est ex longis duabus et brevibus tribus, sumptus temere.

Ex anapaesto et iambo, id est ex brevibus duabus et longa una et brevi una et longa una, fremitus gravis. ex anapaesto et tribrachy, id est ex brevibus duabus et longa una et brevibus tribus, trepidi fugiunt.

Ex spondeo iambo et spondeo, id est ex longis duabus et brevi una et longis tribus, cuncti cavent bellum. ex spondeo iambo et anapaesto, id | est ex longis duabus et brevi una et longa una et brevibus duabus et longa una, victi malis trepidant. ex spondeo iambo et dactylo, id est ex longis duabus et brevi una et longis duabus et brevibus duabus, rostris secant gurgites.

Ex duobus iambis et spondeo, id est ex brevi una et longa una et brevi una et longis tribus, bonos docet cives. ex duobus iambis et dactylo, id est ex brevi una et longa una et brevi una et longis duabus et brevibus duabus, manu struit moenia.

Ex trisyllabo cuius media brevis sit, id est [ex] cretico, iambo et spondeo, id est ex longa una et brevi una et longa una et brevi una et longis tribus, proelium cupit fortis. ex trisyllabo cuius media brevis sit, id est [ex] cretico, iambo et dactylo, id est ex longa una et brevi una et longa una et brevi una et longis duabus et brevibus duabus, turbines timet fluctuum. ex trisyllabo cuius media brevis sit, id est cretico, iambo et anapaesto, id est ex longa una et brevi una et longa una et brevi una et longa una et brevibus duabus et longa una, gurgites secant trepidi. ex

---

2 ex *om. A* ς 8 una *ultimo loco om.* ς, *add. A* 15 et longa una *om.* ς, *add. A* 21 iambo et spondaeo ς iambo spondeo *A* 25 et brevibus duabus *om.* ς, *add. A* 29 et longis duabus et breuibus duabus Manu struit maenia *A* et longis duabus struunt moenia ς 31 cretico et iambo ς 32 longa una brevi una *ter scriptum est in A, bis in* ς 34 iambo et dactylo ς iambo dactylo *A*

trisyllabo cuius media brevis sit, id est cretico, trochaeo et spondeo, id est ex longa una et brevi una et longis duabus et brevi una et longis duabus, † laribus auget urbem. ||

Ex spondeo et epitrito primo, id est ex longis duabus et brevi una et longis tribus, pacem repromisit. ex spondeo et epitrito secundo, id est ex longis tribus et brevi una et longis duabus, bellum suscitavit.

Ex trisyllabo cuius media brevis sit, id est cretico, et epitrito primo, id est longa una et brevi una et longa una et brevi una et longis tribus, hostibus resistentes. ex trisyllabo cuius media brevis sit, id est cretico, et epitrito secundo, id est ex longa una et brevi una et longis duabus et brevi una et longis duabus, exercitum compulerunt.

Ex iambo et epitrito primo, id est ex brevi una et longa una et brevi una et longis tribus, fugam capessebant. | ex iambo et epitrito secundo, id est ex brevi una et longis duabus et brevi una et longis duabus, faces sustulerunt.

Ex spondeo et pentasyllabo cuius duae primae breves sint, iustus rationalis, id est duae primae longae, duae consequentes breves et tres ultimae longae, cuius exemplum sursum. ex spondeo et pentasyllabo cuius secunda brevis sit, multum praeferebantur, id est tres primae longae, quarta brevis et tres ultimae longae, cuius exemplum sursum.

* Ex trisyllabo cuius media brevis sit, id est cretico, et pentasyllabo cuius secunda brevis sit, instantia comprobaturus, id est ex prima longa, secunda brevi, tertia et quarta longa, quinta brevi et tribus ultimis longis, cuius exemplum sursum est. |

Ex iambo et pentasyllabo, cuius duae primae breves sint, rates reparabantur, id est ex prima brevi, secunda || longa, tertia et quarta brevi et tribus ultimis longis, cuius exemplum sursum est. ex iambo et pentasyllabo cuius secunda brevis sit, bonus consulebatur, id est ex prima

---

3 Laribus *A* Lateribus ς. *fortasse* laureis 5 tribus pacem repromisit — 6 et longis *om.* ς, *add. A* 7 primo hoc est L. una et B. una et L. una et B. una et L. tribus ς primo .i. longa una et breui una longa una et longa una breui una et longis tribus *A* 17 duae consequentes *A* duae sequentes ς 19 praeferebantur *Gaisfordius* praeferebant *A* ς 20 et *ante* tres *om.* ς, *add. A* 21 Ex trisyllabo cuius media breuis sit id est cretico et pentasyllabo cuius secunda breuis sit instantia comprobatur id est ex prima longa secunda breui tertia longa quarta breui et tribus ultimis longis cuius exemplum sursum est *A* Ex trisyllabo cuius media breuis sit .i. cretico et pentasyllabo cuius secunda breui tertia et quarta longis quinta bre. et tribus ultimis L. exemplum sursum. | Ex trisyllabo cuius media B. sit .i. cretico et pentasyllabo cuius secunda breuis sit Instantia comprobatur .i. ex prima L. secunda B. tertia L. quarta B. et tribus ultimis L. cuius exemplum supra ς. *ea quae primo loco in principe editione omisso exemplo cum parte definitionis exhibita sunt ex emendatione eorum quae deinde sequuntur orta esse videntur. sed desideratur praeterea definitio compositionis ex cretico et pentasyllabo*, *cuius duae primae breves sint, factae. quare lacunam indicavi* 27 et tres ultimae Ex iambo et pentasyllabo cuius secunda breuis sit bonus consulebatur .i. prima breui et II longa et tertia quarta uero breui et tribus ultimis longis cuius exemplum sursum est *A* et tres ultimae L. Bonus consulebatur. | Ex iambo pentasyllabo cuius secunda B. sit prima et secunda et tertia L. et quarta B. et tribus ultimis L. Cuius exemplum supra ς

brevi, secunda et tertia longa, quarta vero brevi et tribus ultimis longis, cuius exemplum sursum est.

GENERA VERSVVM

Epos, quod dactylicum dicitur, iambicum, trochaicum, anapaesticum, antispasticum, choriambicum, ionicum ἀπὸ μείζονος, ionicum ἀπὸ ἐλάσσονος, quod ad rhythmum tibicinum convenit. nonum paeonicum dicitur.

POETICAE SPECIES LATINAE

Epos sive dactylicum, epigramma, iambica, lyrica, tragoedia, satira, praetextata, comoedia, tabernaria, Atellana, Rhintonica, mimica.

---

3 GENERA VERSVVM *exc. de versu p. 274, 10* 7 POETICAE SPECIES LATINAE *exc. de poemate p. 274, 8*

---

5 choriambicum ionicum tonos quod ad *A* ς 9 praetextata ς predicata *A* tarbernaria ς attellana rhyntonica *A* ς mimica *A* Mimi FINIS ς